

MORALIS EPITOME
UNA CUM
CONSCIENTIÆ MORALI ANATOME;
SIVE'
OPUS POLEMICUM,
DOGMATICO-MORALE, JURIDICO-THEOLOGICUM.
Summorum Pontificum Constitutionibus,
nec non Sacrarum Congregationum
Decretis roboratum,

Ad majus legentium commodum per modum REPERTORII ordine alphabetico coordinatum,

Positis ultrò in calce cujuslibet materiæ Propositionibus damnatis
ab Alex. VII., Innoc. XI., & Alex. VIII.
ad easdem materias spectantibus,

Ob brevitatem claritati unitam singulare.

DICATUM
SANCTISSIMÆ,
ET IMMACULATÆ DEIPARÆ
VIRGINI MARIÆ,
AB EJUSDEM VIRGINIS

Indignissimo Famulo Fratre FERNANDO FRASCONO à Varisio
Strictioris Observantiæ Seraphici Patris S. FRANCISCI
in Ticinensi Provincia S. Didaci Concionatore,
atque Lectore.

MEDIOLANI, MDCCXXXV.

Ex Typographia Josephi Pandulphi Malatestæ. *Superiorum permissu.*
CUM PRIVILEGIO.

LECTORI BENEVOLO.

Eteres Philosophi Morales, & Ethnici RATIONEM, quæ Homines à Brutis distinguit, rectè dirigendam curarunt, ut passionibus imperans, vitia fugeret, virtutes insectaretur: At Nos, qui nedum rationales, *sed &* Catholici *sumus, duplex (Dei gratiâ) lumen habemus,* rationis, *scilicet, &* Fidei: *quo fit, ut nobis non sola* Moralis Philosophia *sufficiat; sed, &* Dogmatico-Moralis Theologia *congrua sit, ut si illa* rationem *dirigit, instruat ista* conscientiam. *Plùs verò (absit verbo jactantia) Tibi dicere ausim Lector Benevole:* Dogmatico-Moralis Theologia, Moralem *quoque* Philosophiam continet. *Veritatem hanc meliùs cognitam cupis? Opus hoc lege, quo tutum iter habebis ad ità orthodoxè credendum, & moraliter benè vivendum, ut in Terris taliter tranquillâ gaudeas conscientiâ, ut in Cœlis æterna perfruaris Beatitudine. Vale.*

Cenſorum Ordinis Approbatio.

DE mandato Adm. Rev. Patris Fr. Thomæ à Papiâ hujus Reformatæ Provinciæ S. Didaci olìm Miniſtri Provincialis per ſpeciale mandatum ſibi factum à *Reverendiſſimo Patre Fr. Joſepho Mariâ ab Eborâ* totius Ciſmontanæ Familiæ Commiſſario Generali: Opus, cujus titulus eſt: *Moralis Epitome* unâ cum *Conſcientiæ Morali Anatome*, ſivè, *Opus Polemicum Dogmatico-Morale, Juridico-Theologicum, Summorum Pontificum Conſtitutionibus*, nec non *Sacrarum Congregationum Decretis roboratum &c.* Patris Fr. Fernandi à Variſio Lectoris, & Concionatoris ejuſdem Provinciæ Alumni, ſtudio, & labore contextum, omnis ſolertiæ (cum ſingulari animi noſtri oblectamento) libravimus lance: Et nedùm Orthodoxæ fidei, bonorumque morum pondere, verùm etiam doctrinæ ſanæ, ſapidæ, & proficuæ gravitate pollens, deprehendimus. Quare, ne ſtudioſi ejus lecturâ priventur, ut publicâ luce fruatur, dignum cenſemus.

Dat. in Conventu S. Crucis Papiæ die 3. Octobris anno 1733.

Ego Fr. Joſeph Franciſcus à Papiâ Sacræ Theologiæ Lector, Ex Provincialis.

Ego Fr. Carolus Alphonſus a Papiâ Sacræ Theologiæ Lector, Ex-Provincialis.

FR.

FR. JOSEPH MARIA AB EBORA

Ordinis Minor. Regul. Obſer. S.P.N. Franciſci, Lector Jubilatus, & in hac Ciſmontana Familia tàm Obſervantium, quàm Reformatorum, & Diſcalceatorum Commiſſarius Generalis, & Servus.

Dilecto Nobis in Chriſto Patri Fratri Fernando à Variſio Concionatori, atque Lectori noſtræ Reformatæ Provinciæ. S. Didaci ſalutem, & Seraphicam benedictionem.

CUm juxta Apoſtolicas noſtrique Ordinis Conſtitutiones reviſum, & approbatum fuerit Opus quoddam à te compoſitum, cujus titulus eſt: *Moralis Epitome, una cum Conſcientiæ Morali Anatome, ſive Opus Polemicum Dogmatico-Morale, Juridico-Theologicum, Summorum Pontificum Conſtitutionibus, nec non Sacrarum Congregationum Decretis roboratum*. Tenore præſentium ad ſalutaris obedientiæ meritum facultatem Tibi impartimur, quatenùs ſervatis ſervandis, illud Typis mandare poſſis, & valeas. Vale &c. Dat. Romæ ex Aracœli die 5. Dec. 1733.

Fr. Joſeph M.ª ab Ebora Commiſs. Gen. Ord.

Locus ✠ Sigilli.

De mandato P. S. Reverendiſſimæ
Fr. Joannes Antonius de Taurino Secret. Generalis.

De

DE mandato Reverendiss. P. Magistri Silvestri Martini Mediolanensis Dominii Inquisitoris Generalis Librum, cui Titulus: *Moralis Epitome, unà cum Conscientiæ Morali Anatome, sivè Opus Polemicum Dogmatico-Morale, Juridico-Theologicum, Summorum Pontificum Constitutionibus, nec non Sacrarum Congregationum Decretis roboratum* ab Admodum Reverendo Patre Frascono à Varisio Strictioris Observantiæ Seraphici Patris Sancti Francisci in Ticinensi Provincia S. Didaci Concionatore, atque Lectore elaboratum, libentissimè vidi, ac perlegi, nec in eo aliquod Catholicæ Fidei, ac bonis operibus dissonum animadverti, sed omnia Divinæ Legi consona, saluti animarum congrua, ac mira eruditione referta, ut Auctor ergo dignam laudem, & Lector singularem utilitatem consequantur, typis mandandum esse censeo.

Dat. Mediolani in Conventu S. Francisci die 18. Maji 1734.

Frater Joannes Baptista Carena
Minorita Conventualis.

Die 21. Maji 1734.

IMPRIMATUR

Fr. Sylvester Martini Ord. Prædic. Inquisitor Generalis Mediolani &c.

Dominicus Crispus Parochus SS. Victoris, & 40. Martyrum pro Eminentissimo, & Reverendissimo D. D. Cardinali Odescalco Archiepiscopo.

Carlius pro Excellentissimo Senatu.

PRI-

PRIVILEGIUM.

EXcellentiſſimus Mediolani Senatus, ſuis patentibus Litteris diei 4. Septembris 1734. ſtatuit, & inhibet Impreſſoribus, Bibliopolis, aliiſque omnibus, & ſingulis, nè imprimere, aut imprimi facere, alibique impreſſum in hoc Dominium aſportare, aut venale habere, aut vendere audeant hunc Librum, qui inſcribitur *Moralis Epitome unà cum Conſcientia Morali Anatome, ſivè Opus Polemicum, Dogmatico-Morale, Juridico-Theologicum, Summorum Pontificum Conſtitutionibus, nec non Sacrarum Congregationum Decretis roboratum, ad majus legentium, commodum per modum Repertorii ordine alphabetico coordinatum, ob brevitatem claritati unitam ſingulare poſitis ultrò in calce cujuslibet materiæ Propoſitionibus damnatis ab Alex. VII., Innoc. XI., & Alex. VIII. ad eaſdem materias ſpectantibus &c. Authore Patre Fr. Fernando Fraſcono à Variſio Strictioris Obſervantiæ Seraph. Patris S. Franciſci in Ticinenſi Provinciâ S. Didaci Concionatore, atque Lectore,* abſque licentiâ Joſephi Pandulphi Malateſtæ, per decennium incipiendum ab ejus editione, & ut fuſiùs in dictis Litteris, & hoc ſub pænis in ipſis contentis.

PA-

DE mandato Reverendiss. P. Magistri Silvestri Martini Mediolanensis Dominii Inquisitoris Generalis Librum, cui Titulus: *Moralis Epitome, unà cum Conscientiæ Morali Anatome, sivè Opus Polemicum Dogmatico-Morale, Juridico-Theologicum, Summorum Pontificum Constitutionibus, nec non Sacrarum Congregationum Decretis roboratum* ab Admodum Reverendo Patre Frascono à Varisio Strictioris Observantiæ Seraphici Patris Sancti Francisci in Ticinensi Provincia S. Didaci Concionatore, atque Lectore elaboratum, libentissimè vidi, ac perlegi, nec in eo aliquod Catholicæ Fidei, ac bonis operibus dissonum animadverti, sed omnia Divinæ Legi consona, saluti animarum congrua, ac mira eruditione referta, ut Auctor ergo dignam laudem, & Lector singularem utilitatem consequantur, typis mandandum esse censeo.

Dat. Mediolani in Conventu S. Francisci die 18. Maji 1734.

Frater Joannes Baptista Carena
Minorita Conventualis.

Die 21. Maji 1734.

IMPRIMATUR

Fr. Sylvester Martini Ord. Prædic. Inquisitor Generalis Mediolani &c.

Dominicus Crispus Parochus SS. Victoris, & 40. Martyrum pro Eminentissimo, & Reverendissimo D. D. Cardinali Odescalco Archiepiscopo.

Carlius pro Excellentissimo Senatu.

PRI-

PRIVILEGIUM.

EXcellentiſſimus Mediolani Senatus, ſuis patentibus Litteris diei 4. Septembris 1734. ſtatuit, & inhibet Impreſſoribus, Bibliopolis, aliiſque omnibus, & ſingulis, nè imprimere, aut imprimi facere, alibique impreſſum in hoc Dominium aſportare, aut venale habere, aut vendere audeant hunc Librum, qui inſcribitur *Moralis Epitome unà cum Conſcientiæ Morali Anatome, ſivè Opus Polemicum, Dogmatico-Morale, Juridico-Theologicum, Summorum Pontificum Conſtitutionibus, nec non Sacrarum Congregationum Decretis roboratum, ad majus legentium, commodum per modum Repertorii ordine alphabetico coordinatum, ob brevitatem claritati unitam ſingulare poſitis ultrò in calce cujuslibet materiæ Propoſitionibus damnatis ab Alex. VII., Innoc. XI., & Alex. VIII. ad eaſdem materias ſpectantibus &c. Authore Patre Fr. Fernando Fraſcono à Variſio Strictioris Obſervantiæ Seraph. Patris S. Franciſci in Ticinenſi Provinciâ S. Didaci Concionatore, atque Lectore,* abſque licentiâ Joſephi Pandulphi Malateſtæ, per decennium incipiendum ab ejus editione, & ut fuſiùs in dictis Litteris, & hoc ſub pænis in ipſis contentis.

PA-

PAGINA.	LINEA.	ERRATA.	CORRIGE:
Pag. 4	lin. 26	*vitio gulæ* ——	*vitium gullæ*
Pag. 6	lin. xi	*ad tit. Justit.* ——	*ad tit. Instit.*
Pag. 8	lin. 22	fieri potes; ——	fieri poteſt;
Pag. 13	lin. 28	*Idolatria* ——	*Idololatria*
Pag. 19	lin. 13	tremeſceret ——	tumeſceret
Pag. 19	lin. 26	Quinquagerium ——	quinquagenarium
Pag. 38	lin. 20	quod habeat ——	quod habeant
Pag. 46	lin. 21	articulus ——	articulis
Pag. 49	lin. 6	laicis collectas ——	Laici, collectas
Pag. 55	lin. 14	*Christ. Theol.* ——	*Crisi Theol.*
Pag. 71	lin. 36	*receptatricis* ——	*receptatrices*
Pag. 84	lin. 15	vel minentes ——	vel minuentes
Pag. 142	lin. 9	priſæ ——	priſcæ Eccleſiæ
Pag. 143	lin. 21	*toto Orbi* ——	*toti Orbi*
Pag. 144	lin. ult.	Luthero, ——	Lutherum,
Pag. 164	lin. 20	differendo ——	defferendo
Pag. 229	lin. 3	ex ſcriptum: ——	eſt ſcriptum:
Pag. 230	lin. ult.	*ut pareant* ——	*ut appareant*
Pag. 231	lin. ult.	inſuſiſtens ——	inſubſiſtens
Pag. 243	lin. 9	*ſuſceptionis Sacramenta*,	*ſuſcipientis Sacramentum*,
Pag. 260	lin. 18	Pattiarca ——	Patriarca
Pag. 283	lin. 2	ſint ——	ſit
Pag. 286	lin. 17	Berrâ ——	Bertâ
Pag. 288	lin. xi	ſuſceptos ——	ſuſceptus
Pag. 296	lin. 14	ut ex ——	ut eſt
Pag. 309	lin. xi	reddere ——	redire
Pag. 313	lin. 14	transfertum ——	transfertur
Pag. 329	lin. 34	quia ſi nullum fuit ——	quia ſi *nullum fuit* TEMPUS
Pag. 330	lin. 6	*qu* ——	*qui*
Pag. 342	lin. 13	ſivè in ——	ſivè ex
Pag. 343	lin. 22	ipſis Pænitentes ——	ipſi Pænitentes
Pag. 346	lin. 36	*Quam* ——	*Quem*
Pag. 354	lin. 32	tullit ——	tollit
Pag. 358	lin. 26	cum non ſit ——	cum non ſint
Pag. 360	lin. 22	interſureunt ——	interſuerunt
Pag. 361	lin. 7	*Baptiſmum*, ——	*Baptiſmus*,
Pag. 377	lin. 33	*ſibipiſi* ——	*ſibi ipſi*
Pag. 383	lin. 37	aquiſita ——	acquiſita
Pag. 402	lin. 12	Ut ſic ——	Ut ſit
Pag. 406	lin. 17	conſentiente ——	conſentienti
Pag. 436	lin. 5	nominarim ——	nominàtim
Pag. 438	lin. 1	aliquo ——	aliquod
Pag. 439	lin. 38	ſpetie ——	ſpecie

Errata minutiora hic annotare nolui, confidens, quod benevolus Lector; illos in mente ſuâ, corrigere dignabitur.

Abor-

A

ABortus tripliciter procurari potest: 1. eijciendo studiosè ex utero Matris fœtum inanimatum; 2. animatum, sed immaturum; 3. impediendo, ne fœtus concipiatur, sivè potionibus, sivè quocumque alio modo illicito.

Quilibet abortus studiosè factus, est mortaliter peccaminosus, & si est fœtus animati committitur *homicidium*, non tamen *proditorium*, ut aliqui opinantur, & ratio est, quia ibi non datur *ratio proditorii*, quæ in hoc consistit, quod, vel *occidatur homo rationis compos, qui hic, & nunc impotens est, ad se præcavendum; vel sub specie amicitiæ*; cum autem utrumque, quod est de *essentia proditorii* desit, ut consideranti patet; indè sequitur *tale homicidium* nullo modo dici posse *proditorium*: Adv. tamen est, quod si abortus animati fœtus, est quocumque modo *studiosè* factus a *Patre*, vel *Matre*; tale *homicidium* dicitur *qualificatum*, quod, sicuti opponitur duplici virtuti, idest, *justitiæ*, ac *pietati*; consequenter importat duo peccata mortalia, ac proindè est circumstantia necessariò exprimenda in confessione.

Pœnæ contrà procurantes *abortum fœtus animati, & secuto effectu* sunt sequentes: 1. Excommunicatio major ipso facto de Jure incurrenda, non tamen Papæ reservata. 2. Pœnæ in utrôque Jure, homicidis institutæ; 3. Si sunt Clerici; privatio omnium privilegiorum Clericalium, Dignitatum, & Clericalium Beneficiorum cum inhabilitate ad prædicta imposterum consequenda; immò, & degradationis actualis pœnâ cum traditione Curiæ sæculari: *Ita Barbo. part. 3. de Offic., & potest. Episc. alleg.* 51. *num.* 136., *& seqq.* Si posteà fœtus est *conceptus*, sed *nondùm animatus* juxtà *Jus Civile in l. Si quis aliquid §. Qui abortionis ff. de pœnis* pœnâ extraordinariâ puniri debet, & ratio est, quia cum *fœtus conceptus*, & *nondùm animatus* non sit homo; consequenter in ejus abortu non committitur homicidium, ac proindè neque pœnâ ordinariâ pro homicidii crimine puniri potest: ergo extraordinariâ.

Olìm nonnulli opinabantur, *licitum esse abortum fœtus inanimati, ne Puella deprehensa gravida occideretur, vel infamaretur*: sed nunc talis opinio, ut erronea, scandalosa, & temeraria ad minùs haberi debet, cum fuerit damnata ab Innoc. XI.

Paulus V. concessit privilegium Regularibus, ut in foro interno conscientiæ absolvere possint a prædictis pœnis, & censuris, quod

 tamen

tamen sic intelligendum est: nisi sit casus reservatus in Diæcesi, ut patet ex propositione damnata ab Alex. VII. quæ est 12. in ordine.

Innoc. XI. propos. dam. 34. in ordine: Licet procurare abortum antè animationem fœtus, ne Puella deprehensa gravida occidatur, vel infametur, & prop. 35.

35 *Videtur probabile omnem fœtum quamdiù in utero est, carere anima rationali, & tunc incipere primò eandem habere, cum paritur, ac proindè dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.* Adv. est, quod sicuti propositiones damnatæ a Summis Pontificibus non sunt DD. opiniones, sed dogmata Catholica, sic in contrarium est prohibitum sub pœnâ excommunicationis latæ, Papæ reservatæ; idque non solùm si per modum contradictionis, sed etiam si per modum disputationis non solùm publicè, sed etiam privatim, ut patet ex Decretis *Alex. VII.*, *Innoc. XI.*, & *Alex. VIII.* Cum autem sint dogmata Catholica, est simpliciter necessarium, quod Confessarii illas benè sciant, saltem quo ad substantiam, ne essentialiter errent circà spectantia ad officium proprium.

Abrogatio legis differt a derogatione, & irritatione in hoc, quod *abrogatio* tunc fit, quando totaliter cassatur, & tollitur lex: *derogatio* autem fit, quando ex una parte tantùm cassatur, & tollitur lex: irritatio posteà fit, quando lex ab uno inferiore condita, nullius roboris a Superiore declaratur.

Absolutio Sacramentalis est *Sententia diffinitiva a Confessario data, absolvens pœnitentem a peccatis*, & consistit essentialiter in his verbis: *Absolvo te* &c. ita *Scotus in 4. dist. 1. quæst. 4. §. Ex hoc sequitur*, & concordat cum *Conc. Florent. in Decreto Union.*, & etiam cum *Trid.* Omissio horum verborum; nempè, *a peccatis tuis*, secluso contemptu, non est nisi veniale, ut cum commu. *Busemb. lib. 6. tract. 4. cap. 1. dub. 1.* Valet etiam absolutio per alia verba æquipolentia, sufficienter exprimentia actum judicialem sententiæ absolventis, & hoc desumitur ex *Rituali Romano*, cujus verba referuntur *num. 32.*

Absolutio Sacramentalis duplex est; nempè: *directa*, atque *indirecta*: prima est, quando in pænitente nulla remanet obligatio iterum confitendi peccata jam confessa; secunda est, quando in pænitente remanet obligatio confitendi iterum peccata jam confessa, sive etiam omissa ob instans periculum vitæ, vel ex oblivione inculpabili, vel ex ignorantia invincibili, vel ex quâcumque alia justa causâ.

Abso-

A

1 Absolutio data sub conditione de præsenti, vel de præterito, si verè ita sit, vel fuerit, est licita, & valida; de futuro contingenti effectum Sacramenti suspendente, est illicita, & invalida; de futuro necessario, v. g., absolvo te, si Deus scit te crastina die facturum restitutionem, sicuti nunc promittis est illicita, & invalida.

Quando Confessarius incæpit alicujus confessionem audire, in quâ jam exposita fuit aliqua materia necessaria: Si sinè prævia protestatione non sequendi opinionem probabilem pænitentis, licèt minùs probabilem illâ Confessarii, tenetur sub mortali sequi illam pænitentis, & eum absolvere (cæteris tamen concurrentibus) Quod teneatur ratio est, quia pænitens integrè confessus est (ut supponi debet) peccata sua, & aliàs est sufficienter dispositus, & consequenter Confessarius tenetur illum absolvere: Quod posteà teneatur sub mortali, ratio est, quia denegando illi absolutionem, ei infert gravissimam injuriam, illum obligando bis peccata sua confiteri, quod neque Ecclesia, neque ipsemet Deus præcipiunt. Adv. tamen est, quod hæc doctrina sic intelligenda est, idest, quando est sermo de probabilitate *in materia Juris*, non autem *in materiâ facti*, ubi possit sequi damnum tertio, ut dicetur in compendio tractatus de *conscientia probabili* inferiùs loco proprio.

Quando Confessarius invalidè absolvit pænitentem ab aliqua censura, tenetur posteà petere facultatem eum absolvendi, & illum postea absolvere, licèt etiam absentem: si invalidè absolvit à peccatis mortalibus, tenetur illum advertere de invaliditate absolutionis, ut Animæ suæ providere possit (si tamen licito modo advertere potest) In casu mortis tenetur absolutè, ne pereat illa Anima.

Hic duo adv. sunt: 1. Quod *Eugenius Papa* sancivit, quod omnia Sacramenta perficiantur verbis propriis, non autem impropriis, puta, *nutu*, *signo*, *scripto* &c. 2. quod *Clem. VIII.* declaravit impartiri non posse absolutionem Sacramentalem *absentibus absentia physica*, idest, quod verificari nequeat per signum demonstrativum illud: *Absolvo te* &c. Ex hoc autem infertur, quod quando pænitens est solummodo moraliter absens (quia est moraliter præsens) absolvi potest: Per ly *moraliter* absens intelligitur, quando Confessarius non solùm audit, & videt pænitentem, & quando illum audit, licèt non videat, sed etiam

quando videt, licèt non audiat in casu tamen necessitatis, putà, si quis existens in extremis, peteret confessionem; & aliquis Sacerdos a longè illum videret, sed nullatenùs audire posset, & aliqui, vel aliquis illi diceret, quod ille in extremis existens petivit confessionem: in tali casu Sacerdos sic a longè existens; absolvendo licitè, & validè absolveret, dummodo etiam vox Confessarii communicetur pœnitenti ad hoc, ut verificetur illud: *Absolvo te*.

Alex. VII. propo. dam. 12. in ordine: Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis sinè illorum facultate.

Innoc. XI. prop. dam. 29. in ordine: Urgens metus gravis est causa justa simulandi administrationem Sacramentorum; & prop. 59.

59 Licet Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis, v. g., potest contingere in die alicujus magnæ festivitatis, aut Indulgentiæ; & propo. 60.

60 Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etiam si emendationis nulla spes appareat, non est deneganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, ac proponere emendationem; & prop. 64.

64 Absolutionis capax est Homo, licèt laboret ignorantiâ mysteriorum fidei; & etiam si per negligentiam etiam culpabilem, nesciat mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis D. N. J. C.

Abstinentia, ut species Temperantiæ, *est virtus, quæ secundùm rectam rationem moderatur appetitum usumque ciborum, & potationum oblectantium*: Si finis, & circumstantiæ sunt rectæ, est meritoria: *Abstinentiæ* opponitur peculiariter vitio *gulæ*, quod consistit in immoderato appetitu, & usu ciborum, & potabilium ob solam voluptatem.

Acceptatio personarum *est injustitia, quâ præfertur persona personæ ob indebitam causam*: ita, in *6. & l. 5. Cum dies* si talis prælatio est causa cujuscumque gravis damni sivè spiritualis, sivè temporalis in quocumque; præferens, ut causa (ultrà peccatum) tenetur in secundo ad omnia damna in utrôque foro: *In judiciis probibetur a Jure cap. in judiciis de Reg. Jure in 6., & l. 5. cum dies §. 5. Arbiter §. de Arbitris.*

Acceptilatio *est habitio rei pro recepta*, quæ juxtà *Tamb.* dupliciter contingere potest: 1. per *remissionem*, vel *donationem*; 2. per *securitatem*: claritatis gratiâ de utrâque fit exemplum, & priùs de *remissione*, aut *donatione*: Titius est creditor contrà Sempro-

pronium centum aureorum, & habens determinatam voluntatem remittendi, vel donandi Sempronio illos centum aureos, jurat coràm Notario, se recepisse illos centum aureos: In hoc casu non est neque perjurus, neque mendax, & consequenter licitè jurat, & ratio est, quia ex communi acceptatione, talia verba non sumuntur, ut significant *propriè*, sed sumuntur, ut significant *impropriè*, quatenùs, scilicet, pro receptis habet, & hæc Acceptilatio æquivalet veræ receptioni, ac proinde Titius sic jurando, non est neque perjurus, neque mendax: immò potest antequam jurct pacisci cum debitore de non acceptandâ donatione, aut etiam, quod ex post redonet, dummodo tamen exindè nulli damnum sequi possit. Exemplum de *securitate*: Titius certus de fidelitate Sempronii, licèt non receperit illos centum aureos, jurat coram Notario, se illos centum aureos recepisse a Sempronio: in hoc casu *licitè* jurat, & consequenter non est neque perjurus, neque mendax, & ratio est, quia in tali casu non requiritur *certitudo physica*, sed sufficit *certitudo moralis*, cum autem Titius sit *moraliter certus*, se habiturum suos centum aureos, consequenter *licitè* jurare potest, tamquam si eos jam recepisset.

Accidia septimum peccatum capitale *est qua homo tristatur de bono spirituali, quatenus pertinet ad ipsum hominem*: ita in re communiter. In accidia triplex inveniri potest tristitia de bono spirituali, & quælibet est contra charitatem: Prima est, qua diligendus est Deus; secunda est, qua quis tenetur diligere se ipsum propter Deum; tertia est, qua diligendus est proximus in ordine ad Deum: prima tristitia est, qua homo tristatur de bono spirituali, ut a Deo est, quasi nolens ipsius manifestationem, & gloriam, & licèt vix talis tristitia dari possit, attamen si daretur oriretur ex odio Dei, quod inter omnia peccata est gravissimum; secunda tristitia est, qua homini displicet bonum spirituale, quatenus ad ipsum hominem pertinet, quasi fastidiens, & nolens se esse capacem talis boni spiritualis, & hæc tristitia dicitur *propriè accidia*, quæ oritur ex duplici capite; nempè: ex nimio affectu rerum temporalium, & ex terrore laborum, & studiorum, quibus spiritualia sunt consequenda; tertia tristitia est, qua quis tristatur de bono spirituali, ut est in proximo, & hæc est peccatum grave in Spiritum Sanctum, & appellatur *invidentia fraternæ gratiæ*.

Accidia ex genere suo est peccatum mortale, nisi excuset parvitas materiæ, vel indeliberatio actus, & ex illâ oriuntur alia sex

vitia;

vitia; nempè: desperatio, pusillanimitas, torpor, malitia, rancor, & mentis evagatio, de quibus loco proprio.

Actio judicialis *est jus, quod quis habet prosequendi in judicio, quod sibi debetur*: dividitur in realem, & personalem; *realis* est illa, quæ adhæret rei, ipsamque insequitur, adeo ut in cujuscumque possessionem res nobis obligata devenerit, ab eodem reposci, & vindicari possit, ut si v. g. probaverimus rem esse nostram, etiam in judicio necessitatem habeat possessor, eam nobis restituendi: ita communiter jurisprudentes: secunda est illa, quæ proximè tendit in personam nobis obligatam ex aliquo contractu, vel delicto: *Tex. & DD. ad tit. Justit. de Actionibus*.

Actus *humanus* est ille, qui procedit ab homine *reduplicativè* sumpto, quatenus, scilicet, ab illo producitur cum *advertentia*: Actus *hominis* est ille, qui producitur ab homine *specificativè* sumpto, quatenus, scilicet, ab illo producitur *sine ulla advertentia*: ita in re communiter: primus si est bonus est meritorius; & si est malus, est demeritorius; secundus, sicuti est factus sine ulla advertentiâ, ita neque bonus est, neque malus, & consequenter neque meritorius, neque demeritorius.

Bonitas posteà, vel malitia actus humani in genere moris spectati ex triplici capite desumenda est; 1. ex bonitate, vel malitiâ objecti, circa quod versatur actus humanus; 2. ex fine bono, vel malo operantis; 3. ex circumstantiis bonis, vel malis: Ita *Scotus in 2. dist.* 40. Ex hoc autem sequitur, quod ad hoc, ut actus humanus in genere moris spectatus sit *bonus*, ac proindè *meritorius*, prædicta tria copulativè sumpta concurrere debent, cujus potissima ratio est, quia *Bonum ex integrâ causâ*; & ad hoc, ut sit *malus*, ac proindè *demeritorius*, sufficit defectus cujuscumque ex prædictis, & ratio est, quia *Malum ex quocumque defectu*.

Porrò bonitas, vel malitia actus humani in genere moris spectati ex *objecto* desumpta (regulariter loquendo) est *primaria, & essentialis actus humani* in genere moris spectati; ex *intentione* autem *operantis*, & ex *circumstantiis* est *secundaria, & accidentalis*, ut docet *Scotus in quæst. 4. Prologi*, quem sui, & plures alii sequuntur: dixi *regulariter* loquendo, quia aliquando *finis*, & *circumstantiæ* tribuere possunt actui humano in genere moris spectato etiam *primariam, & essentialem speciem* bonitatis, vel malitiæ, ut dum quis actionem ex se indifferentem elicit ad honorem Dei, puta, studium ad honorem Dei; vel actionem ex se bonam

nam ob finem pravum, puta, ire ad Ecclesiam ad audiendum Sacrum pro captanda delectatione in ispicienda Amasia, in quibus casibus intentio bona, vel mala operantis confert actui humano in genere moris spectato primam omnino, & essentialem speciem bonitatis, vel malitiæ: adv. tamen est, quod licèt sola intentio operantis malitiam medii pravi diminuere possit, ut furtum pro erroganda eleemosinâ; auferre tamen non potest omnimodam medii malitiam, ut patet ex *Apost. ad Rom. cap.* 3. *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona*.

Regula deindè ex quâ derivatur *bonitas*, vel *malitia* actus humani in genere moris spectati, juxtà *D. Thom.* 1. 2. *q.* 19. *a.* 4. duplex est; nempe: *proxima*, & *remota*; ista, est lex intrinseca nobis præscribens quid sit prosequendum, vel fugiendum; illa, est ipsum-met rectæ conscientiæ dictamen, nobis dictans, quid sit conforme, vel difforme legi extrinsecæ, & consequenter, vel bonum prosequendum, vel malum fugiendum.

Ad hoc posteà, ut actus humanus in genere moris spectatus sit *malus*, sufficit quodcumque voluntarium, sive in se, sive in sua causâ, & ratio est, quia *malum ex quocumque defectu*; & ad hoc, ut sit *bonus*, requiritur, quod sit *directè* volitus saltem *intentionaliter*, eo quia præcognitus saltem *virtualiter*: Ita *Scotus quodlib.* 18. cum pluribus aliis, & ratio est, quia *bonum ex integrâ causâ*.

Hic pro complemento compendioso hujus, diffusi tractatus, tria sunt advertenda; 1. quod actus voluntatis alii sunt *eliciti*, qui, scilicet, ab ipsammet voluntate eliciuntur, ut sunt volitiones, nolitiones, & hujusmodi; & alii sunt *imperati*, qui, scilicet, ex imperio ipsius voluntatis producuntur, ut quando voluntas imperat potentiæ locomotivæ, ut pergat ad Ecclesiam; 2. quod in actibus humanis duplex considerari potest bonitas; nempe: naturalis, & moralis: *naturalis* consistit in integritate eorum omnium, quæ in entitate actus naturalis requiruntur, ut cantus benè consonans, & juxtà regulas musicas factus, qui dicitur *naturaliter bonus*, licèt forsitan *moraliter malus*, quia lascivus; *moralis* verò consistit in integritate eorum omnium, quæ actui humano secundùm rectam rationem conveniri debent, ut: *Objectum, finis, & circumstantiæ*, sicuti è contra *malitia moralis* consistit in defectu etiam unius solummodo ex prædictis, ut suprà dictum est; 3. quod triplex assignatur bonum; nempe: *utile*, *delectabile*, &

& *honestum*, idest, *moraliter bonum*, & hoc est illud, de quo hìc est sermo, quod, scilicet, est conforme dictamini rectæ rationis, idest, conscientiæ rectæ, proponentis quidnam sit consentaneum legi Divinæ extrinsecæ, vel humanæ, ac proindè, vel bonum moraliter prosequendum, vel malum fugiendum.

Alex. 8. in Cong. Gener. habita die 24. Augusti 1690. damnavit sequentem Propositionem, ut hæreticam: Bonitas objectiva *consistit in convenientiâ objecti cum naturâ rationali*; formalis *verò, in conformitate actus cum regulâ morum: Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem interpretativè: HINC HOMO non tenetur amare neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis.*

Actus voluntatis quando interrumpantur, ità quod multiplicent numerum peccatorum ejusdem speciei, ex quatuor cognosci potest: 1. ex pluribus actibus, qui successivè fiunt contrà plura diversæ speciei objecta; 2. quando post unum elicitum, de illo elicitur dolor, aut contraria voluntas, & postmodum elicitur alius actus similis; 3. ex tempore interposito inter unum, & alium actum; 4. ex somno, vel aliâ interruptione materiali.

Adjuratio ut actus religionis, *est contestatio rei Sacræ, cujus reverentiâ intendimus alium promovere ad aliquid præstandum*: dupliciter fieri potes; nempè: *præcipiendo*, ut fecit D. Paulus: *Adjuro vos per Dominum, ut legatur epistola hæc. Thess. 1. cap. ult.*, & *deprecando*, ut habetur in Ecclesiæ precibus *per Christi adjurationem* supplicantes exaudiri, dum in earum fine subjungi solet: *Per D. N. J. C.* &c. In *adjuratione* tria esse debent; nempè: *veritas, justitia, & necessitas*, licèt aliàs quâcumque deficiente possit esse veniale tantùm, undè juxtà malitiam rei, quæ præcipitur, vel petitur est peccatum mortale, vel veniale.

Admiratio *est quidam stupor de personâ, aut de facto*. Differt a *scandalo*, quia istud consistit in quâcumque actione, vel omissione, quæ sit causa ruinæ spiritualis in proximo; hinc quodlibet, quod sit causa *peccati*, dicitur *scandalum*; & quod est causa *stuporis*, dicitur *admiratio*, quæ licèt ex genere suo sit tantùm peccatum veniale, attamen potest esse mortale, si exindè sequitur scandalum, vel grave damnum; undè in illis communitatibus, quæ *mendicando, communibus eleemosinis vivunt*, admiratio ab aliquo ex illis data in materiâ gravi, est peccatum mortale, licèt non sit causa ruinæ spiritualis in aliis, & ratio est, quia talis admi-

admiratio cædit in detrimentum notabile suæ communitatis, eo quia malo e xemplo frigescit charitas.

Quæritur an sit licitum patrare minus malum, *ut medium simpliciter necessarium* pro evitando majori malo? Resp. cum distinctione, & 1. *affirmativè*, loquendo tamen de illis malis, quæ solummodo sunt *mala*, quia *prohibita*, & *negativè* de illis malis, quæ ideò sunt *prohibita*, quia *mala*, & ratio disparitatis est, quia quæ solùm sunt mala, quia prohibita, aliquando cohonestari possunt; sed quæ sunt prohibita, quia mala, numquam cohonestari possunt, ut firmiter tenent omnes Theologi, & consequenter &c.

Adoratio genericè sumpta, *est exhibitio reverentiæ alicui rei propter ipsius excellentiam*: Ita in re communiter, sed quia varia sunt excellentiarum genera, variæ quoque sunt adorationum species, & una est merè *civilis*, seù *politica*, qualis exhiberi solet Regibus, atque Principibus propter eorum status excellentiam; alia est *Sacra*, seu *Religiosa*, cujus species sunt tres; nempè: *Latria*, quæ convenit *soli Deo*; *Hyperdulia*, quæ competit *SS. Deiparæ semper Virgini Mariæ*; & *Duliæ*, quæ competit *cæteris Sanctis*.

Deus, & tota SS. Trinitas; quælibet Persona Divina; Jesus Christus; SS. Eucharistiæ Sacramentum sub utrâque specie adorandi sunt *adoratione Latriæ absolutâ*: Tres Personæ Divinæ adorandæ sunt *una adoratione absolutâ*, non quidem hoc sic intelligendum est; quasi una nequeat distinctè ab aliis duabus adorari; sed sic intelligi debet, quod aliæ duæ explicitè non excludantur, ut est communis Theol. sententia, & præsertim *Mastrii disp. XI. Theo. Moral. num.* 18. Sanctissima Dei Genetrix Virgo Maria est adoranda *adoratione absolutâ Hyperduliæ* ob singularissimam dignitatem Maternitatis Divinæ, atque excellentissimam ejus præ cunctis puris creaturis Sanctitatem, & gloriam. Sancti cum Christo in Cælo regnantes adorandi sunt *adoratione Duliæ absolutâ*. Sanctorum Imagines, eorumque Reliquiæ venerandæ sunt *cultu Duliæ*, non tamen *absoluto*, sed *respectivo*, idest, non propter se, sed propter id, quod repræsentant: idem respectivè, & proportionaliter dicendum est de Imaginibus Dei, SS. Trinitatis, Divinarum Personarum, Jesu Christi, Sacræ Jesu Christi Crucis, & Sanctissimæ Virginis Mariæ: ita *Trid. sess.* 25. *in Decreto de invocatione Sanctorum*. Homines vitæ sanctitate præclari; vel martyrii famâ insignes, sed nondùm canonizati, vel beatifi-

A

cati honorari nequeunt *cultu publico*, & *solemni*, benè tamen *cultu privato*: ita communiter DD., & desumitur *ex cap.* 1., *& ult. De Reliquiis, & veneratione Sanctorum*: Cultus postea *publicus*, seu *solemnis* non ideò dicitur *publicus solemnis*, eo quia coràm aliis exhibeatur, sed ideò dicitur *publicus solemnis*, quia defertur nomine Ecclesiæ, & tamquam ab eâ institutus; & per *cultum privatum* intelligitur ille, qui non exhibetur tamquam institutus ab Ecclesia, neque nomine Ecclesiæ, sed fit ex devotione colentis, sivè in privato, sivè in publico loco.

Hæretici moderni, *Cultum absolutum, Sanctis debitum*, negant; Sacram Scripturam, habere pro fundamento propriæ perversitatis, se adulantes: adducunt ergo duos Sacræ Scripturæ testus ex *Apocal. cap.* 10., *&* 19. erutos, in quorum primo legitur, quod S. Petrus (super cujus petram Christus fundavit Ecclesiam suam) recusavit adorationem, sibi a Cornelio exhibitam; & in secundo; quod Angelus, honorem, sibi a Joanne exhibitum, respuit, & consequenter, ajunt, quod sicuti Angelus, & Petrus recusarunt adorationem ipsis a Joanne, & Cornelio exhibitam, signum evidens est, quod solus Deus (cui soli juxtà *Apost. in* 1. *ad Cor. cap.* 1. *est honor, & gloria in sæcula sæculorum*) colendus, & adorandus est, ac proindè, quod cultus, & adoratio, quæ cuicumque creaturæ exhibetur, non sit Religiosa, & Sacra, sed Idolatrica.

Verùm cum in eâdem Sacra Scripturâ, pluribi inveniatur, quod Angeli acceptarunt Hominum adorationes, ut legitur in *lib. Gen. cap.*18., *& cap.*19., & in *lib. Num. cap.* 5., *& cap.* 22., per necessariam consequentiam concludendum est, quod necessaria sit aliqua Sacræ Scripturæ interpretatio, nisi velimus dicere, quod Deus, qui utriusque Testamenti est author, in novo Testamento retractare voluerit, quod priùs in veteri dictaverat, quod solùm excogitare, plusquam diabolicum esset.

Exponunt ergo Sancti Hieronymus, & Augustinus, Orthodoxi illorum sæculorum Patres, in quibus etiam juxtà hæreticos, vera floruit Religio, & syncerior viguit doctrina, quod ideò S. Petrus recusavit adorationem, sibi a Cornelio exhibitam, quia agnovit, quod eum adorare volebat, eo quia in Petro aliquam divinitatem credebat; ideòque ad tollendum tàm grandem errorem in Cornelio, prædictam adorationem recusavit. Quod hæc expositio, quam facit *S. Hieronym. in epist. contrà Vigilantium*, sit germana, & legitima, ex hoc evidenter patere debet, quod etiam *Paulus*, *&*

& Barnabas, ideò recusarunt adorationem, ipsis a Gentilibus exhibitam, quia Gentiles eos adorare volebant ut Deos; nempè: ut *Jovem*, & *Mercurium*, ut legitur in *Act. Apost. cap.* 14; de Angelo posteà, qui honorem, sibi a Joanne exhibitum, respuit; exponit *S. August. in quæst.* 61. *in Gen.*, & dicit; quod ideò Angelus recusavit honorem, sibi a Joanne exhibitum, quia a multis Angeli reputabantur Dii; ideòque ad tollendam ab Hominibus talem credentiam, recusavit Angelus honorem, sibi a Joanne exhibitum.

Cum autem juxtà legitimam, & germanam Sanctorum Augustini, & Hieronymi expositionem *textuum Apocal.* appareat caussa, ob quam Angelus, & Petrus recusarunt honorem, & adorationem sibi ipsis a Joanne, & Cornelio exhibitam, ne, scilicet, crederentur, vel reputarentur Dii; per necessariam consequentiam concludere debent etiam hæretici, quod *textus Sacræ Scripturæ ex Gen.*, *& lib. Num.* suprà citati, intelligi debeant, sicuti sonant ad litteram, idest, juxtà purum sensum litteralem, nisi temerariè, & execrabiliter dicere velint, quod Deus in Testamento novo deleverit, quod priùs dictavit in veteri; ac proindè credere, & confiteri debent, quod ille cultus sivè *hyperduliæ*, qui scilicet exhibetur SS. Deiparæ semper Virgini Mariæ, sivè *duliæ*, qui, nimirùm, exhibetur cæteris Sanctis, verè sit Sacer, & Religiosus. Per hunc cultum posteà, qui Sanctis exhibetur, non minuitur ille *cultus latriæ*, qui solius Dei est proprius (ut falsò dicunt hæretici), quin potiùs extollitur, & augetur, dùm talis cultus Hyperduliæ, & Duliæ terminativè tendit in Deum eòdem modo, quo honor, qui servis exhibetur, terminativè tendit ad eorum Dominos; quapropter ad propositum sic suadet *S. Hieronym. in epist. ad Riparium: Honoremus Servos, ut Servorum honor redundet in Dominos.*

Sicuti Hæretici negant cultum, & venerationem ergà Sanctos, sic etiam *eorundem invocationem*, *& intercessionem reijciunt*, erroneè, falsòque credentes, quod quando Jesus Christus dixit: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*, ut legitur in *Matt. cap.* x1. tàm absolutè locutus fuerit de sua primariâ, absolutâ, & independenti mediatione hominis ad Deum, quod secundariam, & dependentem, omninò exclusferit. At toto Cælo falluntur, nam præter primariam, absolutam, & independentem mediationem, & intercessionem, quæ so-

 lius

lius Jesu Christi est propria, cum propriis suis meritis exoret, & obtineat, datur etiam alia mediatio, & intercessio, secundaria, scilicet, & dependens a Jesu Christo, cujus merita, cum sint infiniti valoris; Sanctorum precibus, & meritis, totum valorem tribuunt.

Hanc veritatem agnoscens Apostolus; & immemor non existens *epistolæ suæ ad Tim. cap.2.*, in qua scripserat, quod *unus est mediator Dei, & hominum, Homo Jesus Christus*, quia tamen sciebat, quod præter primariam, absolutam, & independentem Jesu Christi mediationem, altera Servorum Dei, secundaria, scilicet, & dependens dabatur, ideò non omisit interponere mediationem Thessal. Colofs. & Romanorum, eos exorando, ut pro se orarent ad Deum, ut legitur in *epist. ad Thess. cap. 3., ad Colofs. cap.4., & ad Rom. cap.15.*

Hanc innegabilem veritatem agnoverunt omnes primitivæ Ecclesiæ Orthodoxi Patres, inter quos S. Hieronymus sic in *epist. adversùs Vigil. cap.3.* scribendo: *Si Apostoli, & Martyres adhuc in corpore constituti* possunt orare pro cæteris, *quanto magis* post victorias, coronas, & triumphos? *S. Ambrosius in lib. de Viduis sic dicendo*: Obsecrandi sunt Angeli pro vobis, *qui pro nobis dati sunt ad præsidium*: Martyres obsecrandi sunt ... possunt pro peccatis nostris rogare. *S. Augustinus*, (quem Calvinus appellat fidelissimum, & optimum testem inter omnes Orthodoxos primitivæ Ecclesiæ Patres) pluribi dat irrefragabile testimonium irrefragabilis hujus veritatis, & præsertim in *lib. meditat. cap.4., & cap.5.* sic se exprimendo: *Fœlices Sancti Dei, qui pervenire meruistis ad portum perpetuæ quietis* ... obsecro vos per vestram charitatem *qui securi estis de vobis*, soliciti estote de nobis: *securi estis de vestrâ immarcessibili gloriâ* soliciti estote *de nostrâ multiplici miseriâ*. Et in lib. de Sanctis sic: *Inter hæc igitur Fratres cum toto mentis affectu* Beatissimæ Virginis patrocinia omni nisu imploremus ... *Neque enim dubium, quæ meruit pro liberandis proferre pretium*, posse plùs omnibus liberatis impendere suffragium. *Horsmida* in indiculo, idest, instructione in scriptis data quatuor Legatis, ab ipso Constantinopolim missis ad Anastasium Imperatorem, in §. 2. hæc verba posuit: *Salutat vos Horsmida Pater vester, Deum quotidie rogans*, ut intercessionibus Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, *vestrum Regnum &c.*, & brevitatis gratiâ plures alios præteriens, *Sanctum*

Bernar-

Bernardum Abbatem Claravalensem referam, qui licèt infrà prima quinque sæcula, ideſt, in ſæculo 12. vixerit; ut tamen teſtem omni exceptione majorem, tenentur hæretici illum auſcultare, illique ſinè ullâ licèt minimâ contradictione pleniſſimam fidem præſtare, dum *Lutherus in colloq. convival.* dicit S. Bernardum, omnes Eccleſiæ Doctores viciſſe; & *Calvinus in lib. 4. Inſtit. cap. x.* aſſerit, quod S. Bernardus in *lib. de Conſiderat.* ità loquitur, ut veritas ipſa loqui videatur; & in *cap. xi.*, eum vocat pium, & Sanctum Scriptorem; & *Daniel Hejeſenſis in orat. 3.* dicit, quod opera, quæ S. Bernardus ſcripſit, ſunt: Rivus Paradiſi; Ambroſia animarum; Pabulum Angelicum, & Medulla pietatis. Sic autem ſcribit S. Bernardus in ſermone 1. de Sancto Victore: *Gaudete in Domino dilectiſſimi, qui inter continua ſuæ pietatis beneficia, indulſit hominem mundo, cujus multi ſalvarentur exemplo. Iterum dico gaudete*, quod factus de medio, appropriavit Deo, ut multò plures ejus interceſſione ſalventur. *In terris apparuit, ut eſſet exemplo*; in Cælis levatus eſt, ut ſit patrocinio... *Sedet veteranus miles, debita jam ſuavitate, & ſecuritate quietus; ſecurus quidem ſibi*, ſed noſtri ſolicitus... *Eja ergo fortis Athleta, dulcis Patrone*, Advocate fidelis exurge in adjutorium nobis, ut, & nos de noſtra ereptione gaudeamus, *& tu de plena victoria glorieris*. Quid clariùs, & evidentiùs ſcribere poterat Divus Bernardus ad ſolatium credentium mediationem, & interceſſionem Sanctorum apud Deum, & æternam confuſionem non credentium?

Aſſerunt poſtremò Hæretici, quod illa reſpectiva adoratio, ideſt, Cultus, qui a Romano-Catholicis *exhibetur Jeſu Chriſti, & Sanctorum Imaginibus, ſit vera Idolatria*. Verùm, ſi Hæreticorum aſſertio, alicujus, licèt minimæ fidei, eſſet digna; talia ſequerentur abſurda, quod procul omni dubio, ab ipſis Hæreticis deteſtarentur, ut diabolica inventa: Sequeretur 1. quod Deus creando hominem, ſibi feciſſet Idolum, ut evidenter conſtat ex *lib. Gen. cap. 1.*, ubi eſt ſcriptum, quod Deus ſic dixit: *Faciamus hominem ad* Imaginem, *& ſimilitudinem noſtram*; & quod poſtea de facto hominem creavit ad imaginem ſuam, nam ibidem inferiùs ſic legitur: *Et creavit Deus hominem* ad imaginem ſuam; ad imaginem Dei *creavit illum*. Sequeretur 2., quod ipſe met Deus Idolatriam præcepiſſet, Moyſi præcipiendo, ut duos Cherubim aureos ſuper Arcam fœderis conſtrueret, quæ Arca Imago Dei erat, quam-

que

que adorandam ab omnibus, præceperat, ut est scriptum in *Psal.* 98. *Adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est*; quod quidem scabellum eandem fuisse Arcam fœderis, testatur Sacra Scriptura in *lib.* 1. *Paralip. cap.* 28., ubi sic legitur: *Cogitavi, ut ædificarem Domum, in quâ requiesceret Arca fæderis Domini*, & scabellum *Dei nostri*. Sequeretur 3., quod Jesus Christus dedisset causam proximam idolatrandi, mittendo Imaginem suæ Divinæ faciei in velo impressam, Regi Abagaro, ut referunt *Evagrius lib.* 4. *cap.* 26., *& Damascenus in lib.* 1. *Imaginum*; idemque fecisset etiam S. Lucas Evangelista, pingendo, venerationis causâ, Imaginem SS. Deiparæ semper Virginis Mariæ, ut testatur *antiquissimus Metaphrastes in vitâ S. Lucæ*: ne ergo prædicta tria absurda detestabilia verificentur, debent Hæretici credere, & confiteri, quod *Sacræ Imagines non sunt Idola*, & consequenter, quod ille cultus respectivus, qui a Catholico-Romanis exhibetur Sacris Imaginibus, nullo modo sit Idolatricus, sed verè sit Sacer, & Religiosus.

Primus, qui negavit hanc infallibilem veritatem, fuit *Zenajas Hierapolensis Antistes*, ut narrat *Nicephorus in lib.* 16. *cap.* 27., hujus Hæresiarchæ hæreses fuerunt individuatæ in *secundo Concilio Nicæno* his præcisis verbis: *Zenajas dicebat non esse decens, Angelos existentes incorporeos, corporea formâ effigiare, & in humanâ effigie incorporeos repræsentare: Christo dandum non esse honorem, aut laudem dicendam, picturâ, arte hominum elaboratâ; esse autem illi solummodo acceptam adorationem in spiritu, & veritate — O audacem animum!* hìc exclamat Nicephorus, *O os impudicum!* Sciebat enim Nicephorus, (ut arbitrandum est) quod Deus, licèt purissimus spiritus, corporali tamen specie, pluries apparuit: Isajæ apparuit sedens in Throno, ut legitur in *lib. Isajæ cap.* 6., Patriarchæ Jacobo apparuit in summitate scalæ, ut est scriptum in *lib. Gen. cap.* 28., Spiritus Sanctus, sub columbæ specie descendit in Jordane, ut refert *Matt. in suo Evang. cap.* 3., Angeli, qui sunt puri Spiritus, pluries sub hominum figurâ apparuerunt, ut constat ex *lib. Gen. cap.* 18., & 19., ex *lib. Num. cap.* 22., & ex *Apocal. cap.* 5., & 7. Ex his autem liquet, quod propositiones Zenaidis jure-meritò a Patribus *cit. Concil. Nic.* 2. damnatæ fuerint, ut hæreticales, & Zenajas execratus ut Hæresiarca, & consequenter, quod justè Nicephorus contrà Zenaidem sic exclamaverit: *O audacem animum! O os impudicum!* Or-

A

Orthodoxi Patres primitivæ Ecclesiæ, ficuti Divino afflante spiritu, agnoverunt hanc veritatem, sic eam oretenùs, & in scriptis publicaverunt. *S. August.* sequentibus verbis eam publicavit *lib. 1. de doct. Christ. cap. 9. Signa utilia divinitùs instituta veneranda esse, quia honor eorum ad Prototypum transit*. S. Athanasius, Antiochenis per Epistolam publicavit, sic scribendo: *Absit, ut quemadmodum Græci faciunt*, nos Christiani tanquam Deos Imagines adoremus: *affectionem dumtaxat, & charitatis nostræ studium* ergà figuram Personæ per Imaginem expressæ *declaramus*. Orthodoxi tandem Patres (alios brevitatis gratiâ prætereo) *cit. Conc. Nic. 2.* eam publicarunt in *fine act. 4.* tali anathemate: *Excommunicamus contradictores inimicos Sacrarum Imaginum.*

Zenaidis hæresis, anathematis mucrone repressa remansit usque ad tempus impiissimi Leonis Isaurici, in quo Iconoclausti eam suscitarunt, & duravit per centum viginti annos, & finem posteà habuit sub Religiosissima Imperatrice Theodora; Albigenses primò posteà, & deindè Lutherani, Zuvingliani, & Calviniani eam disipelientes multas Provincias infetarunt.

Impenetrabilem clypeum in eorum defensionem, habere se jactant Hæretici, Sacram scilicet Scripturam, in quâ pluribi, & præsertim in *Exodo cap. 21.* legitur, quod Deus prohibuit tales Imagines, & figuras: *Non facias tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in Cælo desuper, & quæ in terra deorsum*; sed illis benè congruit illa sententia Divi Augustini in tract. 18. in Joannem: *Neque enim natæ sunt hæreses, & quædam dogmata perversitatis, illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia*, nisi dùm Scripturæ bonæ, non benè intelliguntur, & quod in eis non benè intelligitur, *etiam temerè, & audacter asseritur*. Non benè ergo Hæretici illum Exodi textum intelligunt, ideòque temerè, & audacter dicunt, quod nos Catholico-Romani venerando Sacras Imagines, idolatramus: non benè intelligunt replico, ut clarè patet ex eâdem Sacra Scriptura, nàm ideò Deus præcepit Hebræis, ut non facerent sibi sculptile, neque similitudinem &c. quia illis cultum adhibebant non tanquam Imaginibus, sed tanquam Idolis, vt legitur in cit. ab hæreticis Exodo cap. 32. *Videns autem Populus, quod moram faceret descendere de Monte Moyses, congregatus adversùs Aaron ait*: Surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant... *fecit Populus, quæ jusserat* (ideſt Aaron)

defe-

deferens inaures ad Aaron; quas cum ille accepiſſet, formavit opere fuſorio, & fecit ex eis Vitulum conflatilem, dixeruntque: Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti. *Quod cum vidiſſet Aaron, ædificavit Altare coràm eo, & Præconis voce clamavit dicens*: Cras ſolemnitas Domini eſt: *Et ſurgentes manè obtulerunt Holocauſta, & Hoſtias pacificas*. De iſtis ergo, & ſimilibus ſculptibilibus, atque ſimilitudinibus, ideſt, Idolis fuit præceptum Divinum, & non de Sacris Imaginibus, nam aliud eſt Idolum, & aliud Imago: Idolum enim repreſentat falſam imaginem objecti non veri, aut ſi veri, nullo modo tamen venerationis digni, ut: *Jovis, Junonis, Martis, Veneris*, & hujuſmodi, qui numquam in rerum naturâ extiterunt, aut ſi extiterunt, cum fuerint vitioſi, & propter eorum vitia, deteſtabiles, conſequenter cujuſcumque cultus, aut honoris indigni; undè *Apoſt. ad Cor. cap.* 8. ſic dicit: *Idolum nihil eſt in mundo*, & in cap. X. ſic: *Quid ergo? Dico, quod Idolum eſt aliquid?* Et S. Auguſt. in lib. de vera Innocen. cap. 213. ſic ait: *Sic ſunt*, qui Idola colunt, *quomodo qui in ſomniis vident vana*. De hujuſmodi ergo locutus eſt Deus, & fecit prohibitionem, & non de Imaginibus objectorum verè ſubſiſtentium, ut de ſupraſcriptis duobus Cherubim; de Arcâ; de Propitiatorio; de Templo; de Sacris libris, de quibus omnibus *S. Auguſt. in lib.* 3. *de Trinit. cap.* 10. ſic dicit: *Honorem tamquam religioſa, habere poſſunt; ſtuporem tamquam mira, non poſſunt*: Vel de Imaginibus Perſonarum, cultus, & venerationis dignarum propter excellentiam gratiæ habitæ, & gloriæ, quæ perfectiori modo, illas unit Deo, atque eidem Deo eas refert, ut ſunt Imagines Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri, & Sanctiſſimæ Virginis ejus Matris, aliorumque Sanctorum, quibus cum ſignis exterioribus tribuitur cultus, *non abſolutè tamen ipſis Imaginibus*, ut ſuperiùs dixi, *ſed unicè per relationem ad illa Originalia quorum ſunt Imagines*; quatenùs, ſcilicet, habent gloriam a Deo, *cui terminativè refertur eorum cultus, & veneratio*: quapropter *Divus Auguſt. in lib. contrà Fauſtum cap.* 12. ſic dicit: *Populus Chriſtianus* memorias Martyrum religioſa ſolemnitate concelebrat, *& ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum conſocietur, atque orationibus adjuvetur*, ità tamen, ut nulli Martyrum conſtituamus Altaria: *Quis enim Antiſtitum in locis Sanctorum Corporum aſſiſtens Altari, aliquando dixit*: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod

offer-

A

offertur, Deo offertur, qui Martyres coronavit, *ut ex ipsorum locorum admonitione, major effectus exurgat*: Et S. Ambrosius, qui suâ doctrinâ, & piis exhortationibus Jesu Christo peperit Divum Augustinum clarissimum Ecclesiæ lumen, in epist. ad Gratianum Imperatorem ità scripsit: *Numquid quando* Deitatem, & carnem adoramus *dividemus Christum? Aut quando in ipso*, & Dei Imaginem, & Crucem adoramus, dividimus eum? *Absit*: Et Sanctus Gregorius in lib. 7. epist. 54. ad Abbatem Secundum, qui ab eo flagitaverat effigiem Salvatoris sic scripsit: *Imagines, quas tibi per Dulcidium Diaconum rogasti, misimus; undè valdè nobis tua postulatio placuit, quia illum toto corde, totâ intentione*, cujus Imaginem præ oculis habere desideras, ut te visio corporalis quotidiana, reddat excitatum, ut dùm picturam illius vides, ad illum animo inardescas, cujus Imaginem habere desideras. *Ab re non facimus, si per* visibilia, invisibilia *monstramus*... *Scio quidem, quod* Imaginem Salvatoris nostri, non ideò petis, ut quasi Deum colas, *sed ut recordatione Filii Dei, in ejus amore recalescas; cujus te* Imaginem *videre desideras. Et nos quidem non quasi* antè Divinitatem, antè illam prosternimur, sed illum adoramus, quem per Imaginem, aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur, *& dùm nobis ipsa pictura, quasi scriptura in memoriam Filium Dei reducit, animum nostrum, aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet*. *Ideò direximus tibi Sartarias duas*, Imaginem Dei Salvatoris, & SS. Dei Genetricis Mariæ, Beatorumque Apostolorum Petri, & Pauli continentes *per supradictum Filium nostrum Diaconum*, & unam Crucem, Clavem etiam pro benedictione, à Sancto Corpore Petri Apostolorum Principis, ut per ipsum à maligno defensus permaneas, cujus signo munitum te esse credis: *Aloem verò, Thymiama, Styracem, & Balsamum* Sanctorum Martyrum Corporibus offerendo, *latore præsentium deferente, transmisimus*...

Nullus inter Hæresiarcas, & Hæreticos modernos fuit, qui scribendo de Sancti Petri legitimis successoribus, non incluserit Sanctum Gregorium primum hujus nominis Romanum Pontificem, licèt addant, ultimum fuisse, qui sinè usurpatione, in Petri Cathedra sederit. Si ergo Lutherus, Calvinus, & insigniores inter Hæreticos, oretenùs, & scriptis, Terrarum Orbi publicarunt, veram Dei Ecclesiam, fidemque Apostolicam immaculatam existisse usquè ad Sanctum Gregorium inclusivè; & hunc Sanctum Pontificem ulti-

 mum

num fuisse inter illos Pontifices, qui per legitimam successionem in Petri Cathedrâ sederit; & aliàs ille Sanctus Pontifex cum tantâ evidentiâ asseruerit, quod respectivus cultus, qui Sanctorum Sacris Imaginibus exhibetur, verè sit Religiosus, & Sacer; quâ fronte atritâ, horum temporum Hæretici impugnari audent hunc fidei articulum, & dicere, quod sit Idolatricus? Vel ergo detestari debent suos Magistros tamquam falsarios, vel abjurare proprios errores.

Eôdem modo, quo Hæretici negant venerationem Sanctorum Imaginibus debitam, negant etiam venerationem, quæ *Sanctorum Reliquiis debetur*; simulantes se inscios (ut arbitror) illius miraculi, quod Deus ad sui gloriam, & Elisæi Prophetæ honorem, revocando de morte ad vitam hominem jam mortuum, ità ut staret suprà pedes suos, solo tactu Reliquiarum, idest, ossium prædicti Prophetæ, ut legitur in *lib. 4. Regum cap. 13.* Si enim Deus non voluisset, ut Sanctorum Reliquiæ debitam haberent venerationem; tantum non patrasset miraculum, dando regressum à privatione ad Habitum; aliter totâ cum fiduciâ exclamare possemus cum Ricardo à Sancto Victore in *lib. 1. de Trinitate cap. 2. Domine, si est error*, (loquitur de Sanctarum Reliquiarum veneratione) *à Te decepti sumus, nàm tantis signis est confirmatus, quod non nisi per Te, fieri posset*. Quapropter *Eliàs* non alio modo, quàm miraculi evidentiâ, inconstantiam Populi, qui duas in partes claudicabat circà veri Dei adorationem, figgere potuit, ut legitur in *lib. 3. Reg. cap. 18.* Et *S. Augustinus contrà epist. fundam. cap. 40.* ait, quod miracula sunt evidentia testimonia, quibus Ecclesia demonstratur; per quæ juxtà eundem Sanctæ Ecclesiæ Doctorem in *tract. 1. in Joannem*, possumus digito demonstrare Ecclesiam; & quod sunt cæci, qui eam non vident, cum per illa ex eôdem Orthodoxo Patre *contrà Hæreseos lib. 1. cap. 36.* extet Ecclesia cunctis clara, atque conspicua, ita quod omnium etiam infidelium oculis exhibeatur, ut claudat ora Paganorum.

Si ergo Elias per miraculi evidentiam, Populi fixit inconstantiam, circà veri Dei adorationem; & D. Augustinus ait, quod miracula sunt evidentia testimonia, quibus Ecclesia demonstratur, & per quæ, digito Ecclesiam demonstrare possumus; & quod cæci sunt, qui eam non vident, cum per miracula extet Ecclesia cunctis clara, atque conspicua, ita quod omnium etiam infidelium oculis exhibeatur, ut claudat ora Paganorum &c. Plùs inconstantes erunt moderni

derni Hæretici, quàm veteres Hebræi, & plùs cæci, quàm infideles Pagani, si ex corde non credent, & ore non confitebuntur, quod præsens Ecclesia Romana sit vera Dei Ecclesia Jesu Christi Sponsa, & consequenter, quod ille cultus, qui ab eâdem præcipitur, ut exhibeatur Sanctorum Imaginibus, ac Reliquiis, sit Sacer, & Religiosus, in cujus confirmationem legant primò Hæretici Sacram Scripturam in veteri, & novo Testamento, & invenient magnalia, quæ fecit Deus ad sui gloriam, & Servorum suorum honorem in vitâ, & post obitum.

Invenient in veteri Testamento, quod in virtute Dei *Moyses* præcepit, ut dividerentur aquæ Maris Rubri, ut ipse cum Populo suo, ad aliam partem siccis pedibus transfretare posset: *Et divisæ sunt aquæ*: Voluit posteà, ut Mare denuò tremesceret ad mergendum Pharaonem cum Exercitu suo; *& Mare obedivit*: imperavit lapidi, ut virgâ percussus, non igneas scintillas, sed fluentes, emitteret aquas; *& perennes fluxerunt aquæ*. Soli mandavit *Josuè*, ut cursum sisteret, donec Populus plenam consequeretur victoriam; *Et Sol factus est immotus*: Voluit *Isajas*, ut Sol cursum faceret retrogradum; *Et Sol obtemperans, cursum fecit retrogradum*: Præcepit *Eliàs* morti, ut ad vitam restitueret filium Viduæ Sareptanæ, quem sua falce de mundo abstulerat; *& hic inter vivos discurrebat*: Prohibuit e Cælo pluere aquas; *& Cælum se fecit æneum*: Voluit posteà, ut optatas emitteret aquas; *& ecce pluvias*: Bis præcepit igni, ut de Cælo descenderet, & ad consumendum holocaustum; & ad devorandum Principem Quinquagerium, cum quinquaginta suis; *& ignis descendit*, *& præcepta* Eliæ *adimplevit*: Optavit *Elisaus*, amaras Gerici aquas pugno salis dulcescere; *& melifluæ factæ sunt aquæ*: multiplicari oleum in vasis miseræ Viduæ; *& vasa impleta sunt*: de umbrâ mortis ad lumen vitæ redire ejus Filium; *& hic vivus apparuit coram Rege Israel, quando Giezi illi narrabat tantum miraculum*. Quid plura? Deus, cui omnia sunt præsentia, ad sui gloriam, & Servorum suorum etiam mortuorum honorem; ut Mundo palàm faceret, quod etiam post obitum omnia possunt in eo, qui eos confortabat, quando in hâc lacrymarum valle ad Cœlum versùs peregrinabantur; & ad confusionem Hæreticorum, qui Reliquiis Sanctorum cultum negant, dedit tantam virtutem aridis ossibus Servi sui Elisæi, ut ad solum eorum tactum; qui in Sepulchrum projectus fuerat extinctus, redivivus e Sepulchro egre-

deretur, & suprà pedes suos staret rectus.

Invenient in Testamento novo, quod per manus Apostolorum fiebant signa, & prodigia multa in plebe, per quæ magis augebatur multitudo credentium in Domino virorum, & mulierum, ità ut eijcerent infirmos, & ponerent in lectulis, & grabatis, ut veniente Petro, *saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & sanarentur ab infirmitatibus suis*, ut legitur in *Act. Apost. cap.* 5., & ibidem *cap.* 15. invenient, quod *Paulus*, & *Barnabas* narrabant quanta signa, & prodigia Deus per ipsos fecerat in Gentibus.

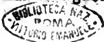
Legant posteà Hæretici Historias Ecclesiasticas primorum quinque sæculorum, & invenient, quod Deus ad sui gloriam per intercessionem Sancti Gregorii Neocesariensis, & ad ejusdem honorem, tot patravit miracula, ut jure merito ab antiquitate fuerit antonomasticè appellatus Thaumaturgus; & inter alia invenient, quod Deus, mediis hujus Servi sui orationibus, montem de loco ad locum transtulit; Palludem, quæ inter duos Fratres, erat causa discordiarum, exicavit; quod Lycum fluvium perniciosè agros inundantem (defixo ad ripam baculo, quo sustentabatur, qui etiam statim virentem crevit in arborem) coercuit, taliter quod posteà, ultrà eum terminum non efluxerit: Invenient, quod per intercessionem S. Martini Turonensis Episcopi, tres mortuos ad vitam revocavit; ad preces S. Laurentii Levitæ, & Martyris, plures cæcos illuminavit; quod *Tyaspe, Urbe in Mauritania majori posita*, cum de mandato *Unerici Imperatoris Arriani*, radicitùs evulsæ fuissent linguæ omnium in ea habitantium, eo quia laudes in honorem Consubstantialitatis Divini Filii cum Patre, cecinerant; adhuc tamen tam benè, & expeditè loquebantur, ac si sanas, & expeditas linguas habuissent: & quod omnem transcendit admirationem; Juvenis quidam à nativitate mutus, cum & ipsi radicitùs simul cum aliis evulsa fuisset lingua, tàm benè loquebatur, tamquam si à nativitate expeditissimam habuisset linguam, ut referunt S. Victor Uticensis *in lib.* 3., Procopius *de bello VVandalorum*; Justinianus Imperator *in constit. de Offic. Præf.*, Æneas Garzeus *in Dial. Theph. tom.* 9. *Bibl. Sanct.*, Comes Marcellinus *Scriptor Chron. tempore Justiniani Imperatoris*; & tandem, quod sicuti Deus ad glorificandum Servum suum Elisæum fecit, ut ejus Reliquiæ redivivum facerent mortuum, sic etiam ad glorificandum Servum suum Chrysostomum fecit, ut ejus exangue

corpus,

corpus, tàm immobiliter persisteret in loco, ubi jacebat *Cucusi in Arabia*, (in quo loco, pane tribulationis sustentatus, tandem ærumnis confectus, e sua Sede expulsus, quia honorem, & gloriam Dei zelaverat, ibi objerat) ut nullâ vi, & arte humanâ dimoveri potuerit, donec super ejus sacrum pectus posita fuit epistola manu propria à Theodosio Juniore Imperatore scripta, quâ pius Imperator humilimè, & cum tota reverentiâ, eum piissimis supplicationibus exorabat, ut ejus Sacrum Corpus, Constantinopolim transferri dignaretur; in quâ translatione Deus ad sui gloriam, & Servi sui honorem, talia patravit miracula, ut cum tota veritate omnes dicere poterant: *Gloria, & honore coronasti eum Domine*, ut *narrat Nicephorus in lib.* 4.

Legant denique Hæretici illas Ecclesiasticas Historias, quæ licèt scriptæ infrà prima quinque sæcula, illas tamen reijcere, aut magnæ temeritatis, aut summæ stoliditatis esset argumentum, cum miracula ab eis referta, licèt de præsenti constare nequeant ut certa certitudine physica, negari tamen non possunt, quia certa certitudine morali summâ: In eis invenient, quod Deus per intercessionem Sancti Dominici Prædicatorum Fundatoris, tres mortuos ad vitam revocavit; per merita Sancti Antonii Ulysipponensis, vulgò *de Padua*, penè innumerabilia patravit miracula; ad preces Sancti Francisci Xaverii in Indiis Orientalibus, plures ad vitam revocavit mortuos; quod idem similiter fecit in Occidentalibus per intercessionem Sancti Francisci Solani; quod in Conventu Villerealis Regni Valentiæ in Hispania, frequenter ex Arcâ, in quâ S. Paschalis Baylon Sacrum Corpus conservatur, & veneratur; miri aliquando audiuntur pulsus, qui si placidè, & suaviter sonant, fælices prænuntiare solent eventus; at si strepitu personant graviori, futura infortunia portendunt: quod quidem aliquando miraculum in cartaceis Imaginibus evenire solet. Et ne ulteriùs procedam non finè legentium tædio, concludam cum miro illo portento, cui simile, nec priùs fuit auditum, nec postmodùm visum in quocumque alio Dei famulo, quod ipsemet Jesus Christus operari dignatus est in humili suo Servo Francisco Minorum Fundatore, illius Corpus insigniendo cum Sacris Stigmatibus in manibus, pedibus, & dextro latere; quodque, ut lectori clarè innotescere possit; iisdem verbis referam Seraphici Doctoris S. Bonaventuræ in legenda Sancti Francisci cap. 13. de Sacris Stigmatibus: ibi ergo Seraphicus Doctor sic dicit: *Quôdam mane circà*

festum

festum Exaltationis Sanctæ Crucis, in latere Montis) idest Alvernæ) *orans vidit quasi speciem unius Seraphim, sex alas, tàm fulgidas, quàm ignitas habentem, de Cœlorum sublimitate descendere, qui volatu celerrimo ad aeris locum viro Dei propinquum perveniens, non solùm alatus, sed, & Crucifixus apparuit, manus quidem, & pedes habens extensos, & crucifixos; alas verò sic miro modo hinc, indè dispositas, ut duas suprà caput erigeret; duas ad volandum extenderet; duabus verò reliquis, totum corpus circumplectendo velaret. Hoc videns vehementer obstupuit, mixtumque dolori gaudium mens ejus incurrit, dùm, & in gratioso ejus aspectu, sibi tàm mirabiliter, quàm familiariter apparentis, excessivam quamdam concipiebat lætitiam, & dira conspecta Crucis affixio, ipsius animam compassivi doloris, gladio pertransibat. Intellexit quidem, illo docente interiùs, qui & apparebat exteriùs: quod licèt passionis infirmitas cum immortalitate Spiritus Seraphici, nullatenùs conveniret; ideò tamen talis visio, suis fuerat præsentata conspectibus, ut amicus ipse Christi prænosceret, se non per martyrium carnis, sed per incendium mentis, totum in Christi Jesu Crucifixi expressam similitudinem transformandum. Disparens itaque visio, post arcanum, ac familiare colloquium, mentem ipsius Seraphico interiùs inflammavit ardore*, Carnem verò Crucifixo conformi exteriùs insignivit effigie, *tamquam si ad ignis liquefactivam virtutem præambulam sigillativa quædam impressio subsecuta esset*. Statim namque in manibus, & pedibus ejus apparere cœperunt signa clavorum, ipsorum capitibus in inferiori parte manuum, & superiori pedum apparentibus, & eorum acuminibus existentibus ex adverso. Dextrum quoque latus, quasi lanceâ transfixum, rubrâ cicatrice obductum erat, *quod sæpè sanguinem Sacrum effundens*, tunicam, & femoralia, respergebat.

Si posteà Hæretici adamantinâ cordis duritie, voluntariè cæci esse volunt, non videndo, quæ credendo, videre possunt, quæ summa certitudine morali certa sunt; videant saltem, quæ certa sunt certitudine physica, & credant saltem experientiæ rerum magistræ: Pergant ad Marchiam Anconitanam, ubi propriis oculis videre poterunt, & propriis manibus tangere illam Sanctam Domum, in quâ Verbum Caro factum est, Angelorum ministerio à Civitate Nazaret in Galilæâ positâ, priùs in Sclavoniam, & postmodùm in locum, ubi nunc est sita, Divinitùs asportatam. Eant

dein-

deindè Neapolim in Campaniâ, & posteà Barium in Appuliâ, & in primâ propriis oculis aspicere po terunt statutâ die in ampullâ vitreâ sanguinem congelatum S. Januarii, ad præsentiam capitis ejusdem Sancti, se liquefacientem, & ebulientem: In secundâ autem propriis oculis videre, & propriis manibus tangere poterunt illum miraculosum liquorem, e genibus S. Nicolai Miræ Episcopi, divinitùs post tot sæcula emanantem. In regressu posteà pergant ad Cancellos Urbis Fori-Livii, vulgò *Forlì in Umbriâ*, ubi quôcumque tempore (data occasione) propriis oculis aspicere poterunt laborantes insanabili morbo Ischiaticæ, ad perfectam sanitatem restitutos solo Crucis signo, facto ab aliquo cujusdam familiæ, in cujus domo ospitaliter recepti fuerunt Sancti Petrus, & Paulus per dictum locum transeuntes. Quod si posteà Hæretici, nec etiam ea, quæ certa sunt certitudine physica, quæ scilicet sensibus subijciuntur, credere volunt, nil aliud mihi superest dicendum, nisi illud *Hieremiæ cap. 51. Curavimus Babilonem, & non est sanata, derelinquamus eam.*

Sicuti Hebræi calumniabantur Jesum, dicentes, quod in Belzebub Principe Dæmoniorum eijciebat Dæmonia, & Apostolos vituperabant ut ebrios, quando Spiritu Sancto repleti, prædicando, variis linguis loquebantur; ita Hæretici, Catholico-Romanos calumniantur dicentes, quod narrata miracula sunt fraudes, & dæmoniorum præstigia. Hæreticorum nequitia ex hoc patere debet, quia cum miracula sint evidentia testimonia, quibus vera Dei Ecclesia demonstratur, & nullibi invenire possunt, quod Deus ad preces unius saltem ex ipsis, sivè vetustis, sivè modernis aliquod patraverit miraculum, nisi ex eo genere, de quo *Tertullianus* mentionem facit *in lib. de Præscript.*, ideò tales calumnias Catholico-Romanis imponunt. Qualia posteà sint miracula, quæ Hæretici faciunt, Tertullianus sic explicat: *Volo virtutes Hæreticorum proferre: Apostolos in perversum æmulantur; isti de mortuis suscitabant; Illi de vivis mortuos faciunt*, ut inter tot alios fecit *Cyrola Arrianorum Patriarca*, teste *S. Gregorio Turonensi Episcopo*, qui vixit in quinto sæculo *in Hist. Franc. lib. 2. cap. 3.* — *Calvinus*, teste *Bolseco* Calvini socio *in vita Calvini cap. 3.* — Et *Lutherus*, teste *Staphilo, in lib.* cujus titulus est: *Absoluta responsio contrà Jac. pag. 404.*

Cum autem Elias ad confirmandum Israeliticum Populum in duas partes claudicantem circà adorationem veri Dei, evidentiam

mira

miraculi proposuerit, & Augustinus dicat, quod miracula sunt evidentia testimonia, quibus vera Dei Ecclesia demonstratur; & Deus per intercessionem illorum Sanctorum, qui in Ecclesiæ Romano-Catholicæ gremio vixerunt, innumerabilia pæne miracula patraverit; nullumque prorsùs licèt ex minimis ad intercessionem illorum, qui extrà gremium Ecclesiæ Romano-Catholicæ vixerunt, & vivunt; concludendum est, quod Ecclesiâ Romano-Catholica sit vera Dei Ecclesia, & consequenter, quod cultus absolutus Hyperduliæ, & Duliæ SS. Virgini Deiparæ, & cæteris Sanctis; & respectivus eorum Imaginibus, & Reliquiis; sicuti etiam eorundem invocatio, & intercessio modis suprà explicatis tenenda sint de fide Divina.

Adulatio *est excessus delectandi alios verbis laudis, vel factis*: Ita in re communiter: Si adulator prævidet, quod ex causâ suæ adulationis secuturum sit quodcumque malum mortaliter peccaminosum, sivè contrà justitiam, sivè contrà charitatem, peccat mortaliter in eo genere peccati, circà quod versata fuit adulatio, & consequenter si contrà justitiam, tenetur in secundo loco ad restitutionem, aut compensationem.

Adulterium *est violatio proprii, vel alieni thori*: triplex est; nempè: conjugati cum conjugatâ, quod est duplex adulterium; conjugati cum liberà, & soluti cum conjugatâ: Si adulter scit certò, quod ex semine suo procreati fuerint filii, tenetur ex justitiâ compensare omnia damna, si sinè periculo vitæ, vel famæ (præsertim adulteræ) compensare potest.

Innoc. XI. propo. dam. 50. in ordine: Copula cum conjugatâ consentiente marito, non est adulterium; ideòque sufficit dicere in confessione, se esse fornicatum.

Advocati munus, *est patrocinari causam sui Clientis*, quæ causa in quadruplici differentiâ esse potest; nempè: justa, injusta, dubia ex utrâque parte, & taliter dubia, quod justitia magis inclinet ad unam partem, quàm ad aliam: *Si verè existimata justa*; licitè patrocinari potest, licèt forsan *non sit justa*: Si *existimata injusta*, eam patrocinari illicitum est, licèt etiam Cliens admonitus de injustitiâ causæ, incipere vellet litim, ut est communior DD. opinio: si *existimata* ex utrâque parte *æquè dubia*, licitè patrocinari potest (monito tamen priùs Cliente de dubietate causæ) attamen, si ex post comperit esse injustam, tenetur ex justitiâ desistere à patrocinio, licèt lis sit contestata, non tenetur tamen in tali casu

mani-

manifestare parti contrariæ punctum injustitiæ, nisi in casu, quo pars adversa ex hoc silentio, notabile damnum pati deberet, quia tunc teneretur ex charitate: *Si taliter dubia*, quod justitia magis inclinet ad partem adversam; dico cum *Toleto lib. 5. de instruct. Sacerd. cap. 4. §. Dico quartò*, quod, quando defenditur Reus aliquis, vel Actor, qui notabile damnum patitur; in tali casu licitum esse patrocinari, dummodò pars, quæ minùs justam causam sequitur, de hoc certior sit facta, si fortè desistere velit. Adv. tamen, quod non debet causa esse *tàm minùs justa*, quod dici possit *injusta*, sed quod sit *justa*, licèt *cum aliquo dubio etiam opinativo*.

Differentia, quæ versatur inter *Advocatum*, & *Judicem* hæc est, quod *Judicis* officium est, *definire*, & *Jus dicere inter partes litigantes*; sicque causâ priùs ritè discussâ; tenetur Judex ex officio suo, pro parte probabiliori stare, & sententiam ferre: *Officium* verò *Advocati*, non est definire, neque Jus dicere inter partes, sed *solummodo uni parti assistere*, & *patrocinium ferre*, donec lis, per deffinitivam sententiam Judicis sit decisa, & consequenter Advocatus potest sequi (in patrocinando suum Clientem) *opinionem verè probabilem*, licèt *minùs probabilem*, quia nullatenus se exponit periculo damnificandi partem oppositam, cum ad eum non spectet deffinire, & Jus dicere, sed solùm rationes pro parte sui Clientis afferre.

Advocatus peccat, & utrique parti restituere tenetur, si deffendit *articulum justum* causæ *injustæ* ad hunc finem, ut contrariam partem *impediat*, *vexet*, *pervertat*; eâdem modo peccat, si utramque partem *circà eandem* numerò *causam* patrocinatur; vel si in eâdem numerò causâ, in qua est Judex, aut Assessor, Advocati munus gerit; vel, si suprà vires acceptat causas, quas expedire non potest, nisi Cliens monitus sit contentus: ita *Busemb. de Officio Advocati*; & multo magis peccat, & utrique parti restituere tenetur, si defendit causam, quam scit esse injustam, ut ait *D. Tho. 2. 2. q. 71.*

Advocatus tenetur scire ea, quæ communiter ad officium suum pertinent; undè si propter imperitiam suam, Cliens patitur damnum grave, peccat mortaliter contrà justitiam: idem dic. est circà diligentiam, si tantam non adhibet, quantam adhibere tenetur.

Patrocinandi causas pauperum *gratis* habet Advocatus illam obligationem, quam quisque juxtà statum suum habet erogandi

eleemosinam, sivè in extremâ, sivè in quasi extremâ necessitate, sivè in gravi, sivè in communibus necessitatibus, quod tamen intelligendum est distributivè, & proportionaliter.

Advocatus non potest pacisci de *Quotâ litis*, ut communiter cum Theologis tenent Jurisprudentes, & inter Theologos Angelus à Clavasio in *sua Summâ* ℣. *Advocatus num.* 15. Sylvester à Prierato in *sua Summâ* ℣. *Advocatus num.* 12. Dominicus Soto *lib. 5. de Just. & Jure q. 8. art. 9. col. 2.* & tex. *Civ. l. Sumptus in fine ff. de pactis, & l. Si remunerandi §. fin. ff. Mandati; & l. 1. §. Cui ff. de variis, & extraordin. cognitionib. Si quis C. de postulando, & ibi Bartolus.*

Circà pretium: *si est legale*, & plùs exigit, peccat mortaliter contrà justitiam, si est de re gravi; *si est naturale*, standum est arbitrio prudentis, & periti Viri, habitâ consideratione ad qualitatem causæ, dignitatem, & scientiam Advocati, atque consuetudinem Locorum, & Provinciarum.

Affinitas *est vinculum aliquarum personarum, causatum ex carnali copulâ sivè* licitâ, *sivè* illicitâ *consanguineorum*: Tunc dicitur *licita*, quando resultat ex legitimo Matrimonio unius ex Sponsis consanguinei; & tunc dicitur *illicita*, quando quis copulam habuit cum consanguineâ illius, cum quâ fornicatus est, vel e contrà: prima dirimit Matrimonium faciendum usque ad quartum gradum inclusivè; secunda tantummodo usque ad secundum inclusivè.

Ad hoc, ut oriatur Affinitas ex copulâ sivè licitâ, sivè illicitâ, debet copula esse perfecta, idest, cum seminatione prolificâ viri intrà vas naturale mulieris; licèt alias hujus seminatio juxtà communiorem cum Peripateticis contrà Galenistas, non sit necessaria: Notanter dixi ly *prolifica*, quia copula *Eunuchi, Spadonis &c.* non parit Affinitatem, eo quod; horum semen, non est aptum ad generationem.

Afflictio in prosperis proximi, quæ oritur ex invidiâ *est tristitia, quam invidus habet de bono proximi*; Invidus enim duas habet tristitias; unam de bono proximi, prout per ipsum, sibi videtur, quod propria minuatur excellentia; altera est prædictæ consequens; nam Invidus desiderat impedire tale bonum; cumque impedire nequeat, ideò affligitur, & tristatur: Si bonum proximi, de quo Invidus tristatur, est grave, & est cum plenâ deliberatione, est peccatum mortale contrà charitatem.

Innoc. XI. propo. dam. 10. in ordine: *Non tenemur diligere proximum actu interno, & formali*; & propo. XI.

XI. *Praecepto diligendi proximum possumus satisfacere per solos actus externos*, & propo. 13.

13 *Si cum debitâ moderatione facias, potes absque peccato mortali de vitâ alicujus tristari... non quidem ex displicentiâ personae, sed ob aliquod emolumentum temporale*.

Alienatio est actus, per quem transfertur dominium alicujus rei; *l. 1. ff. de fundo dotali*.

Aliena res, tripliciter possideri potest; nempè: *bonâ fide*, *dubiâ fide*, & *malâ fide*: Quicumque *bonâ fide* rem alienam possidet; tutâ conscientiâ, eam tenere potest, & illâ uti, quamdiù durat bona fides, immò etiam postquam advenerit mala fides, si tamen hæc supervenit post justam usucapionem, aut præscriptionem: Si *malâ fide* possidet; non solùm tenetur restituere rem, vel pretium (in casu, quo res perierit, vel alienata fuerit), sed etiam tenetur reddere indemnem dominum rei de quocumque damno, & quovis modo secuto: Si *dubiâ fide*, & nullam fecit diligentiam ad cognoscendum, an talis res sua sit nec ne; *malâ fide* possidet; & consequenter tenetur, ut suprà: Si adhibuit diligentiam debitam, & adhuc remanet dubius; eam retinere potest, & illa uti; & ratio est, quia in dubio æquali semper major ratio stat pro possidente, ut cum Jurisprudentibus communiter tenent Theologi.

Altare privilegiatum. Solent à Romanis Pontificibus concedi Indulgentiæ pro Altaribus privilegiatis cum clausolâ: *dummodò in Ecclesiâ tot Missæ* (explicatur numerus) *celebrentur*: Cùmque excitata fuerint nonnulla dubia, & proposita fuerint *Sac. Congr. Conc.*, ideò ad tollenda quæcumque dubia, hìc ponuntur non solùm tres declarationes factæ à *prædicta Sac. Cong. Conc.*, sed etiam quatuor Constitutiones Summorum Pontificum.

1 An absentibus Religiosis ex causâ prædicationis tempore Quadragesimæ, & Adventus; vel quando occasione festivitatum, vel funerum, aut similium à Superioribus ad celebrandum alibi transmittuntur; Indulgentiæ concessæ cum certo numero Missarum, qui ob dictas causas adimpleri non potest, *prorsùs cessent*; vel pro eo tempore, quo dictus numerus Missarum non fuerit adimpletus, sint *suspensæ*; vel potiùs *remaneant in suo robore*?

2 An idem sit statuendum, deficiente præfixo numero Missarum, ob infirmitatem Sacerdotum, tàm Regularium, quàm Secularium?

3. An pariter idem sit statuendum, deficiente præfixo numero Missarum, ob absentiam ab Ecclesiis sæcularibus Canonicorum, & Sacerdotum per aliquos dies, & menses?

Horum trium dubiorum ressolutionem *Summus Pontifex* remisit *Sac. Cong. Conc.*, quæ *anno Domini* 1701. *die* 30. *Julii* respondit, ut sequitur.

Ad primum: quo ad primam partem pro tempore *Adventus*, & *Quadragesimæ* remanere *suspensas*, non autem in reliquis, *dummodò rarò contingat*.

Ad secundum: *non remanere suspensas*.

Ad tertium: *provisum in primo*.

Alex. VII. *in suâ Constit.*, quæ incipit: *Credita &c.*, & est *in Bullario tom.* 5. declaravit, quod Missæ, quæ celebrantur ad *Altare privilegiatum*; licèt non sint *de Requiem* propter quodcumque impedimentum Festi ritus duplicis, habeant eandem vim pro suffragio Defunctorum, ac si essent de *Requiem*; & *Clem. IX.* per *Constit.*, quæ incipit: *Cum fælicis recordationis &c.* confirmavit prædictam Constitutionem, & declaravit; quod *prædicta Constitutio Alex. VII.* intelligi debeat non tantùm pro *Altaribus privilegiatis quotidianis, & in perpetuum*; sed etiam pro illis, quæ non in perpetuum, & solùm pro aliquâ, vel aliquibus hebdomadæ diebus, sunt privilegiata; & hoc non solùm pro illis Sacerdotibus, qui ad Altaria privilegiata celebrant *ex obligatione*, sed etiam *ex sola devotione fidelium*; & *Innoc. XI.* per *unam suam Constitut.*, quæ incipit: *Aliàs postquam &c.* non solùm confirmavit *prædictas Constit. Alex. VII.*, & *Clem. IX.*, sed etiam addidit; idem intelligendum esse in diebus Dominicis infrà *Octavas Paschatis Resurrectionis*, *Pentecostes*, *Corporis Christi*, *aliisque Anni diebus*, in quibus; licèt à festo duplici non impediantur, adhuc tamen Missæ Defunctorum juxtà ritum, & morem Ecclesiæ celebrari nequeunt; & in *aliâ Constit. datâ sub die* 16. *Martii* 1677. declaravit, quod sub illâ clausulâ (*quæ Indulgentiarum Brevibus apponi solet*), idest: *Volumus autem, ut si aliàs Christi fidelibus dictam Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, præsentes litteræ nullæ sint*; non contineantur *Altaria privilegiata pro Defunctis*.

Quod declarationes S. Congr. Conc. Trid. habeant vim legis in utroque foro; nemo dubitare debet, nam tales declarationes non

fiunt, nisi prius consulto Summo Pontifice, aut de ejus mandato, traditâ Emin. Dominis Cardinalibus ejusdem Congregationis authoritate interpretandi Decreta Concilii Tridentini, ut constat ex *Bullâ Pii IV.*, quæ incipit: *Benedictus Deus* &c., & ex *Bullâ Xisti V.*, quæ incipit: *Immensa &c.* Cum autem declaratio legis, facta ab illo, qui à legis conditore habet jus interpretandi legem, illamque declarandi, non differat à lege declaratâ, ut constat ex *l. Hominis, & Rei §. Verbum: ex legibus; ff. de verb. signif.*, *& ex l. Qui Testam. §. Mulier, V. argum., ff. de testam. &c.*, indè sequitur, quod declarationes S. Cong. Conc. habeant vim legis in utroque foro.

Confirmatur ex authoritate quamplurium DD., asserentium declarationes Sac. Congreg. Concilii habere vim legis in utroque foro, inter quos DD. *Fagnanus lib. 1. Decret., Cap. Quoniam 13. de Constit. n.6.*, *Castropalaus tom. 1. tract. 3. disp. 5. part. 3. nu. 6.*, *Miranda in Man. tom. 2. q. 26. art. 21.*

Cum autem declarationes, quæ fiunt à Sac. Congr. Conc. habeant vim legis in utrôque foro; indè sequitur, quod si contrà prædictam declarationem, aliquis Rector alicujus Ecclesiæ, acceptaret Missas, ad Altare privilegiatum celebrandas, in cujus Ecclesiâ non celebrarentur quotidie illæ, numericè Missæ, quæ celebrari deberent juxtà clausulam in Indulto concessionis positam, puta: septem, si Altare est privilegiatum pro unâ solâ die in hebdomadâ: talis Rector, quo ad forum internum peccaret non solùm contrà fidelitatem; defraudando intentionem dantis eleemosinam; sed etiam contrà justitiam defraudando animas in Purgatorio existentes, debito suffragio; & in foro externo puniendus esset, ut transgressor legis Conc. Trid. in materiâ gravi.

Ambitio, quæ oritur ex superbiâ, *est appetitus inordinatus honorum, & dignitatum*: ita in re communiter: Licèt ex genere suo, sit tantùm peccatum veniale; in quatuor tamen casibus est, mortale: 1. quando appetitur honor, vel dignitas modo illicito; 2. quando appetitur honor de re, mortaliter peccaminosa; 3. quando appetitur honor, vel dignitas propter finem mortaliter peccaminosum; 4. quando ponitur ultimus finis in illo honore, vel dignitate.

Amicitia *est amor mutuæ benevolentiæ fundatus super aliqua communicatione*.

Amor Dei duplex est; nempè: *amicitiæ*, & *concupiscentiæ*: primus est proprius *Charitatis*; secundus est proprius *Spei*, ut sunt virtutes Theologicæ. Apo-

Apostasia triplex est; nempè: *à Fide*, *ab Ordine*, *& à Religione*: Apostasia à Fide *est totalis discessio à fide Christianâ*, ut fuit illa Juliani Apostatæ, qui deserendo totaliter fidem Christianam, transivit *ad Paganismum*: idem dic., quando transitus est *ad Judaismum*. Quod dicetur loco proprio *de Heresi, & Hereticis*; idem intelligendum est *de Apostasiâ, & Apostatis*; & licèt qui se *Hæreticum* facit, dicatur *apostatare à fide*; hæc tamen locutio, est im propria.

Apostasia *ab Ordine* dicitur, quando; quis *Sacris Ordinibus* initiatus, ad statum *conjugii*, vel *laicalis conversationis*; dimisso Habitu Clericali *propriâ temeritate* transitum facit: est peccatum mortale, & pluribus pænis *in Jure Can.* subjectum.

Apostasia à Religione, *est criminosa, ac mortifera recessio ab* instituto *Ordinis Religiosi sinè animo revertendi*: Dicitur *sinè animo revertendi*; quia si aliquis Regularis sinè licentiâ sui Superioris; extrà Religionem ad tempus vagaretur, etiam dimisso (pro eo tempore) habitu proprii Instituti, *fugitivus* potiùs, quàm *apostata* appellari deberet *spectato tamen Jure communi*, nàm aliter dicendum est, de illis, in quorum Religione juxtà propriæ Religionis Constitutiones, vel Statuta, Apostatæ appellantur, & ut veri Apostatæ puniuntur; & jure merito, quia Ecclesia judicat de exteriori, & consequenter juxtà qualitatem *delicti exteriùs* commissi, puniri debet.

Appellatio *est ab inferiori Judice, ad superiorem facta provocatio*: ita in re communiter: Dividitur in Judicialem, & extrajudicialem; *Judicialis* est, quæ interponitur *in Judicio*, postquam cæptum est, eo quia interponitur à *definitivâ*, vel *interlocutoriâ sententiâ*, continente verum gravamen *irreparabile*: *Extrajudicialis* est illa, quæ *ab actibus extrajudicialibus* interponitur, dùm quis gravatur, vel gravari timet, puta, in *provisionibus, electionibus, & hujusmodi*, ut habetur *ex cap. Concertationi hoc tit. in 6.*, & talis appellatio noncupari solet: *Provocatio ad causam*, ut constat *ex cap. Cum sit hoc tit.*, quia pertinet ad causam inchoandam.

Appellatio duos effectus producit: suspensivum scilicet, & devolutivum: *Suspensivus* est, quo sententia ipsa, & ejus effectus inferiorisque Judicis jurisdictio suspenduntur, ut patet *ex cap. Pastoralis §. Verùm de appell.* Ille autem dicitur *Devolutivus*, per quem causa, super quâ appellatur, & ejus cognitio cum omnibus

accesso-

accessoriis, ad Superiorem devolvitur, ut liquet *ex cap. Dilectis hoc tit.*

A sententiâ *definitivâ*; licitum est appellare; secùs dic. de *Interlocutoriâ*, nisi ex causâ necessitatis; puta, pro evitando vero, & gravi damno irreparabili; ut sunt *actualis excommunicatio*, *suspensio*, *interdictum*, *tortura*, *carceratio*, & hujusmodi.

Sententia posteà *definitiva* est illa, quæ decidit causam principalem deductam in judicium; seu est illa, quâ Judex causam principalem definit, & toti controversiæ finem imponit, suoque est functus officio; nec potest ampliùs, se ingerere in cognoscendâ causâ, sed solùm in executione sententiæ, nisi per appellationem executio suspendatur, & ad Superiorem Judicem causa ex integro devolvatur.

Interlocutoria est illa, quæ non de summâ controversiâ, sed de rebus ad eam definiendam pertinentibus, pronunciat; ut de *cognitione diferenda*; de *testibus producendis*; de *tortura*; de *carcerratione*, & *similibus*: In utrâque appellatione exprimi debet gravamen *in scriptis*, ut ex *cap. Cordi hoc tit. in 6.*; de illâ in *electionibus* faciendâ; legitur expressè in *tex. in cap. Ut circà de electionibus in 6.* Appellatio tamen; *ne fiat electio*, non valet; valet tamen si interponatur ad hoc, ut non fiat, *nisi Canonica*.

In appellatione à *definitivâ*; non est necesse, ut *nominatim*, & in *specie* causa gravaminis exprimatur *in terminis*, ut ex *Gloss. ad cap. Cum in Ecclesia hoc tit. ✝. injusta*; debet tamen semper continere *gravamen*, licèt *minimum*, & ex *justâ*, & *rationabili causâ* interponi; aliter *Judex à quo*, non tenetur ei defferre.

In appellatione ab *interlocutoriâ*; necessarium est, exprimere *nominatim causam in scriptis*; eo quia, non potest in novis actis justificari, ut in *Clem. cap. Appellavi hoc tit.*, undè non valet, si appellans per *clausulam generalem*, *& in confuso* causam exprimat; & hujus discriminis ratio est, quia Judex numquam revocare potest, aut mutare *suam sententiam definitivam*, ut apparet ex *l. Judex posteaquam ff. de re judic.*, bene tamen revocare, aut mutare potest *sententiam interlocutoriam*, ut ex *cap. cessante hoc tit. cap. si ab Judice hoc tit. in 6.*

Licèt appellatio, semper *in scriptis* interponi debeat; hoc tamen non procedit, si appelletur à *definitiva illicò*, *& in continenti post sententiam latam*; nam tunc vivâ voce oretenùs, & *sine scripturâ* appellari potest; *Gloss. in dic. cap. cordi*, *verbo* in-

interlocutoria: Attamen ab *interlocutoriâ*, semper *in scriptis* appellandum est, ut ex *tex. in dict. cap.* expresſè.

Tempus ad interponendam appellationem *post latam sententiam*, sunt decem dies, intrà quos appellandum est, non solùm à *definitivâ*, sed etiam ab *interlocutoriâ*, aut à quôcumque alio *gravamine*, nisi *gravamen* habeat tractum *successivum*, ut *carceratio*, quæ habet tractum temporis *successivum*.

Tempus petendi, & accipiendi *Apostolos* à Jure indultum, est triginta dierum, ut habetur *ex cap. Ab hoc tit. in 6.*, & debent sæpè instanter, instantiùs, & instantissimè peti: *Clem. Quamvis hoc tit.*

Ars notoria, est quando per quasdam precationes verborum ignotorum, inspectiones certarum figurarum, & alia similia media, prorsùs inutilia, expectatur scientia infusa quarumdam rerum absque labore: est species superstitionis, & est peccatum mortale, nisi excuset ignorantia invincibilis.

Articulus fidei *est indivisibilis veritas de Deo arctans nos ad credendum*.

Articuli mortis nomine, venit ille status infirmitatis, in quo humanitùs desperatur vita hominis: periculum verò mortis, est ille status infirmitatis, in quo plurimi ex hac vitâ decedunt; & hoc etiam intelligendum est de imminenti conflictu bellico, de longa navigatione, & etiam brevi, si est periculosa, atque de imminenti mulierum partu, & præsertim primo, & hujusmodi: ita *Barb. p. 2. de offi., & potest. Epis. alleg. 25. nu. 81.*

Assecuratio *est contractus, quo rei periclitantis valor in tuto constituitur*: ita in re communiter: Pretium pro assecuratione, debet esse juxtà qualitatem periculi, ita quod assecurator non plùs exigat, nisi quantum ipse daret alteri ad se redimendum de tali periculo: fraudes ex parte assecurantis duæ esse possunt: 1. si scit certò rem non periisse; 2. si non habet bona sufficientia ad solvendum: etiam ex parte assecurati, duæ fraudes esse possunt: 1. si scit certò rem periisse; 2. si locò rei assecuratæ, aliam supponit minoris valoris: ex utrâque parte, & utrôque modo; si est de re gravi, est peccatum mortale contra justitiam, & consequenter restitutioni subjectum: ita communiter DD.

Astrologia duplex est; nempè: naturalis, & judiciaria; *naturalis* est, quâ situs astrorum, eorumque motus observantur; atque ex illis, effectus merè naturales, puta, eclypses, pluviæ, siccitates,

tes, pestes, salubritates, animalium morbi, & similia colliguntur, & prædicuntur, & hæc non solùm licita est; sed etiam humano generi valde utilis: *judiciaria* (quæ est species subalterna divinationis), est quâ; ex aspectu, situ, & motu astrorum; eventus à libero hominum arbitrio pendentes; *quasi certò eventuros* prædicit; vel præteritos, aut præsentes effectus occultos, revelat v. g. matrimonium celebrandum à Titio cum Berta tali die; fore uni, vel alteri, vel etiam utrique infaustum; vel Cajum sub tali constellatione natum; sub ruinâ domus suæ, obiturum fore, & hujusmodi, & *hæc astrologia judiciaria* est sub mortali prohibita.

Astutia, *est quoddam vitium inclinans, ad quærenda vera bona per media mala*: ita in re communiter: si talia media sunt, sivè mortaliter, sivè venialiter peccaminosa; & ipse usus est mortaliter, vel venialiter peccaminosus juxtà mediorum qualitatem.

Attritio, *est quædam pœnitentia imperfecta, quam neque debita circumstantia; neque debitæ qualitates ornant*: ita in re communiter: Convenit in omnibus, *cum contritione perfectâ excepto motivo*, nàm motivum contritionis, est *amor Dei perfectus*; attritionis verò, *imperfectus*; eo quia sibi immiscet aliquid utilitatis.

Attritio honesta, sed *naturalis* tantùm, est quando quis dolet de peccato ob malum temporale ut sic: attritio honesta, & *supernaturalis*, est quando, quis dolet de peccato propter malum temporale, ut à Deo inflictum, vel infligendum propter peccatum: à fortiori idem dic. est, si fit propter gehennæ, vel purgatorii metum, cum sint pœnæ infligendæ pro peccatis; & perfectiori modo, si provenit ex consideratione turpitudinis peccati; quatenus, scilicet, talis turpitudo opponitur, vel rectæ rationi elevatæ, vel alicui veræ virtuti; puta, justitiæ, obedientiæ, gratitudini, & hujusmodi; elicitur autem ex impulsu Spiritus Sancti excitantis, & moventis hominem ad talem actum.

Ad effectum Sacramenti pœnitentiæ, idest, ad *gratiam justificantem*; sufficit attritio, etiam ut talis cognita; nam *Trid. sess.* 14. *cap.* 4 asserit, quod attritio, quæ est donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti, in Sacramento Pœnitentiæ disponit ad gratiam recipiendam: hoc autem intelligendum est *etiam in articulo mortis*; quia quod Trid. non distinguit, nec nos distinguere debemus.

Dolor de peccatis etiam venialibus, debet esse *efficax*, idest (ut explicant DD.) *summus*, non tamen *intensivè*, cum hic non sit

in nostra potestate; sed debet esse *summus appretiativè*, qui est ille, quo quis taliter dolet de peccatis, ut potiùs vellet subiisse omnia mala temporalia, quàm offendisse Deum; & paratus, firmiterque dispositus, omnia pati mala temporalia, & etiam ipsam mortem, quàm de cætero offendere Deum: talis autem dolor (qui etiam in instanti temporis elici potest, cum sit actus internus spiritualis) debet necessariò præcedere absolutionem, saltèm antequam Confessarius illam perficiat.

Licèt non sufficiat dolor, quem quis habet, se non posse dolere de peccatis; cum hoc tamen dolore (regulariter loquendo), solet esse conjunctus dolor de peccatis, licèt pænitens illum non cognoscat, & ratio est, quia, ideò dolet, quia putat, se non habere verum dolorem, eo quia illi displicet, se offendisse Deum, de cujus offensa vellet sentire dolorem; cum autem talis displicentia, oriatur ab *illá nolleitate, quá non vellet offendisse Deum*, & in quâ *juxtà Scotum*, consistit verus dolor; ideò dic. est, quod talis displicentia sufficiat pro validitate Sacramenti Pænitentiæ.

Propositum formale, vel etiam virtuale, non peccandi de cætero est simpliciter necessarium pro validitate Sacramenti Pænitentiæ; & debet esse *efficax*, ut habetur ex *Trid. loco cit.*, ubi non dicitur *absolutè*, omnem attritionem sufficere ad hoc, ut disponat pænitentem ad recipiendam gratiam in Sacramento Pænitentiæ; sed *addit conditionem*; nempè: *Si voluntatem peccandi excludat*: addo tamen, quod *timor* immò *credulitas* reincidentiæ, in nova peccata etiam ejusdem speciei (cum sint *actus intellectus*), infirmare nequeunt *propositum*, quod est *actus voluntatis*; ex quo sequitur, quod benè stare potest *propositum efficax* non peccandi de cætero cum *timore*; immò cum *credulitate* peccandi de cætero: ita inter alios *Petrus Marcantius tom.1.Trib. tract.4. tit.3. qu.3.*

Innoc. XI. propo. dam. 57. in ordine: Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò honestam.

Alex. 8. propo. dam. 9. in ordine: Reverà peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum naturá rationali sine ullo ad Deum offensum respectu; & propo.14.

14. Timor gehennæ, non est supernaturalis; & propo.15.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pænarum metu, concipitur sine delectione benevolentiæ Dei propter se; non est bonus metus, & supernaturalis.

Ava-

A

Avaritia ſecundum peccatum capitale, *eſt appetitus immoderatus divitiarum* : ita in re communiter: conſiſtit in tribus; nempè in *appetendo*; in *acquirendo*; & in *retinendo* divitias inordinatè; & data debita quantitate, eſt peccatum mortale.

Avaritia aliquando verſatur *circà proximum*; non dando illi de proprio avari, quando exigit neceſſitas; vel ab illo ſurripiendo, quod ſuum eſt; & aliquando verſatur *circà ipſum avarum*; ſibi ipſi denegando ſumptus neceſſarios propter affectum immoderatum divitiarum.

Avaritia habet unum vitium ſibi oppoſitum; nempe: *prodigalitatem*, quæ conſiſtit in dando, pluſquam quis poteſt, non ſolùm aliis, ſed etiam ſibi ipſi; nam victus, & veſtitus ſuperflui, ad *prodigalitatem* ſpectant; & ſi eſt cum notabili damno proprio; vel alieno, eſt peccatum mortale: In medio poſteà ſtat virtus, ideſt, *liberalitas*, quæ conſiſtit in amore moderato divitiarum; homo enim liberalis dat, & retinet quando, & quomodo expediens, & conveniens eſt.

Avaritia opponitur duplici virtuti; nempè: *Juſtitiæ*, & *liberalitati*; *juſtitiæ*, auferendo, vel retinendo alienum invito Domino rationabiliter; & ſi eſt de materiâ gravi, eſt peccatum mortale contrà juſtitiam; *liberalitati*, propter immoderatum affectum ad res proprias; & hoc etiam eſt peccatum mortale contrà charitatem, quando avarus non erogat eleemoſinam, quando erogare tenetur (ut dicetur in tractatu de eleemoſinâ) idem dic. de *prodigalitate* : contrà *juſtitiam*, quando, ſcilicet, quis *eſt prodigbus de alieno*; & contrà *liberalitatem*, quando licèt conſumit de proprio; *immoderatè* tamen conſumit.

B

Baptiſmus triplex eſt; nempè : *fluminis*, *flaminis*, & *ſanguinis* : Baptiſmus *fluminis*, qui ſolus eſt Sacramentum, *eſt ablutio corporis exteriùs facta, ſub præſcriptâ formâ verborum à Chriſto Domino inſtituta in ſpiritualem regenerationem* : ita in re communiter : eſt ſimpliciter neceſſarius *neceſſitate medii*, ſingulis, & omnibus in re; vel ſaltem in voto, quando adeſt impoſſibilitas illud ſuſcipiendi in re, pro conſequendâ æternâ beatitudine : ſupplet martyrium, ut evidenter conſtat ex promiſſione Jeſu Chriſti in *Matt. cap.* 10. *Qui perdiderit animam ſuam propter*

E 2 *me*,

me, *inveniet eam*. Adultis est etiam necessarius *necessitate præcepti*; eo quod est janua cæterorum Sacramentorum.

Baptismus *fluminis*, & *sanguinis* confert primam gratiam, etiam cum solâ attritione cognitâ; secus dic. de *baptismo flaminis*, nam in hoc requiritur vera contritio perfecta de mortalibus.

Materia *remota* hujus Sacramenti, *est aqua naturalis*, quæ debet esse *fluida* ad exclusionem *nivis*, & *glaciei*; proxima est *ipsa ablutio corporis*, quæ debet esse *successiva* per aliquam corporis partem integralem; capilli, & ungues non sunt partes corporis integrales, sed superfluæ.

Forma consistit in his verbis: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: Si quis baptizando omitteret *ly* ET, quod in prædictâ formâ est duplicatum; & sic diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris, Filii, Spiritus Sancti*; illicitè baptizaret, ut dessumitur ex *prima propo. dam. ab INNOC. XI.*; & tali modo baptizatus rebaptizari deberet sub conditione: Error linguæ; puta, ego te baptizo in nomine *Patria, & Filio, & Spiritu Sancta*, non invalidat Sacramentum, ut declaravit *Zaccarias Papa*.

Cum forma Sacramenti Baptismi consistat in his verbis: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* juxta illud *Matt. cap.* 28. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: quæritur: quâ ratione baptismus collatus in *nomine Jesu Christi*, ut apparet ex *Actis Apost. cap.* 8. 9., & 10. fuerit validus? Resp. *Angelicus Doctor in quæst.* 66. *art.* 6. *ad primum &c.*, hoc factum fuisse ex *speciali revelatione Dei*, ut nomen Jesu Christi, quod tunc erat odiosum Judæis, atque Gentilibus, honorabile redderetur: Verùm; cum de tali revelatione nullatenùs constet; ita talis responsio, non videtur esse quietativa intellectus; quapropter justè credendum est, quod Apostoli baptizarent *in nomine Jesu Christi*, hoc est, *cum illa authoritate, & potestate*, quam illis dedit Jesus Christus, quando illis dixit: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in *nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; accedente in hujus comprobationem, authoritate D. August., qui in *lib.* 8. *contrà Donatum cap.* 25. sic scripsit: *Certa sunt verba Evangelica, sinè quibus Baptisma conferri non potest*.

Minister hujus Sacramenti duplex est; nempè: ex *officio*; & ex *necessitate*; primus, est proprius Parochus, vel alius Sacerdos de-

expressâ ejus licentiâ; secundus, est quilibet homo, licèt infidelis, vel Judæus; dummodo habeat usum rationis in actu exercito; & aliàs habeat intentionem, saltem virtualem explicitam faciendi, quod Ecclesia intendit, & vult, quod fiat: Si intentio est perversa; baptismus est invalidus, ut patet ex *propo. dam. ab Alex. VIII., quæ est 28. in ordine*: Angelus, & anima separata, non sunt ministri apti pro conficiendis Sacramentis, nisi ex dispensatione Divina.

Subjectum hujus Sacramenti, est quilibet homo, jam natus, tàm infans, quàm adultus, etiam si sit amens, & amens perpetuus; modo tamen non habuerit lucidum temporis intervallum cum usu rationis in actu exercito, & non petierit Baptismum, ab eo, tali tempore sufficienter cognitum.

Surdi, & muti, qui nutibus, & signis petunt Baptismum, instrui debent in Fide eo meliori modo, quo fieri potest; & posteà baptizari saltem sub conditione.

Filius unius, qui sit fidelis, & alterius, qui sit infidelis; in eorum dissidio circa proprium filium baptizandum; baptizari debet: Si Pater est infidelis, sed mancipium alicujus Christiani; ejus filius etiam contrà ejus voluntatem, baptizari debet: idem dic. est de illis filiis, quorum Parentes fuerunt Christiani, & posteà à fide apostataverunt: Filius parentum infidelium morti proximus baptizari debet; & si convalescit, auferri debet à Parentibus, & christianè educari: In articulo mortis; adultus baptizari debet sub conditione, licèt non sciat *expressè* mysteria fidei principalia: ità communiter DD.

Monstrum generatum ab homine, & bestiâ est capax Baptismi, secùs dic., si est generatum à bruto, & muliere: Si est monstrum generatum ab homine, & muliere; baptizari debet absolutè: in articulo mortis, semper baptizari debet sub conditione, quando adest dubium de capacitate subjecti, vel de materiâ aptâ: ita communiter DD.

Laicus baptizando extrà necessitatem, semper peccat mortaliter, licèt privatim baptizet; excusat tamen ignorantia invincibilis: idem dicendum est de quocumque alio, qui extrà necessitatem in peccato mortali baptizat: secùs dic., si in casu necessitatis; & ratio est, quia in tali casu non baptizat ut minister Ecclesiæ.

Si quis baptizando, adderet *formæ* aliquid aliud; puta, ego te Baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Sancti

Joan-

Joannis Baptistæ; quæritur an validè baptizaret? Resp. *affirmativè*, si tamen adderet ly *& Sancti Joannis Baptista* ex quâdam devotione in cordis simplicitate; & *negativè*, si ex credentiâ, quod eodem modo, ad Baptismum concurrat S. Joannes Baptista, sicuti concurrit Sanctissima Trinitas; & ratio est; quia sicuti talis error versatur circà substantiam formæ, ità consequenter talis Baptismus esset invalidus.

Quilibet licèt Paganus, vel Judæus post sufficientem Evangelii promulgationem, tenetur de præcepto recipere Baptismum, ut est communis Theologorum sententia, & præsertim *D. Thom. p. 3. quæst. 68. art. 1.*, & Scoti in *4. dist. 3. q. 4.*, & ratio est; quia omnis homo, tenetur ex præcepto procurare æternam salutem, quæ aliàs sinè Baptismo obtineri non potest juxtà illud *Salvatoris in Joan. cap. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aquâ, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.*

Rebaptizare *scienter* est sacrilegium, quià confertur Sacramentum subjecto incapaci; incurritur etiam irregularitas ex delicto, quod idem dic. est de *scienter* rebaptizato.

Adulti ad *validè* recipiendum Baptismum, ideft, cum *charactere*, sufficit, quod habeat intentionem, illud suscipiendi; ad recipiendam verò gratiam justificantem, emundantem à peccato originali, & actualibus commissis alia duo requiruntur; nempè: Fides explicita mysteriorum principalium fidei, & attritio super naturalis de mortalibus commissis: Non est tamen necessarium examen conscientiæ, sed sufficit, quod dolor eliciatur ex motivo universali omnium mortalium.

Licèt Baptismus, sinè attritione in peccato mortali receptus, non conferat gratiam justificantem; ablato tamen per confessionem, vel contritionem peccato mortali, producit suum effectum, conferendo primam gratiam.

Baptismus subijcit baptizatum potestati Ecclesiæ, & tollit quamcumque irregularitatem provenientem ex delicto; illâ exceptâ, quæ contrahitur, differendo Baptismum usque ad senectutem.

Cognatio spiritualis, quæ oritur ex Baptismo (qui aliàs debet esse solemnis) restricta fuit à *Trid.* ad duos gradus: *Paternitatis*, scilicet, & *Compaternitatis*: *prima* contrahitur inter baptizantem, baptizatum, & parentes baptizati; *secunda* contrahitur inter Patrinos, baptizatum, & parentes baptizati, diversi tamen sexus. Ut contrahatur *ista cognatio Compaternitatis*; septem conditiones

con-

concurrere debent, quæ videri possunt sub verbo ly *Matrimonium* §. *Cognatio spiritualis*.

Patrini: licèt non sint necessarii *de substantia Baptismi*, sunt tamen necessarii *Jure Ecclesiastico*; & secundùm *Trid.* nequeunt esse plùsquam duo; nempè: masculus, & fæmina; & si Parentes subjecti baptizati, sunt infideles; non contrahitur cognatio spiritualis, eo quia infideles sunt incapaces cognationis spiritualis, quæ alias est relativa.

Licèt infideles in necessitate possint baptizare; nequeunt tamen esse Patrini in Baptismo.

Zuvinglius, & Calvinus asserunt, quod animæ Parvulorum, qui moriuntur sinè Baptismo, ingrediuntur in Regnum Cœlorum, & fruuntur æterna Beatitudine, quod est contrà textum Evangelicum in Jo. c.3. *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ, & Spiritu Sancto* (sunt verba Jesu Christi), *non potest introire in Regnum Dei*. Lutherus, & Melancton eas ponunt in Inferno, igne sempiterno comburendas, licèt à Christo solùm excludantur ab introitu in Regnum Cœlorum; undè *Divus Augustinus in Enchirid.cap.93.* sic ait: *Non dico parvulos sinè Christi baptismo morientes, tantâ panâ plectendos esse, ut eis non nasci potiùs expediret*. Ecce quomodo isti Heresiarchæ, qui in proditione Christi, facti sunt adinvicem amici, sunt autem adinvicem, circà orthodoxam fidem, inimici?

Circà Sanctum *Baptismi* Sacramentum quatuordecim extant *Trid. Canones*, & sunt sequentes: *Sess. 7.*

1. Si quis dixerit, Baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathema sit.

2. Si quis dixerit aquam veram, & naturalem non esse de necessitate Baptismi; atque ideò verba illa D. N. J. C. *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ, & Spiritu Sancto* ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.

3. Si quis dixerit, in Ecclesiâ Romanâ, quæ omnium Ecclesiarum Mater est, & Magistra non esse veram de Baptismi Sacramento doctrinam, anathema sit.

4. Si quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab Hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit.

5. Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit.

6. Si

B

6. Si quis dixerit, baptizatum non posse, etiam si velit, gratiam ammittere quantumcumque peccet, nisi nolit credere, anathema sit.

7. Si quis dixerit, baptizatos per Baptismum ipsum solius tantùm fidei debitores fieri, non autem universæ legis Christi servandæ, anathema sit.

8. Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus Sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta, vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se suâ spontè illis submittere voluerint, anathema sit.

9. Si quis dixerit, ita revocandos esse homines ad Baptismi suscepti memoriam, ut vota omnia, quæ post Baptismum fiunt, vi promissionis in Baptismo ipso jam factæ, irrita esse intelligant, quasi per ea, & fidei, quam professi sunt detrahantur, & ipsi Baptismo, anathema sit.

10. Si quis dixerit peccata omnia, quæ post Baptismum fiunt solâ recordatione, & fide suscepti Baptismi, vel dimitti, vel venialia fieri, anathema sit.

11. Si quis dixerit, verum, & ritè collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles, fidem Christi negaverit cum ad pænitentiam convertitur, anathema sit.

12. Si quis dixerit, neminem esse baptizatum, nisi eâ ætate, quâ Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, anathema sit.

13. Si quis dixerit, parvulos, eo quod actum credendi non habeant, suscepto Baptismo, inter fideles computandos non esse, ac propereà cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos; aut præstare, omitti eorum Baptisma, quàm eos non actu proprio credentes baptizari in solâ fide Ecclesiæ, anathema sit.

14. Si quis dixerit hujusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint, quod Patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt; & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec aliâ interim pænâ ad christianam vitam cogendos, nisi ut Eucharistiæ, & aliorum Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, anathema sit.

Alex. VIII. propo. dam. 28. in ordine. Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intùs verò in corde suo apud se resolvit: Non intendo facere, quod facit Ecclesia.

Bel-

Bellum *est armorum conflictus, authoritate Principis, Superiorem non cognoscentis, indictus*: ita in re communiter: differt à *seditione*, & *rixa*; quia *bellum* est multitudinis, contrà multitudinem extraneorum; *seditio* multitudinis, contrà multitudinem ejusdem communitatis; & *Rixa* paucorum, vel singulorum contrà paucos, vel singulos: Si debitis circumstantiis est vestitum, ut infrà; licitum est, ut patet ex multis Sacræ Scripturæ exemplis.

Bellum duplex est; nempè: defensivum, & aggressivum: *Defensivum*; ut sit justum; unicam tantùm requirit conditionem, hoc est, quod aggressus bonâ fide possideat, quæ à contrariâ parte invaduntur: *Aggressivum*; ut sit justum; tres conditiones habere debet: 1. *authoritatem judicantis*, tale bellum esse justum; 2. *justam causam*, quæ aliàs debet esse gravissima, puta, necessitas boni communis, & pacis conservandæ; recuperatio injustè ablatorum; refrenatio perduellium, & similia; 3. *rectam intentionem*, quod scilicet, bellum fiat ex motivo boni communis, & non ex odio privato: ita communiter cum *D. Tho. 2. 2. qu.* 40. *art.* 4. Deficiente primâ, vel secundâ; Bellum opponitur *justitiæ*, & *charitati*, & consequenter, restitutioni obnoxium; & omnium damnorum compensationi; deficiente solùm tertiâ, est tantummodo contrarium charitati.

Potest Bellum ex utrâque parte, esse justum *formaliter*, non tamen *materialiter*; puta, quando aggressor *bonâ fide* aggreditur, & defensor bonâ fide defendit, ut inter alios docet *Mastrius disp.* 10. *The. Moral. num.* 109.

Injuria allata Principi, seu Reipublicæ; si est gravissima, est causa sufficiens indicendi Bellum; debet tamen priùs esse petita rationabilis satisfactio, & non obtenta: item auxilium præstitum hosti injustè bellanti est causa justa; quia vim vi, repellere licet, quando est injustè illata; *l. ut vim 3. ff. de justitiâ, & jure.*

In dubio de *justitiâ belli*: Subditi parere possunt Principi, seu Reipublicæ, & militare: ita cum communi *Layman lib.2.tract.3. cap.* 12. *nu.* 8. Idem dicendum est de *conductitiis*, nisi manifestè eis constet de *injustitiâ* belli: secùs tamen plerùmque dic. est de *extraneis*, & *voluntariis*: notanter dixi ly *plerùmque*, quia si *practicè* deponunt dubium, pro *stipendio* militare possunt: Milites parati sequi quodcumque bellum; *licèt injustum*; & ut *injustum cognitum*; vivunt in peccato mortali, ut communiter tenent Theologi.

 In

In Bello, licèt justo: *innocentes*, quales sunt de Jure naturæ *pueri*, & *mulieres*; & de Jure Can. *omnes Ecclesiastici*; occidere ex intentione, nunquam est licitum, nisi in casu, quo, de eis constet in contrarium; vel etiam quando adest necessitas; cujus ratio est, quia ratio *boni communis* prævalere debet *bono privato*.

In Bello justo: bona mobilia ab hostibus capta, regulariter loquendo, *Jure Gentium*, sunt primi occupantis; immobilia, arma, & quæcumque sunt Principis, vel Reipublicæ pertinent ad Principem, seù Rempublicam; Si Bellum est injustum, & ita cognitum, omnia restitutioni sunt obnoxia.

Sex sunt causæ justæ indicendi bellum, & bellandi contra Infideles: 1. Quando occupant Terras Christianorum; 2. quando Christianos à vera Fide Catholicâ seducunt, vel abducunt; 3. quando Christianos injuriis afficiunt, & in servitutem redigunt; 4. quando impediunt prædicationem Evangelii, quia Papa habet tale jus in toto Mundo; 5. Si peccent contrà naturam, puta, comedendo carnes humanas; sacrificando Idolis homines tàm infantes, quàm adultos; 6. quando subditi Principis, seu Reipublicæ Catholicæ incidunt in hæresim.

Benedicendi proprias Ecclesias, Cæmeteria, Capitula, Oratoria, ubicumque existentia, & etiam quocumque modo polluta, nec non omnia Ecclesiastica ornamenta (in quibus tamen non intervenit Chrisma) pro usu propriarum Ecclesiarum, facultatem habent omnes Superiores Ordinis Minorum, ex amplissimo privilegio *Leonis Decimi*; & licet in tali privilegio sic legatur: *pro vestro usu tantùm*; attamen *Miranda Manu. Prælat. tom. 2. qu. 40. art. 1. concl. 2.*, cum aliis extendit tale privilegium etiam ad usum pro Ecclesiis Monialium ejusdem Ordinis regimini, subjectarum. *Chrisma* intervenit solùm in consecratione *Ecclesiæ*, *Altaris*, *Calicis*, *Patenæ*, *Campanarum*: *Aqua benedicta* pro reconciliatione Ecclesiæ, Altaris, Cæmeterii &c. fieri debet cum *aquâ*, *sale*, *cinere*, & *vino*; licèt aliàs meliùs fit, illam petere ab Episcopo, maximè si non distat per duas dietas.

Beneficentia *est executio dilectionis internæ*; nam per Beneficentiam Proximo, re ipsâ bonum tribuimus, quod ei volumus ex interno charitatis affectu, sivè dilectione; hinc *Joannes in 1. c. 3.* sic dicit: *Filioli non diligamus verbo, neque linguâ; sed opere, & virtute*.

Beneficium Ecclesiasticum *est Jus percipiendi fructus ex bonis*

Deo

Deo dicatis, competens Clerico propter Divinum Officium: ita in re communiter: ejus species sunt quatuor: 1. quæ habent curam animarum, & jurisdictionem exteriorem; 2. quæ neutram habent; 3. quæ habent curam animarum sinè jurisdictione exteriore; 4. quæ habent jurisdictionem exteriorem sinè curâ animarum.

In Beneficio Ecclesiastico tria inveniuntur: 1. Officium spirituale, idest, obligatio recitandi Horas Canonicas; 2. Jus percipiendi fructus ex bonis Deò dicatis, idest Ecclesiasticis; 3. ipsi fructus; sed isti sunt merè quid temporale, & dividuntur in collativos, patronatos, & electivos.

Beneficiarii ultrà obligationem recitandi quotidie Horas Canonicas; habent etiam obligationem *residendi personaliter*, ut patet *ex Trid. sess.* 23. *de ref. c.* 1., & etiam ex *Jure Can.*, ut liquet ex *tot. tit. de Cleri. non residen*. Si habent curam animarum; tenentur *de Jure Divino, & naturali*, ut satisapertè deducitur ex *cit. Trid.*, ubi sic legitur: *Cum* præcepto Divino, *mandatum sit omnibus, quibus* cura animarum *commissa est, oves suas agnoscere... quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & impleri possunt*, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt; *sed mercenariorum more deserunt &c.* Si non habent curam animarum, tenentur solùm *de Jure Eccles.* residere, ut habetur *ex art. c.* 1. *& seq. de Cleric. non resident.*; & si Beneficia sunt simplicia; ex generali consuetudine totius Ecclesiæ *eadem personalis residentia* non ampliùs requiritur; & consequenter potest Beneficiarius supplere per substitutum, nisi tamen fundator, disertis verbis oppositum expresserit, ut est communis DD. opinio.

Beneficiarii de fructibus Beneficiorum, debent *congruè* sustentari; sub nomine posteà *congruæ sustentationis*; non solùm veniunt *necessaria ad victum, & vestitum*; sed etiam *decentia* juxtà conditionem status Personæ, & circumstantiarum, ut benè probat *Bardi in Selectis lib.* 3. *§.* 10. *sect. 6. & seqq.* cum pluribus ibi citatis; *quæ decentia*, extenditur etiam ad *remunerationes, donationes* etiam *gratuitas*, & *liberales*; maximè si adest consuetudo; quod totum tamen intelligendum est, quod fieri debeat *discretè* consideratis qualitate Beneficii, loco, nobilitate, aut ignobilitate Beneficiarii, & aliis circumstantiis.

Quando Beneficium est taliter tenue, quod detractâ congruâ sustentatione, nihil superest pro erroganda pauperibus eleemosinâ

 potest

potest Beneficiarius totos redditus expendere pro *suâ congruâ sustentatione*, neglectis *pauperibus*; & ratio est, quia alimenta ex redditibus, debentur Beneficiario *ex justitiâ*, pauperibus verò *solùm ex charitate*, & consequenter anteponenda sunt: idem dic. est de *necessariâ reparatione Ecclesiæ*, quæ cum spectet ad Cultum Divinum, anteponenda sunt *pauperibus occurrentibus*, non tamen illis, qui in *extremâ necessitate*, vel *quasi extremâ*, aut *gravi* existunt.

Quando Beneficiarius, *dando*, *peccat mortaliter*; etiam qui recipit peccat mortaliter; si tamen inducit Beneficiarium ad dandum; secùs, si non inducit, ut vult *Tambur. tom. 1. lib. 8. tom. 1. c. 2. §. 4. n. 2.* cum aliis; & si peccat inducendo; non tenetur tamen ad restitutionem, eo quia validè recipit.

Si Beneficiarius emit prædia, domus, vel alia immobilia ad ipsum pertinent, & ad ejus hæredes; si tamen habet *amplum patrimonium*, & beneficium est *tenue*, & ratio est, quia talis emptio censeri debet facta ex peculio patrimoniali, eo maximè, quia *delictum in dubio, numquam est præsupponendum*: excipitur tamen, si constaret, quod talis emptio fuit facta animo donandi Ecclesiæ; aut si fuit facta nomine Ecclesiæ: Si posteà Beneficiarius nullum, vel tenue patrimonium habet; talia bona empta spectant ad Ecclesiam, quia ex fructibus Beneficii censeri debent empta, ut ait *Piring. lib. 3. tit. 26. §. 3. in comp.*

Beneficium Ecclesiasticum, conferri debet *gratis*, & *justè*, si non confertur *gratis* committitur simonia Jure Canonico prohibita; & si non confertur *justè*, idest, *digno*, immò *digniori*; est peccatum mortale contrà justitiam, obligans ad restitutionem Ecclesiæ, cujus fructus *injustè* locantur, ut deducitur ex infrà ponendis propositionibus damnatis.

Ad hoc posteà, ut quis dici possit *dignus*; secundùm *Lessium lib. 2. cap. 34. dub. 17. & seqq.* decem conditiones habere debet: 1. Thorum legitimum; 2. Clericatum; 3. convenientem ætatem; 4. celibatum; 5. carentiam cujuscumque censuræ, aut irregularitatis; 6. morum probitatem; 7. debitam scientiam; 8. corporis habilitatem; 9. Ecclesiastici status intentionem; 10. carentiam alterius Beneficii Ecclesiastici incompatibilis.

Qualis posteà inter *plures dignos*, dici possit *aliis dignior*? colligitur ex *Trid.*, nempè: *ille, qui à Prælato conferente existimabitur, quod Ecclesiæ præ aliis futurus sit magis utilis.*

Alex.

Alex. VII. propo. dam. 22. *in ordine*: *Non est* contrà justitiam *Beneficia Ecclesiastica non conferre* gratis, *quia collator conferens illa Beneficia interveniente pecuniâ, non exigit illam pro Beneficii collatione, sed veluti pro emolumento, eo quod tibi conferre non tenebatur*.

Innoc. XI. propo. dam. 47. *in ordine*: *Cum dicit Conc. Trid., eos alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, qui nisi promovent ad Ecclesias, quos ipsi noverint* digniores, & Ecclesiæ magis utiles: *Concilium vel primò per hoc ly* digniores, *non aliud significare velle nisi* dignitatem eligendorum, *sumpto comparativo pro positivo*; *vel secundò locutione minùs propriâ ponit* digniores, *ut excludat* indignos, *non verò* dignos; *vel saltem tertiò quando fit concursus*.

Bestialitas (ut species luxuriæ) *est coitus hominis cum bestiâ*: aliqui DD. dicunt, & non improbabiliter, quod sit circumstantia, necessariò exprimenda in confessione, an coitus fuerit cum masculo, vel fœminâ: ad hanc speciem reducitur, juxtà communiorem DD. opinionem, coitus hominis cum dæmone sivè sucubo, sivè incubo, eo quod dæmon in tali coitu non habet corpus reale humanum, sed apparens. Malitia bestialitatis secundum *Filli. tract.* 30. *c.* 8. *nu.* 161. consistit in hoc, quod non servatur eadem species, & natura.

Bigamia *est quædam irregularitas ex defectu, consurgens ex matrimonio rato, & consumato*: Hæc irregularitas dicitur oriri ex *defectu* (intellige *Sacramenti*) nam matrimonium ratum, & consummatum significat conjunctionem Christi cum Ecclesiâ per carnis assumptionem juxtà illud. *Apost. ad Ephes. cap.* 5. *Sacramentum hoc magnum est*: *Ego autem dico in Christo, & Ecclesiâ &c.* Hæc autem significatio, deficit in matrimonio contracto cum secundâ uxore; vel cum Viduâ, vel cum quâcumque aliâ à quocumque alio corruptâ; & ratio est, quia non est conjunctio unius cum unâ, & illâ Virgine, sicuti Filius Dei copulavit sibi *Ecclesiam unam*, & à *nullo alio* assumptam. *Text. & Gloss. in c. Debitum de Bigam.*

Triplex datur Bigamia juxtà commun. DD. sententiam; nempè: *vera*, *interpretativa*, & *similitudinaria*, & harum quælibet inducit irregularitatem ex defectu, ut constat ex *toto tit. de Bigam. non ordin.*

Vera est, quando quis validè contraxit matrimonium cum duabus,

bus; illudque cum utrâque consumavit: ***Interpretativa*** est, quæ contrahitur ab illo, qui quâdam juris interpretatione censetur habuisse duas uxores, licèt eas non habuerit; ut quando quis contrahit cum Viduâ, quæ cum primo marito matrimonium consumavit, vel ducit non Viduam, sed ab alio corruptam, vel cognoscit propriam Uxorem post adulterium ab ipsâ commissum, de quibus extant diversi textus Juris Canonici, ut ***cap. Maritum dis. 33.***, ***& cap. Si cujus***, ***& cap. Si Laici dis. 34.***; & alibi: ***Similitudinaria*** dicitur quando aliquis post votum sivè Religionis, sivè Sacrorum Ordinum, matrimonium contraxit, illudque consumavit; sivè validè ex dispensatione Papæ, sivè invalidè. ***C. Nuper***, ***& Cap. fin. de Bigamis***. Si invalidè contraxit; sic contrahens committit sacrilegium, & fit de hæresi suspectus, ut ait ***Peyrin. tom. 3. in Constit. 2. Julii II. n.***120. cum aliis.

Blasphemia (quæ immediatè opponitur laudi Divinæ) ***est quædam maledicentia contrà Deum ex malo voluntatis affectu***: ita in re communiter: Duplex est; nempè: simplex, & hæreticalis; ***simplex*** est illa, quæ licèt nullum contineat errorem contrà Deum, vel Catholicam fidem, continet tamen contemptum, & dehonorationem Dei; ***hæreticalis*** est, quæ continet hæreses, vel opponitur articulus fidei; & si adest error in intellectu cum pertinaciâ, est subjecta excommunicationi in Bullâ Cœnæ. Blasphemia extenditur non solùm ad Deum, & ad Sanctissimam Deiparam semper Virginem Mariam, & alios Sanctos, sed etiam ad alias creaturas; quando tamen est prolata cum respectu ad Deum, sivè in odium Dei.

Blasphemia triplicem habet causam; nempe: 1. ***odium Dei***, vel ***Sanctorum***; & hoc modo (si daretur), esset gravissimum omnium peccatorum contrà Religionem; 2. ***impetum iræ***; 3. ***lapsum linguæ***; & bino hoc modo, ut plurimum, est peccatum veniale tantùm propter indeliberationem actus, ut cum pluribus aliis tenet ***Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 32.***

An Blasphemiæ contrà Deum, SS. Deiparam semper Virginem Mariam, cæterosque Sanctos sint ejusdem, vel diversæ speciei, ita quod sit circumstantia necessariò in confessione exprimenda si fuit contrà ***Deum***, vel contrà ***SS. Virginem***, vel contrà ***alios Sanctos***? Est controversum; licèt aliàs affirmativa opinio sit communior, & etiam probabilior, & potissima ratio est, quia blasphemia ***in Deum*** lædit ***objectum infinitum***; è contrà blasphemia

in

in Sanctos, lædit *objectum finitum*; aut etiam, ut alii dicunt, quia sicuti virtutes oppositæ, idest, *Latria, Hyperdulia, & Dulia* sunt diversæ speciei; necessariò diversæ speciei esse debent vitia ipsis opposita, cum juxtà Dialecticos oppositorum eadem sit ratio.

Assuetus blasphemare, si negligit emendationem, peccat in tali negligentiâ.

Bona fides est tranquilla conscientia, quod illa res, quæ possidetur, sivè sit mobilis, sivè sit immobilis, non sit aliena: *l. Bona fides 31. ff. Depositi*.

Bona Clericorum sunt in quadruplici differentiâ; nempè: patrimonialia, quasi patrimonialia, merè Ecclesiastica, & parsimonialia: *Patrimonialia* sunt, quæ hæreditate, donatione, arte &c. Clerico obveniunt: *Quasi patrimonialia* sunt illa, quæ acquiruntur à Clerico ratione Clericalis Ordinis, vel Officii, idest aliâ ratione ab illâ, quam habet à jure percipiendi fructus Beneficii Ecclesiastici: *Merè Ecclesiastica* sunt illa, quæ à Clerico accipiuntur ratione alicujus Beneficii Ecclesiastici, quod habet; puta, Episcopatus, Canonicatus, Parochia, vel quodcumque aliud Beneficium Ecclesiasticum, ut sunt ordinarii eorum redditus; puta, Decimæ, Fundationes, Agrorum fructus, & aliæ res ad Beneficium ipsum spectantes: *Parsimonialia* sunt illa, quæ Clericus aliquis ex redditibus Beneficii merè Ecclesiastici (de ipsius congruâ sustentatione) parciùs quàm honestè vivendo consumere potuisset, sibi voluntariè subtraxit.

De *Patrimonialibus*, *quasi Patrimonialibus*, & *Parsimonialibus*, licitè frui potest Clericus in usibus tamen licitis; & de illis eodem modo testari ad suum beneplacitum: De *merè Ecclesiasticis* habet *verum dominium*, ut est communior DD. opinio, *cum onere tamen* errogandi superflua ad congruam propriam sustentationem in pauperes, & alias pias causas, ut est communis Theol. sententia, de quâ testimonium reddunt *Lessius*, *Herinez*, *Lugo*, & alii multi; quapropter *S. Urbanus Papa* (ut legitur in Breviario Romano die 25. Maji) sic ait: *Ipsæ res fidelium, quæ Domino offeruntur, non debent in alios usus, quàm Ecclesiasticos; & Christianorum Fidelium indigentiam converti, quia vota sunt Fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum*, & concordat cum *Trid. sess. 25. cap. 1. de ref.*

Talis obligatio secundùm communiorem DD. sententiam, non est de *Jure Divino*, aut *naturali*, ut latè probant *Nav. Sanig.* & plures

plures alii, & consequenter dic. est, quod licèt Clerici sæculares superflua ad propriam congruam sustentationem expendentes in usus prophanos, peccent mortaliter; non peccant tamen contrà justitiam; ac proindè conclud. est, non teneri ad restitutionem: ita communiter DD. cum *De Lugo disp. 4. de Just., & Jure sect. 1. num. 26.*

Quantitas posteà, quæ sit materia peccati mortalis, non est desumenda ex regulis, quæ dantur *pro furto*, sed quæ censeri potest pars aliquo modo notabilis *respectu ipsorum redditum superfluorum Beneficiarii*, ut probat *De Lugo loco cit. num.46.* cum aliis, & ratio diversitatis est, quia Clerici habent *verum dominium* illorum bonorum, quod dici non potest *de fure in re ablatâ*, vel *retentá* invito Domino rationabiliter.

Bona Clericorum *Patrimonialia* gaudent *immunitate* ab extraordinariis collectis, & laicali jurisdictione: ita *Barb. lib. 1. Jur. Eccles. cap. 39. §. 5. n. 6.*, & ratio est, quia accessorium naturam principalis sequi congruit; sed dicta bona sunt quid accessorium ad Clericos: ergo &c. Excipiuntur tamen tria: 1. Bona feudalia, & ratio est, quia ista non transeunt pleno Jure in Ecclesiam, vel Personas Ecclesiasticas, ut habetur decisum in *cap. Ex transmissa;* & *cap. Verùm de foro compet.*, 2. quando Fundator, aut Patronus territorialis; puta, Princeps, in ipso fundationis principio sibi certam pensionem, vel annuos redditus ex bonis Ecclesiæ attributis sibi reservavit; & ipsos Episcopus antè consecrationem constituit: *cap. Prætereà de Jure Patro.*; post consecrationem tamen Ecclesiæ, novi imponi nequeunt, aut veteres augeri, ut habetur ex *cap. Prohibemus eod. tit. cum concordantiis*; 3. quo ad onera antiqua antè consecrationem imposita, & ratio est, quia quælibet res transit cum suo onere, dummodo tamen sint vera, & realia, idest, ipsis fundis infixa, certa, determinata, & perpétua, ut habetur ex *arg. cap. ex litteris de Pignoribus*, & in hoc sensu procedit *tex. cap. Si tributum 11. q. 1.*, etiam in communibus necessitatibus, & utilitatibus Reipublicæ prohibentur laici sub pænâ excommunicationis latæ in Bullâ Cœnæ Domini reservatæ, imponere novas collectas, & exactiones Ecclesiis, vel Personis Ecclesiasticis, licèt aliàs Summus Pontifex, existente iustâ causâ, dispensare possit, ita quod imponi possint novæ collectæ, & exactiones Ecclesiis, & Personis Ecclesiasticis.

Immunitas posteà rerum, & Personarum Ecclesiasticarum in hoc

hoc consistit, quod res, atque Personæ Ecclesiasticæ immunes sint, atque liberæ à jurisdictione sæcularium Magistratuum, eorumque exactionibus, & oneribus: ita omnes Theol. cum Canonistis, & Jurisprudentibus Catholicis; & sic fuit decisum *in Conc. Lateran. sub Alex. III. c. 19. cap. Non minùs de Immun. Eccles.*, ubi etiam laicis collectas Clericis, vel Ecclesiis imponentes, aut ipsorum jurisdictionem usurpantes; *si moniti non desistunt*, incurrunt ipso facto cum eorum fautoribus in excommunicationem.

Pro majori prædictorum intelligentia not. est, quod Bona Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum Personarum, sunt in triplici genere: *primi generis*, sunt ipsemet Ecclesiæ materiales cum Cæmeteriis, Vasibus Sacris, & quibuscumque aliis rebus consecratis, vel benedictis; & hoc *Jure Divino* juxtà illud *Juris in 6. Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulteriùs transferendum*: Illa posteà *secundi generis*, sunt Bona Ecclesiarum, tàm immobilia, quàm mobilia, quæ à fidelibus sunt Ecclesiæ donata, ut habetur ex *cap. Nulli 12. q. 2.*, & alibi: *Tertii generis*, sunt illa, quæ ad Ecclesiam, vel Personas Ecclesiasticas pervenerunt alio titulo, vel causâ; puta, *hæreditate*, *emptione*, *arte*, *labore manuali*, *&* *hujusmodi*; & hæc etiam comprehenduntur inter *bona patrimonialia*, de quibus dixi suprà.

Bona *Castrensia*, sunt illa, quæ Filius-familias acquirit in Bello, quorum habet veram, & legitimam proprietatem cum usufructu; *tot tit. ff. & C. de Castrensi peculio*.

Bona *quasi Castrensia*, sunt illa, quæ Filius-familias acquirit per officium publicum, quorum habet veram, & legitimam proprietatem cum usufructu, ut patet ex *Juribus supra citatis*.

Bona *Adventitia*, sunt illa, quæ Filius-familias ex industriâ, & labore suo acquirit seorsim ab exercitio rei domesticæ, quorum ipse Filius habet proprietatem, Pater verò usumfructum, ut habetur ex *l. Cum oportet 6. C. de bonis, quæ Liberis*.

Bona *Profectitia*, sunt peculium Filii-familias habitum à Parentibus, aut de eorum bonis, aut ex eorum causâ, quorum Pater habet proprietatem, & usumfructum, ut patet ex *Tex. Civ.*, *&* *DD.* pluribi.

Bona *parapbernalia*, sunt illa, quæ Uxor defert ad domum Mariti *extrà dotem*, sic dicta à Græco vocabulo *Para*, idest, *extrà*, & *pberna*, idest, *dotem*; & horum bonorum Uxor habet omnimodam proprietatem: ita *Tex.*, *&* *DD. in l. hac*; *l. 8. C. de pactis conventis*,

 Bul-

Bulla Cruciatæ, *est Diploma, seu Breve Pontificium, in quo multæ gratiæ conceduntur dantibus certam eleemosinam in subsidium Belli contrà Infideles, & Hæreticos*; quæ Bulla non valet, si pro eleemosinâ detur eadem numero pecunia, quam quis furatus est; secùs dic de pecuniâ pro meretricio accepta, licèt eadem numero, quia licèt *illicitè* accepta fuerit, *justè* tamen fuit acquisita: idem dicendum de illis, qui ad credentiam accipiunt Bullam, animo tamen solvendi, licèt posteà ex causâ impossibilitatis non solvant.

Bulla durat per unum integrum annum, dummodò ea actualiter habeatur; immò etiam si casualiter ammittatur; secùs tamen dic. est, si spontè propria projiciatur, laceretur, vel comburatur: valet *ubique*, & consequenter *ubique*, qui eam accepit, uti potest privilegiis in eâ contentis, exceptis tamen privilegiis comedendi ova, & laticinia in Quadragesimâ, ubi ex consuetudine sunt prohibita (nisi sint sexagenarii, aut militares), & carnes diebus vetitis, licèt de consilio utriusque Medici: secùs dic. est de illis, qui sunt in loco, ubi datur *Bulla*.

Privilegia posteà, quæ conceduntur virtute *Bullæ Cruciatæ*, sunt plura, & videri possunt in *eâdem Bullâ*, inter quæ primum est, quod qui habet *prædictam Bullam*, absolvi potest Sacramentaliter ab *omnibus casibus, & censuris reservatis tàm Episcopis, quàm Summo Pontifici, etiam in Bullâ Cœnæ Domini*, exceptâ tamen *Hæresi formali, licèt occultâ*: à reservatis *Episcopo*, toties, quoties, immò etiam à reservatis *Papæ extrà Bullam Cœnæ*, & dummodò etiam sint *occulti*; secùs tamen dic. si sunt *publici*, vel reservati in *Bullâ Cœnæ*, quia *semel tantùm in vitâ*, & *semel tantùm in morte* absolvi possunt, quod sic intelligendum est, quod *si erit absolutus in articulo mortis à censuris*, si convaluerit, non tenebitur se *præsentare*, sicuti tenentur illi, qui non gaudent tali privilegio.

Si contigerit, quod quis eodem anno iterum cadat in eosdem casus publicos, Papæ reservatos, sivè in Bullâ Cœnæ, sivè extrà Bullam, poterit semel ab illis absolvi per aliam Bullam semel in vitâ, & semel in morte in eodem anno, & non ampliùs.

Absolutio à censuris virtute Bullæ impartiri non potest, si detur pars læsa, *nisi priùs satisfacta parte*, vel *satisfactionis cautione*, aut nisi detur *impotentia*, quâ datâ, impartiri potest à quocumque Confessario etiam sine Bullâ, in foro tamen interno solummodò.

Adv.

Adv. est, quod virtute *Bullæ Cruciatæ*, dari non potest *absolutio à cessatione à Divinis*, neque ab *Interdicto quocumque*, quia Bulla est solùm pro absolutione à censuris, quæ *impediunt receptionem* Sacramentorum *Pœnitentiæ*, & *Sanctissimæ Eucharistiæ*; neque dispensari potest super *Irregularitate*, quia Bullâ non dat facultatem ad *dispensandum*, sed solummodò ad *absolvendum*.

Quæritur, an absolutus virtute Bullæ ab uno casu, Papæ reservato; puta, à *Duello*, si eodem anno incidit in alium casum Papæ reservatum, sed *diversæ speciei*; puta, in *Simoniam realem*, possit eôdem anno etiam ab hoc absolvi? Resp. cum *Bardi de Bullâ Cruciatæ tr. 1. sect. 1. negativè* quidquid dicat *Leander de cens. tract. 2. disp. 17. quæst. 83.*; & ratio est, quia licèt verba Bullæ sint *amplè* interpretanda, ut ait *Leander*, non sunt tamen taliter amplè interpretanda, quod excedant sensum *expressum*; cum autem *expressè* ly *semel* afficiat *actum absolutionis*, & non *casum*, ut cuicumque consideranti patere potest, indè necessariò sequitur, quod *semel* absolutus non possit *denuò* absolvi in illo anno &c. Legatur Bulla &c.

Confessarius *quicumque*, etiam Regularis, approbatus in *unâ Diœcesi*, non potest in *aliâ Diœcesi* audire confessionem, & absolvere quemcumque pœnitentem virtute Bullæ Cruciatæ; & ratio est, quia, quoad *electionem Confessarii*; Papa in Bullâ, nullum concedit privilegium, & consequenter standum est *legibus Trid.*; & hoc magis patet ex responsione datâ à *Sac. Congr. Conc.* Archiepiscopo Valentino ad hoc quæsitum; nempè: *Quid veniat nomine approbati ab Ordinario?* Resp. his præcisis verbis: *Congr. Conc.* respondet: *Approbatum ab alio, quàm à Valentino Episcopo in Diœcesi Valentina, non censeri approbatum ab Ordinario*. Hoc Decretum refert *Bardus de Bullâ Cruciatæ par. 2. tr. 5. c. 1. sect. 2. n. 19.* Plusque liquet ex *Constit. Innoc. XII.*, quæ incipit: *Cum sicut adita &c. 19. April.* 1700., per quam idem Papa, declarat Confessiones aliter factas, præterquàm in articulo mortis, irritas esse; ipsos autem Confessarios, ipso jure suspendit; & excommunicatione Papæ reservata ligat docentes, aut ad praxim deducentes opinionem contrariam, omniaque in contrarium tollit.

Regulares utriusque sexus, licèt virtute Bullæ gaudeant omnibus privilegiis in Bullâ contentis; excipitur tamen illud, eligendi Confessarium quoad casus reservatos.

B

Licèt virtute Bullæ dispensari non possit in votis; illa tamen, & quæcumque *commutari* possunt quatuor exceptis; 1. votum simplex Religionis; 2. votum simplex perpetuæ castitatis; 3. votum peregrinationis ad Jerusalem devotionis causâ; 4. votum emissum in favorem tertiæ Personæ, si aliàs fuit acceptatum; talis commutatio votorum, sicuti & absolutio à censuris fieri potest extrà Sacramentum Pœnitentiæ virtute Bullæ, cum sufficiat solum privilegium.

In quâcumque votorum commutatione virtute Bullæ Cruciatæ, danda est eleemosina in subsidium Cruciatæ, quæ debet esse distincta à materiâ, in quâ votum commutatur, licet computari debeat cum materiâ commutationis, &. si votum non habet expensionem annexam; talis eleemosina debet esse arbitraria prudenti, & discreto Confessario juxtà qualitatem, & commoditatem voventis.

C

CAlumnia *est falsa impositio criminis*: Si crimen est grave; est peccatum mortale contrà justitiam, obligans ad retractationem etiam cum æquali damno calumniatoris, si tamen est spes fructus; & si non est spes fructus, ad compensationem omnium damnorum.

Innoc. xi. Propos. damn. 43. in ordine: Non est nisi veniale detrahentis authoritatem magnam, sibi noxam, falso crimine elidere, & Propos. 44.

44. Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat: & si hoc non sit probabile, vix ulla opinio erit probabilis in Theologia.

Cambium *est permutatio negotiatoria pecuniæ pro pecuniâ, ratione formæ sumpta; & quatenùs pertinet ad permutationem*: Ita in re communiter: Ejus species sunt quatuor; nempè: *per minutum, siccum, reale, & per litteras.*

Cambium *per minutum* est, quando quis dat alteri pecunias majores permutandas cum minoribus, vel e contrà: In hoc cambio *per minutum*, est licitum lucrum decem de causis (dummodò tamen sit *justum*; & aliàs à Campsore tria absint; nempè: *falsitas, fraus, & fallacia*): 1. ratione laboris; 2. incommodi; 3. officii cam-

cambiendi: 4. expensarum: 5. commoditatis: 6. antiquitatis honorificæ: 7. raritatis: 8. præstantioris metalli: 9. peculiaris affectus, quo quis se privat: 10. usus, & expedibilitatis.

Cambium siccum, (quod ita dici potest, eo quia caret humido justitiæ) quatuor modis evenire potest: 1. quando pecunia recipitur in uno loco à Campsario cum pacto, ut in eodem loco reddatur illo pretio, quod Campsor in alio nominatim loco, & futuro tempore voluerit: Hoc cambium esset licitum, si ex utrâque parte daretur æqualitas incertitudinis valoris pecuniæ tali tempore, & in tali loco nominatim determinatis: 2. quando Campsor dat pecunias Campsario cum pacto, ut sibi solvantur in alio loco distanti illo solito pretio prò similibus locis distantibus, licèt neque Campsarius habeat intentionem reddendi pecuniam in tali loco, neque Campsor habeat ibi correspondentes, qui suo nomine recipere possint talem pecuniam, & consequenter in eodem loco redditur pecunia, ubi recepta fuit, & cum lucro pactuito: hoc cambium tali modo factum est cambium siccum contrà justitiam mortaliter peccaminosum, & restitutioni obnoxium, quia verè est contractus usurarius usurâ palliatâ: 3. quando cambium est compositum ex cambio, & recambio sicco, v.g., si Campsor dat; puta, Mediolani, mille aureos Romæ solvendos, ubi neque Campsor habet correspondentes, neque Campsarius unde solvat; & interim Campsor petit lucrum ex hoc cambio sicco, & rursùs Campsarius tempore solutionis, fingit se non habere Romæ, & iterum illos mille aureos recambit Venetiis cum lucro, & ibi accipit illos mille aureos, & Romæ solvit totum, idest, illos mille aureos cum lucro cambii, & recambii &c. Hoc cambium siccum, duas complectitur usuras; primam in cambio sicco, & alteram in recambio, quia verè, & de facto est mutuum virtuale, & consequenter usura palliata: 4. dupliciter evenire potest: 1. quando Campsor dat suas pecunias, in aliis locis solvendas, in quo casu; si de facto in prædictis locis solvuntur, est verum, & licitum cambium; sed si fingitur locus distans, ut exigatur lucrum; est cambium siccum, quia usura palliata: 2. quando pro solutione faciendâ assignatur tempus cum appositâ pœnâ tanti pluris, si infrà spatium congrui determinati temporis assignati, non fiet solutio: hoc cambium est licitum, dummodò serventur ille quinque conditiones, quæ sunt sub verbo ly *Usura §.Rationæ pœnæ conventionalis* (ibi vide), & dummodo non sit contraria primæ conditioni, à *S.Pio V*. præscriptæ pro validitate

liditate cambiorum, quæ infrà ponetur, aliter esset cambium siccum, quia usura palliata.

Prædicta *Cambia sicca* damnata fuerunt à *S. Pio V.*, tamquam *usuraria* in Bullâ de Cambiis edita, quæ incipit: ***In eam pro nostro &c.***, licèt aliàs in eâdem appellet cambiorum usum licitum, & quem necessitas, & publica utilitas induxit, quod tamen de cambiis *per minutum*; *realibus*; & *per litteras* licito modo factis, intelligendum est.

Cambium *reale* est, quando Campsor dat Campsario pecunias in uno loco v. g. Mediolani, ut Romæ alteri personæ solvantur; & à Campsario recipit aliquod lucrum justum, quod etiam licitum est ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, aut utriusque simul.

Cambium *per litteras* est, quando Campsarius dat Campsori pecunias in uno loco, ut sibi solvantur in alio: Hoc cambium licitum est, si verè de facto in illo loco solvuntur cum justo lucro, inter ipsos statuto, quod lucrum est etiam licitum quatuor de causis 1. ratione obsequii, quod Campsario præstatur; 2. ratione periculorum; 3. ratione virtualis translationis; 4. ratione majoris, vel minoris æstimationis pecuniæ.

Cambii conditiones à *S. Pio V.* præscriptæ pro Cambiorum usu, sunt tres: 1 quod Campsor non paciscatur de aliquo lucro, ratione solutionis dilatæ ultrà terminum; 2. quod non paciscatur de certo interesse sivè à principio celebrationis cambii, sivè ex post; 3. quod cambia realia, aliter non fiant, nisi ad proximas nondinas: ita in *cit. Bullâ S. Pii V.*

Canonizatio, & Beatificatio confundi non debent, cum sint diversæ, eo quod diversa formula in eis Summus Pontifex procedit; nam *Beatorum cultum* permittit, indulget, vel concedit ***uni loco***; ***uni Provinciæ***; ***uni Regno***, prout expressè, in Brevibus concessionis continetur. ***Sanctorum verò venerationem, pro Ecclesiâ universali***, quæ tenetur obedire Papæ, decernit, & definit; hinc ***Canonizatio*** nihil aliud est, nisi, quod Summus Pontifex, aliquem Servum Dei, Sanctorum catalogo adscribat, & publicè, ac solemnitèr declaret, definiat, ac statuat, ut tamquam Sanctus ab omnibus habeatur: ita ***Fagnan. in 3. ad cap. Audivimus de Reliq. & venerat. Sanct. nu. 2.***, & Dia. coord. ***tom. 9. tract. 5. resol. 15. num. 5.***

Papa tàm in ***Canonizatione***, quàm in ***Beatificatione*** non potest errare

errare cum sit infallibilis non solùm in *rebus Fidei*, sed etiam in rebus spectantibus ad *Cultum*, & *Religionem*; & hoc tamquam certum, nullam admittere debet dubitationem apud Christi fideles, considerando, quod Ecclesia errare non potest, cum sit *Columna*, *& Firmamentum veritatis*, ut ait *Apost. in* 1. *ad Timot. cap.* 3., cum securitas non errandi, quam habet Ecclesia, fundetur in securitate, quam habet Papa non errandi, quoniam ne corpus Ecclesiæ erraret circà *res Fidei*; *Religionis*; & *Morum*, ità Christus promisit Petro Capiti, & Magistro, ex cujus securitate resultat securitas in Ecclesiâ (ex securitate enim fundamenti pendet securitas ædificii), quando illi dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, ut legitur in *Matt. cap.* 16., idest, *firmitas Ecclesiæ* in ipsâ *Petri firmitate* innitetur, ut *ex Can.* scripsit *Jo. de Cardenas Christ. Theol. p.* 1. *tract.* 1. *disp.* 9. *cap.* 6. *num.* 63.

Castitas *est virtus, refrænans impetum carnis sub jugo rationis*: ita in re communiter: dividitur in *Conjugalem*, *Vidualem*, & *Virginalem*; undè *D. August. in lib. de Viduitate* sic scripsit: *Bona est pudicitia conjugalis*; *melior vidualis*; *optima Virginalis*; & *Trid. sess.* 24. *Can.* 10. sic: *Si quis dixerit, statum conjugalem, anteponendum esse statui Virginitatis, vel Cælibatus; & non esse meliùs, ac beatiùs manere in Virginitate, aut Cælibatu, quàm jungi Matrimonio, anathema sit.*

Somniant Hæretici moderni dùm dicunt, quod votum castitatis, quod ab Ecclesiasticis Personis emittitur, sit novum, & tyrannicum inventum Ecclesiæ Romanæ: Somniant, dico, nàm Cælibatus ab ipso met Jesu Christo fuit insinuatus Apostolis, qui fuerunt primi Ecclesiæ Sacerdotes: hoc patet, nàm, quando respondens Apostolis (qui per os Petri, Jesu Christo dixerunt: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te*, ut legitur in *Matt. cap.* 19.); in enumeratione illarum rerum, quas Apostoli reliquerant; nominatim ponit *Uxores*, ut legitur in *Luca cap.* 14.; ex quo evidenter colligitur, quod Apostoli post vocationem ad Apostolatum, cælibè vixerint, licèt antè vocationem, Uxores duxissent. Similis insinuatio castitatis, Apostolis facta à Jesu Christo; cæteris fuit ab *Apostolo* repetita, ut patet ex *Epist.* 1. *ad Cor. cap.* 7., in quâ scribens de Cælibatu, & Matrimonio, sic dicit: *Volo autem omnes homines esse sicut me ipsum*, idest, *Cælibes*; & licèt in eâdem epistola fateatur, se de Virginibus præceptum Domini non

habere, ibi tamen expresè asserit; Virginitatem esse meliorem, quàm Matrimonium.

Ad exemplum Apostolorum juxtà insinuationem illis, à Jesu Christo factam; & cæteris ab Apostolo; introducta fuit consuetudo inter Christianos nascentis Ecclesiæ, quod si Vir conjugatus Sacris Ordinibus initiari volebat, deberet quo ad *thorum* ab Uxore facere divortium, promittendo ambos conjugatos servare castitatem; in cujus confirmationem *S. Gregor. in Dial. lib.4. cap.x1.*, narrat illum Ursini eroicum actum, qui in extremo vitæ existens, Uxori suæ, quæ sibi appropinquaverat, ut agnosceret, an animam eflaverat, sic dixit: *Discede à me mulier; adbuc igniculus viget; palleam tolle.*

Hæc consuetudo posteà à principio Ecclesiæ inter Christianos introducta; successivè sinè ullâ temporis interruptione usque nunc duravit, ut evidenter constat ex Decretis plurium Conciliorum diversis in locis, & diversis temporibus celebratorum; & plurium ex Sanctorum Orthodoxorum primitivæ Ecclesiæ Patrum, authoritate; Et primò ex Decretis sequentium Conciliorum usque ad sextum sæculum inclusivè: Ex Ancirensi celebrato *anno* 314.; Ex Neocesariensi primo celebrato *anno* 314.; Ex octavo Romano celebrato *anno* 324.; Ex Niceno 3. celebrato *anno* 328.; Ex secundo Arelatensi celebrato *anno* 355; Ex alio Romano celebrato *anno* 386.; Ex secundo Cartaginensi celebrato *anno* 390; Ex Taurensi celebrato *anno* 397.; Ex alio Cartaginensi celebrato *anno* 398.; Ex primo Toletano celebrato *anno* 400.; Ex Chalcedonensi 15. celebrato *anno* 452.; Ex secundo de Angres celebrato *anno* 453.; Ex Gironensi celebrato *anno* 517.; Ex Epadonensi celebrato *anno* 518.; Ex Toletano 2. celebrato *anno* 531.; Ex Aurelianensi 3. celebrato *anno* 538.; Ex Toletano 3. celebrato *anno* 589.; Ex primo Saragozensi celebrato *anno* 591.-- Constat evidenter secundò ex authoritate, omnium penè Sanctorum vetustæ Ecclesiæ Orthodoxorum Patrum, & præsertim S. Basilii in *cap. 3. Isajæ*; Eusebii in *lib. 2. Demonstr. Evang. cap. 9.*, Siricii Papæ in *epist. 4. cap. 9.*, S. Epiphanii in *hæres. 77.* Chrysostomi in *Serm. 2. de Job.*, S. Ambrosii in *lib. 1. de Offic. cap. ult.*, & in *epist. 25.*, S. Cypriani *de Habitu Virg.* S. Hieronymi adversus *Vigill.*, *& in fine epist. ad Pamach.*, & adversus *Jovin. lib. 1.* sic scripsit: *Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut Virgines eliguntur, aut Vidui, aut certè post Sacerdotium in æternum pudi-*

pudi-

pudici . . Omnibus placet , ut Episcopi , Presbyteri , Diaconi , vel qui Sacramenta contrectant , pudicitiæ custodes , etiam ab Uxoribus se abstineant , ut quod Apostoli docuerunt , & ipsa servavit Antiquitas , *nos quoque custodiamus* ; & Sancti denique Gregorii, qui in *epist. 42. lib.* 1. præcepit omnibus Orbis terrarum Episcopis , ut nullum Subdiaconum facerent , nisi qui victurum castè promitteret . Cum ergo ex Evangelio , ex Apostolo , ex tot Conciliis, & plurium Orthodoxorum Patrum authoritate constet, Ecclesiasticos ab Apostolorum tempore usque ad sæculum sextum, quasi completum , castitatem promisisse ; somniant , replico, nisi veriùs dicam , insaniunt moderni Hæretici dùm dicunt , quod votum castitatis , quod ab Ecclesiasticis sæcularibus ad Sacra promovendis; & à Regularibus ad solemnem professionem admittendis, emittitur , sit novum , & tyrannicum inventum Ecclesiæ Romanæ .

Prædictis tamen non obstantibus objiciunt Hæretici , & adducunt illud *Apost. in epist.* 1. *ad Tim. cap.* 3. *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse , unius Uxoris Virum* ; ex quibus Apostoli verbis deducunt , quod sicuti castitas servari non potest à Conjugatis, nisi fortè ad tempus de communi consensu, ut ait idem Apostolus ; consequenter excludi debet in Episcopis necessitas vovendi castitatem , cum ex eôdem Apostolo habeatur , Episcopum oportere esse unius uxoris virum . Ad hanc objectionem Resp. , quod citatus Apostoli textus , dupliciter sumi potest , nimirùm , vel quatenùs ly *Oportet* afficit esse *Uxoris Virum* ; vel *Virum unius solius Uxoris numericè*: Si Hæretici accipiunt textum in primo sensu , idest, *Uxoris Virum* ; per necessariam consequentiam dicere debent , quod S. Jo: Evangelista , qui omnes Asiæ Ecclesias fundavit , & rexit ; contrà suam propriam doctrinam , & publicam prædicationem servaverit virginalem candorem , quod idem est , ac dicere , quod ab opposito faciebat ipsius doctrinæ , ac prædicationis , quod solùm excogitare , nequissimum esset : Si postea accipiunt citatum textum in secundo sensu, idest , unius solius uxoris numericè ; adhuc distinguendum est ; nàm , vel de unâ numericè uxore tantùm intelligi debet , ita quod plures uxores simul . & semel habere nequeat ; vel de pluribus successivè, ità quod mortuâ primâ uxore ; cum aliâ contrahere prohibeatur . Si sermo est de unâ solâ uxore , ità quod plures uxores simul , & semel habere nequeat ; superfluum fuisset, quod Apostolus Episcopis

polygamiam prohibuisset, cum jam per legem gratiae etiam in Laicis abolita fuisset: sequitur ergo ex supradictis, quod citatus textus in nullo alio sensu intelligi possit, quàm in hoc, idest, quod Episcopus mortuâ primâ uxore, aliam ducere, sit illi prohibitum, sicuti de praesenti est in usu apud Ecclesiam Graecam per tollerantiam Ecclesiae Latinae, quae in propriissimo sensu accipiens citatum textum, vetat, ne mortuâ primâ uxore, quam duxerat antequam initiaretur Sacris Ordinibus, cum alterâ contrahere nequeat, sinè legitima dispensatione. Ex praedictis autem sequitur, quod cit. Apostoli textus, nulliter destruit illam Caelibatus consuetudinem, à Jesu Christo Apostolis insinuatam; ab Apostolis praedicatam, à primaevâ Ecclesiâ receptam, & usque ad praesens tempus custoditam, & consequenter, quod Haeretici moderni non solùm somniant, & insaniunt, sed etiam freneticantur dùm dicunt, quod votum castitatis, quod ab Ecclesiasticis emittitur; sit novum, & tyrannicum inventum Ecclesiae Romanae.

Primus, qui in Ecclesiâ Dei impugnavit Castitatem, fuit *Nicolaus Antiochenus* Diaconus, qui etiam fuit Jesu Christi Discipulus; & inter Heresiarcas novi Testamenti, tertius in ordine: Docebat id, quod priùs dixit Plato (ut referunt *S. Clemens Alexandrinus lib. 5. Strom.*, & *Lactantius lib. 3. cap. 2.*), quod, scilicet, in hac magnâ Mundi Republicâ, omnia erant communia, & consequenter etiam uxores; quapropter *S. Hieronymus in epist.* 43. de hoc perdito homine sic scripsit: *Nicolaus Antiochenus haereseos Nicolaitarum, author extitisse fertur*; & alibi sic: *Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum repertor, choros duxit famineos.*

Secundus fuit *Ebio*, inter Haeresiarcas, sextus in ordine: quamcumque luxuriae speciem praedicabat esse licitam; quapropter de hoc scelestissimo *S. Epiphanius haeres.* 30. sic scripsit: *Hic* (idest Ebio) *quidquid horrendum est, & odio plenum, in Asiâ, & Romae praedicavit*; & ibidem de *Ebionitis* sic: *Clemens*, Haereticos Ebionitas *per omnia redarguit in Epistolis, quas scripsit inclyticas, quae in Sanctis Ecclesiis leguntur; ipse enim* Virginitatem *docet, & ipsi non admittunt.*

Tertius, & quartus in ordine, fuerunt *Helvidius, & Jovinianus*: ambo docebant, esse ejusdem gloriae Virgines, & Nuptas; & Helvidius (ut induceret Virgines Deo per votum castitatis consecratas ad nubendum) his verbis illas decipiebat: Tu ergò melior

es,

es, quàm Sara? quàm Susana? quàm Anna? Hi Hæresiarchæ à Sancto Damaso, qui fuit Papa in sæculo quarto, execrati fuerunt; eorumque doctrinâ damnatâ, ut refert *S. August. in lib. retract. cap. 22.*

Prædictorum quatuor Hæresiarcarum moderni Hæretici vestigia sequentes, post terga projicientes Apostolorum doctrinam, & primitivæ Ecclesiæ consuetudinem, à tot Conciliis, & Orthodoxis Patribus confirmatam: cum se pudeant, non esse ex numero illorum, de quibus in *Apocalypsi* legitur, quod ideò sunt digni, ut sequantur Agnum quocumque ierit, quia Virgines sunt; ideò calumniantur Ecclesiam Romanam; undè illis benè congruit illa sententia *Tertull. in Apol. cap.* 17. summa est delicti nolentium agnoscere, quæ ignorare non possunt.

Casus fortuitus, *est inopinatus rei eventus, qui prævideri non potest*: ità in re communiter: Nemo tenetur de casu fortuito, nisi in quinque casibus: 1. ratione pacti expressi; 2. ratione pacti taciti; puta, quando res tradita fuit æstimata pretio; 3. ratione moræ culpabilis; 4. quando culpâ præcessit casum; 5. quando negligentia præcessit casum, quæ negligentia, considerari debet juxtà qualitatem contractus; an scilicet, quis teneatur solùm de culpâ latâ, ut in *Deposito*; vel de levi, ut in *Pignore*; vel de levissimâ, ut in *Commodato*; Hæc doctrina; tàm est pro *foro interno conscientiæ*, ut communiter docent Theologi, quàm pro foro externo juxtà legis peritos ex *tex. in l.* 5. *§. Nunc videndum, & §. Sed interdum; & l. de rebus ff. Commodati.*

Censura Ecclesiastica *est quædam pœna spiritualis, ac medicinalis inflicta pro culpâ, privans hominem baptizatum, usu aliquorum bonorum spiritualium in ordine ad salutem animæ per Ecclesiasticam potestatem imposita, ut à contumaciâ desistat*: ita in re communiter: triplex est; nempè: *Excommunicatio, Suspensio, Interdictum*, & sic habetur ex *cap. Quærenti de verb. signif.*

Dicitur *pœna spiritualis*, quia Censuræ non versantur principaliter circà *privationem bonorum temporalium* (licèt aliquandò etiam circà hæc versentur, sed *solùm concomitanter*), sed circà *privationem bonorum spiritualium*, ut clarè patet de quâcumque censurâ: additur ly *medicinalis*, quia Censura propriè dicta (ordinariè loquendo), non fertur pro *peccatis jam præteritis*, sed principaliter intendit *futuram correctionem delinquentis*; ideo-

 que

que dicitur *medicinalis*, ut habetur ex *cap. 1. de sent. excomm. in 6.*; dicitur etiam ly *pro culpâ inflictâ*, per quod Censuræ differunt ab *Irregularitate ex defectu*, quæ contrahitur *sinè culpâ*; dicitur ulteriùs ly *hominem baptizatum*, quia cum Baptismus sit ille, qui subdit hominem baptizatum potestati Ecclesiæ, consequenter Censuræ Ecclesiasticæ, ferri nequeunt in non baptizatum, cum non sit subditus Ecclesiæ; additur etiam ly *aliquorum bonorum spiritualium*, & ista sunt sequentia; nempè: *Administratio, & receptio Sacramentorum, suffragia Ecclesiæ, Sacrificium Missæ, & hujusmodi*; dicitur ultimò ly *per Ecclesiasticam potestatem* imposita, quia soli Ecclesiæ competit talis potestas; & hoc *Jure Divino*, prout habetur in *Matt. cap. 16., & 18.*, licèt aliàs institutio, atque ipsarum censurarum impositio, sit de *Jure Ecclesiastico* tantùm.

Causa cujuscumque Censuræ gravis Ecclesiasticæ, est tantummodò peccatum mortale externum, Censuræ adæquatum, quod habeat rationem contumaciæ, & sit in suo genere completum: dicitur ly *peccatum mortale*, quia pro *solis venialibus* ferri non potest *Censura gravis*; ideòque dicitur ly *Censuræ adæquatum*, quia pœnæ commensurari debent cum culpâ, eas non excedendo, aliter essent injustæ; dicitur ly *externum*, quia sicuti Ecclesia non potest judicare, nisi *de externis*; consequenter punire nequit nisi ob *delictum externum*; dicitur etiam, quod tale peccatum externum debeat habere *rationem contumaciæ*, quæ in hoc consistit, quod quis sciens, quidpiam ab Ecclesiâ esse *præceptum*, vel *prohibitum* sub pœnâ alicujus Censuræ; nihilominus illud *ommittere*, vel *facere* non vereatur; additur ultimò ly *in suo genere completum*, quia leges pœnales sunt *strictè* interpretandæ, ut habetur ex *cap. Odia de Jur. Reg. in 6.*, simulque earum verba intelligenda sunt: *secuto effectu*: *arg. cap. Hæc autem verba de Pœnit. dist. 1.* Hinc infertur; quod si Censura est lata, v. g. contrà *homicidam*; si quis alium vulneraret, ex quo vulnere non obiret, nisi post triginta dies; vulnerator non alligaretur tali Censurâ, nisi in illo instanti, quo anima vulnerati separaretur ab ejus corpore; & si in comminatione Censuræ de *solo homicidâ* fit mentio; non incurrunt *juvantes, præcipientes, consulentes*, & *hujusmodi*; immò si de *istis* fit mentio, semper intelligi debet, de *efficaciter juvantibus, præcipientibus, consulentibus*, & *similibus*; & non nisi *post secutum* effectum, cujus ratio est, quia *pœnæ, & odia sunt semper*

restringenda, & *numquam amplianda*, ut est in confesso apud omnes Juristas.

Quæ excusant à *peccato mortali*, excusant etiam ab *incurrendá Censurá* propter ipsam latâ, vel ferendâ, ut sunt *ignorantia invincibilis*, *parvitas materiæ*, & *indeliberatio actus*; & non solùm *ignorantia invincibilis* excusat, sed etiam *vincibilis*, dummodò non sit *crassa*, & *supina*; immò etiam ista, quando tamen Censuræ sunt latæ, vel ferendæ contrà *scienter facientes*, vel *facere præsumentes*, ut est communis DD. opinio.

Ignorantia *invincibilis* est illa, quæ nullâ (pro tempore præsenti, quo agens vel agit, vel agere omittit) diligentiâ superari potest: *Vincibilis* est, quando quis adhibet diligentiam, sed non tantam, sicuti necessarium esset: *Crassa*, & *supina* est, quando quis ex tædio, vel pigritiâ modicam, vel nullam adhibet diligentiam: *Affectata* est, quando quis malitiosè, non vult scire legem, ne servet eam, & hæc numquam excusat neque à Censuris, neque à quâcumque aliâ pænâ.

Hìc not. est, quod *oblivio inculpabilis*; *inconsideratio actualis*; & *inadvertentia naturalis*, æquiparantur *ignorantiæ invincibili*; & consequenter excusant non solùm à Censuris, & quibuscumque pænis, sed etiam à peccato mortali.

Adv. 1., quod licèt ignorantia excuset ab incurrendis Censuris, ut dixi; attamen, non excusat quando quis ex officio suo proprio tenetur scire, & potest scire legendo libros, vel consulendo Viros doctos, & negligit scire; undè si aliquid facit, quod sit prohibitum sub pænâ cujuscumque Censuræ, vel pænæ; vel omittit facere quodcumque, quod sit præceptum sub pænâ cujuscumque Censuræ, vel pænæ, hic non excusatur à quâcumque ignorantiâ, neque in foro interno, neque in externo, *cum paria sint scire*, & *debere scire*, ut habetur ex *Tex.*, & *Gloss. in l. Quod te in fin. ff. de rebus creditis*.

Adv. 2., quod licèt *Censura gravis* ferri nequeat, quando materia propter quam est lata, *levis est*; potest tamen ferri, quando tota materia simul sumpta *continet gravitatem*, licèt eam dividendo in singulos delinquentes *levis sit*, ut clarè patet de surripientibus bona naufragantium Christianorum, qui nisi restituant, licèt *materia sit levis* respectu singulorum, attamen adhuc incurrunt in excommunicationem in Bullâ Cænæ reservatam, eo quod *talis materia simul sumpta*, *est gravis*.

Adv.

que dicitur *medicinalis*, ut habetur ex *cap.* 1. *de sent. excomm. in 6.*; dicitur etiam ly *pro culpâ inflictâ*, per quod Censuræ differunt ab *Irregularitate ex defectu*, quæ contrahitur *sinè culpâ*; dicitur ulteriùs ly *hominem baptizatum*, quia cum Baptismus sit ille, qui subdit hominem baptizatum potestati Ecclesiæ, consequenter Censuræ Ecclesiasticæ, ferri nequeunt in non baptizatum, cum non sit subditus Ecclesiæ; additur etiam ly *aliquorum bonorum spiritualium*, & ista sunt sequentia; nempè: *Administratio, & receptio Sacramentorum, suffragia Ecclesiæ, Sacrificium Missæ, & hujusmodi*; dicitur ultimò ly *per Ecclesiasticam potestatem* imposita, quia soli Ecclesiæ competit talis potestas; & hoc *Jure Divino*, prout habetur in *Matt. cap.* 16., & 18., licèt aliàs institutio, atque ipsarum censurarum impositio, sit de *Jure Ecclesiastico* tantùm.

Causa cujuscumque Censuræ gravis Ecclesiasticæ, est tantummodò peccatum mortale externum, Censuræ adæquatum, quod habeat rationem contumaciæ, & sit in suo genere completum: dicitur ly *peccatum mortale*, quia pro *solis venialibus* ferri non potest *Censura gravis*; ideòque dicitur ly *Censuræ adæquatum*, quia pænæ commensurari debent cum culpâ, eas non excedendo, aliter essent injustæ; dicitur ly *externum*, quia sicuti Ecclesia non potest judicare, nisi *de externis*; consequenter punire nequit nisi ob *delictum externum*; dicitur etiam, quod tale peccatum externum debeat habere *rationem contumaciæ*, quæ in hoc consistit, quod quis sciens, quidpiam ab Ecclesiâ esse *præceptum*, vel *prohibitum* sub pænâ alicujus Censuræ; nihilominus illud *ommittere*, vel *facere* non vereatur; additur ultimò ly *in suo genere completum*, quia leges pænales sunt *strictè* interpretandæ, ut habetur ex *cap. Odia de Jur. Reg. in 6.*, simulque earum verba intelligenda sunt: *secuto effectu*: *arg. cap. Hæc autem verba de Pænit. dist.* 1. Hinc infertur; quod si Censura est lata, v. g. contrà *homicidam*; si quis alium vulneraret, ex quo vulnere non obiret, nisi post triginta dies; vulnerator non alligaretur tali Censurâ, nisi in illo instanti, quo anima vulnerati separaretur ab ejus corpore; & si in comminatione Censuræ de *solo homicidâ* fit mentio; non incurrunt *juvantes, præcipientes, consulentes*, & *hujusmodi*; immò si de *istis* fit mentio, semper intelligi debet, de *efficaciter juvantibus, præcipientibus, consulentibus*, & *similibus*; & non nisi *post* secutum effectum, cujus ratio est, quia *pænæ, & odia sunt semper*

restrin-

restringenda, *& numquam amplianda*, ut est in confesso apud omnes Juristas.

Quæ excusant à *peccato mortali*, excusant etiam ab *incurrendá Censurá* propter ipsam latâ, vel ferendâ, ut sunt *ignorantia invincibilis*, *parvitas materiæ*, & *indeliberatio actus*; & non solùm *ignorantia invincibilis* excusat, sed etiam *vincibilis*, dummodò non sit *crasta*, & *supina*; immò etiam ista, quando tamen Censuræ sunt latæ, vel ferendæ contrà *scienter facientes*, vel *facere præsumentes*, ut est communis DD. opinio.

Ignorantia *invincibilis* est illa, quæ nullâ (pro tempore præsenti, quo agens vel agit, vel agere omittit) diligentiâ superari potest: *Vincibilis* est, quando quis adhibet diligentiam, sed non tantam, sicuti necessarium esset: *Crassa*, & *supina* est, quando quis ex tædio, vel pigritiâ modicam, vel nullam adhibet diligentiam: *Affectata* est, quando quis malitiosè, non vult scire legem, ne servet eam, & hæc numquam excusat neque à Censuris, neque à quâcumque aliâ pænâ.

Hic not. est, quod *oblivio inculpabilis*; *inconsideratio actualis*; & *inadvertentia naturalis*, æquiparantur *ignorantiæ invincibili*; & consequenter excusant non solùm à Censuris, & quibuscumque pænis, sed etiam à peccato mortali.

Adv. 1., quod licèt ignorantia excuset ab incurrendis Censuris, ut dixi; attamen, non excusat quando quis ex officio suo proprio tenetur scire, & potest scire legendo libros, vel consulendo Viros doctos, & negligit scire; undè si aliquid facit, quod sit prohibitum sub pænâ cujuscumque Censuræ, vel pænæ; vel omittit facere quodcumque, quod sit præceptum sub pænâ cujuscumque Censuræ, vel pænæ, hic non excusatur à quâcumque ignorantiâ, neque in foro interno, neque in externo, *cum paria sint scire, & debere scire*, ut habetur ex *Tex.*, *& Gloss. in l. Quod te in fin. ff. de rebus creditis*.

Adv. 2., quod licèt *Censura gravis* ferri nequeat, quando materia propter quam est lata, *levis est*; potest tamen ferri, quando tota materia simul sumpta *continet gravitatem*, licèt eam dividendo in singulos delinquentes *levis sit*, ut clarè patet de surripientibus bona naufragantium Christianorum, qui nisi restituant, licèt *materia sit levis* respectu singulorum, attamen adhuc incurrunt in excommunicationem in BullâCænæ reservatam, eo quod *talis materia simul sumpta, est gravis*.

Adv.

Adv. 3., quod ex *triplici capite* Censuræ Ecclesiasticæ redduntur *invalida*: 1. ex *defectu jurisdictionis* in ferente: 2 ex defectu *ordinis judicialis, substantialiter* non servati: 3. ex *defectu justitia*: ita communiter DD.

Adv. 4., quod licèt Censura ex *defectu justitia*, sit *invalida*; & censuratus in *foro conscientia* non remaneat privus communibus Ecclesiæ suffragiis, aliisque spiritualibus commodis, ac facultatibus; in *foro tamen externo*, servare debet Censuras, donec, vel à Censuris sit absolutus; vel ipsius innocentia publicè innotescat: ita communiter cum *Couvar. in cap. Alma Mater p. 1. §. 7. n. 6.*, & ita habetur ex *cap. Si quis à proprio* 11, *qu.* 3., & S. Greg. Papa in Homil. 26. in Evang. circà excommunicationem sic dicit: *Pastoris Sententia* justa, *vel* injusta; *semper Gregi timenda est*: *& is qui sub manu Pastoris est, timeat ligari, vel* injustè, *nec Pastoris sui judicium temerè reprehendat, ne, si*, injustè *ligatus est, ex ipsa reprehensionis superbiá, culpa*, quæ non erat, *fiat*.

Alex. 7. propo. dam. 44. in ordine: *Quo ad forum conscientiæ, reo correcto, ejusque contumaciá cessante, cessant Censuræ*.

Census *est Jus exigendi pensionem de re utili alterius*: ita in re communiter: Censuum species sunt sex; nempè: 1. reservativus, & consignativus; 2. fructuarius, & pecuniarius; 3. redimibilis, & irredimibilis (hic, idest, *irredimibilis*, licèt aliàs esset permissus, servatis tamen conditionibus positis in *Extravagantibus Martini V., & Calisti 3.*, nunc tamen est illicitus, ut proximus usuræ, ut patet ex *Bullá S. Pii V.*, quæ incipit: *Cum onus Apostolicæ &c.* (quod tamen intelligendum est, ubi eadem Bulla fuit recepta, nam Teste *Lessio lib. 2. cap. 22. dub.* 13. in Galliá, in Belgio, & in Germaniâ non fuit recepta) 4. certus, & incertus; 5. temporalis, & perpetuus; 6. realis, personalis, & mixtus.

Census *Reservativus* dicitur, quando quis rem suam cum pleno jure dominii, transfert in alium, reservata sibi pensione in illa re translata: *Consignativus* dicitur, quando quis super bonis suis, quorum habet plenum Jus dominii, alteri consignat Jus annuæ pensionis: *Fructuarius* dicitur, cum aliqua pars fructus rei, super quâ est fundatus census, datur ei, qui emit rem censualem: *Pecuniarius* dicitur, quando pro re est taxatum aliquod pecuniæ pretium: *Redimibilis* est ille, qui restituto pretio per venditorem redimitur, vel redimi potest: *Irredimibilis* est ille, qui nec redimitur, nec redimi potest; *Certus* est ille, qui extenditur ad certum tempus, v. g.

ad quadraginta, vel quinquaginta annos: *Incertus* est ille, qui extenditur ad tempus incertum; puta, ad vitam unius hominis, vel duorum, & iste census proprio nomine dicitur *Vitalitius*: *Temporalis* subdividitur in *certum*, & in *incertum* ut suprà; *Realis* est ille, qui fundatur super aliqua re, quæ tamen debet esse fructifera; puta, Ager, Vinea, Olivetum, Domus, & hujusmodi, & comitatur rem ad quemcumque possessorem perveniat, donec Census redimatur: *Personalis* est ille, qui fundatur super certâ Personâ, se obligante ad annuam pensionem sine ordine ad aliam rem, qua pensio sit solvenda: *Mixtus* est ille, qui fundatur super Personâ, & securitatis causâ; aliquis fundus hypotecarius supponitur, ut ex eo solvatur pensio, si ista à Personâ debitrice obtineri non potest.

Censuum emptiones, ut sint licitæ, septem conditiones habere debent: 1. quod verè apud Venditorem sit res, super quâ fundatur census, aliter esset usura palliata, ut patet ex *cit. Bulla S. Pii V.*, & secundum quam, talis res debet esse fructifera; 2. quod talis res fructifera, verè reddat illos fructus, in quos emitur, aliter esset contractus injustus; 3. quod talis res sit certis finibus, seù terminis designata; 4. quod emptor census, idest *Censualista*, obligare nequeat venditorem, idest, *Censuarium*, ut redimat, vel reemat rem censualem, quia in tali casu videretur mutuum virtuale cum lucro, & consequenter usura palliata; 5. quod Censuarius alienare nequeat rem censualem inscio Censualista; 6. quod si res censualis perit in toto, vel in parte, & in perpetuum sine culpâ Censuarii, census cesset ad ratam; secùs tamen dic. est, si ad modicum tempus cum refusione fructuum alio tempore percipiendorum. 7. quod pretium sit justum.

Ad justitiam autem pretii plura sunt consideranda; nempè; quantitas fructus venditi, perpetuitas, certitudo, regionis consuetudo, & his deficientibus, arbitrium proborum, & prudentum Virorum, quale in Imperio communitèr censetur esse quinque pro centum annuatim.

Certitudo duplex est; nempè: physica, & moralis: *Physica* est illa, quæ habetur ex sensibus *immediatè*, ut ex *visu*; ex *auditu immediato*, & *hujusmodi*: *Moralis* triplex est; nempè: infima, media, & summa: *Infima* est illa, quæ licèt excludat anxietatem, & dubietatem oppositi, non tamen actualem formidinem; adeò ut, licèt animus uni parti assentiatur, non tamen sinè aliquâ actuali for-

formidine oppositi, & hæc versatur inter opiniones merè probabiles: *Media* est illa, quæ excludit actualem formidinem oppositi, sed non moralem potentiam formidandi, adeò ut animus, ita uni parti hæreat, ut non soleat de opposito formidare, licèt si quis omnia attentiùs perpendat, habere possit motiva prudenter formidandi; similis *media* certitudo moralis habetur, quando v. g. formidatur, quod aliquis Puer sit validè baptizatus; quod Hostia, quæ in Missâ elevatur à Sacerdote, sit verè consecrata; nam licèt motiva formidandi, sint levissima, assentiendi tamen, non sunt adeò vehementia, quod excludere possint moralem potentiam formidandi: *Summa* est illa, quæ moralem potentiam formidandi excludit totaliter, adeò ut motiva assentiendi, sint adeò vehementia, & opposita, sint adeò levia, ut prudenter nulla inveniri possit potentia formidandi; & hoc modo solet esse certa illa cognitio, quâ quis credit ea, quæ publicâ, & constanti famâ; aut gravi plurimorum Virorum proborum testimonio narrantur, nullo præsertim contradicente, ut quod Roma sit Civitas in Italia; Vienna Sedes Imperialis, sit Civitas in Austriâ; & Lutetia Parisiorum, sit Civitas in Galliâ: esset enim temerarius, qui hæc negare vellet, & ab omnibus etiam irrideretur.

Cessatio à Divinis, est Ecclesiastica prohibitio, ob quam Clerici desistere debent in certo loco à Divinorum Officiorum celebratione, Sacramentorum administratione (dempta tamen necessitate), & laicorum sepulturâ.

Character *est quædam potestas spiritualis, indelebiliter impressa in potentiâ animæ*, idest, *in intellectu*: Tria sunt Sacramenta, quæ talem characterem indelebilem imprimunt in intellectu; nempè: *Baptismus*, *Confirmatio*, *& Ordo*, quæ proindè iterari nequeunt, ut habetur ex *Trid. sess. 7. can. 9.* Characteres sicuti dantur ad significandam diversam potestatem, & ad exercenda diversa munera, inter se specie diversa; sic etiam inter se, sunt specie diversa.

Charitas, ut virtus Theologica, *est supernaturalis amicitia hominis ad Deum*. Datur præceptum Divinum de diligendo Deo super omnia, ut desumitur ex *prima propo: dam. ab Alex. 7.* Quatuor per se opponuntur huic præcepto; 1. odium Dei, quod (si dari posset) esset maximum omnium peccatorum; 2. amor Dei non principaliter propter Deum, sed principaliter propter aliquod creatum; 3. defectus appretiationis, vel intensionis; 4. ratione

tem-

temporis; nempè; 1. circà initium usus rationis in actu exercito, qui sufficiat ad peccatum mortale; 2. circà finem vitæ; 3. plusquam semel intrà quinquennium; 4. urgente gravi tentatione, quæ sine actu charitatis erga Deum, superari nequeat: transgressio cadit sub mortali, excepto *defectu intensionis*.

Ex charitate tria generatim sunt à nobis diligenda; nempè: Deus propter se; nos metipsi propter Deum; & proximus in ordine ad Deum; qui proximus diligendus est non solùm *actu interno, & formali*, sed etiam *actibus externis*, ut patet ex *duabus propo. dam. ab Innoc. XI.* infra ponendis.

Charitas *ex præcepto* obligat, ut quilibet homo privatus, *communia charitatis signa*, & *beneficia proximo suo* exhibeat; *specialia* verò, *solùm ex consilio*, nisi aliundè oriatur *obligatio* ex præcepto; puta, *ad evitandum scandalum*, v. g., si pluribus simul occurrentibus, omnes salutarentur *excepto inimico*; quapropter non potest quis sinè peccato mortali, quemcumque etiam inimicum, excludere à communibus orationibus, vel à Sacrificio; aut eidem eleemosinam denegare, si erogare potest, quando erogat omnibus accedentibus; & ratio est, quia licèt liberè det, attamen inimicum excludere, est signum odii inimicitiæ: secùs dic. est de salutatione, & allocutione; & ratio est, quia salutatio, & allocutio sunt actus liberi inter æquales; undè eorum omissio, non est signum odii inimicitiæ; & inter inæquales, est signum inurbanitatis in inferiore, & inter subditum, & Superiorem, est signum contemptus; attamen si ex allocutione, vel salutatione prævidetur, quod inimicus odium deponet; earum omissio cadit sub mortali, si tamen sine magnâ animi difficultate fieri potest, quia charitas non obligat cum tanto incommodo: Si posteà collocutio, vel salutatio est debita sub præcepto; debet priùs lædens, quàm læsus; inferior quàm Superior, & brevitatis gratiâ concludo, quod quis tunc solùm tenetur sub mortali ad *præfata signa specialia dilectionis cum actibus externis*, quando circumstantiæ sunt tales, quod eorum omissio *sit signum odii inimicitiæ*: addo etiam, quod signa exteriora dilectionis inimici (qui aliàs ex præcepto Divino est diligendus juxtà illud Salvatoris in *Matt. cap. 5. Ego autem dico vobis; diligite inimicos vestros; benefacite his, qui oderunt vos*) ad tempus denegari possunt inimico: 1. in justam punitionem, quam concomitatur zelus justitiæ; 2. quando ex non negatione probabiliter timeatur, quod inimicus in suâ malitiâ futurus sit magis

obstinatus; vel quod aliquod inconveniens, aut malum sit subsecuturum.

Ex charitate aliæ quinque virtutes oriuntur; nempè: dilectio; beneficentia; gaudium; pax; misericordia.

Alex. 7. prima propo. dam. Homo nullo umquam tempore vitæ suæ tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum Divinorum, *ad eas virtutes pertinentium*.

Innoc. XI. propo. dam. 5. in ordine: An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vitá eliceret, condemnare non audemus, & propo. 6.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis, per se obligare præceptum charitatis ergà Deum; & propo. 7.

7. Tunc solùm obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, quá justificari possumus, & propo. 10.

10. *Non tenemur diligere proximum actu interno, & formali; & propo. 11.*

11. *Præcepto diligendi proximum satisfacere possumus per solos actus internos.*

Chorea licèt dicatur licita; vitiatur tamen quinque modis: 1. ratione loci; 2. temporis; 3. Personarum; 4. modi; 5. pravæ intentionis.

Circumstantia *est accidens actus humani, ipsum extrinsecè attingens*: ita in re communiter: Circumstantiæ peccatorum tàm in *generali*, quàm in *particulari*, sunt septem; & in *generali* sunt sequentes.

1. Pertinentes, quæ scilicet pertinent ad rem, in genere moris spectatam: istæ sunt necessariò exprimendæ in confessione; puta, *furtum rei Sacræ, in loco Sacro factum, & cum notabili violentia*; nàm ultrà peccatum *rapinæ propter notabilem violentiam*, continet etiam *duo sacrilegia* contrà *Religionem* ratione *rei Sacræ*, & *loci Sacri* violatorum.

2. Impertinentes, quæ scilicet non pertinent ad rem, in genere moris spectatam: istæ non sunt necessariò exprimendæ in confessione; puta, quod *homicidium fuerit factum cum cultro, vel sclopo*.

3. Aggravantes *in infinitum*, quæ, scilicet, faciunt transire *materiam peccati venialis*, in *materiam peccati mortalis*: istæ sunt necessariò exprimendæ in confessione, & sunt sex: 1. quando ponitur *ultimus finis in peccato veniali*; 2. quando *veniale* ordinatur

dinatur ad *mortale*; 3. quando cognoscitur, quod ex *veniali* sequetur *mortale*, licèt non sit ad illud ordinatum; 4. ratione *contemptus*; 5. ratione *scandali*; 6. ratione *conscientiæ erroneæ*.

4. Alleviantes *in infinitum*, quæ scilicet faciunt transire *materiam peccati mortalis* in *materiam peccati venialis*: istæ sunt necessariò exprimendæ in confessione, & sunt tres: 1. *Ignorantia invincibilis*; 2. *parvitas materiæ*; 3. *indeliberatio actus*.

5. Aggravantes *intrà eandem speciem*: Licèt istæ juxtà D.Th. *in 4. dist. 16. quæst. 3.*, & Dianam *p. 2. tract. 7.*, *& p. 3. tr. 4. resp. 95.*, & ferè alios sexaginta Authores, non sint necessariò (per se loquendo) exprimendæ in confessione; attamen secundùm *Scotum in 4. dist. 17. qu. unica, de 2. art., littera N.* dicendum est, quod sint circumstantiæ, necessariò exprimendæ in confessione, quando tamen licèt *intrà eandem speciem*, sunt tamen *notabiliter aggravantes*: Circumstantia posteà *notabiliter aggravans* est illa, quæ intrà eandem speciem taliter aggravat, ut judicio proborum, ac prudentum Virorum *majorem malitiam includat*, quàm si adderetur *circumstantia mutans speciem*; puta, occisio inimici patrata cum excessivâ sævitie; eruendo priùs oculos; obtruncando nasum, aures, digitorum manuum, & pedum sumitatem &c., & hæc circumstantia, licèt solum *aggravans intrà eandem speciem*; quia tamen est *notabiliter aggravans*; ideò verè, & necessariò exprimenda est in confessione Confessario, tàm ut *Medico*, quia validiori indiget medicinâ, quâ viretur, quàm ut *Judici*, quia indiget majori pænitentiâ, qua purgetur.

6. Alleviantes *intrà eandem speciem*: istæ non sunt necessariò exprimendæ in confessione, ut v.g., quod fornicatio fuerit facta ex *incentivo libidinis*, vel ex *causa indigentiæ*.

7. Mutantes *speciem in genere moris*: istæ sunt necessariò exprimendæ in confessione; puta, *copula conjugati cum suâ consanguineâ virgine, & habente votum castitatis, facta in loco sacro, & per vim*, in quo unico actu peccaminoso præter *fornicationem*, quæ opponitur *virtuti castitatis*, duo inveniuntur sacrilegia, & alia tria peccata mortalia specie, & numero distincta: *duo sacrilegia*, quia talis copula fuit cum persona Deo dicata per votum castitatis; & in loco itidem, Deo dicato, quod utrumque est *contrà Religionem* propter irriverentiam Deo factam *violando personam, & locum Deo dicatos*: Unum adulterium, quia con-

conjugatus, quod est *contrà justitiam* propter *violationem fidei datæ propriæ Uxori*, quando cum ipsa contraxit Matrimonium per verba de præsenti: aliud peccatum mortale, idest; *incestum*, quia *consanguinea*, quod est *contrà reverentiam*, quæ debetur *sanguini*, & *naturæ*, quæ dictat reverentiam præstandam propinquis, inter quos, ideò matrimonia sunt prohibita: aliud peccatum mortale, idest, *stuprum* propter vim factam claustro virginali, quod est *contrà justitiam*: istæ circumstantiæ sunt necessariò exprimendæ in confessione, quia sicuti faciunt mutare species peccatorum in genere moris, sic consequenter faciunt augere numerum peccatorum.

Circumstantiæ in particulari sunt septem sequentes; nempè: *Quis*; *Quid*; *Ubi*; *Quibus auxiliis*; *Cur*; *Quomodo*; *Quando*.

Caramuel cum Aresio, & aliis, addit aliam *circumstantam in particulari*; nempè: *Quoties*; sed hæc circumstantia pertinet potiùs ad *forum externum*, quàm ad *internum*, ut deducitur ex contraria ratione, idest, quod *solitus delinquere sit magis puniendus*, ut habetur ex *Jur. Civ. in l. 28. §. 3. ff. de pœnis*, & ex P. Ameno *de delict.*, & *pæn. tit. 1. proem. §. 2. num. 21.*, nisi tamen esset *essentialis*, etiam pro *foro interno*, respectu propos. dam. ab Innoc. XI. 60. in ordine, quæ est ut sequitur: *Pænitenti habenti consuetudinem peccandi contrà legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etiam si emendationes nulla spes appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodò ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.*

Prima ergo *circumstantia* in particulari, necessariò exprimenda in confessione est: *Quis*, idest, qualis sit persona, quæ peccavit, vel cum quâ peccavit: Sit exemplum: Titius *liber* habuit copulam cum Bertâ *solutâ in lupanari expositâ*: In hoc casu; nihil aliud exprimi debet, nisi *sola fornicatio*; sed si Berta non erat parata, *sed fuit inducta ad peccandum*, exprimi debet *inductio* propter scandalum activum, quod est *contrà charitatem*, quod est aliud peccatum mortale ultrà fornicationem; & si Titius est *conjugatus*, aut Berta *conjugata*, exprimi debet hæc circumstantia, quia *fornicationi* superadditur *adulterium*, quod est aliud peccatum mortale *contrà Justitiam*; & si ambo sunt *conjugati*, exprimi debet talis circumstantia, quia importat ultrà fornicationem *duplex adulterium*; & si Titius, vel Berta habet *votum castitatis*, exprimi debet hæc circumstantia, quia fornicationi superadditur

sacrile-

sacrilegium propter *violationem Personæ Sacræ*, Deo dicatæ per votum castitatis; & si ambo habent votum castitatis; exprimi debet hæc circumstantia, quia importat duplex sacrilegium; & si copula fuit facta in loco Sacro; exprimi debet talis circumstantia, quia importat aliud sacrilegium; & si sunt consanguinei, vel affines, exprimi debet talis circumstantia, quia importat aliud peccatum mortale, idest Incestum &c.

Secunda circumstantia est; *Quid*, idest, quale peccatum commiserit; an blasphemaverit; an detraxerit famam sui proximi; an omiserit audire sacrum in die Festo præcepti; an furtum, vel rapinam commiserit; an fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit; an non servaverit jejunium Ecclesiasticum, & hujusmodi.

Tertia circumstantia est: *Ubi*, idest, *in quo loco* commissum fuit peccatum; nàm si percussio, aut fornicatio, aut furtum facta fuerunt *in loco Sacro*; hæc circumstantia necessariò exprimi debet in confessione, quia peccato percussionis, vel fornicationis, aut furti, superadditur *sacrilegium* propter violationem loci Sacri.

Quarta circumstantia est: *Quibus auxiliis*, sivè, *per quæ*: ad hanc circumstantiam pertinent *illa per quæ*, vel *quorum auxilio* commissum fuit peccatum; ut si quis ad peccandum usus fuit Sacramentis, Sacramentalibus, rebus Sacris, vel benedictis; vel si opere, auxilio, aut consilio Dæmonis sivè expresso, sivè tacito, sivè immediatè, sivè mediatè tantùm; vel usus fuerit aliis personis, & hoc propter inductionem, quia cum scandalo activo contrà charitatem; aut usus fuerit instrumentis specialiter prohibitis, quia contrà obedientiam; aut singulariter crudelibus propter sævitiem, & hujusmodi.

Quinta circumstantia est, *Cur*, idest, *qua de causâ*: Hæc circumstantia, tunc solùm est necessariò exprimenda in confessione, quando de se habet aliquam specialem malitiam, ut *finis malus* propter aliquid, quod *in se bonum est*; puta, ire ad Ecclesiam ad audiendam concionem, quod *in se bonum est*; sed quia *finis est malus*, idest, pro captandâ delectatione in inspiciendâ Amasiâ; ideò, quia *talis finis est malus*, necessariò exprimendus est in confessione.

Sexta circumstantia est: *Quomodo*, quæ solummodò exprimenda est in confessione, quando facit transire actum peccaminosum unius speciei, ad alteram speciem peccati, ut *notabilis violentia in furando*, quæ facit transire *furtum* in aliam speciem peccati,

quæ

quæ dicitur *rapina*, & hujusmodi.

Septima circumstantia est: *Quando*, idest, *quo tempore* commissum fuit peccatum: Hæc circumstantia, non est necessariò exprimenda in confessione, nisi sit conjuncta cum aliâ circumstantiâ *aggravante in infinitum*; puta, publica baccanalia, atque choreæ in feriâ sextâ Parasceve in contemptum Passionis D. N. J. C., nam ratione contemptus, & scandali essent duo peccata mortalia.

Clavis Ecclesiæ duplex est; nempè: *Ordinis* ad discernendum; & *Jurisdictionis* ad ligandum, & solvendum.

Clausura Monialium est strictissima obligatio Monialis manendi intrà septa Monasterii toto tempore vitæ suæ sinè admissione extraneæ personæ sinè justâ causâ, ac debitâ licentiâ, sub penâ excommunicationis Papæ reservatæ, ipso facto incurrendâ.

Clausura violatur per *ingressum* tàm virorum, quàm mulierum in *Monasteria Monialium*; & tàm per *ingressum* mulierum in *Monasteria virorum*, quàm per *egressum Monialium* ex suis Monasteriis.

Tres sunt censuræ *quo ad ingressum*: prima est *Trid. sess. 25. de Regul.*, & *Monial.* contrà viros, & mulieres cujuscumque conditionis, ingredientes *Monasteria Monialium*, non tamen ad *malum finem*; & ab istâ absolvere potest quicumque Confessarius, cum non sit reservata; secunda, quæ est *Greg. XIII.* incurritur (etiam si ingressus non sit ad malum finem) ab *omnibus mulieribus* usum rationis habentibus, ingredientibus *Monasteria virorum*; & ab omnibus viris, & mulieribus, ingredientibus *Monasteria Monialium*; & à *Superioribus utriusque sexus*, & ab iis omnibus, quibus est commissa custodia Clausuræ, ut sunt *Portinarii*, *Ostiarii*, & *Rotariæ* admittentes, vel permittentes ingressum *etiam sub prætextu licentiarum Sedis Apostolicæ*, *Legatorum*, *aut aliorum Prælatorum*; & denique à *singulis Religiosis tàm Superioribus*, *quàm Subditis*, qui illos admittere præsumunt sub prætextu licentiarum ipsorum Ordinariorum: Hæc censura ex *vi Bullæ Greg.* non incurritur ab ingredientibus, admittentibus, aut permittentibus, nisi ingressus tàm virorum, quàm mulierum in *Monasteria Monialium*; & mulierum in *Monasteria virorum* sit facta *sub prætextu licentiarum*, & est reservata Papæ; & *S. Pius V. per Bullam*, quæ incipit: *Regularium Personarum &c.* subdit excommunicationi, Papæ reservatæ, *mulieres* ingredi auden-

audentes *Monasteria Virorum* sub prætextu licentiarum; & per aliam posteriorem Bullam, quæ incipit: *Decet Romanum Pontificem &c.* declaravit prædictam excommunicationem Papæ reservatam, incurrere *mulieres* ingredientes *Monasteria virorum*, etiam si ingressus sit factus *sinè prætextu licentiarum*: ab ista autem excommunicatione, *si est occulta*, absolvere potest Episcopus, ut patet ex *Trid. sess. 24. de Ref. c. 6.*, & idem dic. est de Confessariis Regularium virtute privilegiorum, ut patet ex *Bulla Sixti IV.*, & Donatus *tom. 1. pag. 2. tr. 4. quæst. 33.*, *& seqq.* Peyr. in *Constit. 6. Pii V.*, & alii affirmant, *licèt sit publica*, aut deducta ad *forum contentiosum* in *foro* tamen *interno* solùm: Tertia est lata à *Clem. VIII.* per Decretum emanatum *anno* 1602. contrà violantes Clausuram Monialium *ad malum finem*, quæ est una ex sex reservatis Papæ, à quâ Regularium Confessarii absolvere nequeunt in Italiâ extrà Urbem Romæ, benè tamen extrà Italiam; & etiam in Italiâ, sed Romæ tantummodò.

Moniales justâ urgente causâ egredi possunt ex Monasterio; quam causam *S. Pius V.* restringit ad sequentes tres casus; nempè: *Incendii*; *Lepræ*; & *Epidemiæ*, sub cujus nomine venit *quicumque morbus popularis contagiosus*; & in hoc casu, sicuti etiam lepræ intervenire debet consensus Episcopi in scriptis, nisi ex causâ moræ (ut in casu incendii) esset periculum mortis; & ex vi *Bullæ ejusdem S. Pii V.*, quæ incipit: *Decori*, *& honestati &c.* non solùm *Moniales egredientes*, sed etiam licentiam exeundi (extrà prædictos tres casus) quomodocumque *concedentes*; nec non *concomitantes*, ac illarum *receptatrices Personæ*, sivè *Sæculares*, sivè *Ecclesiasticæ*, sivè *Consanguineæ*, aut *Affines*, sivè nequè *Consanguineæ*, nequè affines, excommunicationis majoris latæ sententiæ vinculo, statim eo ipso absque aliâ declaratione subjacient, à qua præter quam, à Romano Pontifice (nisi in mortis articulo) absolvi nequeunt: & insuper tàm *Moniales egressas*, quàm *Præsidentes*, *& alios Superiores prædictos*, eis licentiam hujusmodi concedentes; dignitatibus, officiis, administrationibus *per eas*, *& illos*, tunc obtentis *privat*; & *illas*, *& eos* ad obtenta, & alia imposterum obtinenda *inhabiles declarat*.

Nomine posteà Personarum, quæ sint *concomitantes receptatricis &c.* intelliguntur illæ solummodo, quæ suo *comitatu*, aut *receptione*, cooperantur egressui Monialium e Monasterio; aut sunt causa, ne redeant ad Monasterium; non autem illæ, quæ præcisè *urba-*

urbanitatis, *amicitiæ*, *consanguinitatis*, aut *affinitatis causâ* Monialem illicitè egressam *recipiunt*, aut *concomitantur*.

An quando excommunicatio est *publicà* possit Episcopus jure ordinario ab illa absolvere? Resp., quod licèt aliqui teneant *affirmativam* opinionem, sequenda tamen est *negativa*, quæ est *Donati tom. 3. tr. 4. q. 8.*, cujus ratio est, quia ex opposito sequeretur, quod *Bulla S. Pii V.* esset deridenda, ex eo, quod voluisset, quod Moniales legitimè, & perpetuò impeditæ (ut optimè noverat idem S. Pontifex) irent Romam *personaliter*; & tamen hoc non obstante talem excommunicationem taliter Papæ reservavit, quod *extrà articulum mortis*, nullus alius absolvere possit: debet ergo in tali casu Monialis ire Romam per Nuncium, vel per litteras, nisi *Confessarius* pro tali Monasterio approbatus sit *Regularis*; nàm si est Regularis, eam absolvere potest *in foro conscientiæ*, eo quod talis casus non est reservatus in Bullâ Cœnæ, neque est unus ex sex exceptis, à quibus Regulares absolvere nequeunt, ut dixi suprà: idem omninò dic. est de quocumque ingressu, tàm *virorum* in Monasteria *Monialium*, quàm *mulierum* in Monasteria *virorum*, quando excommunicatio est *publica*, & Papæ reservata.

Quæritur primò, an in violatione Clausuræ Monialium (secluso quocumque malo fine) detur parvitas materiæ? Resp., quod licèt hoc sit controversum; attamen sicuti negativa opinio est communior, & tutior; ita est sequenda.

Quæritur secundò, an si aliqua Monialis egrederetur ex suo Monasterio, & ingrederetur in aliud Monasterium Monialium, non tamen ad malum finem; unam tantùm, vel duas contraheret excommunicationes? Resp., quod licèt illa duo Monasteria essent taliter contigua, quod transitus esset immediatus sinè ullâ mediâ viâ; adhùc tamen duas contraheret excommunicationes; & ratio est, quia verè de facto duæ violarentur clausuræ, una per egressum e proprio Monasterio, & altera per ingressum in alienum Monasterium: excommunicatio posteà propter egressum ex proprio Monasterio juxtà communiorem DD. opinionem, esset Papæ reservata.

Omnes Moniales quo ad *Clausuram* subjiciuntur indifferenter Episcopis, ut patet ex *Trid. sess. 25. de Regul.*, *& Monial.*, & ex *Constit. Bonifacii VIII.*, quæ incipit: *Periculoso &c.*, licèt aliàs si Moniales pleno Jure *Regularibus* sunt subjectæ; jurisdictio delegata, quam habet Episcopus circà easdem Moniales, competat

Episco-

Episcopo *cumulativè* cum Superiore Regulari, non autem *privativè*; ità quod Superior Regularis circà *Clausuram Monialium*, *sibi subjectarum*, possit opportuna statuere, ut constat ex *Decreto Sac. Cong. Conc.*, emanato *anno* 1603., ut videri potest in *lib. xi. Decret. pag.* 31., quod tamen Decretum, intelligi debet in puris terminis à Sanctâ Sede eidem præfixis, & non aliter, ut videri potest in *Constit. Alex. VII. to. 5. Bullarii*.

Nomine posteà Clausuræ venit totum illud spatium muris cinctum, & terminatum, quod continetur intrà januam Monasterii clausam, & ità habetur ex *tex. in cap. Exivi de verbòrum significat. in 6.*

Cum Episcopis à *Trid.* sit commissum, ut in omnibus, & singulis Monialium Monasteriis, licèt *exemptis*, idest, illis, quæ pleno jure Regularibus subsunt, inviolatè Clausuram custodiri procurent; ideò *Sac. Congr. Conc. sub die* 24. *Septemb.* 1622. declaravit, licere Episcopo, Monasteria Monialium, Regularibus subjectarum visitare; immò etiam *singulas Moniales* absque *interventu Regularium* alloqui circà *Clausuram* concernentia tàm per se ipsum, quàm per suum Vicarium Generalem, dummodo tamen iste ad id *speciale mandatum* habeat, ut liquet ex responsione ejusdem *Sac. Cong.*, quæ est ut sequitur: *Sac. Cong. Cardinalium Conc. Trid. interpretum respondet, non solùm Episcopo, sed etiam* ejus Vicario Generali, ad hoc *speciale* mandatum habenti, *licere pro Clausuræ visitatione ingredi septa Monasteriorum Monialium Regularibus subjectarum, tametsi nulla rationabilis violatæ Clausuræ suspitio irrepserit*.

Licèt tamen prædicta responsio, seù resolutio tàm clarè per se pateat; novem tamen dubia circà eam, fuerunt proposita eidem *Sac. Cong.*, & sunt sequentia cum responsionum additione.

1. An Episcopus visitaturus Clausuram Monialium Regularibus subjectarum, teneatur antè accessum ejusdem, Monialibus præfinire diem, & horam visitationis? Resp. *negativè*.

2. An in Ecclesiis earundem Monialium *non Curatis*, visitare possit Sanctissimum Sacramentum, Oleum infirmorum, Confessionalia, Sepultura, ac Reliquias ibi existentes? Resp. *negativè*; iis exceptis, quæ concernunt observantiam Clausuræ, & quatenùs non adsit consuetudo in contrarium.

3. An in casu resistentiæ Monialium, possit Fores Ecclesiæ frangere, Tabernaculum violenter aperire, Ecclesiam interdicere,

& Euchariſtiæ Sacramentum ad aliam Eccleſiam transferre? Reſp. *negativè*, niſi in caſibus ſpectantibus ad Clauſuram.

4. An Epiſcopo Monaſteriorum Clauſuram viſitare volenti; dictæ Moniales teneantur erigere in Eccleſiâ interiori, vel exteriori Sedem cum Baldachino, vel ſolummodo ſufficiat illi ſtratum præparare in utrâque Eccleſiâ? Reſp. *ſufficere præparationem Strati*.

5. An Epiſcopus dictam Clauſuram viſitaturus; præterquam Conviſitatores, poſſit pro ſuo libito ſecum ducere intùs Monaſterium alias Perſonas ſivè Eccleſiaſticas, ſivè ſæculares indeterminatè, vel incertè, & præfixo numero? Reſp. *ſervandam eſſe* Conſtitutionem Gregorii XIII., *in quâ præcipitur à paucis, iiſque ſenioribus, ac Religioſis Perſonis comitari*.

6. An Epiſcopum dictorum Monaſteriorum Clauſuram viſitaturum; teneantur Moniales omnes excipere *perſonaliter* cum *Cruce*, & Cantico *Benedictus*? Reſp. *negativè*.

7. An dictæ Moniales teneantur in ipſo Clauſuræ ingreſſu adornare Stratum, ibique genuflectenti Epiſcopo, Monialis aliqua porrigere debeat Crucem deoſculandam? Reſp. *negativè*.

8. An Epiſcopus Clauſuram ingreſſus, poſſit pro ſuo libito convocare dictas Moniales omnes in Choro interiori, aut in alio loco, & ad eas ſermonem habere? Reſp. *affirmativè*.

9. An abſolutè, & indifferenter, viſitare poſſit Cellas dictarum Monialium etiam quo ad non pertinentia ad Clauſuram? Reſp. *negativè*.

Monialium Abbatiſſa, ſeù Prioriſſa, aut Superioriſſa, eligi non poteſt in Abbatiſſam, Prioriſſam, aut Superioriſſam, niſi habeat ſequentes ſeptem conditiones: 1. quod ſit natalium legitima: *Sac. Cong. Conc. 27. Aprilis* 1630.; 2. quod habeat quadraginta annos ætatis; & quod per octo annos laudabiliter vixerit poſt profeſſionem: *Trid. ſeſſ. 25. de Ref. cap. 6.*; 3. Si in Monaſterio non adeſt *Quadragenaria*; alia, quæ annos triginta excedat, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem laudabiliter vixerit, eligi poteſt, interveniente tamen conſenſu Epiſcopi, ſivè Prælati: *Trid. cit.*; 4. Si nulla invenitur, quæ trigeſimum annum excedat; à Sede Apoſtolicâ poſtulanda eſt: *Trid. cit.*; 5. Quod annus quadrageſimus ſit completus: *Sac. Cong. Conc. 20. Septemb. 1678.*; 6. Quod non ſit tertia ex Sororibus ſecundùm carnem in eòdem Monaſterio Monialibus: *Sac. Congr. Conc. apud Lantuſc. verbo*

Mo-

Monial. num. 4. ; 7. quod non fuerit publicè pænitentiata: *Sac. Congr. Conc. die* 3. *Octob.* 1636. Excipitur si *pænitentia* fuit solùm *salutaris*.

Accessus ad Monasteria Monialium juxtà *Bonac.* nihil aliud est, quàm *se transferre studiosè ad locum Clausuræ, ubi morantur Moniales, ut cum Moniali colloquatur, inspiciat, & inspiciatur*; aliàs *collocutio* est illa, quæ est prohibita. Talis accessus est prohibitus omnibus, & singulis, ut patet ex *cap. pericul. cum de statu Regul. in 6.* Licèt aliàs per *Decretum Sixti V. emanatum anno* 1590. arctiùs sit prohibitus *Regularibus*, circà quos *Clem. IX.* excludit parvitatem materiæ, etiam quando Monasterium est ipsis Regularibus pleno Jure subjectum, ut patet ex verbis ejusdem Decreti: *Qui absque legitimâ facultate* (sermo est de Regularibus) *accedunt, colloquendo etiam per quodcumque modicum tempus cum Monialibus, aut aliis intrà clausuram degentibus*, peccant mortaliter, *& carcerari possunt ab Episcopo*: Idem dic. est (quo ad forum internum conscientiæ) de illis Regularibus, qui falso prætextu obtinent facultatem accedendi ad Monasteria, si habent quemcumque malum finem, eo quia respectu fori interni talis facultas fuit *subreptitia*, vel *obreptitia*, & consequenter *nulla*.

Confessariis Regularibus Monialium tàm ordinariis, quàm extraordinariis extrà actum confessionis interdicuntur colloquia cum Monialibus, ut clarè patet ex *Constit. Alex. VII.*, quæ incipit: *Sacrosancti* §. 2. & 3., & in §. 4. extenditur prohibitio ad Concionatores, & omnes Superiores etiam respectu Priorissæ, Abbatissæ, & Officialium extrà actum concionum, aut visitationum: Talis prohibitio extenditur etiam ad socios, & alios Regulares, ut ibidem in prædictâ Constit.. Pænæ autem appositæ contrà transgressores sunt sequentes: Privatio vocis activæ, & passivæ, ac Officiorum cum inhabilitate pro redintegratione Papæ reservata.

Adv. est 1., quod *Sac. Cong. Conc. in unâ Viterbiensi emanatâ die* 24. *Janua. anno* 1533. sancivit, quod quando Episcopus, vel ejus Vicarius dat facultatem Regularibus accedendi ad Monasteria ad colloquendum cum Monialibus; Superior Regularis non potest eam alterare, aliquid addendo, vel adimendo; & præsertim si licentia est pro ingressu in Monasterium: & eadem *Sac. Congr.* 1583. 13. *Septemb.* sic sancivit: *Non permittatur accessus sæcula-*

rium ad Monasteria Monialium sub prætextu eas docendi sonum cymbalorum , aut alterius instrumenti , aut musicam , cantumve .

Adv. 2., quod *Greg.* 15. per suam *Constit.*, quæ incipit: *Imperscrutabilis*; sancivit, quod Confessarius quicumque, si non est *specialiter* approbatus ab Episcopo pro tali Monasterio *numericè*, v. g. pro Monasterio *A.*, si Sacramentaliter absolvit extrà mortis articulum quamcumque Monialem cujuscumque Monasterii extrà Monasterium *A.*, absolutio est invalida; & quod Confessarii Monialium, etiam Regularibus pleno jure subjectarum, debent approbari ab Episcopo; immò ex *eádem Constit.*, si post approbationem, in tali ministerio minùs idonei fuerint inventi; facta debita monitione suis Superioribus, potest illos amovere, neque tenetur significare causam suis Superioribus, cur illos amoveat; sed quo ad hoc Episcopi tantùm oneratur conscientia.

Adv. 3., quod Confessarii Monialium habent facultatem solummodo super illis casibus reservatis, illis concessis ab Episcopo, ad quem accedere debent pro cæterorum facultate, si opus fuerit; & si Moniales subsunt Regularibus, earum Confessarii habent eandem facultatem, quam habent Confessarii proprii Ordinis in Religiosos masculos etiam quo ad casus in Religione reservatos.

Licèt Moniales non teneantur confiteri Confessario extraordinario, debent tamen se illi præsentare, ut ab eo monita salutis recipiant, & actum subjectionis exerceant juxtà dispositionem pro Monialibus editam ab *Emin. Domino Card. Vicario* cum approbatione *Clem. XI. sub die 12. Decembr.* 1708., impositâ Abbatissis, seu Superiorissis pænâ privationis; & cæteris Monialibus illâ privationis vocis activæ, & passivæ ad annum: Et sub iisdem pænis prohibentur tempore deputationis Confessarii extraordinarii confiteri Ordinario, in quem pæna suspensionis infligitur, si pro eo tempore ad Monasterium, vel Ecclesiam accedit.

Peccant mortalitèr, & in excommunicationem incurrunt omnes, qui cogunt, vel faciunt metum gravem cadentem in constantem virum cuicumque mulieri ad *ingrediendum* Monasterium *ad finem* suscipiendi Habitum Religiosum; vel ad *susceptionem Habitus*; aut ad *emittendam professionem*: excipiuntur tamen tres casus: 1. si constaret Puellam emisisse votum Religionis, & non esse relaxatum; 2. si mulier matrimonio jam contracto per verba de præsenti; post Bimestre negaret consumare matrimonium; 3. Si

ambo

ambo Conjuges de communi consensu ingressi sunt Religionem, & masculus emisit solemnem professionem.

Clericorum nomine (*in materiâ odiosâ*) non comprehenduntur Episcopi: *cap. Qui periculosum de sent. excom. in 6.*, neque Canonici, aut alii in dignitate Ecclesiasticâ Constituti: *arg. cap. Sedes de rescript. in 6.*, neque Religiosi: *arg. Clem. 1. de supplenda neglig. Prælati*; comprehenduntur tamen *in materiâ favorabili*; & circà istos, omnesque alios tàm Sæculares, quàm Regulares, etiam solùm primam tonsuram habentes sit quo ad privilegium, tàm *Canonis*, quàm *Fori*, & primò quoad *privilegium Canonis*.

Excommunicatione lata, Papæ reservatâ, ligantur illi omnes, qui suadente diabulo manus violentas injiciunt in Clericum, vel Monacum; & ita habetur *ex Can. 15. Conc. Lateranensis*, & est relatus in *Cap. Si quis suadente diabulo 17. qu. 4* Ad hoc tamen, ut quis remaneat ligatus prædictâ excommunicatione, tria *copulativè sumpta* concurrere debent, ut ait *Sperell. dec. 45. n. 12.* 1. factum consummatum opere externo in Clerico, vel Monaco; 2. animus injuriandi; nec necessarium est, quod læsio sit *contrà esse physicum corporis*, sed satis est, quod sit *contrà honorem*, dummodò tamen *corpus*, vel *vestimentum* per *injuriam*, & *contemptum animo irato attingantur*, etiam si solâ aquâ, sputo, vel pulvere id contingat: *Dia. coordinatus tom.5. tract.2. resol. 31.* 3. quod læsio non *casu*, aut *fortuitò*, sed per *vim* inferatur.

Triplex posteà datur *violentiá*; nempè: ablativa, expulsiva, & compulsiva: *ablativa* est, quâ aliquid *violenter* à Clerico, vel Monaco aufertur; *expulsiva* est, quâ Clericus, vel Monacus *violenter* expellitur de loco ad locum; *compulsiva* est, quâ Clericus, vel Monacus movetur ad aliquid agendum, quod ipse nullatenus facere vellet: ità *Sperell. cit. n. 80.* Istarum autem trium quælibet seorsim ab aliis duabus sumptâ, sufficit pro contrahendâ excommunicatione. Per ly *manus*, intelligitur etiam *pes*, *fustis*, *lapis*, & quidquid potest Clerico inferre injuriam non verbalem, sed physicam, & realem.

Licèt percussio Clerici, vel Monaci, iis terminis supradictis sit excommunicationi subjecta; undecim tamen casus excipiuntur; nempè; 1. Si percutiens percutit vim vi, injustè factâ, repellendo, servato tamen moderamine inculpatæ tutelæ; 2. Si ignorantèr ignorantiâ tàm juris, quàm facti; 3. si ex joco; 4. si ex inadvertentiâ;

tiâ; 5. si ex motu primò primi, & etiam secundò primi; 6. si ex causâ correctionis, & disciplinæ; 7. si inhonestè inventus cum propriâ uxore, vel cum matre, aut filiâ, aut sorore; 8. si est bigamus, dummodò non sit in Sacris; 9. si est conjugatus exercens officia cauponis, vel lanii; 10. si est factus miles, vel se immiscet ænormitatibus; 11. si mimicam exercens. Ità communitèr Theologi cum Canonist.

Clerici *percussionem* ratam habens, remanet excommunicatus, si tres simul conditiones concurrunt; 1. quod ratam habens potuerit mandare percussionem eo tempore, quo secuta est; 2. quod illam ratam habeat per aliquod signum externum; 3. quod percussio sit ejus nomine facta, & hanc sciat, & approbet: ità communitèr DD.

Clerici *occisionem* ratam habens; licèt remaneat excōmunicatus, si prædictæ tres conditiones concurrunt, non incurrit tamen in irregularitatem, & reservationem, ut est communior DD. opinio contrà Dianam, & Navarrum.

In Clerici *occisione mandatum*, & *consilium* inducunt excommunicationem, irregularitatem, & reservationem; attamen si re integrâ mandans, vel consulens revocavit mandatum, vel consilium; & revocatio pervenit ad mandatarium, vel consiliarium; si isti, non obstante revocatione occidunt; neque mandans, neque consulens incurrit; quod si posteà unus, vel alter prævidet, mandatarium esse occisurum non obstante revocatione; mandans tenetur sub mortali *ex charitate* præmonere occidendum, ut sibi caveat, & consulens, tenetur etiam *ex justitiâ*, ut passim docent Theologi.

Clerici in *bello offensivo*, licèt cognito justo; si per se ipsos immediatè occidunt, vel mutilant quemcumque, fiunt irregulares, ut est communis DD. opinio, & sic habetur ex *cap. Petitio de Homicid.*, & *ex cap. Quicumque, ac seqq. 23. q. 8.* Possunt tamen alios hortari, ad strenuè pugnandum, licèt in propriâ personâ pugnare prohibeantur: Si posteà bellum est *merè deffensivum*, & cognitum justum, pugnare possunt, ut cum pluribus aliis tenet *Piring. tit. de Homicid. n. 115.*

Quoad *privilegium Fori* (quod nihil aliud est, quàm *exemptio personæ Ecclesiasticæ à laicâ jurisdictione tàm in Civilibus, quàm in Criminalibus*) tali privilegio gaudent Clerici, qui proptereà conveniendi sunt coràm *proprio Episcopo*, ut constat ex *cap.*

Si

Si quis Clericus de foro compet., & Bonifacius VIII. in *cap. Quoniam de Immunit. in 6.* fulminavit censuram excommunicationis Papæ reservatæ in Bullâ Cœnæ Domini contrà usurpantes in Personas Ecclesiasticas jurisdictionem, ac immunitatem eis debitam.

Nomine posteà *Episcopi*, veniunt etiam *Prælati inferiores* habentes jurisdictionem quasi Episcopalem ex *officio*, aut *privilegio*, vel *consuetudine*: nomine posteà *Episcopi proprii* venit ille primò, in cujus Diæcesi Clericus conveniendus, domicilium, & habitationem habet: *Fagnan. in 2. ad cap. Si quis de foro compet. n.* 10. Secundò venit ille, in cujus Diæcesi Clericus habet Beneficium, licèt sinè residentiâ Personali, & aliàs Clericus habitet alibi, sed tantummodo quando de Beneficio agitur, & de iis, quæ ad ipsum Beneficium spectant: *Trid. sess.* 24. *de Ref. cap. x1.* Tertiò venit ille, in cujus Diæcesi Clericus quocumque modo delinquit. *Cap. Licèt in 2. de foro compet.* Quartò venit Superior communis, ut Papa, qui est Judex ordinarius omnium, & singulorum; quapropter in *Curiâ Romanâ* quilibet Clericus conveniri potest, licèt ibi non deliquerit: *l. Romas ff. ad Municipal.*

Hoc privilegio gaudent Clerici, licèt habeant solum Ordines minores, ut constat ex *Trid. sess.* 23. *de Ref. cap.* 6.; dummodo tamen una saltem ex sequentibus quatuor conditionibus habeant; nempè: 1. quod vel in Habitu Clericali alicui Ecclesiæ inserviant de mandato Episcopi; 2. vel habeant Beneficium Ecclesiasticum; 3. vel Clericaliter incedentes in aliquo Seminario de licentiâ Episcopi degant; 4. vel in Habitu, & tonsurâ incedentes in aliquâ Scholâ, vel Universitate, de licentiâ Episcopi versentur in viâ ad Ordines majores: ly *de mandato*, *de licentiâ Episcopi*, non est de essentiâ: *Judicare, & cognoscere, an Habitus sit Clericalis, vel non*, spectat ad Judicem Ecclesiasticum, ut declaravit *Sac. Cong. Conc.*, & super illius *qualitate*, attendi debet etiam *Regionum consuetudo*.

Clerici posteà in Sacris constituti semper gaudent privilegio fori, licèt Habitum, & Tonsuram non deferant, nec Beneficium Ecclesiasticum habeant: ità *Antonell. de Reg. Eccles. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 6., qui tamen; si post trinam monitionem à Prælato factam, illum non reassumunt, illo privantur, ut patet ex *Cap. In audientiâ de sent. excomm.*

Hic octo proponuntur dubia cum suis resolutionibus.

1. An privilegio Fori gaudeat Clericus primæ Tonsuræ, obtinens

nens Beneficium Ecclesiasticum, sed Habitum Clericalem, & Tonsuram non deferens? Resp. *affirmativè*, & ità censuit *Sac. Cong. Conc. 6. Novemb.* 1612. licèt aliàs privetur ipso facto Beneficio vigore *Constit. Sixti V.*, quæ incipit: *Cum Sacrosanctum &c.*

2. An Clericus, cui fuit reservata pensio super fructus alicujus Beneficii Ecclesiastici; si non incedit in Habitu, & Tonsura, nec alicui Ecclesiæ inservit, gaudeat privilegio fori? Resp. *affirmativè* vigore resolutionis editæ à *Gregor. XIII.* 18. *Decemb.* 1576., qui auditâ Relatione *Cong.* declaravit *Pensionarium* censeri *Beneficiatum* ad effectum gaudendi *privilegio Fori Eccles.*, de quo loquitur *Trid. sess.* 23. *de Ref. cap.* 6.

3. An Clericus non beneficiatus, solitus tamen Ecclesiæ inservire, & in Habitu, & Tonsura incedere; si nocte, vel interdiù in Habitu laicali cum armis à laicâ potestate sit deprehensus, gaudeat privilegio Fori? Resp. *affirmativè*; & ratio est, quia juxtà *cit. Trid.* ad privilegium Fori alterutrum sufficit, idest, quod Clericus vel *Beneficium* habeat, vel *Habitum*, & *Tonsuram* deferens *alicui Ecclesiæ inserviat*.

4. An Clericus primam Tonsuram habens cum Ordinibus minoribus; à Curiâ sæculari repertus cum armis sinè Habitu, & Tonsurâ gaudeat privilegio Fori? Resp. *affirmativè*, etiam si non habeat requisita à *Trid. cit.*, prout resolutum fuit à *Sac. Congr. Conc.*, & approbatum ab *Urbano VIII. die* 12. *Novemb.* 1630.

5. An Clerici conjugati gaudeant privilegio Fori? Resp. *affirmativè*, & sic expressè habetur in *cap. un. de Cler. conjugat. in 6.*; dummodo tamen quatuor simul concurrant conditiones, quæ à *Decretali* exiguntur; 1. quod Tonsuram deferant; 2. quod in Habitu Clericali incedant; 3. quod cum unâ tantùm, & Virgine contraxerint; 4. quod alicujus Ecclesiæ servitio, vel ministerio ab Episcopo deputati serviant, vel ministrent.

6. An Laicus, qui post patratum delictum, fuit initiatus primâ Tonsurâ gaudeat privilegio Fori? Resp. *affirmativè*, & ità tenent *Diana coordin. to.* 9. *resol.* 80., & 106., Pignatell. *to.* 6. *consult.* 17., Pascual. *tom.* 1. *de Immunit.*

7. An Judex laicus possit procedere contrà Concubinam Clerici pro crimine cum ipso commisso? Resp. *negativè*, & hoc constat ex *cap. Si quisquam de cohabit. Cler.*, & *Mulier.*, ubi sic legitur: *Fœminæ verò* Canonicè *judicentur*; & ratio est, quia non privi-

privilegiatus in *materiâ individuâ* concurrit cum privilegiato, ut habetur ex *Gloss. ad cap. un. de Jurepatro. in 6. verb. Ecclesiasticus*.

8. An Clerici portantes arma contrà bannimenta Laicorum, possint eis, ab Executoribus Curiæ sæcularis, spoliari? Resp. *negativè*: ità *Sperell. decis. 12. n. 60.*, *& decis. 124. n. 8.*, & si spoliantur; *Birruarii incurrunt Censuram Canonis*; & ratio est, quia talis spoliatio, quamdam violentiam importat, ut dicit *cit. Sperel. decis. 124*; ubi etiam pro hac sententiâ citat *Genuensem*, & alios; & hoc etiam videtur resolutum in terminis à *Sac. Cong. Conc. die 3. Februa. 1635.*

Adv. est primò, quod Clericus privatus *privilegio Fori*, non intelligitur privatus *privilegio Canonis*, prout declaravit *Sac. Cong. Conc. die 16. Decemb. 1586.*; & consequenter Clericus Curiæ Sæculari traditus à Judice Ecclesiastico; si *privatâ authoritate* percutitur, *percussor* incurrit in excommunicationem; & ratio est, quia *text. in cit. cap.* loquitur *limitatè*, idest, ut per Sæcularem *potestatem* corrigatur, ut advertit *Diana resol. 37. n. 2.*

Adv. secundò, quod quamvis Clerici non subjaceant legibus Civilibus *ex vi coactivâ*, subjacent tamen *ex vi directivâ*, quando tamen leges Civiles non disponunt de *Ecclesiis*, *Clericis*, *& eorum Bonis*, sed ob publicam utilitatem communiter quidpiam præcipiunt, vel statuunt, & aliàs non repugnant *statui Clericali*, aut *Ecclesiasticæ Immunitati*.

Coactio duplex est; nempè: absoluta, & conditionata: *absoluta* est, quâ quis contrà suam voluntatem cogitur ad aliquid corporaliter, ut quando quis contrà suam voluntatem vinctus in carcerem detruditur, & hæc *coactio absoluta* semper parit *involuntarium simpliciter*: Coactio *conditionata* est, quâ quis contrà suam voluntatem cogitur eligere unum de duobus; puta, vel solvere certam summam pecuniæ, vel prohiberi à quâcumque venatione, & hæc *coactio conditionata* parit solummodo *involuntarium secundùm quid*, ut docet *D. Th. 1. 2. q. 6. a. 5. & 6.*

Codicillus rigorosè sumptus, *est ultima alicujus voluntas absq; Hæredis institutione*: fieri potest tàm in scriptis, quàm oretenùs, & ad ejus valorem sufficiunt quinque Testes, tàm masculi, quàm fæminæ doli tamen capaces, qui debent se subscribere, si fit in scriptis, licèt aliàs sigilla apponere non sit necessarium, ut constat ex *l. ult. C. de Codicillis*. Latè sumptus juvat ad Testamentum

L decla-

declarandum, vel immutandum, vel ei addendum, salvâ semper (*in additione*) hæredis institutione: si posteà Testamentum habet insertam *clausulam Codicillarem*: si Testamentum, ut Testamentum valere nequibit ob defectum alicujus solemnitatis, valebit tamen, ut *Codicillus*, & præsertim circà Legata, Fidei-commissa, & similia.

Cognatio triplex est; nempè: *naturalis*, *spiritualis*, & *legalis*, idest, *adoptiva*, de quibus vide sub verbo ly *Matrimonium*, ly *Quartum impedimentum dirimens*.

Commodatum *est contractus, quo res usu non consumptibilis alteri conceditur ad certum usum, & ad determinatum tempus*: ità in re communiter: est contractus in gratiam solius accipientis in utrôque Foro, ut habetur ex *§. Item 15. Constit. Quibus modis contrahitur obligatio l. 1., & l. 6. in rebus ff. Commodati*, & consequenter accipiens in utrôque Foro tenetur de culpâ levissimâ, non tamen de casu fortuito, nisi in casibus positis sub verbo ly *Casus fortuitus*.

Commodatum rigorosè sumptum est *contractus gratuitus*, & per hoc differt à *locatione*, quia in commodato rigorosè sumpto, nulla merces intervenit; differt à *Pignore*, & *Deposito*, quorum usus non conceditur; & differt à *Mutuo*, quia in commodato non transfertur dominium rei, sed solummodo conceditur usus.

Compensatio secreta, *est debiti, & crediti inter se contributio*: ità in re communiter: Ut licitè fieri possit; quinque simul conditiones requiruntur: 1. quod creditum sit liquidum, moraliter certum, & ex justitiâ; 2. quod Creditor alio modo suum recuperare nequeat sinè periculo gravis damni incurrendi; 3. quod exindè sequi non debeat damnum tertio; 4. quod exindè non immineat periculum gravis damni ipsi Creditori; 5. quod Creditor pro faciendâ tali secretâ compensatione, non sit paratus committere peccatum mortale.

Concionari illicitum est omnibus, singulisque Regularibus non solùm in alienis Ecclesiis, sed etiam in propriis sinè præviâ approbatione, & licentiâ propriorum Superiorum; nec non Diœcesani Episcopi benedictione; quam benedictionem (si concio fiat in propriis Ecclesiis) sufficit, quod per se ipsos petant ab Episcopo, licèt eam non obtineant; ut clarè constat ex *Constit. Clem. X.*, quæ incipit: *Superna &c.*, dummodo tamen Episcopus expressè non prohibeat, ut constat ex *eâdem Constit.*, & priùs ex *Trid. sess. 24.*

de

de ref. cap. 4., ubi etiam *idem Trid.* sic subdit: *Episcopum tamen absque justâ, & rationabili causâ contradicere non debere.*

Concubinatus *est frequens, ac consueta fornicatio cum eâdem personâ cohabitante cum illâ; aut etiam si fœmina non cohabitet*: ità in re communiter: est species luxuriæ, peccatum grave, & periculosum, eo quod Concubinarios in continuo statu peccati mortalis detinet, undè DD. communiter dicunt Concubinarios absolvi non posse juxtà sequentem propo. dam.

Alex. VII. propo. dam. 41. in ordine: Non est obligandus Concubinarius ad ejiciendam Concubinam, si hæc esset nimis utilis ob delectamentum Concubinarii (vulgò regalo*), dùm deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ culpæ tædio magno afficerent Concubinarium, & alia famula nimis difficilè inveniretur.*

Concubitus inordinatus *est ille, in quo non servatur debitus decumbendi modus*: ita in re communiter: quatuor modis præcipuè contingere potest; nempè: stando; sedendo; fœminæ succumbendo; & præposterè, licèt in vase debito: Si copulam habendo quôcumque ex quatuor dictis modis, adest periculum abortus, aut quod impediri possit generatio, est peccatum mortale etiam inter conjugatos.

Concupiscentia ut passio hominis, *est motus appetitus sensitivi prosequentis bonum delectabile*, ut est amor inordinatus, & quæ ab amore inordinato procedunt.

Conditio *est qualitas dispositioni adjecta, futurum eventum suspendens*: ità in re communiter: De Matrimonio conditionato, vide sub verbo ly *Matrimonium*, ly *conditio posteà*.

Conductio *est contractus, quo mercede comparatur persona, vel res ad usum, vel fructum*: ità in re communiter: est contractus in gratiam utriusque in utrôque Foro; & consequenter conductor tenetur *de culpâ levi*, non tamen de casu fortuito, nisi in iis casibus positis sub verbo ly *casus fortuitus*: *Tex. in l. res pignoris ff. de acquirendâ possess., & ex tit. de locat., & conduct.*

Confessio Sacramentalis, *est actus exterior hominis manifestativus propriorum peccatorum cum sui accusatione in foro spirituali, & secreto*: ità in re communiter. Est de fide, quod sit necessaria *Jure Divino* omnibus, qui post Baptismum mortaliter peccaverunt: ità *Trid. sess. 14. can. 14.*

Conditiones bonæ Confessionis sunt sexdecim, sed quinque tantùm sunt de essentia; nempè: *Dolor*; *Integritas*; *Diligentia*; *Fidelitas*; *Obedientia*: & breviùs tria; nempè: *Dolor*; *Integritas*; *Veritas*.

Debet ergo *Confessio Sacramentalis* esse *Dolorosa*, quia dolor de peccatis commissis, sicuti constituit Sacramentum pænitentiæ in esse Sacramenti tamquam materia proxima, ut apparet ex *Trid. cit.*, ità est de ipsius essentiâ; undè si quis confiteretur peccata sua in Sacramentali Confessione sinè *dolore efficaci*, idest, *summo appretiativè*, & culpabiliter; committeret sacrilegium, & si inculpabiliter; licèt non committeret sacrilegium, non reciperet tamen gratiam, ut dicetur de Sacramento Pænitentiæ informi.

Debet esse *Integra* quo ad species, & numerum peccatorum lethalium, & quo ad circumstantias mutantes species ipsorum peccatorum, & quo ad circumstantias augentes, vel minentes, idest, aggravantes, vel alleviantes in infinitum numerum eorumdem peccatorum; immò etiam aggravantes *intra eamdem speciem*, si tamen sunt *notabiliter aggravantes*, ut dictum est in *tract. de Circumstantiis*.

Integritas posteà Confessionis duplex est, idest, materialis, & formalis: *materialis* est illa, in quâ Pænitens exponit in Confessione omnia peccata sua; quatuor tamen excusant hanc integritatem materialem; nempè: *Ignorantia invincibilis*; *oblivio inculpabilis*; *impotentia loquendi*; *utilitas propria*, vel *Confessarii*, aut *tertiæ personæ*, in quibus quatuor casibus dicitur *integra formaliter*, idest, in præparatione animi ad faciendam confessionem *integram materialiter*, quando, vel deponet *ignorantiam*, si omissio causata fuit ab *ignorantiâ*; vel *recordabitur*, si omissio causata fuit ab *oblivione*; vel quando *loqui poterit*, si causata fuit ab *impotentiâ loquendi*; vel quando sinè damno tàm spirituali, quàm temporali proprio, vel Confessarii, aut tertiæ personæ, facere poterit Confessionem *materialiter* integram.

Quæritur, an excusare possit *integritatem materialem* Confessionis periculum infamiæ in *complici de peccato gravi*, quando, scilicet, ex confessione alicujus peccati gravis, aut circumstantiæ, Confessarius venire potest in cognitionem *Socii in peccato gravi*? Resp., quod licèt plures Authores, inter quos *Diana c. 1. tract. 7. res. 49.* Volpi *resol. 150. num. 7.* Fælix Potestas in *exam. Confess. tom. 1. p. 4. n. 3111.* teneant *negativam opinionem*; mihi tamen plùs

plùs quadrat affirmativa opinio, quam tenet Ant. à Spir. Sanc. cum aliis; & ratio eſt, quia quandocumque occurrunt ſimul duo præcepta Divina, ideſt, unum *naturale*, & alterum *poſitivum*; naturale prævalere debet; ſed præceptum de conſervanda famâ proximi eſt *Divinum naturale*; & præceptum de *integritate materiali* confeſſionis Sacramentalis,eſt *Divinum poſitivum*: ergo illud iſti prævalere debet: ergo tenenda eſt opinio affirmativa.

Reſp. Fælix Poteſtas negando *ſuppoſitum*, ideſt, quod *incurratur infamia*; & optimè dixiſſet, ſi cum aliquâ limitatione ſcripſiſſet, ideſt, de *ſolo pænitente*, & non de *pænitente*, & *complice ſimul*; cujus ratio evidens eſt, quia ideò pænitens nullam incurrit infamiam, quia eôdem tempore, quo Confeſſarius ſcit peccatum pænitentis, cognoſcit etiam illius pænitentiam de tali peccato, quod de complice dici non poteſt; nàm licèt Confeſſario ſit nota *pænitentia confitentis*, non poteſt tamen eſſe notum, an *complex in peccato* ſit pænitens, vel potiùs obſtinatè ſordeſcat in peccatis; ideò omnes ferè DD. excuſant detractorem *per manifeſtationem*, & à peccato, & à reſtituendâ famâ, quando cum manifeſtatione occulti criminis veri, narravit etiam condignam pænitentiam delinquentis, & quarè hoc? niſi quia *pænitentia* abſtergit omnem maculam *infamiæ contractæ* propter commiſſum peccatum, ut evenit in Sancto *Bonifacio Martyre*, & *Aglae* Nobili Matrona Romana, ut legitur in Breviario Romano *die XIV. Maji*, & in *Maria Magdalena* in Civitate notâ peccatrice; & ideò *Jeſus Chriſtus Redemptor noſter* dixit, quod *in Cœlo gaudium erit ſuper uno* peccatore pænitentiam agente, *quàm ſuper nonaginta novem juſtis* &c.; ideò ergo concludendum eſt, quod licèt pænitens confitendo peccata ſua licèt graviſſima, nullam incurrat infamiam apud Confeſſarium, non ſic dici poteſt de complice peccati propter rationem ſuprà allatam.

Ulteriùs idem Author ibidem dicit, quod ex hypotheſi, quod ex confeſſione peccatorum oriretur infamia in pænitente; non ideò iſte poteſt tacere peccatum, ex cujus confeſſione infamatur complex de tali peccato; & ratio, quam adducit pro probatione eſt, quia unuſquiſque habet majus jus ad propriam famam, quàm ad famam proximi; & conſequenter, quod cum Chriſtus præceperit *Confeſſionem materialiter integram*, non poteſt ſilere peccatum propter infamiam complicis, ad quam habet minus Jus, quam ad propriam, & addit nullam prorsùs afferri poſſe diſparitatem &c.

Ad

Ad hoc resp. primò negando suppositum, quod, scilicet, unusquisque habeat majus jus ad propriam famam, quàm ad famam proximi, nàm quilibet ex motivo spiritualis perfectionis negligere potest propriam famam cedendo juri suo, sicuti fecerunt multi Sancti, ut legitur in multis Historiis Ecclesiasticis; immò existente, justâ causâ, potest etiam illam prodigere, ut patet ex publicis confessionibus Divi Augustini, sed nemo denigrare potest famam proximi, manifestando ejus crimen occultum, cum hoc sit vetitum à Deo. Resp. secundò dari aliqualem disparitatem; nàm in casû infamiæ; complex de peccato incurret infamiam apud duos Confessarios; nempè: apud illum priorem, & apud alterum, cui ipse manifestaret suum peccatum in confessione; quod tamen falsum est, loquendo de illo, cui ipse confiteretur suum peccatum, ut superiùs probatum est.

Debet esse *diligens in examine conscientiæ*, idest, quod pænitens antequam accedat ad confitendum peccata sua, examinet priùs diligenter conscientiam suam, ut ad memoriam revocare possit omnia peccata mortalia, à se commissa, licèt aliàs talis diligentia non requiritur, quod sit *metaphysica*, sed sufficit, quod sit *moralis*; & hoc licèt conjiceretur, quod si major esset indago, memoriæ occurrerent alia peccata, etiam mortalia, aliter nullus daretur finis dubiis, & scrupulis; debet ergo esse *moraliter diligens* pro uniuscujusque necessitate.

In quatuor casibus potest pænitens licitè accedere ad confitendum peccata sua in Sacramentali Confessione sinè prævio examine: 1. quando scit certò se non habere peccata mortalia; 2. quando licèt habeat peccata mortalia, scit tamen quot, & qualia sunt; 3. in articulo, vel probabili periculo mortis (si aliàs est periculum in morâ); 4. quando pænitens eo, quia habet multa, & varia peccata, difficultate perteritus revocandi ad memoriam omnia peccata sua, remanet impænitens: In tali casu post elicitum dolorem de omnibus peccatis ex motivo universali cum firmo proposito non peccandi de cætero, potest sinè prævio examine accedere ad aliquem peritum, & doctum Confessarium, ad faciendam suam confessionem; quia illa diligentia, quæ præcipitur à Trid., in similibus casibus, adhiberi potest tàm à pænitente solo, quàm à Confessarii periti, & docti instructione, & ductu.

Debet esse *fidelis*, idest, quod pænitens confiteatur peccata certa, ut certa; dubia, ut dubia: confiteri scienter peccatum mortale

certum,

certum, tamquam dubium, vel e contrà; est sacrilegium; nihil debet negare, quod sit verum, neque asserere aliquid, quod sit falsum; nàm negare in confessione aliquid, quod sit verum; vel asserere aliquid, quod sit falsum; si est de materiâ necessariâ, est sacrilegium; & si est de materiâ solùm sufficiente, est peccatum veniale; immò sacrilegium; si in tali casu, pænitens non addit aliam materiam, saltem sufficientem, super quam cadere possit absolutio.

Debet esse *obediens*, ideſt, quod pænitens accedat paratus, obedire Confessario in omnibus, quæ pertinent ad vitæ emendationem, pro consequendâ æternâ Beatitudine; & præsertim quo ad quatuor: 1. quo ad restitutionem rei alienæ, vel famæ injustè ablatæ; 2. quo ad fugiendas occasiones, & pericula peccandi; & præcipuè occasionem proximam voluntariam; 3. quo ad acceptanda remedia, pro evitandis peccatis; 4. quo ad acceptandam congruam pænitentiam, tàm satisfactoriam, quàm medicinalem à Confessario prudenter dandam.

Præceptum Ecclesiasticum annuæ confessionis, obligat sub mortali, ex *vi coercitivâ* omnes, & singulos, qui sunt peccati, & doloris capaces, si tamen habent materiam necessariam; excepto tamen Papâ, qui solùm tenetur ex *vi directivâ* sub veniali tantùm, secluso tamen scandalo. Huic præcepto satisfit per confessionem factam in quâcumque die anni, si tamen adfuit aliqua materia necessaria; secùs dic. si fuit solùm de venialibus; & ex post, sequatur aliquod peccatum mortale; satisfit etiam per confessionem solùm formaliter integram; modò in illâ expositum fuerit aliquod peccatum mortale, secùs dic. si sola peccata venialia.

Omnia, & singula peccata mortalia tàm ejusdem, quàm diversæ speciei, necessariò exprimi debent in confessione cum suis circumstantiis, quæ sicuti mutant speciem, sic augere faciunt numerum peccatorum; quæ peccata consultiùs est pluribus de causis exprimere *conjunctim*, quàm *divisim*, *v. g.* octies blasphemavi; septies omisi audire Sacrum in die festo præcepti; sexies transgressus sum jejunium Ecclesiasticum; quinquies injustè detraxi famam proximi; quater voluntariè delectatus sum in cogitationibus fornicationis; tria adulteria commisi; bis sinè necessitate laboravi in die festo præcepti; semel audactor, & temerè minatus sum Matrem meam &c. Excipitur tamen, si esset necessarium illa confiteri *divisim*; eo quia secum habent aliquas circumstantias, vel mutantes speciem

speciem in genere moris, ut v. g. de tribus furtis, quorum unum fuit factum cum notabili violentiâ; alterum sinè violentiâ, sed rei Sacræ; & alterum rei non Sacræ, & sinè violentiâ, in quo casu pænitens necessariò exprimere debet, quod fecit tria furta, sed quod unum fuit factum cum notabili violentiâ; alterum sinè violentiâ, sed rei Sacræ; & alterum rei non Sacræ, & sinè violentiâ, sed grave, idest, in notabili quantitate &c. vel aggravantes in infinitum, ut v. g. de tribus fornicationibus, quarum una fuit facta in loco Sacro, alia publicè, & altera in occulto in loco non Sacro, quia fornicationi factæ in loco Sacro, superadditur sacrilegium; & fornicationi factæ in publico, superadditur scandalum.

Quando numerus peccatorum læthalium est certus; alterari non potest, neque per additionem, neque per diminutionem; aliter confessio esset nulla, nisi bona fides excusaret. Quando pænitens dixit numerum certum, & determinatum; si ex post invenit aliud peccatum mortale ultrà numerum expressum, debet illud subjicere clavibus. Quando pænitens numero mortalium expresso, addidit particulam ly *circùm circà*; vel *plùs minùs*, v. g. fornicatus sum decies *plùs minùs &c.* In ly *plùs minùs*, continetur unum, vel alterum peccatum *suprà decies*; vel unum, vel alterum peccatum *infrà decies*, quia in hujusmodi numerum *majorem*, vel *minorem*, fertur judicium Confessarii; sed quia quilibet *minor* numerus, continetur in *majori*; non tamen e contrà; ideò; si ex post occurreret memoriæ numerus certus, non teneretur pænitens illum iterum confiteri, & declarare, nisi in casu, quo talis numerus fuerit *multò minor*, ut v. g. *senarius* pro *decenario*.

Confessio facta ex fine *mortaliter* peccaminoso, est sacrilega; ex fine *venialiter* peccaminoso (si cætera pro validitate concurrunt) est valida; cujus ratio est, quia motivum secundarium excludere nequit finem principalem, propter quem fit confessio, & consequenter &c.

Confessio *malitiosè* facta imperito Confessario, est nulla; nisi pænitens de se sit peritus: idem dic. est, si est *malitiosè* facta semisurdo: ità cum aliis *Bonac. disp. 5. de pænit. quæst. 5. sect. 2. num. 17.*

Confessio facta Sacerdoti, non approbato; sed *per communem errorem* existimato approbato, est valida; quia in tali casu Ecclesia supplet defectum dando jurisdictionem, ut est communis Theologorum consensus: secùs dic. est, si *non adest error communis*, licèt

licèt etiam tàm ex parte pœnitentis, quàm ex parte Confessarii, fuerit bona fides; & ratio est, quia in tali casu Ecclesia non solùm non supplet defectum, dando jurisdictionem; sed *de facto prohibet*, ut patet ex Decreto *Sac. Congr. Conc. emanato die 12. Febr. 1679. jussù Innoc. XI.*

Confessio facta *cum cartâ*, in quâ sint scripta peccata; & quâ lectâ à Confessario; pœnitens dicat: *De omnibus peccatis, quæ in hac cartâ continentur, & tu legisti*; ego me accuso &c. licèt secundùm *Suarez*, *Vasquez*, *Lugonem*, *Layman*, & *alios*, sit valida, (concurrente tamen vel *magnâ difficultate in loquendo*, vel *nimiâ verecundiâ in exprimendis peccatis oretenùs*): attamen opposita sententia, quam cum *Sannig.*, & aliis, tenet *Mastrius in 4. disp. 5. num. 175.* probabilior est, magis tuta, ac proindè in praxi sequenda, ut desumitur ex *primâ propos. dam. ab Innoc. XI.*

Per *Interpretem* nemo tenetur confiteri; & ratio est, quia licèt Christus non prohibuerit confessionem publicam; illam tamen non præcepit; excipitur tamen casus mortis in dubio de perfectâ contritione; & hoc solùm ex præcepto charitatis, quâ quisque tenetur se ipsum diligere propter Deum: ità *Scotus in 4. dist. 17. quæst. un.*, quam sui, & plures alii sequuntur.

Mutus, *nesciens scribere*; si nutibus, & signis sufficienter scit exprimere species, & numerum peccatorum, absolvi debet absolutè: idem dic. de *ignaro idiomatis* (tempore tamen, quo confessio est illi quomodolibet necessaria), & hoc licèt integrè, & perfectè non intelligatur: ità communiter DD.

Confessio pœnitentis facta cum Confessario complice de peccato, est valida, si cætera concurrunt; & aliàs non fit casus reservatus in Diœcesi: ità communiter DD., in peccatis tamen carnalibus, est valdè periculosa.

In peccatis, ad quamcumque speciem luxuriæ pertinentibus; in interrogationibus cautissimè à Confessariis procedendum est; nàm, ut ait *Coninch. dis. 7. de Sacram. dub. 7. num. 58.*, præstat aliquando, Confessarium minùs perfectè intelligere peccatum, quàm pœnitenti, vel sibi ipsi scandalum causare.

In casu, quo Confessarius, absolvendo pœnitentem, judicaret peccatum mortale esse veniale, vel e contrà; non ideò talis absolutio esset invalida, quia licèt Confessarius absolvat *authoritate Divinâ*; non tenetur tamen judicare *scientiâ Divinâ*.

Circà confessionem *peccatoris habitualis*; triplex datur opinio: 1. est, quod pænitens, teneatur exprimere in confessione, non solùm tempus mali status, sed etiam species, circumstantias necessarias, & numerum peccatorum: verùm fateor, hanc opinionem esse *adeò arctam*; ut quasi attingat terminos naturalis impossibilitatis; 2. prædictæ opposita, quia *nimis lata*, est, quod dicere sufficiat tempus mali status, nullum explicando numerum, peccatorum, sed si hæc tutâ conscientiâ sequi posset; laxarentur forsitan peccatoribus habenæ, ad insordescendum in peccatis; 3. quæ *inter prædictas mediat*; & in praxi, ut probabilior, & tutior est sequenda, est, quod peccator habitualis, teneatur dicere tempus mali status, species peccatorum cum circumstantiis augentibus numerum peccatorum; & circà *numerum ipsorum peccatorum lethalium*, quæ sunt *oris*, *operis*, vel *omissionis*; quod exprimere sufficiat *illum numerum* (saltem in confuso) quem *per diem*, vel *hebdomadam*, aut *mensem*, committere solebat; & si peccata sunt *cordis*; puta, *prava desideria* cujuscumque speciei, *delectationes morosa*, *odia*; *gaudia* in adversis proximi; *tristitia* in ejus prosperis, & similia; solummodo species cum circumstantiis necessariis; non autem *numerum*; benè tamen consuetudinem ordinariam, sivè *resistentia*, sivè *assensus*; quod si ex post, idest, post factam confessionem, memoriæ occurrunt alia peccata mortalia; non tenetur, illa confiteri (nisi sint diversæ speciei à jam confessis), quia in illâ confusâ narratione *omnia* fuerunt comprehensa, & *directè* absoluta.

Circà *recidivos*, & *consuetudinarios &c.* si apparet aliqua licèt *minima* emendatio absolvi debent; *si nulla*; absolvi nequeunt juxtà *propositionem 60. in ordine, damnatam ab Innoc. XI.* In dubio, an appareat, nec ne, aliqua emendatio, licèt *minima*, duo à Confessariis sunt evitanda; nimirùm: *nimia severitas*, ne hæc sit potiùs occasio desperationis, quàm salutis; & *nimia clementia*, ne per hanc laxentur habenæ ad peccandum.

Quamvis peccata mortalia *inculpabiliter* in confessione omissa; nemo confiteri teneatur, nisi in primâ sequenti confessione, quam faciet; excipitur tamen casus, in quo, quis vellet, se communicare; quia si tunc (demptâ propriâ infamiâ, vel aliorum scandalo) potest; tenetur ex præcepto antè sumptionem SS. Eucharistiæ talia peccata *inculpabiliter* omissa, & quorum tunc recordatur, confiteri: *ità communiter DD. ex Trid.*

Mo-

Moribundus, qui *antè sensuum destitutionem*, petivit confessionem, vel signa pænitentiæ ostendit; & unus saltem, qui audivit, vel vidit, hoc testatur Sacerdoti; debet hic illum absolvere absolutè, sinè conditione, ut tenent *Dia. par.* 3. *tr.* 3. *resp.* 5. Reginal. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 8., & plures alii: si v. g. apoplexia tactus *in instanti fuit sensibus destitutus* (etiam si sit peccator publicus; puta, concubinarius); absolvi debet sub conditione; & ratio est, quia, in tali casu per absolutionem, providetur saluti æternæ illius animæ, si *absolutionis capax est*; & si *incapax* per additam conditionem, providetur reverentiæ Sacramenti: ità *Ant. à Spi. Sanct.*, & communiter.

In articulo mortis quilibet Sacerdos, licèt non approbatus; immò etiam, si esset Hæreticus; absolvere potest ab omnibus casibus, & censuris, nullis exceptis, ut habetur ex *Trid. sess.* 14. *cap.* 7. An etiam præsente alio Sacerdote approbato, & non impedito, aut proprio Parocho, vel Episcopo? Negatur, excepto tamen casu, quo pænitens haberet aliquam justam causam non confitendi prædictis: ità communiter DD.

Si quis, in articulo mortis existens, alium Sacerdotem non haberet, qui eum absolveret, nisi unum, qui esset *Hæreticus, pertinaciter non credens Sacramentum Pænitentiæ*; & illum rogaret, ut à peccatis suis absolveret; & ille Sacerdos absolveret; talis absolutio esset *valida*, dummodo in absolvendo, haberet *intentionem* faciendi *quantum potest*, & *in quantum potest*: ità communiter: E contrà: si esset Sacerdos Catholicus, & etiam approbatus; si *absolvendo*, haberet *explicitam intentionem, non absolvendi*; sed aliàs illum absolveret; talis absolutio esset *invalida*, ut clarè deducitur ex *propo. dam. ab Alex. VIII.*, *quæ est* 28. *in ordine*.

In *articulo mortis*; absolutus à *casibus reservatis* à simplici Confessario, nullam habente facultatem absolvendi à reservatis; si convaluerit, non tenebitur se præsentare Superiori, vel alteri facultatem habenti, nisi in casu, quo casibus reservatis, sit *annexa aliqua censura*, quia tunc tenebitur se præsentare, ut est communis DD. assensus.

Sacerdos *excommunicatus*; si aliquem in articulo mortis existentem, absolvit; non fit *irregularis*: Ità cum aliis *Barbos. in Collectan. ad Conc. Trid. sess.* 14. *c.* 7. *n.* 15.

Confessarii munus triplex est; nimirum: Doctoris; Judicis; Medici: *Doctoris* pro discernendo; *Judicis* pro absolvendo, vel

ligando; *Medici* pro sanando: ejus conditiones; quinque esse debent; nempè: *jurisdictio*; *sigillum*; *scientia*; *prudentia*; *bonitas*: triplex posteà datur jurisdictio in Confessario; nempè *ordinaria*; *delegata*; *Jure concessa*. Sigillum duplex est; *naturale*, scilicet, & *Sacramentale*; istudque violare; numquam licitum est, nec etiam per salutem totius Mundi, ut est communissima DD. sententia, *teste Bassao*.

Confessarius; qui, intuitu, vel scientiâ confessionis, sollicitat pænitentem ad quodcumque peccatum; committit sacrilegium, propter irreverentiam, Sacramento allatam, & consequenter tenetur exprimere in confessione hanc circumstantiam.

Quando Confessarius advertit, pænitentem esse in bonâ fide, cum *ignorantiâ invincibili* circà aliquod peccatum mortale commissum, vel committendum; si probabiliter credit, suam monitionem, non esse profuturam; non tenetur monere; & si est spes fructus; tenetur monere: Si *ignorantia est vincibilis*; tenetur monere, licèt prævideat, quod sua monitio, non sit profutura; aliter talis dissimulatio, esset causa duplicis sacrilegii sic absolvendo: ità, cum aliis, *Sanchez lib. 2. de Matrim. dis. 38.*

Confessarius; audiens confessiones mulierum extrà sedem confessionalem; vel etiam in sede confessionali; sed e conspectu, & non interposita crate; remanet illicò suspensus ab audiendis confessionibus: ità *Sac. Cong. Inquis. die 4. Decemb. 1694.* excipiuntur tamen casus necessitatis ex causâ morborum.

Confessarius; qui fuit *causa positiva*, & *culpabiliter* non restituendi, quando pænitens, restituere tenebatur ex justitiâ; vel restituendi, quando pænitens restituere non tenebatur; peccavit contrà justitiam; & consequenter, vel tenetur ipse restituere, vel monere pænitentem de sua obligatione, si *licito modo* monere potest: Si *inculpabiliter*; non peccavit; attamen veritate ex post cognitâ tenetur monere. Hæc doctrina fundatur in *propo. damn. ab Innoc. XI.*, quæ est 39. *in ordine*.

Si fuit *causa* solùm *negativa*, & *inculpabiliter*; nullo modo peccavit: si *culpabiliter*; peccavit solùm contrà charitatem; & consequenter, non tenetur, neque restituere, neque monere, nisi in casu, quo silentium, se habuerit tamquam consilium, quia tunc tenetur vel restituere, vel monere; ità communiter DD.

Confessarius; qui fuit *causa positiva*, quod pænitens non fecerit confessionem *materialiter integram*, quam facere tenebatur, & pote-

poterat; si *culpabiliter*, peccavit contrà justitiam; & consequenter tenetur monere pænitentem, si *licito modo*, monere potest: si *inculpabiliter*; non peccavit; attamen veritate ex post cognitâ; tenetur ex *charitate* monere, si *licito modo* monere potest.

An in prædictis, & similibus casibus, in confessione secutis, possit Confessarius, *licitè* loqui cum pænitente, extrà confessionem, licèt illo repugnante? affirmant *Tho. Hurt.*, *Suarez*, *Fillia.*, & alii; dicentes, quod in tali casu, non frangitur sigillum, sed quod perficitur Sacramentum incohatum. *Bonac.*, *Dian.*, *Dicast.*, aliique quamplures negant, & dicunt, quod verè frangitur sigillum tribus casibus solùm exceptis: 1. si est *immediatè post* confessionem; quia censetur, durare *moraliter* eandem confessionem; 2. si iterum pænitens eidem Confessario, confiteatur; nam uti potest tali occasione; 3. si pænitens incipit ipse loqui cum Confessario, de peccatis, jam confessis &c., & hæc opinio mihi videtur esse probabilior; ideòque superius dixi ly *si licito modo monere* potest.

An Confessarius, uti possit cognitione habitâ in confessione, ad dirigendas suas *operationes externas*; ità quod, *omittere* possit, quod facere *volebat*; vel *facere*, quod facere *nolebat*? est valdè controversum apud DD., nam aliqui, inter quos *Bonac.*, & *Dia.* absolutè negant; alii, inter quos *Tho. Hurt.* affirmant; dummodo tamen, nullum sit periculum manifestationis confessionis, neque directè, neque indirectè; & hæc opinio, ut probabilior, & magis tuta, esset in praxi sequenda; si additum fuisset, quod ab aliis additur, idest, & quod nullo modo, reddi possit confessio odiosa; vel difficilis pænitenti; aut, quod nullo modo ei evenire possit quodcumque damnum extrinsecum; confusio; verecundia, aut displicentia.

Regulares exempti, non accipiunt jurisdictionem, audiendi confessiones sæcularium ab *Episcopo approbante*; sed suppositâ *Episcopi approbatione*, & interveniente *consensu suorum Superiorum*; illam accipiunt *immediatè à Papâ*; ut desumitur *ex Clemen. Dudùm §. Statuimus de Sepulturis*; & sic declaratum fuisse à *Sac. Cong. Conc.*, refert *Fagnan. in cap. Omnis num. 79.*; Ex hoc posteà sequitur, quod, cum Regulares accipiant jurisdictionem, excipiendi confessiones sæcularium immediatè à Papâ; & aliàs de consensu propriorum Superiorum, possint petere approbationem ab Episcopo *indefinitè* ad tempus, loca, & Per-

& Personas in sua Diæcesi; consequenter petendo approbationem *sic indefinitè* JUSTE' illam sic petunt.

Successor Episcopus; Confessarios Regulares, in suâ Diæcesi, à suo antecessore approbatos; iterum examinare potest pro conscientiæ suæ quiete; & etiam (interveniente justâ causâ), eos suspendere, ut sancitum fuit à *Sancto Pio V.*, & etiam ab *Urbano VIII. die* 20. *Augusti* 1629., ut refert *Gabasut. Prax. Juris Canon. lib.* 1. *cap. xi. n.* 3., idem dic. est de *Capitulo Sede vacante*; & ratio est, quia sicuti juxtà communem DD. sententiam *Capitulum Sede vacante*, succedit in iis omnibus, quæ ad ordinariam Episcopi jurisdictionem spectant, nisi expresè prohibita reperiantur; consequenter &c. ità *Donat. Prax. Regul. tom.* 3. *tract.* 4. *q.* 28.

Confessarii *Regularium*, excipere nequeunt confessiones *Regularium alterius Ordinis*, quatuor casibus exceptis: 1. de expressâ licentiâ suorum Superiorum; 2. quando non habent copiam Confessarii proprii Ordinis; 3. quando in propriâ Religione viget consuetudo in contrarium; & aliàs, non est illis prohibitum à propriis Superioribus; 4. quando morantur extrà proprios Conventus; & aliàs non habent copiam Confessarii proprii Ordinis. An autem in hoc casu, absolvi possint à reservatis in proprio Ordine? affirmat *Jo: à S. Cruce*, dummodo tamen exitus e Conventu non fuerit *datâ operâ*, ad hunc finem factus, ut expresè declaravit *Leo X. teste Sorbo*; secùs tamen dic. est, si dilatio confessionis, sit *studiosè* facta ad *tempus*, quo ex *obedientiâ* egressuri sunt ad aliquod Religionis negotium peragendum; puta, ad *concionandum*, ad *quæstuandum*, & hujusmodi; & ratio est, quia, licèt fraus suffragari nequeat *immediatè*, *& per se*; suffragari tamen potest *mediatè*, *& per accidens*, ut ait Bordonius.

Alex. VII. Propos. *dam. xi. in ordine*: *Peccata in Confessione omissa, seù oblita ob instans periculum vitæ, seù ob aliam causam, non tenemur exprimere in sequenti confessione; & propos.* 12.

12. *Mendicantes absolvere possunt à casibus Episcopis reservatis sinè illorum facultate; & propo.* 13.

13. *Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari præsentato Episcopo, sed ab illo injustè reprobato; & propo.* 14.

14. *Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ; & propo.* 16.

16. *Qui*

16. *Qui Beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium, simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Episcopo.*

Innoc. XI. Propos. dam. 29. in ordine: Urgens metus gravis, est causa justa simulandi administrationem Sacramentorum; & propos. 56.

56. *Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis; & prop. 58.*

58. *Non tenemur Confessario interroganti, fateri peccati alicujus consuetudinem.*

Alex. VIII. Prop. dam. 20. in ordine: Confessiones apud Religiosos factæ; pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

Nomine *Confessarii sollicitantis in Sacramentali Confessione*, juxtà *Bullam Greg.* 15., quæ incipit: *Universi Dominici Gregis &c.* venit primò ille, qui *in actu Sacramentalis Confessionis*, sollicitat, *excitando, alliciendo*, *provocando* pænitentem, sivè *fæminei*, sivè *masculini* sexus, ad quæcumque *inhonesta* perpetranda, sivè in ipso actu confessionis, sivè ex post; sivè cum se ipso, idest, Confessario, sivè cum quâcumque aliâ personâ; sivè cum ipso pænitente, sivè cum aliâ quâcumque personâ; 2. venit ille, qui, sivè *immediatè antè*, sivè *immediatè post* Sacramentalem Confessionem prædicta præstat sollicitando, ut suprà; 3. venit ille, qui *prætextu*; vel *occasione* confessionis Sacramentalis, etiam *confessione non secutâ*, prædicta præstat, ut suprà; 4. venit ille, qui *extrà occasionem* confessionis; in *Confessionario*, seù in *quôcumque alio loco*, ubi audiri solent Confessiones Sacramentales; *simulando audire ibi Confessiones*, prædicta præstat, ut suprà; 5. venit ille, qui sivè in actu Sacramentalis Confessionis, sivè immediatè antè, sivè immediatè post, habet cum pænitente quoscumque tractatus, aut sermones *inhonestos*.

Confessarius sollicitans, quôcumque ex prædictis quinque modis; sicuti est de hæresi suspectus; ità juxtà *Bullam Pauli V.*, quæ incipit: *Romanus Pontifex &c.*, & illam *Alex. VII.*, quæ incipit: *Licèt aliàs &c.*, denunciari debet SS. Inquisitioni, vel Episcopo (inter quos datur locus præventionis) sinè ullâ præviâ correctione, vel monitione sub pænâ excommunicationis majoris latæ, & Papæ reservatæ; & consequenter, si pænitens sollicitatus, malitiosè non denunciat; incurrit ipso facto in talem excommunicationem, à quâ, extrà mortis articulum, absolvi non potest, nisi

nisi à solo Papâ, vel ejus Delegato; & si Confessarius quicumque, talem absolveret extrà mortis articulum, mortaliter peccaret, & incurreret in excommunicationem *ex vi Edicti SS.Inquisitionis*; & in foro externo puniri posset ab Episcopo, vel Inquisitore; & hoc totum intelligendum est, non solùm si pænitens sollicitatus, non consensit sollicitationi, sed etiam si consensit; in quo casu, idest, si consensit; si de hoc esset improvidè interrogatus in actu denunciationis, non teneretur respondere, quia nemo tenetur prodere se ipsum, cum id repugnet Juri naturæ.

In sollicitatione in Sacramentali confessione non datur parvitas materiæ ex *Clem. VIII. teste Dianâ*.

Ille Confessarius, censetur sollicitare immediatè antè, vel immediatè post Sacramentalem Confessionem, quando inter Confessionem, & sollicitationem neque *Confessarius*, neque *pænitens* divertitur ad aliud loquendum, vel faciendum; undè si *vel antequam pænitens incipiat suam Confessionem*, sivè *post datam absolutionem*; Confessarius, vel pænitens, se divertunt ad colloquendum cum aliis personis; vel ad aliquod opus extrinsecum faciendum; licèt Confessarius *antè*, vel *post* sollicitet, non est denunciandus; cujus potissima ratio est, quia odiosa, & pænalia numquam sunt amplianda: *Tho. Hurt. de Instit. pag.*299.

Ille Confessarius, censetur sollicitare in confessione, *occasione confessionis*, quando talem occasionem accepit à *confessione petitâ* à Personâ, quæ *verè* confiteri volebat datâ opportunitate temporis; vel etiam, quando Confessarius, ex *occasione confessionis auditæ*, pænitentem postmodùm sollicitat, v.g. ad fornicationem, cum verè Confessarius ideò sic sollicitet illam puellam ad fornicationem, quia in confessione audivit illam fornicatam fuisse: secùs tamen dic. est, si inter confessionem, & sollicitationem, esset interpollatio plurium dierum: ità *Anacl. in exam. Confess. to.2. part. 3. qu. 2. n. 511. §. resp.*

Ille Confessarius, censetur sollicitare in confessione *prætextu Confessionis*, quando inter Confessarium, & pænitentem *fit conventio*, ut *aliquo prætextu*, v.g. infirmitatis, pænitens invitet Confessarium; vel ut se ipsum exhibeat ire ad pænitentem, ut sub *prætextu*, & *titulo* confessionis Sacramentalis, vacare possint impudicitiis quibuscumque; vel facere tractatus, aut sermones inhonestos: ità *B ord. in man. consult. sect. 25. n. 39.*

Ille Confessarius, censetur sollicitare in confessione *per simulationem*

tionem confessionis, quando extrà occasionem, vel prætextum confessionis; in *Confessionario*, seù in *quócumque alio loco*, ubi audiri solent confessiones, *simulando* audire ibi confessiones, sollicitat quôcumque modo pænitentem ad inhonesta. Quomodo posteà intelligi debeat illud ly *simulando &c. Ant. à Spir. Sanc.* ait, quod requiritur, quod ex parte *pænitentis* apparere debent *signa externa* veræ, & Sacramentalis Confessionis; puta, *genuflectendo* antè Confessarium, *se signando*, *pectus tundendo*, & hujusmodi; & quod ex parte *Confessarii* per *signa externa* fingatur *absolutio*; quod totum intelligendum est, si *locus* sit *publicus*; nam si sollicitatio fieret in *loco privato*; puta, in aliquo cubiculo clauso, *simulando* ibi Confessionem Sacramentalem, non essent necessaria talia signa *externa*, neque ex parte Confessarii, neque ex parte pænitentis.

Diana *p. 1. tr. 4. resp.* 18., *& p. 4 tr. 5. resp.* 38., Bordon. in *Sac. Trib. cap. 23. n. 6.*, & alii quàm plures, dicunt, quod si Confessarius *extrà confessionem*, nec *simulando confessionem*; sedens in Confessionario, sollicitaret mulierem antè Confessionarium stantem, vel sedentem; dicunt, inquam, quod denunciari deberet, & pro probatione adducunt *unum Decretum Pauli V.* emanatum *die* 10. *Julii anno* 1614., quod incipit: *In Generali Congregat. &c....* & ità sequitur: *Factâ relatione, quod multi Confessarii, tractant cum mulieribus in Confessionali* extrà occasionem confessionis *de rebus inhonestis*; *Sanctitas Sua decrevit, ut contrà hujusmodi Confessarios procedatur in Sancto Officio*.

Confessarius sollicitans in confessione pænitentem ad quæcumque alia peccata *præter inhonesta*; licèt non sit denunciandus ex vi *præcit. Bullæ Greg. XV.*, est tamen denunciandus ex vi *Bull. Pauli V.*, *& Alex. VII.* tamquam de hæresi suspectus, ut cum pluribus aliis tenet *cit. Bordo. n.* 122., idem dic. est de quôcumque Sacerdote sollicitante in actu administrationis cujuscumque alterius Sacramenti.

Quicumque Sacerdos, non approbatus; si fingendo se esse approbatum pro confessionibus excipiendis, quôcumque ex prædictis quinque modis sollicitat; est denunciandus ex vi *Bullæ Greg. XV.*, quæ comprehendit omnes Sacerdotes, tàm *distributivè*, quàm *collectivè*: ità cum pluribus aliis *Dia. p. 4. tr. 5. resol.* 8., neque officit, quod in tali casu, non fiat Sacramentum, quia in *cit. Bullâ* habentur hæc verba: *etiam confessione non secutâ*.

Secùs dic. de quôcumque alio, qui non sit Sacerdos; si fingendo, se esse Sacerdotem approbatum, sollicitat quôcumque ex prædictis quinque modis, licèt aliàs sit denunciandus tamquam de hæresi suspectus ex vi *Bull. Pauli V.*, & *Alex. VII.* Ità cum aliis *Leander de Sacram. Pænit. tr. 5. disp. 13. art. 36.*

Si mulier faceret maleficium amatorium alicui Confessario, ad hoc, ut eam sollicitaret in confessione; si hic de facto eam sollicitaret in confessione, verè esset denunciandus; cujus ratio est, quia maleficium nullo modo destruere potest libertatem arbitrii in homine.

Confessarius Monialium sollicitando Monialem ad cratem, ubi audiuntur confessiones, sed extrà confessionem; tunc solùm est denunciandus, si ibi *simuletur* confessio; aut sit *prætextu*, vel *occasione* confessionis.

Undecim proponuntur dubia cum suis resolutionibus.

1 An dari possit *aliqua temporis præscriptio*, ultrà quod, pænitens sollicitatus in Sacramentali Confessione, non teneatur ampliùs denunciare Confessarium sollicitantem, eo quia, v. g. per quindecim, vel viginti annos, *invincibiliter ignoravit* obligationem, quam habebat denunciandi? Resp. *negativè*; & ratio est, quia neque in *Bullâ Greg. XV.*, neque in *Constit. Pauli V.*, & *Alex. VII.* contrà non denunciantes Confessarios in confessione sollicitantes; & contrà non denunciantes Hæreticos, vel de hæresi suspectos, licèt leviter, non invenitur, quod detur talis præscriptio temporis, quæ excusare possit pænitentem sollicitatum ab obligatione denunciandi; & consequenter concludendum est, quod de facto; nec detur; nec dari possit *talis præscriptio temporis*: Ad rationem, quam adducit *Felix Potestas* (qui cum aliis tenet *affirmativam opinionem*), quod, scilicet, cum pertransierit multum temporis à die, sivè ab anno sollicitationis; ideò supponi non debere talem sollicitationem fuisse factam &c. Resp. negando absolutè *tale suppositum*; & negationis potissima ratio est, quia nec etiam ipsemet Deus (aliàs Omnipotens) potest *ingenita facere, quæ jam facta sunt*, ut ait *Philosophus* (licèt gentilis) *6. Ethic.*, relatus à Scoto pluribi, & præsertim in 1. *dist.* 40. *quæst. un.* Si ergo Deus, qui est Omnipotens, *non potest ingenita facere, quæ jam facta sunt*: quomodo hoc facere poterit quecumque temporis longitudo? Concludendum ergo est, quod dari nequeat *præscriptio temporis*, quæ excusare possit ab obligatione

talis

talis denunciationis; undè tunc pænitens sollicitatus erit obligatus denunciare, quando illi primò innotescet talis obligatio denunciandi.

2 An dari possit *præscriptio temporis*, ultrà quod; si pænitens sollicitatus *negligit denunciare*, incurrat in excommunicationem? Resp. *negativè*, ideſt, quod non datur talis præscriptio temporis, licèt aliàs non ex vi *Constit. prædictorum Summorum Pontificum*, sed vigore *Edictorum SS. Inquisitionis*, in quorum aliquibus præscribitur tempus *duodecim* dierum, & in aliquibus aliis, *quindecim* dierum, ultrà quos; si pænitens *denunciare negligit*, incurrit ipso facto in excommunicationem reservatam.

3 An dari possit *aliqua justa causa*, ob quam pænitens sollicitatus, eximi possit ab obligatione denunciandi? Resp. 1. quod vix dari potest justa causa, per quam cessare possit talis obligatio ratione maximè strictissimi secreti Tribunalis SS. Inquisitionis. Resp. 2., quod si opinari posset aliqua justa causa; teneretur Confessarius antequam pænitentem absolveret à peccatis, consulere *Sac. Cong. Inquis.*, quid in tali casu agendum, & secundùm ejus responsionem se gerere.

4 An pænitens sollicitatus, *malitiosè* non denuncians, incurrat in excommunicationem *Papæ* reservatam? Resp. *affirmativè* vigore *Constit. Pauli V.*, & *Alex. VII.*, eo quod Confessarius sollicitans, est de hæresi suspectus.

5 An in casu, quo pænitens sollicitatus *malitiosè omiserit denunciare*; possit eum Confessarius interim absolvere à peccatis, & posteà eum remittere ad Inquisitorem; vel debeat illum priùs mittere ad Inquisitorem pro absolutione ab excommunicatione, & ex post eum absolvere à peccatis? Resp., quod si pænitens sollicitatus omisit etiam malitiosè denunciare, & jam præteriit terminus dierum assignatorum in Edicto Inquisitoris pro denunciandis reis; Confessarius non potest absolvere talem pænitentem sollicitatum à peccatis, nisi priùs accedat ad Sanctum Officium ad adimplendam suam obligationem denunciandi; & ratio est, quia propter omissam denunciationem, contraxit excommunicationem reservatam: si posteà non expiravit tempus pro denunciatione; utique potest Confessarius talem pænitentem absolvere à peccatis, dummodo promittat denunciare infrà terminum præscriptum.

6 An Confessarius, absolvere audens pænitentem ab alio Confessario sollicitatum, nullâ appositâ obligatione denunciandi, in-

currat in excommunicationem? Resp. *affirmativè*, & hoc vigore Edicti Inquisitoris, qui etiam potest illum punire in foro externo.

7 An sit denunciandus Confessarius, *si sollicitatus à pænitente*, sollicitationi consenserit? Resp. *negativè* cum *Donato to. 3. tr.13. q.56.*, *& pluribus aliis*, quorum ratio est; quia *Bulla Greg.* solùm loquitur de pænitentibus *sollicitatis*; & non de pænitentibus *sollicitantibus*; cum aliàs pænalia numquam sint amplianda: Addo; quod sicuti pænitens sollicitans, teneretur exprimere in denunciatione modum sollicitationis; consequenter, ne in re tàm gravi esset perjurus cum notabilissimo Confessarii damno, deberet prodere se ipsum; sed hoc repugnat Juri naturæ, quod prævalet cuicumque Juri Ecclesiastico: ergo &c.

8 An si ipse Confessarius, & pænitens *adinvicem se sollicitent*, primò tamen *pænitens*; & posteà *Confessarius*; iste denunciari debeat? Resp. *affirmativè*; & hoc licèt adfuerit interruptio, sivè *directa*, disentiendo per actum contrarium; sivè *indirecta*; pænitentem ad alia divertendo; sivè ipsum pænitentem ad aliam speciem luxuriæ, à quâ fuit sollicitatus, sollicitando: ità *Leander*, & *Bord.*; & ratio est, quia omnibus prædictis tribus modis, Confessarius ad *minimum* habuit tractatum *inhonestum* cum pænitente in actu Sacramentalis Confessionis.

9 An si sollicitatus ad *copulam*, det cónsensum solummodo pro *osculis*, & *tactibus*, denunciari debeat? Resp. *affirmativè* propter eandem rationem: ità *Diana* cum pluribus aliis.

10 An pænitens, qui *consensit sollicitationi*, teneatur denunciare? Resp. *affirmativè* cum *Donato tom. 3. tract. 13. qu. 51.*, qui etiam refert, ità declaratum fuisse à *Sac. Cong. Inquis. die 27. Septem. 1624.*

11 An quando *verba*, vel *signa* pro sollicitatione sunt *dubia*, adsit obligatio denunciandi? Resp. *negativè*; & ratio est, quia ex vi *Bullæ Greg.*, solummodo puniri potest sollicitatio *certa*, & non *præsumpta*; & consequenter *certa*, & non *dubia*, aut *præsumpta* sollicitatio denunciari debet: ità etiam *Bord. n.59.*, *& 61. in man. consult. sect.25.*

Alex. VII. Propos. dam. 6. in ordine: Confessarius, qui in Sacramentali Confessione, tribuit pænitenti chartam posteà legendam, in quâ Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione; & consequenter non est denunciandus; & propo. 7.

7. Mo-

C

7. *Modus evadendi obligationem denunciandi, est, si sollicitatus confiteatur Confessario sollicitanti, qui potest eum absolvere sine onere denunciandi.*

Confirmatio, *est Sacramentum novæ legis, quod confirmat suscipientem in fide*: Hoc Sacramentum, fuit à Christo Domino institutum in ultimâ Cœnâ, ut desumitur ex authoritate *S. Fabiani Papæ, qui in epist. 2. ad Orientales cap. 1.* sic scribit: *In illâ die: Dominus Jesus Christus, postquam cenavit cum Discipulis suis, & lavit eorum pedes*, (sicuti à Sanctis Apostolis, prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt) *Chrisma conficere docuit*. Hoc Sacramentum, sicuti non est necessarium neque necessitate medii, neque necessitate præcepti; sic illius omissio citrà scandalum, vel contemptum, aut indigentiam ad superandas graves tentationes contrà fidem, non cadit sub mortali: materia remota hujus Sacramenti est Chrisma; proxima est unctio: Forma sunt verba, quæ dicit Minister, dùm ungit: Minister ordinarius est Episcopus, qui debet esse consecratus: ex commissione Papæ etiam simplex Sacerdos; secùs dic., si non est Sacerdos, licèt etiam esset Cardinalis: Subjectum est quilibet Homo baptizatus, etiam antè usum rationis; immò etiam amens, dummodo non constet incidisse in amentiam in peccato mortali: Episcopus delegare nequit simplicem Sacerdotem, ad ministrandum suis ovibus hoc Sacramentum; nam licèt delegare possit ad ea, quæ sunt *suæ jurisdictionis*; delegare tamen non potest ad ea, quæ sunt *Ordinis*, vel *Officii sui*. Hoc Sacramentum *imprimit characterem*; undè reiterari non potest *scienter* sinè sacrilegio, tàm in Ministro, quàm in subjecto; non incurritur tamen *irregularitas*, ut est communior DD. opinio: Circà Patrinos; idem dic. est, ac de Patrinis in Baptismo, licèt debeant esse alii ab illis; & si non sunt confirmati, non contrahunt cognationem spiritualem: suscipere Ordines antè hoc Sacramentum, non est nisi veniale, ut cum pluribus aliis tenent *Barbo. ex Trid. sess. 23. de ref. cap. 5. n. 2.*, & Layman *l. 5. tr. 3. c. 5. n. 4.*

Hæretici moderni, & præsertim Lutherani Magdeburgenses sicuti negant *Sanctum Confirmationis Sacramentum*; sic dicunt, esse inventum humanum, à *S. Urbano Papá* inductum, & *C. 3. cap. 19. col. 177.* dicunt, quod constituit *Confirmationem* post *Baptismum*; *sed blaspheme* dicit *per manus impositionem Episcoporum accipi Spiritum Sanctum, & plenè Christianos fieri*.

Sed

C

Sed ipsi Hæretici evidentissimè, pleno ore mentiuntur, & non blasphemavit *S. Urbanus*; nam *Tertull.*, qui vixit, & obiit antequam S. Urbanus esset in rerum naturâ pluribi, ut in *lib. de resurrect.*, *de Præscript.*, *de Baptis.* dignissimam commemorationem facit de *S. Confirmationis Sacramento*. Fuit ergo à Christo Domino institutum, & in usu tempore Apostolorum, ut patet ex *Act. Apost. cap.* 8., *& cap.*19., & ex authoritate plurium Sanctorum primitivæ Ecclesiæ Orthodoxorum Patrum, inter quos *S. Clementis*, qui fuit tertius post S. Petrum, Romanus Pontifex: Hic enim in *epist.*4. sic scribit: *Omnibus festinandum est sinè morâ renasci Deo, & demùm consignari ab Episcopo septiformem Spiritus Sancti gratiam percipere .... quia aliter perfectus Christianus nequaquam potest ...*, ut à Beato Petro accepimus; & cæteri Sancti Apostoli docuerunt. Istis ergo Hæresiarchis, & Hæreticis benè congruit illud *Senecæ* dictum *lib.*2. *de irâ cap.* 29. *Multi mentiuntur, ut decipiant; multi, quia decipiuntur.*

Circà Sanctum *Confirmationis* Sacramentum, tres extant *Trid. Canones*, & sunt sequentes. *Sess.* 7.

1 Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum otiosam cerimoniam esse, & non potiùs verum, & proprium Sacramentum; aut olìm nihil aliud fuisse, quàm Cathechesim quamdam, quâ adolescentiæ proximi, fidei suæ rationem coràm Ecclesiâ exponebant, anathema sit.

2 Si quis dixerit, injuriosos esse Spiritui Sancto eos, qui Sacro Confirmationis Chrismati, virtutem aliquam tribuunt, anathema sit.

3 Si quis dixerit, Sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.

Conscientia, ut est regula actuum humanorum, *est dictamen rationis, ostendens Homini, quid faciendum sit, vel omittendum*: ità in recommuniter: quintuplex est; nempè: *recta*; *erronea*; *dubia*; *probabilis*; *scrupulosa*, de quibus singillatim infrà.

Conscientia recta *est*, *quâ quis prudenter determinatè judicat id, quod est bonum in genere moris, esse bonum; & id, quod est malum in genere moris, esse malum*: Conscientia *recta* adeò obligat, ut semper quis peccet, nisi illam sequatur in operando, quando dictat

dictat aliquid esse faciendum, vel omittendum sub præcepto, ut est communis DD. sententia.

Conscientia erronea *est, quâ quis*, imprudenter *determinatè judicat id, quod est bonum in genere moris, esse malum; vel è contrà*: Duplex est: vincibilis, & invincibilis: *invincibilis* est illa, cujus error, etiam adhibitâ diligentiâ morali, superari non potest; *vincibilis* est illa, cujus error, adhibitâ morali diligentiâ, superari potest.

Conscientia erronea, sivè vincibilis, sivè invincibilis, præcipiens aliquid faciendum, vel ommittendum, obligat *negativè*, idest, ne contrà eam operemur, juxtà illud *Apost. Ad Rom. c.14. Omne, quod non est ex fide* (idest ex *dictamine conscientiæ*, ut explicant communiter DD.) *peccatum est*: immò, si est *vincibilis*, est peccatum, operando, tàm *juxtà*, quàm *contrà* conscientiam; cujus ratio, quò ad primam partem, est, quia *ignorantia vincibilis*, numquam excusat à peccato, ut omnes Theologi fatentur; &, quò ad secundam partem, ratio est; quia, qui operatur contrà dictamen propriæ conscientiæ, semper malè agit, dummodò tamen talis operatio, sit *libera*, cum nullum dari possit peccatum, quin sit *liberum*, & *voluntarium* in se, vel in suâ causâ; vel nisi operans, *angatur scrupulis*, faciendo opus *licitum* (aliàs credens esse *licitum*), licèt scrupulo angatur, quod sit *illicitum*.

Conscientia *invincibiliter* erronea non solùm obligat *negativè*, ne, scilicet, contrà eam operemur; sed etiam obligat *positivè*, ut, scilicet, eam sequamur: ità *Scotus 2. in Report. dis. 39.*, & communiter DD., & ratio est; quia conscientia *invincibiliter* erronea ità se habet in operante, ac conscientia *recta*; sed conscientia *recta* obligat & *negativè*, & *positivè*: ergo &c.

Regulariter loquendo; nemo tenetur, quando eruditior est factus, exprimere in confessione *circumstantiam conscientiæ erroneæ*, nisi in duobus casibus: 1. quando secum affert aliam circumstantiam, quæ augere, vel minuere faciat numerum peccatorum ejusdem speciei, aut mutantem speciem peccatorum; 2. quando putabat (licèt falsò), quod peccatum commissum haberet annexam aliquam censuram.

Conscientia dubia, *est illa, quâ quis determinatè nescit, an aliquid sit bonum, vel malum in genere moris, sivè suspendendo assensum ad utrumque, sivè positivè dubitando.*

Con-

Conscientia dubia dividitur, in *speculativè* dubiam; & in *practicè* dubiam: *speculativè* dubia est, quando dubium versatur circà aliquid, an scilicet, sic se habeat, nec ne, non quærendo tamen directè, & immediatè de praxi, idest, de actione humanâ, an, scilicet, sit licita, vel illicita; puta, de voto certè emisso, an, scilicet, concurrerint omnes illæ conditiones, quæ requiruntur, ad hoc, ut votum sit validum: *Practicè* dubia est illa, quæ directè, & immediatè dubitat de praxi, idest, de actu humano; puta, an transgressio voti certò emissi, & validi, ex causâ parvitatis materiæ, vel alterius circumstantiæ, excusetur à peccato mortali.

Item conscientia dubia dividitur in conscientiam *opinativè* dubiam; & *negativè* dubiam: *opinativè* dubia est, quando pro utrâque parte dantur opiniones probabiles, ità ut intellectus præstare possit prudentem, ac probabilem assensum tàm uni parti, quàm alteri: *negativè* dubia est, quando pro neutrâ parte datur opinio probabilis, eo quia, rationes allatæ pro unâ parte, taliter enervantur à rationibus alterius partis, ut intellectus præstare nequeat prudentem, ac probabilem assensum nec uni parti, nec alteri.

Ex prænotatis sequitur primò, quod operari cum *conscientiâ practicè dubiâ*, semper est peccatum, sivè mortale, sivè veniale; pro ut, materia, circà, quam versatur dubium, est gravis, vel levis: ità communiter cum *Scoto quæst.2. Prologi in fine*; & ratio est, quia, qui voluntariè se exponit periculo offendendi Deum, Deum offendit, juxtà illud *Ecclesʃ. cap. 3. Qui amat periculum, peribit in illo.* Tale autem peccatum sivè mortale, sivè veniale pertinet ad illam speciem peccati, de quo est dubium, ut communiter tenent Theologi cum *cit. Scoto.*

Sequitur secundò, quod operari cum *conscientiâ speculativè dubiâ*; aliquando non est peccatum, ut quando tale dubium *practicè* deponitur propter aliquod rationabile fundamentum; & ratio est, quia regula actuum humanorum in genere moris spectatorum, non debet esse *notitia speculativa*, quæ in solâ objecti veritate cognoscendâ consistit, sed debet esse *practica*, quæ est illa, quæ omnium circumstantiarum qualitatem, & cognitionem perpendit; & consequenter est sequenda. Sit exemplum: Titius *speculativè* dubitat, an res, quam possidet, sit sua, nec ne? In tali dubitatione speculativâ, potest practicè judicare, sibi de facto illam rem, retinere posse; & ratio est, quia in dubio melior est conditio possidentis, ut communiter Theologi, & Jurisperiti tenent

tenent cum *Scoto in 4. dist. 30. q. 1.* Adv. tamen est, quod quando dubium, sivè *speculativum*, sivè *practicum*, remanet *aequale* etiam post adhibitam diligentiam; tunc si *praeceptum est in possessione*; tenetur quisque sequi partem, quae favet *praecepto*; & si *libertas est in possessione*; sequi potest partem, quae favet *libertati*. In *dubio* posteà *aequali*, sivè *speculativo*, sivè *practico*; quid de duobus sit faciendum (remanente, post adhibitam diligentiam, aequalitate dubii), potest quis sequi illam partem, quae ei in Domino melior esse videbitur, tamquam fundatus in opinione probabiliter probabili.

Quid posteà agendum sit, quando conscientia est *opinativè* dubia; & quando est *negativè* dubia? praenotandum est, quod quatuor modis evenire potest *dubium*, tàm *opinativè*, quàm *negativè* sumptum; & primò circà *commissionem*; an, scilicet, quis commiserit unum peccatum, v. g. furtum, nec ne; 2. circà *quantitatem*; quis enim est certus de furto, à se facto; sed est dubius, an quantitas sit taliter gravis, quod attingat materiam peccati mortalis; 3. circà *qualitatem*; quis enim est certus de furto gravi, à se facto; sed est dubius, an sit simplex furtum, vel rapina propter aliqualem violentiam, factam in furando; 4. circà *absolutionem*; quis enim est certus de furto gravi, à se facto, & cum notabili violentiâ; sed est dubius, an tale peccatum ritè confessus fuerit, nec ne. His praenotatis sit.

Quando dubium versatur circà *qualitatem*; & est de materiâ mortaliter peccaminosâ, semper remanet obligatio, confitendi tale peccatum; non solùm quando dubium est *negativum*; sed etiam quando est *opinativum*, ut est communis Theologorum consensus.

Quando dubium est *opinativum*, & versatur circà *commissionem*, vel *quantitatem*, vel *absolutionem*, potest quis sequi illam partem, quae sibi magis placet (dummodo non adversetur sensui alicujus ex *Propositionibus dam. ab Alex. VII.*, & *Innoc. XI.*, ut dicetur infrà (cum de *conscientiâ probabili*; & etiam inferiùs ponentur); & ratio est, quia quando pro uno casu dantur duae opiniones probabiliter probabiles, & inter se oppositae; potest quis tuta conscientiâ, sequi illam, quae sibi magis placet, ut communiter tenent DD.

Quando dubium est *negativum*, & versatur circà *commissionem*, vel *quantitatem*, vel *absolutionem*; juxtà communiorem,

& probabiliorem DD. sententiam, quisque tenetur sequi opinionem, magis tutam, licèt aliàs *Caramuel in Theol. Moral. lib. 3. cap. 5. disp. 4. art. 1.* dicat, quod potest quisque sequi illam partem, quæ sibi magis placet; & consequenter, quod si vult, omittere confessionem potest, eo quod, in tali casu; licèt sit materia confessionis; non est tamen materia necessaria. Idem posteà *Caramuel* hanc suam opinionem sic probat: *Non potest esse certior obligatio confitendi aliquod peccatum, quàm sit fundamentum talis obligationis; sed fundamentum est negativè dubium: ergo & obligatio est negativè dubia; sed fundamentum negativè dubium est nullum: ergo & obligatio negativè dubia, est nulla.* Addit tamen idem *Caramuel*, quod in casu mortis, tutior pars est eligenda pro assecuratione æternæ salutis.

Quæritur primò: quomodo sit intelligendum illud Vulgatum, idest, *in dubiis tutior pars est eligenda?* Resp., quod hæc regula, aliquando habet *vim præcepti*; & aliquando *solùm consilii*: Habet *vim præcepti*, quotiescumque dubium, sivè *Juris*, sivè *Facti* spectat ad *valorem Sacramentorum*; vel quando agitur de *periculo gravis damni in proximo*: in aliis casibus, non habet vim præcepti, sed solùm consilii; nisi tamen *aliqua lex, præciperet*, ut tutior pars eligenda esset.

Quæritur secundò: quomodo intelligendum sit illud commune dictum; nempè: *Dubia in meliorem partem sunt interpretanda?* Resp., quod facta dubia, quæ referri possunt in duas partes, inter se oppositas, idest, in bonam, & in malam partem; debet unusquisque illa interpretari in bonam partem; cum id suadeant duo præcepta, unum, de *diligendo proximo*; & alterum, de *non judicando*.

Quæritur tertiò: quomodo sit intelligendum illud: *In dubiis melior est conditio possidentis?* Resp., quod hæc regula habet locum, non solùm in *materia justitiæ*, ut est in confesso apud omnes *Theologos*, & *Jurisprudentes*; sed etiam in *materiâ libertatis*, ut dixi suprà.

Addo ultimò cum *Tamburino*, quod quando quis operatur cum conscientiâ dubiâ, sed *in confusò*; non advertens *actualiter* ad periculum, cui se exponit offendendi Deum; non peccat mortaliter, si aliquid facit; vel omittit illud facere in dubio, an sit peccatum mortale, vel veniale.

Conscientia probabilis *est illa, quâ quis, ex aliquibus rationibus non levibus, vel ex DD. authoritate assentitur uni parti*, cum

cum formidine tamen oppositi: ità in re communiter: Habet suam latitudinem; nam alia est *probabilior*; alia *minùs probabilis*; & alia *tenuis probabilitatis*: *Probabilior* est illa, quæ majori fulcitur fundamento; & efficacioribus firmatur rationibus: *Minùs probabilis* est illa, quæ licèt habeat fundamentum sufficiens ad probabilitatem; non tamen tàm firmum, ut habet altera opinio: *Tenuis*, ideſt, *tenuis probabilitatis* est illa, quæ licèt habeat probabilitatem apparentem; plures tamen Viri Sapientes, de ejus probabilitate dubitant; seù est illa, de cujus probabilitate secundùm *Jo. de Cardenas in Crif. Theol. ad tertiam propos. damn. ab Innoc. XI. cap. 5. nu. 34.* est illa, inquam, de *cujus probabilitate, meritò dubitatur*; quapropter opinio *tenuiter probabilis ab Innoc. XI. damnata*; idem est in re, ac opinio *dubiæ probabilitatis*. His prænotatis sit.

Licitum est sequi opinionem verè probabilem in *materiâ juris*, puta; an hæc, vel illa operatio sit licita, & honesta, ita quod sinè peccato fieri possit: Hæc opinio est communis inter Theologos; & ratio est, quia cum in moralibus, non semper haberi possit *omnimoda certitudo per rei evidentiam*; consequenter sufficere debet *certitudo ex probabilibus*; aliter vix quidquam *prudenter* fieri posset; undè juremeritò *Alex. VIII. prop. dam. 3. in ordine* sic: *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles, probabilissimam.*

Est etiam licitum sequi illam opinionem, quæ cuique plus placet in concursu duarum opinionum, *æquè* probabilium, ut est communis Theologorum, atque Juristarum sententia; quorum potissima ratio est, quia in *oppositum*; nulla unquam assignari poterit ratio quietativa intellectus, & consequenter &c.

Ulteriùs licitum est sequi opinionem, verè probabilem in concursu probabilioris, immò tutioris (loquendo tamen de actibus humanis in materia juris), puta, an hæc, vel illa operatio sit licita, & honesta; ita quod absque peccato fieri posit, ut dixi suprà: secùs tamen dic. est *in materia facti*, puta, an Medico licitum sit in curando infirmo, sequi sententias dubias licèt probabiles, relictis probabilioribus, & tutioribus. Conclusio circà hanc secundam partem, ideſt, *in materiâ facti*; sicuti est vera, ita est communis inter DD.; & consequenter non indiget probatione. Circà primam, ideſt, *in materia juris*; est communior inter Theologos, demptis paucis simul cum Canonistis: ratio pro hujus assertionis confirmatione est; quia (loquendo de actibus humanis *in materiâ*

riâ juris) qui se conformat dictamini conscientiæ verè probabilis, nullo modo se exponit periculo, inferendi aliquod nocumentum, neque sibi ipsi, neque aliis, ut communiter docent Theologi, & consequenter quisque eam tutâ conscientiâ, sequi potest, excepto tamen Judice, qui judicare non potest juxtà opinionem minùs probabilem, nec etiam in materiâ juris, ut educitur ex propositione damnatâ ab Innoc. XI. secundâ in ordine, & infrà ponenda. Hoc addo, quod etiam ipsimet Summi Pontifices, quandoque secuti sunt *opinionem probabilem* relictâ *probabiliori*, & *magis tutâ*; ut inter alios refert *Sannig. tom. 1. Schola Theol. tr. 7. dist. 5. nu. 7.*, præmittens tamen *in nu. 4.*, hanc opinionem non esse revocatam *per Decretum Innoc. XI.*, quia prima, & tertia propositio in tali decreto damnatæ (quæ ad propositum præ cæteris faciunt), loquuntur *generatim*; & etiam de *Sacramentis*; vel de *opinionibus tenuis probabilitatis*; vel de iis, quæ versantur circà *Mysteria fidei in credendo*; vel etiam circà *administrationem Sacramentorum*, contrà quas propositiones damnatas; etiam interiùs in corde solùm opinari, nefas esset.

Addo tamen; quod licèt licitum sit, sequi opinionem *verè*, idest, *probabiliter probabilem*, etiam relictâ *probabiliori*, & *magis tutâ*, quando tamen versatur *circà materiam juris*; illam tamen non sequi, multoties expediens est, juxtà illud *Apost. in 1. ad Corin. cap. 6. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt*. Cæterum dico, quod Confessarii debent in administratione Sacramenti Pœnitentiæ, mente retinere illas tres regulas, traditas à *Scoto in 4. dist. 3. qu. 2. §. 3. de forma ℣. Circà istum*. Prima: *si possibilitas adest, via tutissima eligenda est*; Secunda; *si non adest possibilitas; via tutissimæ proxima, est eligenda*; Tertia: *Cessante possibilitate*; cautè est supplendum, *quod impossibilitas prohibet*.

Conscientia scrupulosa *est illa, quâ quis ex levibus indiciis, & conjecturis, judicat quasi de qualibet re, quod sit peccatum*; est licitum operari contrà dictamen conscientiæ scrupulosæ (ut communiter docent Theologi cum Jurisprudentibus); & ratio est evidens; nam, cum conscientia scrupulosa, solùm nitatur levibus, ac frivolis rationibus; consequenter ejus judicium, esse non potest, nisi imprudens, & imperfectum; ac proindè non solùm *licitè*, sed etiam *prudenter*, illi resisti debet.

Alex. VII. propo. dam. 26. in ordine: *Quando litigantes habent*

bent pro se opiniones æquè probabiles; *potest Judex, pecuniam accipere pro ferendâ sententiâ in favorem unius præ alio; & propo.* 27.

27. *Si liber sit alicujus* junioris, *& moderni; debet* opinio *censeri* probabilis, *dùm non constat, rejectam esse à Sede Apostolicâ, tamquam improbabilem.*

Innoc. XI. propo. dam. 1. *in ordine. Non est illicitum in Sacramentis conferendis, sequi* opinionem *probabilem* de valore Sacramenti, relictâ tutiori, *nisi &c. & propo.* 2.

2. *Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxtà* opinionem, *etiam* minùs probabilem; *& propo.* 3.

3. *Generatim; dùm probabilitate, sivè intrinsecâ, sivè extrinsecâ*, quantumvis tenui; *modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus*, semper prudenter *agimus; & propo.* 4.

4. *Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus* opinione minùs probabili.

Consensus (ut est efficax approbatio), *est duorum, vel plurium in idem placitum, & voluntas*: Triplex est; nempè: *formalis; virtualis; & interpretativus*; & sic se habet etiam dissensus, ut ex *Bart. in l.* 1. *ff. de Vulg., & ex Gloss. in l. Item quia ff. de pact., & ex Text. in l. Prætor ff. de novi operis nunciat.*

Si consensus præstatur in rem, moraliter bonam, est meritorius; si in rem, moraliter malam; est peccaminosus, sivè mortaliter, sivè venialiter, prout materia est gravis, vel levis; & si est causa cujuscumque damni in proximo; consentiens tenetur ad restitutionem, vel compensationem ad ratam; & etiam in solidum, si principalis non restituit; vel compensat.

Consensus: ad hoc, ut sit validus pro contractibus; quatuor conditiones habere debet: 1. quod sit liber; 2. quod sit promissorius, idest, quod præstetur cum animo, se obligandi; 3. quod sit expressus aliquo signo externo; 4. quod sit expresè acceptatus ab altero, cum quo fit contractus.

Consuetudo (quæ Juremeritò à Jurisprudentibus appellatur: *optima Juris interpres*, ut habetur ex *Tex. in l.* 33., *& l.* 37. *ff. de legib.*) *est Jus non scriptum, ortum ex longo, & continuato usu* rationabili; aliter esset abusus, & corruptela.

Consuetudo generatim sumpta, tripliciter dividitur; nempè: in consuetudinem *præter legem*; in consuetudinem *secundum legem*;

gem; & in consuetudinem *contrà legem*. Consuetudo, quæ est *præter legem*, constituit novum Jus, ubi deest lex. *C. Consuetudo dist.* 1. Consuetudo *secundum legem*; Jus dubium interpretatur; undè dicitur: Optima legum interpres *c. fin. de consuetudine*; & *l. de quibus* 32. *ff. de legib.* Consuetudo *contrà legem*, tollit legem, non quidem naturalem, aut Divinam, sed humanam, sivè ea sit *Canonica*, sivè sit *Civilis*, dummodo sit justa, & rationabilis, ut apparet ex Textibus nunc citatis.

Consuetudo ad hoc, ut *habeat vim legis*; tres conditiones habere debet: 1. quod sit rationabilis; 2. quod sit de consensu Conditoris legitimè præscripta, idest, saltem ad decennium; 3. quod ejus actus, sint voluntarii, frequentes, publici, notorii; & à majori, & saniori parte Communitatis facti.

Licèt Consuetudo *legitimè præscripta* dari possit contrà leges non solùm Civiles, sed etiam Canonicas; numquam tamen dari potest contrà Jus Divinum, neque naturale, neque positivum, neque contrà Jus Gentium: Ad hoc posteà, ut dici possit ly *legitimè præscripta*; præter *decennium*, requiritur etiam *bona fides*, ut ait *Pirhing. lib.* 1. *tit.* 4. *de consuetud.* §. 8.; & ratio est evidens, quia, scilicet, *possessor malæ fidei*, numquam præscribere potest; sed ad *justam præscriptionem*, necessariò requiritur *bona fides*: ergo &c.

Consuetudo posteà (ut respicit actus humanos in genere moris spectatos, & pro foro interno conscientiæ) duplex est: proxima, & remota: *proxima* est illa, *ex quâ sinè resistentiâ oriuntur prolapsus peccaminosi*; & de hac intelligitur *propo. dam. ab Innoc. XI.* 60. *in ordine*; & de alterâ 58. in ordine.

Consuetudo proxima, & occasio proxima differunt penès unum tantùm; videlicet, quod *occasio proxima* denotat objectum extrinsecum, ad cujus positionem, & præsentiam; semper, vel quasi semper sequitur peccatum: *Consuetudo* verò *proxima*, sicuti oritur *ab intrinseco*, ità ex illâ sinè ullo objecto extrinseco, ad peccandum sollicitante oriuntur prolapsus peccaminosi; ut patet de assuetis ad blasphemias, maledictiones, verba inhonesta, & hujusmodi.

Contractus *strictè* sumptus; *est actus externus inter duos, vel plures, ultrò, citròque obligationem pariens in utróque foro, modò non sit irritus Jure naturæ, vel positivo*: ità ex *tex. in l.* 1. §. *Contractum ff. de verb. signific.* Contractus *largè* acceptus, est *duorum, vel plurium in idem placitum, & consensus*: ità in *l.* 1.

ff. de

ff. de pactis, & Scotus in 4. *dist. 26. quæst. 1. §. Ad solutio*.

Contractus *propriè* est ille, in quo contrahitur obligatio ex utraque parte; *impropriè*, est, in quo contrahitur obligatio ex una parte tantùm; *impropriissimè*, est, in quo ex neutrâ parte contrahitur obligatio. *Jus Civ. l. Contractus C. 1.*

Contractuum species sunt plures; & primò dividitur in absolutum, & conditionatum; 2. in explicitum, & implicitum; 3. in lucrativum, & onerosum; 4. in gratiam dantis; in gratiam accipientis; & in gratiam utriusque; 5. in contractum bonæ fidei; & in contractum stricti Juris, de quibus sit.

Contractus *absolutus*, est ille, qui fit *independenter* à quâcumque conditione: *conditionatus* est ille, qui fit *dependenter* ab aliquâ extrinsecâ conditione; & consequenter hujus contractus valor, pendet ab impletione appositæ conditionis.

Contractus *explicitus*, seù *formalis*, est, qui fit cum expressâ partium conventione: *implicitus*, seù *interpretativus* est, qui fit absque ullâ partium pactione, ut *Tutela*; & hic dicitur: *quasi contractus*.

Contractus *lucrativus*, idest, *liberaliter* factus, est ille, in quo nihil rependitur, cujus species sunt sex; nempè: *Promissio*; *Commodatum*; *Donatio*; *Depositum*; *Mutuum*; *Precarium*; & hùc refferri possunt etiam *Testamentum*, & *Legatum*, quæ sunt quædam donationes in diem: *Onerosus* est ille, in quo aliquid reddi debet loco *dati*, vel *prastati*, & sunt sex; nempè: *Emptio*; *Venditio*; *Locatio*; *Conductio*; *Pignus*; *Permutatio*.

Contractus in gratiam *dantis*, sunt duo: *Depositum*, & *Mandatum*; in gratiam *accipientis*, sunt tres: *Commodatum*, *Mutuum*, & *Precarium*; in gratiam *utriusque*, sunt sex: *Emptio*; *Venditio*, *Locatio*, *Conductio*, *Pignus*, & *Permutatio*.

Contractus *bonæ fidei* sunt novem: *Commodatum*, *Depositum*, *Emptio*, *Venditio*, *Locatio*, *Mandatum*, *Pignus*, *Permutatio*, & *Societas*: dicuntur *contractus bonæ fidei*, quia si dolus dat causam contractui, sunt ipso Jure invalidi, eo quia *bona fides* spectatur: secundùm aliquos DD. Contractus bonæ fidei sunt tantùm septem, quia, *emptio*, & *venditio*, non sunt duo contractus, sed unus tantùm, licèt respectu *vendentis*, dicatur *venditio*; & respectu *ementis*, dicatur *Emptio*: sic etiam *Locatio*, & *Conductio*; nam sicuti linea recta consanguinitatis, est una tantùm; attamen in eâ Gradus *superiùs Ascendentium* dicitur *Ascendens*; & nu-

numerando *inferiùs*; *Gradus Descendentium*, dicitur *Descendens*: ficuti etiam apud Philofophos *Actio*, & *Passio* eft unicus actus, licèt refpectu *Agentis* dicatur *Actio*; & refpectu *Passi* dicatur *Passio*. Contractus *stricti Juris* funt: *Mutuum*, verborum obligatio, feù *Stipulatio*, & hujufmodi; & ità dicuntur, quià *strictissimè* funt interpretandi, eo quia proceditur *cum rigore legis*.

Quid poftea fit *Dolus*; quotuplex fit; quomodo, & quando annullet Contractus? Vide fub verbo ly *Dolus*.

De *quâ culpâ* teneatur quis in *contractibus*; nota, & benè obferva tres fequentes regulas omnium ferè Theologorum, atque Juriftarum: 1. quando contractus eft in gratiam folius dantis: ut *Depositum*, & *Mandatum*; accipiens tenetur folùm de *Dolo*, & *culpâ latâ*; 2. quando contractus eft in gratiam utriufque, ut: *Emptio*, *Venditio*, *Locatio*, *Conductio*, *Pignus*, *Permutatio*; accipiens tenetur folùm de *dolo*, & *culpâ levi*; 3. quando contractus eft in gratiam folius accipientis, ut: *Commodatum*, *Mutuum*, & *Precarium*, accipiens tenetur folùm de *dolo*, & *culpâ levissimâ*.

Limitatur tamen hæc regula generalis in nonnullis cafibus, ut: in *Tutelâ*; nàm licèt fit in gratiam *solius pupilli*; Tutor tamen tenetur de *culpâ levi*, ut conftat ex *l. 1. ff. de Tutelis*: Verùm quidem hifce temporibus *Tutela*, eft etiam in gratiam *Tutoris*; cui nunc conftitui folet falarium: fic pariter *Nautæ*, *Stabularii*, *Caupones*, & hujufmodi; licèt non teneantur de *casu fortuito*, tenentur tamen de *culpâ levissimâ* de iis, quæ acceperunt fervandi in cuftodiam: hoc autem eft fingulare ob publicam utilitatem.

Adv. eft, quod ficuti in *Mutuo*, transfertur dominium rei mutuatæ in Mutuatarium; confequenter hic non folùm tenetur de dolo, & culpâ leviffimâ; fed etiam de cafu fortuito; & ratio eft, quia res quomodocumque pereat, femper perit Domino fuo.

Quid poftea fit *culpa* in ordine ad contractus (quæ etiam dicitur *culpa Juridica* ad diftinctionem *culpæ Theologicæ*) quotuplex fit, & quomodo intelligi debeat? Vide fub verbo ly *Culpa*.

Nota, & benè obferva alias tres regulas: 1. Quando quis tenetur de *culpâ levissimâ*, ut in *Commodato*, & *Precario*; non poteft negligere res alienas, ut falvet proprias, licèt fint *æqualis valoris*: fecùs dic. fi fint *majoris valoris*; 2. Quando quis tenetur de

de *culpâ levi*, ut, v.g. in *Pignore*, *Conductione &c.*, non potest negligere res alienas, ut salvet proprias *minoris valoris*; secùs si *majoris*, vel saltem *æqualis* valoris; 3. Quando quis tenetur solùm de *culpâ latâ*, potest negligere res alienas, ut salvet proprias etiam *minoris valoris*, dummodo tamen probabiliter non credat, se fore resarciturum, quia in tali casu debeo negligere res proprias *minoris valoris*, ut salvet alienas etiam *æqualis valoris*.

Contractus *Mobatra*, est venditio cum pacto retrovenditionis præviè inito, & intentione lucri respectu ejusdem personæ, quem contractum *Innoc. XI.* damnavit ut injustum.

Contractus *trium contractuum*; nempè: *Societatis*; *Assecurationis capitalis*; & assecurationis *minoris lucri certi*, pro *majori incerto*, fuit damnatus à *Xisto V.* per suam *Constit.*, quæ incipit: *Detestabilis avaritia*. Non obstante tamen tali damnatione (quæ forsitan ex eo fuit damnata, quia tali tempore, non servabantur illæ conditiones, quibus servatis, talis contractus est licitus) hisce temporibus juxtà opinionem plurium DD. talis contractus est licitus, servatis tamen sequentibus quatuor conditionibus: 1. sincera intentio ineundi prædictos tres contractus, aliter esset usura palliata; 2. quod pro assecuratione capitalis, non plùs exigatur, nisi quantum alteri daretur ad redimendum periculum amissionis ejusdem capitalis, aliter esset contractus injustus; 3. quod pro assecuratione *minoris lucri certi pro majori incerto*; tantum alteri dari debeat, quantum ab illo exigi posset, juxtà majorem, vel minorem probabilitatem majoris, vel minoris lucri, aliter etiam in hoc casu esset contractus injustus; 4. quod pro hac assecuratione aliquid dematur ad proportionem expensarum, & laborum, pretio æstimabilium: dessiciente quâcumque ex prædictis quatuor conditionibus talis contractus trium contractuum, ut illicitus haberi debet, & meritò à Xisto V. damnatus.

Contractus innominati, ad quattuor species reducuntur: 1. *Do, ut des*; 2. *Do, ut facias*; 3. *Facio, ut des*; 4. *Facio, ut facias*: pertinent ad justitiam commutativam, quæ exigit idem numero, si existit.

De contractibus in particulari; vide singillatim distributivè, in eorum locis propriis.

Generatim loquendo omnes, & illi soli inire possunt contractus, qui habent liberam bonorum administrationem: excipiuntur sequentes: 1. *Infantes*; 2. *Amentes* quòcumque modo usu rationis

Non potest dari perfecta contritio de peccato, quin includat saltem virtualiter firmum propositum, non peccandi de cætero; nam implicat, quod quis verè doleat de peccato commisso; & simul, & semel habeat voluntatem, illud reiterandi.

Homo, non potest habere perfectam contritionem de uno peccato commisso, ut est offensa Dei, quin formaliter, vel saltem virtualiter, cætera alia detestetur; nam repugnat, quod quis possit amare Deum ex motivo perfectæ charitatis, & simul, & semel possit velle aliquod peccatum, quod est ejus offensa.

Quamvis homini in peccato mortali existenti, sit necessarium Sacramentum pænitentiæ formale, ut illi remittantur peccata; vel saltem actus perfectæ contritionis in voto Sacramenti pænitentiæ; adhuc tamen, in aliquo casu suppleri potest per Sacramentum pænitentiæ *virtuale*, quale est *Amor Dei super omnia*, ut patet ex verbis Salvatoris in *Luca c.* 7. *Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm*.

Contumacia, *est voluntaria inobedientia, quâ quis monitionem Judicis, implere contemnit*. In quibus casibus contumacia, sit peccatum mortale? vide sub verbo ly *Obedientia*.

Contumelia *est injuria, quâ alteri obiicitur crimen, vel alius defectus in ejus præsentiâ*: ex genere suo est peccatum mortale, si fit cupido animo graviter offendendi proximum, vel illum valdè dehonorandi; aut si crimen est grave; & in hoc casu; si crimen objectum est falsum, vel occultum, est peccatum mortale contrà justitiam restitutioni obnoxium: tribus modis fieri potest contumelia; nempè: *verbo*, *scripto*, & *facto*. Contumeliosus tenetur ex justitiâ, vel restituere honorem, vel petere veniam, vel resarcire aliquo honorifico modo.

Convitium; licèt sæpè confundatur cum contumeliâ, strictè tamen sumptum, differt ab illâ; nam per *contumeliam*, obiicitur *defectus* culpæ; putà, quod aliquis sit *mendax*, *fur*, *detractor*, & hujusmodi; per *convitium* verò, obiicitur *defectus naturæ*; puta, quod aliquis sit *claudus*, *surdus*, *luscus*, & hujusmodi: ex genere suo, non est nisi veniale, nisi in casu, quo convitiatus graviter contristetur de hujusmodi convitiis, & convitiator hoc prævidens adhuc convitiare velit, quia tunc mortale.

Correctio duplex est; nempè: *fraterna*, & *judicialis*: ista est, quæ fit à publicâ potestate in bonum commune: illa, idest, fraterna *est monitio secreta, vel facta coram testibus, ut proximus*

à peccato emendetur: Ista est, de quâ habemus speciale mandatum juxtà illud Salvatoris in *Matt. cap.* 18., & ex genere suo obligat sub mortali, ut ait *Mastrius in disp.* 10. *Theol. Moral. num.* 67., & communiter DD., dummodò septem simul concurrant conditiones: 1. certitudo peccati; 2. quod sit grave; 3. quod proximus non sit emendatus, & adsit probabile periculum reincidentiæ; 4. spes fructus; 5. quod nullus alius correxerit, aut effectivè corrigat; 6. opportunitas temporis; 7. quod fieri possit sinè gravi incommodo corrigentis: *gravis repugnantia*, ab aliquibus est judicata pro *notabili incommodo*; & *Busemb.* ait, quod si quis ob *timorem*, *pusillanimitatem*, *verecundiam* putaret, se non esse strictè obligatum, vel esse minùs idoneum ad corrigendum, videretur peccare tantùm venialiter.

Circà quartam conditionem, idest, *spes emendæ*: certum est, præmittendam esse *correctionem fraternam* antè *denunciationem judicialem*, si speratur *emendatio*; secùs si non speratur; quapropter non obstante Superioris præcepto de denunciandis sibi in visitatione delictis; non potest quis Fratrem denunciare, si videt eum jam emendatum, ut ait *Jo: la Crux* 3. *præcep. art.* 2 *nu.* 1. Quomodo posteà dignosci possit, an correctio fraterna sit profutura nec ne? Resp. ex circumstantiis; puta, si sciat delinquentem esse superbum, vel ab aliis monitum, non fuisse emendatum; aut si ex ejus dignitate, & tui inferiori conditione judices, eum fore tuam correctionem contempturum: in his, & similibus casibus, poterit quis correctione omissâ sinè peccato, delictum Fratris Superiori revelare: ità *P. Amenus in pract. crim. pag.* 385. *n.* 4.

Correctio fraterna diversimodè fieri debet; considerando, scilicet, si proximus corrigendus, est inferioris, vel æqualis, vel sublimioris conditionis, admonente de hoc *Apost. ad Galat. cap.* 6., *ad Thess. cap.* 2., *& in* 1. *ad Timot. cap.* 3. Excipiuntur tamen casus non solùm hæresis, sed etiam levis suspitionis hæresis, quia in his non datur correctio fraterna, sed immediatè denunciari debet SS. Inquisitioni, ut patet ex *Constit. Pauli V.*, *& Alex. VII.*

Crimen læsæ Majestatis, est delictum publicum contrà Principis, vel Reipublicæ Majestatem: *l.* 1. *ff. ad l. Jul. Majest.*, & arguitur ex *Tacito lib.* 1. *Annal. cap.* 72., & ex *Cicerone lib.* 1. *ad Terrenium.*

Quando est contrà ipsam Personam Principis dicitur *Perduellio*: *Glossa in l. fin.* ℣. *Perduellionis ff. ad legem Jul. Majest.*, & ibi DD. Divi-

Dividitur in simplex, & qualificatum: *Simplex* tangit aliqualiter Majestatem sinè recursu ad Hostes, ut cudere monetam falsam: *l. 2. C. de falsâ monetâ*. *Qualificatum* est *Perduellio*; veluti conspirare contrà Principem; Hostes contrà eum concitare; perduellionem, & hujusmodi: *l. 1. §. 1., l. 3., l. 4., l. fin. ff. ad l. Jul. Majest.* Hinc quatuor hujus criminis sunt species juxtà Gotofredum in *l. 1. cap. 1. C. ad l. Jul. Majest.*

Prima species, quæ dicitur per se *in primo capite*, continet conspirationem in personam Principis; Hostes contrà eum concitare, perduellionem, & hujusmodi; & sic constat ex *l. 1., & 3. ff. ad l. Jul. Majest.* Rei horum criminum, non gaudent Ecclesiasticâ Immunitate.

Secunda species, continet violationem debitæ reverentiæ Principi, facto, dicto, scripto, Principis statuæ conspurcatio: *l. 6., & 7. ff. eódem titulo*.

Tertia est turbatæ publicæ potestatis, jurisdictionis &c., ut cudendo monetam falsam.

Quarta, est offensæ Majestatis, communicatæ suis Ministris, ut occisio cujuscumque Ministri Principis ratione Officii: *l. 1. §. 1. ff. ad l. Jul. Majest., l. Quisquis C. eodem titulo*.

Pæna hujus criminis, est infamia, & mors; & si crimen est *in primo capite*; confiscantur Bona Rei; sicque ejus filii, licèt nati antè delictum, privantur successione tàm Paternâ, quàm Maternâ: *dicta l. Quisquis C. ad l. Jul. Majest., & ibi DD.*

Culpa duplex est; Theologica, & Juridica: *Theologica*, est deviatio à rectâ ratione, & lege Dei; & hæc pertinet ad actus humanos, in genere moris spectatos: *Juridica*, est voluntaria inordinatio actus humani, respiciens contractus, & triplex est; nempè: *Lata*; *Levis*; *Levissima*: tunc dicitur *culpa lata*, idest, quod quis teneatur de *culpâ latâ*, quando in operatione, quam facit, non adhibet illam diligentiam, quam communiter adhibere solent *diligentes* in similibus operationibus; & consequenter, si hac de causâ aliqua res aliena perit, vel fit deterior; quicumque illam accepit, & talem diligentiam non adhibuit, tenetur ad restitutionem, si talis res periit; vel ad compensationem, si deterior facta fuit: *Culpa levis* dicitur, quando operans in operando, non adhibet illam diligentiam, quam communiter adhibere solent *diligentiores* in similibus operationibus; & consequenter si hac de causâ aliqua res aliena perit; quicumque illam accepit tenetur ad

resti-

restitutionem; & si fit deterior, ad compensationem: Idem omninò dic. est de quôcumque, qui teneatur de *culpâ levissimâ*, si, scilicet, non adhibet illam diligentiam, quam adhibere solent *diligentissimi &c.* Secundùm aliquos DD., datur etiam culpa latior, & culpa latissima: *culpa latior* est, quæ æquiparatur *dolo præsumpto*; & culpa *latissima* est, quæ æquiparatur *dolo aperto*.

D

DAmnum temporale *est illud, per quod, quis minùs habet, quam habere deberet*: ità in re communiter: Qui sint causa damni temporalis in proximo; continentur in sequentibus duobus versiculis, & sunt sequentes.

Jussio; *Consilium*; *Consensus*; *Palpo*; *Recursus*.
Participans; *Mutus*; *non obstans*; *non manifestans*:

1 Nomine *Jussionis* venit ille, qui *præcipit*; vel alterius animum *movet* ad inferendum damnum proximo *injustè*; & si est de re gravi, est peccatum mortale contrà justitiam; & si jussor habet jurisdictionem in eo, cui præcipit; ipse principaliter tenetur ad restitutionem, vel compensationem.

2 Nomine *Consilii* venit ille, *qui suo pravo consilio*, promovet alterum ad inferendum damnum proximo *injustè*: idem dic. est de *adhortationibus*, *precibus*, *promissionibus*, si influunt *efficaciter*, taliter quod, non fuisset secutum tale damnum sinè tali *consilio*, *adhortationibus*, *precibus*, *promissionibus*; & si damnum est grave; consulens, & *prædicti* peccant mortaliter contrà justitiam; & consequenter tenentur ipsi ad restitutionem, vel compensationem, si ille, qui intulit damnum non restituit, vel compensat.

3 Nomine *Consensus* venit ille, qui, suâ *efficaci approbatione*, aut *suffragio*, sivè *voto*, est causa damni *injustè* allati proximo, & peccat mortaliter contrà justitiam, si damnum est grave; & consequenter remanet obligatus restituere, vel compensare, si principalis non restituit, aut compensat, dummodo tamen *consensus*, *suffragium*, sivè *votum*, fuerit *causa*, ità quod, secutum non fuisset tale damnum, si ipse non præstitisset suum consensum, suffragium, sivè votum; ideòque dixi notanter: qui suâ *efficaci* approbatione, suffragio, sivè voto.

4 No-

4 Nomine *Palponis* venit *Adulator*, qui *laudat* damnificationem injustam; aut *commendat* aliquod scelus commissurum; vel *exprobrat* pusillanimitatem alicujus qui nullam facit ultionem de acceptâ injuriâ, & hujusmodi; &, si *laudando*, *commendando*, *exprobrando*, est causa cujuscumque gravis damni in proximo, ità quod, secutum non fuisset tale damnum sinè tali *laudatione*, *commendatione*, aut *exprobratione*, peccat mortaliter contrà justitiam, & consequenter tenetur ipse ad restitutionem, vel compensationem, si principalis non restituit, aut compensat.

5 Nomine *Participantis* venit quicumque *participat* de re alienâ, *injustè* ablatâ, vel retentâ; vel est *particeps* in quâcumque actione injustâ; puta, adjuvando furem quôcumque modo ad furandum: si *malâ fide* participat, peccat mortaliter contrà justitiam, si est de re gravi; & consequenter tenetur restituere ad ratam, & etiam in solidum, si principalis non restituit: si posteà participat *bonâ fide*; eâdem durante ad nihil tenetur, & adveniente *malâ fide*; id solùm, in quo factus est ditior; immò nihil, si mala fides supervenit justæ usucapioni, vel præscriptioni.

Si posteà est particeps in *actione injustâ* quôcumque modo cooperando; peccat, & si verè suâ cooperatione fuit causa, tenetur restituere ad ratam, & etiam in solidum in defectu principalis; si verò non fuit causa, eo quia sinè suâ cooperatione, adhuc facta fuisset talis actio injusta, tenetur solummodo ad ratam: attamen si ex causâ suæ cooperationis fuit major excessus, v. g. in furando, aut in quâcumque aliâ actione injustâ, tenetur etiam in solidum ad illum excessum.

6 Nomine *Muti* venit ille, qui illud, ad quod ex officio suo tenetur ex justitiâ, omittit, cum *commodè* possit; puta, de *Superiore*, qui omittit præcipere; de *Consultore*, qui omittit consulere; de *Custode*, qui omittit saltem clamare, aut strepitum facere, & hujusmodi; & si agitur de materiâ gravi, peccat mortaliter contrà justitiam; & consequenter tenetur in solidum ad restitutionem, sivè compensationem in defectu principalis.

7 Nomine *Non obstantis* venit ille, qui *omittit opem*, vel *operam*, quâ tenebatur ex justitiâ *impedire* alterius damnum *injustè* allatum, si aliàs *commodè* impedire poterat: hujusmodi sunt *Principes*, *Magistratus*, *Præpositi viarum*, *Judices*, *Custodes*, specialiter ducti pro custodiâ, & hujusmodi; & si damnum proximo secutum, est grave; prædicti peccant mortaliter contrà justitiam, & con-

& consequenter tenentur ipsi restituere, vel compensare, si principales non restituunt, aut compensant.

Nomine *Non manifestantis* venit ille, qui cum ex officio suo *teneatur* (& aliàs commodè potest) *omittit* manifestare malefactorem, ne sequatur damnum, vel post damnum secutum, ad illud compensandum; puta, *Testis in judicio*, dummodo tamen ipse sit causa damni, non manifestando; & si damnum est grave, peccat mortaliter contrà justitiam, & consequenter tenetur ipse restituere, vel compensare, si principalis non restituit, aut compensat.

Quæritur de quâ culpâ quis teneatur, quando, ex *sui causâ negativâ*, proximo evenit quodcumque damnum temporale? Resp. primò, quod illi, qui, ex *officio suo proprio*, tenentur impedire alterius damnum, & non impediunt, si commodè impedire possunt, tenentur de *culpâ levissimâ*: secundò; qui tenentur ex *contractu*, tenentur de *culpâ*, sivè *latâ*, sivè *levi*, sivè *levissimâ* juxtà qualitatem contractus, ut dixi in tractatu de contractibus: tertiò, qui extrà *officium*, vel *contractum*; & isti tenentur solùm de *culpâ latâ*. Omnia, quæ ad præsentem tractatum pertinent, desumpsi ex communiori, & probabiliori DD. sententiâ.

Decimæ rectè definiuntur, quod *sint decima pars omnium fructuum justè acquisitorum, Deo debita in recognitionem universalis sui dominii; atque Ministris Ecclesiæ, quot annis exolvenda*: sic desumitur ex *Can. Decimas Deo 16. quæst. 7.*, & *cap. Tua nobis*.

Solutio Decimarum (quatenùs solvuntur à fidelibus ob Dei cultum, & in signum Supremi sui dominii omnium rerum), est actus virtutis, spectantis ad *Religionem*; & quatenùs est debita Ecclesiæ Ministris, nobis spiritualia præbentibus, est actus virtutis spectantis ad *justitiam*, & consequenter quisquis tenetur Decimas solvere; si commodè solvere potest, & non solvit (cum solvere teneatur), duo peccata mortalia committit; nempè: unum sacrilegium contrà Religionem, & peccatum mortale contrà justitiam; & prætereà incurrit in excommunicationem comminatoriam, ut habetur ex *Trid. sess. 25. de ref. cap. 12.*, idem dic. de *impedientibus*; & absolvi nequeunt, nisi post factam solutionem, nisi excuset impossibilitas; idem omninò dic. est de *Primitiis*, & *Oblationibus*, de quibus loco proprio.

Sex modis accidere potest, ut quis eximatur ab obligatione solvendi

vendi Decimas: 1. ex privilegio Papæ: ità *Vallensis tit. de Decimis* §. 8., & alii; 2. ex consuetudine, alicubi legitimæ introductâ, dummodo tamen ex aliis redditibus, tantum supersit, quantum sufficiat congruæ Sacerdotum sustentationi: ità *Covaruvias lib.* 1. *variarum resol. cap.* 17. *num.* 8., & alii; 3. ex præscriptione, ritè absolutâ in ordine ad particulares personas: ità *Covaruvias loco citato num.* 10., & communiter; 4. ex compositione, ac remissione: ità *Vallens. loco cit. n.* 5., & communiter; 5. ex necessitate extremâ, vel quasi extremâ: ità communis DD. assensus; 6. ex necessitate gravi, non tamen absolutè, & simpliciter; sed donec melior fortuna superveniat.

Defensio occisiva (quæ *est illa, quâ quis occidit injustum invasorem*) in quinque casibus est licita: 1. in defensionem *vitæ propriæ*, servato tamen moderamine inculpatæ tutelæ; occisio enim injusti invasoris, ex eo cohonestatur, quia occisor *directè*, *& per se*, non intendit occisionem injusti aggressoris, sed solùm defensionem vitæ propriæ, quæ alienæ prævalet; &, si contingit mors aggressoris; hæc evenit *per accidens*, quia occisor *propriè*, & *per se*, nihil aliud intendit, quàm vitæ propriæ conservationem; nàm quamdiù potest se defendere non occidendo, non occidit, nec justè occidere potest: ità communiter Theologi cum Juristis, ut apparet ex *tit. Instit. de Jur. naturæ Gentium, & Civ.*, nam prima charitas ordinata, incipit à se ipso, ut ait *Tex. in l. Præses C. de servitutibus*; 2. in defensionem *vitæ proximi*, ex inevitabili tamen necessitate pro conservandâ ejus vitâ; 3. in defensionem *bonorum temporalium propriorum*, quæ sint in gravi quantitate, juxtà statum possidentis; & quæ aliter, quàm occidendo, defendi, aut recuperari nequeant; 4. in defensionem *castitatis*, vel alterius *veræ virtutis*, ex indispensabili tamen necessitate; 5. in defensionem *proprii honoris*, in iis tamen terminis, qui præscribuntur à *sequenti propo. dam. ab Innoc. XI.*, *quæ est* 30. *in ordine: Fas est Viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari non potest: Idem quoque dic. si quis impingat alapam, vel fuste percutiat*, & post impactam alapam, vel ictum fustis *fugiat*. Idem Innoc. XI. propo. dam. 31. in ordine.

31. *Regulariter occidere possum pro conservatione unius aurei; & propo.* 32.

32. *Non solùm licitum est, defendere defensione occisivâ, quæ*

 actu

actu possidemus, *sed etiam ea*, *ad quæ habemus jus inchoatum*, *vel quæ nos possessuros speramus*.

Defloratio Virginis (quæ etiam dicitur *stuprum*) propriissimè accepta, nihil aliud est, quàm *injusta Virginis fæminæ defloratio* per vim *facta*; undè propria ratio *stupri* consistit in hoc, quod *claustro virginali vis inferatur*; undè suprà simplicem fornicationem, addit gravem injuriam puellæ, cui per vim integritas corporis (quæ maximè in fæminis existimatur) adimitur. Est grave peccatum, quod etiam juxtà Jus commune Cæsareum, pænâ mortis plectitur, ut constat ex §. *Sin autem*, *Instit. de public. iudic.*, & alibi: idem dic. de nuptâ, & viduâ. Vide alia sub verbo ly *Stuprum*.

Degradatio *est suscepti Ordinis perpetua depositio*: ità in re communiter: Degradatus, licèt sit in perpetuum privus omni Officio, & Beneficio, tenetur tamen recitare Horas Canonicas, & servare votum castitatis, ne ex suo peccato reportet commodum, ut est communior DD. sententia: non privatur tamen charactere Ordinis, cum sit indelebilis; neque potestate validè consecrandi, si est Sacerdos; neque validè ministrandi Sacramentum Pænitentiæ in articulo mortis.

Degradatio duplex est; nempè: *actualis*, & *verbalis*; & hæc *propriè* sumpta dicitur *Depositio*; & inter utramque triplex datur differentia: 1. Quod degradatio *actualis*, fit actione reali, & includit privationem privilegii *Fori*, & *Canonis*, quæ duo non habentur in *verbali*, nisi (quo ad privationem) constaret de incorrigibilitate; 2. quia in degradatione *actuali*, requiritur certa solemnitas à *Jure* præscripta, ut videri potest in *cap. Degradatio de pænis in 6.*, quæ solemnitas, non requiritur in *verbali*; 3. quia in degradatione *actuali* Clericus degradandus, vestibus Sacris indutus, portansque præ manibus illa instrumenta, quæ spectant ad Ordinem suum; ab Episcopo, ordine retrogado, vestibus, & ornamentis Sacris, cum certis verbis exuitur, & ultimò illius caput taliter tondetur, ut in eo apparere nequeat Clericatus, vel tonsuræ aliquod vestigium, quæ omnia in *verbali* omittuntur, sicuti etiam traditio Curiæ sæculari, debitis pænis plectendus, in quo casu; Ecclesia debet, pro eo intercedere, ut citrà mortis sententiam damnetur, ut habetur ex *cap. Novimus de verb. signific.*

Ubicumque fit mentio de *Degradatione* sinè ullo addito; semper intelligendum est de *verbali*, idest, de *solâ depositione*.

Dele-

D

Delectatio morosa (quæ ità dicitur ; idest ly *morosa* à morâ rationis , quando scilicet homo, post advertentiam , adhuc perseverat in illâ delectatione , quæ oritur ab illâ imaginariâ cogitatione , quæ versatur circà aliquod objectum) *est voluntaria* , *ac deliberata complacentia in re turpi* , *sinè ordine ad opus* : ità communiter in re : dicitur ly *sinè ordine ad opus* , & per hoc *delectatio morosa* differt à *desiderio illicito* , quia istud *est actus* , *& motus efficax voluntatis* , *quo voluntas appetit* , *& fertur in objectum prohibitum*, idest, vult , & efficaciter desiderat actum peccaminosum , ipso opere , complere, si potest; delectatio verò morosa fertur in objectum , ut aliquo modo præsens , sinè intentione tamen progrediendi ad ipsam operis executionem : ex hoc posteà infertur , quod circumstantiæ in *delectatione morosâ* , v. g. an mulier, circà quam versatur illa imaginaria cogitatio sit virgo , vel nupta , aut vidua, consanguinea , aut Monialis , & hujusmodi ; non sunt necessariò exprimendæ in confessione , cum sint unum tantùm lethale peccatum internæ delectationis morosæ, contrà solam virtutem castitatis , ut cum pluribus aliis tenet *Layman. lib. 1. tract. 3. cap. 6. num.* 15. E contrà dic. est de circumstantiis circà *desiderium illicitum*, quo quis desiderat , vel proponit peccare contrà castitatem cum muliere virgine, vel nuptâ , aut viduâ, consanguineâ , vel Moniali ; nam tales circumstantiæ, sunt necessariò exprimendæ in confessione ; & ratio est, quia desideria illicita, tendunt in ipsam *malam actionem externam* , quam perficere quis vellet , si posset ; & consequenter habet illas malitias, quas habent *actus externi* .

Triplex datur delectatio morosa ; nempè: de *cogitatione* ; de *re cogitatâ* ; & de *modo* ; & ad hoc ,ut sit peccatum mortale , tria copulativè requiruntur : 1. quod objectum , circà quod versatur , sit mortaliter peccaminosum ; 2. quod adsit advertentia actualis ad talem delectationem ; 3. quod post plenam advertentiam , non expellatur, aut expelli conetur, sed præbeatur plenus assensus illi cogitationi ; in illâ *voluntariè* permanendo : quando delectatio morosa versatur *purè*, & *simpliciter* circà *modum* non est peccatum mortale.

Delectatio morosa de objecto solùm *malo* , *quia prohibito* ; non est peccatum mortale , si illi apponatur conditio ; nempè : *si esset licitum* ; & ratio est , quia , quæ solùm sunt mala , quia prohibita non sunt *intrinsecè* mala ; sed quæ non sunt *intrinsecè* mala, non

prohibent *actus merè internos*: ergo &c. Secùs dic. est, non solùm de desiderio efficaci, sed etiam de delectatione morosâ circà objectum *prohibitum, quia malum*; & ratio est, quia, quæ sunt *prohibita, quia mala*, sunt *intrinsecè* mala; & quæ sunt *intrinsecè* mala; numquam ab illis auferri potest illa malitia, quam habent, & consequenter numquam possunt esse licita, ac proindè numquam illi apponi potest *illa conditio*; nempè: *si esset licitum*.

Quando consensus circà delectationem morosam non est *formalis*, & *expressus*, sed solummodo *virtualis*, & *interpretativus*; ut accidere potest, quando quis, advertens, se habere talem delectationem, nec consentit in illam, nec dissentit *formaliter*, & *expressè*, sed tantùm *permissivè*, & *negativè* se habet: licèt secundùm probabiliorem opinionem, quam tenet Angelicus Doctor, cum pluribus aliis, sit peccatum mortale (si versatur circà objectum lethaliter peccaminosum) attamen, secundùm *Cajet.*, *Sanchez*, *Palaum*, & alios; non est, nisi peccatum veniale; & hæc opinio, quæ non est tenuis probabilitatis, valeat maximè pro scrupulosis.

Conjuges, habentes delectationem morosam de actibus conjugii, præteritis, vel futuris, seclusó periculo pollutionis, non peccant: secùs dic. de Sponsis per verba de futuro, & de Viduis; & ratio est, quia sicuti tales actus interni sunt prohibiti, quia mali; ità consequenter numquam possunt esse liciti.

Delictum privatum quadruplex est; nempè *Furtum*; *Rapina*; *Damnum*; *Injuria*, de quibus loco proprio.

Quasi delictum est illud, circà quod sæpè contingit, ut quis non peccet, licèt aliàs quasi reus censeatur de aliquo delicto, commisso ab aliquo suæ potestati subjecto; puta, à filio, servo, animalibus, & hujusmodi: tenetur de *culpâ levi*, ut est communior DD. opinio.

Delictum occultum alterius tunc solùm sinè peccato, manifestari potest, quando manifestatio, est simpliciter necessaria ad evitandum damnum grave spirituale, corporale, vel temporale tàm publicum, quàm privatum.

Dæmoneitas, ut species luxuriæ, *est concubitus hominis cum Dæmone sivè incubo, sivè sucubo*: reducitur ad *speciem bestialitatis*, quia Dæmon in tali concubitu, non habet *corpus reale*, sed *apparens*; & consequenter diversæ speciei ab *humanâ specie*.

Prætér malitiam *bestialitatis*, habet etiam malitiam *superstitionis* ob societatem cum Dæmone habitam in illo concubitu; & juxtà *Filli.*, & plures alios, illi actus venerei, esse possunt diversæ speciei: puta, *Fornicationis, Adulterii, Stupri, Incestus, Sacrilegii*, & hujusmodi, prout Dæmon in figurâ masculi, vel fæminæ, sivè *Virginis*, sivè *liberæ*, sivè *conjugatæ*, aut *consanguineæ*, vel *habentis votum castitatis* apparet; & hoc, ratione voluntatis efficacis, quam habet ille, aut illa, quæ concubitum habet cum Dæmone.

Denunciatio *est manifestatio criminis de proximo, facta Superiori*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *Paterna*, seù *Evangelica*; & *Judicialis*: Prima, idest, *Paterna* est, quæ fit Superiori, *ut Patri*; quæque bonum, & emendationem Fratris intendit: *Judicialis* est, quæ fit Superiori, *ut Judici*, ad hoc, ut, Judicis munere, faciat, quod expediens judicaverit, sivè delinquentem puniendo, sivè damnum reparando, sivè utrumque faciendo.

Denunciatio judicialis alia est *spontanea*, & alia ex *præcepto Superioris*: prima obligat ex *præcepto charitatis*, juxtà illud Salvatoris, *in Matt. cap.* 18.: *Quod si eos non audiverit dic Ecclesiæ*: secunda obligat ex præcepto *charitatis*, & *obedientiæ* simul.

Denunciatio *judicialis* in hoc differt ab *accusatione*, quod accusator suscipit in se obligationem probandi; &, si non probat, subjicitur pænæ Talionis: secùs dic. de Denunciatore, qui solùm tenetur manifestare Testes Judici, si aliqui adsint.

Qui tenetur denunciare, sivè ex charitate solùm, sivè ex charitate, & obedientiâ simul, non eximitur ab obligatione denunciandi, licèt juraverit, se non denunciaturum; & ratio est, quia, cum tale juramentum sit de re illicitâ, consequenter est invalidum.

Denunciator, si utitur falsis Testibus ad probandam falsitatem, peccat mortaliter contrà justitiam. Vide alia sub verbo ly *Accusator &c.*

Denunciare nemo tenetur, si ex denunciatione *probabiliter* sibi, ac suis, usque ad quartum gradum, aliquod grave damnum timeat in bonis animæ, corporis, famæ, aut fortunæ: ità, cum pluribus aliis, *Dia. p. 9. tr. 8. resol.* 48. Idem dic. de *Teste*, licèt sit juridicè interrogatus, nam respondere non tenetur; hinc *Bonac. tom.* 1. *de*

Catho. sic dixit: *Va illis, quia in viâ Cain abierunt*; & S. Hieronym. in epist. 83. sic ait: *Consurgit* Caina hæresis; *atque olim emortua vipera contritum caput levat, quæ non ex parte, ut antè consueverat, sed totum Christi subruit Sacramentum. Dicit enim esse aliqua peccata, quæ Christus* non possit *purgare sanguine suo*.

Detractio *est alienæ famæ, per occulta verba, injusta denigratio*: ità in re communiter: Per ly *verba* intelliguntur etiam *scriptura, signa, nutus*, & hujusmodi; & per ly *occulta*, differt detractio à *contumeliâ*, quæ fit in præsentiâ *contumeliati*: dicitur posteà ly *injusta*, quia si res, quæ contrà proximum dicitur est notoria, vel publica, dici non potest *detractio*: idem etiam dicendum est, si, licèt neque publica, neque notoria; ille, de quo fit detractio, palàm se jactat de suo peccato.

Detractio duplex est; nempè: materialis, & formalis: *Materialis* est, quæ fit sinè intentione nocendi, &, licèt non sit peccatum mortale ex defectu plenæ deliberationis, est tamen obnoxia restitutioni famæ post advertentiam: *Formalis* est, quæ fit cum intentione nocendi, & hæc, secundùm *D. Tho. 2.2. q.73 a.1. ad 3.*, & juxtà Scotum in 4. *dist.* 15. *q.* 4., & communem DD. fit octo modis, qui continentur in sequentibus duobus Versiculis, quorum primi dicuntur *directi*, & secundi dicuntur *indirecti*.

Imponens; augens; manifestans; in mala vertens;
Qui negat; aut minuit; reticet; laudatque remissè.

Ille detrahit *imponendo*, qui falsum crimen alicui imponit: Hoc autem adeò injustum est, ut nec etiam illud facere licitum sit, licèt esset simpliciter necessarium ad tuendam propriam famam, & honorem; immò etiam propriam justitiam, ut expressè constat ex propos. dam. ab Innoc. XI. infrà ponendis.

Ille detrahit *augendo*, qui ultrà crimen verum, aliquid aliud addit, quod non est verum; & istud etiam est injustum, sicuti in imponendo.

Ille detrahit *manifestando*, qui alterius crimen, licèt verum; occultum tamen, aliis manifestat.

Ille detrahit *in mala vertendo*, qui alterius operationem bonam, vel indifferentem, coràm aliis sinistrè interpretatur; de illâ malè loquendo.

Ille detrahit *negando*, qui alterius rectas operationes, vel laudabiles dotes, aut bonam indolem coràm aliis negat.

Ille

Ille detrahit *minuendo*, qui alterius rectas operationes, vel laudabiles dotes, aut bonam indolem coram aliis extenuat.

Ille detrahit *reticendo*, qui alterius bonas operationes tacet eo tempore, & loco, quo ejus silentium, alii interpretari possunt tacitam vituperationem.

Ille detrahit *remissè laudando*, qui simulatè, & frigidè laudat alterius operationem bonam, & quando simulat se laudare velle, vel talem operationem, vel Virum bonum, laude dignum; nihil tamen dicit, quod sit laude dignum.

Detractio, licèt sit peccatum mortale ex genere suo, & contrà justitiam, atque gravius furto, juxtà illud *Proverb. c. 22. Meliùs est bonum nomen, quàm divitiæ multæ*; in quinque tamen casibus, est tantummodo veniale: 1. ex defectu plenæ deliberationis; 2. ex parte materiæ, quia levis; 3. ex parte intentionis detrahentis, quæ si est recta; nullum est peccatum; 4. ex parte personæ detractæ, eo quia apud omnes, ut talis habetur; vel si de eo, pejora publicata sunt, demptâ tamen pravâ intentione nocendi, quia, hâc data, esset lethale; ex parte personæ, cum quâ fit detractio, ut si quis, ex puro zelo, diceret Superiori alterius grave delictum ex fine bono emendationis; & in hoc casu, nullum est peccatum.

Detractio gravis, quæ, ex defectu plenæ deliberationis, est tantummodo veniale, obligat tamen, sub mortali, ad restitutionem, post advertentiam.

Detractori consentire quis potest duplici modo; nempè: directè, & indirectè: *directè* dupliciter evenire potest: 1. quando quis *inducit*, aut *movet* alium ad detrahendum; 2. quando quis, audiendo detractionem, *delectatur de personâ detractâ*, & hoc etiam dupliciter evenire potest; nempe: 1. ex *odio* personæ detractæ; 2. ex quâdam *otiositate*: Si *inducit*, aut *movet* alium ad graviter detrahendum; peccat mortaliter contrà justitiam; & consequenter tenetur ipse restituere famam, & compensare damna, si quæ, ex causa talis detractionis, personæ diffamatæ, subsecuta sunt, si ille, qui detraxit non restituit, & compensat. De istis, qui *inducunt*, aut *movent* alios ad detrahendum, sic loquitur *D. Bernardus lib. 2. de considerat. sub finem: Detrahere, & detrahentem audire: quid horum detestabiliùs sit? Non facilè dixerim*. Si *indirectè*; & delectatur de detractione propter *odium personæ detractæ*; peccat mortaliter, nisi excuset inadvertentia actualis: si posteà consentit ex *quâdam otiositate*, licèt cum advertentiâ; tunc solùm

est peccatum mortale, quando, attentâ qualitate personæ, est de materiâ gravi; si tamen resistendo est spes fructus, & aliàs resisti potest, sinè gravi damno, aut molestia: ità communiter DD.

Quando detractio versatur circà unam, numero, personam, est unum tantummodo peccatum, licèt plures de illâ fiant detractiones in eodem tamen discursu. Quando personæ, circà quas versatur detractio, in eodem eloquio, sunt plures; tot sunt peccata, quot sunt personæ diffamatæ, nisi tamen tales personæ constituerent *unum morale*; puta, una Civitas; una Communitas; una Familia, & hujusmodi. Detractio facta coràm unâ, numero, personâ, non differt specie, ac quando est facta coram pluribus, licèt aliàs obligatio posteà restitutionis famæ respiciet, vel omnes simul, si possibile sit, vel singulos divisim. Quoties repetitur detractio, toties peccatur.

Infamare se ipsum in septem casibus est peccatum mortale: 1. quando quis, sibi ipsi imponit grave crimen falsum; 2. quando, sinè justâ causâ, peccatum suum grave, licèt etiam verum, aliis manifestat, & de illo se jactat; 3. quando se infamat de peccatis gravissimis; 4. si ille, qui se infamat, est persona publica, cujus infamia sit aliis nociva; 5. si ex infamiâ sui ipsius, secuta est infamia alterius; & in hoc casu, est duplex peccatum restitutioni alterius famæ injustè denigratæ obnoxium; 6. si ex sui infamiâ secutum sit scandalum; 7. si illius fama, est illi omninò necessaria ad salutem animæ, & corporis.

Referre audita in quatuor casibus, neque est peccatum mortale, neque contrahitur obligatio restituendi famam: 1. quando crimina non sunt gravia; 2. quando neque augetur, neque magis confirmatur, quod auditum est, demptâ tamen intentione nocendi graviter proximo; 3. quando persona, cum quâ est discursus, prudens est, taliter quod, timeri non possit manifestatio; 4. quando ille, qui refert audita, non est talis, quod illi facilè credatur.

Detractiones omnes, tàm per *impositionem falsi*, quàm per *additionem suprà verum*, aut per *manifestationem veri*, sed occulti; licèt differant specie in *abstracto*, non differunt tamen specie in *concreto*; & consequenter sufficit dicere in confessione, v. g. imposui falsum crimen grave proximo meo; manifestavi grave delictum, sed occultum proximi mei, sinè *specificatione* delicti.

Quomodo sit facienda restitutio famæ, vide sub verbo ly *Fama* §. *Quando detractio &c.*, & quot sint causæ, quæ excusent à re-

 stitutione

stitutione famæ, vide sub eodem verbo ly *Fama §. Famæ restituendæ &c.*

Innoc. XI. propo. dam. 30. in ordine: Fas est Viro honorato occidere invasorem, qui nititur inferre calumniam, si aliter hæc ignominia vitari non potest &c.; & propo. 43.

43. *Non est, nisi veniale, detrahentis authoritatem magnam, sibi noxiam, falso crimine elidere; & propo. 44.*

44. *Probabile est, non peccare mortaliter, qui falsum crimen alicui imponit, ut suam justitiam, & honorem defendat; &, si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologiâ.*

Devotio (ut est actus specialis Religionis) *est actus voluntatis hominis, offerentis se ipsum Deo, ad illi serviendum*: ità in re communiter. Hujus devotionis causa principalis, est Spiritus Sanctus, intellectum illuminans, & voluntatem accendens, licèt aliàs, ex parte hominis, plurimùm ea foveatur ex frequenti, & attentâ Divinarum perfectionum consideratione.

Dispensatio, *est relaxatio legis, cognitâ causâ*: ità in re communiter. Qui sint, qui possint *licitè*, & *validè* dispensare, sunt sequentes: 1. Papa dispensare potest in omni Jure Ecclesiastico, non tamen in lege Divinâ, ut est communis DD. assensus; potest tamen aliquando interpretari in lege Divinâ *positivâ*, ità quod, ob certas circumstantias, declarare potest, quod hìc, & nunc cesset obligatio, ut patet ex *lib. 1. Machab. cap. 2. ℣. 41.*, in quo legitur, quod *Judæi interpretati sunt præceptum Divinum positivum de Sabbato custodiendo, non obligare; sed eis licitum esse pugnare, si ipsis, in die Sabbati, pugna inferatur ab hostibus, ne citiùs disperdantur à terrâ*; 2. quilibet Legislator, aut ejus Superior, vel Successor in jurisdictione, potest dispensare cum suis Subditis in lege à se conditâ; 3. Inferior dispensare nequit in lege Superioris, nisi in quatuor casibus: 1. ex permissione Juris; 2. ex delegatione, sibi factâ à Superiore; 3. ex privilegio; 4. ex consuetudine, legitimè præscripta.

Quando dispensatio fuit obtenta per *subreptionem*, vel *obreptionem*; talis dispensatio est illicita, & invalida; ut est communis Theologorum consensus, atque Legistarum. Subreptio posteà dicitur, quando *exponitur falsum*; & obreptio dicitur, quando *tacetur verum*.

Quæritur primò, an, quando conceditur dispensatio in *lege huma-*

à peccato emendetur: Ista est, de quâ habemus speciale mandatum juxtà illud Salvatoris in *Matt. cap.* 18., & ex genere suo obligat sub mortali, ut ait *Mastrius in disp.* 10. *Theol. Moral. num.* 67., & communiter DD., dummodò septem simul concurrant conditiones: 1. certitudo peccati; 2. quod sit grave; 3. quod proximus non sit emendatus, & adsit probabile periculum reincidentiæ; 4. spes fructus; 5. quod nullus alius correxerit, aut effectivè corrigat; 6. opportunitas temporis; 7. quod fieri possit sinè gravi incommodo corrigentis: *gravis repugnantia*, ab aliquibus est judicata pro *notabili incommodo*; & *Busemb.* ait, quod si quis ob *timorem*, *pusillanimitatem*, *verecundiam* putaret, se non esse strictè obligatum, vel esse minùs idoneum ad corrigendum, videretur peccare tantùm venialiter.

Circà quartam conditionem, idest, *spes emendæ*: certum est, præmittendam esse *correctionem fraternam* antè *denunciationem judicialem*, si speratur *emendatio*; secùs si non speratur; quapropter non obstante Superioris præcepto de denunciandis sibi in visitatione delictis; non potest quis Fratrem denunciare, si videt eum jam emendatum, ut ait *Jo: la Crux* 3. *præcep. art.* 2. *nu.* 1. Quomodo posteà dignosci possit, an correctio fraterna sit profutura nec ne? Resp. ex circumstantiis; puta, si sciat delinquentem esse superbum, vel ab aliis monitum, non fuisse emendatum; aut si ex ejus dignitate, & tui inferiori conditione judices, eum fore tuam correctionem contempturum: in his, & similibus casibus, poterit quis correctione omissâ sinè peccato, delictum Fratris Superiori revelare: ità *P. Amenus in pract. crim. pag.* 385. *n.*4.

Correctio fraterna diversimodè fieri debet; considerando, scilicet, si proximus corrigendus, est inferioris, vel æqualis, vel sublimioris conditionis, admonente de hoc *Apost. ad Galat. cap.* 6., *ad Thess. cap.* 2., *& in* 1. *ad Timot. cap.* 3. Excipiuntur tamen casus non solùm hæresis, sed etiam levis suspitionis hæresis, quia in his non datur correctio fraterna, sed immediatè denunciari debet SS. Inquisitioni, ut patet ex *Constit. Pauli V.*, *& Alex. VII.*

Crimen læsæ Majestatis, est delictum publicum contrà Principis, vel Reipublicæ Majestatem: *l.* 1. *ff. ad l. Jul. Majest.*, & arguitur ex *Tacito lib.* 1. *Annal. cap.* 72., & ex *Cicerone lib.* 1. *ad Terrenium.*

Quando est contrà ipsam Personam Principis dicitur *Perduellio*: *Glossa in l. fin. ℣. Perduellionis ff. ad legem Jul. Majest.*, & ibi DD. Divi-

Dividitur in simplex, & qualificatum: *Simplex* tangit aliqualiter Majestatem sinè recursu ad Hostes, ut cudere monetam falsam: *l. 2. C. de falsâ monetâ*. *Qualificatum* est *Perduellio*; veluti conspirare contrà Principem; Hostes contrà eum concitare; perduellionem, & hujusmodi: *l. 1. §. 1.*, *l. 3.*, *l. 4.*, *l. fin. ff. ad l. Jul. Majest.* Hinc quatuor hujus criminis sunt species juxtà Gotofredum in *l. 1. cap. 1. C. ad l. Jul. Majest.*

Prima species, quæ dicitur per se *in primo capite*, continet conspirationem in personam Principis; Hostes contrà eum concitare, perduellionem, & hujusmodi; & sic constat ex *l. 1.*, *&* *3. ff. ad l. Jul. Majest.* Rei horum criminum, non gaudent Ecclesiasticâ Immunitate.

Secunda species, continet violationem debitæ reverentiæ Principi, facto, dicto, scripto, Principis statuæ conspurcatio: *l. 6.*, *&* *7. ff. eódem titulo*.

Tertia est turbatæ publicæ potestatis, jurisdictionis &c., ut cudendo monetam falsam.

Quarta, est offensæ Majestatis, communicatæ suis Ministris, ut occisio cujuscumque Ministri Principis ratione Officii: *l. 1. §. 1. ff. ad l. Jul. Majest.*, *l. Quisquis C. eodem titulo*.

Pæna hujus criminis, est infamia, & mors; & si crimen est *in primo capite*; confiscantur Bona Rei; sicque ejus filii, licèt nati antè delictum, privantur successione tàm Paternâ, quàm Maternâ: *dicta l. Quisquis C. ad l. Jul. Majest.*, *& ibi DD.*

Culpa duplex est; Theologica, & Juridica: *Theologica*, est deviatio à rectâ ratione, & lege Dei; & hæc pertinet ad actus humanos, in genere moris spectatos: *Juridica*, est voluntaria inordinatio actus humani, respiciens contractus, & triplex est; nempè: *Lata*; *Levis*; *Levissima*: tunc dicitur *culpa lata*, idest, quod quis teneatur de *culpâ latâ*, quando in operatione, quam facit, non adhibet illam diligentiam, quam communiter adhibere solent *diligentes* in similibus operationibus; & consequenter, si hac de causâ aliqua res aliena perit, vel fit deterior; quicumque illam accepit, & talem diligentiam non adhibuit, tenetur ad restitutionem, si talis res periit; vel ad compensationem, si deterior facta fuit: *Culpa levis* dicitur, quando operans in operando, non adhibet illam diligentiam, quam communiter adhibere solent *diligentiores* in similibus operationibus; & consequenter si hac de causâ aliqua res aliena perit; quicumque illam accepit tenetur ad

C

restitutionem; & si fit deterior, ad compensationem: Idem omninò dic. est de quôcumque, qui teneatur de *culpâ levissimâ*, si, scilicet, non adhibet illam diligentiam, quam adhibere solent *diligentissimi &c.* Secundùm aliquos DD., datur etiam culpa latior, & culpa latissima: *culpa latior* est, quæ æquiparatur *dolo præsumpto*; & culpa *latissima* est, quæ æquiparatur *dolo aperto*.

D

DAmnum temporale *est illud, per quod, quis minùs habet, quam habere deberet*: ità in re communiter: Qui sint causa damni temporalis in proximo; continentur in sequentibus duobus versiculis, & sunt sequentes.

Jussio; Consilium; Consensus; Palpo; Recursus.
Participans; Mutus; non obstans; non manifestans.

1 Nomine *Jussionis* venit ille, qui *præcipit*; vel alterius animum *movet* ad inferendum damnum proximo *injustè*; & si est de re gravi, est peccatum mortale contrà justitiam; & si jussor habet jurisdictionem in eo, cui præcipit; ipse principaliter tenetur ad restitutionem, vel compensationem.

2 Nomine *Consilii* venit ille, *qui suo pravo consilio*, promovet alterum ad inferendum damnum proximo *injustè*: idem dic. est de *adhortationibus*, *precibus*, *promissionibus*, si influunt *efficaciter*, taliter quod, non fuisset secutum tale damnum sinè tali *consilio*, *adhortationibus*, *precibus*, *promissionibus*; & si damnum est grave; consulens, & *prædicti* peccant mortaliter contrà justitiam; & consequenter tenentur ipsi ad restitutionem, vel compensationem, si ille, qui intulit damnum non restituit, vel compensat.

3 Nomine *Consensus* venit ille, qui, suâ *efficaci approbatione*, aut *suffragio*, sivè *voto*, est causa damni *injustè* allati proximo, & peccat mortaliter contrà justitiam, si damnum est grave; & consequenter remanet obligatus restituere, vel compensare, si principalis non restituit, aut compensat, dummodo tamen *consensus*, *suffragium*, sivè *votum*, fuerit *causa*, ità quod, secutum non fuisset tale damnum, si ipse non præstitisset suum consensum, suffragium, sivè votum; ideòque dixi notanter: qui suâ *efficaci* approbatione, suffragio, sivè voto.

4 No-

4 Nomine *Palponis* venit *Adulator*, qui *laudat* damnificationem injustam; aut *commendat* aliquod scelus commissurum; vel *exprobrat* pusillanimitatem alicujus, qui nullam facit ultionem de acceptâ injuriâ, & hujusmodi; &, si *laudando*, *commendando*, *exprobrando*, est causa cujuscumque gravis damni in proximo, ità quod, secutum non fuisset tale damnum sinè tali *laudatione*, *commendatione*, aut *exprobratione*, peccat mortaliter contrà justitiam, & consequenter tenetur ipse ad restitutionem, vel compensationem, si principalis non restituit, aut compènsat.

5 Nomine *Participantis* venit quicumque *participat* de re alienâ, *injustè* ablatâ, vel retentâ; vel est *particeps* in quâcumque actione injustâ; puta, adjuvando furem quôcumque modo ad furandum: si *malâ fide* participat, peccat mortaliter contrà justitiam, si est de re gravi; & consequenter tenetur restituere ad ratam, & etiam in solidum, si principalis non restituit: si posteà participat *bonâ fide*; eâdem durante ad nihil tenetur, & adveniente *malâ fide*; id solùm, in quo factus est ditior; immò nihil, si mala fides supervenit justæ usucapioni, vel præscriptioni.

Si posteà est particeps in *actione injustâ* quôcumque modo cooperando; peccat, & si verè suâ cooperatione fuit causa, tenetur restituere ad ratam, & etiam in solidum in defectu principalis; si verò non fuit causa, eo quia sinè suâ cooperatione, adhuc facta fuisset talis actio injusta, tenetur solummodo ad ratam: attamen si ex causâ suæ cooperationis fuit major excessus, v. g. in furando, aut in quâcumque aliâ actione injustâ, tenetur etiam in solidum ad illum excessum.

6 Nomine *Muti* venit ille, qui illud, ad quod ex officio suo tenetur ex justitiâ, omittit, cum *commodè* possit; puta, de *Superiore*, qui omittit præcipere; de *Consultore*, qui omittit consulere; de *Custode*, qui omittit saltem clamare, aut strepitum facere, & hujusmodi; & si agitur de materiâ gravi, peccat mortaliter contrà justitiam; & consequenter tenetur in solidum ad restitutionem, sivè compensationem in defectu principalis.

7 Nomine *Non obstantis* venit ille, qui *omittit opem*, vel *operam*, quâ tenebatur ex justitiâ *impedire* alterius damnum *injustè* allatum, si aliàs *commodè* impedire poterat: hujusmodi sunt *Principes*, *Magistratus*, *Præpositi viarum*, *Judices*, *Custodes*, specialiter ducti pro custodiâ, & hujusmodi; & si damnum proximo secutum, est grave; prædicti peccant mortaliter contrà justitiam,

&con-

& consequenter tenentur ipsi restituere, vel compensare, si principales non restituunt, aut compensant.

Nomine *Non manifestantis* venit ille, qui cum ex officio suo *teneatur* (& aliàs commodè potest) *omittit* manifestare malefactorem, ne sequatur damnum, vel post damnum secutum, ad illud compensandum; puta, *Testis in judicio*, dummodo tamen ipse sit causa damni, non manifestando; & si damnum est grave, peccat mortaliter contrà justitiam, & consequenter tenetur ipse restituere, vel compensare, si principalis non restituit, aut compensat.

Quæritur de quâ culpâ quis teneatur, quando, ex *sui causâ negativâ*, proximo evenit quodcumque damnum temporale? Resp. primò, quod illi, qui, ex *officio suo proprio*, tenentur impedire alterius damnum, & non impediunt, si commodè impedire possunt, tenentur de *culpâ levissimâ*: secundò; qui tenentur ex *contractu*, tenentur de *culpâ*, sivè *latâ*, sivè *levi*, sivè *levissimâ* juxtà qualitatem contractus, ut dixi in tractatu de contractibus: tertiò, qui extrà *officium*, vel *contractum*; & isti tenentur solùm de *culpâ latâ*. Omnia, quæ ad præsentem tractatum pertinent, desumpsi ex communiori, & probabiliori DD. sententiâ.

Decimæ rectè definiuntur, quod *sint decima pars omnium fructuum justè acquisitorum, Deo debita in recognitionem universalis sui dominii; atque Ministris Ecclesiæ, quot annis exolvenda*: sic desumitur ex *Can. Decimas Deo* 16. *quæst.* 7., & *cap. Tua nobis*.

Solutio Decimarum (quateaùs solvuntur à fidelibus ob Dei cultum, & in signum Supremi sui dominii omnium rerum), est actus virtutis, spectantis ad *Religionem*; & quatenùs est debita Ecclesiæ Ministris, nobis spiritualia præbentibus, est actus virtutis spectantis ad *justitiam*, & consequenter quisquis tenetur Decimas solvere; si commodè solvere potest, & non solvit (cum solvere teneatur), duo peccata mortalia committit; nempè: unum sacrilegium contrà Religionem, & peccatum mortale contrà justitiam; & preterea incurrit in excommunicationem comminatoriam, ut habetur ex *Trid. sess.* 25. *de ref. cap.* 12., idem dic. de *impedientibus*; & absolvi nequeunt, nisi post factam solutionem, nisi excuset impossibilitas; idem omninò dic. est de *Primitiis*, & *Oblationibus*, de quibus loco proprio.

Sex modis accidere potest, ut quis eximatur ab obligatione solvendi

vendi Decimas: 1. ex privilegio Papæ: ità *Vallensis tit. de Decimis* §. 8., & alii; 2. ex consuetudine, alicubi legitimæ introductâ, dummodo tamen ex aliis redditibus, tantum supersit, quantum sufficiat congruæ Sacerdotum sustentationi: ità *Covaruvias lib.* 1. *variarum resol. cap.* 17. *num.* 8., & alii; 3. ex præscriptione, ritè absolutâ in ordine ad particulares personas: ità *Covaruvias loco citato num.* 10., & communiter; 4. ex compositione, ac remissione: ità *Vallensf. loco cit. n.* 5., & communiter; 5. ex necessitate extremâ, vel quasi extremâ: ità communis DD. assensus; 6. ex necessitate gravi, non tamen absolutè, & simpliciter; sed donec melior fortuna superveniat.

Defensio occisiva (*quæ est illa, quâ quis occidit injustum invasorem*) in quinque casibus est licita: 1. in defensionem *vitæ propriæ*, servato tamen moderamine inculpatæ tutelæ; occisio enim injusti invasoris, ex eo cohonestatur, quia occisor *directè, & per se*, non intendit occisionem injusti aggressoris, sed solùm defensionem vitæ propriæ, quæ alienæ prævalet; &, si contingit mors aggressoris; hæc evenit *per accidens*, quia occisor *propriè, & per se*, nihil aliud intendit, quàm vitæ propriæ conservationem; nàm quamdiù potest se defendere non occidendo, non occidit, nec justè occidere potest: ità communiter Theologi cum Juristis, ut apparet ex *tit. Instit. de Jur. naturæ Gentium, & Civ.*, nam prima charitas ordinata, incipit à se ipso, ut ait *Tex. in l. Præses C. de servitutibus*; 2. in defensionem *vitæ proximi*, ex inevitabili tamen necessitate pro conservandâ ejus vitâ; 3. in defensionem *bonorum temporalium propriorum*, quæ sint in gravi quantitate, juxtà statum possidentis; & quæ aliter, quàm occidendo, defendi, aut recuperari nequeant; 4. in defensionem *castitatis*, vel alterius *veræ virtutis*, ex indispensabili tamen necessitate; 5. in defensionem *proprii honoris*, in iis tamen terminis, qui præscribuntur à *sequenti propo. dam. ab Innoc. XI.*, *quæ est* 30. *in ordine: Fas est Viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari non potest: Idem quoque dic. si quis impingat alapam, vel fuste percutiat*, & post impactam alapam, vel ictum fustis *fugiat*. Idem Innoc. XI. propo. dam. 31. in ordine.

31. *Regulariter occidere possum pro conservatione unius aurei; & propo.* 32.

32. *Non solùm licitum est, defendere defensione occisivâ, quæ*

actu possidemus, *sed etiam ea*, *ad quæ habemus jus incohatum*, *vel quæ nos possessuros speramus*.

Defloratio Virginis (quæ etiam dicitur *stuprum*) propriissimè accepta, nihil aliud est, quàm *injusta Virginis fœminæ defloratio per vim facta*; undè propria ratio *stupri* consistit in hoc, quod *claustro virginali vis inferatur*; undè suprà simplicem fornicationem, addit gravem injuriam puellæ, cui per vim integritas corporis (quæ maximè in fœminis existimatur) adimitur. Est grave peccatum, quod etiam juxtà Jus commune Cæsareum, pœnâ mortis plectitur, ut constat ex §. *Sin autem, Instit. de public. indic.* & alibi: idem dic. de nuptâ, & viduâ. Vide alia sub verbo ly *Stuprum*.

Degradatio *est suscepti Ordinis perpetua depositio*: ità in re communiter: Degradatus, licèt sit in perpetuum privus omni Officio, & Beneficio, tenetur tamen recitare Horas Canonicas, & servare votum castitatis, ne ex suo peccato reportet commodum, ut est communior DD. sententia: non privatur tamen charactere Ordinis, cum sit indelebilis; neque potestate validè consecrandi, si est Sacerdos; neque validè ministrandi Sacramentum Pœnitentiæ in articulo mortis.

Degradatio duplex est; nempè: *actualis*, & *verbalis*; & hæc *propriè* sumpta dicitur *Depositio*; & inter utramque triplex datur differentia: 1. Quod degradatio *actualis*, fit actione reali, & includit privationem privilegii *Fori*, & *Canonis*, quæ duo non habentur in *verbali*, nisi (quo ad privationem) constaret de incorrigibilitate; 2. quia in degradatione *actuali*, requiritur certa solemnitas à *Jure* præscripta, ut videri potest in *cap. Degradatio de pœnis in 6.*, quæ solemnitas, non requiritur in *verbali*; 3. quia in degradatione *actuali* Clericus degradandus, vestibus Sacris indutus, portansque præ manibus illa instrumenta, quæ spectant ad Ordinem suum; ab Episcopo, ordine retrogado, vestibus, & ornamentis Sacris, cum certis verbis exuitur, & ultimò illius caput taliter tondetur, ut in eo apparere nequeat Clericatus, vel tonsuræ aliquod vestigium, quæ omnia in *verbali* omittuntur, sicuti etiam traditio Curiæ sæculari, debitis pœnis plectendus, in quo casu Ecclesia debet, pro eo intercedere, ut citrà mortis sententiam damnetur, ut habetur ex *cap. Novimus de verb. signific.*

Ubicumque fit mentio de *Degradatione* sinè ullo addito, semper intelligendum est de *verbali*, id est, de *solâ depositione*.

Dele-

D

Delectatio morosa (quæ ità dicitur, idest ly *morosa* à morâ rationis, quando scilicet homo, post advertentiam, adhuc perseverat in illâ delectatione, quæ oritur ab illâ imaginariâ cogitatione, quæ versatur circà aliquod objectum) *est voluntaria, ac deliberata complacentia in re turpi, sinè ordine ad opus*: ità communiter in re: dicitur ly *sinè ordine ad opus*, & per hoc *delectatio morosa* differt à *desiderio illicito*, quia istud *est actus, & motus efficax voluntatis, quo voluntas appetit, & fertur in objectum prohibitum*, idest, vult, & efficaciter desiderat actum peccaminosum, ipso opere, complere, si potest; delectatio verò morosa fertur in objectum, ut aliquo modo præsens, sinè intentione tamen progrediendi ad ipsam operis executionem: ex hoc posteà infertur, quod circumstantiæ in *delectatione morosâ*, v. g. an mulier, circà quam versatur illa imaginaria cogitatio sit virgo, vel nupta, aut vidua, consanguinea, aut Monialis, & hujusmodi; non sunt necessariò exprimendæ in confessione, cum sint unum tantùm lethale peccatum internæ delectationis morosæ, contrà solam virtutem castitatis, ut cum pluribus aliis tenet *Layman. lib. 1. tract. 3. cap. 6. num. 15.* E contrà dic. est de circumstantiis circà *desiderium illicitum*, quo quis desiderat, vel proponit peccare contrà castitatem cum muliere virgine, vel nuptâ, aut viduâ, consanguineâ, vel Moniali; nam tales circumstantiæ, sunt necessariò exprimendæ in confessione; & ratio est, quia desideria illicita, tendunt in ipsam *malam actionem externam*, quam perficere quis vellet, si posset; & consequenter habet illas malitias, quas habent *actus externi*.

Triplex datur delectatio morosa; nempè: de *cogitatione*; de *re cogitatâ*; & de *modo*; & ad hoc, ut sit peccatum mortale, tria copulativè requiruntur: 1. quod objectum, circà quod versatur, sit mortaliter peccaminosum; 2. quod adsit advertentia actualis ad talem delectationem; 3. quod post plenam advertentiam, non expellatur, aut expelli conetur, sed præbeatur plenus assensus illi cogitationi; in illâ *voluntariè* permanendo: quando delectatio morosa versatur *purè*, & *simpliciter* circà *modum* non est peccatum mortale.

Delectatio morosa de objecto solùm *malo, quia prohibito*; non est peccatum mortale, si illi apponatur conditio; nempè: *si esset licitum*; & ratio est, quia, quæ solùm sunt mala, quia prohibita non sunt *intrinsecè* mala; sed quæ non sunt *intrinsecè* mala, non

prohibent *actus merè internos*: ergo &c. Secùs dic. est, non solùm de desiderio efficaci, sed etiam de delectatione morosâ circà objectum *prohibitum*, *quia malum*; & ratio est, quia, quæ sunt *prohibita*, *quia mala*, sunt *intrinsecè* mala; & quæ sunt *intrinsecè* mala; numquam ab illis auferri potest illa malitia, quam habent, & consequenter numquam possunt esse licita, ac proindè numquam illi apponi potest *illa conditio*; nempè: *si esset licitum*.

Quando consensus circà delectationem morosam non est *formalis*, & *expressus*, sed solummodo *virtualis*, & *interpretativus*; ut accidere potest, quando quis, advertens, se habere talem delectationem, nec consentit in illam, nec dissentit *formaliter*, & *expressè*, sed tantùm *permissivè*, & *negativè* se habet: licèt secundùm probabiliorem opinionem, quam tenet Angelicus Doctor, cum pluribus aliis, sit peccatum mortale (si versatur circà objectum lethaliter peccaminosum) attamen, secundùm *Cajet.*, *Sanchez*, *Palaum*, & alios; non est, nisi peccatum veniale; & hæc opinio, quæ non est tenuis probabilitatis, valeat maximè pro scrupulosis.

Conjuges, habentes delectationem morosam de actibus conjugii, præteritis, vel futuris, seclusó periculo pollutionis, non peccant: secùs dic. de Sponsis per verba de futuro, & de Viduis; & ratio est, quia sicuti tales actus interni sunt prohibiti, quia mali; ità consequenter numquam possunt esse liciti.

Delictum privatum quadruplex est; nempè: *Furtum*; *Rapina*; *Damnum*; *Injuria*, de quibus loco proprio.

Quasi delictum est illud, circà quod sæpè contingit, ut quis non peccet, licèt aliàs quasi reus censeatur de aliquo delicto, commisso ab aliquo suæ potestati subjecto; puta, à filio, servo, animalibus, & hujusmodi: tenetur de *culpâ levi*, ut est communior DD. opinio.

Delictum occultum alterius tunc solùm sinè peccato, manifestari potest, quando manifestatio, est simpliciter necessaria ad evitandum damnum grave spirituale, corporale, vel temporale tàm publicum, quàm privatum.

Dæmoneitas, ut species luxuriæ, *est concubitus hominis cum Dæmone sivè incubo, sivè sucubo*: reducitur ad *speciem bestialitatis*, quia Dæmon in tali concubitu, non habet *corpus reale*, sed *apparens*; & consequenter diversæ speciei ab *humanâ specie*.

Præter

Prætér malitiam *bestialitatis*, habet etiam malitiam *superstitionis* ob societatem cum Dæmone habitam in illo concubitu; & juxtà *Filli.*, & plures alios, illi actus venerei, esse possunt diversæ speciei: puta, *Fornicationis, Adulterii, Stupri, Incestus, Sacrilegii*, & hujusmodi, prout Dæmon in figurâ masculi, vel fæminæ, sivè *Virginis*, sivè *liberæ*, sivè *conjugatæ*, aut *consanguineæ*, vel *habentis votum castitatis* apparet; & hoc, ratione voluntatis efficacis, quam habet ille, aut illa, quæ concubitum habet cum Dæmone.

Denunciatio *est manifestatio criminis de proximo, facta Superiori*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *Paterna*, seù *Evangelica*; & *Judicialis*: Prima, ideſt, *Paterna* est, quæ fit Superiori, *ut Patri*; quæque bonum, & emendationem Fratris intendit: *Judicialis* est, quæ fit Superiori, *ut Judici*, ad hoc, ut, Judicis munere, faciat, quod expediens judicaverit, sivè delinquentem puniendo, sivè damnum reparando, sivè utrumque faciendo.

Denunciatio judicialis alia est *spontanea*, & alia ex *præcepto Superioris*: prima obligat ex *præcepto charitatis*, juxtà illud Salvatoris, *in Matt. cap.* 18.: *Quod si eos non audiverit dic Ecclesiæ*: secunda obligat ex præcepto *charitatis*, & *obedientiæ* simul.

Denunciatio *judicialis* in hoc differt ab *accusatione*, quod accusator suscipit in se obligationem probandi; &, si non probat, subjicitur pænæ Talionis: secùs dic. de Denunciatore, qui solùm tenetur manifestare Testes Judici, si aliqui adsint.

Qui tenetur denunciare, sivè ex charitate solùm, sivè ex charitate, & obedientiâ simul, non eximitur ab obligatione denunciandi, licèt juraverit, se non denunciaturum; & ratio est, quia, cum tale juramentum sit de re illicitâ, consequenter est invalidum.

Denunciator, si utitur falsis Testibus ad probandam falsitatem, peccat mortaliter contrà justitiam. Vide alia sub verbo ly *Accusator &c.*

Denunciare nemo tenetur, si ex denunciatione *probabiliter* sibi, ac suis, usque ad quartum gradum, aliquod grave damnum timeat in bonis animæ, corporis, famæ, aut fortunæ: ità, cum pluribus aliis, *Dia. p. 9. tr. 8. resol.* 48. Idem dic. de *Teste*, licèt sit juridicè interrogatus, nam respondere non tenetur; hinc *Bonac. tom.* 1. *de*

de obligat. denunciat. disp. 6. num. 6., *& seqq.* ait, quod, si quis *privatim*, noverit aliquod delictum, & dignoscat, quod delinquens scit, illi innotescere tale delictum, & delinquentem; non teneri denunciare, si exindè probabiliter sibi, vel suis timeat aliquod grave damnum: excipiuntur tamen casus ad SS. Inquisitionem pertinentes, & alia gravia delicta, quæ *graviter* publicam pacem, & securitatem perturbant, ut sunt: *Homicidia*, *furta gravia*, *Adulteria*, & similia; si tamen sunt in *fieri*; secùs, si *jam facta sunt*, & *emendata*.

Nemo denunciare tenetur, quod probare non potest; neque quod scit per injuriam; quatenùs, v. g. litteras alienas aperuit; neque ea, quæ de certò non scit: excipiuntur tamen sequentia: 1. Hæresis, & suspicio, licèt levis, de hæresi; 2. impedimenta Matrimonii dirimentia; 3. profanatio Sacrorum; 4. dilapidatio bonorum Ecclesiæ; 5. crimen læsæ Majestatis; 6. Patriæ proditio; 7. falsificatio monetæ; 8. Homicidium; 9. conspiratio in Principem, vel Superiorem, ejusque percussio; 10. Duellum; 11. Simonia; 12. subornatio in electionibus; 13. furtum famosum, & publicum, quatenùs scilicet redundat in grave detrimentum Reipublicæ, vel Religionis; hinc nonnulla crimina, ut furtum; Fornicatio, Adulterium, Sodomia, & hujusmodi, quæ in se sunt *privata*, evadunt *publica*, idest, contrà *bonum publicum*, si fiant cum scandalo, & malo aliorum exemplo; & pro istis solent monitoria concedi, ut reveletur *occultus* delinquens *notorii* criminis, quæque punitionem intendunt, nam, ut ait *Ameno in prac. crim. pag.* 385. *num.* 4. Bonum Communitatis obtinetur, quando *malus* in aliorum exemplum punitur; 14. excipiuntur etiam crimina, quæ vergunt in *damnum tertii*, si aliàs sunt in *fieri*, aut in *procintu*, quod fiant, si alio modo reparari non potest; immò licèt damnum, *sit jam secutum*, si aliàs est *reparabile*: ità *Bonac. to.* 1. *pag.* 893. *n.* 5., Tamb. *lib.* 9. §. 4., & alii.

Ex prædictis sequitur, quod non solùm reus *occultus* criminis *notorii*, quod probari potest; sed etiam reus *occultus* criminis *occulti*, quod probari non potest, sit *juridicè* denunciandus, si redundat in Reipublicæ, vel Innocentis damnum grave, quod alio modo vitari non potest. Tunc autem delictum in Jure dicitur *occultum*, quod licèt sit *notum* duobus, vel tribus; attamen de eo, nulla existit infamia, idest, non est sparsus rumor: ità *Melphi in prac. crim.* ℣. *Inquisitio*.

De-

D

Depopulatores agrorum sunt illi, qui segetes in alienis agris deprædantur, comburunt, aut destruunt; vel agros alienos vastant: Non gaudent Immunitate Ecclesiasticâ. An posteà intelligendum sit de depopulatoribus tàm *diurnis*, quàm *nocturnis*? *Barb.* dicit, quod inspectâ *Bullâ Greg.*, intelligi debet de *utrisque*; sed attento *Jure commu.*, de solis *nocturnis* intelligi debet, ut constat ex *cap. Inter alia de Immunit. Eccles.* ibi: *Vel nocturnus depopulator*.

Depositum *est contractus, quo sola rei custodia, alteri committitur*: est contractus in gratiam *solius dantis*; undè accipiens, regulariter loquendo, non tenetur nisi de *culpâ latâ*: dixi *regulariter*, quia, si depositarius habet facultatem utendi re depositâ, v.g. libris depositis; tunc cum depositum sit in gratiam *utriusque*, depositarius tenetur de *culpâ levi*: Si res deposita *fortuitò* perit, depositarius ad nihil tenetur; nisi in casibus positis sub verbo ly *casus fortuitus*, ut est communis DD. opinio, & expresse habetur in *Can. cap. un. de Commodato*.

Derisio *est actus dehonorativus proximi per verba, vel gestus cum intentione illum confundendi, & pudore afficiendi*: ità in re communiter: in tribus casibus est peccatum mortale: 1. quando manifestatur aliquod grave vitium occultum; 2. quando derisor habet intentionem *graviter* confundendi, & pudore afficiendi derisum; 3. quando derisus *graviter* tristatur. *Derisio* differt à *contumeliâ* in hoc, quod derisio, fit ex *ioco*, vel *contemptu*; contumelia autem ex *irâ*, vel *indignatione*.

Desperatio, ut opponitur *Spei*, *Virtuti Theologicæ*, est, quâ homo, *diffidit, se consequi posse æternam Beatitudinem*: ità in re communiter: duplex est: 1. est, quâ homo desperat, quia credit, Deum parcere *non velle* peccata sua; 2. est, quâ credit, Deum parcere *non posse* peccata sua: utraque est peccatum mortale in Spiritum Sanctum, si tamen est cum pleno rationis assensu; secùs dic. quando est solùm quidam motus rationis imperfectus, qui, ut plurimùm, procedit vel ex violentis tentationibus, vel gravibus afflictionibus, vel ex complexione melancholicâ, quia tunc veniale tantùm; si est cum pleno rationis assensu, & cum errore in intellectu pertinaciter, utraque est cum hæresi conjuncta.

Primus, qui in hoc Mundo desperavit de Divinâ Misericordiâ fuit *Cain*, ut legitur in *Gen. cap. 4. Major est iniquitas mea, quàm, ut veniam merear*; undè *S. Judas Taddæus*, in suâ epist.

Catho-

Catho. sic dixit: *Væ illis, quia in viâ Cain abierunt*; & S. Hieronym. in epist. 83. sic ait: *Consurgit* Caina hæresis; *atque olim emortua vipera contritum caput levat, quæ non ex parte, ut antè consueverat, sed totum Christi subruit Sacramentum. Dicit enim esse aliqua peccata, quæ Christus* non possit *purgare sanguine suo*.

Detractio *est alienæ famæ, per occulta verba, injusta denigratio*: ità in re communiter: Per ly *verba* intelliguntur etiam *scriptura, signa, nutus*, & hujusmodi; & per ly *occulta*, differt detractio à *contumelia*, quæ fit in præsentiâ *contumeliati*: dicitur posteà ly *injusta*, quia si res, quæ contrà proximum dicitur est notoria, vel publica, dici non potest *detractio*: idem etiam dicendum est, si, licèt neque publica, neque notoria; ille, de quo fit detractio, palàm se jactat de suo peccato.

Detractio duplex est; nempè: materialis, & formalis: *Materialis* est, quæ fit sinè intentione nocendi, &, licèt non sit peccatum mortale ex defectu plenæ deliberationis, est tamen obnoxia restitutioni famæ post advertentiam: *Formalis* est, quæ fit cum intentione nocendi, & hæc, secundùm *D. Tho. 2.2. q. 73. a. 1. ad 3.*, & juxtà Scotum in *4. dist. 15. q. 4.*, & communem DD. fit octo modis, qui continentur in sequentibus duobus Versiculis, quorum primi dicuntur *directi*, & secundi dicuntur *indirecti*.

Imponens; augens; manifestans; in mala vertens;
Qui negat; aut minuit; reticet; laudatque remissè.

Ille detrahit *imponendo*, qui falsum crimen alicui imponit: Hoc autem adeò injustum est, ut nec etiam illud facere licitum sit, licèt esset simpliciter necessarium ad tuendam propriam famam, & honorem; immò etiam propriam justitiam, ut expressè constat ex propos. dam. ab Innoc. XI. infrà ponendis.

Ille detrahit *augendo*, qui ultrà crimen verum, aliquid aliud addit, quod non est verum; & istud etiam est injustum, sicuti in imponendo.

Ille detrahit *manifestando*, qui alterius crimen, licèt verum; occultum tamen, aliis manifestat.

Ille detrahit *in mala vertendo*, qui alterius operationem bonam, vel indifferentem, coràm aliis sinistrè interpretatur; de illâ malè loquendo.

Ille detrahit *negando*, qui alterius rectas operationes, vel laudabiles dotes, aut bonam indolem coràm aliis negat.

Ille

Ille detrahit *minuendo*, qui alterius rectas operationes, vel laudabiles dotes, aut bonam indolem coram aliis extenuat.

Ille detrahit *reticendo*, qui alterius bonas operationes tacet eo tempore, & loco, quo ejus silentium, alii interpretari possunt tacitam vituperationem.

Ille detrahit *remissè laudando*, qui simulatè, & frigidè laudat alterius operationem bonam, & quando simulat se laudare velle, vel talem operationem, vel Virum bonum, laude dignum; nihil tamen dicit, quod sit laude dignum.

Detractio, licèt sit peccatum mortale ex genere suo, & contrà justitiam, atque gravius furto, juxtà illud *Proverb. c. 22. Meliùs est bonum nomen, quàm divitiæ multæ*; in quinque tamen casibus, est tantummodo veniale: 1. ex defectu plenæ deliberationis; 2. ex parte materiæ, quia levis; 3. ex parte intentionis detrahentis, quæ si est recta; nullum est peccatum; 4. ex parte personæ detractæ, eo quia apud omnes, ut talis habetur; vel si de eo, pejora publicata sunt, demptâ tamen pravâ intentione nocendi, quia, hâc data, esset lethale; ex parte personæ, cum quâ fit detractio, ut si quis, ex puro zelo, diceret Superiori alterius grave delictum ex fine bono emendationis; & in hoc casu, nullum est peccatum.

Detractio gravis, quæ, ex defectu plenæ deliberationis, est tantummodo veniale, obligat tamen, sub mortali, ad restitutionem, post advertentiam.

Detractori consentire quis potest duplici modo; nempè: directè, & indirectè: *directè* dupliciter evenire potest: 1. quando quis *inducit*, aut *movet* alium ad detrahendum; 2. quando quis, audiendo detractionem, *delectatur de personâ detractâ*, & hoc etiam dupliciter evenire potest; nempe: 1. ex *odio* personæ detractæ; 2. ex quâdam *otiositate*: Si *inducit*, aut *movet* alium ad graviter detrahendum; peccat mortaliter contrà justitiam; & consequenter tenetur ipse restituere famam, & compensare damna, si quæ, ex causa talis detractionis, personæ diffamatæ, subsecuta sunt, si ille, qui detraxit non restituit, & compensat. De istis, qui *inducunt*, aut *movent* alios ad detrahendum, sic loquitur *D. Bernardus lib. 2. de considerat. sub finem: Detrahere, & detrahentem audire: quid horum detestabiliùs sit? Non facilè dixerim*. Si *indirectè*; & delectatur de detractione propter *odium personæ detractæ*; peccat mortaliter, nisi excuset inadvertentia actualis: si posteà consentit ex *quâdam otiositate*, licèt cum advertentiâ; tunc solùm

est peccatum mortale, quando, attentâ qualitate personæ, est de materiâ gravi; si tamen resistendo est spes fructus, & aliàs resisti potest, sinè gravi damno, aut molestia: ità communiter DD.

Quando detractio versatur circà unam, numero, personam, est unum tantummodo peccatum, licèt plures de illâ fiant detractiones in eodem tamen discursu. Quando personæ, circà quas versatur detractio, in eodem eloquio, sunt plures; tot sunt peccata, quot sunt personæ diffamatæ, nisi tamen tales personæ constituerent *unum morale*; puta, una Civitas; una Communitas; una Familia, & hujusmodi. Detractio facta coràm unâ, numero, personâ, non differt specie, ac quando est facta coram pluribus, licèt aliàs obligatio posteà restitutionis famæ respiciat, vel omnes simul, si possibile sit, vel singulos divisim. Quoties repetitur detractio, toties peccatur.

Infamare se ipsum in septem casibus est peccatum mortale: 1. quando quis, sibi ipsi imponit grave crimen falsum; 2. quando, sinè justâ causâ, peccatum suum grave, licèt etiam verum, aliis manifestat, & de illo se jactat; 3. quando se infamat de peccatis gravissimis; 4. si ille, qui se infamat, est persona publica, cujus infamia sit aliis nociva; 5. si ex infamiâ sui ipsius, secuta est infamia alterius; & in hoc casu, est duplex peccatum restitutioni alterius famæ injustè denigratæ obnoxium; 6. si ex sui infamiâ secutum sit scandalum; 7. si illius fama, est illi omninò necessaria ad salutem animæ, & corporis.

Referre audita in quatuor casibus, neque est peccatum mortale, neque contrahitur obligatio restituendi famam: 1. quando crimina non sunt gravia; 2. quando neque augetur, neque magis confirmatur, quod auditum est, demptâ tamen intentione nocendi graviter proximo; 3. quando persona, cum quâ est discursus, prudens est, taliter quod, timeri non possit manifestatio; 4. quando ille, qui refert audita, non est talis, quod illi facilè credatur.

Detractiones omnes, tàm per *impositionem falsi*, quàm per *additionem suprà verum*, aut per *manifestationem veri*, sed occulti; licèt differant specie in *abstracto*, non differunt tamen specie in *concreto*; & consequenter sufficit dicere in confessione, v. g. imposui falsum crimen grave proximo meo; manifestavi grave delictum, sed occultum proximi mei, sinè *specificatione* delicti.

Quomodo sit facienda restitutio famæ, vide sub verbo ly *Fama* §. *Quando detractio &c.*, & quot sint causæ, quæ excusent à restitutione

ſtitutione famæ, vide ſub eodem verbo ly *Fama* §. *Famæ reſtituendæ &c.*

Innoc. XI. propo. dam. 30. in ordine: Fas eſt Viro honorato occidere invaſorem, qui nititur inferre calumniam, ſi aliter hac ignominia vitari non poteſt &c.; *& propo.* 43.

43. *Non eſt, niſi veniale, detrahentis authoritatem magnam, ſibi noxiam, falſo crimine elidere; & propo.* 44.

44. *Probabile eſt, non peccare mortaliter, qui falſum crimen alicui imponit, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat; &, ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologiá.*

Devotio (ut eſt actus ſpecialis Religionis) *eſt actus voluntatis hominis, offerentis ſe ipſum Deo, ad illi ſerviendum*: itá in re communiter. Hujus devotionis cauſa principalis, eſt Spiritus Sanctus, intellectum illuminans, & voluntatem accendens, licèt aliàs, ex parte hominis, plurimùm ea foveatur ex frequenti, & attentâ Divinarum perfectionum conſideratione.

Diſpenſatio, *eſt relaxatio legis, cognitá causá*: itá in re communiter. Qui ſint, qui poſſint *licitè*, & *validè* diſpenſare, ſunt ſequentes: 1. Papa diſpenſare poteſt in omni Jure Eccleſiaſtico, non tamen in lege Divinâ, ut eſt communis DD. aſſenſus; poteſt tamen aliquando interpretari in lege Divinâ *poſitivâ*, itá quod, ob certas circumſtantias, declarare poteſt, quod hic, & nunc ceſſet obligatio, ut patet ex *lib.* 1. *Machab. cap.* 2. ℣. 41., in quo legitur, quod *Judæi interpretati ſunt præceptum Divinum poſitivum de Sabbato cuſtodiendo, non obligare; ſed eis licitum eſſe pugnare, ſi ipſis, in die Sabbati, pugna inferatur ab hoſtibus, ne citiùs diſperdantur à terrá*; 2. quilibet Legislator, aut ejus Superior, vel Succeſſor in juriſdictione, poteſt diſpenſare cum ſuis Subditis in lege à ſe conditâ; 3. Inferior diſpenſare nequit in lege Superioris, niſi in quatuor caſibus: 1. ex permiſſione Juris; 2. ex delegatione, ſibi factâ à Superiore; 3. ex privilegio; 4. ex conſuetudine, legitimè præſcripta.

Quando diſpenſatio fuit obtenta per *ſubreptionem*, vel *obreptionem*; talis diſpenſatio eſt illicita, & invalida; ut eſt communis Theologorum conſenſus, atque Legiſtarum. Subreptio poſteà dicitur, quando *exponitur falſum*; & obreptio dicitur, quando *tacetur verum*.

Quæritur primò, an, quando conceditur diſpenſatio in *lege humana*

est peccatum mortale, quando, attentâ qualitate personæ, est de materiâ gravi; si tamen resistendo est spes fructus, & aliàs resisti potest, sinè gravi damno, aut molestia: ità communiter DD.

Quando detractio versatur circà unam, numero, personam, est unum tantummodo peccatum, licèt plures de illâ fiant detractiones in eodem tamen discursu. Quando personæ, circà quas versatur detractio, in eodem eloquio, sunt plures; tot sunt peccata, quot sunt personæ diffamatæ, nisi tamen tales personæ constituerent *unum morale*; puta, una Civitas; una Communitas; una Familia, & hujusmodi. Detractio facta coràm unâ, numero, personâ, non differt specie, ac quando est facta coram pluribus, licèt aliàs obligatio posteà restitutionis famæ respiciat, vel omnes simul, si possibile sit, vel singulos divisim. Quoties repetitur detractio, toties peccatur.

Infamare se ipsum in septem casibus est peccatum mortale: 1. quando quis, sibi ipsi imponit grave crimen falsum; 2. quando, sinè justâ causâ, peccatum suum grave, licèt etiam verum, aliis manifestat, & de illo se jactat; 3. quando se infamat de peccatis gravissimis; 4. si ille, qui se infamat, est persona publica, cujus infamia sit aliis nociva; 5. si ex infamiâ sui ipsius, secuta est infamia alterius; & in hoc casu, est duplex peccatum restitutioni alterius famæ injustè denigratæ obnoxium; 6. si ex sui infamiâ secutum sit scandalum; 7. si illius fama, est illi omninò necessaria ad salutem animæ, & corporis.

Referre audita in quatuor casibus, neque est peccatum mortale, neque contrahitur obligatio restituendi famam: 1. quando crimina non sunt gravia; 2. quando neque augetur, neque magis confirmatur, quod auditum est, demptâ tamen intentione nocendi graviter proximo; 3. quando persona, cum quâ est discursus, prudens est, taliter quod, timeri non possit manifestatio; 4. quando ille, qui refert audita, non est talis, quod illi facilè credatur.

Detractiones omnes, tàm per *impositionem falsi*, quàm per *additionem suprà verum*, aut per *manifestationem veri*, sed occulti; licèt differant specie in *abstracto*, non differunt tamen specie in *concreto*; & consequenter sufficit dicere in confessione, v. g. imposui falsum crimen grave proximo meo; manifestavi grave delictum, sed occultum proximi mei, sinè *specificatione* delicti.

Quomodo sit facienda restitutio famæ, vide sub verbo ly *Fama* §. *Quando detractio &c.*, & quot sint causæ, quæ excusent à restitutione

ſtitutione famæ, vide ſub eodem verbo ly *Fama* §. *Famæ reſtituendæ &c.*

Innoc. XI. propo. dam. 30. in ordine: Fas eſt Viro honorato occidere invaſorem, qui nititur inferre calumniam, ſi aliter hæc ignominia vitari non poteſt &c.; & propo. 43.

43. *Non eſt, niſi veniale, detrahentis authoritatem magnam, ſibi noxiam, falſo crimine elidere; & propo. 44.*

44. *Probabile eſt, non peccare mortaliter, qui falſum crimen alicui imponit, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat; &, ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologiâ.*

Devotio (ut eſt actus ſpecialis Religionis) *eſt actus voluntatis hominis, offerentis ſe ipſum Deo, ad illi ſerviendum*: ità in re communiter. Hujus devotionis cauſa principalis, eſt Spiritus Sanctus, intellectum illuminans, & voluntatem accendens, licèt aliàs, ex parte hominis, plurimùm ea foveatur ex frequenti, & attentâ Divinarum perfectionum conſideratione.

Diſpenſatio, *eſt relaxatio legis, cognitâ causâ*: ità in re communiter. Qui ſint, qui poſſint *licitè*, & *validè* diſpenſare, ſunt ſequentes: 1. Papa diſpenſare poteſt in omni Jure Eccleſiaſtico, non tamen in lege Divinâ, ut eſt communis DD. aſſenſus; poteſt tamen aliquando interpretari in lege Divinâ *poſitivâ*, ità quod, ob certas circumſtantias, declarare poteſt, quod hic, & nunc ceſſet obligatio, ut patet ex *lib. 1. Machab. cap. 2.* ℣. 41., in quo legitur, quod *Judæi interpretati ſunt præceptum Divinum poſitivum de Sabbato cuſtodiendo, non obligare; ſed eis licitum eſſe pugnare, ſi ipſis, in die Sabbati, pugna inferatur ab hoſtibus, ne citiùs diſperdantur à terrâ*; 2. quilibet Legiſlator, aut ejus Superior, vel Succeſſor in juriſdictione, poteſt diſpenſare cum ſuis Subditis in lege à ſe conditâ; 3. Inferior diſpenſare nequit in lege Superioris, niſi in quatuor caſibus: 1. ex permiſſione Juris; 2. ex delegatione, ſibi factâ à Superiore; 3. ex privilegio; 4. ex conſuetudine, legitimè præſcripta.

Quando diſpenſatio fuit obtenta per *ſubreptionem*, vel *obreptionem*; talis diſpenſatio eſt illicita, & invalida; ut eſt communis Theologorum conſenſus, atque Legiſtarum. Subreptio poſteà dicitur, quando *exponitur falſum*; & obreptio dicitur, quando *tacetur verum*.

Quæritur primò, an, quando conceditur diſpenſatio in *lege*

humanâ, *de re gravi*, *sine justâ causâ*; talis dispensatio sit *licita*, & *validâ*? Resp. 1. cum communi DD. consensu talem dispensationem, esse *illicitam* ex utrâque parte; & consequenter ambos peccare, idest, tàm dispensatorem, (si tamen hic scit non reperiri justam causam sic dispensandi), quàm dispensatum, dummodo hunc non excuset bona fides. Resp. 2., quod, licèt plures DD. asserant, talem dispensationem esse *invalidam*; attamen secundùm *Bonac. disp. 1. de legibus q. 2. punc. 3.*, & plures alios, ibi citatos, est *valida*; & consequenter, secundùm *cit. Bonac.*, & alios, & præsertim *Herinex disp. 4. de legibus q. 1. n. 15.*, dispensatus *licitè* uti potest tali dispensatione.

Quæritur secundò, an Papa, urgente gravi causâ, dispensare possit in *Votis*; *Juramentis*; *Matrimonio rato*, & hujusmodi, quæ sunt de *Jure Divino*? Resp. cum *Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 24. num. 5.*, *& lib. 8. disp. 6. num. 6.*, quod, sicuti Jus naturale Divinum, aliud est *absolutum*, ut, de non fornicando, non perjurando, & hujusmodi; & aliud est *fundatum* in *actu*, vel *contractu humano*, ut est votum, juramentum, Matrimonium ratum, & hujusmodi; ità, cum distinctione procedendum est; quapropter dico primò, quod, circà primum, idest, *absolutum*; nullo modo dispensare potest; & circà secundum, idest, fundatum in *actu*, vel *contractu humano*, ut est votum, juramentum, Matrimonium ratum, & hujusmodi, potest dispensare, non tollendo tamen *obligationem* voti, juramenti &c., sed solùm tollendo *fundamentum* obligationis, quatenùs, scilicèt, Papa loco Dei (cujus vices gerit in Terris) remittit Jus, à Deo acquisitum, ex vi voti, juramenti, & similium, vel ut plures DD. volunt, declarat Pontifex, Jus Divinum, vel naturale non obligare, quando justa intervenit causa.

Divinatio, ut species superstitionis, *est enunciatio inordinata eorum, quæ naturaliter cognosci nequeunt*: ità in re communiter: duplex est: prima est, quâ *apertè* invocatur Dæmon, ut dicat occulta; secunda est, quâ *tacitè solùm* invocatur Dæmon, ut, quando quis, ad cognoscendas res, utitur certis mediis, quæ nullam habent virtutem naturalem indicandi tales res: Porrò hæc subdividitur in duo genera, quorum primum, juxtà *Angel. Doct. 2. 2. q. 95. art. 3.*, *& seqq.*, plures recenset species, quarum prima dicitur *Astrologia judiciaria*, quæ in tribus casibus est lethaliter peccaminosa, ut dixi sub verbo ly *Astrologia*; secunda dicitur *Physiognomia*, per quam, ex lineamentis corporis; puta, vultus, palmæ,

palmæ, manus, & hujusmodi, prospera, vel adversa prædicuntur in liberè agentibus; 3. fit *per somnia*, & est mortaliter peccaminosa, quando adest Dæmonis invocatio, licèt tacita, & etiam, quando illis præstatur firma fides; 4. dicitur *Augurium*, quod fit ex avium, piscium, aut aliorum animalium observatione in motu, cantu, volatu, & hujusmodi, prospera, vel adversa prædicuntur in liberè agentibus, &, si istis præstatur firma fides, non caret peccato mortali; 5. dicitur *Sortilegium*, quod est quædam divinatio, quæ consistit in aliquibus actibus humanis: triplex posteà datur sortium genus; nempè: *Divinatorium*; *Divisorium*; *Consultorium*. *Divinatorium* est mortaliter peccaminosum, quia ibi tacitè invocatur Dæmon, nisi in aliquo casu expectetur responsum, seù judicium à Deo, eo modo, quo Saul immisit sortem super Jonatam, & nautæ super Jonam: *Divisorium* est licitum, servatis tamen tribus conditionibus: 1. quod in eo non committatur injustitia; 2. quod non sit contrà publicum bonum; 3. quod non fiat in dignitatibus, & Beneficiis Ecclesiasticis: *Consultorium* est, quando judicium expectatur à Dæmone, & est mortaliter peccaminosum, non solùm contrà primum præceptum Decalogi, sed etiam contrà Religionem; immò, si est cum errore in intellectu pertinaciter, est cum hæresi conjunctum; si posteà Judicium expectatur à Deo est licitum, si tres conjunctim concurrant conditiones: 1. necessitas; 2. reverentia; 3. quod non fiat in rebus prophanis.

Divortium *est legitima separatio conjugis à conjuge in legitimo Matrimonio conjunctis*: triplex est; nempè: quo ad *thorum tantùm*; quoad *thorum*, & *habitationem simul*; & quo ad *vinculum*.

Causæ divortii quo ad *thorum*, & *habitationem simul*, sunt octo, quarum prima durat in *perpetuum*; aliæ verò septem *ad tempus* solummodo: Prima ergo fit ex causâ vel Adulterii; vel peccati nefandi; vel bestialitatis, & hæc durat, ut dixi, in *perpetuum*: ad *tempus* sunt septem sequentes: 1. periculum grave animæ, vel corporis, sivè in masculo, sivè in fæminâ; 2. hæresis superveniens, sivè Marito, sivè uxori, post contractum Matrimonium; 3. sævities, idest, nimia crudelitas, quæ, ut plurimum est in masculis, & non in fæminis; 4. Veneficietas, idest, quando uni conjugum, certò constat, alterum esse maleficum; 5. Insania superveniens uni, vel alteri conjugi, post contractum Ma-

trimo-

trimonium; 6. morbus contagiosus quicumque, superveniens uni, vel alteri conjugi post contractum matrimonium; 7. Votum castitatis emissum, de communi consensu, ad tempus.

In quinque casibus *Adulterium*, non est causa sufficiens, pro faciendo divortio: 1. quando uterque conjux adulteravit; & hoc, licèt unus unâ vice tantùm, & alter etiam centies; 2. quando Maritus dedit Uxori *causam proximam* adulterandi; puta, illam prostituendo, vel consentiendo; secùs dic. est, si *causa* fuit tantummodo *remota*; putà, eijciendo de domo; necessaria negando, nisi tamen constaret de pravâ intentione Mariti; 3. Bona fides, quando, scilicet, unus conjugum, per errorem inculpabilem, habuit copulam cum extraneâ personâ, bona fide putans, esse suum proprium conjugem; 4. violentia; secùs tamen dic. de metu, licèt gravi, cadente in constantem virum; 5. condonatio non solùm explicita, sed etiam implicita, & virtualis.

Conjux innocens, post divortium legitimè factum ob alterius conjugis adulterium, potest, in foro conscientiæ, castitatis votum emittere; Religionem ingredi, & professionem emittere, altero etiam invito; secùs dic. de adultero, nisi cum licentiâ expressâ, liberâ, & voluntariâ innocentis. Facto divortio; filii educandi sunt ab innocente, expensis adulteri.

Divortium quo ad vinculum, in tribus casibus fieri potest: 1. quando ex duobus conjugibus *infidelibus*, ex eo, quod unus conversus est ad fidem Catholicam; alter non vult cum eo cohabitare; 2. quando licèt cohabitet; est tamen cum injuriâ Salvatoris; puta, quia infidelis ejus nomen contemnit; vel quia fideli prohibet Sacramentorum receptionem, & hujusmodi; 3. quando infidelis sollicitat fidelem ad apostasiam à Fide, vel ad alia peccata mortalia.

Dolus duplex est; nempè: bonus, & malus: *Dolus bonus* (qui etiam est licitus) *est quædam solertia in operando*, quâ solertiâ usus est etiam *Apost.*, ut apparet ex 2. *ad Cor. cap.* 12. *Cum essem astutus, dolo vos capi*: secundus, idest, *dolus malus*, est *studiosa machinatio adhibita ad decipiendum*: ità *Tex. in l.* 1. *ff. de dolo*, tripliciter fieri potest; nempè: *mentiendo*; *silendo*; *arte verborum*.

Dolus dupliciter contingere potest; nempè: circà *substantiam*, & circà *accidentia*: quando *dolus* versatur circà *substantiam rei*, annullat contractum, non solùm si *dat causam contractui*, sed

etiam

etiam si solùm *incidat in contractum*; quando posteà versatur circà *accidentia* non annullat contractum, nisi quando *dat causam* contractui; quando dolus annullat contractum, quia versatur circà *substantiam*; illum annullat jure naturæ: *Quod tibi non vis fieri; alteri ne feceris*: tunc posteà dicitur, dolum versari circà substantiam, si, v. g. loco vini pactuiti, daretur cervicia; & tunc dicitur versari circà accidentia, si, v.g. loco vini Montis Pulciani in pacto expressi, daretur vinum Montis Brianzæ.

Dolus, posteà, *dans causam* contractui, est ille, qui si cognitus fuisset tempore contractus ab alterâ parte; nullo modo celebratus fuisset talis contractus; &, si venit ab alterâ parte, vel etiam, si quôcumque modo, altera pars sit particeps doli, sivè in *mentiendo*, sivè in *silendo*, sivè in *arte verborum*, quicumque contractus est invalidus in utrôque foro, *excepto matrimonio*; & in foro *externo*, excipiuntur etiam contractus *stricti Juris*, sed in istis posteà datur *actio judicialis*, ut constat ex *tex. de dolo dato l. 1. ff. de dolo*.

Dolus *incidens* in contractum est ille, qui si cognitus fuisset tempore contractus; licèt fuisset celebratus talis contractus, non tamen eôdem modo, aut eôdem pretio; & si versatur circà *substantiam rei*, annullat contractum; secùs dic. si solùm versatur circà *accidentia*.

Dolus, versans circà *causam finalem*, est, quando disponens non disposuisset, nisi dolus adhibitus fuisset; & tunc quæcumque dispositio est nulla.

Dolus, versans circà *causam impulsivam* est, quando quis, sinè tali dolo, dedisset quidem, aut fecisset, sed non ità libenter, aut facilè, aut citò, hic autem dolus non annullat contractum.

Dominium duplex est; nempè: *jurisdictionis*, & *proprietatis*: Dominium *jurisdictionis*, est, quo quis habet facultatem gubernandi suos subditos, & duplex est: *Ecclesiasticum*, scilicet, & *Laicale*: Dominium *proprietatis*, est, quo quis habet Jus disponendi de re aliquâ, tamquam suâ in suum commodum, nisi lege prohibeatur: Istud triplex est; nempè: *directum*; *utile*; *mixtum*: Dominium *directum* habet ille, qui habet proprietatem rei, sinè usufructu: Dominium *utile* habet ille, qui, sinè proprietate rei, habet Jus fruendi tali re, sivè ad tempus, sivè in perpetuum: Dominium *mixtum* habet ille, qui simul cum proprietate rei, habet etiam usumfructum; & istud est *verum*, *perfectum*, & plenum proprietatis dominium.

Res

D

Res posteà, in quas Homo habere potest verum, & perfectum *proprietatis* dominium, sunt omnes *res corporeæ, inferiores*; puta, bestiæ, arbores, agri, montes, terra, aquæ, metalla, & hujusmodi, ut habetur in *Genesi cap.* 1. Potest etiam Homo habere dominium non solùm *jurisdictionis* in alios Homines, ut Pater in filios, Princeps in subditos, Dominus in servos, & hujusmodi, sed etiam dominium *proprietatis*, ut Dominus in mancipia.

Non potest Homo habere dominium *vitæ propriæ*, juxtà illud *Sapientiæ in cap.* 16. *Tu es Dominus, qui vitæ, & mortis habes potestatem*; habet tamen Homo dominium *propriæ famæ*, & *honoris*, ità quod, existente *justâ causâ*, tantum bonum *licitè negligere* potest, & etiam *prodigere*, nisi tamen in aliorum præjudicium, aut damnum vergat: ità *D. Thom.* 2. 2. *q.* 73. *art.* 4., quod Homo sit Dominus propriæ famæ, & honoris modo suprà dicto, liquet ex publicis confessionibus à Divo Augustino factis; & quod *sinè justâ causâ*, illam negligere, aut prodigere non possit licitè; constat ex illo *Ecclesi. in cap.* 41. *Curam habe de bono nomine*.

Dominium rerum corporalium quatuor modis præcipuè acquiri solet: 1. *Jure naturæ*; 2. *Jure Civ.*, *& Canonico*; 3. *privatâ Hominum voluntate*, idest, *contractibus*, *donationibus*, *conventionibus*, *pactis*, & hujusmodi; 4. *Jure belli justi*.

Illæ res, quæ numquam habuerunt Dominum, ut *gemmæ* in montibus, *margaritæ* in litore maris, & similia, sunt primi occupantis: ità communiter, & sic expresè habetur ex §. *Feræ Instit. de rebus divis*.

Res incertæ, quæ Dominum habuerunt, sed habere desierunt: si ab alio sunt inventæ; iste tenetur adhibere moralem diligentiam ad dignoscendos veros Dominos, ut illis restituere possit; &, si post adhibitam diligentiam moralem, dignoscere nequit veros Dominos; juxtà tutiorem DD. Sententiam, errogare eas debet in pauperes, vel alia pia opera, ut supponi debet, quod talis sit voluntas Dominorum, quoniam ipsi suas res habere nequeunt, licèt aliàs *Lessius lib.* 2 *cap.* 14. *num.* 28 Layman *lib.* 3. *tract.* 1. *c.* 5. *num.* 24, Herinez *disp.* 4 *de Justitiâ, & Jure quæst.* 8. *n.* 149. Mastrius *disp.* 3. *Theol. Moral. num.* 52., & alii dicant, & satis probabiliter, quod inventores talium rerum incertarum, sibi ipsis retinere possunt: Si inventor est *pauper*; nullum debet esse dubium, & maximè, si res inventa esset illi necessaria, ad se liberandum de occasione proximâ peccandi mortaliter. Circà res incertas

certas sunt etiam attendenda Decreta particularia Diæcesum.

Dominus, respectu servorum ad duo tenetur; nempè: ad salarium, illis solvendum, juxtà conventionem, cum ipsis factam; & correctionem vitiorum; undè peccat mortaliter, si tolerat aliquem servum, qui, suo malo exemplo, & depravatis moribus, scandalizat alios conservos, vel familiares.

Donatio, idest, doni datio, *est datio liberalis*, *compensationem non intendens*: ità in re communiter: multipliciter dividitur, & primò in *merè gratuitam*, & *remunerativam*; secundò in *absolutam*, & *conditionatam*; tertiò inter *vivos*, & *mortis causâ*; & hæc, quôcumque tempore revocari potest, dùm vivit donator, etiam pro solo illius arbitrio: Illa, idest, *inter vivos*, semel perfecta, non ampliùs *temerè* revocari potest, idest, *sinè gravissimâ causâ*, qualisest ingratitudo Donatarii, vel Proles superveniens donatori, ut habetur ex *Text. in l. si unquam*; *& l. fin. C. De revocandis donationibus*.

Donatio facta *solo verborum officio*; si est acceptata, dat dominium *ad rem*; si est facta cum *actuali traditione rei* dat dominium *in re*. Antè acceptationem explicitam, vel implicitam revocari potest, licèt sit facta per publicum Instrumentum; & si illi apponatur aliqua conditio *turpis*, vel *impossibilis*; haberi debet tamquam non apposita.

Donatio, licèt facta cum actuali traditione rei, & explicitè acceptata, in sex casibus revocari potest: 1. quando est omnium bonorum inter vivos; 2. donatio inter vivos ob enormem ingratitudinem donatarii, quæ ingratitudo tamen à Judice approbari debet an sit talis; 3. donatio facta mortis causâ; 4. donatio facta à Patrefamilias, si est tanta, ut non relinquat filiis suis, quantum petit eorum *legitima* portio; &, si est facta extraneæ personæ animo defraudandi filios, tota revocatur; 5. si donatio facta à Rege *enormiter* Regnum lædit, ab ipso, vel successore revocari potest; 6. Pater filiis carens; si pro tempore, quo filiis caret, magnam bonorum partem donavit: filiis supervenientibus revocari potest quo ad *legitimam*, si est facta Ecclesiæ, vel Loco Pio; & *in totum*, si est facta ob profanas causas.

Donationes *inter vivos*, factæ *inter conjugatos*, sunt à Jure prohibitæ. exceptis quinque casibus: 1. si fiunt mortis causâ, seù in tempus soluti matrimonii; 2. si fiunt ob piam causam, vel sint remuneratoriæ; 3. si Uxor donet Marito ex causâ dignitatis obti-

nendæ, vel publici muneris exercendi; 4. si Maritus condonet dotem, aut faciat contradotem, seù ob justam causam augeat Uxoris dotem, vel si quid annuum, vel mensale donet Uxori, ob vestimenta, & alias necessitates, vel si fiat Religiosa; 5. si Maritus est dives, & modicè donet.

Donatio *inter Sponsos* per verba de *futuro* valet, dummodo non fiat in tempus *futuri* matrimonii: si matrimonium est invalidum; revocari possunt, quæ donata sunt, licèt aliàs compensari debeat damnum pudoris.

Donatio *inter vivos*, ultrà *quingentum solidos*, Jure communi Cæsareo est invalida què ad *excessum*, nisi accedat insinuatio apud Judicem, exceptis quinque casibus: 1. si est facta Ecclesiæ, vel ad alias pias causas, dummodo tamen non sit inofficiosa; 2. si est facta à Principe, vel Principi à Personâ privatâ; 3. si est facta militibus à belli Ducibus ex propriis bonis, vel hostium spoliis; 4. si ad causam; puta, ob causam militiæ, nuptiarum, ad redimendos captivos, & hujusmodi; 5. si est facta in remunerationem beneficiorum, obsequiorum, & similium: *Tex. l. Sancivimus*; *& l. si quis pro redemptione C. de donationibus*, & alibi.

Dotis proprietas semper remanet in pleno Uxoris dominio, licèt aliàs administratio, & ususfructus pertineant ad Maritum, ut constat ex *l. 2., & l. Dotis fructus ff. de Jure Dotium*: immò etiam vivente Marito, si hic ad inopiam reducitur, taliter quod sit periculum, ut dotem consumet, fas est Uxori eam repetere, ut ait *Layman in l. 3. tract. 4. cap. 13. num. 7.*, & mortuo Marito præfertur Uxor in repetendâ dote omnibus aliis personalibus creditoribus, etiam tempore prioribus, & hypotecam habentibus, licèt aliàs duo dentur casus, in quibus dotis dominium plenè ad Maritum transit, sed cum obligatione tantundem restituendi, soluto matrimonio: primus casus est, si dos consistit in numeratâ pecuniâ, vel aliis rebus usu consumptibilibus: secundus est, si res dotales usu non consumptibiles ità æstimatæ dentur, ut æstimatio faciat emptionem, & venditionem; & ratio est, quia in prædictis duobus casibus Maritus acquirit dominium ipsarum, & summæ taxatæ pecuniæ; & consequenter veluti pretii debitor efficitur, ac proindè, soluto matrimonio, potest sibi retinere rem, & pro re offerre taxatam pecuniam.

Duellum, idest, *duorum bellum*, Græcè *monomachia* dictum, *est pugna singularis ab utrâque parte, spontè suscepta*: ità in re com-

communiter: Per *Conc. Trid. sess. 20. de ref. cap. 19.* est prohibitum sub pœnâ excommunicationis latæ, nemini tamen reservatæ; & per *Greg. XIII.* est prohibitum sub pœnâ excommunicationis latæ, Papæ reservatæ extrà Bullam Cœnæ tamen, dummodo tres simul concurrant conditiones; nempè: 1. assignatio *loci particularis*, in quo pugnari debeat in duello; 2. assignatio *temporis*, in quo utraque pars inveniri debeat in *tali loco assignato*, pro pugnando in duello; 3. quod *utraque pars* pervenerit *tempore assignato* ad *locum determinatum*, pro pugnando in duello.

Incurritur prædicta excommunicatio, licèt duellantes non pugnent in duello, dummodo per eos non steterit, quod pugnarent; incurritur, licèt duellum fiat sinè Patrinis: quod dicitur de duellantibus, in ordine ad prædictam excommunicationem; idem dic. est de Patrinis, & de illis omnibus, qui concurrunt ad duellum, non solùm *positivè*, ideſt, quôcumque modo cooperando, sed etiam *negativè*, ideſt, illud non prohibendo, ne fiat, si commodè prohibere possunt: idem etiam dic. est de *scienter* adstantibus ad videndum duellum, licèt fiat sinè Patrinis; dixi *scienter*, quia ignorantia quæcumque, exceptâ affectatâ, tàm *Juris*, quàm *facti*, excusat ab incurrendâ præfatâ excommunicatione in *scienter* adstantibus, ad videndum duellum.

Duellum, licèt mortaliter peccaminosum, & prædictis excommunicationibus subjectum, est tamen licitum in quatuor casibus, ità quod neque sit lethaliter peccaminosum, neque ulli censuræ obnoxium: 1. tempore belli, quando Hostis duellum offert Exercitui; *licitè* acceptari potest, tamquam necessarium ad evertendam totius exercitus ignominiam, animosque hostium debilitandos, suorumque confirmandos, ut evenit de duello Davidis cum Gigante Goliat, ut legitur in 1. *Reg. cap. 17.*; 2. Si in bello ex communi partium consensu, totum bellum ad duorum, vel paucorum certamen committeretur, ne, in communi certamine, tanta hominum strages fieret; 3. quando quis, pro tuendâ propriâ vitâ, cogeretur acceptare duellum, eo quia ad evitandam mortem, aliud remedium sibi non suppeteret, cum hoc sit de Jure naturæ: idem dic. si duellum esset simpliciter necessarium pro conservatione propriorum bonorum temporalium; 4. Si duo, vel plures essent condemnati ad mortem; & Judex ad tentandam sortem unius, vel aliquorum faceret, ut pugnarent in duello.

Alex. VII. propo. dam. 2. in ordine: Vir Equestris, ad duel-

lum provocatus, poteſt illud acceptare, ne notam timiditatis apud alios incurrat.

Dulia *eſt honor, & ſervitus debita Sanctis*, ſivè, *eſt virtus, exhibens cultum Creaturæ rationali, ob excellentiam acquiſitæ Beatitudinis*. Appellatur *Dulia*, ſivè, *ſervitus*, quia nos, tamquam Servi, magnâ animi demiſſione, debemus Sanctos venerari, tamquam Patronos, & Protectores noſtros: ità *Polmann.in Brev. Theol. 2. 2. n. 10. 14.*

E

EBrietas, quæ oritur ex vitio gulæ, *eſt actus, quo quis ità immoderatè utitur potu, ut uſum rationis perdat ad tempus*: ità in re communiter: Ebrietas eſt lethaliter peccaminoſa, ſi tamen prævidetur; & ratio eſt, quia in tali caſu ebrius ſibi voluntariè notabile damnum infert, amittendo illum rationis uſum, qui à brutis illum differre facit: excuſat tamen à peccato, ſi non ſit directè intenta, & cenſeatur permiſſa tamquam ſimpliciter neceſſaria ad recuperandam ſanitatem corporis, dummodo tamen, ex tali ebrietate, rationabiliter non timeatur aliquod grave damnum ſpirituale; eſt etiam peccatum mortale ſe ipſum voluntariè exponere periculo ebrietatis; alios ſcienter inebriare, vel exponere periculo ebrietatis, eſt peccatum mortale, niſi excuſet neceſſitas, pro evitando proprio, vel alieno gravi damno ſpirituali, corporali, vel temporali.

Quilibet actus, qui ex genere ſuo ſit peccaminoſus, ſivè mortaliter, ſivè venialiter, factus ab ebrio, qui voluntariè ſe inebriavit, vel ebrietatem prævidit, eſt taliter peccaminoſus, ac ſi eſſet factus cum uſu rationis in actu exercito, ſi actus ille fuerit intentus, directè, ità quod ſe inebriaverit ad finem committendi in ebrietate talem actum, v. g. homicidium, vel prævideril, & non fecerit debitam diligentiam ad illud præcavendum, ut eſt communis DD. opinio; & idem dic. eſt de illis, qui alios ſcienter inebriant, modò non excuſet neceſſitas, ut dixi ſuprà: quilibet contractus ab ebrio factus eſt invalidus, & nullus, quia *ebrius* reputatur ut *amens*.

Innocens XI. propo. dam. 8. in ordine: Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem, ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis frui actibus ſuis.

Ecclo-

E

Ecclesiæ nomine intelligitur *certus Hominum cætus ad veram Dei cognitionem, & cultum, veramque Religionis societatem divinitùs evocatus*; Dividitur in *Triumphantem*; *Purgantem*; & *Militantem*.

Est de Fide Divinâ, veram Jesu Christi *Ecclesiam Militantem*, esse in Terris *visibilem*, cujus primarium Caput (licèt pro nunc invisibile) est Jesus Christus Salvator noster, &, post ejus admirabilem Ascensionem in Cælum, ejus caput visibile est *Romanus Pontifex* legitimus D. Petri Apostolorum Principis, successor, ac proindè verus Jesu Christi in Terris Vicarius.

Hæc vera Ecclesia visibilis, tota simul, & universalis, neque errare potest in articulis fidei, juxtà illud *Matt. in cap.* 16., neque totaliter deficere, juxtà *eundem Matt. in cap.* 28., & *Joannem in cap.* 16., & extrà hanc veram Jesu Christi Ecclesiam, nemo salvari potest.

Notæ pro dignoscendâ verâ Jesu Christi Ecclesiâ sunt quatuor, idest, quod sit *Una*; *Sancta*; *Catholica*; *Apostolica*: *Una*, juxtà illud Apost. in 1. ad Cor. c. 14. *Non enim divisionis est Deus, sed pacis*. *Sancta*, juxtà illud Psal. 18. *Lex Domini immaculata convertens animas*. *Catholica*, idest, una, & eadem, & *universaliter*, in toto Mundo, juxtà illud Marci in cap. 16. *Euntes in Mundum universum prædicate Evangelium*. *Apostolica*, idest, illa, quæ originem habuit ab *Apostolis*, & finè ullâ temporis interruptione, usque ad præsentem diem pervenit: sicque, à partium enumeratione, & consideratione, nulla alia vera Jesu Christi Ecclesia unquam assignari poterit, nisi *Romana*, quæ est illa *Una*, *Sancta*, *Catholica*, & *Apostolica*, quam nos Catholico-Romani fatemur, & veneramur.

Quod vera Dei Ecclesia, Jesu Christi Sponsa, fuerit, sit, & in perpetuum futura sit *Una numericè*; nullus ex Christi fidelibus, revocare potest in dubium; quia, sicuti *unus est Deus*, ità *Una numericè, debet esse* ejus Ecclesia, in quâ profiteatur *illa numero fides*, sinè quâ impossibile est placere Deo; quamque Jesu Christi docuerunt Apostoli, sicuti, & ipsi, à Jesu Christo audierunt.

Quod posteà *hæc Una numero Ecclesia*, usque ad prima sex sæcula completa, hoc est, usque ad obitum Gregorii, hujus nominis, primi, Pontificis Romani, fuerit *Romana*; nullus Hæreticorum negat (licèt ab Ascensione Domini usque ad Gregorium; septuaginta aliæ fuerint Ecclesiæ, sicuti septuaginta fuerunt hereses specie, & ma-

& malitiâ distinctæ non tantùm à Romanâ, sed etiam inter se, ut accuratè notavit Berninus) nam Calvinus Hæresiarca Instit. lib. 1. cap. xi. sect. 13, sic scripsit: *Meminerimus quingentis circiter annis magis adhuc floruisse Religionem, & synceriorem viguisse doctrinam*. Bulingerus adversùs Brent. in cap. 1. partis 1. sic scripsit: *Hanc doctrinam synceram, inviolatamque; consensu unanimi*, & Catholico, *conservavit vetus, Sanctaque illa, & Orthodoxa Christi ab ipsis Apostolorum temporibus Ecclesia* per integra sex sæcula, *& multò plura*; & parte altera cap. de patr. priscæ Ecclesiæ sic: *Quando Patres referunt, non tantùm quid ipsi dumtaxat senserint, sed quæ fuerit ætate ipsorum ex Scripturâ, Sancta, vera*, Apostolica, & Catholica *Fidei professio* in Orthodoxâ, & Catholicâ Christi Ecclesiâ; *sanè ab iis citrà crimen impietatis, & salutis veræ dispendium, recedere, aut iis reluctari, non licet*. Bartholomæus Kechermanus in lib. 3. cap. 14. System. Logici sic scripsit: *Diligenter inquirenda est antiquitas*; & magna est confirmatio fidei, *cognitâ serie temporum, Ecclesiæ eligere testimonia eorum, qui fundamenta retinuerunt. Si vis autem scire, quæ sit vera, pia, & erudita antiquitas; dicam tibi uno verbo, quod res est. A tempore Apostolorum usque ad initium Papatus, hoc est*, annis ferè sexcentis, floruerunt Discipuli Apostolorum, & eorum audientes, *ut Policarpus, Ignatius, Irenæus, Justinus, Tertullianus, Cyprianus, Eusebius, Athanasius, Basilius, Nazianzenus, Chrysostomus, Theodorettus, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Prosper Aquitanicus, & Maximus*. Quoties igitur vetustatem laudamus; *de his, & similibus, quos jam nominavi, loquimur*. Anonimus quidam, (plures alios brevitatis gratiâ, prætereo), qui, se veteris Catholicæ Fidei, amatorem appellans; in quôdam suo Opusculo, cujus titulus est: *Concordia Bernensis Ecclesiæ cum doctrinâ Apostolorum, & quatuor Æcumenicorum Conciliorum* Bernæ impressum anno 1650., sic Germanico idiomate scripsit: *Si etenim Hystorias* primorum Episcoporum Romanorum, *revolvimus; comperiemus in veritate, quod illorum triginta, & unus; devoti, laboriosi, & humiles Prædicatores, id est, fideles Pastores, & ordinarii verbi Dei Doctores fuerint, qui etiam Evangelio, testimonium suo sanguine reddiderunt*; his usque ad annum sexcentesimum, *adhuc triginta tres successerunt* usque ad Gregorium Primum, *qui etiamnùm, tamquam populi Doctores prædicarunt: siquidem* Gregorius Primus, ulti-

ultimus erat, qui prædicationis officio functus est, *ità ut sexaginta quatuor* Episcopi Romani, *successivè usque ad* annum sexcentesimum fuerint, *qui juxtà institutum Christi, Oves verbo Dei paverunt*, & *juxtà D. Pauli doctrinam prædicarunt*: Et propo. 6. tria dat documenta; nempè: primum; *quod Ecclesia dicitur VERA, quia extrà eam omnes doctrinæ sunt falsæ*: secundò; *quod dicitur CATHOLICA, quia à quatuor Æcumenicis Conciliis, sit verbo conformis judicata*: tertiò; *quod Ecclesia, quæ credit ea, quæ ab his Conciliis, credita fuere, non habeat fidem novam, sed veterem; sitque* Vera, & Catholica *Ecclesia*.

Ex confessione ergo præcipuorum modernorum Hæreticorum, ut visum est; & ex testimonio omnium Patrum, qui Sacrosancto primo Generali, & Æcumenico Concilio Nicæno; & Sancti Gregorii, evidenter constat, quod vera Dei Ecclesia, Jesu Christi Sponsa, ab Apostolis usque ad sextum sæculum completum successivè, & sinè ullâ interruptione fuerit *ROMANA*, cum Patres cit. Concilii Nicæni post facta Decreta, & Canones, scripserunt ad Silvestrum *Romanum Pontificem*, ut dignaretur approbare, & ratum habere quidquid in Concilio gestum erat (tom. 1. Conc. in Conc. Romano sub Silvestro), & S. Gregorius in exposit. 5. Psal. Pænit. sic scripserit: *Hæc Sedes Romana speculatorem suum toto Orbi indicit; & novas Constitutiones omnibus mittit*.

Sicuti omnes penè Hæretici moderni fatentur, quod vera Dei Ecclesia, Jesu Christi Sponsa usquè ad Sanctum Gregorium inclusivè fuerit *Romana*; ità penè omnes asserunt, quod immediatè post Sanctum Gregorium defecerit: Sunt tamen inter se discordes in assignandâ causâ, cur defecerit; nam aliqui sunt ex illis, de quibus *S. August. in Epist.* 137. sic scripsit: *Qui non habentes, quod in causâ divisionis defendant; non nisi hominum crimina, colligere affectant; & ea ipsa plura falsissima, jactant*.

Estò, quod Hæreticorum, & Lutheri præsertim, calumniæ, essent veritates; quid indè sequitur? *Ex Personis probamus Fidem; an ex Fide Personas*, respondet Tertull. in lib. de præscrip. cap. 2. *Soli Dei Filio servabatur sinè delicto permanere*, ibidem subdit idem Tertullianus: *Paucorum culpa* (ait S. Hieronym.) *non præjudicat Religioni; Apostolorum Fidem, Judæ proditio, non destruxit*. Estò, iterum dico, quod Hæreticorum calumniæ essent veritates: quid indè? Jesus Christus non dixit Petro: Ego rogavi pro te Petre, *ut non deficias*; sed dixit: *ut non deficiat*

Fides

Fides tua: Petrus cum juramento negavit Christum; ex tali ergo errore personali, inferri potest, quod Dei Ecclesia defecerit? Absit. Auscultent Hæretici, quid S. Hieron. dicit in lib. 2. adversùs Jovinianum: *Si altissima illa sublimitas cecidit* (dicit de Lucifero) *quis cadere non possit? Si in Cœlo ruinæ; quanto magis in terra?*

Audiant Hæretici, qui in Romanorum Pontificum, aliorumque Ecclesiæ Prælatorum oculis, festucas vident; Magistrorum verò suorum, nullatenùs trabes considerant: percipiant, dico, quales fuerint *Lutherus*, *Zuinglius*, *& Calvinus* eorum deceptores, & Dei Ecclesiæ non reformatores (ut ipsi jactant), sed veri deformatores: Lutherus in lib. de Eccles. Ord. Episc., Mundo sic se ipsum publicavit: *En appello me* Ecclesiasten; *Dei gratiâ, hoc titulo insignivi meipsum; & si* Evangelistam, *me etiam, Dei gratiâ, nominarem, citiùs essem ostensurus.* Et in lib. contrà Regem Angliæ, hoc modo: *Ego adversùs dicta Patrum Hominum, Angelorum, Dæmonum pono, non antiquum usum, non multitudinem Hominum, sed unius Majestatis æternæ verbum, Evangelium . . . ut nihil curarem, si mille Augustini, mille Cypriani, mille Ecclesiæ Henricianæ contrà me starent . . . An non sum ego pretiosus, & nobilis Vir? Immò certè bis mille annis vix nobilior fuit sanguinis, quàm Lutherus.* In Glossâ posteà contrà Edictum Imperatoris, his verbis: *Ego Doctor Martinus Lutherus, Domini nostri Jesu Christi indignus Evangelista.* In colloquiis autem latinis, cap. de morbis, sic: *David, Daniel, Isajas; excellentissimi fuerunt Prophetæ: Ego sum Isajas, Philippus, Jeremias.*

An credibile sit, quod Deus, qui superbis resistit; Cujus Filius exemplar, & Magister humilitatis, hoc dedit documentum: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde &c.* miserit hunc Luciferum ad reformandam Ecclesiam suam? judicent, & respondeant Lutherani. An, inquam, credibile sit, quod Deus miserit ad reformandam Ecclesiam suam illum Lutherum, modernorum Hæreticorum Antesignanum, qui in colloq. mensal. German. pag. 274. confessus est, *quod, quando cum hominibus erat, non nocebat illi Diabolus; sed quando solùm deprehendebat; tunc illum erudiebat in moribus; & quod Diabolus frequentiùs, & propiùs cum illo condormiebat, quàm Catharina sua Concubina*, ut ibidem legitur pag. 281. Luthero, dico, à Fide; ab Ordine, & à Reli-

Religione apostatam? judicent, & respondeant Lutherani.

Idem omninò dicendum est de *Zuvinglio* Hæresiarcâ, Lutheri contemporaneo, à Fide, & ab Ordine apostatâ, qui de seipso sic præsuntuosè scripsit (teste Hottingero à Patre Ruscâ relato in Judicio Eccles. pag. 207.) *Ut primùm hùc Tigurum, vocatus, perveni; Evangelium Matthæi citrà omnem humanarum nugarum traditionem, Ecclesiæ exposui; & hoc institutum meum de Evangelio absque humanis commentationibus, ex solis fontibus Scripturæ Sacræ prædicando &c.* Et in Epicher. de Can. Missæ, sic superbè scripsit: *Orandi pro Defunctis morem, Chrysostomus, & Augustinus tradiderunt, ab Apostolis usque ad se manasse, quod ego vehementer admiror. Et si verum est, non puto, Apostolos aliâ de causâ, quàm indulgentiâ, infirmis quibusdam, permisisse pro mortuis orare.* Et in Choronide de Eucharist., fatetur, *se in somnis à Diabulo edoctum fuisse ad scribendum contrà realem Corporis Christi præsentiam in SS. Eucharistiâ.*

An credibile sit, quod Deus ad reformandam Ecclesiam suam, miserit hominem præsuntuosum, superbum, à Diabulo edoctum? Judicent, & respondeant Zuvingliani.

De Calvino Hæresiarcâ nequissimo, à Fide, & ab Ordine Apostatâ; hoc solùm dicere sufficiat, quod ipsemet in *Conc. X. Gall. in epist. ad Ephes.* confessus fuerit *homines suæ Sectæ, omnium mortalium esse sceleratissimos, & facinorosissimos*: & in hoc Calvinus, ità locutus est, ut veritas ipsa loqui, visa fuerit, ut inter alios patet de *Bezâ*, ejusdem Calvini in doctrinâ discipulo, & in crimine pessimo, igne purgando, affeclâ: Hic raptam Claudiam conjugatam, quam Candidam appellabat, secum duxit Genevam, ubi sic canere non erubuit.

Namque Vezeliis carere possum,
Et carere parente, & his, & illis,
At non Candidulâ, Audobertuloque.
Sed utrùm rogo præferam duorum?
Priores tibi defero Audoberte;
Quod si Candida *fortè conqueratur,*
Quid tùm? basiolo tacebit uno.

de hoc dant testimonium *Schlupelburgius Lutheranus*; & *Tiletanus in cap. 18. Apologiæ* dicit, quod Audobertus, quo abutebatur, erat ex Provinciâ Arelatensi. Hìc optimè quadrat illud Jesu Christi dictum: *Sufficit discipulo, si sit sicut Magister ejus.*

Teomorus Calvinista (relatu Rescii in Ministromachiâ) recenset novem maculas turpissimas à suæ Sectæ hominibus, Calvino inustas; nempè: *Hæretico pejorem, ambitiosum, usurarium, trapezitam, avarissimum, aleatorem, scortatorem libidinosissimum*, & quidem eo more, quod non liceat homini loqui, *vindictæ appetitissimum, & iracundissimum fuisse*.

An credibile sit, quod Deus ad reformandam Ecclesiam suam, miserit Calvinum nefandissimum hominem, & tot, talibusque vitiis maculatum? Judicent, & respondeant Calviniani.

Hæretici ergo illi, qui dant causam defectionis veræ Dei Ecclesiæ Romano-Catholicorum criminibus; ejiciant prius magnas trabes, quas habent in oculis propriis, & tunc perspicient educere festucas ex alienis oculis.

Illi Hæretici, qui defectionis, veræ Dei Ecclesiæ, hominum criminibus dant causam; Donati Hæresiarchæ, vestigia sequuntur, ejus falsam doctrinam profitentes; nam *Divus Augustinus in brev. Coll. lib. 3. cap. 4.*, narrat, quod Carthagine celebratum fuit Concilium (sedente in Cathedrâ Petri Innoc. I., qui creatus fuit Papa anno 402.), in quo idem Augustinus interfuit simul cum aliis 287. Episcopis Catholicis; & 279. Episcopis Donatistis: In hoc Concilio principalior articulus fuit (ut ibi dicit idem Augustinus) *an, scilicet, propter peccata hominum, defecisset vera Dei Ecclesia*, quod cum Catholici negarent; & Donatistæ affirmarent; Catholici demonstrarunt originem, & perpetuitatem Ecclesiæ Dei; principium, & novitatem Ecclesiæ Donatisticæ, & utentes verbis *Tertull. de Præscript. cap. 31.* sic clamabant: *Edant Donatistæ originem suarum Ecclesiarum; evolvant ordinem suorum Episcoporum*, & posteà cum eôdem Tertull. ibidem cap. 3. sic eos interrogabant: *Qui estis vos? Undè venistis?* Et cum Optato Milevitano adversùs Parm. lib. 1. sic illis dicebant: *Vestræ Cathedræ vos originem ostendite, qui vultis vobis Sanctam Dei Ecclesiam vindicare?* & tandem cum S. Hieronymo in epist. ad Ocean., & Pamach., quæ in ordine est 65. concludebant *in eâ permanendum esse Ecclesiâ, quæ ab Apostolis fundata, usq; in illam diem, erat durata*.

Idem posteà D. August. post coll. cap. 19. subdit, quod Donatistæ se subscripserunt propositioni Catholicæ, & quod confessi fuerunt Sanctam Ecclesiam Catholicam esse veram, & solam Magistram veritatis, licèt aliàs ex post ad vomitum reversi fuerint

suorum

suorum errorum; more solito Hæreticorum, qui semper rationum evidentiâ convicti remaneant; numquam victos, se ostendunt. Prædicta optimè quadrant pro Hæreticis modernis.

Alii asserunt veram Dei Ecclesiam defecisse in ***Bonifacio Tertio*** (qui creatus fuit Papâ anno 606. post Sabinianum primum, qui electus fuit anno 604 immediatè post Gregorium primum) eo quia, ut ipsi dicunt, electus fuit à *Phoca* Imperatore; sed isti errant etiam per testimonium *Lutheri in lib. de potest. Papæ; Magdeburgentium in Cent. 6. cap. 1., Mornæi in mysterio iniquitatis progressu 22.* prædicti enim non dicunt, quod electio Bonifacii fuerit facta à Phocâ, sed solùm dicunt, quod Bonifacius recepit à Phocâ privilegium, quod Sedes Romana esset prima aliarum Ecclesiarum; sed errant toto Cælo, nam Sedes Romana ab incunabulis semper fuit prima, & Magistra omnium aliarum Ecclesiarum, ut liquet ex omnibus Ecclesiasticis Historiis; quapropter *Card. Bellarm. de Rom. Pontificibus lib. 2. cap. 17.* dicit, quod Phocas sancivit *declarando*, & *asserendo*, non tamen *instituendo* aliquid novi.

Bonifacius; eo quia Cyriacus Patriarca Constantinapolitanus temerè prætendebat, quod Sedes Constantinapolitana haberet primatum suprà Sedem Romanam; ad reprimendam insolentem audaciam Cyriaci, usus est auxilio brachii sæcularis recurrendo ad Phocam pro justitiâ; & Phocas declaravit, & asseruit, quod Sedes Romana, erat prima, & Magistra omnium aliarum Ecclesiarum, Verè Cyriaco congruebat illa D. Augustini sententia (lib. de utilit. credendi cap. 17.) *Romanæ Ecclesiæ, nolle primatum dare; vel summæ impietatis est; vel præcipitis arrogantiæ.*

Sed estò, quod falsitas esset veritas; idest, quod electio Bonifacii non fuisset facta à Clero Romano, sed à Phoca; sic dico: Vel electio Papæ spectabat ad Imperatorem; vel ad Clerum Romanum: Si spectabat ad Imperatorem; ergo electio Bonifacii fuit Canonica; ergo corruit fundamentum Hæreticorum asserentium, quod ideò defecit in Bonifacio vera Dei Ecclesia, quia ejus electio non fuit Canonica, & consequenter invalida. Si posteà electio non spectabat ad Imperatorem, sed ad Clerum Romanum: quâ fronte atritâ, & æneo vultû moderni Hæretici dicunt, & sustinere prætendunt, quod electio Papæ spectet ad Imperatorem? Respondeant quidquid volunt, quod semper illaqueati remanebunt; nàm ut ait *Petrus Cellensis lib. 5. epist. 4.*, sicuti veritas ventilata clarescit:

 & spe-

& species Aromatica pistillorum tunsione fragrascit; sic Ecclesia Catholica Hæreticorum oppressione plus crescit.

Pro coronide referam, quod scribit *Divus Bernardus ad Eugenium Tertium in lib. de considerat.* sic ergo illi dicit: *Tu Sacerdos Magnus. Tu Summus Pontifex. Tu Princeps Episcoporum. Tu Hæres Apostolorum. Tu Primatu, Abel; Gubernatu, Noe; Patriarcatu, Abraham; Ordine, Melchisedech: Dignitate, Aaron; Authoritate, Moyses; Judicatu, Samuel; POTESTATE, PETRUS; UNCTIONE, CHRISTUS.*

Divus Bernardus, sicuti, & Eugenius III. vixerunt pluribus sæculis post Bonifacium III. De S. Bernardo; *Lutherus in colloq. convival.* dicit, quod omnes Ecclesiæ Doctores vicerit; *Daniel Hejesensis in orat.* 3. testatur, quod opera, quæ Sanctus Bernardus scripsit, sunt: *Rivus Paradisi; Ambrosia animarum; Pabulum Angelicum, & medulla pietatis*: Et Calvinus Instit. lib. 4. cap. x. asserit, quod S. Bernardus in lib. de considerat., *ità locutus fuerit, ut veritas ipsa loqui visa fuerit &c.* Si ergo per ipsos Hæresiarcas, & Hæreticos modernos, S. Bernardus vincit omnes Ecclesiæ Doctores; ejus Doctrina est Rivus Paradisi, & Pabulum Angelicum; & id quod scripsit in lib. de considerat., sit verum, ut ipsamet veritas; & aliàs Divus Bernardus pluribus sæculis vixerit post Bonifacium Tertium: necessariò simpliciter concludere debent moderni Hæretici, quod aut vera Dei Ecclesia Jesu Christi Sponsa illibata duraverit usque ad Eugenium Tertium, de quo S. Bernardus dat testimonium, quod *Potestate erat* Petrus; & *Unctione* Christus; vel detestari suos Magistros, ut mendaces. Hoc est argumentum strangulatorium, quod solvi non potest.

Everso totaliter à radicibus fundamento Hæreticorum, quod vera Dei Ecclesia defecerit in septimo sæculo; consequenter dicendum est, quod præsenti tempore vera Dei Ecclesia, sit numericè *Romano-Catholica*; cum Hæreticorum latratus non possint se extendere, nisi ad errores Ecclesiasticorum personales, in quos incidit ille idem Petrus, cui Jesus Christus dixerat: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Cum autem vera Dei Ecclesia, in quâ profitetur illa numericè Fides, sinè quâ impossibile est placere Deo, quamque docuerunt Apostoli, sicuti ipsi à Jesu Christo audierunt, sit *Romana*, cujus Caput pro nunc visibile, est Clemens XIII. fæliciter regnans; indè necessariò sequitur, quod sit Sancta, & Apostolica, non solùm in

Fidei

Fidei doctrinæ, ab ipsâ traditæ, Sanctitate; sed etiam in mediis ad Sanctitatem consequendam juxtà illud S.Petri in epist.1.cap.1. *Sancti sitis, quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum*: proponit enim Ecclesia Romana filiis suis Evangelicam voluntariam Paupertatem, Obedientiam, Castitatem; Operum Misericordiæ spiritualium, & corporalium exercitationem; Jesu Christi cum gaudio Crucem bajulari in angustiis, & tribulationibus; ejusdemque sequi vestigia in inimicorum dilectione, & consiliorum Evangelicorum exercitatione. Sancta, & Apostolica denique in tot filiis suis, ex quibus idem Lutherus (lib. de cap. bab. cap. de bapt., & cap. de Eucharist.) Sanctos appellat Bernardum, Dominicum, Franciscum, & Thomam Aquinatem, quorum tres primi, etiam à Melanctone Lutherano Sancti vocantur. Catholica denique cum una, & eadem numero sit in omnibus Terrarum Orbis partibus, ubi ejus filii reperiuntur.

Quærere quis posset, cur vera Dei Ecclesia, quæ ab incunabulis *Christiana* appellabatur, ut colligitur ex *Act. Apost cap. xi.*, nunc appelletur *Ecclesia Catholica*: Credo in unam Sanctam *Catholicam*, & Apostolicam Ecclesiam? Resp. hujus mutationis causam fuisse *Gnosticos* Hæreticos, quorum Antesignanus fuit *Carpocrates* circà annum vigesimum secundi sæculi, cujus hæreses abominabiles infestarunt Asiam, Africam, & Europam. *S. Epiphanius hæres. 26.* narrat, se in Ægypto, talia de hoc Hæresiarcâ audivisse, ut quando reminiscebatur, ipsamet excogitatio horreret: Hoc dicere sufficiat, quod asserebat, & prædicabat, quod si aliquis moriebatur antequam gustasset omnes delectationes carnalis sensualitatis, ejus anima in pænam omissionis riunebatur corpori, donec satisfecisset plenè appetitum; undè *cit. S. Epiphanius hæres. 27.* sic scripsit, *Teneri unumquemque ad omnia genera scelerum perpetranda, & si, cum homines moriebantur, non perpetrassent omnia, quæ perpetrare poterant, remitti ad corpora, idque toties, donec implerent scelerum mensuram*; & in tali sensu exponebat illud Evangelii in *Matt. cap. 5. Non exies indè, donec reddideris novissimum quadrantem*: ejus malitia tandem usque ad talem excessum pervenit, ut puniret, & aliquando etiam pænâ mortis illos, qui sivè ex causâ verecundiæ propter publicitatem; sivè ex motivo remorsus conscientiæ, renuissent committere quodcumque peccatum cujuscumque speciei luxuriæ, allegando illud *cit. Matt. Consentiens esto adversario tuo citò, dùm es in viâ cum eo, ne fortè*

tradat

tradat te adversarius Judici, & Judex tradat te Minist ro, & in carcerem mittaris &c. Idem cit. S. Epiphanius sic de *Gnosticis* addit: *Dicere timeo, ut ne de sterquilinii occultati, carnalem revelem, & quibusdam videar graviolentiæ inductionem operari &c.* Origenes *de denominatione Christianorum, & Catholicorum* narrat, quod ipsimet Gentiles oderant, & detestabantur Christianorum nomen, evitantes conversationes, & discursus gentis tàm perversæ, & abominabilis, eo quia omnes existimabant servare eadem dogmata: quapropter ut refert *S. Epiphanius loco citato*, tunc cæperunt *Christiani non Gnostici* denominari *Catholici*, ne cum Hæreticis nomen haberent commune. Contrà *Gnósticos* tunc scripserunt *S. Justinus*, *S. Theophilus*, *& Antenagora* illas admirabiles Apologias, quibus ad evidentiam demonstrarunt, quod fraudolenter Gnostici, sibi ipsis Christianorum nomen usurpabant.

Ecclesia non solùm potest *directè* præcipere *actus externos*, ut fatentur omnes DD. Catholici, sed etiam *actus internos*, sicuti deducitur ex *Trid.*, *sess. 13. in Decreto de SS. Eucharistiâ*, ubi Sancta Synodus interdicit, ne de SS. Eucharistiâ *aliter credatur*, quàm quod in eôdem Decreto definitur; sed *credere* est actus *purè internus*: ergo Ecclesia *directè* præcipere potest *actus purè internos*. Ex hoc posteà sequitur, quod Ecclesia non solùm potest exercere *potestatem jurisdictionis*, quæ in hominis utilitatem pertinet, ut patet de dispensatione in *votis merè internis*, sed etiam exercere potest *potestatem legislativam*, & *coactivam*, ut patet ex *primâ propo. dam. ab Alex. VII.*, & aliis ab *Innoc. XI.*, quæ sunt 5., 6., 7., 10., 11., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., in quibus omnibus præcipiuntur, vel prohibentur *actus merè interni*.

Ecclesiastica Immunitas rectè dividitur in *Realem*, *Localem*, & *Personalem*: prima, idest, *Realis*, est, quæ competit *rebus Ecclesiasticis*; Secunda, idest, *Personalis*, est, quæ convenit *Ecclesiasticis Personis*; Tertia, idest, *Localis*, est, quæ conceditur *Ecclesiis* (& de istâ hic est sermo), & definitur, quod *sit privilegium, loco Sacro concessum, ut ibi existentes tuti sint à laicâ potestate*.

Hac locali immunitate Ecclesiasticâ gaudent omnes delinquentes, qui ad Ecclesiam confugiunt, ut patet ex *Constit. Greg. XIV.*, quæ incipit: *Cum aliàs nonnulli &c.* exceptis tamen casibus in §. 3. expressis, & sunt septem sequentes.

1 Publici latrones, viarumque grassatores, qui frequentata itinera,

nera, vel publicas stratas obsident; ac viatores ex insidiis aggrediuntur: Per ly *Latrones* intelliguntur illi, qui aggrediuntur, spoliant, & *occidunt* viatores; & per ly *grassatores viarum* intelliguntur illi, qui viatores aggrediuntur, & spoliant, *sed non occidunt*: Idem dic. est de *Pyratis*, ac de *illis*, qui publicas stratas *obsident*; aut *Arcem*, vel *Castellum* habent, ex quibus erumpere solent, ad *despoliandos* homines prætereuntes; secùs dic. de furibus, qui occultè, & sinè armis furantur, & etiam de illis, qui, in viâ publicâ, hominum depredationes attentant, sed non perficiunt; & hujus ratio est, quia in pænalibus, & odiosis, actus debent in suo genere esse perfecti, & consummati, ut est communis DD. consensus.

2 Depopulatores agrorum; & isti, sunt illi, qui segetes in alienis agris depredantur, comburunt, aut destruunt, vel agros alienos vastant; sivè hoc faciant *diurno* tempore, sivè *nocturno* saltem secundùm *Barbos. lib. 2. Jur. Eccl. cap. 3. n. 87.*

3 Qui homicidia, vel membrorum mutilationes, in ipsis Ecclesiis, earumque Cæmeteriis, committere non verentur, dummodo tamen homicidium, vel mutilatio sint facta in Ecclesia, vel Cæmeterio; nam, si quis in Ecclesiâ, vel Cæmeterio existens alium extrà Ecclesiam, vel Cæmeterium, existentem, occideret, vel mutilaret; non ideò privaretur Ecclesiasticâ Immunitate, ut ait *Barb. cit. cap. 3. num. 111.* cum pluribus aliis: à contrario sensu intelligendum est, si quis, extrà Ecclesiam, vel Cæmeterium existens, alterum in Ecclesiâ, vel Cæmeterio, existentem, occideret, vel mutilaret; & hoc, licèt in Ecclesiâ, vel Cæmeterio vulneratus, ibi non obiret, sed extrà Ecclesiam, vel Cæmeterium moreretur; & ratio est, quia, sicuti delictum fuit in Ecclesiâ, vel Cæmeterio commissum; ità qui illud commisit, ejus asylo gaudere non debet, ut ait *Bonac. to. 2. q. 7. pun. 6. §. 2. n. 5.*, & communiter. Attendatur Bulla Ben edicti XIII.

4 Homicidæ *proditores*. In quo posteà consistat ratio *proditorii*? Resp., quod, licèt accidentaliter varient DD., substantialiter tamen in hoc conveniunt, quod *ratio proditorii* in hoc consistit, quod occidatur homo, rationis compos, qui hìc, & nunc, impotens est, ad se præcavendum, vel sub specie amicitiæ.

5 Assassinii Rei; *Assassinorum* posteà nomine intelliguntur illi, qui occisorem, promisso pretio, conducunt; vel qui opera sua ad occidendum locant, quod idem est, ac dicere *Mandantes*, & *Mandatarii*.

6 Hæ-

6 Hæresis Rei, ideſt, *Hæretici*, *ob crimen hæresis*, privantur Eccleſiaſticâ immunitate: an etiam tali aſylo priventur propter alia delicta, in Bullâ Gregoriana non excepta? Reſp., quod, licèt aliqui DD. teneant *affirmativam* opinionem; *negativa* tamen, ut communior, & probabilior, eſt ſequenda, ut, inter plures alios, tenet *Zoesius tit. de Immunit. Eccleſ. num.* 16; & ratio eſt, quia, cum Hæretici per Baptiſmum, ingreſſi ſint Eccleſiam, & conſequenter remaneant obligati ejus legibus, in odioſis, & pænalibus, ut eſt communis DD. conſenſus; debent proindè etiam gaudere de illius favoribus.

7 Rei læſæ Majeſtatis in *perſonam ipſius met Principis*: notanter dicitur ly: *in perſonam ipſius met Principis*, nam excludi debent alia delicta, quæ licèt ſint *læſæ Majeſtatis*, non ſunt tamen in *perſonam ipſius met Principis*: Qui poſteà ſint Rei læſæ Majeſtatis *in perſonam ipſius met Principis*: vide ſub verbo ly *crimen* §. ly *Prima ſpecies*.

Benedictus XIII. per ſuam Conſtitutionem, quæ incipit: *Ex quo, divinâ diſponente gratiâ &c.* emanata *anno* 1725. confirmavit Conſtitutionem *Gregor. XIV.*, & prædictis ſeptem caſibus exceptis, ſex ſequentes addidit.

1 Interficientes proximum ſuum animo præmeditato, & deliberato.

2 Falſificantes literas Apoſtolicas.

3 Miniſtros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro depoſitis Principis, privatarumque perſonarum deſtinati, furtum, aut falſitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniaria, ità minuatur, ut pænæ ordinariæ locus ſit.

4 Conflantes, adulterantes, vel tondentes quaſcumque monetas aureas, vel argenteas etiam Principum exterorum quotieſcumque in loco, aut Provinciâ, ubi crimen admittitur, liberum habeat uſum, & commercium.

5 Ipſas monetas conflatas, adulteratas, aut detonſas ſcienter ità expendere, & erogare præſumentes, ut fraudis conſcii, atque participes cenſeri poſſint.

6 Illos, qui ſub nomine Curiæ, ſeſe introducunt in alienas domos, animo ibidem perpetrandi rapinas, eaſque re ipsâ committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domeſticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi fortè reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio ſequatur.

In

E

In eâdem Bullâ prædictus Benedictus XIII. declarat: 1. circà *Latrones, & viarum grassatores*, sufficere unicam tantùm grassationem in viâ publicâ, aut vicinali admissam, ut quis publicus latro, & grassator dici valeat, dummodo tamen grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit. Declarat 2., quod non solùm illi, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumque Cæmeteriis committere audent, sed etiam eos, qui stantes in Ecclesiâ, vel Cæmeterio interficiunt stantes extrà Ecclesiam, vel Cæmeterium, aut ipsis membrum mutilant, nec non eos, qui stantes extrà Ecclesiam, vel Cæmeterium occidunt stantes intrà Ecclesiam, vel Cæmeterium, aut iis membrum mutilant. Declarat 3. Illos, qui confugientibus vim inferunt, atquè ipsos ab Ecclesiâ, aliôque loco immuni violenter extrahunt, & abducunt. Declarat 4. in tribus præmissis casibus ejusmodi Reos, non illius tantùm Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere. Declarat 5., quod per ly *Assassinii Reos*, intelliguntur tàm Mandatarii, quàm Mandantes, qui certum præmium, aut mercedem, sivè in pecuniâ, sivè in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodo assassinium re ipsâ patratum fuerit.

Statuit, præcipit, & mandat prætereà, nullam in hoc Decreto haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianæ Constitutionis, quæ à quôcumque Doctore prodierit, neque praxes à quibuslibet Curiis, aut Tribunalibus invectæ; immò, nec quarumcumque declarationum, quæ ab hujus Almæ Urbis nostræ Tribunalibus, sivè etiam à Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Immunitati Ecclesiasticæ præpositorum emanaverint, quatenùs præsenti nostræ Constitutioni adversentur, sed in occurrentibus casibus sequens norma observetur: nimirùm.

Quotiescumque Curia Ecclesiastica, à Curiâ Sæculari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem à loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepti qualitate, ac personæ reitatæ subministrata, vel acquisita sint indicia, quæ ad capturàm decernendam sufficere videantur; tunc Curia Ecclesiastica ad ejusdem Delinquentis extractionem ab Ecclesiâ, aliisve locis immunibus, ope, ac medio suorum Executorum, implorato

etiam, quatenùs opus sit, brachii sæcularis auxilio, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ, ab Episcopo deputandæ, procedere teneatur, extractumque, ad suos Carceres asportari, ac ibi sub tutâ custodiâ detineri, curet, & faciat. Ubi verò ex processu informativo desuper conficiendo, constet de crimine excepto, ac insuper adversus eundem extractum, talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quæ quidem indicia, juxtà regulas Juris vocantur *ultrà torturam*) eo tandem casu præfatum extractum, Ministris, & Officialibus Curiæ sæcularis, tradere, & consignare possit, ac debeat, exactâ tamen, & receptâ priùs ab ipsis obligatione in formâ Juris validâ, restituendi extractum Ecclesiæ sub pænâ excommunicationis latæ sententiæ Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatæ, quatenùs idem extractus indicia contrà ipsum acquisita, in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minimè purgaverit, & verè delinquens repertus fuerit; Curiæ Sæculari in ipsum tali casu, ut Juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

Insuper idem Summus Pontifex præcipit, & mandat sub pænâ excommunicationis latæ ut suprà, & aliis pænis à Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis adversùs eos, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam quòquo modo lædunt, ac violant, ne quicumque alius, quâcumque sæculari dignitate præfulgens, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant ad cognoscendum, & declarandum, an delicta, pro quibus inquisiti ad loca immunia confugerunt, & in eis, se receperunt, sint nec ne de genere, ac numero exceptorum, nisi soli Episcopi privativè, & nullus alius, qui sit inferior Episcopis, licèt sint locorum Ordinarii, aut nullius Diæcesis, aut Conservatores à Sede Apostolicâ specialiter, vel generaliter deputati.

Quoad intelligentiam casuum positorum in Constitutione Gregoriana; attendi debet hæc Benedicti.

In aliis casibus quibuscumque; delinquentes, ad Ecclesiam confugientes, gaudent Ecclesiasticâ Immunitate; &, si quis Ecclesiasticam Immunitatem violaverit, non solùm committit grave sacrilegium, sed etiam in plures pænas incurrit, & præsertim in excommunicationem majorem à Jure, & ipso facto, à quâ *ex vi unius Decreti Sac. Cong. Immunit., emanato sub die* 20. *Aprilis anno* 1673., absolvi non potest, nec etiam vigore *Jubilæi generalis*,

lis, nisi in Bullâ Jubilæi fiat particularis mentio de violatoribus Ecclesiasticæ Immunitatis.

Nomine posteà *Ecclesiæ localis* veniunt omnes Ecclesiæ, non solùm consecratæ, sed etiam tantummodo benedictæ Episcopi authoritate, sed etiam cum solâ Crucis erectione, ad publicum Missæ Sacrificii usum deputatæ, ut clarè constat ex *cap. Eccles. de Immu. Eccles.*, & hoc intelligendum est, licèt tales Ecclesiæ essent interdictæ, vel pollutæ, ut ait *Pring. tit. de Immun. Eccles. num.* 3. cum *Sylvestro*, & aliis: Ecclesia posteà polluitur in quinque casibus: 1. ob homicidium peccaminosum; 2. ob injuriosam effusionem sanguinis humani; 3. ob notoriam seminis humani effusionem; 4. ob sepulturam non baptizati; 5. ob sepulturam excommunicati vitandi, & Hæreticorum. Veniunt etiam *Cœmeteria*, licèt ab Ecclesiâ *separata*, dummodo Episcopi authoritate sint designata, & Sacrata: ità *Barb. cit. num.* 62., *& seqq.*; Veniunt etiam omnes structuræ, quæ ad Ecclesiam pertinent, ut: *Sacristia*, *Turris Atrium*, *Porticus*, *Ambitus*, quia hæc omnia vel sunt ipsi Ecclesiæ annexa, vel ad Ecclesiæ fabricam spectant.

Item Monasteria, Conventus, Religiosorum Domus, & quæcumque in spatiis Monasterii, Conventus, vel Domus continentur: Item Hospitalia, Oratoria Episcopi authoritate constructa; & omnia alia loca, quæ Religioni, vel pietati sunt destinata, dummodo Episcopi authoritate fuerint fundata: ità *Barb. cit. c.* 3. *n.* 67. *& seqq.* cum pluribus aliis.

Delinquentes confugientes ad Sacerdotem manibus gestantem SS. Eucharistiæ Sacramentum extrà Ecclesiam, gaudent Immunitate Ecclesiasticâ, ut vult *Barbos. loco cit. cap.* 3. *num.* 69., qui etiam ibidem plures alios citat, in hujus opinionis confirmationem.

Item illi, qui pro asylo confugientes ad Ecclesiam, illam clausam reperientes, ejus januam, vel seram manibus apprehendunt: *Barb. ibid. nu.* 65., immò illi etiam, qui parietem Ecclesiæ exteriorem tangunt, Immunitate Ecclesiasticâ gaudent, ut benè probant *Bonac. disp.* 3. *in Decal. q.* 3. *pun.* 4. *n.* 5., & Diana *part.* 3. *tract.* 1. *resp.* 73.

Rei cujuscumque criminis (exceptis tresdecim supradictis) gaudent Ecclesiasticâ Immunitate, & consequenter in prædictis locis capi nequeunt, aut vinculis constringi, & multò minùs per vim

V 2 ab

ab ipsis locis extrahi sub pœnâ, ut suprà dictum est: idem dic. si Reus per *dolum*, vel *fraudem* esset inductus ad deserendum locum Sacrum, in quo erat; & mediante *dolo*, vel *fraude* esset captus, nisi Ecclesiæ sit restitutus: ità *Barbos. cit. num.* 54., & plures alii.

Quamdiu Reus manet in Ecclesiâ, non potest à Judice per sententiam condemnari ad quamcumque pœnam corporalem, neque ad pœnam servitutis, exilii, aut triremium: ità communiter DD. Insuper prohiberi non potest, quominùs ad ipsum deferantur necessaria pro sustentatione vitæ; & ratio est, quia oppositum facere, esset aperta coactio, ut communiter dicunt DD.

Rei ad Ecclesiam confugientes recipiendi sunt, neque indè excludi possunt, aut repelli; quin immò si non habent, undè vivere possunt, illis subministrari debet quantum pro sustentatione vitæ est necessarium, licèt aliàs ipsi rei in tali casu (si laborare possunt) laborare teneantur pro Ecclesiâ, ubi inveniuntur, & hoc pluribus de causis, & præsertim; ne ex delictis commissis, reportent commodum.

Occidens, vel mutilans in Monasterio, gaudet asylo in Ecclesiâ: ità cum communi *Sperell. decis.* 60. *n.*4., & Antonell. *de reg. Eccl. lib.* 10. *cap.* 9. §. 1. *n.* 17.

Beneficio asyli non privatur, qui ex purâ rixâ, ex improviso subortâ, occidit, vel mutilat in Ecclesiâ, ut declaravit *Sac. Cong. Immunit. die* 24. *Martii* 1636.

Clerici sæculares gaudent immunitate pro delictis non exceptis, ab ipsis commissis: ità *Sperell. decis.* 59. *n.* 36., ubi in fine notat sic fuisse decisum à *Sac. Cong. Immun.*

Regulares intrà septa Monasterii delinquentes; ad hoc ne regularis disciplina corruat, & ne delicta impunita remaneant, extrahi possunt ab Ecclesiâ, & salutaribus pœnitentiis corripi, ut declaravit *Sac. Cong. Immun. in unâ Æsinâ* 10. *Aprilis* 1701.

Episcopus non potest dare facultatem Judici laico, ut quis examinetur in Ecclesiâ, vel alio loco immuni, præsertim cum juramento: neque quod cadavera exhumentur, ut fiat recognitio in *Ecclesiâ*, sed *solùm extrà*, & *ad arbitrium ipsius Episcopi* ut declaravit *Sac. Congreg. Immunit. die* 2. *Maji* [illegible] claratio ab *eâdem Sac. Cong.* confirmata fuit *ann*[illegible] *gusti*.

E

Sac. Cong. Immun. in unâ *Narniensi* emanatâ *anno* 1665. 27. *Januarii* declaravit, *plateam Cathedralis* non gaudere Immunitate, quæ declaratio approbata fuit à *Papá* 21. *Februa. ejusdem anni*: secùs dic. est de *Domo Parochi*, licèt etiam *non hæreat Ecclesiæ*, ut declaravit *Sac. Congreg. Immunit.*, teste *Pignat. consult.* 436.

Extractus à loco immuni, eidem loco restituendus est, ut declaravit *Sac. Congr. Immunit. in unâ Cajacensi die* 20. *Novembris* 1640., & solus Papa dispensare potest, ut alteri loco restituatur.

In dubio, an quis propter crimina excepta in Gregorianâ gaudeat, nec ne Immunitate, spectat ad Episcopum judicare, & in casu, quo concurrente Episcopi licentiâ, Reus à loco Sacro extrahi deberet, ad Carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponendus erit, nec Curiæ Sæculari consignandus, nisi postquam Episcopus pronunciaverit constare de *crimine in Gregorianâ excepto*. Vide Constit. Bened. §. *Insuper*.

Eleemosina *est opus, quo subvenitur indigentiæ alterius ex misericordiâ procedens*: ità in re communiter.

Indigentia, seù necessitas quadruplex est: *Extrema*; *quasi extrema*; *gravis*; *communis*: Prima, idest, *extrema* est illa, in quâ quis positus, invenitur in probabili periculo mortis, vel gravis infirmitatis, nisi subveniatur: *Quasi extrema* est illa, quæ est proxima prædicto periculo, ità quod, si quis in illâ existens non subvenitur constituitur in recensito periculo: *Gravis* est illa, in quâ quis positus; talia patitur incommoda, quæ vitam ei reddunt nimis miseram, & molestam: *Communis*, est illa, in quâ quis positus; licèt incommoda patiatur; non sunt tamen talia, quæ ei vitam nimis miseram, & molestam reddant juxtà patientis statum, & conditionem; & talis necessitas, regulariter loquendo, est illa, quæ reperitur in *mendicis*, qui hinc, indè subveniuntur, dùm ostiatim petunt eleemosinam: His præmissis sit.

In *extremâ*, vel *quasi extremâ* necessitate proximi; *quisque tenetur* sub [illegible] erogare eleemosinam *etiam de necessariis simpl*[illegible] *status*, ut cum communi Theolog[illegible] po. dam. ab Innoc. XI. in ordine [illegible] ariis simpliciter ad propriam [illegible] [illegible] tamen positus in prædicti[illegible] necessitate, quis [illegible] atque [illegible] [illegible] sic [illegible], ne- [illegible] ex or- [illegible] ficiens, pro

ab ipsis locis extrahi sub pœnâ, ut suprà dictum est: idem dic. si Reus per *dolum*, vel *fraudem* esset inductus ad deserendum locum Sacrum, in quo erat; & mediante *dolo*, vel *fraude* esset captus, nisi Ecclesiæ sit restitutus: ità *Barbos. cit. num.* 54., & plures alii.

Quamdiu Reus manet in Ecclesiâ, non potest à Judice per sententiam condemnari ad quamcumque pœnam corporalem, neque ad pœnam servitutis, exilii, aut triremium: ità communiter DD. Insuper prohiberi non potest, quominùs ad ipsum deferantur necessaria pro sustentatione vitæ; & ratio est, quia oppositum facere, esset aperta coactio, ut communiter dicunt DD.

Rei ad Ecclesiam confugientes recipiendi sunt, neque indè excludi possunt, aut repelli; quin immò si non habent, undè vivere possunt, illis subministrari debet quantum pro sustentatione vitæ est necessarium, licèt aliàs ipsi rei in tali casu (si laborare possunt) laborare teneantur pro Ecclesiâ, ubi inveniuntur, & hoc pluribus de causis, & præsertim; ne ex delictis commissis, reportent commodum.

Occidens, vel mutilans in Monasterio, gaudet asylo in Ecclesiâ: ità cum communi *Sperell. decis.* 60. *n.*4., & Antonell. *de reg. Eccl. lib.* 10. *cap.* 9. §. 1. *n.* 17.

Beneficio asyli non privatur, qui ex purâ rixâ, ex improviso subortâ, occidit, vel mutilat in Ecclesiâ, ut declaravit *Sac. Cong. Immunit. die* 24. *Martii* 1636.

Clerici sæculares gaudent immunitate pro delictis non exceptis, ab ipsis commissis: ità *Sperell. decis.* 59. *n.* 36., ubi in fine notat sic fuisse decisum à *Sac. Cong. Immun.*

Regulares intrà septa Monasterii delinquentes; ad hoc ne regularis disciplina corruat, & ne delicta impunita remaneant, extrahi possunt ab Ecclesiâ, & salutaribus pænitentiis corripi, ut declaravit *Sac. Cong. Immun. in unâ Æsinâ* 10. *Aprilis* 1701.

Episcopus non potest dare facultatem Judici laico, ut quis examinetur in Ecclesiâ, vel alio loco immuni, præsertim cum juramento: neque quod cadavera exhumentur, ut fiat recognitio in *Ecclesiâ*, sed *solùm extrà*, & *ad arbitrium ipsius Episcopi*, ut declaravit *Sac. Congreg. Immunit. die* 2. *Maji* 1629., quæ declaratio ab *eâdem Sac. Cong.* confirmata fuit *anno* 1645. *die* 8. *Augusti*.

Sac.

Sac. Cong. Immun. in unâ *Narniensi* emanatâ *anno* 1665. 27. *Januarii* declaravit, *plateam Cathedralis* non gaudere Immunitate, quæ declaratio approbata fuit à *Papâ* 21. *Februa. ejusdem anni*: secùs dic. est de *Domo Parochi*, licèt etiam *non hæreat Ecclesiæ*, ut declaravit *Sac. Congreg. Immunit.*, teste *Pignat. consult.* 436.

Extractus à loco immuni, eidem loco restituendus est, ut declaravit *Sac. Congr. Immunit. in unâ Cajacensi die* 20. *Novembris* 1640., & solus Papa dispensare potest, ut alteri loco restituatur.

In dubio, an quis propter crimina excepta in Gregorianâ gaudeat, nec ne Immunitate, spectat ad Episcopum judicare, & in casu, quo concurrente Episcopi licentiâ, Reus à loco Sacro extrahi deberet, ad Carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponendus erit, nec Curiæ Sæculari consignandus, nisi postquam Episcopus pronunciaverit constare de *crimine in Gregorianâ excepto*. Vide Constit. Bened. §. *Insuper*.

Eleemosina *est opus, quo subvenitur indigentiæ alterius ex misericordiâ procedens*: itâ in re communiter.

Indigentia, seù necessitas quadruplex est: *Extrema*; *quasi extrema*; *gravis*; *communis*: Prima, idest, *extrema* est illa, in quâ quis positus, invenitur in probabili periculo mortis, vel gravis infirmitatis, nisi subveniatur: *Quasi extrema* est illa, quæ est proxima prædicto periculo, itâ quod, si quis in illâ existens non subvenitur constituitur in recensito periculo: *Gravis* est illa, in quâ quis positus; talia patitur incommoda, quæ vitam ei reddunt nimis miseram, & molestam: *Communis*, est illa, in quâ quis positus; licèt incommoda patiatur; non sunt tamen talia, quæ ei vitam nimis miseram, & molestam reddant juxtà patientis statum, & conditionem; & talis necessitas, regulariter loquendo, est illa, quæ reperitur in *mendicis*, qui hinc, indè subveniuntur, dùm ostiatim petunt eleemosinam: His præmissis sit.

In *extremâ*, vel *quasi extremâ* necessitate proximi; quisque tenetur sub mortali, ei errogare eleemosinam etiam de *necessariis simpliciter ad decentiam status*, ut cum communi Theolog. tenet *Jo: de Cardenas ad propo. dam. ab Innoc. XI. in ordine* 12., *n.* 5., secùs dic. est de *necessariis simpliciter ad propriam, atque familiæ sustentationem*, nisi tamen positus in prædictâ necessitate, esset Persona publica, Reipublicæ necessaria, quia tunc eleemosina esset debita sub mortali etiam de *necessariis simpliciter* ad propriam,

atquè

atquè familiæ sustentationem, ut est communis DD. assensus.

In *gravi necessitate*; eleemosina est debita sub mortali *ex superfluis statui*, si alius non sit, qui subveniat proximo in *gravi necessitate* constituto, nec in simili necessitate posito, ut patet ex *Evangelio*, ubi sic: *Discedite à me maledicti in ignem æternum: esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.*, ubi not. est, quod per ly *esurivi*: Christus solùm loquitur de *necessitate gravi*, ut communiter explicant DD.

Licèt non desint, qui dicant, quod in communibus necessitatibus eleemosina sit debita ex *consilio tantùm*, & non ex *præcepto* etiam de superfluis ad *naturam*, & *statum*; probabiliùs tamen est, quod divites, qui habent superflua *naturæ*, & *status*, peccent mortaliter, si *nullam eleemosinam* erogare volunt *mendicis*, & hi enumerari possunt inter divites Epulones, omni charitate Dei, & Proximi exutos.

Homines privati non tenentur inquirere pauperum necessitates, sed solùm Prælati ex officio, & Principes respectu suorum subditorum, quorum sunt Patres.

Graviori necessitati priùs succurrendum est in quôcumque subjecto illa sit: Parentes priùs, quàm Uxor, & Filii in æquali necessitate succurri debent ex justitiâ: Eleemosina priùs erroganda est *justo*, quàm peccatori.

Superfluum *Personæ* est illud, sinè quo decens status personæ subsistere potest: superfluum *naturæ* est illud, sinè quo vita servari potest.

Necessarium, & superfluum considerari debent non solùm respectu temporis præsentis, sed etiam futuri, & periculorum.

Innoc. XI. propo. damn. 12. in ordine: Vix in sæcularibus, etiam Regibus, invenies superfluum statui; & ità vix aliquis tenetur ad eleemosinam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.

Emphitheusis *est contractus rei immobilis*, cujus dominium utile *tantummodo transfertur in accipientem*, retento directo *apud concedentem, cum pacto certæ pensionis solvendæ proprietario in recognitionem dominii directi*.

Emptio *est acceptio alicujus rei pro certo pretio*: ità in re communiter: conditiones pretii sunt tres: 1. quod sit *pecunia numerata*, aliter esset *permutatio*; 2. quod sit *certum*; 3. quod sit *justum*: pretium posteà *justum* duplex est; nempè: *naturale*, & *legale*:

pre-

pretium *naturale* triplex est; nempè: *summum*, *medium*, & *infimum*; pretium *legale* consistit in *indivisibili*; & quilibet excessus tàm *suprà* in vendendo, quàm *infrà* in emendo in *foro conscientiæ* est restitutioni obnoxius; secùs dic. in *foro externo*, dummodo non excedat medietatem, quia sicuti in tali casu daretur *læsio enormis*, ità daretur etiam *actio judicialis*, ut constat ex *l. 2. C. de rescindendâ Venditione*.

Ad substantiam tàm emptionis, quàm venditionis ultrà pretium; alia duo requiruntur: 1. quod res, quæ emitur, vel venditur existat vel *de præsenti*, ut, ager, vinea, domus, ovis, triticum, vinum, caro, caseus, ova, & similia; vel *de futuro*, ut fructus nasciturі, Jura, actiones, & hujusmodi, quæ omnia emi, & vendi possunt; 2. pactio, idest, quod circà rem emendam, vel vendendam fiat *pactio pretii*, & in illud tàm emptor, quàm venditor præbeant liberum assensum.

Res, quæ habent pretium, sunt in duplici differentiâ, nam aliæ sunt, quæ sunt necessariæ ad *victum*, & *vestitum*, quæque consistunt, aut in *pondere*, aut in *numero*, aut in *mensurâ*; & aliæ sunt, quæ solùm inserviunt ad *ornatum*, & *delectationem*: pretium primarum tàm naturale, quàm legale debet esse *justum*, ut suprà dictum est: pretium secundarum stat in voluntate ementium, & vendentium citrà fraudem tamen.

Ad justitiam *pretii naturalis*, nulla regula, quæ sit certa, assignari potest; undè regulariter loquendo, standum est ad locorum consuetudinem, approbatam juxtà communem Hominum loci practicam, quæ quidem æstimatio pretii, desumenda est ex abundantiâ, vel penuriâ rerum, & aliis circumstantiis, quæ infrà ponentur; quapropter dicendum est, quod non peccat contrà justitiam, qui emit aliquam mercem, v. g. uno ducato aureo ad libram, licèt talis emptor certò sciat, quod post paucos dies pretium talium mercium habebit multum incrementum; & hujus ratio est, quia, ut ait *Laym. lib. 3. tract. 4. cap. 17. num. 9.*, rerum pretia naturalia; non ex privatâ unius, vel alterius hominis notitiâ, vel affectione desumenda sunt, sed ex communi hominum sensu, & æstimatione.

Septem autem sunt causæ, ob quas emi potest quæcumque res minori pretio naturali, quàm sit justum pretium infimum: 1. quando emptor emit in gratiam venditoris, eo quia emptori commodum non est tunc emere; sed à venditore rogatur, ut emat; 2. ratione

tione modi vendendi; quapropter merces ultroneæ vilescunt pro tertia parte; 3. ratione multitudinis mercium ejusdem speciei; 4. ratione multitudinis mercium diversæ speciei simul emptarum; 5. ratione paucitatis emptorum; 6. ratione inopiæ pecuniæ; 7. ob donationem spontaneam.

Hic adv. est, quod non quilibet excessus pretii naturalis, tàm infrà in emendo, quàm suprà in vendendo, est mortaliter peccaminosus, & restitutioni obnoxius, sed solùm quando quantitas est *notabilis*, nam si *modica* est; tàm emptor, quàm venditor non censentur peccare contrà justitiam, cum nimis durum sit inter homines semper observari exactissima justitia; undè *Scotus in 4. dist.* 13. *q.* 2. *a.* 2. notat, ferè omnem contractum comitari aliquam donationem; & statim sic addit: *Satis probabile est, quod quando contrahentes sunt mutuò contenti; mutuò volunt sibi remittere, si secundùm aliquid deficiunt ab illâ justitiâ requisitâ.* Hanc doctrinam communiter tenent Theologi.

Emptoris obligationes sunt quatuor: 1. solvere justum pretium pactuitum tempore inter partes statuto; 2. resarcire damna venditori secuta ob moram culpabilem in solvendo pretium tempore statuto; 3. restituere, si rem emit minori pretio *notabili*, quàm sit justum pretium naturale, & etiam resarcire damna, si quæ exindè subsecuta sunt venditori; 4. monere venditorem de justo rei pretio, si per ignorantiam, rem vendit minori pretio, quàm sit justum pretium, saltem infimum.

Fraudes ex parte emptoris duæ esse possunt: 1. Si falsò deprimit valorem rei, dicendo esse vitiosam, cum talis non sit; 2. si alios terret ab emptione, ut ipse minori pretio emat. Circà hunc emptionis tractatum, probabiliores eligi DD. opiniones.

Epicheja *est benigna legis interpretatio secundùm æquum, & bonum, declarans casum aliquem particularem ex mente legislatoris ob suas circumstantias speciales sub lege universaliter latâ, non esse comprehensum*: ità communiter in re.

Equivocatio tunc solùm est licita, quando quis interrogatur de re aliquâ, quam non est obligatus manifestare, & quam manifestare non potest sinè proprio, vel alieno damno.

Error quatuor modis reddit contractum invalidum: 1. quando error est in *specie* contractus; 2. quando est in *pretio*; 3. quando versatur *circà rem*; 4. quando versatur *circà substantiam rei*; ratio est, quia in prædictis quatuor casibus deest consensus, *cum nullus*

nullus sit errantis consensus, ut habetur ex *l. Non idcircò C. de Juris, & facti ignorantiâ*, & *alibi*; & consequenter quilibet contractus, cum aliquo ex prædictis quatuor erroribus factus, est nullus.

Quando error versatur solùm circà *accidentia*; contractus est validus, dummodo *error*, vel *dolus* non dederint causam contractui; vel nisi qualitas fuerit deducta in pactum tempore contractus per modum conditionis: ità communiter DD.

Metus gravis cadens in constantem Virum, & ab *extrinseco* proveniens; si est *injustè* incussus ad extorquendum consensum pro quôcumque contractu, annullat quemcumque contractum in *foro interno conscientiæ*; & in *foro externo* rescindi debet per Judicis sententiam, ut communiter docent Legisperiti, & desumitur ex *Jure Canonico cap. Abbas &c. Ad audientiam de iis, quæ vi, metusque causâ fiunt*, ubi dantur sequentes duæ regulæ generales: 1. *Quæ* metu, *&* vi *fiunt, de Jure debent in irritum revocari*; 2. *Quæ* vi, metusque causâ *fiunt*, *carrere debent robore firmitatis*: secùs dic. de metu levi cadente in inconstantem Virum; aut si fuit gravis; *justè* tamen fuit incussus, aut etiam si talis metus, licèt gravis, provenit ab *intrinseco*: ità communiter DD.

Eucharistia *est Sacramentum novæ legis, in quo sub speciebus panis, & vini consecrati continetur Corpus, Sanguis, Anima Christi, & Divinitas ob nutrimentum vitæ spiritualis in Baptismo receptæ, & ob illius conservationem, & propagationem*: ità in re communiter.

Licèt sub utrâque specie, & singulis utriusque speciei partibus sensibilibus, contineatur totus Christus, tàm quò ad substantiam, quàm quò ad accidentia tàm spiritualia, quàm materialia; adhuc tamen SS. Eucharistia dicenda est, quod simpliciter, & absolutè sit unum tantummodo Sacramentum, non quidem *unitate indivisibilitatis*, sed unum *unitate integritatis*, atque *perfectionis*, ut docet *Scotus in 4. dist. 8 q. 1.*

Materia consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, compositus, & coctus, ut est noster quotidianus usualis, & potest esse tàm azimus, quàm fermentatus, licèt aliàs in nullo casu, possit *Sacerdos latinus in Ecclesiâ latinâ celebrare in fermentato*, neque *Sacerdos Græcus in azimo in Græcâ Ecclesiâ*: Panis ex ordeo, avenâ, & aliis similibus granis, non est materia sufficiens,

6 Hæresis Rei, ideſt, *Hæretici, ob crimen hæresis*, privantur Eccleſiaſticâ immunitate: an etiam tali aſylo priventur propter alia delicta, in Bullâ Gregoriana non excepta? Reſp., quod, licèt aliqui DD. teneant *affirmativam* opinionem; *negativa* tamen, ut communior, & probabilior, eſt ſequenda, ut, inter plures alios, tenet *Zoeſius tit. de Immunit. Eccleſ. num.* 16; & ratio eſt, quia, cum Hæretici per Baptiſmum, ingreſſi ſint Eccleſiam, & conſequenter remaneant obligati ejus legibus, in odioſis, & pænalibus, ut eſt communis DD. conſenſus; debent proindè etiam gaudere de illius favoribus.

7 Rei læſæ Majeſtatis in *perſonam ipſius met Principis:* notanter dicitur ly: *in perſonam ipſius met Principis*, nam excludi debent alia delicta, quæ licèt ſint *læſæ Majeſtatis*, non ſunt tamen in *perſonam ipſius met Principis*: Qui poſteà ſint Rei læſæ Majeſtatis *in perſonam ipſius met Principis*: vide ſub verbo ly *crimen* §. ly *Prima ſpecies*.

Benedictus XIII. per ſuam Conſtitutionem, quæ incipit: *Ex quo, divinâ diſponente gratiâ &c.* emanata *anno* 1725. confirmavit Conſtitutionem *Gregor. XIV.*, & prædictis ſeptem caſibus exceptis, ſex ſequentes addidit.

1 Interficientes proximum ſuum animo præmeditato, & deliberato.

2 Falſificantes literas Apoſtolicas.

3 Miniſtros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro depoſitis Principis, privatarumque perſonarum deſtinati, furtum, aut falſitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniaria, ità minuatur, ut pænæ ordinariæ locus ſit.

4 Conflantes, adulterantes, vel tondentes quaſcumque monetas aureas, vel argenteas etiam Principum exterorum quotieſcumque in loco, aut Provinciâ, ubi crimen admittitur, liberum habeat uſum, & commercium.

5 Ipſas monetas conflatas, adulteratas, aut detonſas ſcienter ità expendere, & erogare præſumentes, ut fraudis conſcii, atque participes cenſeri poſſint.

6 Illos, qui ſub nomine Curiæ, ſeſe introducunt in alienas domos, animo ibidem perpetrandi rapinas, eaſque re ipsâ committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domeſticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi fortè reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio ſequatur.

In

E

In eâdem Bullâ prædictus Benedictus XIII. declarat: 1. circà *Latrones*, *& viarum grassatores*, sufficere unicam tantùm grassationem in viâ publicâ, aut vicinali admissam, ut quis publicus latro, & grassator dici valeat, dummodo tamen grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit. Declarat 2., quod non solùm illi, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumque Cæmeteriis committere audent, sed etiam eos, qui stantes in Ecclesiâ, vel Cæmeterio interficiunt stantes extrà Ecclesiam, vel Cæmeterium, aut ipsis membrum mutilant, nec non eos, qui stantes extrà Ecclesiam, vel Cæmeterium occidunt stantes intrà Ecclesiam, vel Cæmeterium, aut iis membrum mutilant. Declarat 3. Illos, qui confugientibus vim inferunt, atquè ipsos ab Ecclesiâ, aliôque loco immuni violenter extrahunt, & abducunt. Declarat 4. in tribus præmissis casibus ejusmodi Reos, non illius tantùm Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere. Declarat 5., quod per ly *Assassinii Reos*, intelliguntur tàm Mandatarii, quàm Mandantes, qui certum præmium, aut mercedem, sivè in pecuniâ, sivè in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodo assassinium re ipsâ patratum fuerit.

Statuit, præcipit, & mandatettereà, nullam in hoc Decreto haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianæ Constitutionis, quæ à quôcumque Doctore prodierit, neque praxes à quibuslibet Curiis, aut Tribunalibus invectæ; immò, nec quarumcumque declarationum, quæ ab hujus Almæ Urbis nostræ Tribunalibus, sivè etiam à Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Immunitati Ecclesiasticæ præpositorum emanaverint, quatenùs præsenti nostræ Constitutioni adversentur, sed in occurrentibus casibus sequens norma observetur: nimirùm.

Quotiescumque Curia Ecclesiastica, à Curiâ Sæculari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem à loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepti qualitate, ac personæ reitatæ subministrata, vel acquisita sint indicia, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur; tunc Curia Ecclesiastica ad ejusdem Delinquentis extractionem ab Ecclesiâ, aliisve locis immunibus, ope, ac medio suorum Executorum, implorato

V etiam,

etiam, quatenùs opus sit, brachii sæcularis auxilio, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ, ab Episcopo deputandæ, procedere teneatur, extractumque, ad suos Carceres asportari, ac ibi sub tutâ custodiâ detineri, curet, & faciat. Ubi verò ex processu informativo desuper conficiendo, constet de crimine excepto, ac insuper adversus eundem extractum, talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quæ quidem indicia, juxtà regulas Juris vocantur *ultrà torturam*) eo tandem casu præfatum extractum, Ministris, & Officialibus Curiæ sæcularis, tradere, & consignare possit, ac debeat, exactâ tamen, & receptâ priùs ab ipsis obligatione in formâ Juris validâ, restituendi extractum Ecclesiæ sub pænâ excommunicationis latæ sententiæ Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatæ, quatenùs idem extractus indicia contrà ipsum acquisita, in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minimè purgaverit, & verè delinquens repertus fuerit; Curiæ Sæculari in ipsum tali casu, ut Juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

Insuper idem Summus Pontifex præcipit, & mandat sub pænâ excommunicationis latæ ut suprà, & aliis pænis à Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis adversùs eos, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam quòquo modo lædunt, ac violant, ne quicumque alius, quâcumque sæculari dignitate præfulgens, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant ad cognoscendum, & declarandum, an delicta, pro quibus inquisiti ad loca immunia confugerunt, & in eis, se receperunt, sint nec ne de genere, ac numero exceptorum, nisi soli Episcopi privativè, & nullus alius, qui sit inferior Episcopis, licèt sint locorum Ordinarii, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores à Sede Apostolicâ specialiter, vel generaliter deputati.

Quoad intelligentiam casuum positorum in Constitutione Gregoriana; attendi debet hæc Benedicti.

In aliis casibus quibuscumque; delinquentes, ad Ecclesiam confugientes, gaudent Ecclesiasticâ Immunitate; &, si quis Ecclesiasticam Immunitatem violaverit, non solùm committit grave sacrilegium, sed etiam in plures pænas incurrit, & præsertim in excommunicationem majorem à Jure, & ipso facto, à quâ *ex vi unius Decreti Sac. Cong. Immunit., emanato sub die 20. Aprilis anno 1673.*, absolvi non potest, nec etiam vigore *Jubilæi generalis*,

lis, nisi in Bullâ Jubilæi fiat particularis mentio de violatoribus Ecclesiasticæ Immunitatis.

Nomine posteà *Ecclesiæ localis* veniunt omnes Ecclesiæ, non solùm consecratæ, sed etiam tantummodo benedictæ Episcopi authoritate, sed etiam cum solâ Crucis erectione, ad publicum Missæ Sacrificii usum deputatæ, ut clarè constat ex *cap. Eccles. de Immu. Eccles.*, & hoc intelligendum est, licèt tales Ecclesiæ essent interdictæ, vel pollutæ, ut ait *Pring. tit. de Immun. Eccles. num. 3.* cum *Sylvestro*, & aliis: Ecclesia posteà polluitur in quinque casibus: 1. ob homicidium peccaminosum; 2. ob injuriosam effusionem sanguinis humani; 3. ob notoriam seminis humani effusionem; 4. ob sepulturam non baptizati; 5. ob sepulturam excommunicati vitandi, & Hæreticorum. Veniunt etiam *Cœmeteria*, licèt ab Ecclesiâ *separata*, dummodo Episcopi authoritate sint designata, & Sacrata: ità *Barb. cit. num. 62., & seqq.*; Veniunt etiam omnes structuræ, quæ ad Ecclesiam pertinent, ut: *Sacristia*, *Turris Atrium*, *Porticus*, *Ambitus*, quia hæc omnia vel sunt ipsi Ecclesiæ annexa, vel ad Ecclesiæ fabricam spectant.

Item Monasteria, Conventus, Religiosorum Domus, & quæcumque in spatiis Monasterii, Conventus, vel Domus continentur: Item Hospitalia, Oratoria Episcopi authoritate constructa; & omnia alia loca, quæ Religioni, vel pietati sunt destinata, dummodo Episcopi authoritate fuerint fundata: ità *Barb. cit. c. 3. n. 67. & seqq.* cum pluribus aliis.

Delinquentes confugientes ad Sacerdotem manibus gestantem SS. Eucharistiæ Sacramentum extrà Ecclesiam, gaudent Immunitate Ecclesiasticâ, ut vult *Barbos. loco cit. cap. 3. num. 69.*, qui etiam ibidem plures alios citat, in hujus opinionis confirmationem.

Item illi, qui pro asylo confugientes ad Ecclesiam, illam clausam reperientes, ejus januam, vel seram manibus apprehendunt: *Barb. ibid. nu. 65.*, immò illi etiam, qui parietem Ecclesiæ exteriorem tangunt, Immunitate Ecclesiasticâ gaudent, ut benè probant *Bonac. disp. 3. in Decal. q. 3. pun. 4. n. 5.*, & Diana *part. 3. tract. 1. resp. 73.*

Rei cujuscumque criminis (exceptis tresdecim supradictis) gaudent Ecclesiasticâ Immunitate, & consequenter in prædictis locis capi nequeunt, aut vinculis constringi, & multò minùs per vim

 ab

ab ipsis locis extrahi sub pœnâ, ut suprà dictum est: idem dic. si Reus per *dolum*, vel *fraudem* esset inductus ad deferendum locum Sacrum, in quo erat; & mediante *dolo*, vel *fraude* esset captus, nisi Ecclesiæ sit restitutus: ità *Barbos. cit. num.* 54., & plures alii.

Quamdiu Reus manet in Ecclesiâ, non potest à Judice per sententiam condemnari ad quamcumque pœnam corporalem, neque ad pœnam servitutis, exilii, aut triremium: ità communiter DD. Insuper prohiberi non potest, quominùs ad ipsum deferantur necessaria pro sustentatione vitæ; & ratio est, quia oppositum facere, esset aperta coactio, ut communiter dicunt DD.

Rei ad Ecclesiam confugientes recipiendi sunt, neque indè excludi possunt, aut repelli; quin immò si non habent, undè vivere possunt, illis subministrari debet quantum pro sustentatione vitæ est necessarium, licèt aliàs ipsi rei in tali casu (si laborare possunt) laborare teneantur pro Ecclesiâ, ubi inveniuntur, & hoc pluribus de causis, & præsertim; ne ex delictis commissis, reportent commodum.

Occidens, vel mutilans in Monasterio, gaudet asylo in Ecclesiâ: ità cum communi *Sperell. decis.* 60. *n.* 4., & Antonell. *de reg. Eccl. lib.* 10. *cap.* 9. §. 1. *n.* 17.

Beneficio asyli non privatur, qui ex purâ rixâ, ex improviso subortâ, occidit, vel mutilat in Ecclesiâ, ut declaravit *Sac. Cong. Immunit. die* 24. *Martii* 1636.

Clerici sæculares gaudent immunitate pro delictis non exceptis, ab ipsis commissis: ità *Sperell. decis.* 59. *n.* 36., ubi in fine notat sic fuisse decisum à *Sac. Cong. Immun.*

Regulares intrà septa Monasterii delinquentes; ad hoc ne regularis disciplina corruat, & ne delicta impunita remaneant, extrahi possunt ab Ecclesiâ, & salutaribus pœnitentiis corripi, ut declaravit *Sac. Cong. Immun. in unâ Æsinâ* 10. *Aprilis* 1701.

Episcopus non potest dare facultatem Judici laico, ut quis examinetur in Ecclesiâ, vel alio loco immuni, præsertim cum juramento: neque quod cadavera exhumentur, ut fiat recognitio in *Ecclesiâ*, sed *solùm extrà*, & *ad arbitrium ipsius Episcopi*, ut declaravit *Sac. Congreg. Immunit. die* 2. *Maji* 1629., quæ declaratio ab *eâdem Sac. Cong.* confirmata fuit *anno* 1645. *die* 8. *Augusti*.

Sac.

Sac. Cong. Immun. in unâ *Narniensi* emanatâ *anno* 1665. 27. *Januarii* declaravit, *plateam Cathedralis* non gaudere Immunitate, quæ declaratio approbata fuit à *Papâ* 21. *Februa. ejusdem anni*: secùs dic. est de *Domo Parochi*, licèt etiam *non hæreat Ecclesiæ*, ut declaravit *Sac. Congreg. Immunit.*, teste *Pignat. consult.* 436.

Extractus à loco immuni, eidem loco restituendus est, ut declaravit *Sac. Congr. Immunit. in unâ Cajacensi die* 20. *Novembris* 1640., & solus Papa dispensare potest, ut alteri loco restituatur.

In dubio, an quis propter crimina excepta in Gregorianâ gaudeat, nec ne Immunitate, spectat ad Episcopum judicare, & in casu, quo concurrente Episcopi licentiâ, Reus à loco Sacro extrahi deberet, ad Carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponendus erit, nec Curiæ Sæculari consignandus, nisi postquam Episcopus pronunciaverit constare de *crimine in Gregorianâ excepto*. Vide Constit. Bened. §. *Insuper*.

Eleemosina *est opus, quo subvenitur indigentiæ alterius ex misericordiâ procedens*: ità in re communiter.

Indigentia, seù necessitas quadruplex est: *Extrema*; *quasi extrema*; *gravis*; *communis*: Prima, idest, *extrema* est illa, in quâ quis positus, invenitur in probabili periculo mortis, vel gravis infirmitatis, nisi subveniatur: *Quasi extrema* est illa, quæ est proxima prædicto periculo, ità quod, si quis in illâ existens non subvenitur constituitur in recensito periculo: *Gravis* est illa, in quâ quis positus; talia patitur incommoda, quæ vitam ei reddunt nimis miseram, & molestam: *Communis*, est illa, in quâ quis positus; licèt incommoda patiatur; non sunt tamen talia, quæ ei vitam nimis miseram, & molestam reddant juxtà patientis statum, & conditionem; & talis necessitas, regulariter loquendo, est illa, quæ reperitur in *mendicis*, qui hinc, indè subveniuntur, dùm ostiatim petunt eleemosinam: His præmissis fit.

In *extremâ*, vel *quasi extremâ* necessitate proximi; quisque tenetur sub mortali, ei errogare eleemosinam etiam de *necessariis simpliciter ad decentiam status*, ut cum communi Theolog. tenet *Jo: de Cardenas ad propo. dam. ab Innoc. XI. in ordine* 12., *n.* 5., secùs dic. est de *necessariis simpliciter ad propriam, atque familiæ sustentationem*, nisi tamen positus in prædictâ necessitate, esset Persona publica, Reipublicæ necessaria, quia tunc eleemosina esset debita sub mortali etiam de *necessariis simpliciter* ad propriam,

atquè

atquè familiæ sustentationem, ut est communis DD. assensus.

In *gravi necessitate*; eleemosina est debita sub mortali *ex superfluis statui*, si alius non sit, qui subveniat proximo in *gravi necessitate* constituto, nec in simili necessitate posito, ut patet ex *Evangelio*, ubi sic: *Discedite à me maledicti in ignem æternum: esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.*, ubi not. est, quod per ly *esurivi*: Christus solùm loquitur de *necessitate gravi*, ut communiter explicant DD.

Licèt non desint, qui dicant, quod in communibus necessitatibus eleemosina sit debita ex *consilio tantùm*, & non ex *præcepto* etiam de superfluis ad *naturam*, & *statum*; probabiliùs tamen est, quod divites, qui habent superflua *naturæ*, & *status*, peccent mortaliter, si *nullam eleemosinam* errogare volunt *mendicis*, & hi enumerari possunt inter divites Epulones, omni charitate Dei, & Proximi exutos.

Homines privati non tenentur inquirere pauperum necessitates, sed solùm Prælati ex officio, & Principes respectu suorum subditorum, quorum sunt Patres.

Graviori necessitati priùs succurrendum est in quôcumque subjecto illa sit: Parentes priùs, quàm Uxor, & Filii in æquali necessitate succurri debent ex justitiâ: Eleemosina priùs erroganda est *justo*, quàm peccatori.

Superfluum *Personæ* est illud, sinè quo decens status personæ subsistere potest: superfluum *naturæ* est illud, sinè quo vita servari potest.

Necessarium, & superfluum considerari debent non solùm respectu temporis præsentis, sed etiam futuri, & periculorum.

Innoc. XI. propo. damn. 12. in ordine: Vix in sæcularibus, etiam Regibus, invenies superfluum statui; & ità vix aliquis tenetur ad eleemosinam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.

Emphitheusis *est contractus rei immobilis*, cujus dominium utile *tantummodo transfertur in accipientem*, retento directo *apud concedentem, cum pacto certæ pensionis solvendæ proprietario in recognitionem dominii directi*.

Emptio *est acceptio alicujus rei pro certo pretio*: ità in re communiter: conditiones pretii sunt tres: 1. quod sit *pecunia numerata*, aliter esset *permutatio*; 2. quod sit *certum*; 3. quod sit *justum*: pretium posteà *justum* duplex est; nempè: *naturale*, & *legale*:

pre-

pretium *naturale* triplex est; nempè: *summum*, *medium*, & *infimum*; pretium *legale* consistit in *indivisibili*; & quilibet excessus tàm *suprà* in vendendo, quàm *infrà* in emendo in *foro conscientiæ* est restitutioni obnoxius; secùs dic. in *foro externo*, dummodo non excedat medietatem, quia sicuti in tali casu daretur *Læsio enormis*, ità daretur etiam *actio judicialis*, ut constat ex *l. 2. C. de rescindendâ Venditione*.

Ad substantiam tàm emptionis, quàm venditionis ultrà pretium; alia duo requiruntur: 1. quod res, quæ emitur, vel venditur existat vel *de præsenti*, ut, ager, vinea, domus, ovis, triticum, vinum, caro, casæus, ova, & similia; vel *de futuro*, ut fructus nascituri, Jura, actiones, & hujusmodi, quæ omnia emi, & vendi possunt; 2. pactio, idest, quod circà rem emendam, vel vendendam fiat *pactio pretii*, & in illud tàm emptor, quàm venditor præbeant liberum assensum.

Res, quæ habent pretium, sunt in duplici differentiâ, nam aliæ sunt, quæ sunt necessariæ ad *victum*, & *vestitum*, quæque consistunt, aut in *pondere*, aut in *numero*, aut in *mensurâ*; & aliæ sunt, quæ solùm inserviunt ad *ornatum*, & *delectationem*: pretium primarum tàm naturale, quàm legale debet esse *justum*, ut suprà dictum est: pretium secundarum stat in voluntate ementium, & vendentium citrà fraudem tamen.

Ad justitiam *pretii naturalis*, nulla regula, quæ sit certa, assignari potest; undè regulariter loquendo, standum est ad locorum consuetudinem, approbatam juxtà communem Hominum loci practicam, quæ quidem æstimatio pretii, desumenda est ex abundantiâ, vel penuriâ rerum, & aliis circumstantiis, quæ infrà ponentur; quapropter dicendum est, quod non peccat contrà justitiam, qui emit aliquam mercem, v. g. uno ducato aureo ad libram, licèt talis emptor certò sciat, quod post paucos dies pretium talium mercium habebit multum incrementum; & hujus ratio est, quia, ut ait *Laym. lib. 3. tract. 4. cap. 17. num. 9.*, rerum pretia naturalia; non ex privatâ unius, vel alterius hominis notitiâ, vel affectione desumenda sunt, sed ex communi hominum sensu, & æstimatione.

Septem autem sunt causæ, ob quas emi potest quæcumque res minori pretio naturali, quàm sit justum pretium infimum: 1. quando emptor emit in gratiam venditoris, eo quia emptori commodum non est tunc emere; sed à venditore rogatur, ut emat; 2. ratione

tione

tione modi vendendi; quapropter merces ultroneæ vilescunt pro tertia parte; 3. ratione multitudinis mercium ejusdem speciei; 4. ratione multitudinis mercium diversæ speciei simul emptarum; 5. ratione paucitatis emptorum; 6. ratione inopiæ pecuniæ; 7. ob donationem spontaneam.

Hic adv. est, quod non quilibet excessus pretii naturalis, tàm infrà in emendo, quàm suprà in vendendo, est mortaliter peccaminosus, & restitutioni obnoxius, sed solùm quando quantitas est *notabilis*, nam si *modica* est; tàm emptor, quàm venditor non censentur peccare contrà justitiam, cum nimis durum sit inter homines semper observari exactissima justitia; undè *Scotus in 4. dist.* 13. *q.* 2. *a.* 2. notat, ferè omnem contractum comitari aliquam donationem; & statim sic addit: *Satis probabile est, quod quando contrahentes sunt mutuò contenti; mutuò volunt sibi remittere, si secundùm aliquid deficiunt ab illâ justitiâ requisitâ.* Hanc doctrinam communiter tenent Theologi.

Emptoris obligationes sunt quatuor: 1. solvere justum pretium pactuitum tempore inter partes statuto; 2. resarcire damna venditori secuta ob moram culpabilem in solvendo pretium tempore statuto; 3. restituere, si rem emit minori pretio *notabili*, quàm sit justum pretium naturale, & etiam resarcire damna, si quæ exindè subsecuta sunt venditori; 4. monere venditorem de justo rei pretio, si per ignorantiam, rem vendit minori pretio, quàm sit justum pretium, saltem infimum.

Fraudes ex parte emptoris duæ esse possunt: 1. Si falsò deprimit valorem rei, dicendo esse vitiosam, cum talis non sit; 2. si alios terret ab emptione, ut ipse minori pretio emat. Circà hunc emptionis tractatum, probabiliores eligi DD. opiniones.

Epicheja *est benigna legis interpretatio secundùm æquum, & bonum, declarans casum aliquem particularem ex mente legislatoris ob suas circumstantias speciales sub lege universaliter latâ, non esse comprehensum*: ità communiter in re.

Equivocatio tunc solùm est licita, quando quis interrogatur de re aliquâ, quam non est obligatus manifestare, & quam manifestare non potest sinè proprio, vel alieno damno.

Error quatuor modis reddit contractum invalidum: 1. quando error est in *specie* contractus; 2. quando est in *pretio*; 3. quando versatur *circà rem*; 4. quando versatur *circà substantiam rei*; ratio est, quia in prædictis quatuor casibus deest consensus, *cum nullus*

nullus sit errantis consensus, ut habetur ex *l. Non idcircò C. de Juris, & facti ignorantiâ*, & *alibi*; & consequenter quilibet contractus, cum aliquo ex prædictis quatuor erroribus factus, est nullus.

Quando error versatur solùm circà *accidentia*; contractus est validus, dummodo *error*, vel *dolus* non dederint causam contractui; vel nisi qualitas fuerit deducta in pactum tempore contractus per modum conditionis: ità communiter DD.

Metus gravis cadens in constantem Virum, & ab *extrinseco* proveniens; si est *injustè* incussus ad extorquendum consensum pro quôcumque contractu, annullat quemcumque contractum in *foro interno conscientiæ*; & in *foro externo* rescindi debet per Judicis sententiam, ut communiter docent Legisperiti, & desumitur ex *Jure Canonico cap. Abbas &c. Ad audientiam de iis, quæ vi, metusque causâ fiunt*, ubi dantur sequentes duæ regulæ generales: 1. *Quæ* metu, *&* vi *fiunt, de Jure debent in irritum revocari*; 2. *Quæ* vi, metusque causâ *fiunt, carrere debent robore firmitatis*: secùs dic. de metu levi cadente in inconstantem Virum; aut si fuit gravis; *justè* tamen fuit incussus, aut etiam si talis metus, licèt gravis, provenit ab *intrinseco*: ità communiter DD.

Eucharistia *est Sacramentum novæ legis, in quo sub speciebus panis, & vini consecrati continetur Corpus, Sanguis, Anima Christi, & Divinitas ob nutrimentum vitæ spiritualis in Baptismo receptæ, & ob illius conservationem, & propagationem*; ità in re communiter.

Licèt sub utrâque specie, & singulis utriusque speciei partibus sensibilibus, contineatur totus Christus, tàm quò ad substantiam, quàm quò ad accidentia tàm spiritualia, quàm materialia; adhuc tamen SS. Eucharistia dicenda est, quod simpliciter, & absolutè sit unum tantummodo Sacramentum, non quidem *unitate indivisibilitatis*, sed unum *unitate integritatis*, atque *perfectionis*, ut docet *Scotus in 4. dist. 8 q. 1.*

Materia consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, compositus, & coctus, ut est noster quotidianus usualis, & potest esse tàm azimus, quàm fermentatus, licèt aliàs in nullo casu, possit *Sacerdos latinus in Ecclesiâ latinâ celebrare in fermentato*, nequè *Sacerdos Græcus in azimo in Græcâ Ecclesiâ*: Panis ex ordeo, avenâ, & aliis similibus granis, non est materia sufficiens,

prout cum multis aliis tenet *Bonac. disp. 2. de Eucharist. quæst. 2. pun.* 1.

Materia consecrationis Sanguinis Jesu Christi, est *solum vinum vitis*, & etiam *miraculosum*, ut est communis Theolog. consensus: consecrare cum musto ex uvis expressis, licèt maturis, est peccatum mortale, nisi excuset necessitas pro perficiendo Sacrificio imperfecto: idem dic. est de vino congelato; vel quod incipit acescere: ità communiter.

Præter augmentum gratiæ sanctificantis, quod ex se, & propriâ institutione confert SS. Eucharistiæ Sacramentum, ut habetur ex *Trid. sess. 16. cap. 6.*, causat etiam alios effectus, inter quos delet peccata venialia *immediatè ex opere operato*; præservat à mortalibus, & causat dulcedinem spiritualem.

Sacramentum Eucharistiæ, *adultis* est necessarium necessitate *præcepti Divini positivi* juxtà illud *Jo: Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis &c.*, & præcepti *Ecclesiastici*. De Jure Divino obligat sub mortali semel in anno, & in articulo mortis, ut omnes Theologi fatentur; de Jure Ecclesiastico obligat sub mortali, & aliis pænis Ecclesiasticis tempore Paschali.

Hic quæritur, an si quis, sivè *culpabiliter*, sivè *inculpabiliter* non sumeret SS. Eucharistiam tempore Paschali; an teneretur illam sumere in illo eôdem anno ad satisfaciendum præcepto Ecclesiastico? Resp. *affirmativè* cum *Lugone disp. 16. de Eucharist. sect. 4.* Mastrio *dis. 12. Theol. Moral. n. 54.*, & pluribus aliis contrà paucos à *Lugone* ibidem citatos: Dixi in præcedenti §. ly *Adultis*, sub quorum nomine veniunt illi omnes, qui ad annos *discretionis* pervenerunt; & per annos *discretionis* intelligi debet, quando *Puer* scit discernere inter hunc Sacrum cibum spiritualem, & communem corporalem, ità quod intelligat Majestatem Divinam, esse in illâ particulâ consecratâ.

In articulo mortis; sufficit, quod *Puer* aliqualem cognitionem habeat hujus Sacramenti: idem dic. est de *adultis debili ratione utentibus*, non solùm in articulo mortis, sed etiam tempore Paschali; & idem dic. de *semifatuis*; qui si tales sunt præ senio, & aliàs constat, quod antè christianè vixerint, etiam frequentiùs: secùs dic. de amentibus, qui numquam habuerunt usum rationis in actu exercito; illi tamen amentes, qui aliquando habuerunt usum rationis in actu exercito; communicandi sunt in articulo mortis, dummodo nullum sit periculum irriverentiæ, & aliàs non constet inci-

incidisse in amentiam in peccato mortali: ità communiter DD.

Eucharistia confert gratiam in illo instanti, quo species Sacramentales tangunt stomacum; & quamdiù illæ species Sacramentales durant in stomaco incorruptæ; confert aliquem effectum specialem gratiæ, si aliàs Homo meliùs disponitur: ità *Cajet.*, *Lugo*, & alii contrà *Palaum*.

Si quis in peccato mortali sumeret SS. Eucharistiam, & post sumptionem (dum adhuc in stomaco durant species Sacramentales incorruptæ) eliceret actum contritionis; tribueretur illi gratia præcedentis communionis: ità *D.Tho.*, *Cajet.*, & alii.

Qui in articulo mortis sumpsit SS. Viaticum in peccato mortali; tenetur ex præcepto Divino illud iterum sumere in gratiâ in eâdem infirmitate, si potest: ita passim DD.

In articulo mortis: qui eâdem die se communicavit, & *post prandium* reperitur in articulo mortis; non solùm *potest*, sed etiam *tenetur* iterum sumere SS. Eucharistiam pro *Viatico*, ut plures affirmant DD.; & ratio est, quia præceptum sumendi SS. Eucharistiam in articulo mortis est *Divinum*, quod prævalet *Ecclesiastico*, sententia tamen opposita est probabilis.

Minister ordinarius pro dispensatione hujus Sacramenti, est solus Sacerdos; in necessitate etiam Diaconus: ad dispensationem hujus Sacramenti, requiritur jurisdictio ordinaria, vel delegata, aut saltem interpretativa Parochi; aliter esset peccatum mortale, eo quia usurparetur jus alienum in re gravi, ut communiter tenent DD.

Sacerdos sanus (dempto scandalo), potest se ipsum communicare, si non adest alius, qui ei administret SS. Eucharistiam: In articulo mortis (absente Parocho, & periculo in morâ existente) possunt Regulares *licitè* ministrare SS. Viaticum laicis: ita *Diana* cum pluribus aliis, contrà *Toletum*: Sacerdos, qui celebrat, potest dare particulam Hostiæ à se consecratæ; non solùm *infirmo*, sed etiam *sano*; dummodo non sit alia particula consecrata, & aliàs urgeat aliqua necessitas.

Ad satisfaciendum præcepto Ecclesiastico de annuâ communione tempore Paschali; debet unusquisque communicari de manu proprii Parochi, vel Episcopi; & de hujus licentiâ, in quâcumque Ecclesiâ: In sextâ feriâ majoris hebdomadæ, ministrari potest SS. Viaticum existentibus in articulo, vel probabili periculo mortis.

Regulares possunt in propriis Ecclesiis ministrare SS. Eucharistiam sæcularibus etiam tempore Paschali, ut declaravit *Sac. Cong.*

Conc. die 31. *Januarii* 1682., exceptâ tamen *diè Paschatis*. Adv. tamen est, quod sæculares tali tempore Paschali, se communicantes in Ecclesiis Regularium non satisfaciunt *Præcepto Ecclesiastico*, ad quod tenentur sub mortali, nisi Ecclesia sit *Parochialis*; & si est *Parochialis*, soli Parochiani satisfaciunt.

Quicumque *culpabiliter* tempore Paschali non communicatur; si post monitionem perseverat in contumaciâ; interdici debet ab ingressu Ecclesiæ, & privari sepulturâ Ecclesiasticâ: secùs si *inculpabiliter*.

Parochus tenetur ministrare SS. Eucharistiam suis ovibus toties, quoties, illam *rationabiliter* petunt: infirmo diuturno, illam postulanti ex devotione, tenetur defferre etiam extrà mortis periculum: Potest pluries defferre SS. Viaticum infirmo, si tamen pluries in eâdem infirmitate incidit in periculum, & dummodo intercedant aliquæ dies: Non tenetur ministrare SS. Eucharistiam suis ovibus cum periculo vitæ, ut cum aliis tenet *Diana*, qui etiam testatur sic declarasse *Greg. XIII.*. Licèt consecratione factâ; antè communionem distribui nequeant particulæ, eo quia spectant ad unam, & eandem numerò victimam; excipitur tamen casus periculi mortis pro SS. Viatico differendo infirmo, in tali statu existenti.

Est de Fide Divinâ, quod sub speciebus panis, & vini consecrati, verè, & realiter secundùm suam propriam substantiam, & accidentia, tàm spiritualia, quàm materiàlia, continetur Corpus, Sanguis, Anima Christi, & Divinitas, ut fuit definitum in pluribus Conciliis Generalibus Æcumenicis, & novissimè in *Trident. sess.* 13. *cap.* 1., *& Can.* 2. Adv. tamen est, quod ex vi verborum consecrationis sub speciebus panis continetur ejus Corpus; & sub speciebus vini, ejus Sanguis: cætera verò concomitanter solùm, & hæc Catholica veritas habetur ex *cit. Trid. cap.* 3.

Judas Iscariotes primo, deindè Simon Magus; tertio Basilides Hæresiarca; quarto Manichæi; quinto Iconoloclausti; sexto Zuvinglius, & Calvinus negarunt realitatem Corporis, & Sanguinis Jesu Christi in SS. Eucharistiâ, asserentes, ibi non esse Christum secundùm suam propriam substantiam; sed solùm ut signum, & figuram.

Hanc doctrinam *Zuvinglius in Coronide de Eucharistiâ* fatetur didicisse in somnis à Diabulo ex illâ Scripturâ *Exod. cap.* 12. *Est enim Phase, hoc est, transitus Domini*, ubi, inquit ly *est*, idem sonat, ac ly *significat*; quæ Scriptura, ait, *omnem nebu-*

lam

lam discussit. Adeòque *non est leve*, *quod per somnium didicimus*. Ità Zuvinglius à Diabulo edoctus, talem sequacibus impressit doctrinam; & clariùs in *libello de subsidio Eucharistiæ pag.*249. *edito Tiguri anno* 1581. fatetur illi apparuisse nocturno tempore unum fantasma, quod certum illum fecerat, nihil aliud adesse in Eucharistiâ, quàm *figura* Corporis Christi, sicut figura transitus Domini erat commemoratio *Phase* in Exodo descripti: *Credo, quod in Sacrâ Eucharistiá* (sic ibi dicit), *hoc est gratiarum actionis Cœnâ, verum Christi Corpus adsit fidei contemplatione: hoc est, quod illi, qui gratias agunt Domino pro beneficio nobis in Filio suo collato; agnoscunt illum verè carnem assumpsisse, verè in illá passum esse, verè nostra peccata Sanguine suo abluisse, & sic omnem rem per Christum gestam, illis fidei contemplatione, velut præsentem fieri: Sed quod Christi Corpus per essentiam, & realiter, hoc est, Corpus suum naturale in Cœnâ, aut adsit, aut ore, dentibusque nostris manducetur, quemadmodum Papistæ, & quidam alii, qui ad Ollas Ægyptiacas, respectivè perhibent; id verò non solùm negamus, sed errorem esse, qui verbo Dei adversatur, asserimus.*

En qualis est Achiles rationum, quas Zuvinglius dat in confirmationem suæ falsitatis? Fantasma nocturnum, idest, Diabolus. Miror, quod sequaces habere potuerit, maximè cum dixerit, Papistarum dogma adversari verbo Dei, cum totum appareat contrarium ex *Evang. Matt. cap.* 26., & *Evang. Joannis cap.* 6., *ex Apost. in* 1. *ad Cor. cap.* 10. Verè huic perfido Hæresiarchæ congruit illa sententia D. August. in lib. 7. ad Marcellinum: *Nimis perversè seipsum amat, qui, & alios vult errare, ut error suus lateat.*

S. Augustinus, eo quia Manichæi detorquentes textus Evangelicos; etiam ipsi dicebant, quod ly *est Corpus meum*, intelligendum erat in eo sensu, quo Christus dixit: *Ego sum vitis vera*; ideò in lib. 3. de doct. Christ. cap. 1. sic ad æternam memoriam scripsit: *Quando verba Scripturæ sumi possunt* propriè; *numquam sunt* figuratè *accipienda, nisi aliundè constet, id esse manifestâ necessitate admittendum. Quæ quidem necessitas, licèt de* Vitis parabolâ *urgeat, non tamen de* Christi Corpore, *constat*; & in Conc. 1. in Psal. 33. in verba illa: *Ferebatur in manibus suis* sic dixit: *Quomodo hoc intelligatur in Davide; secundum litteram non invenimus: in Christo autem invenimus. Ferebatur enim*

Chri-

Christus in manibus suis, quando commendans ipsum Corpus suum dixit: Hoc est Corpus meum: *Ferebatur enim* illud Corpus *in manibus suis*. Hæc ille Augustinus, de quo *Calvinus Instit. lib.* 4. *cap.* 14. *sect.* 26. hoc dat testimonium, quod, scilicet, ex totâ antiquitate, sit optimus, & fidelissimus testis.

Omnes illi Orthodoxi Patres, qui intrà prima quinque sæcula vixerunt, & de SS. Eucharistiâ scripserunt; evidentissima, & irrefragabilia dederunt testimonia de realitate Corporis, & Sanguinis D. N. J. C. in Sanctissimo Sacramento.

S. Cyprianus in Serm. de Cœnâ Domini sic scripsit: *Panis iste, quem Dominus Discipulis suis porrigebat; non effigie, sed naturâ mutatus est: Omnipotentiâ Verbi factus est Caro.*

S. Epiphanius in sept. Syn. act. 6. sic: *Numquam invenies, neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres, incruentum illud Sacrificium, quod à Sacerdote offertur*, Imaginem *dixisse*, sed ipsum Sanguinem.

S. Joannes Damascenus in lib. 4. de fide cap. 14. sic: *Dominus dixit*: *Hoc est* non Corporis signum, *sed Corpus*; non Sanguinis signum, *sed Sanguis*.

S. Hilarius Episc. in lib. 8. de Trinit. antè medium sic: *De naturali enim in nobis Christi veritate, quæ dicimus; stultè, atquè impiè dicimus. Ipse enim ait*: Caro mea, *verè est esca*; & Sanguis meus, *verè est potus. Qui edit* carnem meam; *& bibit* sanguinem meum, *in me manet, & ego in eo.* De veritate carnis, & sanguinis; *non relictus est ambigendi locus.*

S. Ambrosius in lib. 4. de Sacram. cap. 4. sic: *Tu fortè dicis: meus panis est usitatus. Sed panis iste, panis est antè verba consecrationis: Ubi accesserit consecratio*; de pane, fit Caro Christi.

S. Cyrillus Episc. Alex. lib. 4. in Jo: cap. 17. sic: *Qui manducat, inquit, (idest Jesus Christus)* carnem meam, & bibit sanguinem meum, *in me manet, & ego in illo. Sicut enim, si quis liquefacta cera, alteram ceram infuderit; alteram cum alterâ per totum commisceat, necesse est*: sic qui carnem, & sanguinem Domini recipit, *cum ipso ità conjungitur, ut Christus in ipso, & ipse in Christo inveniatur.*

S. Cyrillus Episc. Hierosol. in Cathechesi Mystagog. cap. 4. sic: *Ipsa B. Pauli Apostoli doctrina, abundè sufficere videtur, ut certam vobis de Divinis Mysteriis, fidem faciat: quibus digni redditi, corporei, ut ità dicam, & consanguinei Christi facti estis.*

Ipse

Ipse enim modò clamabat, quod in nocte, quâ tradebatur Dominus noster Jesus Christus accipiens panem, & gratias agens fregit, & dedit Discipulis suis dicens: accipite, & manducate. Hoc est Corpus meum. *Et accipiens Calicem, & gratias agens, dixit: accipite, & bibite:* Hic est Sanguis meus. *Cum igitur ipse de pane pronuntiaverit, ac dixerit:* Hoc est corpus meum: *Quis deinceps audebit ambigere? Et cum idem ipse tàm asseveranter dixerit:* Hic est sanguis meus: *Quis umquam dubitaverit, ut dicat, non esse ejus sanguinem?*

S. Gregorius in Hom. 14. in Evang. sic: *Fecit quod monuit, ostendit quod jussit. Bonus Pastor pro ovibus suis animam suam posuit, ut in Sacramento nostro* Corpus suum, & sanguinem verteret; *& Oves, quas redimerat* carnis suæ *alimento satiaret.*

S. Joannes Chrysost. in Hom. 60. ad Populum Antioch. sic: *Audiamus igitur, & Sacerdotes, & Subditi, quali escâ facti sumus digni: audiamus, & horreamus.* Sanctis Carnibus suis, *nos dedit impleri, semetipsum apposuit immolatum:* Et Hom. 61. ad eundem Populum sic: *Ut itaque non tantùm per charitatem hoc fiamus, verùm etiam ipsâ re in illam misceamur carnem: hoc namque per escam efficitur, quam largitus est nobis, volens ostendere desiderium, quod ergà nos habet. Proptereà semetipsum nobis immiscuit,* & Corpus suum *in nos contemperavit, ut unum quid simus, tamquam corpus capiti coaptatum.* Alios Sanctos, & Orthodoxos primævæ Ecclesiæ Patres, qui de realitate Corporis, & Sanguinis Jesu Christi, evidentia dant testimonia, brevitatis gratiâ prætereo, ut dem locum testimoniis Gentilium, immò etiam modernorum Hæreticorum.

Averroes celebris, & antiquus Philosophus in Comment. in Metaphysicam sic scripsit: *Mundum peragavi; multasque, adeoque omnes regiones circuivi; varias Sectas inveni; sed Christianâ deteriorem, aut etiam fatuam non reperi: quia* Deum, *quem colunt* devorant. Si enim in illis primis sæculis, quando etiam juxtà Calvinum, syncerior vigebat doctrina, & purior florebat Religio: sub speciebus panis, & vini consecrati fuisset Jesus Christus in signo, vel figurâ, & non realiter, & entitativè secundùm suam propriam substantiam, & accidentia; ille doctus Philosophus non invehisset contrà Religionem Christianam, eam appellando omnibus Sectis pejorem, immò fatuam, non aliâ de causâ, nisi quia illum Christum manducabat, quem aliàs, ut Deum colebant.

In

In secundo sæculo Christiani à Gentilibus fuerunt accusati, quod essent Antrophagi, idest, Carnis humanæ comestores (ut refert Tertull. in Apollog. contrà Celsum lib. 6. cap. 7. & 9.), & quo fundamento fuerunt accusati? Causam adduxerunt: quia *Christi sui carnem comedebant, & sanguinem bibebant*. Si enim in illis Ecclesiæ principiis Dogma circà Sanctissimam Eucharistiam fuisset solùm de signo, vel figurà in illo Sanctissimo Sacramento; Christiani non fuissent accusati tamquam Antrophagi.

Poggius Florentinus in epist. ad Leonardum Aretinum sic: *Cum Hieronymus de Pragâ duceretur ad locum supplicii, interrogatus à quôdam suo familiari: quid sentiret de Sacramento? Altá voce, sic respondit: A naturâ* panis; *post consecrationem*, verum Christi Corpus. *Iste Hieronymus de Pragâ erat Hæreticus Hussita*.

Philippus Melancton Lutheri discipulus in conf. August. art. 10. editionis Witemberg. sic scripsit: Mitto tibi (scribebat ad Federicum Myconium) *loculos veterum scripturarum de Cœnâ Domini, qui testantur illos, idem sensisse, quod nos sentimus: videlicet*, Corpus, & Sanguinem Domini, *verè addesse in Cœnâ Domini. Licèt autem non pendeat fides ab humanâ authoritate, sed à verbo Dei; tamen cum Scriptura imbecilles à fortioribus confirmari velit; juvat habere Ecclesiæ testimonium in omni genere tentationum: Ut enim vivos libenter consulimus, quos judicamus usum aliquem habere spiritualium rerum; ita & veteres, quorum scripta probantur, censeo consulendos esse. Sunt & aliæ causæ, cur veterum testimonia non contemnam: Existimo enim, hoc communiter sensisse Ecclesiam, quod ipsi scripserunt. Neque verò tutum est à communi sententiâ veteris Ecclesiæ discedere . . . clara, & aperta sunt testimonia Hilarii, & Cyrilli, qui affirmant* Corpus Christi addesse in Cœnâ; *neque ego ullam satis firmam rationem invenio, cur ab hâc sententiâ discedamus: fieri potest, ut alia sententia blandiatur otioso animo, quæ est magis consentanea humano judicio, præsertim sic instructa, & ornata argumentis eruditè cogitatis. Sed quid fiet in tentatione, cum disputabit conscientia? Quam habuerit causam dissentiendi à receptâ sententiâ in Ecclesiâ? Tunc ista verba:* Hoc est Corpus meum, *fulmina erunt. Quid his apponet mens perterefacta? Quibus Scripturis, quâ voce Dei muniet se, ac sibi persuadebit necessariò fuisse hic interpretan-*

E

pretandam metaphoram . . . Ego itaque sequor veteris Ecclesiæ sententiam, quæ affirmat: adesse Corpus Christi in Cœnâ; *ac judico hanc habere Scripturæ testimonium. Non enim invenio firmam rationem, cur nomine* Corporis *in verbis Cœnæ, oporteat tantùm absentis Corporis* signum *intelligi &c.* Iste Etherodoxus mirabiliter confirmavit dicta Orthodoxorum Patrum; undè verificatur illa Sententia S. Hieron. ad cap. 3. Isajæ: *Hæreticos, atque Gentiles contrà Domum David, argumentorum vi, ac dialecticæ artis dimicare; nulli dubium est*, ut qui inter se discrepant, *in Ecclesiæ oppugnatione consentiant juxtà illud, quod Herodes, & Pilatus inter se discordes, in Domini passione fæderantur.*

Omnes Hæretici moderni, corde credunt, & ore confitentur, Jesum Christum in Cruce passum fuisse realiter entitativè secundùm suam propriam substantiam, & non in figurâ, aut signo tantùm: ergo pio corde credere debent, & veridicâ linguâ confiteri tenentur, Jesum Christum esse realiter, & entitativè secundùm suam propriam substantiam in SS. Eucharistiâ: probatur consequentia: Jesus Christus quando instituit SS. Eucharistiæ Sacramentum, non dixit solummodo: *Hoc est Corpus meum*, sed addidit ly *quod pro vobis tradetur*: neque tantummodo dixit: *Hic est Sanguis meus*, sed addidit ly, *qui pro vobis effundetur*: ergo si Christus fuit in Cruce realiter, & entitativè secundum suam propriam substantiam; & si sanguis, quem in Cruce effudit, erat realiter, & entitativè verus sanguis, eôdem modo est in SS. Eucharistiâ. Nullâ unquam ratione quietativâ intellectus, solvi poterit hoc argumentum.

Cum Sancto Andreæ Apostolo dictum fuisset ab Ægeo Proconsule, ut sibi consulens, Diis immolaret; sic Sanctus Apostolus respondit (ut Presbyteri, & Diaconi Achajæ, testes de visu, & auditu scripserunt): *Ego Omnipotenti Deo, qui unus est, & verus, immolo quotidie non taurorum carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum Agnum in Altari*: cujus carnem *posteàquam omnis populus credentium manducaverit; Agnus, qui, sacrificatus est, integer perseverat, & vivus*. Unus Apostolus, qui fuit Judas proditor, fuit primus, qui negavit realitatem Corporis Christi in SS. Eucharistiâ, ut refert D. Augustinus, & Andreas, qui fuit Apostolus fidelis; ore, & sanguine testatus est hanc Divinam veritatem.

Innoc. XI. propo. damn. 55. in ordine: Præcepto communionis

 annua,

annuæ, satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

Alex. VIII. propo. dam. 22. in ordine: Sacrilegi sunt judicandi, qui Jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pænitentiam egerint; & propos. 23.

23. Similiter arcendi sunt à Sacrâ Communione, quibus nondùm inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

Excommunicatio major juxtà *D. August. de unitate Ecclesiæ cap. ult.* nihil aliud est, quàm visibiliter præscindi ab Ecclesiâ, & deffinitur, quod sit *Ecclesiastica Censura, quâ Homo Christianus privatur bonis Fidelium communibus*: itá in re communiter.

Bona Fidelium communia sunt tria; nempè: *Conversatio exterior; participatio Sacramentorum; Orationes*, atque *Suffragia Ecclesiæ*, quæ Suffragia Ecclesiæ consistunt in *Sacrificiis Missæ*, aliisque publicis Officiis; puta, in *Horis Canonicis*, in benedictionibus *solemnibus Aquæ benedictæ, Cinerum, Palmarum, Candelarum*; in *Processionibus*, in *Consecrationibus Ecclesiarum*, aut *Altarium*, in *Officiis Defunctorum*, & hujusmodi: Dicitur ly *bonis*; sed non additur *omnibus*, quia per excommunicationem Homo non privatur gratiâ, sed propter peccatum solummodo privatur gratiâ, quam etiam recuperat per pænitentiam: dicitur ly *communibus* ad exclusionem *particularium*, ut sunt orationes, quas alii Fideles privatâ intentione applicant pro excommunicatis: Excommunicatio non est malum culpæ, sed pæna inflicta pro culpâ: Excommunicatus excommunicatione majori, dicitur *Græcè Anathema*, quod *latinè* idem est, ac *seorsìm positus*.

Prima excommunicatio, quæ fuit lata; à S. Petro Apostolorum Principe fuit fulminata contrà Simonem Magum, ut legitur in *Act. Apost. cap.* 8. *Pecunia tua tecum sit in perditionem*: Et S. Greg. in *Homil.* 26. *in Evang.* circà excommunicationem, sic ait: *Pastoris sententia justa, vel injusta, semper Gregi timenda est; & is, qui sub manu Pastoris est, timeat ligari etiam injustè, nec Pastoris sui judicium temerè reprehendat, ne, si,* injustè *ligatus est, ex ipsâ reprehensionis superbiâ, culpa, quæ non erat, fiat.*

Effectus excommunicationis majoris sunt novem; nempè: 1. privatio conversationis exterioris, quæ continetur in sequenti Versiculo, & inferiùs explicabitur: *Os; Orare; Vale; Communio; mensa*

mensa negatur; 2. privatio Sacramentorum tàm activa, quàm passiva; 3. privatio communium Ecclesiæ Suffragiorum, modo suprà dicto; 4. privatio usus Officiorum exceptâ Concione; 5. privatio Sepulturæ Ecclesiasticæ; 6. incapacitas ad quodcumque Beneficium Ecclesiasticum recipiendum; 7. quod rescriptum Sedis Apostolicæ, ab excommunicato impetratum, sit ipso Jure nullum, & irritum; 8. privatio communionis forensis, ità ut excommunicatus esse nequeat; *Judex*; *Tabellio*; *Advocatus*; *Actor*; *Testis*, & hujusmodi in causis etiam *Civilibus*; 9. si excommunicatus per annum continuum insorduerit in excommunicatione, fit de hæresi suspectus.

Excommunicatio duplex est; nempè: *major*, & *minor*, & utraque alia est à *Jure*, & alia ab *Homine*: Illa est à *Jure*, quæ fulminatur per *Canonem*, vel *Statutum*, aut *Constitutionem*: illa est ab *Homine*, quæ fulminatur per *Judicis Sententiam*: Item tàm à Jure, quàm ab Homine, alia est *comminatoria*, seù *ferenda*; & alia est *lata*, quæ, scilicet, contrahitur *ipso facto*, vel *Jure*: *comminatoria*, seù *ferenda* non ligat, nisi post Judicis sententiam, ad quam Judex devenire non potest, nisi post trinam monitionem: *Lata* ligat Reum ipso facto nullâ expectatâ Judicis sententiâ: *comminatoria* explicatur per verbum *temporis futuri*; puta: excommunicetur; anathamatizetur, & hujusmodi; *lata* explicatur per verbum *temporis præsentis*; puta, sit excom municatus, anathema sit, habetur pro excommunicato, ipso Jure, ipso facto, & hujusmodi.

Inter excommunicationem à *Jure*, & ab *Homine* posteà, quintuplex datur differentia: 1. excommunicatio à *Jure* semper est generalis; ab *Homine* aliquando generalis, & aliquando specialis; 2. à *Jure* semper durat; ab *Homine* cessat cessante officio ferentis, dummodo delictum sit patratum post cessationem, vel obitum; 3. à *Jure*; si nemini est reservata; quilibet Confessarius potest ab illâ absolvere; ab *Homine*, ille solus, qui eam tullit, vel ejus Superior, aut Delegatus; & hoc intelligi debet, etiam si excommunicatus transtulerit domicilium in alienam Diæcesim; 4. à *Jure* ligat quoscumque contrafacientes intrà Territorium Legislatoris, etiam si tempore legis conditæ, non essent Subditi; ab *Homine*; non ligat, nisi subditos tempore sententiæ; 5. à *Jure*; si est per Statutum Metropolitani in Concilio Provinciali ligat etiam subditos Suffraganeorum; ab *Homine*, tantummodo Metropolitanos.

In *Jure* nullus alius datur casus, in quo incurratur *excommunicatio minor*, nisi advertenter communicando cum excommunicato notorio, nominatim vitando in iis casibus, in quibus non licet cum illo communicare: & si communicatio est in *crimine criminoso*; *est peccatum mortale*, & incurritur *excommunicatio major*, dummodo tres simul concurrant conditiones; 1. quod communicatio sit in eôdem crimine, auxiliando, consulendo, & hujusmodi; 2. quod communicatio non sit levis, sed gravis; 3. quod communicans sciat, illum esse excommunicatum denunciatum propter tale crimen.

Ministrare Sacramenta advertenter excommunicato, nominatim vitando, est *peccatum mortale*, & contrahitur *excommunicatio minor*, & *Interdictum ab ingressu Ecclesiæ*; & si est excommunicatus, sed tolleratus, est *peccatum mortale*, sed nulla incurritur censura: si posteà est vitandus, & est *Clericus*; vel à *Papa* est excommunicatus; est *peccatum mortale*, & incurritur *excommunicatio major Papæ reservata*.

In dubio *Juris*: nemo censendus est excommunicatus, neque in *foro externo*, neque in *interno*, ut est communis DD. consensus; & juxtà communiorem; idem dic. est in dubio *facti*.

Quando in *Jure* fit mentio de *excommunicatione*, sinè alio addito; semper intelligendum est de excommunicatione *majori*.

Certissimum est dari in Ecclesiâ potestatem ferendi excommunicationem, & alias censuras, *Jure Divino* eidem Ecclesiæ concessam, ut est communis DD. Catholicorum consensus: illi posteà, qui habent talem potestatem, sunt omnes illi, qui habent *Jurisdictionem Ecclesiasticam* in foro *externo*, dummodo non sint *publicè* excommunicati excommunicatione majori, vel suspensi, aut interdicti, licèt aliàs cum discrimine; nam Papa, & Conc. Gener. Æcumenicum, excommunicare possunt per *Sententiam*, *Constitutiones*, *Statuta*, *Leges*, & *Canones generales*, obligantes omnes Christianos: Concilium Provinciale, solùm per *sententiam*, *Constitutiones*, & *Statuta Provincialia*: Cæteri inferiores, solummodo per *Sententiam*, & *Ordinationes particulares*.

Subjectum excommunicationis, est quilibet Homo, *determinatus*, *baptizatus*, *adultus*, *inferior*, *subditus*: unâ solâ ex prædictis quinque conditionibus deficiente, excommunicari non potest.

E

Si excommunicatus, *nominatim* vitandus, *scienter*, & *temerè* sepeliretur in *loco Sacro*; qui eum sepeliret incurreret *ipso facto* in excommunicationem, ut constat ex *Clement.* 1. *de Sepulturis*; locus remaneret *pollutus*, & cadaver *exhumari* deberet; & antè ejus exhumationem, non possent *in illo loco* sepeliri cadavera aliorum fidelium, neque *Divina Officia* celebrari; & post exhumationem, deberet ille locus *reconciliari*, ut liquet ex *cap. Consuluisti de consecrat. Eccles.*, & ex Herinez *disp.6. de Censur. q.2. num.* 30. Idem à fortiori dic. est, si cadaver fuit relictum in illo loco Sacro, eo quia ab ossibus aliorum Fidelium discerni non potuit. Secùs dic. est de *excommunicatis toleratis*; & ratio est, quia cum quibus licitum est communicare in habitatione *in vitâ*, licitum est etiam eôdem modo cum ipsis communicare in *morte*; excipitur tamen si excommunicatio erat *publica*, & excommunicatus obiit *impœnitens*; & ratio est, quia sicuti excommunicatio major non contrahitur, nisi propter peccatum mortale; consequenter qui alligatus excommunicatione majori moritur, *impœnitens* mori censetur, ac proindè in peccato mortali; & hac de causâ Hæretici, qui licèt sint *notoriè excommunicati* in Bullâ Cœnæ Domini; attamen eo quia sunt tollerati, cum ipsis licitum est communicare in habitatione dùm *vivunt*, non autem *post mortem*, si in eorum hæresi decedunt, eo quia *impœnitentes* moriuntur.

An posteà; si *excommunicatus*, qui antè mortem dedit vera signa pænitentiæ, sepeliri possit mortuus in *loco Sacro*, *antequam sit absolutus*? est controversum; sed *negativa* opinio, quam cum *Herinez*, *Zoesio*, & aliis tenet *Ludovic. Engel. tit. de sepult. num.* 19., sicut est communior, ità ut tutior sequenda est in praxi.

Excommunicatus *occultus*, se gerere potest *licitè*, tamquam non excommunicatus, interessendo Divinis Officiis, & ministrando Sacramenta, dummodo id sit necessarium ad *occultandam* propriam infamiam, aut *evitandum* proprium, vel alienum grave damnum; & dummodo ex *culpâ suâ* non procedat, quin absolvatur: Idem dic. si ob *causam occultam* factus est *irregularis*; undè celebrare potest, & Ordines recipere, si absque notâ infamiæ, aut gravi damno, non potest diutiùs se abstinere: ità cum communi *Herinez disp.* 3. *de legibus q.* 3.

Causa excommunicationis majoris debet esse peccatum grave, externum, excommunicationi proportionatum (ut dixi sub verbo

ly *Censura*), & debet habere *rationem contumaciæ*; undè juxtà communem DD. opinionem: si quis ductus ex gravi metu mortis, cadente in Virum constantem, occideret Clericum; licèt lethaliter peccaret, non incurreret tamen in excommunicationem, neque in alias pænas; & ratio est, quia, qui facit, vel facere omittit quodcumque, non spontè propriâ, sed ex gravi metu cadente in constantem Virum, nullatenùs dici potest, quod agat, vel facere omittat cum contumaciâ.

Ex triplici capite posteà excommunicatio, & quæcumque alia censura redditur invalida: 1. ex defectu jurisdictionis in ferente; 2. ex defectu ordinis judicialis, substantialiter non servati; 3. ex defectu justitiæ: Vide alia ad propositum sub verbo ly *Censura*.

Illa, in quibus contrahitur excommunicatio *minor*, communicando advertenter cum excommunicato, nominatim denunciato vitando, continentur in sequenti Versiculo, & etiam explicantur.

Os; Orare; Vale; Communio; Mensa negatur.

Per ly *Os*: intelligitur quæcumque *collocutio* verbis, scriptis, nutibus, & signis: Per ly *orare*: intelligitur *oratio communis*, ut superiùs explicavi: Per ly *Vale*: intelligitur quæcumque honorifica salutatio: Per ly *Communio*: intelligitur *societas*, sivè in habitatione, sivè in exercitio, sivè in contractibus: Per ly *Mensa* intelligitur quælibet comestio per modum societatis.

Quæ excusant ab incurrendâ prædictâ excommunicatione, communicando, ut suprà, continentur in sequenti Versiculo, & explicantur.

Utile; Lex; Humile; Res ignorata; Necesse.

Per ly *Utile*: intelligitur utilitas, tàm spiritualis, quàm temporalis tàm participantis, quàm participati, modò sit vera, & non ficta: Per ly *Lex*: intelligitur lex matrimonialis, quâ licet Conjugi, colloqui, convesci, reddere debitum suo Conjugi excommunicato: Per ly *Humile*: intelliguntur filii familias, Religiosi, servi, famuli, ancillæ, & hujusmodi, respectu Parentum, Superiorum, Dominorum, & similium: Per ly *Res ignorata*: intelligitur ignorantia tàm juris, quàm facti, modo non sit culpabilis: Per ly *Necesse*: intelligitur necessitas gravis pro consilio, refugio, vel eleemosinâ tàm activè, quàm passivè.

Excommunicatio *minor*; si violetur, non inducit irregularitatem,

rem, ut constat ex *cap. si celebr. de Clerico excommunic. ministrante.*

Expensæ dicuntur omnes sumptus, quos possessor facit in re aliena, quam possidet; & deduci possunt in foro conscientiæ, si tamen fieri potest, sinè ullo rei alienæ detrimento: & dummodo non sint voluptuariæ: sunt autem in triplici differentiâ; nempè: *necessariæ*, quæ nisi fierent; res periret, vel deterior fieret; *utiles*, quæ, scilicet, ducunt rem ad majorem æstimationem; *voluptuariæ*, quæ, scilicet, inserviunt solùm ad ornatum, & delectationem.

Extrema Unctio *à Scoto in 4. dist. 23. q. un.* definitur, quod sit *Unctio Hominis infirmi, pænitentis, facta in determinatis partibus corporis cum oleo, ab Episcopo consecrato, ministrata à Sacerdote, simul certa verba proferente cum debitâ intentione, ex institutione Divinâ, efficaciter significans curationem finalem venialium*: cum extrema unctio, sit ultimum ex illis Sacramentis, quæ vitam spiritualem cujuslibet Christiani Catholico-Romani, quo ad se promovent; ideò à *Conc. Trid. sess. 14. in doctrinâ de extremâ unctione*, appellatur *Sacramentum exeuntium*.

Est de fide, Extremam Unctionem, esse verum, & propriè dictum Sacramentum, à Christo Domino institutum; ut cum *Conc. Florent. in decreto Unionis*, sancivit etiam *Trid. sess.* 14. *de extrem. unct. cap. 1., & ibidem can. 1.*

Materia *remota* hujus Sacramenti, est *oleum olivarum*, ab Episcopo benedictum; quod oleum, debet esse simplex, sinè ullâ admixtione cujuscumque alterius liquoris, licèt aliàs, secundùm *Suarez par. 3. tom. 4. disp. 40. sect. 1., Mastrium, Pontium*, & alios DD., si huic olivarum oleo, admisceretur *Balsamum*, ut fit in confectione Chrismatis; adhuc esset *materia remota apta* hujus Sacramenti: *materia proxima*, est ipsamet *Unctio*, facta cum hoc oleo, ab Episcopo benedicto; quæ unctio est simpliciter necessaria necessitate Sacramenti.

Forma hujus Sacramenti sunt verba, idest, *illa solemnis precatio*, quam Sacerdos adhibet ad singulas unctiones, quæ communiter fiunt in septem corporis partibus, dùm dicit: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quidquid per ... deliquisti*: dico in *septem corporis partibus*, idest, in *oculis* propter *visum*; in *auribus* propter *auditum*; in *naribus* propter *odoratum*; in *ore* propter *locutionem*,

nem, & *gustum*; in *manibus* propter *tactum*; in *pedibus* propter *gressum*; & in *renibus* propter *delectationem*, ibi vigentem: Forma est necessaria, necessitate præcepti.

Minister hujus Sacramenti, est *proprius Parochus*, vel alius Sacerdos de ejus licentiâ, etiam solùm præsumptâ in casu necessitatis; quo moriente antè absolutam unctionem in prædictis septem corporis partibus; perfici potest Unctio ab alio Sacerdote; quin immò duo Sacerdotes simul, & semel; & *Diana* cum aliis addit, quod urgente necessitate, ungi potest una sola pars, & meliùs, caput, in quo alii sensus vigent, dicendo omnia verba formæ, quæ in singulis septem corporis partibus dicuntur, dùm solum caput ungit.

Subjectum hujus Sacramenti, est quilibet Catholico-Romanus, capax peccati, & doloris, infirmus ad mortem, morbo naturali, qui aliàs non sit publicus peccator, & nullum dederit signum pænitentiæ: Gratia confertur in ultimâ unctione.

Sicuti hoc Sacramentum non est necessarium, neque necessitate medii, neque necessitate præcepti, ità ejus omissio non cadit sub mortali citrà contemptum tamen, vel scandalum, aut in casu, quo infirmus aliud Sacramentum, recipere non potuerit, licèt aliàs *Diana*, alios etiam citans dicat, quod voluntaria omissio hujus Sacramenti (regulariter loquendo) sit mortaliter peccaminosa ratione scandali, quod vix, aut numquam in tali casu vitari potest.

Quando infirmus, est in tali statu constitutus, quod nullum aliud Sacramentum, recipere potest: Parochus (juxtà communiorem DD. opinionem) tenetur sub mortali, illi ministrare hoc Sacramentum *etiam cum periculo vitæ*; & ratio est, quia in tali casu, est unicum Sacramentum pro æternâ Beatitudine consequendâ, ad quam procurandam tenentur omnes *ex charitate*; sed Parochi pro ovibus suis, tenentur *ex justitiâ* propter officium proprium, cum sint Pastores; & bonus Pastor, debet dare animam suam pro ovibus suis.

Effectus hujus Sacramenti (præter gratiam, quam ex opere operato, causant omnia Sacramenta novæ legis) sunt tres: 1. *remissio peccatorum*, ut patet ex *epist. Cath. S. Jacobi Ap. c. 5.*: *Et si in peccatis sit; dimittentur ei*; quod intelligendum est de *venialibus*, & de *remissione pænæ* pro peccatis retrò commissis, & jam absolutis quo ad culpam, *debitæ*, sivè in toto, sivè in parte solùm, juxtà dispositionem suscipientis; & etiam de *mortalibus*,

non

non tamen *per se*, sed *per accidens*; 2. *alleviatio infirmi*, juxtà citatam epistolam: *Et alleviabit eum Dominus*, quod juxtà *Trid. sess.* 14. *cap.* 2. intelligendum est, quod infirmi animam alleviat, & confirmat; magnam in eâ Divinæ Misericordiæ fiduciam excitando, quâ ægrotus sublevatus, morbi incommoda, & labores, leviùs sustinet, & tentationibus Dæmonis calcaneo insidiantis, faciliùs resistit. 3. *liberatio infirmi ab infirmitate suâ corporali*, si saluti animæ, id expedierit juxtà *cit. epist.*; *Et oratio fidei salvabit infirmum*.

Licèt ex cit. S. Jacobi epistolâ, evidenter appareat, *Extremam Unctionem*, verè, & propriè, esse Sacramentum; quod tamen Sacramentum dici non posset, nisi à Jesu Christo institutum fuisset, ut etiam educitur ex *Marco cap.* 6., ubi legitur, quod Apostoli ungebant oleo multos ægros, & eos sanabant; cum oleum non habeat virtutem naturalem sic sanandi indiscriminatim ægros ab infirmitatibus suis, & consequenter, quod in virtute Sacramenti, ut ait Jacobus, Apostoli ungebant, & sanabant ægros; adhuc tamen moderni Hæretici, obstinatè negant, *Extremam Unctionem*, esse Sacramentum; negantes proindè, prædictam epistolam esse Jacobi Apostoli, & consequenter non esse enumerandam inter libros Sacræ Scripturæ Testamenti novi, ac proindè *Extremam Unctionem* non esse Sacramentum à Jesu Christo institutum, sed figmentum humanum, ab Ecclesiâ Romanâ inductum.

Quod Extrema Unctio sit verum Sacramentum; idem *Calvinus Hæresiarca*, testatur in *lib.* 4. *Instit. cap.* 19., ubi sic scripsit, licèt invitus: *Verùm illa de septem Sacramentis opinio, omnium ferè sermonum trita, Scholasque, & Conciones pervagata, vetustate ipsâ radices egit*. Si Calvinus asserit, quod opinio de *septem Sacramentis* vetustate ipsâ *radices egit*: ergo à principio Ecclesiæ; si à principio Ecclesiæ, ergo tenendum est de fide Divinâ, quod septem sint Sacramenta Ecclesiæ, à Christo Domino instituta, inter quæ enumeratur *Extrema Unctio*: probatur consequentia ex eôdem *Calvino*, qui in *lib.* 1. *Instit. cap.* 11. *sect.* 13. asserit, quod in primis quinque sæculis (idest tempore vetustæ Ecclesiæ) floruerit Religio, & syncerior viguerit doctrina; probatur etiam ex testimonio *Bullingerii in cap.* 1. *primæ partis adversus Brent.*, Kechermani in *lib.* 3. *cap.* 14. *Sistem. Logici*; Gasparis Peuceri in *lib.* 4. *Chron. de rebus Eccles. pag.* 145., & passim omnium Hæreticorum asserentium, quod vera Dei Ecclesia, & syncerior

 doctri-

doctrina floruerint per integra sex sæcula, idest tempore vetustæ Ecclesiæ, hoc est in principio Ecclesiæ.

Quod cit. epistola sit Catholica, & à S. Jacobo Apost. scripta, & consequenter Canonica; plura Concilia Generalia Æcumenica testantur, antequam, neque Lutherus, neque Zuvinglius, neque Calvinus essent in rerum naturâ; ideòque illis, & non istis credendum est; & præsertim, quia Patres *primi Conc. Niceni* (quod fuit primum Æcumenicum Generale, celebratum in Ecclesiâ Dei.) in *Canone* 69. irrefragabile testimonium toti Terrarum Orbi dederunt, quod *Extrema Unctio*, sit verè, & propriè *Sacramentum*, sic ibi præcipiendo: *Transacto anno, debet Sacerdos benedicere aquam*, & Oleum, *non sicut fit in Baptismo, neque sicut benedicitur Chrisma, sed sicut OLEUM INFIRMORUM*: Patres enim prædicti Concilii (quod etiam ab Hæreticis veneratur, ut Sacrosanctum) non fecissent talem Canonem, si Extrema Unctio non fuisset Sacramentum à Jesu Christo institutum, & ab Apostolo Jacobo, publicatum cum suâ epistolâ Catholicâ. Idem dicendum est de *S. Augustino*, qui in *lib.* 2. *de visit. infirm. cap.* 4. sic scripsit: *Quoties aliqua infirmitas, occurrerit alicui*; Oleum benedictum *fideliter, ab Ecclesiâ petat, ut corpus suum ungatur; & secundùm* Apostolum *oratio fidei, salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, non solùm Corporis, sed, & animæ, sanitatem accipiet.*

F

Falcidia est quarta pars omnium bonorum, quæ aderant tempore mortis Testatoris, deductis tamen priùs ære alieno, & funerum expensis: *Trebiliana* coincidit cum *falcidiâ*, & solùm differt in hoc, quod ista respicit *legata*, illa verò *fidei commissa*, à quibus detrahitur.

Fallacia, quæ oritur ex avaritiâ, *est fraus in verbo consistens*: quæ dicuntur de *fraude*; ità respectivè intelligenda sunt de *fallaciâ*.

Fama *est notitia, & opinio bona, quam quis habet apud alios homines*: ità in re communiter.

Fama aliena injustè ablata restitui debet, si quattuor simul concurrunt conditiones: 1. si verè est ablata; 2. si est ablata injustè; 3. si non-

si nondùm est recuperata; 4. si non est condonata, dummodo persona infamata non sit talis, ex cujus infamiâ sit secutum, vel sequi possit damnum tertiæ personæ; aut infamia sit gravissima, quia in his casibus *condonatio*, non excusat à restitutione famæ, injustè ablatæ.

Famæ restituendæ obligatio est nulla in septemdecim casibus: 1. impotentia moralis, quando, scilicet, infamia, est taliter divulgata, ut moraliter loquendo, impossibilis sit restitutio apud omnes; 2. si id, quod contrà alicujus bonam famam dictum est, jam in oblivionem prudenter abiisse existimatur; 3. si crimen occultum alterius, quod injustè revelatum fuit, ex post sit publicum; 4. quando restitutio famæ, injustè ablatæ; de facto est impossibilis; 5. quando restitutio fieri non potest sinè periculo vitæ; 6. condonatio; eo tamen modo quo suprà dixi; 7. si bonâ fide aliquid contrà Proximum dictum est, credendo esse verum, & publicum, licèt aliàs falsum; & aliàs sinè propriâ infamiâ, vel magno detrimento in bonis fortunæ, retractari non potest; 8. justa compensatio, quando, scilicet, duæ personæ, æqualiter se diffamaverunt ad invicem; 9. quando ex restitutione imminet periculum peccati mortalis, vel grave aliorum scandalum; licèt aliàs hic casus, vix dari possit, nisi in casu, quo diffamator, esset omninò talis authoritatis, quod ex ejus retractatione, meritò temeri posset publicum scandalum; 10. quando qui proximum diffamavit; id fecit propter ejus bonum spirituale; 11. quando id, quod dictum fuit, accipi poterat tàm in bonam, quàm in malam partem; 12. quando quis solùm audita narravit sinè additione, vel majori confirmatione; 13. quando quis ità enarravit alterius peccatum, quod simul etiam narraverit illius condignam pœnitentiam; 14. quando quis proximum infamavit in occasione remota; puta, si quis cum altero jocans, per jocum illi objiceret aliquod crimen, sciendo tamen non esse verum; & hic vociferando, & indignando conquereretur vehementer, ex quo alii adstantes crederent, crimen objectum, esse verum; 15. quando diffamator, est multò sublimior conditione, quàm diffamatus, quia sufficit, quod diffamator compenset famam pecuniâ, aut alio convenienti modo sinè explicitâ retractatione; 16. quando fama ablata, jam fuit per aliam viam recuperata; 17. quando diffamator nullius est fidei, vel illi, cum quibus locutus est, jam sciebant crimen: ità generatim DD., & præsertim *Mastrius dis.8.Theol.Moral.n.71.,& seqq.* Reginaldus, Lessius, Lugo &c.

Quamvis *Beltradus in 8. p. ex Bonac.* dicat, quod, quando diffamatus etiam per *impositionem falsi criminis* est; aut per additionem ultrà verum, sufficere, quod detractor dicat, quod diffamatus sit Persona virtuosa, & honorata; & quod illi, qui eum diffamaverunt decepti fuerunt; & quod tempus id discernere faciet: &c. hæc tamen opinio, nullatenùs mihi quadrat, tùm quia est contraria communi DD., tùm quia amatum esse non debet detractori, restituere famam, se expresè retractando, nam, ut ait *Scotus in 4. dist. 15. q. 4. littera C.* fama diffamati, prævalet famæ detractoris, quia *injustè* diffamato, *justè* competit fama; detractori verò *injustè*, & consequenter &c. Idem sentit *D. Thom. 2. 2. q. 62. a. 2.* excipitur tamen, si detractor esset multò sublimior conditione, ut dixi suprà *n. 15.*

Quando detractio fit per manifestationem criminis *veri*, sed *occulti*; licèt diffamator, non teneatur se retractare cum mendacio (quod semper illicitum est) tenetur tamen aliquo licito modo restituere famam. Si ex quâcumque diffamatione, secutum fuit diffamato quodcumque damnum; detractor tenetur resarcire, & compensare tale damnum; & ratio est, quia cum detractor detrahendo alterius famam, fecerit contrà *justitiam*; consequenter ex *justitiâ* tenetur compensare omnia damna, quorum fuit causa operando contrà *justitiam*: ità communiter DD.

Diffamatio unius apud alios, apud quos non est diffamatus, licèt sit publicè diffamatus; adhuc in duobus casibus est peccatum mortale: contrà *charitatem*, quando adest intentio illi nocendi; & contrà *justitiam*; si denuò recuperavit suam bonam famam, vel per vitæ emendationem, vel per temporis longitudinem; idem dic. est de alterius diffamatione in absentiâ per litteras: ità communiter DD.

Fæmina fucans faciem; in duobus casibus peccat mortaliter: 1. si se fucat cum intentione provocandi alios ad libidinem; 2. si ponit ultimum finem in illâ fucatione.

Festa sanctificandi præceptum, est mixtum Jure Divino, & Ecclesiastico: de *Jure Divino*, est prohibitum tantummodo *opus servile*, quod est illud, quod ordinariè fit per *servos*, & *opifices*, licèt aliquando etiam per *Dominos*: operis servilis duo præcipuè sunt signa: unum est, quod fiat *per corpus*, ut instrumentum illi consentaneum; alterum est, quod tendat in *utilitatem corporis*: excipiuntur tamen *artes liberales*, licèt fiant ex *intentione lucri*;

& ratio

& ratio est, quia pretium non facit transire artem liberalem, ad esse operis servilis, sicuti e contrà opus servile, gratis factum, non facit transire tale opus servile, ad esse artis liberalis.

Inter opera servilia, & artes liberales sunt aliqua opera media, quæ non sunt prohibita, licèt fiant ob lucrum; puta, *itinerari*; *venari*; *piscari*, & hujusmodi: ità *Fælix Potestas pag.* 212. *num.* 2024.

De Jure Ecclesiastico; duo sunt præcepta; nempè: unum præceptivum, & alterum prohibitivum: *Præceptivum* est de audiendâ Missâ in die Festo præcepti: *Prohibitivum* quadruplex est; nempè: 1. *Contractus*; 2. *opus placitum*, sub cujus nomine veniunt lites, jurgia, & qualibet causæ forenses, quæ in Judicio agitantur: excipitur si fieret pietatis causâ; 3. sententia mortis; 4 juramentum judiciale; attamen testes examinari possunt in die festo, si juramentum fuit datum in die feriali; & etiam si fuit datum in die festo, si aliàs expeditio causæ, urgeat ob bonum commune: ità *Clericat. cap.* 47. *n.* 34.

Est de fide, dari in Ecclesiâ, potestatem instituendi *festa de præcepto*, ità quod non solùm Papa, aut Conc. General. Æcumenicum, vel etiam Conc. Provinciale, sed etiam Episcopi habent talem potestatem respectu suarum Diæcesum, interveniente tamen consensu *explicito* Cleri, & etiam Populi, saltem *implicito*, & hoc habetur ex *cap. ult. de Feriis*; ad quæ festa servanda, tenentur etiam *Regulares*, ut expresè habetur ex *Trid. sess.* 25. *de Regular. cap.* 12.

Quantitas temporis requisita ad hoc; ut *opus servile Jure Divino prohibitum*, sit materia peccati mortalis, secundùm aliquos DD. est *una hora sola*, sed hæc opinio videtur *nimis arcta*; secundùm alios, sunt *tres horæ integræ*, & hæc videtur *nimis lata*, licèt octava pars videatur esse materia levis; *Diana*, & quamplures alii dicunt, quod dummodo *non excedantur duæ integræ horæ*, non sit peccatum mortale; & hæc opinio, sicuti est communior, ità videtur esse probabilior, & *Filliu. in tract.* 27. *cap.* x 1. monet, considerandas esse circumstantias personarum, operum, & necessitatum: idem dic. est in *casibus contractuum*, ab Ecclesiâ prohibitorum.

Novem excusant à peccato mortali, laborando in die festo præcepti: 1. parvitas operis, vel levitas materiæ; 2. in honorem Dei, vel cultum Divinum immediatè; 3. opera pietatis; 4. obe-

dientia,

dientia, seù violentia, ut in servis; 5. necessitas propria, vel proximi; 6. dispensatio, licèt solùm virtualis, quando adest justa causa; 7. bonum Reipublicæ; 8. absentia à loco; 9. quando perderetur occasio magni lucri: Idem proportionaliter, & distributione accomodâ dic. est, non solùm de contractibus, sed etiam de aliis præceptis Ecclesiasticis, quæ sunt inferiora præcepto Divino de non laborando in die festo præcepti.

Illi Artifices, qui sunt necessarii ad sustentationem vitæ, vel ad sanitatem corporis, licitè laborare possunt in die festo præcepti.

Regulares, nec etiam in propriis Monasteriis, neque per se ipsos, neque per alios Operarios sæculares, incumbere possunt diebus festivis, operibus servilibus: ità *Peyrin. de* privilegiis Regularium *tom.3. cap. 4. n. 59.*, quando sæculares ex causâ alicujus necessitatis, laborare debent in die festo præcepti, in aliquo Monasterio Regularium, petere debent licentiam à propriis Parochis, cum Prælati Regulares nullum Jus habeant in sæculares, nisi sint servi commensales &c.

Innoc. XI. propo. dam. 52. in ordine: Præceptum servandi festa, non obligat sub mortali, sepòsito scandalo, si absit contemptus; & propos. 53.

53. ***Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor simul, à diversis celebrantibus audit.***

Feudum *est contractus rei immobilis*, *cujus* dominium utile *tantummodo*, *transfertur in accipientem*, *idest*, Feudatarium, *retento dominio directo apud concedentem*, *idest*, Infeudatorem, *cum onere non aliquid solvendi*, *sed solùm exhibendi* Domino directo *fidelitatem*, *& obsequium personale*: differt ab *Emphytheusi* in hoc solùm, quod in istâ debetur *pensio realis*, quæ non debetur in Feudis.

Fictio dupliciter accipi potest: 1. pro *defectu intentionis*; 2. pro *indispositione recipientis*: primo modo, & invalidat Sacramenta, & obstat Sacramentorum effectibus: secundo modo impedit solùm Sacramentorum effectus: claritatis gratiâ sit exemplum: Titius *fictè*, idest, cum *intentione oppositâ* recipiendi Baptismum, permittit se exteriùs ablui aquâ, cum omnibus illis cerimoniis, & ritibus, adhiberi solitis in Baptismo solemni; in hoc casu cum Titius *fictè* recipiat Baptismum, idest, cum *intentione oppositâ*, illud

susci-

suscipiendi; talis Baptismus neque imprimit characterem, neque unquam habere poterit effectum gratiæ consequendæ ex opere operato: Si posteà Titius *fictè* recipit Baptismum, idest, in *peccato mortali*, sed cum *intentione* illud suscipiendi; tunc Baptismus, licèt non conferat gratiam, imprimit tamen characterem; & deleto peccato mortali per Sacramentum pænitentiæ, vel per actum contritionis in voto Sacramenti pænitentiæ, producit suum effectum, conferendo primam gratiam ex opere operato.

Fidejussio *est contractus, quo quis suo periculo suscipit alterius factum, aut debitum, præstiturus ipse, aut soluturus, si alter non faciat, aut solvat*: si principalis non facit, aut solvit; tenetur Fidejussor facere, vel solvere, post declaratoriam tamen Judicis sententiam; & non nisi priùs in judicio, creditor egerit contrà debitorem, nisi constet de impossibilitate, aut fugerit: Non potest esse *Fidejussor*, qui bona non habet; & etiam si habet, si tamen illorum administrationem non habet.

Fideicommissum *est illud relictum, quod hæredis fidei committitur, ab eo dandum alicui alteri*: sic fit cum Testator dicit: Hæres fidei tuæ committo, ut post additam hæreditatem; ex eâ tantum, aut tantam partem; vel hoc, aut illud predium, huic consignes; idque vel statim; vel post mortem tuam: ita ex *l. 1. ff. de Legatis*.

Fides *est assensus eorum, quæ per Spiritum Sanctum Ecclesiæ revelata sunt, quatenùs à Spiritu Sancto sunt*: ita in re communiter.

Sicuti fides *habitualis*, sufficit non habentibus usum rationis pro æternâ Beatitudine consequendâ, ut habetur ex *Trid. sess. 7. can. 13.*, ita habentibus usum rationis, non sufficit; sed requiritur fides *actualis*, ut deducitur ex sequenti *Prop. dam. ab Innoc. XI.*, quæ est *16. in ordine: Fides non videtur cadere sub præceptum speciale, & secundùm se.*

Fidei actualis præceptum, triplex est: 1. sciendi res fidei saltem *implicitè*: explicitè *necessitate absolutâ*, quæ nullam admittit excusationem in iis, qui habent usum rationis, ad peccatum mortale sufficientem, est, quod Deus sit Trinus, & Unus; remunerator Bonorum, & vindex malorum; Incarnatio, passio, mors, resurrectio D.N.J.C.: *necessitate præcepti*: Symbolum Apostolorum; Orationem Dominicam; præcepta Decalogi, & Ecclesiæ, atque illa Sacramenta, quæ quisque recipere tenetur: rudiores ratione

tione incapacitatis sunt excusati, si non sciunt tàm benè explicitè prædicta. Secundum præceptum, est credendi *firmiter* res fidei sinè *ullâ dubitatione*, quia dubietas in fide reducitur ad hæresim, ut habetur ex *cap.2. de hæreticis*: tertium præceptum est, confitendi fidem in *necessitate*, quando, scilicet, aufertur honor Dei, vel impeditur utilitas Proximi; undè quamvis possit quis occultare fidem illis signis, quæ sunt indifferentia; attamen si aliquis Princeps infidelis, vel hæreticus, talia signa præciperet, sivè in contemptum veræ Fidei Catholico-Romanæ, sivè ad profitendam suam falsam sectam; tunc ea signa, occultare non posset pro profitendâ verâ fidè; nec etiam occultare posset veram fidem illis signis, quæ ad profitendam falsam Religionem sunt instituta, ut inter cæteros alios docet *Mastrius in disp.10. Theol. Moral. nu.12.*

Circà tempus, quo fidei præceptum obligat sub mortali; *primum* juxtà *D.Tho.*, est illud, quo fides sufficienter unicuique innotescit: *Secundum* est, quando tentatio gravis urget contrà fidem; quæ tentatio alio modo superari non possit: *Tertium* est in articulo mortis: *Quartum* plusquam semel intrà quinquennium.

Alex.7. Propo. dam.1. in ordine: Homo nullo unquam tempore vitæ suæ, tenetur elicere actum fidei, *spei, & charitatis ex vi præceptorum Divinorum, ad eas virtutes pertinentium.*

Innoc.XI. Propos. damn.16. in ordine: Fides non videtur cadere sub præceptum speciale, & secundum se; & Propos. 17.

17 *Satis est, actum fidei semel in vitâ elicere; &* Propos. 18.

18 *Si à Potestate publicâ quis interrogetur; fidem ingenuè fateri ut Deo, & fidei gloriosum consulo; tacere ut peccaminosum per se, non damno; &* Propos. 19.

19 *Non potest voluntas efficere, ut assensus fidei in se ipso, sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium; &* Propos. 20.

20 *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem; &* Propos. 21.

21 *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitiâ solùm probabili revelationis; immò cum formidine, quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus; &* Propos. 22.

22 *Non nisi fides unius Dei, necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris, &* Propos. 23.

23 *Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similique motivo sufficit ad justificationem; &* Propos. 64.

64 *Ab-*

64 *Absolutionis capax est Homo, licèt laboret ignorantiâ mysteriorum fidei; & etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis D.N.J. C.* & *Propos.* 65.

65 *Sufficit illa mysteria, semel credidisse.*

Alex. 8. *Propos. damn.* XI. *in ordine: Omne, quod non est ex fide Christianâ supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est; & Propos.* 12.

12 *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; & etiam si videatur credere, non est Fides Divina, sed humana.*

Filii erga Parentes ad tria tenentur ex præcepto Divino; nempè: ad *amorem*; *obedientiam*; & *reverentiam*: peccant mortaliter contrà *amorem* in tribus casibus: 1. si contrà Parentes signa odii ostendunt; 2. si grave malum, illis ex deliberatâ voluntate exoptant; 3. si in necessitatibus non subveniunt, cum possint.

Contrà *reverentiam* in quinque casibus: 1. si verbis contumeliosis, graviter illos offendunt; 2. si eos percutiunt, licèt leviter; 3. si cum advertentiâ manus, vel pedes ad percutiendum, elevant; 4. si eos despiciunt, eo quia pauperes sunt; vel eos ex tali motivo agnoscere nollunt; quod si posteà ex justâ causâ, nollunt eos apud se habere; & solùm exteriùs, se eos agnoscere dissimulant, excusantur à mortali, dummodo in eorum necessitatibus, illis subveniant; & ratio est, quia in talibus casibus, Parentes præsupponi non debent *rationabiliter* inviti; 5. si in foro externo, eos accusant de quâcumque crimine, licèt vero; exceptis criminibus *hæresis*; *conspirationis in Principem*, & *proditionis Patriæ*.

Circà *obedientiam* in tribus casibus: 1. si quo ad bonos mores, & gubernationis onus (loquendo de materiâ gravi), sunt illis inobedientes; 2. si contrà expressam Parentum voluntatem ducunt uxorem de se indignam; 3. si nubunt Parentibus inconsultis: attamen si consulunt, & aliàs Sponsa, est de se digna, & Parentes acquiescere nollunt; non peccant, si contrà eorum voluntatem nubunt; & ratio est, quia in electione status, Filii sunt sui juris, ut cum *Busemb.*, & aliis tenet *Bonac.*

In duobus casibus, non tenentur Filii obedire Parentibus suis: 1. quando præcipiunt aliquid, quod sit peccatum, licèt ex levioribus; 2. quando impedire volunt electionem status perfectioris, licèt aliàs adv. sit cum *D. Tho.* 2. 2. *q.* 189. *a.* 6., & communiter,

 quod

quod si Parentes sunt in *gravi necessitate* constituti, ita quod valdè indigeant filiorum obsequio; isti eligere nequeunt statum religiosum, relictis Parentibus in *gravi necessitate*, & hoc de *Jure Divino*, & *naturali*, si tamen remanentes in sæculo, eorum obsequio, sublevare possunt Parentes suos in eorum necessitatibus.

Filii minores viginti quinque annis, licèt conjugati, immò Sacerdotes, subsunt Parentum potestati; & Filia quando complevit vigesimum quintum annum; si nubit contrà Parentum voluntatem, non peccat, dummodò ex tali matrimonio, non sequatur grave damnum, vel dedecus Parentibus.

Circà obedientiam: filius (regulariter loquendo) præferre debet Patrem Matri, ut prudentiorem; & circà sustentationem (in æquali necessitate) Matrem Patri, ut infirmiorem.

Filiorum nomine veniunt etiam *adoptivi*, *naturales*, & *spurii* cum hac tamen differentiâ, quod *spurii* præferre debent Matrem Patri, ut certiorem: veniunt etiam Nepotes, Pronepotes, & omnes descendentes per lineam rectam usque in infinitum.

Frater dives tenetur alere Fratres, & Sorores pauperes, licèt uterinos tantùm; immò tenetur etiam dotare Sorores, si à Patre non sunt dotatæ: ita cum aliis *Molina de Justitiâ tom.3. disp.224.*

Innoc. XI. Propos. damn.14. in ordine: Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris; sed ut bonum cupientis, quia, scilicet, ei obventura est pinguis hæreditas; & Propos. 15.

15 ***Licitum est Filio gaudere de patricidio, à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias, indè ex hæreditate consecutas.***

Fornicatio prima species luxuriæ, *est copula soluti cum solutâ*: Fornicatio non solùm est peccatum mortale, quia *prohibita à lege Divinâ*, sed etiam quia est *prohibita, quia mala, ipsique rectæ rationi dissonans*: duo tamen excusant à quôcumque peccato: 1. privatio usus rationis in actu exercito, ut in *amentibus*, & *ebriis*, dummodo isti non præviderint periculum ebrietatis, & causam dederint ebrietati; 2. violentia ex parte patientis, dummodo iste interiùs non consentiat actui: idem dic. de quôcumque alio peccato ad luxuriæ speciem pertinente.

Alex. 7. Propos. damn. 25. in ordine: Qui copulam commisit cum solutâ; satisfacit præcepto confessionis dicens: commisi cum solutâ grave peccatum contrà castitatem, non explicando copulam.

Innoc. XI. Propos. damn.48. in ordine: Tàm clarum videtur fornicationem secundùm se nullam involvere malitiam, & solùm esse malam, quia prohibitam; ut contrarium omninò dissonum rationi videatur.

Fraus, quæ oritur ex avaritiâ, *est deceptio alterius opere exhibita*: est vitium contrà prudentiam, quæ est virtus, quâ circà bonum finem, media convenientia applicantur; cum autem in prudentiâ duo inveniantur; nempè: finis bonus, & media convenientia, per regulam oppositorum ex Logicis, duo debent esse contraria; nempè finis malus, & media inconvenientia: Fraus ex genere suo est peccatum mortale, nisi materia circà quam versatur, sit levis, quia tunc veniale tantùm.

Fructus dicuntur, qui *deductis expensis, à quocumque possessore factis, supersunt*: sunt autem in triplici differentiâ; nempè: *naturales, industriales*, & *mixti*: primi, idest, *naturales*, sunt, qui suâpte naturâ cum modicâ, vel nullâ Hominum industriâ producuntur, ut sunt partus pecudum, jumentorum, avium, & hujusmodi; *industriales* sunt, qui ex solâ Hominum industriâ producuntur, ut negotiando, ludendo, & similibus modis; *mixti* sunt, qui partim ex naturâ suâ, partim ex Hominum industriâ producuntur, ut sunt fructus agrorum, vinearum, hortorum, & hujusmodi.

Furtum *est ablatio, seù retentio injusta rei alienæ invito Domino rationabiliter*: ità in re communiter. Quinque ablationes, seù retentiones, non habent deformitatem furti: 1. ex *joco*; 2. *in pœnam*; 3. in *bonum finem*; 4 in *extremâ necessitate*; 5. *utendo compensatione*.

Licèt furtum ex genere suo sit peccatum mortale; ex duplici tamen capite, est tantummodo veniale: 1. quando Dominus rei ablatæ, seù retentæ, non est invitus, quo ad *substantiam* rei ablatæ, seù retentæ, sed solùm quo ad *modum* est invitus; 2. ratione *parvitatis materiæ*, licèt aliàs in hoc secundo casu, adhuc sit mortale in octo casibus: 1. ratione intentionis furti notabilis; 2. ratione finis lethaliter peccaminosi; 3. ratione paupertatis, & indigentiæ Domini; 4. ratione magnæ utilitatis, quam Dominus reportare solebat ex re ablatâ, seù retentâ; 5. ratione justi, & rationabilis affectus, quem Dominus habebat ad rem ablatam, seù retentam; 6. ratione periculi, ne Dominus peccet mortaliter, eo quia est nimiùm iracundus: in hoc tamen casu, sicuti & in præcedenti, ad

hoc, ut fur peccet mortaliter, debet habere sufficientem cognitionem de affectu, & de periculo; 7. ratione notabilis violentiæ in furando; 8. Sacrilegium Olei Sancti.

Quantitas posteà, quæ dici possit *notabilis* ad hoc, ut furtum attingat materiam peccati mortalis, non est desumenda solùm ex quantitate rei ablatæ, seù retentæ, sed etiam ex circumstantiis; puta, personæ per furtum læsæ; temporis; loci, & hujusmodi; & hæc opinio est communior inter DD., licèt aliàs *Sannig. dist.10. de Just. q. 1. n. 7.*, Layman *lib. 3. pa. 1. n. 3.*, & alii probabiliter censeant, illam esse *quantitatem notabilem*, idest, pro peccato mortali sufficientem, quæ pro victu unius diei sufficere potest illi, cui infertur injuria furti pro cujuscumque Personæ qualitate; & addunt, quod furtum duorum, vel trium ad summum aureorum, intellige, *doble*, etiam respectu Regum, sit materia peccati mortalis.

Adv. 1. cum *Lessio lib.2.c.2.n.40.*, quod licèt sit semper peccatum mortale, quando adest intentio furti notabilis per iterata modica furta; non tamen quis tot peccata mortalia committit, quot furta minuta facit, sed solùm continuari jam inceptum; & ratio est, quia illæ ablationes, seù retentiones censentur una moralis continuata executio illius pravæ primæ intentionis, & consequenter unum peccatum.

Adv. 2 cum *cit. Lessio num.46.*, quod quantitas *notabilis*, quæ in minutis, & iteratis furtis, ad hoc, ut sit materia peccati mortalis, debet esse *notabilior*; undè si, v. g. tres Julii in unico furto sunt materia peccati mortalis; quinque, & etiam sex requiruntur in iteratis furtis minutis, præsertim si longa temporis intervalla interposita sunt inter illa minuta furta iterata.

Furtum Filii-familias secundùm communem DD. in septem casibus excusatur à culpâ lethali: 1. quando quantitas non est notabilis, quæ quantitas in Filii-familias, & etiam Religiosis, ad hoc, ut sit materia peccati mortalis, debet esse notabilior, quàm in aliis; 2. quando rationabiliter existimatur Patrem esse concessurum, vel condonaturum, si rogetur; 3. si accipit, ut expendat extrà Domum paternam pro suis necessitatibus, & etiam in honestas recreationes juxtà statum suum; 4. si ut erroget in eleemosinam pauperibus juxtà statum Paternum; 5. si gerit negotia Patris, potest sibi accipere quantum ex justitiâ dari deberet extraneo ad illa negotia peragenda; 6. si utitur secretâ compensatione

tione pro suis bonis Castrensibus, vel quasi Castrensibus à Patre usurpatis; 7. si Pater est Hæreticus; uti potest de suis bonis adventitiis.

Furta Uxoris in decem casibus non sunt lethaliter peccaminosa: 1. quando quantitas non est notabilis respectu divitiarum Mariti, aut illius inopiæ; 2. de præsumptâ licentiâ Mariti; 3. ad evitanda quæcumque damna Mariti; 4. si accipit necessaria de præsenti pro se, & familiâ; 5. etiam pro futuro tempore, si Maritus est prodighus, vel dissipator; 6. si habet dotem sufficientem pro suâ sustentatione, & lucratur; vel si labore, ac industriâ suâ, cooperatur licitis lucris Mariti; 7. si ut det in eleemosinam Pauperibus juxtà statum Mariti; 8. si Maritus est absens, & ipsa habet administrationem; 9. si ut det Parentibus, vel filiis ex alio Matrimonio pauperibus; 10. si ut det Fratribus, vel Sororibus egestate pressis. Hæc omnia tamen intelligi debent cum discretione, & distributione accomodâ, ut dicunt DD., scilicet, juxtà qualitatem, inopiam, aut divitias Mariti, ità quod Maritus, præsupponi nequeat rationabiliter invitus.

Quæritur, an quando plures per minuta furta, quæ divisim sumpta, non attingunt materiam peccati mortalis, licèt conjunctim sumpta attingunt materiam peccati mortalis, lethaliter peccaverint contrà justitiam? Resp. *affirmativè*, si tamen simul ex industriâ fecerunt talia minuta furta; & ratio est, quia ab unôquoque illorum, intentum fuit illud grave damnum, v. g. uvarum in unâ vineâ; & *negativè*, si divisim abjerant ad furandum uvas in illâ vineâ; & à casu, unitos se invenerunt; & ratio est, quia à nullo illorum intentum fuit illud grave damnum.

Innoc. XI. Propos. damn. 36. in ordine: Permissum est furari non solùm in extremâ necessitate, sed etiam in gravi necessitate; & Propos. 37.

37 Famuli, & famulæ domesticæ, possunt occultè surripere ab Heris suis ad compensandam operam, quam majorem judicant salario, quod accipiunt.

G

GAbella *est tributum publicum exactum à Principe in communem utilitatem*: ità in re communiter: ejus species sunt quatuor;

quatuor; nempè: *Vectigal*; *Guidagium*; *Tallia*; *Gabella*.

Ad hoc, ut Gabella sit justa; quatuor conditiones requiruntur: 1. legitima potestas imponentis; 2. quod non imponatur, nisi ob justas causas, & necessitates; 3. quod non imponatur personis, & rebus exceptis; 4. quod in impositione servetur justitia distributiva.

Quæritur, an fraudantes justas gabellas, peccent mortaliter contrà justitiam? Resp. *affirmativè*, loquendo tamen de Custodibus, & Officialibus conductis pro exactionibus gabellarum, licèt aliàs dissimulare possint cum pauperibus, qui vix solvere possunt: Circà alios, est valdè controversum, licèt aliàs affirmativa opinio probabilior appareat ex doctrinâ, quam dat *Mastrius in suâ Theol. Moral. dist. 6 num.* 19.; & ratio est, quia gabellæ justæ non debentur Principi in *pœnam*, sed in *tributum*, & tamquam *stipendium* jure naturæ illi debitum, & quasi ex *contractu*, quia viceversâ Princeps jure naturæ; & quasi ex *contractu*, tenetur custodire subditos, eosque cum Meniis, Turribus &c. ab hostibus deffendere, quod tamen facere non posset, nisi pro talibus expensis, atque pro ejus congruâ sustentatione, convenientia tributa illi solverentur: addit tamen *Sylvester* cum aliis, quod si quis esset læsus à Principe; licitè facere posset secretam compensationem, fraudando gabellas, & hoc licèt sint alicui personæ privatæ locatæ: secùs dic. est, si sint venditæ, quia in tali casu fraudaretur illa persona privata, quod esset contrà justitiam.

Gratia *est donum Dei supernaturale*: duplex est; nempè: gratis data, & gratum faciens: *Gratia gratis data*, est illa, quæ datur Homini etiam in peccato mortali existenti: *Gratia gratum faciens*, est illa, quæ datur Homini in gratiâ existenti; & hæc dupliciter confertur; nempè: ex *opere operato*, & ex *opere operantis*: ista, idest, ex *opere operantis*, confertur juxtà meritum, & dispositionem suscipientis: Prima, idest, ex *opere operato*, confertur intuitu meritorum Jesu Christi, & ista (quæ etiam dicitur gratia supernaturalis) dividitur in *actualem*, & *habitualem*: prima, idest, *actualis* consistit in aliquo actuali auxilio Dei, quo ipse Deus Hominem ad benè agendum, & ad salutem suam procurandam admovet, & quantum est de se, promovere solet: Secunda, idest, *habitualis*, est quidam habitus gratiæ sanctificantis, per quam homo formaliter justus, redditur gratus Deo etiam quando nihil liberè agit: *Gratia* posteà *habitualis sanctificans* dividitur

in

G

in *primam*, & *secundam*: Illa, ideſt, *prima*, nihil aliud eſt, quàm illa prima gratia ſanctificans, quam Homo in primo ſuæ juſtificationis inſtanti acquirit, & per quam formaliter ab eo expellitur peccatum; *Secunda* conſiſtit in omni augmento gratiæ ſanctificantis.

Gratitudo *eſt virtus, quâ illis, qui de nobis benemeriti ſunt, non ſolùm gratias agimus, ſed etiam, ſi poſſumus, referimus*: ejus officia ſunt quinque; nempè: Beneficii accepti exiſtimatio; ejus benigna acceptatio; gratiarum actio; grata commemoratio; re penſio: Vitium gratitudini oppoſitum eſt *Ingratitudo*, de quâ currit illud commune adagium, ideſt, *Ingratitudo* eſt unum peccatum, quod diſplicet Deo, & Hominibus, ideoque ingratis ſervire nefas.

Gula quintum peccatum capitale *eſt appetitus inordinatus cibi, & potus*: ità communiter in re: circà quinque verſari poteſt: 1. circà ſubſtantiam; 2. circà qualitatem; 3. circà quantitatem; 4. circà delectationem; 5. circà tempus: ejus ſpecies ſunt duæ; una dicitur *comeſſatio*, ſeu *crapula*, & conſiſtit in cibo immoderato; altera dicitur *ebrietas*, quæ conſiſtit in immoderato potus uſu.

Gula quo ad utramque ſpeciem, in ſex caſibus eſt lethaliter peccaminoſa: 1. quando in illâ ponitur ultimus finis; 2. quando ex ejus causâ prætermittitur aliquod præceptivum ſub mortali; 3. quando ex ejus causâ ſequitur notabile damnum in ſanitate corporis, vel in bonis fortunæ; 4. ſi ex ejus causâ ſequitur grave ſcandalum in proximo; 5. quando ſumitur cibus, vel potus contrà naturam; 6. quando ex cibo, vel potu, ſivè in quantitate, ſivè in qualitate prævidetur ſecuturum eſſe peccatum mortale.

Innoc. XI. Propoſ. damn. 8. in ordine: Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis frui actibus ſuis.

H

HÆreſis *eſt error voluntarius cum pertinaciâ Hominis baptizati, Fidei Catholicæ, ex parte contrarius*: ità in re communiter: triplex eſt; nempè: *interior tantùm*; *exterior tantùm*; & *interior, & exterior ſimul*, & iſta dicitur *hæreſis formalis*: ab hæreſi *interiori tantùm*; abſolvere poteſt quilibet Confeſſarius:

idem

idem dic. de *exteriori tantùm* in foro tamen interno conscientiæ solùm, quia in foro externo denunciari debet SS. Inquisitioni: ab *interiori, & exteriori simul*, idest, à *formali* non occultâ, solus Papa, vel Inquisitores, qui sunt specialiter delegati contrà hæreticam pravitatem, absolvere possunt in foro interno, & externo.

Vigore *Constit. Pauli V.*, quæ incipit: *Romanus Pontifex &c.*, & *Constit. Alex. VII.*, quæ incipit: *Licèt aliàs*, non solùm Hæretici formaliter denunciari debent SS. Inquisitioni, *nullâ præcedente monitione*, vel *correctione*; sed illi etiam, qui sunt de hæresi suspecti, licèt leviter; & hoc sub pænâ excommunicationis latæ, Papæ reservatæ, ut constat ex citatis Constitutionibus Pauli V. & Alex. VII.

Ad incurrendam excommunicationem propter hæresim, quatuor requiruntur conditiones: 1. hæresis *interna*; 2. quod sit manifestata aliquo signo *externo*; 3. quod tale signum *externum*, sit mortaliter peccaminosum; 4. quod tale signum externum, fiat cum *animo* profitendi, seù asserendi hæresim; & hæc est illa hæresis, quæ est subjecta excommunicationi in Bullâ Cœnæ, à quà, ut dixi, nemo absolvere potest nisi Papa, & ejus Delegati specialiter.

Obligatio denunciandi in crimine hæresis formalis, non extinguitur per mortem delinquentis, ut cum communi tenet *Diana p. 4. tr. 7. res. 28.*; & ratio est, quia pestiferum hæresis crimen serpit, & propagatur: talis obligatio juxtà *Castropal. tom. 1. tr. 4. disp. 8. pun. 17. §. 7. num. 16.* præscribitur *spatio quadraginta* annorum quo ad *totum*, ut habetur ex *cap. 2. de præscriptionibus lib. 6.*, licèt Diana cum *Albergh.*, *Pignâ*, & aliis teneat, quod talis præscriptio 40. *annorum*, non sit quo ad *totum*, sed solùm pro confiscandis ejus bonis, non autem ad damnandam ejus memoriam, ejusque statuam comburendam.

Prædictam obligationem denunciandi habent omnes utriusque sexus, & cujusvis conditionis, dummodo expleverint *ætatis annum decimum quartum*; & talis obligatio viget licèt denunciandus, jam fuerit ab alio denunciatus, super eôdem crimine, & obligatus denunciare hoc sciat, ut cum aliis tenet *Bord. in man. consult. sect. 18. num. 30.*, & etiam licèt habuerit notitiam quôcumque modo (excepto tamen *secreto*, quod resultat ex *Sigillo Sacramentalis Confessionis*, ut communissimè tenent omnes cum

Scoto

Scoto in 4. dist. 21. quæst. 2. §. Ad argum. litt. M.) ; & hoc non solùm si sciat *immediatè*, ideſt, de viſu, aut auditu *immediato*, ſed etiam mediato, dummodò perſonæ, à quibus didicit, ſint fide dignæ : ità cum pluribus aliis *Bord. in Trib. fidei cap. 41. num. 21.*

Si ex denunciatione prudenter timeatur aliquod grave damnum in vitâ, famâ, bonis fortunæ &c. conſulenda eſt Sac. Cong. Inquiſ., & juxtà ejus reſcriptum, quiſque gerere ſe debet, & licèt ſecundùm *Simanchas de Catho. inſtitutio. tit. 29. num. 35.* Filius non teneatur denunciare Patrem Hæreticum, niſi in caſu, quo *ipſum filium dogmatizet in hæreſi, & alios doceat*; contraria tamen opinio, quam cum *cit. Bord.*, & aliis tenet *Dia. p. 1. tr. 4. reſp. 4.* ſicuti eſt probabilior, ita ut tutior eſt ſequenda; & ità deſumitur ex *Sac. Script. in Deutorono. cap. 13.*, *Si tibi voluerit perſuadere Frater tuus, filius Matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, ſivè Uxor, quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus, quem diligis, ut animam tuam, clàm dicens : eamus, & ſerviamus Diis alienis &c. Non acquieſcas ei, nec audias*, neque parcat ei *oculus tuus*, ut miſeréaris, & occultes eum.

Idem à fortiori dic. eſt de Patre reſpectu filii; de Uxore reſpectu Mariti, & vice versâ; & quibuſcumque aliis, excepto tamen complice reſpectu complicis in eôdem crimine, ut dicit *cit. Bord. n. 9.*; & ratio eſt, quia nemo tenetur prodere ſe ipſum, cum id repugnet Juri naturæ.

An idem ſit etiam dic. extrà caſus *hæreſis formalis*; puta, in caſu *ſuſpicionis hæreſis*? eſt controverſum apud DD., licèt *affirmativa opinio*, quàm cum pluribus aliis tenet *cit. Bord. in cap. 31. num. 13., & ſeqq.*; & etiam in *man. conſul. ſect. 18. num. 46.* probabilior eſſe videatur, & meritò ſequenda, ut noſtræ S. Fidei Catholicæ, & publico bono favorabilior; ſi Hæreticus jam eſt emendatus; adhuc denunciandus eſt, ex vi Edicti Inquiſitorum.

Epiſcopi, Inquiſitores, eorumque Vicarii, labem hæreſis alicui *falsò* imponentes; aut contrà Hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos, licèt leviter, procedere omittentes, incurrunt ipſo facto in excommunicationem, Papæ reſervatam.

Dubietas in fide reducitur ad hæreſim, quapropter *Stephanus Papa relatus in cap. 1. de Hæreticis*, ſic ait: *Dubius in fide, infidelis eſt, aut Hæreticus*.

Legentes libros prohibitos, hæreſim continentes, incurrunt

ipso facto in excommunicationem, reservatam in Bullâ Cœnæ, dummodo tres simul concurrant conditiones: 1. quod qui legit, sciat talem librum, esse prohibitum; 2. quod Author libri sit Hæreticus; 3. quod liber contineat hæreses, vel ex professo tractet de Religione; undè si liber continet res indifferentes, & à casu admisceatur aliquis error contrà fidem, censeri non debet cum tanto rigore pœnæ prohibitus.

Ex prædictis libris prohibitis; legere sinè licentiâ octo, vel decem lineas curiositatis causâ; licèt sit peccatum mortale propter periculum, cui aliquis temerè se exponit, cum in paucis lineis possit quis imbui veneno gravissimi erroris; attamen secluso quôcumque periculo, est peccatum veniale tantùm, & nulla incurritur censura.

Legere libros prohibitos, hæresim non continentes, neque tractantes de Religione ex professo; est peccatum mortale ratione inobedientiæ; & etiam ratione periculi, si est vetitus, quia tractat venerea.

Licèt Episcopi *jure ordinario*, absolvere nequeant in foro externo ab hæresi formali, idest, interiori, & exteriori simul, non occultâ, neque ab excommunicatione propter ipsam contractâ; attamen plerique Episcopi Germaniæ inter alias facultates, ad reiteratam supplicationem, à Sede Apostolicâ de quinquennio in quinquennium, obtinere solent specialem licentiam absolvendi etiam in foro externo ab hæresi formali, & ab excommunicatione, propter eam contractâ; quam licentiam communicare possunt aliis quibusdam Viris, aliàs idoneis: ita *Gobat. tract. 7. Theol. experim. num.* 231.

Rara est illa hæresis, quæ ab aliâ hæresi oppositâ non fuerit impugnata, & posteà destructa: sic *Ebio* negavit *Divinitatem* in Christo; & *Cerdo* negavit *humanitatem*: *Sabellius* negavit *distinctionem* Personarum in SS. Trinitate, & *Arius* negavit *identitatem*: *Nestorius* asserebat Christum esse *purum Hominem*; & *Eutbiches* dicebat, esse *purum Deum*: *Novatiani* non admittebant *quamcumque veniam* in peccatoribus; & *Montenses* illam ampliabant etiam ad illos, qui eam *non postulabant*: *Manichæi* detestabantur *matrimonium*; & *Jovanistæ* vituperabant *virginitatem*: *Pellagiani* attribuebant Hominum justificationem *soli naturæ*; & *Lutherani* illam attribuunt *soli gratiæ*: *ipsemet Lutherus Hæresiarca*, & modernorum hæreticorum Dux, & Primates

in

in *Comment. super quintum Psalmum* sic scripsit: *Hæretici victi sunt mutuâ dissensione; nec aliter cum eis pugnat Deus, quàm misso inter eos spiritu vertiginis, & dissensionis sicut inter Sichimitas, & inter* Babilonicæ Turris Operarios; *& in novâ lege inter* Arianos, Donatistas, & Pelagianos; & in hoc genere optimè scripsisset, si addidisset: sicut *inter me, Zuvinglium, & Calvinum Collegas meos*, atque tot alios Sectarios; nempè: *Sacramentarios; VValdenses; Picchardos; Hussum; VVicleffum*, & alios, cum quibus Deus pugnavit, misso inter eos spiritu vertiginis, & dissensionis, ut evidenter constat ex eorum scriptis, nam *Lutherus* in Thesi 27. contrà articulos Lovanienses sic scripsit: *hæreticos seriò censemus, & alienos ab Ecclesiâ Dei, Zuvinglianos, & Sacramentarios omnes, qui negant Christi Corpus, & Sanguinem ore carnali sumi in Venerabili Eucharistiâ*: & in *epistolâ ad Jacobum Presbyterum, Ecclesiæ Bremensis Doctorem* sic scripsit: *Mihi* satis est omnium infelicissimo, una ista Beatitudo: *Beatus Vir, qui non abiit in consilio Sacramentariorum, nec stetit in viâ Zuvinglianorum, nec sedit in cathedrâ Tigurinorum*; & in *epist. ad Argent.* sic protestatur: *Quid me criminatur D. Carlostadius quod expullerim eum? Cavaveat à fallaci illo spiritu, quisquis potest*; & in Tom. 2. de Cœnâ Domini pag. 174. sic loquitur: *Ego tamquam alterum* jam *pedem in sepulchro habens, hoc testimonium, & hanc gloriam ad Tribunal Domini referam, quod hostes Sacramenti Carlostadium, Zuvinglium OEcolampadium, eorumque discipulos, toto pectore damnarim, & vitarim*: & in Coment. in epist. ad Galat. cap. 6. editis anno 1523. sic scripsit contrà *Hussitas: consequens est, quod Boemorum* (idest Hussitarum) *dissidium à Romanâ Ecclesiâ, nullâ possit ratione defendi, quin sit impium, & Christi omnibus legibus contrarium* & de Waldensibus in cap. de Suvermeris sic scripsit: *VValdensium, mirabiles sunt opiniones de Sacramento Altaris, quas ipsi non intelligunt: Evangelii promissionem non purè tractabant, nec fruebantur lætâ conscientiâ: errant in eo, quod non credant, solam fidem, sinè operibus justificare*: Hæc omnia ipsemet Lutherus; & Theologi Mansfeldienses Lutheri discipuli, in confessione latinâ Mansfeldicâ in pag. 120. sic scripserunt: *Suspectam meritò habemus Sacramentariorum doctrinam*: 1. *propter novitatem; extitit enim recens nostro tempore, & ignota fuit vetustæ Ecclesiæ*; 2. *quia Sacramentarii, non deffinitè in eâdem sententiâ*

 con-

concordes sunt, sed in se ipsis divisi sunt; nam alii sunt Carlostadiani, Zuvingliani, OEcolampadiani, Campanistæ, Calviniani, & similes. Hæc omnia, ut dixi, Hæresiarca Lutherus, & ejus asseclæ. Nunc videamus; quid cum aliis Sectariis dixit Hæresiarca Calvinus confrater, & Collega Lutheri de ipso Luthero, & ejus Sectatoribus: *Calvinus in suo lib. Instit. pag.* 113. sic scripsit: *Audio Lutherum cum atroci invectivâ, tàm in vos, quàm in nos omnes prorupisse; nunc vix audeo à vobis petere, ut taceatis ... sæpè dicere solitus sum: etiamsi me diabulum vocaret; me tamen hoc illi honoris habiturum, ut insignem Dei servum agnoscam: tamen ut pollet eximiis virtutibus, ita magnis vitiis laborat.* Hic not. est Calvini magnum absurdum; nam honorat Lutherum titulo *insignis Servi Dei*, & posteà addit, eum laborare *magnis vitiis*: quid tenebræ cum luce? Numquid Deo purissimo placere possunt maculæ vitiorum? Sunt Hæretici: hoc sufficiat. *Item* Calvinus in admonit. 3. ad Joachimum Vestphalum sic: *Lutherani sunt homines vertiginosi, Cyclopes, superba factio gigantium, frenetici, bestiæ, prodigiosè cæci, disperatè impudentes, nihil aliud quàm falsarii, & improbi calumniatores, protervi, plùs satis bardi, fatuosi; & simul adeò ignari, ut quod pueris in cathechismo traditur, id eorum veterani Theologi ignorent:* Theologi Tigurini in Confessione Germanicâ Tigurinâ editâ anno 1544. in 8. pag.3. sic scripserunt: *Superioribus diebus edidit Martinus Lutherus librum, quem inscripsit: Brevis confessio de Sacramento, in quo non obscurè pro Hæreticis Sacramentariis, & sceleratissimis hominibus habet, & condemnat OEcolampadium, Zuvinglium, & omnes Tigurinos: liber est plenus Dæmoniis, plenus impudicis dicteriis, scatet furore.* Joannes Jezlerus Calvinista Sacramentarius in libro inscripto: Dediutum belli Euchar. pag. 25. sic dicit: *Primum bellum fuit: à Luthero, & Carlostadio*; secundum: à *Luthero, & Tigurinis*; tertium: à *Vesphalo, & Calvino*: quartum: ab *Heslusio, & Glepitio*; quintum: à *Brentio, & Bulingero*; & pag. 8. sic: *Litigandi, scribendi, declarandi, disputandi, condemnandi, & excommunicandi inter Lutheranos, & Calvinistas; nullus est finis*: & in pag.93. exponit Censuras Lutheranorum contrà Calvinistas, asserentium, quod Calvinistæ sint *mendaces, falsarii, Sacramenti perdæ, Sacramentorum hostes, corruptores Testamenti Christi; quod ruant in tartara, quod suo judicio sint damnati*: E contrà Zuvin-

Zuvingliani, duriora evomerunt contrà *Lutheranos*, appellantes eos *Antrophagos*, *Hæmatopetas*, *Thyestas*, *Carnifices*, *Christicidas*, *Artolatras*, *Impanati Dei cultores*, *Abnegatores Redemptionis per Christum factæ*, *Eutichianos*, *Eversores quamplurium fidei articulorum*: ex his excandescentes Lutherani scripserunt contrà *Zuvinglianos*, eos appellantes *convictos Hæreticos*, *Dæmoniacos*, *Diabolis ex omni parte*, *antè*, *penè*, *suprà*, *infrà*, *intùs*, *& extrà obsessos*; *enumerandos cum Anabatistis*, *Nestorianis*, *Arianis*, *Turcis*; *omnium mortalium*, *quos umquam terra sustinuit deterrimos*, *nec non in æternum damnatos*.

Ecce qualibus Elogiis, & inscriptionibus, mutuò ad invicem se exaltant moderni Hæresiarchæ, eorumque Sectatores? Meritò quidem, taliter quod alter alteri ad invicem dicere potest: parce, ignosce, habe me excusatum, si dixi verum.

Post hæreses, & Hæresiarcas in communi; de istis in particulari, nonnulla scribere, opere pretium duxi, ut prudens, & doctus Lector, evidenter agnoscere possit, qualis, & quanta sit illa ignorantia affectata, quæ modernos Hæreticos detinet in suis erroribus involutos; illorum Hæresiarcarum falsas doctrinas sequentes, qui cum contradictoriis specialiter, nedùm sibi ipsis mentiti sunt; sed, & toti Terrarum Orbi notum fecerunt, quod dolosi, fallaces, fraudolenti, & mendaces fuerint, & consequenter omni, & quâcumque fide indignissimi. Præcipui autem Hæresiarchæ moderni sunt: *Lutherus*, *Zuvinglius*, *& Calvinus*: quapropter, quando in hoc libro *sparsim* dico: *Moderni Hæretici*, semper referendum est ad seguaces horum trium; aut duorum; aut unius saltem.

Lutherus plures ex suis hæresibus, hausit ex poculo iniquitatis *Joannis Hus*, & hic, ab illo *Joannis VVicleffi*, cujus propositiones ad num. 45. ab Æcumenico Generali Concilio Constantiense, damnatæ fuerunt, ex quibus duæ specialiter, sunt tàm horridæ, & abominabiles, ut illas scribendo, & tremat manus, & horreat calamus: *Deus debet obedire Diabulo — Qualibet Creatura est Deus*.

Scripsit Wicleff plures libros, erroribus plenos; inter quos, unum, aliis pestilentiorem, cujus titulus: *Trialogus inter veritatem*, *mendacium*, & *sapientiam*, in quo passìm, sacrilegè loquitur de Deo; de Incarnatione Jesu Christi; de Angelis; de Sacramentis; de Virtutibus; de Hominibus; de libertate arbitrii; & de quatuor (ab eo assertis) finibus Hominis, ità quod

VVal-

VValsingamus in Ricardo 2., eum appellet: *Veterem hypocritam; Angelum Sathanæ: Anti-Christi præambulum non nominandum.* Pluribi in suis scriptis, sibi ipsi contradicit; undè de illo verificatur illud aureum dictum D. August. in lib. 12. cap. 3. contrà Faustum: *Quod vult, credit; quod non vult, non credit: sibique potiùs, quàm Evangelio credit.* Ut brevitati consulam, ex pluribus hujus Hæresiarchæ contradictoriis, quinque tantùm referam, & sunt.

Primum. In lib. de Veritate, & Mendacio cap. 16. impugnando *Ecclesiasticas Traditiones*, sic scripsit: *Apud Sapientes relinquendum* tamquam impertinens veritati, *quidquid Sacra Scriptura* expresè *non ponit*: & in lib. de Potestate, sic expressit: *Ulteriùs conceditur, quod observanda sit* laudabilis consuetudo Ecclesiæ, *licèt non sit* explicita, *sed implicita in Sacrâ Scripturâ.* Et ecce primum contradictorium; nam in uno loco reprobat quidquid *expressè* non invenitur in Sacrâ Scripturâ; & in alio approbat laudabilem consuetudinem Ecclesiæ, licèt non sit *expressè* posita in Sacrâ Scripturâ. At non approbare, & reprobare idem de eodem numericè, est evidens contradictorium? At non in quôcumque contradictorio, una propositio est necessariò falsa? Nonnè qui dicit falsitatem est mendax? An mendacibus adhibenda sit fides? Judicent, & respondeant Hæretici.

Secundum. Impugnando Wicleff *Sacramentum Pænitentiæ*, sic scripsit in libro de Blasphemiâ: *Sacramentum Pænitentiæ, & Absolutionis; fundamentum in Sacrâ Scripturâ nullum est* — & contrà *Sacramentum Extremæ Unctionis*, in lib. 4. Trial. cap. 15. dicit: *Unctionem Extremam, non esse Sacramentum*: ibique etiam negat *Sacramenta Confirmationis, & Matrimonii*: Et in *postillâ ad cap. 15. Marci Evangelistæ*, sibi ipsi contradicendo sic scripsit: *Sacramenta Ecclesiæ sunt velut Castrum, & munitio tutissima, quam velut fluvius immensus, primò circuit* aqua Baptismatis, *quæ primò coercet accessus hostiles: In interioribus ripis fluminis, sunt*: Confirmatio, & Pænitentia *veluti Vallus, & murus exterior: In medio autem, velut Turris fortissima*, Sacramentum Eucharistiæ *collocatur, ad quam ascenditur* per gradus Ordinis; *Et circà hos gradus*, Matrimonium, *quasi murus interior, defendens Forum sæculare, & Ecclesiasticum: Ostiolum autem, per quod ingreditur vitam futuram, est* Extrema Unctio: *sed, & totam istam seriem Castrorum fundavit*

Christus,

Christus, dans Vicariis potestatem *ubicumque errigendi*. Et ecce secundum contradictorium in negando, & affirmando idem de eodem numericè, nam in uno loco negat Pænitentiam; Extremam Unctionem; Confirmationem, & Matrimonium; & in alio, illa confitetur, & affirmat.

Tertium, & quartum. Inter enumeratas Wicleffi damnatas propositiones, una est: *Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit*: alia consistit in blasphemiis, quas ex irâ, & odio evomit contrà Sanctam Catholico-Romanam Ecclesiam, & Papam pluribi, & præsertim in sequentibus propositionibus: *Ecclesia Romana est Sinagoga Sathanæ — Papa non est immediatus, & proximus Christi Vicarius — Electio Papæ à Cardinalibus, per Diabulum est introducta — Papa est Anti-Christus — Capitulum Anti-Christi, constat ex Papâ, Cardinalibus, Patriarchis, Episcopis &c. -- Papâ, & Episcopis omnibus sublatis, magis prosperaretur Ecclesia*: Et tamen ipse idem Wicleffus, qui negavit, non esse fundatum in Evangelio, Christum ordinasse Missam; *in lib. de Apostas. cap. 18.* sic scripsit: *Sacrificium Missæ, est egregium, & egregiè declaratum, & certum quidem est, quod omnia talia de tantò sunt laudabilia, de quantò excitant, ut Christus plùs ametur*.

Si ergo omnia talia, de tanto sunt laudabilia, de quanto excitant, ut Christus plùs ametur? Quâ de causâ? Non aliâ certè de causâ, nisi quia ipse Christus ordinavit illud egregium Missę Sacrificium, tam egregiè declaratum ab Ecclesiâ; nempè: quando dixit: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*: sed negare non esset fundatum in Evangelio, quod Christus ordinaverit Missam; & idem æquivalentibus verbis asserere, est contradictorium: ergo &c. & ecce tertium Wichleffi contradictorium. In conspectu Synodi Londinensis, spontè, liberè, & manu propriâ scripsit Wicleffus sequentem suæ fidei protestationem: *In principio protestor publicè ..., & nunc, pro ut ex tunc, revoco, & retracto*, submittens me humiliter correctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ. *Non intendo derogare* Potestati Papæ, *vel cujuscumque Prælati Ecclesiastici &c.* Et in epistolâ, quam ipse scripsit, & misit ad Papam Urbanum Sextum (*teste Sandero de visibili Monarchiâ cap. 7.*) in talibus terminis sic se expressit: *Gaudeo planè detegere cuicumque fidem meam; sed* specialiter Romano Pontifici ... *suppono iterum, quod* Romanus Pontifex, *cum sit Summus Christi Vicarius*

vius &c. In suæ fidei protestatione Wicleff, sicuti & in epistolâ ad Urbanum Papam, non solùm se submittit humiliter correctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ, sed confitetur potestatem Papæ, quem asserit esse Summum Christi Vicarium: Confitetur, dico, in uno loco potestatem Papæ, & affirmat eum esse Summum Vicarium Christi; & in alio loco dicit, quod Papa non est immediatus, & proximus Christi Vicarius; immò eum denominat Anti-Christum. Nonnè hoc est evidens, & palpabile contradictorium? Et ecce quartum contradictorium.

Quintum. Una ex Wicleffi damnatis propositionibus, est: quod de Sanctorum invocatione, & nominatim Sanctissimæ Deiparæ semper Virginis Mariæ, diabolicè sic scripsit: *Orandam esse* Litaniam, *non tamen orandos esse* Sanctos, orare pro nobis, *cum aliud sit dicere*: Sancta Maria ora nobis; *& aliud sit dicere*: Sancta Maria oro Te, ora pro nobis. Non autem oramus Sanctam Mariam, *quia hoc esset committere Idololatriam*. Ità diabolicè ille Wicleff, qui sibi ipsi contradicendo in publico sermone, quem recitavit de Assumptione ejusdem Virginis Deiparæ, quasi Angelicè sic se expressit: *Videtur mihi impossibile, nos præmiari* sinè Mariæ suffragio. *Verumtamen sunt gradus in ejus auxilio, ut quosdam etiam præscitos, juvat ad cavendum peccata, vel eorum gravedinem; & per consequens, ad pœnæ perpetuæ mitigationem. Quosdam autem juvat ad bonorum fortunæ, naturæ, & gratiæ cumulationem; & per consequens ad periculi, vel damni temporalis evitationem. Quosdam autem juvat ad Beatitudinis promeritionem ... Et sic non est* sexus, ætas, status, aut conditio humani generis, quin necesse habeat auxilium Virginis implorare. *Nemo tamen meretur Beatitudinem, nisi optimam partem cum ipsâ elegerit.*

Ità Wicleff in contradictoriis contrà Wicleff, & sic passim omnes Hæresiarchæ, qui sicuti cum contradictoriis, se ipsos mendaces publicaverunt; ita toti Terrarum Orbi notam fecerunt hanc infallibilem veritatem, quod, scilicet, sola Catholico-Romana Ecclesia, sicuti in fidei Jesu Christi dogmatibus fuit semper uniformis; atque in ejusdem fidei articulis semper stabilis; in eorum definitionibus, & decisionibus per longissimum temporis spatium 1700. annorum, & ultrà, in quibus non unus, aut viginti, aut quinquaginta Papæ, sed duocentum, & quinquaginta, semper, & immutabiliter tenuerunt, asseruerunt, & docuerunt eandem numericè fidei

fidei regulam; nullusque eorum, nec unus quidem, neque sibi ipsi, neque aliis contradixit in iis, quæ spectant ad Jesu Christi fidem, vel bonorum morum integritatem; ita asseri debet, quod sit illa sola, quæ à Jesu Christi Apostolis, originem habuit, de quâ *S. August. in Symb. ad Catech. lib.* 1. sic scripsit: *Ecclesia Sancta; Ecclesia una; Ecclesia Catholica contrà omnes Hæreses pugnans; oppugnari potest, expugnari non potest: ipsa manet in radice suâ, in charitate suâ; & portæ inferi, non vincent eam.*

Walsingamus in *tom.* 3. *tit.* 12. *cap.* 108. testatur, Joannem Wicleffum, non minùs miserrimè vixisse (ut ibi describit), quàm infelicissimè objisse: nàm moriens, per signa forinseca desperavit, & sic concludit: *Tali modo mortuus est Hæresiarca VVicleff, novus compilator vetustarum, & Patriarca Hæresum modernarum.*

Joannes Hus Boemus, Hæresis poculum bibit per oculos, legendo Wicleffi libros, & præsertim Trialogum: Iste Hæresiarca spontè, liberè, & manu propriâ, suæ fidei confessionem scripsit, quam posteà misit ad Joannem 22. Pontificem Romanum (*ut refert Joannes Coclæus in lib.* 1. *Hist. Hussit.*), & erat sequentis præcisi tenoris: *Ad reverentiam Jesu Christo*, Ecclesiæ, Supremoque ejus Pontifici, exhibendam: *paratus semper ad satisfactionem omni poscenti, de eâ fide, quam teneo, rationem reddere: Confiteor corde ingenuo, Jesum Christum Dominum, esse verum Deum, & verum Hominem; totamque ejus legem, tàm firmæ veritatis existere, quod nullum jota, vel apex ipsius, fallere potest:* Domum suam, Sanctam Ecclesiam, tàm firmiter fundatam suprà firmam petram, quod portæ Inferi, non possunt adversùs eam quomodolibet prævalere; *prontusque in spe ipsius Capitis Jesu Christi Domini, mortis diræ potiùs sustinere supplicium, quàm electivè asserere, quod foret Christi*, suæque Ecclesiæ *contrarium voluntati.*

Hæc fidei confessio Joannis Hus; non solùm ejus vitæ gestis, est contraria, sed etiam aliis ejus scriptis contradictoria. Quod ejus vitæ gestis, sit contraria; evidenter colligitur ex iis, quæ de illo scripserunt *Paletz, & Andreas Broda* apud cit. Coclæum. Paletz de Hus sic scripsit: *Contumax à Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ obedientiâ, recessisti; & in multorum scandalum, & periculum (in sententiis plurimarum Ecclesiarum, & super omnia, Summi Pontificis Christi Vicarii) positus, & publicè denunciatus, timo-*

rem Deî abiicis, nec Censuram Ecclesiasticam avertis. De verbo Dei, in Cathedrâ superbiæ tuæ (& quod ampliùs est) de Divino Missarum Officio; bonâ suffossâ conscientiâ; audaci, & Sathanicâ præsumptione, gemitu plenâ, tu audes ingerere; & cum Rege Saule contrà Divinam obedientiam, non victimas offerre, sed scelus Idololatriæ perpetrare. At verò si dixeris: Non peccavi: Dic sub cujus Prælati Ecclesiastici disciplinæ jugo sis, ne tu ipse, & actor causarum, & Judex esse videaris? En: & agis causas, & solus judicas causas; proponis, & decidis causas; te ipsum pro testibus comprobas; non Apostolos postulas; & nequaquam Christi invocato nomine, determinas, & promulgas. Quis ergo tibi comprobabitur? Diæcesanum proprium cum omnibus suis Officialibus ordinariis contemnis, & tamquam festucam reputas; quinimmò Summum Pontificem: abominationem, & Anti-Christum publicè prædicas, & omne Sanctum suum Decretum, Authoritatem, & Officium majori arrogantiâ, quam Dathan, & Abiron, superbissimè abjicis, & contemnis. Ecce quomodo absque jugo factus es, quasi solus Dominus, solus Altissimus?

Hæc Paletz de Joanne Hus; & quæ sequuntur expressit *Andreas Broda* in epistolâ responsivâ ad litteram, ab Hus sibi directam, in quâ responsione suaviter, & blandè detegit illius fallaces insidias, sic scribendo: *Teste B. Gregorio: Charitas divisa unit; confusa, ordinat; inæqualia, sociat; & ipsa Charitas dicit: Qui non colligit mecum, dispergit: quod exponens Ugo, sic dicit: Officium Christi est, dispersa congregare; officium autem Diabuli est, congregata dispergere. Ecce Magister Rev. quomodo Charitas tendit ad unitatem. Quid ergo dicimus ad hæc, inter quos sunt dissensiones, & schismata, ut ille Joannista; iste VVicleffista; cæterique Mahumetistæ nuncupentur? Divisus est Christus? Nunquid VVicleff crucifixus est pro nobis? Aut in nomine ipsius baptizati sumus? Gratias ago Deo meo, quod ipsius opinio nunquam intravit in cor meum. Et vos in litterâ appellatis me Fratrem carissimum. Deus det mihi pro magno, quæsô, præmio, ut sitis in Domino Frater meus, nam ex toto cordis affectu desidero vos ad unitatem Sanctæ Matris Ecclesiæ jam redire, in quâ, inquam, sunt Christiani adinvicem veri Fratres, à quâ (quod dolenter refero) per inobedientiam recessistis: Vestra enim patefacit littera, quam mihi destinastis, quod meri*

magis

magis cupitis, quàm reverti. Quomodo Fratres erimus, quorum non est una Mater, & per consequens, neque unus Pater? Et quomodo me carissimum vocatis, cum tamen tenditis ad hoc, ut me omnibus vilissimum, & odiosum reddatis? Scribitis etiam: Dilecto Domino Andreæ, quasi quod ex participatione meâ vobiscum sim excommunicatus, prophanus, & irregularis. Benè quidem multis temporibus bibi, & comedi vobiscum, & in uno lecto jacui; sed ab illo tempore, quo processus contrà vos publicati sunt; neque ego vos vidi, neque vos me vidistis. Palpate ergo, & videte, utrùm ista ex charitate, an ex odio procedant? Dicitis, quod expectatis martyrium. Quomodo vultis esse Martyres, cum etiam locum, ubi cognoscitur veritas, declinatis? Legem aliis objicitis unà cum vestris; & nemo ex vobis observat legem. Parietes præceptis depingitis, quæ utinam in cordibus teneretis. Nonnè lex dicit: Diis non detrahes; & omnes vestri quantis sunt detractionibus, & convitiis pleni? Lex præcipit: Non concupisces; & vos unà cum vestris discipulis, aliena tollere prædicatis: Mihi judicium imponitis, quod tamen in veritate adscribere non debetis: sed væ, qui alium doces, te ipsum non doces, dicit Apostolus. Quare vos Papam, Cardinales, Prælatos, & omnes indifferenter Clericos vituperosè, immò veriùs, injuriosè judicatis, & imponitis eis crimina, quæ fortassis quoadusque vivitis, non probaretis? Cur non sequimini legem Christi dicentis: Si videris Fratrem tuum peccantem, corripe ipsum inter te, & ipsum solum... Dicitis me colare culicem, & camelum deglutire. Veriùs hoc de vobis dicerem, & de vestris, nam illos, qui non sunt de Sectâ VVicleffi, etiam parvulos; acriter increpatis; sed vestros Sectarios, perjuros, blasphemos, homicidas, fures, & adulteros, leviter palpatis.

Ex hac responsivâ epistolâ *Andreæ Brodæ*, & ex dictis *Paletz*, satis evidenter apparet, quod opera *Joannis Hus* erant per diametrum contraria confessioni illius fidei, quam ille scripsit, & misit ad Joannem XXII. Summum Pontificem: Quod posteà involvat contradictoria, patet primò *ex tractatu trium quæstionum, quas in quodam libello divulgavit Holmutii anno* 1412., in quarum primâ quærebatur: *Utrùm credendum esset in Papam?* Cui quæsito, à se proposito; ipse idem respondit *negativè*: Et tamen ipse Hus in principio suæ confessionis, corde ingenuo (ut ipse scribit) protestatur se reverentiam exhibere non tantùm Jesu Christo, &

Ecclesiæ, sed etiam Supremo ejus Pontifici, ideſt, Papæ. Negare, quod ſit credendum in Papam, nihil aliud eſſe poteſt, niſi illum reprobare, ideſt, negare, quod ſit Chriſti Vicarius: Exhibere reverentiam Jeſu Chriſto, Eccleſiæ, & Supremo ejuſdem Eccleſiæ Pontifici; idem omninò eſt, ac affirmare, quod ſit Chriſti Vicarius: ſed affirmare, & negare idem de eôdem numericè, eſt contradictorium: ergo &c. Patet ſecundò ex duabus propoſitionibus *ipſius Hus* ab Æcumenico Generali Conc. Conſtant. damnatis: *Papa non eſt verus, & manifeſtus ſucceſſor Petri -- Romanus Pontifex non eſt Caput Romanæ Eccleſiæ.* Si ergo Papa non eſt verus, & manifeſtus Succeſſor Petri; & Pontifex Romanus non eſt Caput Romanæ Eccleſiæ: Ad quid perditio hæc mittendi confeſſionem ſuæ fidei ad Joannem XXII. Romanum Pontificem? Quâ de causâ in principio talis confeſſionis proteſtatur ſe reverentiam exhibere, & Jeſu Chriſto; & Eccleſiæ; & ejuſdem Eccleſiæ Supremo Pontifici? Quænam ergo erat talis Eccleſia? Non alia certè, niſi Romana. Quis Supremus Pontifex ejuſdem Eccleſiæ? Ille ſolus individualiter, ad quem ille miſit confeſſionem ſuæ fidei, ideſt, Joannes XXII.. Si ergo Romanus Pontifex non eſt Caput Romanæ Eccleſiæ; cur ad ipſum dirigere propriæ fidei confeſſionem? At non hoc eſt manifeſtum contradictorium negare Romanum Pontificem eſſe Caput Romanæ Eccleſiæ; & Romam ad eundem dirigere confeſſionem propriæ fidei, ut Supremum Pontificem ejuſdem Romanæ Eccleſiæ? *Nonnè hoc eſt potiùs velle oculis clauſis in montem offendere, quam oculis apertis in eum aſcendere*, ut dicit D. Auguſt. *de unit. Eccl. cap.* 16. Nonnè hoc eſt potiùs velle ex ſtulto furore eſſe Hæreticum, quàm prudenter eſſe Catholicum?

Lutherus Islebii in Saxoniâ natus, toto hauſit pectore hæreſes Joannis Hus, adeò quod in ſcripto, quod in fine litterarum Joannis Hus editarum anno 1537., de illo ſic ſcripſerit: *Magnis, & excellentibus Spiritus Sancti donis ornatum; & quod ſuis ſcriptis, & dictis, doctrinæ Chriſtianæ conſenſerit; mortemque pro veritatis aſſertione tolleraverit*: immò addidit, quod ſi pro *Hæretico habendus eſt Joannes Hus, non facilè quiſquam, quos Sol unquam vidit, verè Chriſtianus haberi poterit*; illumque poſtremò uſque ad ſydera exaltavit, illum appellando: *Magnanimum, & Fortem Chriſti Martyrem.*

Verè Lutherus non fuiſſet in ſuâ nequitiâ perfectus, niſi cum contradictoriis ſe ipſum Mundo manifeſtaſſet fallaciſſimum Hæreſiar-

resiarcam. Denominat *Joannem Hus Magnanimum, & Fortem Christi Martyrem, eo quod mortem subierit pro veritatis assertione*. Si ergo Joannes Hus, martyrii tormenta pro veritatis assertione tolleravit, eo quod suis scriptis, & dictis consenserit doctrinæ Christianæ: Quare Lutherus posteà impugnavit, & dicta, & scripta Joannis Hus, ut falsa? Negavit Lutherus Sacramenta Ecclesiæ, exceptis Baptismo, & Matrimonio; negavit Orationem pro Mortuis; transubstantiationem panis; Purgatorium; invocationem Sanctorum, & adorationem Imaginum eorumdem Sanctorum, quæ omnia asseruit Joannes Hus in suis scriptis; videlicet, *in tract. de Pænit.*; *in lib. de Cœnâ Domini*; *in Comment. in Epist. Jacobi*; *in Serm. de Exequiis*; *in Dilucid. suæ Fidei*; *in lib. de Imag. adorat.*, *& alibi*. Vel ergo fuit Hæreticus Joannes Hus prædicta asserendo; vel Lutherus eadem negando. Si fuit Hæreticus Joannes Hus asserendo: quâ fronte atritâ, & æneo vultu, ausus est Lutherus illum usque ad sydera extollere, eundem appellando: Magnanimum, & Fortem Christi Martyrem? Magnis, & excellentibus Spiritus Sancti donis ornatum? Si verò in præfatis Joannes Hus asseruit veritatem; quâ perversâ, & hæreticali pervicaciâ Lutherus illa negavit? Quâ ignorantiâ affectatâ volunt oculis clausis Lutherani sequi illum Ducem cæcum, qui illos secum trahit in foveam æternæ damnationis?

In præfatione libri, quem Lutherus publicavit contrà Henricum Octavum Angliæ Regem, accerrimè defendit Joannem Hus, & Bohemos his præcisis verbis: *Justissimâ causâ Bohemi, homicidas istos, & Anti-Christos Papistas deseruerunt, postquam innocentem Virum Joannem Hus, ipsi septies Hæretici, exusserunt; & utramque speciem à Christo institutam, sacrilegè damnaverunt*. Hæc ille idem Lutherus, qui in disputatione habitâ cum Joanne Echio præclarissimo Theologo, & Controversistâ Catholico per continuos decem dies coràm Georgio, ex Saxoniæ Ducibus, Principe Præclarissimo, Senatu, Universitate, ac publicis Notariis, hincindè, propositiones, & responsiones scribentibus; sequentem fecit protestationem: *Nunquam mihi placuit, nec in æternum placebit quodcumque Schisma*. Iniquè faciunt Bohemi, *quod propriâ authoritate*, se separant à nostrâ unitate, *etiamsi Jus Divinum pro eis staret; cum supremum Jus sit charitas, & unitas*. Quod Lutherus *in dictis* in ordine ad Bohemos, sibi ipsi contradicat; tàm clarum, & evidens est, ut superflua foret quæ-

cumque

cumque probatio. Quod etiam *in factis*; ex hoc patet, quod non solùm se ipsum ex nequitiâ, & propriâ malitiâ; sed etiam tot alios dolosè cum fallaciis, fraudibus, & mendaciis disjunxit ab unitate illius Ecclesiæ Catholico-Romanæ, in cujus gremio feliciter nati erant, quamque feliciùs per multos annos professi, & confessi fuerant.

In Bullâ Leonis X., quæ ejusdem Papæ, est Constitutio 40. in ordine, & incipit: *Exurge Domine &c.* Una suprà quadraginta Lutheri propositiones damnatæ fuerunt, ex quibus vigesima octava est: *Si Papa cum magnâ parte Ecclesiæ, sic, vel sic sentiret; nec etiam erraret*: adhuc non est peccatum, aut hæresis contrarium sentire, *præsertim in re non necessariâ ad salutem*, donec fuerit per Concilium Universale, *alterum approbatum, & alterum reprobatum*. Alia, quæ est vigesima nona, sic est: *Via nobis facta est* enervandi authoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum gestis, & judicandi eorum Decreta; *& confidenter confitendi quidquid verum videtur, sivè* probatum fuerit, *sivè* reprobatum *à quocumque Concilio*. En aliud Lutheri contradictorium, nam in propositione 28. temerè negat authoritatem Papæ super Concilia Generalia; & in propositione 29. iniquissimè affirmat, posse non solùm Papam, (qui de facto potest), sed quemcumque alium, contradicere gestis eorundem Conciliorum, idest, tollere totaliter authoritatem Conciliorum Generalium. Et hæc brevitatis gratiâ, sufficiant circà Lutheri contradictoria.

Tres Lutherus fecit translationes Bibliæ Sacræ: Primam edidit Germanico idiomate *anno* 1522., ex quâ exclusit Epist. ad Hebræos; illasque Jacobi, & Judæ; nec non Apocalypsim. In hac translatione Doctores Catholici, & præsertim *Hieronymus Emser* enumerarunt plusquàm mille errores fraudolentissimæ expositionis ad decipiendum: post alios quinque annos, aliam eôdem idiomate typis mandavit, in quâ triginta textus mutavit à primâ; & tandem alios post duos annos, tertiam publicavit latino idiomate, adeò primæ, & secundæ contrariam, ut plurimi ex iisdem suis sequacibus (relatu *Nat. Alex. sect.16. cap. 2. art.* 10. §. 2. *num.*20.) nequiverint eum aliter appellare, nisi mendacem, & deceptorem. Et *Prateolus in lib. 1. Elenchi alphabetici omnium hæresum* multos citat textus alteratos, mutilatos, prætermissos, & adulteratos, inter quos, unum referre mihi placet, in quo *Apost. in c.* 3. *ad Rom.*, sic scribit: *Arbitramur enim justificari Hominem per*

fidem

fidem finè operibus legis, in quo textu ille malignus, calidè, & fraudolenter addidit: SOLAM, sic dicendo: *Arbitramur enim justificari Hominem per* SOLAM *fidem finè operibus legis*; de quo monitus à quodam suo Amico in Conventu Augustano: cum detestandâ, & intollerabili petulantiâ sic respondit: *Si Papista tuus vult garire de hac voce*: SOLAM; *ei confestim dicito sic: Doctor Martinus Luther vult sic se habere, & dicit Papistam, & Asinum esse rem unam: Sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas. Nolumus enim Papistarum Scholares esse, aut Discipuli, sed Magistri, ac Judices*. Et quis non obstupescit, videns in Orbe Terrarum tot Lutheri sequaces, cujus ratio nullum aliud fundamentum habet, quàm mendacia, deceptiones, convitia, contumelias, injurias, & improperia? Illius Lutheri, inquam, qui superbissimè se extollens suprà D. Paulum Vas Electionis, ausus est corrigere ejus Epistolam, addendo ly *solam*, quasi solus Altissimus sic dicendo: *Sic volo; sic jubeo; sit pro ratione voluntas?*

In lib., quem Lutherus publicavit *de Vitâ Conjugali*, docet Religiosos utriusque sexus (non obstante solemni professione ab ipsis factâ), *teneri ad Conjugium ex causâ necessitatis*, in cujus hæreticalis doctrinæ confirmationem; in sermone Witembergæ publicè recitato sic dixit: *Ut non est in meis viribus situm, ut Vir non sim; tàm non est mei juris, ut absque muliere sim. Rursum; ut in tuâ manu non est, ut fœmina non sis; sic neo in te est, ut absque Viro degas: Non enim libera est electio, aut consilium; sed res naturæ necessaria, ut marem fœminæ; fœminam mari sociari oporteat*. Qualis Lutherus erat, alios temerariè judicabat, eo quia mensurâ suâ, cæteros alios mensurabat; & ideò tàm impudenter, & sinè ullâ verecundiâ scribebat, & prædicabat: sed mentitur libidinosus Lutherus ipsimet Jesu Christo Domino nostro, nam in *Matt. cap.* 19. sic dicit: *Et sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Cœlorum*. Mentitur *Apostolo Paulo*, qui, ut ipse testatur in 1. *ad Cor. cap.* 7., sicuti spiritum Dei habebat, ità fideliter dabat hoc consilium: *Solutus es ab Uxore?* Noli quærere Uxorem... Qui sinè Uxore est, *solicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo*: Et mulier inupta, & Virgo *cogitat, quæ Domini sunt*, ut sit Sancta corpore, & spiritu... *Igitur, & qui Matrimonio jungit Virginem suam* benè facit; *& qui non jungit* MELIUS facit... *Puto autem, quod & ego Spiritum Dei habeam*.

In

H

In tom. 2. Witembergæ edito pag. 282. Lutherus sic scripsit: *Abraham fuit justus fide, antequam cognosceretur à Deo talis*: ergò malè concludit Jacobus, *quod nunc demùm justificatus sit per istam obedientiam: Per opera enim tamquam per fructus cognoscitur fides, & justitia; non autem sequitur*, ut Jacobus delirat: *ergo fructus justificant; sicuti non sequitur: ego agnosco arborem ex fructu: ergo arbor ex fructibus fit bona*. Facescant igitur e medio adversarii cum suo Jacobo, *quem nobis toties objiciunt*.

In Act. Apost. cap. 1. duo enumerantur Jacobi, & ambo Apostoli, quorum unus, qui etiam Frater Domini est denominatus, ille est, qui post acceptum Spiritum Sanctum in die Pentecostes, scripsit *Epistolam Catholicam* (*ut Catholica* enim fuit cognita, & acceptata à Concilio Romano celebrato sub Gelasio Papa anno 494., & à Chartaginensi 3., cui interfuit etiam personaliter S. August., qui & ejus actis, se subscripsit propriâ manu) Hic Jacobus autem est ille, de quo nequissimus Lutherus horrorem non habuit, diabolicâ manu scribendi, *quod malè concluserit; & quod scribendo delirabat*. Mirum ergo esse non debet, si Lutherus etiam de Regibus, immò de Summis Pontificibus, tàm impudenter, & scripserit, & locutus fuerit; si tàm temerariè de S. Jacobo Apostolo, Fratre Domini typis mandavit: Ex hoc solo autem deberent ejus Sectarii, tamquam ab ungue cognoscere, quàm pestifera sit ejus hæreticalis doctrina, fundata solùm in falsitatibus, & fallaciis. Dico in *falsitatibus, & fallaciis*, ut etiam evidenter patebit infrà.

Lutherus in unâ propositione, quæ est *æternæ falsitatis*, tamquam si esset *æternæ veritatis*, facit illationem, quod Jacobus Apost. malè concluserit: Dico *æternæ falsitatis*; & sic probo: Est de fide Divinâ apud omnes Christianos, non tantùm Catholicos, sed etiam Schismaticos, & Hæreticos, quod Deus fuit ab æterno, & quæcumque alia in tempore: item, quod apud Deum omnia tàm præterita, quàm futura sunt præsentia: sed Deus ab æterno omnia novit; & justitia Abrahæ fuit in tempore: ergo Abraham nequivit esse justus, antequam cognosceretur à Deo talis. Nonnè ergo Lutheri propositio, est propositio *æternæ falsitatis*? Sequitur Lutherus, & sic dicit: *Per opera enim, tamquam per fructus cognoscitur fides, & justitia; non autem sequitur, ut Jacobus delirat: ergò fructus justificant, sicuti non sequitur: ego agnosco arborem ex fructu: ergo arbor ex fructibus fit bona*. Certissimum

simum est, quod fides, & justitia cognoscitur per opera fidei, & justitiæ tamquam per fructus ipsius fidei, & ipsius justitiæ, & consequenter, quod fructus, idest, opera, sivè bona, sivè mala in genere moris, faciunt agentem vel bonum, vel malum in genere moris, sicuti constat ex Evangelio pluribi, & præsertim *in Luc. cap.* 1., ubi sic: *Et exclamavit* (idest Elisabeth) *dicens*: *Et undè hoc mihi?*... *Benedicta tu inter mulieres*... *Et Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino*. Qua ratione Beata? Quia credidit. *D. August. Beatior fuit Maria concipiendo mente, quàm ventre*. Fides ergo, quam SS. Virgo Maria habuit, quod ea, quæ sibi à Domino dicta fuerunt, perfecta fuissent, illam fecerunt Beatam. Non delirabat igitur Jacobus, quando scribebat veritatem sibi à Spiritu Sancto inspiratam; sed insaniebat Lutherus, quando diabolicè veritatem cognitam impugnabat. Si Lutherus, quando talia scribebat, non insanisset; ea publicare se puduisset, de quibus à simplici Summulistâ legitimè corripi potuisset: Ibi enim dicit: *Non autem sequitur, ut Jacobus delirat: ergo fructus justificant, sicuti non sequitur: Ego agnosco arborem ex fructu: ergo arbor ex fructibus fit bona*. A bonâ, & innegabili propositione Lutherus deduxisset bonam, & innegabilem consequentiam, si non lateret anguis sub herbâ, idest, fallacia, nam facit illationem à bono in *genere moris* ad bonum in *genere entis*; & ab agente *libero* ad agens *naturale*. Certissimum enim est, quod arbor, quæ est agens naturale, non potest fieri bona ex fructibus, si aliàs est mala: sed æquè certissimum est, quod Homo, qui est agens liberum ex fructibus fieri potest bonus; nam si per peccatum est malus in genere moris, per fructus dignos pænitentiæ potest fieri bonus in genere moris: Et id pariter, quod est bonum in genere entis, potest esse malum in genere moris, ut cantus benè consonans juxtà regulas musicas, qui in genere entis est bonus, licèt in genere moris possit esse malus, quia vel satiricus, vel lascivus. Facescant igitur de medio omnes Hæretici cum suis Sacræ Scripturæ Proto-Reformatoribus, quorum falsitatibus, & fallaciis innixi, contrà Catholico Romanos de verâ Jesu Christi Fide, disputare prætendunt.

Una ex propositionibus *Joannis Hus* à Conc. Constant. damnatis, est ista: *Unica est Sancta Universalis Ecclesia, quæ est Prædestinatorum Universitas; Universalis S. Ecclesia est tantùm una, sicut tantùm est unus omnium Prædestinatorum numerus*.

Lutherus, qui (ut suprà visum est) hæreticalem doctrinam Jo. Hus profitebatur, ejusdemque multas propositiones, licèt damnatas, defendebat: Per ly *Unica est Sancta Universalis Ecclesia, quæ est Prædestinatorum Universitas*; sicuti excludebat Ecclesiam visibilem, & manifestam, à cujus judicio ipse cum suâ doctrinâ judicari posset, & damnari juxtà Jesu Christi præceptum: *Si te non audiverit ... Dic Ecclesiæ; si Ecclesiam non audiverit, sit tibi tamquam Etnicus, & Publicanus*: ità aliam arbitrabatur, & prædicabat; nempè: unam absconditam inter mysteriosas tenebras imperscrutabilium decretorum Divinæ Prædestinationis, cujus oracula sinè miraculis sciri non possent, & hoc modo immunem se reddere à quôcumque judicio humano, & omnia reducere ad internam Dei inspirationem, idest, (juxtà illius pessimam intentionem) ad cujuslibet arbitrium, juxtà quod, ipse ausus est etiam sic temerariè scribere in *assert.art.*34. *Qui habet aures audiendi audiat, & à bello Turcico abstineat, donec Papæ nomen sub Cælo valet*: & in lib. contrà Bullam Cœnæ Domini sic: *Quid mali fecit Turca?* Et in assert. art. 24. sic: *Præliari contrà Turcas, est repugnare Deo, visitanti iniquitates nostras per illos*. Hæc scribens; admirans cum D.Bern.in ep.240. sic exclamo: *Ad vocem unius Hæretici siluerunt omnes Prophetica, & Apostolicæ lingua: & proh dolor! Auditur tamen à pluribus, & Populum, qui sibi credat, habet! Fefellerunt ergo Divina Oracula? Falluntur* omnium oculi, & animi, qui, quod legunt, prædictum intuentur impletum?

Hudalricus Zuvinglius in Helvetiâ natus, Lutheri contemporaneus, & in pluribus Hæresibus socius, & collega, licèt in aliis per diametrum oppositus, in suis concionibus (*teste Florimondo Redmundo in l.2.c.8.*) nitebatur delere Sacerdotium; undè publicè prædicabat, quod hoc nomen ly *Presbyter*, nihil aliud significare vult, nisi ly *Senior*, ex hoc deducens, necessarium esse, quod quando aliquis infirmatur ad mortem, vocari debeant *Seniores Loci*, & non *Presbyteri*, ut super infirmo orent juxtà Jacobum Apost. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent* super eum. Quapropter *Joannes Faber* Hæreticorum maleus in *lib. de Sacrif. Missæ, & Sacerd. novæ legis* sic scripsit: *Ad quid Zuvinglius, & alii tentant, ac moliuntur? Nempè ajunt* Seniores in Civitate *advocandos, quasi quod* Presbyter *non referatur ad* Sacerdotem.

In Libello de Eucharistiæ subsidio, quem Tiguri typis mandavit Zuvinglius anno 1535. suasit Magistratum Tigurinum, ut aboleret

leret Missam, afferendo, quod nocturno tempore sibi apparuerat quoddam Phantasma (quod nec ipse benè describere potuit), quod certum ipsum fecerat, nihil aliud adesse in Eucharistiâ, quàm figuram Corporis Christi, sicuti figura transitus Domini, erat commemoratio *Phase*, in Exodo descriptum. Zuvinglii verba sunt ista: Credo, *quod in Sacrâ Eucharistiâ, hoc est, gratiarum actionis cænâ, verum Christi Corpus adsit* fidei contemplatione: *hoc est, quod illi, qui gratias agunt Domino pro beneficio nobis in Filio suo collato, agnoscunt illum verè carnem assumpsisse, verè in illâ passum esse, verè nostra peccata sanguine suo abluisse, & sic omnem rem per Christum gestam*; illis fidei contemplatione, velut præsentem fieri; *sed quod Christi Corpus per essentiam, & realiter, hoc est* Corpus suum naturale in Cænâ, aut adsit, aut ore, dentibusque nostris manducetur, *quemadmodum Papistæ, & quidam alii, qui ad Ollas Ægyptiacas respectivè perhibent; id non solùm negamus, sed errorem esse, qui verbo Dei adversatur, constanter asseveramus*.

Quali, ac quantâ ignorantiæ caligine obtenebrati fuerint, illorum antiquorum Tigurinorum, aliorumque Helvetiorum intellectus, qui credentes Zuvinglio, phantasmatis somniatori, post terga abjiecerunt illam sanctam, & immaculatam fidem, quam cum lacte suxerant ab eorum Genitoribus circà realitatem Corporis Christi in Sanctissimâ Eucharistiâ, non facilè dixerim, immò neque excogitaverim; undè stupens nequeo facere quin sic exclamem: O insensati Zuvingliani! Quis vos fascinavit credere potiùs deceptori vestro, phantasmatis somniatori, qui vixit in quinto decimo sæculo, quàm tot Orthodoxis Patribus primæve Ecclesiæ, qui intrà prima quinque sæcula vixerunt, & de SS. Eucharistiâ scripserunt? Nonnè S. Cyprianus, qui vixit in tertio sæculo in sermone de Cænâ Domini sic dixit? *Panis iste non effigie*, sed naturâ mutatus, *omnipotentiâ Verbi* factus est CARO. Quid evidentiùs? Nonnè S. Ambrosius, qui vixit in quarto sæculo in lib. 4. de Sacram. sic scripsit? *Sed panis iste, panis est antè verba consecrationis: ubi accesserit consecratio*, de PANE *fit* CARO CHRISTI: & idem Sanctus in principio Orationis pro Missâ, sic: *Summe Sacerdos, & vere Pontifex Jesu Christe, qui te obtulisti Deo Patri Hostiam puram, & immaculatam in Arâ Crucis pro nobis miseris peccatoribus, & qui dedisti nobis* CARNEM TUAM *ad manducandum*, Et SANGUINEM TUUM *ad*

bibendum. Quid clariùs, quid evidentiùs? Nonnè vester Zuvinglius unà cum cæteris Novatoribus affirmant, quod vera Jesu Christi fides illibata duravit ad minùs per quinque integra sæcula, & quod Patres illorum temporum verè Orthodoxi erant? Si ergo inter alios (quos brevitatis gratiâ omitto) Sancti Ambrosius, & Cyprianus erant Patres Orthodoxi, & cum tantâ evidentiâ de realitate Corporis Christi in SS. Eucharistiâ scripserunt: Quare illis non creditis? Cur potiùs credere vultis phantasmatis somniatori, quàm illis vetustis Patribus, quos vos ipsi confitemini Orthodoxos? O insensati Zuvingliani! Quis vos fascinavit non obedire veritati? At non ipsamet Veritas, hoc est, Jesus Christus, quando instituit hoc Sanctissimum Sacramentum sic dixit: *Accipite, & manducate* HOC EST CORPUS MEUM, *quod pro vobis tradetur*: HIC EST SANGUIS MEUS, *quid pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Peto nunc à vobis, an Corpus Jesu Christi, quod traditum, fuit in Cruce confixum; & Sanguis ejus, qui pro nobis, & pro multis in eâdem Cruce effusus est, erant verum, & reale Corpus Christi; verus, & substantialis ejus sanguis, vel tantùm eorumdem figura per fidei contemplationem? Si veritati consulentes respondetis, quod in Cruce confixum fuit verum, & reale Corpus Christi; & quod verus, & substantialis ejus sanguis ibi effusus fuit. Abjicite ergo (dico ego) opera tenebrarum nocturni somnii, & induimi arma illius lucis Evangelicæ, quæ per tot sæcula induerunt Progenitores vestri antequam Zuvinglius esset in rerum naturâ; nam illud idem numero Corpus Jesu Christi, quod fuit confixum in Cruce; & ille idem sanguis numericè, qui ibi effusus est, ipsa eadem numericè sunt, quæ in Cœnâ consecrata fuerunt sub speciebus panis, & vini; ut evidenter patet ex hoc, quod quando Jesus Christus instituit hoc Sanctissimum Sacramentum non dixit solummodo: *Hoc est Corpus meum*, sed addidit: *quod pro vobis tradetur*, idest, Hoc Corpus meum, quod do vobis ad manducandum, tradetur ad crucifigendum: neque tantummodo dixit: *Hic est Sanguis meus*, sed addidit: *qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*: hoc est: Hic Sanguis, quem do vobis ad bibendum, effundetur pro vobis, & pro multis &c. Si in sententiâ Zuvinglii deceptoris vestri respondetis, quod licèt in Cruce esset substantialiter verum, & reale Corpus Christi, ex hoc tamen non sequi, quod eodem modo sit in SS. Eucharistiâ; potestis etiam

dicere, immò pertinaciter asserere, quod obscuriores tenebræ nocturnæ, sint splendiores luce meridianâ, talem adducentes rationem: *Sic volo; sic jubeo; sit pro ratione voluntas*, sicuti etiam non aliam potest Zuvinglius adducere rationem ad probandum id, quod scripsit; nempè: *Sed quod Christi Corpus per essentiam, & realiter, idest*, Corpus suum naturale *in Cœnâ aut adsit, aut ore, & dentibus nostris manducetur, quemadmodum Papistæ... Id non solùm* negamus, sed errorem esse, qui verbo Dei adversatur, *constanter asseveramus*. Adducant Zuvingliani, si possunt, rationem fundamentalem, quam tradidit Zuvinglius de *negatione*? Allegent Zuvingliani, si possunt, *errorem*, quem Zuvinglius constanter asseveravit, esse *adversum Verbo Dei*? Certissimè si Zuvingliani volunt fideliter perscrutari quatuor Jesu Christi Evangelia, non solùm non invenient quidquam, ex quo educi possit aliquid in eorum favorem, sed totum in oppositum, ut superiùs probavi, in cujus confirmationem S. Epiphanius Primævæ Ecclesiæ Orthodoxus Pater *in sept. Syn. act. 6.* sic scripsit: *Nunquam invenies, neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres, incruentum illud Sacrificium, quod à Sacerdoti offertur* Imaginem *dixisse, sed* ipsum Sanguinem: Et de facto in quatuor Evangeliis, nihil aliud reperitur (præter verba Consecrationis) nisi id, quod legitur in Joanne cap. 6. *Caro mea verè est cibus*, & Sanguis meus, *verè est potus* —— *Panis, quem ego dabo*, Caro mea est *pro Mundi vitâ* —— *Nisi manducaveritis* Carnem Filii Hominis, *& biberitis* ejus Sanguinem, *non habebitis vitam in vobis*. Et in epist. 1. ad Cor. cap. 10. Apost. sic scripsit: *Calix benedictionis, cui benediximus, nonnè communicatio* Sanguinis Christi *est? Et panis, quem frangimus, nonnè participatio* Corporis Christi *est?* Et ex vetustæ Ecclesiæ Orthodoxis Patribus, præter superiùs allatos, S. Jo: Damascenus in lib. 4. cap. 14. de fide, sic scripsit: *Dominus dixit: Hoc est* non Corporis signum, *sed* Corpus; non Sanguinis signum, *sed* Sanguis: Et D. August. conc. 1. in Psal. 33. in verba illa: *Ferebatur in manibus suis*, sic dixit: *Quomodo hoc intelligatur* in Davide *secundùm litteram non invenimus*; in Christo *autem invenimus*: *Ferebatur enim* Christus in manibus suis, *quando commendans* ipsum Corpus suum, *ait*: Hoc est Corpus meum; *ferebatur enim* illud Corpus *in manibus suis*. . . . . .

Concludendum ergo est, quod Zuvinglius ad probandum, quod Phantasma somniatum fuerit veriùs, quam Evangelium, non aliam addu-

adducere potuit rationem, quàm suam pessimam voluntatem: Advertite tamen Zuvingliani, quod negando in SS. Eucharistiâ realitatem Corporis Christi, non tantùm remanetis asseclæ Hęresiarchæ Zuvinglii, sed effecimini etiam discipuli proditoris Judæ Iscariotis, qui (ut testatur *S. August. in tract. in Joannem cap. 6.*) fuit primus, qui impugnavit realitatem Corporis Christi in Eucharistiâ.

Cardinalis Stanislaus Hosius in ***Judicio, & Censurâ de adorandâ Trinitate*** narrat, quod Zuvinglius sic exclamare solebat: ***Novum Evangelium sitit Sanguinem***. Verè novum istud Evangelium, quia ex diametro Jesu Christo Evangelio oppositum; in isto enim toties repetuntur illa Jesu Christi dulcissima verba: ***Pax vobis***. Certè novum istud diabolici Evangelistæ Evangelium, quia Jesu Christi præcepto contrarium: ***Mandatum novum do vobis, ut quemadmodum ego dilexi vos; ità & vos diligatis ad invicem***: Quid pax cum bello! Quid dilectio cum sanguinis effusione! Verè novum Zuvinglii Evangelium, quia verè Sathanicum. Ex hoc novo Evangelio debuit Zuvinglius educere fundamentum pro ***negatione &c., & assecuratione &c.***, ut suprà dictum est.

Inter alias Zuvinglii hæreses, una est; (quæ etiam modernis Iconoclaustis communis est) nempè: ***Impugnatio venerationis Imaginum Sanctorum***: Et tamen ipsemet Zuvinglius, adeò iratus fuit, quia in publico Lucernæ Foro, combusta fuit ejus Imago, ut nullum lapidem in Tigurinâ Urbe movere non omiserit pro captandâ vindictâ, certò sibi persuadens Lutheranorum Deos, non permissuros, vt hæc tàm atrox injuria, inulta remaneret: De quâ insaniâ admirans ***Joannes Faber***, qui hoc narrat in ***disput. cum Balthassar cap. 9.*** sic dicit: ***Qui propriæ Imaginis, enixè dùm quærit ultionem; Crucifixi imaginem non modo stercore circumliniri, sed Turcico more, perfodi; truncari; VVlcanoque tandem offerri præcipit***.

Joannes Calvinus Novioduni in Galliâ natus est. De hoc nefandissimo Hæresiarcâ Spondanus anno 1534. num. xi. ità scripsit: ***Quod verò traditur vulgò, eum*** (intellige Calvinum) ***in turpe sodomiæ crimen incidisse, ac propterea in vitæ discrimen, nisi pœnæ moderationem, Episcopus impetrasset, lilii candentis ad humerorum inustionem, & exilium***. Papirius Massonus Calvini vitæ Scriptor, hoc factum abscondit sub silentii tegumento; solamque exilii causam, hæresim fuisse, narrat. Verùm, quod celavit ***Massonus***,

fonus, publicavit *Hieronymus Bolsecus*, qui in vitæ gestis Calvini, damnationis illius instrumentum Novioduni adhuc asservari, scribit, ubi à *Genevensis Reipublicæ Secretario Berthelerio*, illuc misso, ut rei veritatem inquireret, visum fuit.

Quot, & quales fuerint nequissimi Calvini, ejusque detestabilis Sectæ errores; vix aliquis credere posset, nisi *Franciscus Frauferdensis Franciscanus, Parisiensis Doctor* assereret, quod sunt mille quatuorcentum, de quibus *Florimundus Redmundus*, distinctam facit mentionem, inter quos, unus (qui etiam Christianis auribus horrorem ingerit) est, quod Christus damnatorum pænas passus fuerit, quando devictâ morte, Triumphator ad liberandas animas, in Limbo detentas, descendit, sic ille perfidissimus Hæresiarca *in lib. 2. Instit. cap. 16.* Et in eôdem *lib. cap. 4. §. 5.* dicit, quod Homo in peccando, *instrumentaliter* tantùm se agit, & per consequens, quod *Deus est causa principalis peccati*, licèt aliàs in *instruct. adversus Libertinos, lib. de æternâ Dei Prædest. versùs finem*, more solito Hæresiarcarum, sibi ipsi contradicat — Circà *Prædestinationem*; innovavit Calvinus in *lib. 3. Instit. c.23., & 24.* —— *& in lib. 2. cap.* 8. jam retrò toties damnatas hæreses, juxtà quas, non solùm aufertur meritum ab illis, qui benè agunt; & pæna ab illis, qui malè operantur; & consequenter liberum arbitrium in Homine ad benè, vel malè operandum, sed etiam justitia ab ipsomet Deo: sed plenissimo gutture simul cum Calvino mentiuntur illi omnes, qui talem hæreticalem doctrinam tenuerunt, & docuerunt; tenent, & docent, ut evidenter constat ex Sacrâ Scripturâ in Veteri, & Novo Testamento, nam in *Exechiele cap. 18.* sic legitur: *Nunquid voluntatis meæ est mors impii, & non ut convertatur à viis suis, & vivat?* In Matt. cap. 18. sic est scriptum: *Non est voluntas, antè Patrem vestrum, qui in Cælis est, ut pereat unus de Pusillis istis*. In Epist. 2. S. Petri Cœlorum Clavigeri, & in Terris, Christi Vicarii, cap. 3. sic est impressum: *Deus patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad penitentiam reverti*. Quid clariùs, & evidentiùs ad Hæresiarchæ Calvini, cæterorumque Hæreticorum confusionem, eorumque detestabilis doctrinæ damnationem.

Circà *Justificationem*: fuit Calvinus Lutheri discipulus, illam *soli fidei* attribuendo, ut scripsit in *lib.3. Instit. cap. 11. §.2.*, licèt aliàs in *Antid. Conc. Trid. ad sess.6. cap. 11.* dixerit, numquam *solam* esse *solam fidem*, sicuti expressit his verbis: *Hoc semper*

testa-

testatum lectoribus esse volo: *Quoties in hac quæst. nominamus* solam fidem; *non mortuam à nobis fingi*, *& quæ per charitatem operatur*; *sed ipsam statui* unicam Justificationis causam: *Fides ergo sola est*, *quæ justificat*: *Fides autem*, *quæ justificat* non est sola: *Et in eodem lib. cap. 2. §. 16. & seq.* concludit, quod *Justificatio* consistit in hoc; nempè: quod per fidem Homo justificatur, quando *firmiter credit*, se esse justificatum. Calvini verba sunt ista: *Fidem justificantem* hanc certitudinem, & securitatem involvere, *neminem esse justificatum*, *nisi qui se justificatum crediderit*. Differentia ergo, quæ circà *Justificationem* versatur inter Calvinum, & Lutherum, hæc sola est, quod iste ponit Justificationem *in sola fide*; & etiam ille *in sola fide*, sed cum *firmâ credentiâ* Justificationis. Sed ambo isti Hæresiarchæ mentiuntur, nam Jesus Christus Salvator, & unicus Magister noster, à quodam interrogatus circà *Justificationem*, sic dicendo: *Quid faciendo vitam æternam possidebo?* idest: Quid facere debeo, ut justificari possim? Non respondit Jesus: *Crede*, vel *firmiter crede*, & justificaberis, idest, vitam æternam possidebis, sed sic respondit: *Serva mandata*: Quapropter Sanctus Athanasius primævæ Ecclesiæ Orthodoxus Pater, sic concludit suum Symbolum: *Et qui bona egerunt*, *ibunt in vitam æternam*; *qui verò mala*, *in ignem æternum*. Nemo ampliùs miretur, si isti Hæresiarchæ tot sequaces habuerunt; nam viam latam, & spaciosam, quæ ducit ad perditionem; illam esse, quæ ducit ad æternam Beatitudinem, prædicaverunt in publico, & docuerunt in secreto. Quid enim faciliùs excogitari posset pro æternâ Beatitudine consequendâ, quàm firmiter credere se esse justificatum? Ideò Lutherus sic dicere solebat: *Sola fides salvat*; *sola incredulitas damnat*: *Cæterùm*: *quod lubet*, *facite*. Non sic tamen Jesus Christus unicus Magister noster; sed contrarium docuit, & sic se expressit: *Contendite intrare per angustam portam*, *quia via lata*, *& spatiosa est*, *quæ ducit ad perditionem*. In cujus confirmationem; Discipulis euntibus in Emaus sic dixit: *Nonnè oportuit Christum pati*, *& ità intrare in gloriam suam?* Non dixit Jesus: Nonnè oportuit Christum *firmiter credere*, & ità &c., sed dixit: *pati*. Passio spectat ad *opus*, & non ad *credentiam*.

Circà *Purgatorium in lib. 3. Instit. cap. 5. §. 6. tali modo blasphemat*: *Purgatorium est exitiale Sathanæ commentum*, *quod Christi fidem evacuat*; *quod contumeliam Dei misericordiæ non feren-*

ferendam, *irrogat*; *quod fidem nostram labefacit*, *& avertit* —— Circà adorationem, invocationem, & intercessionem Sanctorum, temerariè dicit, quod Papistæ *per cultum Sanctorum*; *Christum inhonorant*; *Mediatoris titulo spoliant*; *gloriam nativitatis ejus obscurant*; *Crucemque evacuant* —— Circà Sanctissimam Euchariſtiam, in *lib. de Cœnâ Domini*, sic scripsit: *Si quæratur*, *an nihilominùs Panis sit Corpus Christi*, *& Vinum Sanguis ejus? Respondebimus* Panem, & Vinum esse signa visibilia, quæ Corpus, & Sanguinem nobis repreſentant: *Corporis verò*, *& Sanguinis nomen eis attributum*, quod sunt veluti instrumenta, *quibus Dominus Jesus Christus*, *nobis ea distribuit*... *Itaque facilè concedimus* Corporis Christi nomen, ad panem transferri, *quod ejus Sacramentum*, *& figura sit*. Pro hujus hæresis confutatione, & Evangelicæ simul veritatis dilucidatione; remitto benevolum lectorem ad superiùs dicta contrà Zuvinglium, & ad id, quod dico sub verbo: *Eucharistia*: sicuti etiam circà *Purgatorium*; *adorationem*, *& invocationem* Sanctorum, ad ea, quæ dico sub verbis: *Purgatorium &c. Adoratio &c.*

In lib. 2. Instit. cap. 4. §. 5., & in Antid. Conc. Trid. Can. 18. sess. 6. non se puduit Calvinus asserere, *Legem Dei*, *quæ bona opera præcipit*, *impossibilem esse*. Sed ille mille millies detestandus Hæresiarca; tali apertissimo mendacio, mentitur non Hominibus, *sed ipsimet Deo*, *qui in Deutoronom. cap.* 10. sic dicit: *Mandatum hoc*, *quod ego præcipio tibi*, *non est suprà te*. Mentitur ipsimet Jesu Christo, qui in *Matt. cap.* 11. sic ait: *Jugum meum suave est*; *& onus meum leve*. Mentitur Apost. Joanni, qui in suâ primâ Epist. sic scripsit: *Mandata ejus* (idest Dei) *gravia non sunt*. Mentitur D. August., qui in sermone 61. de tempore sic exclamat: *Nec Deus* impossibile aliquid potuit imperare, *quia justus est*; *nec damnaturus est Hominem* pro eo, quod non potuit vitare, *quia Pius est*. Et in lib. de nat., & grat. cap. 63. sic dicit: *Quis peccat in eo*, quod nullo modo vitari potest? *Peccatur autem*! Ergo caveri potest.

Hæc brevitatis gratiâ sufficiant ad hoc, ut prudens, & discretus lector; tamquam ab ungue agnoscere possit, quales homines fuerint moderni Hæresiarchæ; & quales fuerunt enses, idest, mendacia, fallaciæ, & fraudes, quibus inconsutilem Jesu Christi vestem, (hoc est, Sanctam, & Apostolicam Catholico-Romanam Ecclesiam) in tot partes sciderunt: quapropter sic subdere con-

gnuum, & bonum arbitror? Forsitan Lutherus melius credidit, & sapientior fuit, quàm magnus S. Gregorius Papa? Zuvinglius, quàm S. Ambrosius? Calvinus, quam S. Augustinus? Moderni Hæretici, quàm S. Hieronymus cum cæteris aliis vetustæ Ecclesiæ Orthodoxis Patribus? Forsitan prædicti Hæresiarchæ habuerunt majorem illuminationem, quàm novemdecim Æcumenica Concilia Generalia? Quàm duo centum quinquaginta Papæ? At non S. Cyprianus in lib. 1. Epist. 3 ab Africâ hoc scriptum ad nos misit: *Ad Romanam Ecclesiam, Hæreticorum perfidia accessum habere non potest*. At non S. Gregorius Nazianzenus in carmine de vitâ suâ, sic clamavit? *Vetus Roma habet rectam fidem, & semper retinet*. Nonnè in medio Europæ sic concionatus est S. Ambrosius in sermone de obitu S. Satyri: *Ille cum epistolis catholicis convenit, qui cum Romanâ Ecclesiâ convenit*. Nonnè ex Asiâ S. Hieronymus in lib. 3. Apol. adversùs Ruff. sic clamavit? *Romana Sedes Apostolica voce laudata, prastigias Hæreticorum non recipit: Pauli authoritate munita non potest mutari*. At non ipsemet Calvinus, etiam nolens, in lib. 4. Instit. cap. 6. prædicta confirmavit sic scribendo? *Doctrina semel tradita; Ecclesia Romana fuit semper omnibus aliis tenacior*. Et qualis doctrina semel tradita, nisi Apostolica? Nonnè idem fecit Lutherus (ut testatur Sanderus de visibili Monarchiâ lib. 1.) sic typis mandando: *Non video, quomodo sint excusati à Schismatis reatu, qui voluntatem Dei contravenientes*, se se à Romani Pontificis authoritate *subtrahunt*. Quid clariùs, & evidentiùs in confirmationem illius Sanctæ fidei, quam semper tenuit, asseruit, & docuit, sicut & de præsenti tenet, asserit, & docet S. Catholico-Romana Ecclesia Mater, & Magistra omnium aliarum Ecclesiarum, & per authoritatem Sacræ Scripturæ, & per testimonium Sanctorum Orthodoxorum Patrum, & per confessionem eorundem Hæresiarcarum? Concludam ergo cum verbis, quæ Patres Orientales scripserunt ad Stephanum Sextum Romanum Pontificem: *Catholica Dei, Apostolicaque Ecclesia, semper de suis Oppugnatoribus triumphavit*.

Alex. VII. Propos. damn. 3. in ordine: Sententia asserens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & non derrogare facultati Trid., in quâ de occultis criminibus est sermo; anno 1617. 18. Julii in Sac. Congr. Emi. Dominorum Cardinalium visa, & tollerata est; & Propos. 4. 4 *Pra-*

4 *Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occultâ, & ab excommunicatione propter ipsam incursâ; & Propos.* 5.

5 *Quamvis evidenter tibi constet Titium esse Hæreticum, denunciare non teneris, si probare non possis.*

Hyperdulia *est honor, & servitus debita SS. Dei Genitrici semper Virgini Mariæ.*

Homicidium, ut prohibitum in Decalogo, *est injusta hominis occisio*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *in se*, & *in suâ causâ*: Homicidium *in se* sex modis fieri potest; nempè: *facto; præcepto; auxilio; consilio; defensione; permissione*: Homicidium *in suâ causâ* dupliciter evenire potest: 1. ex causâ, ex quâ *semper*, vel ut *plurimum* sequitur effectus, ut mors ex potatione veneni; ebrietas ex nimio vini potu, & hujusmodi; 2. ex causâ, ex quâ *raró* sequitur effectus, ut occisio hominis, si sclopus crepit, dùm accenditur pulvis bellicus, ut occidat leporem.

Consortes in peccato Homicidii sunt novem; nempè: 1. *Præcipiens*; 2. *consulens*; 3. *juvans* ad factum; 4. jam factum suo nomine, *ratum habens*; aut ut fiat, *approbans*; 5. jam factum; vel ut fiat, *laudans*; 6. *Non præmonens* occidendum, ne occidatur, cum debeat, & commodè possit; 7. *Deffendens* homicidam, vel ei deffensionem *promittens*; 8. *Non prohibens* homicidium, cum debeat, & commodè possit; 9. *Non manifestans* veritatem innocentis, ne condamnetur ad mortem, cum debeat, & commodè possit.

Quod dicitur de Homicidio *exteriori*; idem dicendum est cum *D.Thom.* 2. 2. *q.*158. *a.*3. *ad* 2. de quôcumque *interno*; & quod dicitur de *Homicidio* idem dic. est (servatâ debitâ proportione) de *injuriis*; *contumeliis*; *irrisionibus*; *convitiis* ex appetitu vindictæ, contrà proximum, prolatis.

Occidere se *immediatè* ex *intentione* absque Divinâ authoritate, est peccatum mortale: idem dic. de *mutilatione*, licèt circà istam tria excusent: 1. conservatio vitæ; 2. evitatio mortis injustæ; 3. evitatio majoris mali.

Occidere se *mediatè*, idest, adhibere, vel aggredi ea, ex quibus mors certò, vel probabiliter sequi debet; est peccatum mortale, sed quinque excusant: justitia; obligatio; pietas; inadvertentia; probabilitas contraria.

Occidere se *permissivè*; est peccatum mortale; quinque tamen

 excu-

excusant: confessio, vel defensio fidei catholicæ; justitia; bonum publicum; bonum spirituale proximi; liberatio amici, nisi liberator sit Persona publica Reipublicæ necessaria.

Mortem *sibi optare* ad subterfugiendas multiplices hujus sæculi miserias; non est peccatum mortale, dummodo aliàs sit cum debità ressignatione in Divinà voluntate: est peccatum mortale si cum plenâ deliberatione optetur ex impatientiâ, vel desperatione.

Homicidium *alterius* ex intentione est peccatum mortale, nisi unum ex tribus sequentibus excuset; nempè: *justitia*; *necessitas*; *inconsideratio*: Ad hoc ut *justitia* excuset; quatuor conditiones concurrere debent; nempè: *publica authoritas*; *justa causa*; *justus juris ordo*; *animus rectus*: defficiente quâcumque; est peccatum mortale: In tribus casibus *necessitas* excusat: 1. in defensionem *vitæ propriæ*, vel *proximi* ex inevitabili necessitate; 2. in defensionem *rei propriæ*, quæ sit in quantitate gravi, & aliàs sinè occisione, defendi, aut recuperari nequeat; 3. in defensionem *castitatis*, vel *alterius veræ virtutis* ex inevitabili necessitate: idem dic. de *honore*, dummodo non adversetur sensui prop. damn. ab Innoc. XI., quæ est 30. in ordine, & infrà ponetur: Pro *inconsideratione* intelligitur non solùm actus *primò* primus, sed etiam secundò primus.

Ad hoc ut Homicidium alterius sit *casus reservatus*, duo copulativè requiruntur: 1. quod sit *injustum*; 2. quod sit voluntarium *in se*, vel in *suâ causâ*, ex quâ *semper*, vel ut *plurimum* sequitur effectus: idem dic. est de *mandantibus*.

Adv. est, quod *Homicidium* generatim sumptum, aliud est *simplex*, & aliud *qualificatum*; cujus generis, idest, *qualificatum* est: occisio Parentum; abortus fætus animati à parentibus procuratus; homicidium proditorium; assassinium; cum sevitie, & hujusmodi; quod cum specialem includat malitiam; quæ non reperitur in homicidio *simplici*; ideò tales circumstantiæ, sunt necessariò exprimendæ in confessione.

Alex. 7. Prop. damnata 17. in ordine: Est licitum Religioso, vel Clerico occidere Calumniatorem . . . &c. & Prop. 18.

18 Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, & etiam Judicem, à quo certò imminet iniqua sententia, si aliâ viâ non potest innocens evitare damnum; & Propos. 19.

19 Non peccat maritus, occidens propriâ authoritate uxorem in adulterio deprehensam.

Innoc.

Innoc. XI. Propos. damn. 30. *in ordine*: *Fas est Viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari non potest: idem quoque dicendum, si quis impingat alapham, vel fuste percutiat; & post impactam alapham, vel ictum fustis*, fugiat; *& Prop.* 31.

31 *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei*; *& Propos.* 32.

32 *Non solùm licitum est, defendere defensione occisivâ, quæ actu possidemus, sed etiam ea, ad quæ habemus jus inchoatum, vel quæ nos possessuros speramus*.

Honestas, ut impedimentum dirimens matrimonii, *est propinquitas quarumdam personarum, resultans ex Sponsalibus, vel Matrimonio rato, non consumato*: si oritur ex *sponsalibus*; extenditur ad solum primum gradum utriusque lineæ, ut habetur ex *Trid. sess.* 24. *de ref. cap.* 4.; si oritur ex *matrimonio*; usque ad quartum gradum utriusque lineæ inclusivè, etiamsi matrimonium sit nullum, dummodo tamen non sit nullum ex defectu consensus: hoc impedimentum est perpetuum; undè non extinguitur morte illius personæ, quâ mediâ fuit contractum.

Horarum Canonicarum nomine; intelliguntur *illæ preces vocales, quæ ex præcepto Sacrorum Canonum, ab Ecclesiasticis personis, nomine Ecclesiæ, Deo persolvuntur*.

Obligatio recitandi Horas Canonicas (quæ aliàs cadit sub mortali) non est de Jure Divino, sed de Jure Ecclesiastico inducta, ut benè probat *Sannig. dist.* 2. *de Horis Canonicis n.* 3., & communiter contrà *Abbatem c.* 1. *de celebr. Missarum*.

Ad recitationem Horarum Canonicarum, tenentur omnes Clerici, in Sacris Ordinibus constituti; & tenentur incipiendo ab illâ parte diei, in quâ Subdiaconatus Ordinem susceperunt; nec ab hac obligatione eximuntur, etiam si sint degradati, ut est communis DD., & hoc ne ex delictis suis reportent commodum: addit tamen *Bonac. to.* 2. *disp.* 1. *de Horis Canonicis q.* 2. *pun.* 3. *n.* 3., quod Clericus degradatus, vel excommunicatus, non debet dicere: *Dominus vobiscum*, sed *Domine exaudi orationem meam*: tenentur etiam *Clerici beneficiarii*, licèt habeant solùm Ordines minores: idem dic. de *Clericis Regularibus*, non *ex vi professionis*, ut dicit *Reginal. lib.* 18. *cap.* XI. *num.* 137., sed *ex vi generalis consuetudinis*, quæ in Religionibus Choro addictis, cum tantâ obligatione acceptata est: ità communiter DD. contrà paucos, quos

citat,

citat, & confutat *Layman*: excipiuntur *Fratres Minores*, qui tenentur *ex vi professionis* vigore Regulæ, quam professi sunt.

Ex Beneficiariis excipiuntur illi, qui habent quædam Beneficia, quibus ex speciali suâ institutione, solummodo est annexa obligatio recitandi Officium parvum B. V. M., vel quid aliud simile; excipiuntur etiam illi, qui titulum quidem Beneficii habent, sed sinè fructibus Beneficii.

Prædicti, qui Horas Canonicas recitare tenentur, eo quia, possident Beneficia Ecclesiasticà, tenentur solùm Jure Ecclesiastico, ut cum pluribus aliis tenent *Sylv.* ℣. *Hora qu.* 8. *d.* 9., & Azor. *lib.* 10. *c.* 4. *q.* 13.

Beneficiarius, qui non est in Sacris constitutus, non tenetur recitare Officium antè diem possessionis pacificæ Beneficii: si est in Sacris, & post sex menses à die possessionis pacificæ, non recitat Horas Canonicas, duo peccata mortalia committit; unum contrà obligationem, quam habet, & alterum contrà justitiam, & consequenter tenetur ad restitutionem ad ratam Officii omissi; nempè: pro toto officio unius diei, omnes fructus illius diei; pro solo Matutino, mediam partem; & idem dic. de reliquis Horis; & pro unâ Horâ solùm, sextam partem: ità communiter DD.

Restitutio fieri debet, vel fabricæ Beneficii, vel pauperibus, vel ad meliorandam Domum, & Prædia Beneficii, quia hæc etiam veniunt sub nomine fabricæ Beneficii.

Si Beneficium est adeò tenue, ut non reddat tertiam partem pro medioc̃ri, & honestâ sustentatione Beneficiarii; licèt secundùm communem DD. teneatur ad restitutionem ex justitiâ, sicuti etiam præsupponi debet ex mente S. Pii V., qui nullam facit distinctionem inter Beneficia pinguia, & tenuia circà obligationem restitutionis ob omissionem Horarum Canonicarum; *Tamb.* tamen, & *Dia.* probabile esse existimant, sufficere, quod ex gratitudine, oret pro Benefactore.

Sanctus Pius V. per Bullam, quæ incipit: *Quod à nobis &c.* ab iis, qui utuntur Breviario Romano, à se tradito, abstullit obligationem recitandi etiam in Choro Psalmos Pænitentiales, & Graduales.

Advenæ, & itinerantes, possunt, si volunt, in Officio extrà Chorum, se conformare Officio loci, ut cum aliis tenet *Tamb. to.* 1. *de Hor. Can. c.* 5. §. 2. *n.* 38.

Pars notabilis, cujus omissio fit peccatum mortale secundùm com-

communiorem DD. est *integra Hora*, vel *æquivalens*, quod etiam intelligendum est de omissione alicujus partis in singulis Horis, ità quod simul sumptæ, integrent notabilem quantitatem.

Officium Divinum recitari debet *attentè, clarè, & devotè*: duplex posteà est attentio: *interna*, scilicet, & *externa*: prima, ideft, *interna* consistit in advertentiâ ad id, quod recitatur; *externa* consistit in exclusione cujuscumque *actionis externæ*, incompossibilis cum advertentiâ ad id, quod recitatur; puta, *pingere*, *scribere*, & hujusmodi; & hæc secundùm recensiores sufficit, dummodo à principio recitationis, intentio recitantis sit ad Deum colendum, vel Deo vacandum.

Alex. VII. Propo. dam. 34. in ordine: In die Palmarum recitans Officium Paschale, satisfacit Præcepto; & Propo. 35.

35 Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto; scilicet, pro præsenti, & crastino; & Propos. 20.

20 Restitutio à Pio V. imposita Beneficiariis non recitantibus, non debetur in conscientiâ antè declaratoriam Judicis sententiam, eo quod sit pœna; & Propo. 33.

33 Restitutio fructuum ob omissionem Horarum, suppleri potest per quascumque eleemosinas, quas anteà Beneficiarius fecerit de fructibus sui Beneficii; & Propos. 21.

21 Habens Capellaniam collativam, seù quodcumque aliud Beneficium Ecclesiasticum; si vacet studio litterarum, satisfacit suæ obligationi, si per alium recitet Officium.

Innoc. XI. Propos. dam. 54. in ordine: Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes; potest autem recitare reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

I

JActantia est manifestatio propriæ excellentiæ suprà id, quod est in se, vel in aliorum æstimatione, verbis inordinatè facta.

Jactantia licèt ex genere suo sit peccatum veniale, in quinque tamen casibus, est lethaliter peccaminosa; 1. quando est de peccato mortali, sivè vero, sivè falso; 2. quando est cum injuriâ Dei, ut fuit jactantia Regis Tyri, cujus cor elevatum est, & dixit: *Ego sum Deus*; 3. quando est cum notabili injuriâ proximi; 4. quando ex jactantiâ sequitur notabile damnum proximo; 5. quan-

do finis jactantiæ habet pro objecto aliquid, quod sit lethaliter peccaminosum.

Malitia jactantiæ consistit in illâ irreverentiâ, quæ fit Deo dùm sumitur ejus offensa in materiam propriæ laudis; quæ irreverentia est ejusdem speciei, sivè materia jactantiæ sit vera, sivè sit falsa.

Idololatria, ut species superstitionis, *est exhibitio cultus Divini ergà falsum Deum*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *exterior tantùm*; & *interior*, atque *exterior simul*: Prima, idest, exterior tantùm est illa, quæ non fit voluntariè, sed fit ex vi, & metu, & ista licèt sit lethaliter peccaminosa contrà primum præceptum Decalogi, non est tamen in foro conscientiæ subjecta alicui censuræ: secunda, idest, interior, & exterior simul, est illa, quæ fit ex credentiâ, quod Idolum sit verus Deus; & ista, si est cum errore in intellectu cum pertinaciâ, est conjuncta cum hæresi, & consequenter subjecta excommunicationi in Bullâ Coenæ Domini.

Jejunium *est abstinentia ab his, quæ gustu percipiuntur*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *Naturale*, & *Ecclesiasticum*: in jejunio naturali in ordine ad sumendam Sanctissimam Eucharistiam, non datur parvitas materiæ: verùm, ut tale jejunium frangatur tres conditiones concurrere debent: 1. quod id, quod deglutitur sit *cibus humanus*; undè si, v. g. pulvis, lapillus, & hujusmodi deglutirentur, non frangerent jejunium naturale in ordine ad sumendam SS. Eucharistiam; 2. quod talis cibus humanus, veniàt *ab extrinseco*; undè si, v. g. aliqua particula cibi, quæ serò antè, remansit inter dentes, inadvertenter deglutiretur, non frangeret hoc jejunium; 3. quod deglutiatur per *actionem*, quæ sit *manducatio*, vel *potatio*; undè si, v. g., quando quis lavat faciem, aliqua aquæ gutta fugeret in stomacum præter intentionem se lavantis; non ideò frangeret hoc jejunium, quia talis sumptio, non fuit facta per *actionem*, quæ dici potest ly *potatio*.

Ad jejunium Ecclesiasticum servandum tria requiruntur: 1. abstinentia à cibis, ab Ecclesiâ prohibitis: 2. abstinentia à pluribus refectionibus; 3. certa refectionis hora, sed hæc non est de essentiâ unii.

Obligatio jejunii Ecclesiastici incipit à vigesimo primo anno exclusivè, & desinit in *masculis* in sexagesimo inclusivè, & in *fæminis* in quinquagesimo inclusivè.

Qua-

Quatuor excusant ab obligatione jejunii; nempè: *infirmitas*; *paupertas*; *labor*; *pietas*; sub cujus nomine, idest, *pietatis*, veniunt: opera misericordiæ, tam corporalia, quam spiritualia; & sub nomine *paupertatis*, veniunt illi omnes, qui ex causâ inopiæ, satisfacere nequeunt corporis necessitatibus in unâ refectione; & sub nomine *laboris*, veniunt illi omnes operarii, & artifices, quorum labor ab experientiâ, est incompatibilis cum jejunio.

Infirmitas quadruplex est; nempè: *languoris*; *complexionis*; *ætatis*; *conditionis*: nomine *languoris*, præter notos infirmos; intelliguntur etiam illi omnes, qui jejunando sentiunt gravem incommoditatem; puta, fluxiones, emicraniam, deliquia, impotentiam dormiendi, se calefaciendi, & hujusmodi. Nomine *complexionis* intelliguntur illi, qui habent tàm debilem complexionem, ut ex ipsâ experientiâ, impotentes agnoscuntur ad jejunandum, nisi cum magnâ incommoditate. Nomine *ætatis* intelliguntur illi, de quibus dixi in §. *Obligatio &c.*. *Conditionis* nomine intelliguntur præsertim mulieres prægnantes, lactantes; nuptæ, quæ licèt neque lactantes, neque prægnantes, ex causâ jejunii evadunt macilentæ, & sic à Marito despiciuntur; mulieres prægnantes habentes appetitum cujuscumque cibi prohibiti; non peccant, si illum comedunt; Viri conjugati, qui ex causâ jejunii impotentes redduntur ad moderatam debiti redditionem, non tenentur jejunare; & denique illi omnes, qui ex causâ eorum officii, aut exercitii, facere nequeunt prandium continuatum, vel aliis prandium præparare debent, & hujusmodi; sunt excusati à jejunio.

Dispensatus circà *esum carnium* ex quâcumque causâ, censetur etiam dispensatus à jejunio juxtà plurium DD. opinionem, inter quos *Tol.*, *Dia.*, *Tamb.*, *Azo. Filli.*, & plures alii, & præsertim *Mastrius disp.* 12. *Theol. Moral. nu.*6., & ratio est, quia cum abstinentia ab esu carnium, sit de essentiâ jejunii Ecclesiastici, consequenter, qui est dispensatus ad comedendas carnes; eo ipso intelligi debet dispensatus à jejunio.

Excessus duarum onciarum ad summum frangit jejunium, quando extrà prandium, & collationem comeditur, quod intelligi debet, licèt quid modicum non continuatè, sed temporis intervallo comedatur; & si talis comestio est ciborum prohibitorum, toties peccatur, quoties comeditur: secùs dic. si cibi non sunt prohibiti, & disparitas est, quia præceptum non comedendi cibos prohibitos est *negativum*, quod obligat semper, & ad semper; præceptum

 verò

verò servandi jejunium est *affirmativum*, quod licèt obliget semper, non obligat tamen pro semper.

Dummodò non excedatur in quantitate; sumi potest in collatione quodcumque pulmentum etiam calidum, modò ex quadragesimalibus sit compositum, ut communiter tenent Theologi: prævenire tempus prandii, quod est meridies, ad duas, & etiam plures horas; non est nisi veniale, secluso tamen scandalo, vel contemptu; & ratio est, quia tempus, non est de essentiâ jejunii.

Quantitas cibi, qui sumi potest pro collatione sinè transgressione jejunii; non tàm facilè assignari potest, quia diversi diversa dicunt, & unusquisque abundat in sensu suo: illos prætereo, qui assignant numerum ontiarum cibi, qui licitè comedi potest pro collatione, quia, v. g. octo ontiæ cibi pro Petro sufficient pro competenti cœnâ juxtà ejus complexionem; & pro Paulo vix sufficient pro collatione, spectatâ ejus complexione. *Bonac.* citans *Toletum*, & alios dicit, quod regula quantitatis pro collatione, desumenda est ex consuetudine receptâ in singulis Regionibus; & ratio est, quia reficiuncula ista per consuetudinem fuit introducta, & consequenter ad consuetudinem standum esse; & hæc opinio, tali fulcita fundamento, videtur satis probabilis, & est in usu in partibus Septemtrionalibus. *Reginal. lib.* 4. *num.* 185., post eum *Layman l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 9. dicunt, quod ordinariè loquendo (& nisi aliqua justa causa excuset; puta, laboris compatibilis tamen cum jejunio, vel alicujus levis indispositionis, aut studii, & hujusmodi) non sit notabiliter excedenda quarta pars illius cibi, qui jejunanti, spectatâ suâ complexione, sufficeret pro ordinariâ competenti cœnâ; & hæc opinio mihi multùm quadrat præsertim pro Italiâ.

Transgressio jejunii in die, in quâ sit duplex præceptum jejunandi; putà, Quadragesimæ, & quatuor Temporum, est unum tantùm peccatum; & ratio est, quia tale duplex præceptum provenit ex unico motivo tantùm: secùs dic. est, si illud duplex præceptum provenit ex duplici motivo; puta, voti, & Quadragesimæ, quia tunc duplex peccatum; unum contrà Religionem ratione voti, & alterum contrà præceptum Ecclesiasticum.

Qui frangit jejunium, bonâ fide putans, se habere justam causam non jejunandi, non peccat, licèt reipsâ, causa non sit sufficiens, & justa, ut cum aliis tenent *Reginal. lib.* 4. *num.* 222., & *Bonac. pu. ult. n.* 20. (hæc opinio tamen, mihi videtur indigere distin-

ctionis inter timoratos, & libertinos) secùs dic. est de illo, qui dubitat, an habeat justam causam nec ne; & ratio est, quia in dubio æquali judicandum est pro possidente, sed possessio stat pro lege jejunii: ergo &c.

Si quis cænando feriâ quintâ dubitaret, an esset media nox; permanente tali dubietate, comedere posset carnes; & ratio est, quia *libertas* stat in possessione: secùs dicendum, si esset Sabbatum; & ratio est, quia *præceptum* stat in possessione. Quæ sumuntur per modum medicinæ, non frangunt jejunium: ità communiter DD.

Quod Cocholata non frangat jejunium: est penè communis DD. sententia, quod tamen intelligendum est, quando sumitur per modum potus, quia si sumitur per modum cibi, dentibus masticando secundùm *Leandrum de præcept. Eccles. tract. 5. disp. 5.*, Dianam *p. x1. tr. 6. resp. 53.*, & plures alios, frangit jejunium.

Quæritur 1. an qui transit de uno loco, ubi est præceptum jejunii, ad alium, ubi non est tale præceptum ex solâ intentione, & causâ non jejunandi, peccet mortaliter si non jejunet? Resp. *negativè*, secluso tamen scandalo, vel contemptu: ità *Bonac. disp. 1. de leg. q. 1. pu. 6. n. 64.*, ubi etiam pro hac sententiâ citat alios DD., & talis usus viget in Confinibus Romanorum, & Ambrosianorum in tribus diebus Rogationum.

Quæritur 2. an causæ, quæ excusant à jejunio debito de præcepto Ecclesiastico, excusent etiam à jejunio debito ex voto? Resp. *affirmativè* cum *Sanchez lib. 4. Decal. c. 11. n. 54.*, & Bonac. cit. *pu. ult. nu. 4.*; & ratio est, quia votum est una lex privata, quam sibi quisque spontè, & voluntariè imponit; & consequenter, si non constat de aliâ voventis intentione; interpretanda est juxtà dispositionem aliarum legum circà eandem materiam, ac proindè eædem causæ utrobique excusare debent.

Quæritur 3. an Senes, qui compleverunt sexagesimum ætatis annum: si sunt robusti cum forti complexione, teneantur ad jejunium? Resp. *negativè*: 1. quia ipsamet Ecclesia, quæ præcipiendo jejunium, indulget ætati, nullam prorsus facit distinctionem de debilibus, & fortibus complexionibus, sed absolutè indulget ætati; & consequenter dic. est, quod non teneantur, quia ubi lex non distinguit, nec alicui licitum est distinguere; & si distinguere licitum esset; favorabilis opinio eligenda esset, cum pænalia juxtà communem Theologorum, & Jurisprudentum sententiam sint semper strictè interpretanda, & numquam amplianda: 2. quia ex oppo-

opposito, nullus daretur finis ad scrupulos, ex dubiis procedentes, nisi assignaretur unum indivisibile, vel quasi indivisibile roboris virium, & fortitudinis complexionis, per quæ prædicti Senes jejunare tenerentur, quod humanitùs impossibile esset, & consequenter ad tollendos penè infinitos scrupulos, qui illaqueare possent conscientias, concludendum est pro parte negativâ.

Legitima Superioris dispensatio excusat à jejunio, ut est communis DD. sententia: tunc posteà dicitur *legitima*, quando adest causa rationabilis, licèt cum *aliquâ dubietate*. Quando necessitas est evidens, sivè pro non servando jejunio, sivè pro esu carnium; tunc non est necessaria dispensatio.

S. Epiphanius *hæres.* 26. narrat, quod nefandissimi Gnostici detestabantur *jejunium*, quatenùs impeditivum nutritionis necessariæ ad omnes immunditias exequendas: & S. Hieronymus in *lib.* 1., *& 2. contrà Jovinianum*, illum appellat Christianorum Epicurum, quia asserebat jejunium, & crapulam esse ejusdem meriti. Sanctus denique Augustinus *hæres.* 53. sic scripsit: *Aeriani ab Aerio quôdam sunt, qui in Arianorum hæresim lapsus, propria quoque dogmata, fertur addidisse nonnulla dicens...*, nec statuta solemniter observanda esse jejunia, *sed cum quisque voluerit, ne videatur esse sub lege*.

Hæretici moderni prædictorum, à primitivâ Ecclesiâ, execratorum, vestigia sequentes; jejunium Quadragesimale, & quatuor Temporum, tyrannidem Ecclesiæ Romanæ appellant; immò inter alios, *Hottingerus* (ut refert P. Rusca in Eccles. Judic. pag. 192.) jejunium Quadragesimale non erubuit irridere tamquam somniatum meritum; immò etiam superstitionem appellare.

Si jejunium Quadragesimale est superstitio: ergo superstitiosi fuerùnt non solùm Moyses, & Elias Prophetæ, sed etiam ipsemet Jesus Christus. Verè S. Hieronymus à Deo peculiariter fuit inspiratus, quando scribens in Isajam, sic dixit: *Nullus est impius, quem Hæreticus, impietate non vincat*.

Jejunium Ecclesiasticum ab ipsomet Domino fuit prædictum, quando dixit: *Venient dies* (Matt. cap. 9.) *cum auferretur ab eis Sponsus, & tunc jejunabunt*: hæc prædictio Apostolis facta, & per eos Ecclesiæ; in iisdem Apostolis fuit verificata, qui instituerunt jejunium Quadragesimale, & Quatuor Temporum, ab Ecclesiâ servandum, ut clarè patet ex *lib.* 5. *Constitutionum Apostolicarum cap.* 12., ubi sic est scriptum: *Post dies Epiphaniarum,*

ser-

servandum nobis est jejunium *Quadragesimale ; quod vitæ Christi, & legis latæ, recordationem continet*: Et ex *Can.* 68. à S. Clemente Apostolorum Discipulo, ubi sic ex scriptum: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor*; S.Paschæ Quadragesimam non jejunat, *præterquam si propter corporis imbecillitatem impediatur ; deponatur: si Laicus est ; segregetur*. Sanctus quoque Ignatius Martyr, qui vixit Apostolorum tempore, & fuit tertius post S. Petrum Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus; de quadragesimali jejunio, ab Apostolis instituto, clarum dat testimonium in Epist. ad Philip., in quâ sic scripsit: *Quadragesimale* jejunium *ne spernatis ; continet enim exemplum Dominicæ conversationis*: Nisi enim Quadragesimale jejunium, ab Apostolis institutum fuisset, taliter non scripsisset. S.Hieronym. in lib. 2. adversùs Jovinianum cap. xi. sic scripsit: *Ipse Dominus quadraginta diebus, Christianorum* jejunium *sanctificavit*; & in Epist. 54. sic: *Nos unam Quadragesimam secundùm* Apostolicam traditionem *jejunamus*: & S. August. in quæst. super Genes. lib. 1. cap. 160. sic: *Non frustrà quadraginta dies* jejuniorum *sunt constituti, quibus Moyses, & Elias, & ipse Dominus* jejunavit; & in sermone 62. de tempore sic: *In Quadragesimâ non jejunare ; peccatum est*. S. Hieron. enim testari ausus non fuisset, quod jejunium Quadragesimale, à Fidelibus ideò custodiebatur, quia de eo existebat *Apostolica Traditio*, si de tali Apostolicâ Traditione, perfectam cognitionem non habuisset; neque S. Augustinus posteris testatus esset, quod obligatio jejunii in Quadragesimâ cadebat sub pænâ peccati, nisi perfectè scivisset, quod tale præceptum factum fuisset ab Apostolis, maximè cum S. Xistus, qui creatus fuit Papa anno 132. confirmaverit Decretum *de jejunio Quadragesimali, ab Apostolis instituto*.

De Jejunio Quatuor Temporum: S. Calistus, qui creatus fuit Papa anno 221. ordinavit, ut juxtà *Antiquam Traditionem* servaretur jejunium Quatuor Temporum anni: si enim juxtà *Antiquam Traditionem*; ergo *Apostolicam*; non enim aliter explicari potest, cum ab Apostolis ad Calistum non intermedient duo sæcula. Sanctus posteà Urbanus, qui in Pontificatu successit immediatè Calisto, confirmavit Decretum, à Calisto factum de Quatuor Temporum anni jejunio, ut refert *Gratianus dist.* 72., & statuit tempus, quo tale jejunium fieri deberet; nempè: primum; *initio Quadragesimæ*: secundùm; *Hebdomada Pentecostes*: tertium; in *Septembri*: quartum in *Decembri*.

Ex

Ex prædictis ergo clarè constat, quod Jejunium Quadragesimale, & Quatuor Temporum, institutum fuit ab Apostolis, & non à S. Telesphoro, qui creatus fuit Papa anno 142., ut dicunt *Lutherani Magdeburgensis in Cent. 2. cap.* 10., & multò minùs, quod sit tyrannica inventio Romanæ Ecclesiæ. Si verò Hæretici respondeant, quod jejunia, quæ infrà annum fiunt in aliquibus Sanctorum Vigiliis; neque ab Apostolis, neque ab aliquo Romano Pontifice intrà prima sex sæcula, instituta fuerunt, & consequenter, quod hujusmodi jejunia sunt tyrannica inventio Romanæ Ecclesiæ? Resp., quod sicuti Apostoli præcipere potuerunt jejunium Quadragesimale, & Quatuor Temporum; immò etiam abstinentiam ab immolatis Idolis; & à sanguine, & suffocato; eâdem authoritate legitimi eorum successores præcipere potuerunt, & possunt jejunium certis diebus servandum, cum nulla assignari possit disparitas inter Apostolos, & legitimos eorum successores quo ad potestatem ferendi leges, tendentes ad Dei gloriam; Sanctorum honorem; animarumque profectum spiritualem; & consequenter concludendum, quod jejunium Ecclesiasticum, sit sanctis legibus sancitum, & non tyrannica inventio Romanæ Ecclesiæ.

Hottingerus posteà, ut superiùs dixi, irridet jejunium, ut somniatum meritum; sed sic eum interrogo, sicut & quemcumque alium baptizatum, qui non sit Romano-Catholicus: Quando in dominiis Hæreticorum; Principes, vel Magistratus in eorum publicis necessitatibus indicunt jejunium certis diebus servandum: vel credunt jejunium esse opus meritorium, vel non: si negativè respondent: Ad quid perditio hæc (sic illis dico) vexandi Subditos sinè fructu, neque spirituali, neque temporali? Si affirmativè respondent: ergo mentita est iniquitas sibi ipsi.

Hoc tamen addo, quod sicuti jejunium est actio indifferens, ità potest esse & bonum, & malum; meritorium, & demeritorium; undè juxtà causam finalem jejunii, ipsum quoque jejunium est meritorium, vel demeritorium; virtuosum, vel vitiosum: si causa finalis est obedientia Ecclesiæ; jejunans actum obedientiæ exercet, & consequenter meritum obedientiæ acquirit: si causa finalis est aliorum deceptio; jejunans, actum hypocrisis exercet, & consequenter demeritum hypocrisis obtinet, ut patet ex *Matt. cap. 6.*, ubi est scriptum, quod Jesus Christus sic dixit: *Cum autem jejunatis, nolite fieri sicuti hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut pareant hominibus* jejunantes: *amen dico vobis receperunt*

I

ceperunt mercedem suam. Quam mercedem? hypocritatum mercedem juxtà intentionem ex hypocrisi jejunaatium, quæ multiplex esse potest: *Tu autem cum jejunas; unge caput tuum; & faciem tuam lava, ne videaris hominibus* jejunans; *& Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi*. Quid reddet? Mercedem juxtà intentionem jejunantis: si ut servet votum factum jejunandi; sicuti votum Deo factum, est actus Religionis, ità sic jejunans, mercedem exercentibus actum Religionis debitam, à Deo recipiet: Si ob peccata commissa; mercedem pænitentibus debitam, reddet illi Deus, & hujusmodi.

Quàm meritorium posteà sit jejunium, ex bonâ intentione factum; patet ex pluribus textibus Sacræ Scripturæ: Ninivitæ jejunio, flagellum Dei evaserunt (Jonas cap. 3.) Dæmones ab obsessis corporibus fugantur (Marc. cap. 9.) Anna Samuelem Prophetam concipit, & parit (1. Reg.) Sara à Dæmonis vexatione curatur (Tob. cap. 3., & cap. 11. sic) Bona est oratio cum *jejunio*; & ipsemet Deus sic dixit: *Convertimini ad me in* jejunio, *ac fletu* (Joel cap. 2.) & S. Leo Papa in Serm. 2. de jejunio sic dicit: *Quid efficaciùs potest esse* jejunio? *cujus observantiâ appropinquamus Deo; & resistentes Diabulo, vitia blanda superamus*. S. Basilius quoque in Hom. 1. de jejunio sic scripsit: *Moysen* per jejunium, *novimus in Montem ascendisse: neque enim aliter ausus esset verticem fumantem adire, atque in caliginem ingredi, nisi* jejunio *munitus*... Jejunium, *Eliam magnæ visionis spectatorem fecit: quadraginta namque dierum* jejunio, *cum animam purgasset, in speluncâ meruit, quantùm fas est homini, Deum videre*.

Hæreticorum proprietas est, quod licèt rationum vi, sint semper convicti; numquam tamen victos se esse demonstrant. Ad tegendam ergo propriam pervicaciam, se jactant habere defensorem propriæ perversitatis non solùm Apostolum, sed ipsum met Jesum Christum dicentem in *Matt. cap. 15. Sinè causâ colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum*; ex hoc inferentes, quod sicuti Jesus Christus in *cit. Matt.* declaravit, quod id, *quod intrat in os, non coinquinat hominem*, ità doctrina, & mandatum de jejunio sit contrà explicitam doctrinam Jesu Christi, & consequenter, quod jejunium non solùm sit somniatum meritum, sed etiam vera superstitio inventa à Romanâ Ecclesiâ: sed quàm frivola, vana, & insufistens sit hæc Hæreticorum ratio; ex hoc evidenter

denter, cuique patere debet, quod etiam Ecclesia Romano-Catholica semper tenuerit, & docuerit, sicut & de præsenti tenet, & docet, quod id, quod intrat in os, non coinquinat hominem, *dummodo tamen non sit vetitum*, ut patet de pomo, quod intravit in os Adæ: Adam enim non fuit coinquinatus à pomo, quod intravit in os ejus; sed quia tale pomum, erat illi à Deo prohibitum; ideò quia prohibitum, illum coinquinavit, & sic legitur in *Gen. c. 3. Quia audisti vocem Uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo* præceperam tibi, *ne comederes &c.* Cum ergo non esca, ut esca, quæ intrat in os, coinquinet hominem, sed quia prohibita, illum coinquinat; indè sequitur, quod declaratio à Jesu Christo facta, non sit contrà Ecclesiam Romanam, sed in ejus defensionem: Quod posteà Apostoli, eorumque legitimi successores habuerint, sicut & de præsenti habent legitimam potestatem condendi leges Ecclesiasticas; Hæretici negare non possunt, cum in *Act. Apost. cap. 15.* sit scriptum, quod Fidelibus prohibuerint, ne ederent de *immolatis Idolis*, & ut se abstinerent à *sanguine, & suffocato*; & etiam cum ipsimet Hæretici servent legem Ecclesiasticam, celebrando Sacrum Pascha die Dominico, sicuti fuit statutum à Pio Primo Romano Pontifice, & posteà confirmatum à Victore Primo, & tandem à Conc. Gen. I. Nicæno, & hoc, ne Christiani Judæos imitari viderentur.

Cum in Epist. 1. ad Cor. c. 10. Apostolus dicat, quod *omne, quod in macello venit, manducari possit; nihil interrogando propter conscientiam*; ideò Hæretici, se jactant habere Apostolum defensorem eorum falsæ doctrinæ; sed Apostolus illis verbis non defendit, sed damnat Hæreticorum pravitatem. Quid enim significant Apostoli verba in Apostolico sensu accepta? Nil aliud certè, nisi, quod carnes, in macello venales, aut indiscriminatim appositas, cuique licitum esset comedere, nihil interrogando propter conscientiam; at si erant prohibitæ; nulli licitum esset eas manducare; ideòque ibidem subdit, quod de carnibus, quæ priùs erant Idolis immolatæ; nulli licitum esset de eis manducare, eo quia ab Apostolis, ut dixi suprà, fuerant prohibitæ. Non ergo Apostolus defensor, sed interemptor hæreticæ pravitatis existit, cum talibus verbis declaret, quod cuiquam licitum sit edere carnes non prohibitas, sicuti semper docuit, & docet Sancta Romana Ecclesia.

Urgent Hæretici adducendo eundem Apostolum, qui in *Epist. ad Coloss. cap. 2.* sic scripsit: *Nemo vos judicet in cibo, & potu,*

ex

ex hoc inferre conantes, nullum cibum esse vetitum, cum nemo judicare possit aliquem alterum, ut legis transgressorem, si comedit quemcumque cibum, vel sumit quemcumque haustum. Ad hanc objectionem resp., quod Apostolus ibi loquitur de cibis, & potibus, in lege cerimoniali prohibitis, ut clarè constat, ex his quæ in citato textu sequuntur; nempè: *aut in parte diei festi, aut Neomenia, aut Sabbatorum, quæ sunt* umbra futurorum. Calidè Hæretici mutilant textum, ad finem decipiendi, nam ex toto textu non mutilato, clarè constat, quod ibi Apostolus loquebatur de cibo, & potu à lege cerimoniali vetitis, quæ jam abolita erat per legem gratiæ, & consequenter non ampliùs obligabat: erat enim lex cerimonialis in veteri Testamento *umbra futurorum*, ut ibi subjungit Apostolus, quæ cessavit per adventum veritatis in Christo; & consequenter, cum talis lex cerimonialis, jam fuisset abolita per legem gratiæ; Apostolus sic dixit: *Nemo vos judicet in cibu, & potu*, tamquam transgressores legis cerimonialis, quæ sicuti erat umbra futurorum, non ampliùs obligat, cum jam sit abolita per adventum veritatis in Christo Jesu. Apostolus ergo non pro Hæreticis, sed contrà Hæreticos utrobique pugnat, & consequenter concludendum est, quod jejunium ab Ecclesia institutum, & rectâ intentione observatum, verè sit meritorium, & tantummodo somniatum meritorium illis, quorum Deus venter est.

Alex. VII. Propos. dam. 23. in ordine: Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, & inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere præcepto; & Propos. 29.

29 *Omnes Officiales, qui pro Republicâ corporaliter laborant sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio; & Propo. 30.*

30 *In die jejunii, qui sæpiùs modicum quid comedit, non frangit jejunium, licèt notabilem quantitatem in fine comedat; & Propos. 31.*

31 *Excusantur absolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt æquitando, utcumque iter agant, etiam si iter non sit necessarium, & licèt iter unius diei conficiant; & Propos. 32.*

32 *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima, obliget.*

Occasione prædictæ Propos. dam. Queri potest; an Fratres Mi-

 nores,

nores, in quorum Regulâ *à Festo Omnium Sanctorum exclusivè, usque ad Nativitatem Domini exclusivè*, præcipitur jejunium sub pœnâ peccati mortalis, edere possint *ova*, & *lacticinia*? Causa hujus dubii consistit in hoc, quod sicuti Seraphicus Legislator solummodo dicit ly *Jejunent*; jejunumque in aliquibus Regionibus, servari possit etiam comedendo ova, & lacticinia; ideò quæritur, an tempore *Adventus* Fratres Minores, *licitè* comedere possint *ova*, & *lacticinia* in illis Regionibus, in quibus alii à Fratribus Minoribus, licitè comedere possunt ova, & lacticinia in jejuniis extrà Quadragesimam? Resp. *negativè*; in illis tamen Provinciis, in quibus *viget consuetudo abstinentiæ ab ovis, & lacticiniis tempore Adventus*, licèt apud alios vigeat consuetudo in contrarium, idest, quod extrà Quadragesimam apud ipsos jejunium servari possit cum esu ovorum, & lacticiniorum: immò licèt etiam apud ipsos Fratres Minores, vigeret consuetudo edendi ova, & lacticinia in sextâ feriâ, in quâ die adest præceptum in Regulâ eorundem Fratrum Minorum, jejunandi sicuti in Adventu: nulla autem potior, & efficacior ratio pro probatione afferri potest, nisi supradicta propositio damnata, ex quâ evidentissimè colligitur, quod consuetudo habet vim legis, & consequenter obligandi: secùs dic. in illis Provinciis, in quibus viget consuetudo in contrarium, legitimè præscriptâ.

Ad hoc posteà, ut consuetudo dici possit *legitimè præscripta*, & consequenter habeat vim legis, tres requiruntur conditiones, ut dixi sub verbo ly *Conditio*, quorum una sola defficiente dici non potest, quod sit legitimè præscripta: 1. quod sit rationabilis; 2. quod sit de consensu Superioris legitimè præscripta, idest, saltem ad decennium; 3. quod ejus actus sint voluntarii, frequentes, publici, notorii, & à majori, & saniori parte Communitatis facti.

Ignorantia quotuplex sit: vide sub verbo ly *Excommunicatio*, §. *Ignorantia*.

Impietas *est, quâ Deum, & Sanctos inhonoramus*; sicque opera injuriosa in Deum facere; Reliquias Sanctorum spernere; Imagines Sanctorum conculcare ad impietatis speciem pertinent; & si fiunt cum errore in intellectu cum pertinaciâ, est cum hæresi conjuncta.

Impedimentum *dirimens* matrimonium, est indispositio contrahentium, reddens matrimonium illicitum, & invalidum: Impedimentum

dimentum *impediens*, est indispositio contrahentium, reddens matrimonium illicitum, licèt aliàs sit validum: De impedimentis dirimentibus, & impedientibus &c. vide sub verbo ly *Matrimonium*.

Impotentia, ut impedimentum dirimens matrimonii, *est defectus facultatis ad copulam carnalem, requisitam ad generationem*: quintuplex dari potest impotentia: 1. quando Vir non potest penetrare vas, licèt semen prolificum emittere possit; 2. quando potest penetrare vas, sed non emittere semen prolificum; 3. quando non potest intrà vas seminare, licèt possit & penetrare vas, & semen prolificum emittere; 4. quando non potest semen prolificum emittere propter aliquod accidens; 5. quando ex prædictis non potest consumare matrimonium, & caret semine prolifico; & hæc est illa *impotentia*, quæ si præcessit matrimonium, & est perpetua, ità quod nullâ arte humanâ auferri possit sinè probabili vitæ periculo, vel gravis, & perpetui morbi, dirimit matrimonium, jure naturæ.

Impubes, seù Pubes, est puer masculus, qui nondùm explevit quartum decimum annum, & fæmina duodecimum. Si impuberes contrahunt; invalidè contrahunt, ut constat ex *cap. Puberes*; *& cap. ult. de desponsa. Impub.*, & *cap. Attestati*, ubi Impuberes contrahentes, jubentur separari: attamen si in eis malitia supplet ætatem, ità quod sint benè doli capaces, & simul habent potentiam naturalem pro matrimonio consumando, validè contrahunt.

Impuberum vota, sivè realia, sivè personalia, sivè mixta, irritari possunt à Parentibus, Tutoribus, Curatoribus, & à quôcumque alio, quorum potestati subsunt: ità communiter DD. cum *D. Tho. 2. 2. q. 88. a. 9.*

Impudicitia juxtà *D. Tho. 2. 2. q. 154. art. 1. ad quintum*, vocatur illa, quæ versatur circà oscula, tactus, aliosque actus, qui circumstant actum venereum: Si prædicti actus fiunt ad indè captandam *delectationem carnalem* inter non conjugatos, sunt lethaliter peccaminosi, ut est communis DD. consensus; & eo ipso, quo fiunt, dicuntur: *Pollutio aliqua inchoata*: si fiunt ex causâ amicitiæ, vel ex joco, vel ex quâdam animi levitate, sunt tantùm venialiter peccaminosi; & si fiunt ex aliquâ justâ causâ, v. g. medendi, nullum committitur peccatum, secluso tamen quôcumque pravo affectu voluntario.

Inceſtus *eſt copula illicita cum perſonâ conſanguineâ, ſeù affine uſque ad quartum gradum incluſivè*: Ad hoc, ut Inceſtus ſit *caſus reſervatus*, tres conditiones concurrere debent (niſi à reſervante aliud exprimatur in reſervatione) 1. quod copula ſit perfecta, ideſt, cum ſeminatione intrà vas naturale fæminæ; 2. Conſanguinitas, ſeù Affinitas; 3. malitia mortalis, ideſt, quod perſona inceſtuoſa ſciat, quod altera, cum quâ habet copulam, ſit ſua affinis, vel conſanguinea.

Affinitas, quæ oritur ex copulâ *licitâ*, dirimit matrimonium uſque ad *quartum* gradum incluſivè: ex copulâ *illicitâ* uſque ad *ſecundum* incluſivè: ità *Trid. ſeſſ. 4. de ref. Matrim. cap. 4.* Copula autem *illicita* dicitur, quando quis habet rem cum conſanguineâ illius, cum quâ fornicatus eſt, vel econtrà.

Malitia inceſtus conſiſtit in illâ irreverentiâ, quæ fit ſanguini, & naturæ, quæ dictat reverentiam præſtandam propinquis, inter quos, ideò matrimonia ſunt prohibita; & propter eandem rationem, eſt probabilis opinio, quod etiam ſodomia inter conſanguineos, ſit circumſtantia mutans ſpeciem, & conſequenter neceſſariò exprimenda in Confeſſione.

Quæritur, an inceſtus inter diverſos conſanguinitatis, vel affinitatis gradus, ſit circumſtantia neceſſariò exprimenda in Confeſſione? Reſp. eſſe controverſum apud DD., licèt aliàs *negativa opinio*, quam tenent Thomiſtæ, ſit communior, & probabilior, excepto tamen primo gradu, etiam lineæ collateralis; & ratio eſt, quia habet orrorem, adeò ſpecialiter naturæ adverſantem, ut nullus Papâ in hoc gradu legatur diſpenſaſſe.

Indulgentia *eſt relaxatio pænæ temporalis, debitæ pro peccatis actualibus, jam dimiſſis quoad culpam, conceſſa Homini exiſtenti in gratiâ, à Prælato per applicationem Theſauri Eccleſiæ*: ità in re communiter. Quid ſit Theſaurus Eccleſiæ, & in quo conſiſtat? vide *Theſaurus*.

Eſt de fide, dari in Eccleſiâ poteſtatem, à Chriſto Domino datam Divo Petro Apoſtolorum Principi, ejuſque legitimis Succeſſoribus, concedendi Indulgentias, & per earum conceſſionem, diſpenſandi Theſaurum Eccleſiæ: ità *Trid. ſeſſ. 25. in Decreto de Indulgentiis.*

Ad hoc, ut Indulgentiæ ſint ratæ, & validæ; quatuor conditiones requiruntur: 1. legitima poteſtas concedentis; 2. juſta cauſa, illas concedendi; 3. ſtatus gratiæ ex parte recipientis; 4. executio operis injuncti.

In-

I

Indulgentia dividitur in *plenariam*, & *non plenariam*: Prima, idest, *plenaria*, est quæ remittit totam pœnam post remissam culpam, virtute Sacramenti Pœnitentiæ: *non plenaria* est, quæ remittit pœnam solùm in parte: Hic adv. est, quod, quando dicitur, v. g. Indulgentia centum dierum; non sic intelligendum est, quod remittatur tota pœna centum dierum Purgatorii; sed sic intelligi debet, quod per talis Indulgentiæ acquisitionem tanta pœna remittitur, quanta remitteretur virtute illius pœnitentiæ, quæ secundùm formam Juris, & Ecclesiæ consuetudinem, olim statuebatur, si ipsa tot diebus, vel annis in hoc Mundo perageretur.

Indulgentia posteà ratione *subjecti*, cui conceditur, dividitur in *Personalem*; *Localem*; *Realem*: prima, idest, *Personalis* est, quæ immediatè, & directè conceditur alicui personæ determinatæ; vel toti alicui Religioni; vel Communitati: *Localis* est, quæ alicui Ecclesiæ, vel Pio Loco conceditur, in ordine tamen ad Personas, in tali loco orantes, aut alia præscripta opera, ibi peragentes: *Realis* est, quæ conceditur rebus mobilibus; puta, Numismatibus, Imaginibus, Rosariis, & hujusmodi in ordine tamen ad Personas, penès se talia defferentes, & opera præscripta peragentes.

Summus Pontifex habet plenariam potestatem, sibi à Christo datam, concedendi quascumque Indulgentias, sivè plenarias, sivè non plenarias; sivè generales, sivè particulares; sivè pro vivis, sivè pro Defunctis, quorum Animæ sunt in Purgatorio, sed pro istis solùm *per modum suffragii*.

Quod Animæ in Purgatorio existentes sint Indulgentiarum capaces; nullum inter Catholicos, potest esse dubium ex eo, quia Summi Pontifices, pluries concedunt Indulgentias, etiam pro Defunctis applicandas *per modum suffragii*. Quomodo posteà intelligendum sit, illud ly *per modum suffragii*? Breviter resp juxtà communem DD., quod, scilicet, Animæ in Purgatorio existentes, licèt sint capaces Indulgentiarum, non sunt tamen illarum capaces *per modum absolutionis*, sicuti Fideles viventes, sed *per modum suffragii*, habentes simul annexam solutionem ex communi Ecclesiæ Thesauro; quatenùs, scilicet, offeruntur Deo Patri infinita Christi merita, Sanctorumque satisfactiones per modum condigni pretii pro liberatione Fidelium Animarum de pœnis Purgatorii, additis precibus, ut eadem pro harum liberatione misericordissimè, acceptare dignetur.

Quæ-

I

Quæritur, an adulti vivi, nondùm baptizati Baptiſmo *fluminis*, licèt baptizati Baptiſmo *flaminis*, ſint capaces Indulgentiarum? Reſp. eſſe controverſum apud DD., licèt *negativa* opinio, quam cum pluribus aliis tenet *Maſtrius diſp. 23. Theol. Moral. num. 56.* ſit, & communior, & probabilior; & ratio eſt, quia cum nondùm per Baptiſmi Sacramentum, ingreſſi ſint Eccleſiam; conſequenter ſicuti pro *pænalibus*, non ſunt eidem Eccleſiæ ſubjecti, ità neque capaces eſſe poſſunt favorabilium: ſecùs dic. eſt de *prædictis*, qui in ſtatu gratiæ mortui ſunt, nam eis prodeſſe poſſunt Indulgentiæ *per modum ſuffragii*, & hæc opinio, quam plures ſequuntur Theologi, ſatis probabilis eſt.

Licèt Anno Sancto ſuſpendi ſoleant omnes, & ſingulæ Indulgentiæ, licèt etiam perpetuæ; attamen non intelliguntur ſuſpenſæ Indulgentiæ *Altarium privilegiatorum* pro Defunctis; nequè aliæ eôdem modo pro Defunctis: ità *Gavant. in addit. ad Manual. Epiſc. ℣. Indulgentia*; *Gobat.*, & plures alii: idem dic. eſt de Indulgentiis conceſſis *in articulo mortis*, ut declaravit *Urbanus VIII.*, quæ declaratio fuit publicata Romæ à V. Regente Pænitentiariæ: ità *Gavant. cit. Bonac., Lezana*, & alii.

Quamvis *Paulus V.* in unâ ſuâ *Conſtit.*, quæ incipit: *Romanus Pontifex*, revocaverit omnes Indulgentias, Regularibus utriuſque ſexus conceſſas, & novas elargitus fuerit, ut videri poteſt in *eadem Conſtit. à §. 1. uſque ad §. 19.*, attamen non revocavit illas Indulgentias, conceſſas cum clauſulâ: *Univerſis Chriſti fidelibus*, ut cum communi tenent *Gobat. part. 1. c. 20. ſub num. 546.*, Haſpenſis *Summa Select. ℣. Indulgentia num. 222.*, neque revocavit illas, quæ conceſſæ fuerunt viſitantibus Regularium Eccleſias; ut declaravit *Sac. Cong. Conc.* ab eôdem *Paulo V.* deputata, cujus reſolutio tranſmiſſa fuit *Archiepiſcopo Bononienſi*, ut refert *Lezana tom. 3. verb. Indulgentia n. 8.*

Indulgentia *Portiunculæ*, non remanet ſuſpenſa Anno Sancto, ut expreſſit *Innoc. XII. per ſuam Conſtit.*, quæ incipit: *Cum ob Sacri Jubilæi 21. Auguſti 1699.*; An acquiratur toties, quoties viſitatur Eccleſia? Sac. Congr. Indulg. pro reſponſione ad unum quæſitum, *Cenſuit ſervandum eſſe ſolitum*.

Indulgentia *Portiunculæ*, obtineri non poteſt per *viam communicationis*, ut fusè probat *Officialis Curiæ Eccleſiaſticæ de Indulg. pag. 183. à n. 13. uſque ad n. 20.* Ibi *pag. 185., & ſeqq.* vide quot, & quales ſint *Indulgentiæ apocriphæ* per Decretum *Sac.*

Cong.

Cong. Indulgent. ab Innoc. XI. approbatum.

Translato festo, pro quo concessa fuit aliqua Indulgentia, non transfertur Indulgentia, ut constat ex *Decreto Sacr. Rituum Congr. 10. Junii 1690.*, & est relatum in *Rubric. Breviar. Minorum de Observantiâ.*

Alex. VII. Prop. dam. 37. in ordine: Indulgentiæ concessæ Regularibus, & à Paulo V. revocatæ, hodie sunt revalidatæ.

Hæretici moderni in contemptum Fidei, quam profitentur Catholico-Romani, quæ est illa vera, & unica, sinè quâ impossibile est, quod aliquis salvari possit, appellant *Indulgentias*, poculum abominationis: Verùm sic eos interrogo: Vel potestas, quam Christus Dominus noster dedit Petro Apostolorum Principi, ut legitur in *Matt. cap. 16. Tibi dabo Claves Regni Cælorum: Quodcumque ligaveris super Terram &c.* erat *limitata*, vel *illimitata*: non potest dici *limitata*, quia, qui *indefinitè* loquitur; juxtà Theologos, & Jurisprudentes, *illimitatè* loquitur: ergo debet dici, quod erat *illimitata*: ergo si *illimitata*, non solùm intelligi debet de potestate absolvendi à *culpâ*, sed etiam remittendi pœnam virtute infinitorum meritorum Christi, & etiam meritorum SS. Virginis Mariæ, & tot aliorum Sanctorum, quorum merita, quo ad satisfactoriam, irremunerata permanserunt: Hanc potestatem *illimitatam*, quam Christus dedit Petro, & ejus legitimis Successoribus; ipse primus exercere voluit in Cruce, quando Latroni dixit: *Amen dico tibi, quia hodie mecum eris in Paradiso*, per quem actum Latro absolutus fuit & à culpâ, & à pœnâ: hac plenariâ, & illimitatâ potestate, usus est *D. Paulus* cum illo *Corinthio*, priùs incestuoso, & posteà pænitente: *Cui vos donastis, & ego, nam quod donavi, ex* Personâ Christi *donavi*, idest, in potestate sibi à Christo data: In primo Conc. Generali Æcumenico Nicæno *Can. 11.*; & *Can. 12.* fit expressa mentio de Indulgentiis; & *Tertull.*, qui vixit in tertio sæculo *lib. 2. ad Uxorem*; illam hortatur, ut post mortem suam frequentet stationes *pœnæ* satisfactorias: Non appellent ergo Hæretici *Indulgentias* poculum abominationis, neque dicant esse novum inventum Romanorum; sed potiùs confiteantur, (& dicent veritatem) quod ipsi biberunt cum hæresi poculum abominationis, quod evomere vellent in faciem Ecclesiæ Catholico-Romanæ ad fædandam ejus pulcritudinem; sed Ecclesia Catholico-Romana cum sit Sponsa Christi, cujus pulcritudinem Sol, & Luna mirantur, numquam potuit, neque poterit fædari ab Hæreticorum immunditiis. In-

Infamia *est privatio*, *seù diminutio bonæ famæ*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *Juris*, & *Facti*: ista, ideſt, *Facti*, contrahitur quando perpetratur aliquod delictum, propter quod bona existimatio apud probos, & honestos Viros, læditur: illa, ideſt, *Juris* eſt, qui ipſo Jure infligitur, ſeù decernitur contrà perpetrantes certa crimina, ob quæ, vel ipſo facto contrahitur, vel per Judicis ſententiam: Crimina, ob quæ contrahitur *infamia Jure Canonico* qualia ſint? Vide ſub verbo ly *Pœna Canonica*.

Infidelitas duplex eſt; nempè: *Poſitiva*, & *Negativa*: illa, ideſt, *Poſitiva*, eſt error in intellectu hominis non baptizati, Fidei Catholicæ, ſivè in toto, ſivè in parte contrarius: iſta, ideſt, *Negativa*, eſt carentia fidei habita, ab ignorantibus myſteria Fidei: utraque tàm *Poſitiva*, quàm *Negativa*, dividitur in *culpabilem*, & in *inculpabilem*: iſta, ideſt, *inculpabilis* à Theologis appellatur *infidelitas merè negativa*, qualis datur in illis, qui nihil umquam de fide audierunt, ſivè ſint pueri, ſivè ſint adulti: illa, ideſt, *culpabilis* dicitur *privativa*, quæ nihil aliud eſt, quàm carentia fidei in eo, qui debet, & poteſt habere fidem, ſed negligit illam habere, & hæc ex genere ſuo eſt mortaliter peccaminoſa.

Infidelitas dividitur in Paganiſmum, Judaiſmum, & Hæreſim; quæ hæreſis multiplex eſt; & licèt prædictæ tres ſpecies, non diſtinguantur ſpecie inter ſe ex eo, quia habent eandem numerò malitiam per oppoſitionem ad veram, & unicam fidem Catholico-Romanam, quæ eſt una numericè; unaquæque tamen ſeorſim ab aliis ſumpta includit aliquid continens aliquam malitiam, ab aliis ſpecie diverſam: *Atheiſmus*, non differt ſpecie à *Paganiſmo*.

Eſſentia poſteà *Atheiſmi*, conſiſtit in hoc, quod *Atheiſtæ*, ſeù *Athei*, aut (ut alii dicunt) *Politici*, negant omninò omne Numen; & nullum Deum colunt juxtà illud Pſal. 52. *Dixit inſipiens in corde ſuo*: *Non eſt Deus*: Se abſtinent exteriùs à malis, non ob metum pœnarum, ab aliquo Deo infligendarum, ſed ob quandam politicam externam, ut, vel laudentur; vel ipſis benè ſit; vel ne Rempublicam perturbent. Hujus farinæ fuerunt olim *Diagoras Mileſius*; *Bion Boriſthenites*; *Theodorus Cyreneus*; & noviſſimè *Machiavellus*.

Eſſentia *Paganiſmi* conſiſtit in hoc, quod *Pagani* adorant plures,

plures, varios, & omnes falsos Deos, ut antiquitùs faciebant Gentiles (quorum Antesignanus fuit *Ninus*, ab Hæbreis dictus *Baal*) qui excusso vero cultu unius Dei, quem ab Adamo didicerant pro Numine adorare; cæperunt adorare varias creaturas. Nomine Paganorum veniunt etiam Turcæ, qui licèt adorent unum, & verum Deum, colunt etiam cultu Latriæ Maumet, qui fuit nequissimus Homo.

Essentia denique *Judaismi*, consistit in hoc, quod *Judæi*, licèt adorent verum Deum unum in essentiâ; eundem tamen negant trinum in Personis; sicuti etiam negant, quod Jesus Christus sit Messias, in Scripturis Sacris promissus.

Licèt Paganismus *extensivè* sit gravior, quàm Judaismus; & Judaismus, quàm hæresis; *intensivè* tamen, idest, quo ad *rationem culpæ*, gravior est hæresis, ut communiter tenent Theologi cum *D. Tho. 2. 2. q. 10. n. 6.*

Inimici diligendi &c. Vide sub verbo *Charitas §. Inimici*.

Injustitia *est violatio Juris alieni*: ex genere suo est peccatum mortale restitutioni, vel compensationi obnoxium, nisi excuset parvitas materiæ.

Inobedientia *est trasgressio mandati Superioris, quatenùs mandatum est*: Sicut Obedientia est virtus, quæ promptum facit subditum ad exequendum mandatum Superioris, *ut mandatum est*; ità per regulam oppositorum ex Logicis, Inobedientia est vitium, quod reddit subditum transgressorem mandati Superioris, *ut est mandatum*: In quibus casibus Inobedientia sit peccatum mortale? Vide sub verbo ly *Obedientia*.

Instructio pro recursu ad Sacram Pænitentiariam: 1. Titulus epistolæ retrò: Eminentissimo, ac Reverendissimo Domino Cardinali Pænitentiario Majori; 2. Scribi potest in quôcumque idiomate; 3. inutilia omittuntur; 4. reticetur nomen, & cognomen Pænitentis; excipitur si agatur de Censuris inflictis contrà publicos Clericorum percussores; vel duellantes in publico, quia in his duobus casibus, exprimi debet nomen, cognomen, & Diæcesis; 5. in epistolâ significari debet, quomodo, & quâ viâ epistola responsiva mittenda sit, sivè per postam, sivè per communem publicum Tabellarium; 6. terminus epistolæ hoc modo: dignetur Eminentia Vestra rescribere N. de N. in Civitate N. pro Oppido N.; 7. Sic proponi debet casus, v. g. Unus Sacerdos contraxit irregularitatem ex causâ homicidii occulti: ob talem causam

(explicari debet causa), non se abstinuit à celebratione Missæ ex causâ (explicatur causa, ob quam non se abstinuit) vel sic: se abstinuit per tot dies (exprimitur numerus dierum), sed quia absque scandalo; vel sic: sed quia sinè notâ, diù se abstinere non poterat, vel non possit; humilimè supplicat pro remedio. -- Unus contraxit Matrimonium cum impedimento dirimente cognito, sivè non cognito (exprimi debet quale impedimentum sit): cum autem sit occultum, & separatio fieri nequeat sinè scandalo, vel sic: sinè gravi suspicione &c. ideò humilimè supplicat pro &c. -- Unus emisit votum perfectum, & absolutum castitatis perpetuæ, sed cum adsit de præsenti, sivè sic: de futuro prævideat periculum incontinentiæ; ideò humilimè supplicat pro dispensatione ad effectum nubendi &c. & sic de singulis casibus: si ille, qui scribit est inscius Gottici characteris; de hoc moneat.

Integritas Confessionis Sacramentalis duplex est; nempè: *materialis*, & *formalis*: illa, ideſt, *materialis* est illa, in quâ tota materia peccaminosa exprimitur in Confessione: quatuor excusant hanc integritatem materialem: 1. ignorantia invincibilis; 2. oblivio inculpabilis; 3. impotentia loquendi; 4. utilitas propria, vel Confessarii, aut tertiæ personæ, & tunc dicitur *integra formaliter*, ideſt, in dispositione animi, & promptâ voluntate ad faciendam Confessionem *materialiter integram*, quando, vel deponet *ignorantiam*, si omissio fuit causata ab ignorantiâ invincibili: vel *recordabitur*, si omissio fuit causata ab oblivione inculpabili; vel *confiteri poterit omnia peccata*, quæ tunc, sivè ob instans periculum vitæ, sivè ex quâcumque aliâ justâ causâ confiteri non potuit; vel sinè *proprio*, vel *alieno damno*, sivè spirituali, sivè temporali extrinseco gravi, facere poterit totam confessionem *materialiter* integram.

Alex. VII. Propos. dam. xi. in ordine: Peccata in Confessione omissa, seù oblita ob instans periculum vitæ, vel ob aliam causam, non tenemur exprimere in sequenti Confessione.

Innoc. XI. Propos. dam. 59. in ordine: Licèt Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die alicujus magnæ Festivitatis, aut Indulgentiæ.

Intentio *est actus liber voluntatis, tendens in finem*: ità in re communiter: triplex est: *actualis*; *virtualis*; *habitualis*: Prima, ideſt, *actualis*, est illa, quâ quis vult facere id, quod facit;

cit; seù est illa, quâ quis reflectens ad voluntatem, quam habet, vult illam: Secunda, idest, *virtualis*, est illa, quæ sequitur *actualem* virtute alicujus operis inchoati cum intentione actuali: Tertia, idest, *habitualis* duplex est: una est, quâ quis aliquid facit ex solo habitu, nullâ præcedente intentione; & hæc numquam valet: altera nihil aliud est, quàm intentio præterita, & numquam retractata per quemcumque actum contrarium, quæ tamen non ampliùs influit in effectum; & ista licèt sufficiat ex *parte susceptionis Sacramenta*, ut habetur decisum in *cap. Majoris; de Baptis. §. fin. de Baptismo*, non sufficit tamen ex parte *Ministri, conficientis* Sacramentum, ut communiter tenent DD. cum *Scoto in* 4. *dist.* 6. *q.* 6., & consequenter requiritur ex parte Ministri intentio saltem virtualis.

Interdictum *est Ecclesiastica Censura secundùm se ipsam prohibens usum certorum Sacramentorum, Divina Officia, & Ecclesiasticam Sepulturam*: ità in re communiter: Triplex est: *locale*; *personale*; *mixtum*: Primum, idest, *locale* dividitur in *generale*, & *speciale*: Secundum, idest, *personale* dividitur in *generale*, & *particulare*: Tertium, idest, *mixtum* utrumque amplectitur.

Interdictum *locale* est illud, quod *directè* fertur in *locum*, quatenùs in ipso interdicuntur Divina Officia, & hujusmodi; sed *indirectè* fertur in *Personas*, quatenùs, scilicèt, sunt in *tali loco*, & non alibi. Hic adv. est *ex cap. si Civitas; de sentent. excomm. in* 6., quod interdicto *loco*; intelliguntur interdicta etiam *Suburbia*, & ipsorum *continentia ædificia*; & interdictâ *Ecclesiâ*; intelliguntur interdictæ etiam *Capellæ*, Ecclesiæ *contiguæ*.

Interdictum *Personale* est illud, quod directè fertur in *Personam*, sivè *Personas*, per quod certa Persona, aut Personæ ubicumque sunt, semper remanent interdictæ.

Interdictum *mixtum* est illud, quod afficit locum, & Personam simul.

Adv. 1., quod si sententia Interdicti fertur nominatim in *Clerum*; non censetur interdictus *Populus*; & si nominatim fertur in *Populum*, non censetur interdictus *Clerus*, ut clarè patet ex *cit. tex.*, & si est *absolutè* interdictus *Clerus* sinè ullâ specificatione, vel addito, non intelligitur interdictus *Clerus Regularis*, quia in *odiosis* Regulares non veniunt nomine Cleri absolutè sumpti, ut etiam dixi sub verbo ly *Clericorum nomine*; & ità *Dia.*, *Truleneb.*, *Portell.*, & alii.

 Adv.

Adv. 2., quod, quando Interdictum est *solummodo Personale*; in Ecclesiis Populi interdicti;admitti possunt ad Divina Peregrini, Advenæ, & illi omnes, qui non sunt membra Collegii interdicti; & viceversà, quando Interdictum est *solummodo locale*, possunt Personæ illius Loci in alio Territorio, non supposito Interdicto, participare in Divinis, nisi tamen causam dederint Interdicto: ità cum aliis *Piasec. prax. part. 2. cap. 4. a. 21. ex alleg. cap. Si sententia.*

Quicumque potest excommunicare, vel excommunicari, potest interdicere, aut interdici. Causa debet esse aliquod peccatum gravissimum extrinsecum, aut inobedientia cum contumaciâ contrà Ecclesiam; & licèt sinè licentiâ Papæ interdici possit aliqua Ecclesia privata, non tamen Parochia.

Personæ Ecclesiasticæ *scienter* violantes quodcumque Interdictum, peccant mortaliter; & si violatio est per exercitium alicujus Ordinis Sacri, fiunt etiam irregulares, ut communiter tenent DD.

Laici: si sunt *personaliter* interdicti; violando interdictum, peccant mortaliter; & si interdictum est *tantummodo locale*, illud violando peccant solùm venialiter, dempto tamen contemptu, vel scandalo, aut si inducerent aliquem Ministrum Ecclesiasticum ad exercitium alicujus Ordinis Sacri, vel scienter illi inservirent in exercitio Sacro, quia tunc mortaliter: ità communiter DD.

Tempore Interdicti possunt Regulares in propriis Ecclesiis admittere ad Divina (januis tamen clausis) Fratres, & Sorores de Tertio Ordine, ut expresse disposuit *Leo X. in Constit.*, quæ incipit: *Dùm intrà &c.* dummodo tamen non dederint causam interdicto; nec causam ipsam nutriant, aut foveant; nec auxilium, consilium, aut favorem quòcumque modo præstiterint.

Regulares non solùm tenentur servare Interdicta, emanata à Sede Apostolicâ, sed etiam ab Ordinariis promulgata, ut habetur ex *Trid. sess. 25. de Regul. cap.* 12., neque uti possunt quòcumque privilegio, ipsis concesso antè Trid.

Clem. VIII. per unam suam *Constit.*, quæ incipit: *Sacræ Seraphici &c.* dat. sub *die* 17. *Octobris anni* 1595. ampliavit privilegium, quod post *Trid.*, concessum fuit Ordini Minorum Sancti Francisci, quod, scilicet, in Festivitatibus Sanctorum ejusdem Ordinis; nimirùm: Sanctorum *Francisci*, *Bonaventuræ*, *Antonii de Padua*, *Ludovici*, *Bernardini*, *Claræ*, *Elisabeth*, ac *Marty-*

rum

rum, solemni ritu liberè celebrare possint, perindè ac si nullum esset Interdictum, illud ampliando ad Festivitates *S. Didaci*, & *Portiunculæ*.

Prædicto privilegio juxtà communiorem, & probabiliorem DD. sententiam, uti nequeunt alii Regulares virtute communicationis privilegiorum, ut desumitur ex *Trid.cit.cap.22.*

Tempore Interdicti localis, licèt generalis, administrari possunt *Baptismus*, & *Confirmatio* etiam adultis, & cum solemnitate; immò etiam *Sacramentum Pænitentiæ*, & publicè, exceptis tamen culpabilibus, quibus nec etiam in articulo mortis, nisi priùs satisfecerint, vel satisfaciendi dederint cautionem, aut saltem saltem satisfacere promiserint: *SS. Eucharistia* numquam ministrari potest, nisi in probabili periculo mortis, & in tali casu etiam solemniter: *Extrema Unctio*, & *Ordo* numquam ministrari possunt: *Matrimonium* numquam est prohibitum, licèt aliàs *personaliter* Interdictis, non sit danda solemnis nuptiarum benedictio.

Personæ interdictæ, pergere possunt ad Ecclesiam ad audiendas Conciones; & tempore Interdicti pulsari possunt campanæ pro Angelicâ Salutatione.

Licèt morientibus tempore Interdicti, idest, in Interdicto, denegetur Sepultura Ecclesiastica; *Piasec.* tamen *prax. Episc. par.2. cap.4. a.x1.* excipit illos Clericos, qui causam non dederunt Interdicto, omissis tamen solemnitatibus, adhiberi solitis, & campanarum sonitu.

Sepelientes *non nominatim* Interdictos sæculares tempore Interdicti in loco Sacro, peccant mortaliter; & si sepeliunt cum Officio, & pompâ funerali, fieri solitâ in Ecclesiâ, fiunt irregulares, quia tali modo sepelientes, censentur exercere actum Ordini Sacerdotali deputatum: ità *Piasecus cit. num. x1.* Si posteà sunt *nominatim* Interdicti; qui illos sepeliunt in loco Sacro, incurrunt ipso jure in excommunicationem, à quâ absolvi nequeunt, nisi priùs ad arbitrium Diæcesani Episcopi, competentem exhibuerint satisfactionem: ità *tex. excom. ex Glossa in Clemen. Nos qui de sepulturis &c.*

Relaxato Interdicto; illi, qui extrà Ecclesiam fuerunt sepulti (si cum signis pænitentiæ decesserunt) ad locum Sacrum transferri possunt, servatis etiam solemnitatibus, ut liquet ex *cit. tex. lib.3. tit. 7. Verbo eis quibus.*

Si

Si Interdictum est ab *Homine*; ab illo solo, vel ejus Superiore, aut Delegato tolli potest, & etiam suspendi per aliquod tempus: si est à *Jure*, & est *reservatum*; ille solus tollere potest, cui est reservatum: si non est reservatum; cessante causâ, potest Episcopus; non cessante causâ, solus Papa.

Invasorem rerum temporalium occidere licitum est, servatis tribus conditionibus: 1. quod damnum sit grave respectu Domini; 2. quod actualiter, & injustè sit latum; 3. quod nullo alio modo, quàm occidendo, impediri, aut recuperari possit.

Innoc. XI. Propos. dam. 31. in ordine: Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

Invidia *est tristitia, quam quis habet de alterius bono, quia diminutivo* propriæ excellentiæ; & licèt quis diversimodè tristari possit de alterius bono; putà, quia ex eo aliquod malum sibi proventurum timet; vel præcisè solùm, quia tali bono ipse caret; aut quia tali bono, ipsum indignum reputat; vel quia malum illi vult; vel ex motivo justitiæ, ut tristitia de beneficio collato indigno, eo quia injustè collatum est; attamen sola tristitia, quam quis habet de alterius bono, in quantum est diminutivum propriæ excellentiæ, potest dici invidia, & non est nisi peccatum veniale: mortale tamen, quando provenit ex malevolentiâ ergà proximum, si tamen est de re gravi, & cum plenâ deliberatione: est meritoria, quando provenit præcisè ex motivo justitiæ.

Involuntarium duplex est; nempè: *Simpliciter*; & *secundùm quid*: Primum est illud, quo voluntas *absolutè*, & *indipendenter* ab omni conditione totaliter respuit, & non vult: Secundum est illud, quod *aliqualiter* voluntas non vult, sed ratione alicujus additæ conditionis, illud vult, ut projectio mercium in Mare ad evadendum naufragium.

Ira *est appetitus inordinatus vindictæ*. Licèt ira possit esse communis hominibus, & brutis circà tria: 1. circà apprehensionem alicujus mali illati; 2. circà sanguinis ebulitionem circà cor; 3 circà quandam appetitionem, inferendo malum illi, à quo malum illatum est; attamen ille appetitus vindictæ, qui consistit in intellectu, & voluntate competit soli homini: in quatuor casibus est mortaliter peccaminosa: 1. ex parte subjecti, cum non sit dignus tali malo; 2. ex parte quantitatis, eo quia licèt dignus sit malo, non tamen tanto; 3. ex defectu ordinis; 4. ex defectu rectæ intentionis, & animi recti, quæ omnia intelligi debent, si sit de re gravi, & cum plenâ advertentiâ.

Irre-

I

Irregularitas *est Canonica inhabilitas Ordines suscipiendi, susceptosque exercendi à solo Jure proveniens*: ità in re communiter: dicitur ly *à solo Jure proveniens*, & per hoc differt à censuris, quæ proveniunt etiam ab homine; sicque irregularitas non est censura, & sæpè contrahitur sinè peccato.

Irregularitas duplex est; nempè: ex *defectu*; & ex *delicto*: Prima, idest, ex *defectu* ad novem capita reducitur: 1. ex defectu *natalium*, ut constat ex *cap. 1. & 2. de filiis Presbyterorum*: excipitur, si per subsequens matrimonium fiat legitimatio, ut habetur ex *cap. Conquestus; & cap. Tanta; qui sint filii legit., & §. fin. Instit. de Nuptiis*. Circà occultos, & expositos: est controversum, & negativa opinio non est improbabilis; 2. ex defectu *Originis*, quæ provenit à servitute, ut habetur ex *cap. de servorum &c.* idem dic. de servis *adscriptiis*, atque *originariis*, qui certæ glebæ, seù prædio colendo, sunt perpetuò obligati, ut habetur ex *Can. Admittuntur dist. 53.*, idem dic. de *Conjugatis*, ut constat ex *cap. Uxoratus de Convers. Conjugat.*, & prædictis accedunt, qui sunt obligati ad *ratiocinia*, idest, Procuratores, Actores, Executores, Curatores Pupillorum, & hujusmodi; 3. ex defectu *libertatis*, ut sunt mancipia, aliique supradicti; 4. ex defectu *ætatis legitimæ*, ut liquet ex *cap. ult. de tempo.*; 5. ex defectu *bonæ famæ*, ut sunt illi, qui perpetrant publica crimina, quæ inducunt Juris infamiam, ut desumitur ex *cap. Infames 6. q. 1.*; 6. ex defectù *animæ*, ut sunt amentes, qui non solùm Jure Humano, sed etiam Divino, & naturali sunt irregulares: idem dic. de carentibus omnimodâ scientiâ, de Jure tamen solùm humano; & de Neophitis, ut habetur ex *arg. Neophit. Can. 1. dist. 48.*; 7. ex defectu *corporis*, qui, scilicet, absolutè subire nequeunt Ordinis ministeria, vel si possunt, nequeunt tamen sinè aliorum horrore, ut habetur ex *cap. Illiteratus dist. 36.*, & ex istis; multi à DD. enumerantur, quos brevitatis gratiâ prætereo; 8. ex defectu Sacramentorum, inter quos sunt Bigami cujuslibet ex triplici bigamiâ; 9. ex defectu *lenitatis*, & sunt illi, qui quòcumque modo, sivè immediatè, sivè mediatè tantùm, committunt homicidia, vel membrorum mutilationes, licèt ex justâ causâ, servato Juris ordine, & cum animo recto, ut habetur ex *cap. Si quis Viduam dist. 50.*, & *ex cap. Aliquando dist. 51.*

Irregularitas ex *delicto* ad decem capita reducitur: 1. Hæretici; 2. Filii, & Nepotes Hæreticorum per lineam masculinam

usquè

ufquè ad quartam generationem inclufivè, fi tamen eorum Parentes mortui funt Hæretici; quod fi antè Parentum crimen fufceperunt Ordines, vel obtinuerunt Beneficia Ecclefiaftica, circà illos, & ifta non funt irregulares, ut habetur ex *cap. Quicumque de Hæreticis in 6.*, & ex *cap. Saluberrimum 1. q.7.*, quod dicitur de Hæreticis, & Filiis Hæreticorum; idem dic. eft de quibufcumque fautoribus Hæreticorum, quatenùs Hæretici funt; 3. Seriò, & fcienter rebaptizantes, ficuti & taliter rebaptizati: ità communiter, & *Scotus in 4. dift. 6. quæft. 8.*; 4. Adulti ab Hæreticis baptizati; attamen fi in cafu neceffitatis; tantummodo quo ad Presbyteratum: ità communiter; 5. Perduelliones, Filii, & Nepotes ufquè ad quartam generationem inclufivè; 6. Excommunicatio major; 7. Sufpenfio ab Officio, & Beneficio; 8. Sufpenfio ab Ordinibus fufcipiendis: Adv. tamen, quod hæc tria; nempè: excommunicatio major; fufpenfio ab Officio, & Beneficio; & fufpenfio ab Ordinibus fufcipiendis, caufant irregularitatem ex delicto folummodo quo ad effectum; 9. Homicidium; 10. Mutilatio alicujus membri, quod in corpore humano habeat officium feparatum ab aliis membris.

Adv. eft, quod tàm homicidium, quàm mutilatio ad hoc, ut inducant irregularitatem ex *delicto* debent effe facta *injuftè*, nam fi *juftè*, ideft, fi ex juftâ causâ, & cum animo recto, non inducunt irregularitatem ex *delicto*, fed folùm ex defectu *lenitatis*: ad hoc poftea, ut dici poffit ly *ex juftâ causâ*; quatuor conditiones fimul, concurrere debent: 1. legitima poteftas; 2. jufta caufa; 3. juftus juris ordo; 4. animus rectus.

Homicidium posteà (idem dic. de mutilatione) tripliciter fieri poteft; nempè: *voluntate*; *neceffitate*; *à cafu*: Voluntarium pofteà duplex eft; nempè: *directè* volitum; & *indirectè* volitum, ideft, voluntarium *in fe*; & voluntarium in *fuâ causâ*: Porrò voluntarium *in fe* duplex eft; nempè: *abfolutum*, & *conditionatum*, quod idem eft, ac dicere: voluntarium *fimpliciter*, & voluntarium *fecundùm quid*: etiam voluntarium in *fuâ causâ* duplex eft; nempè: 1. caufa, ex quâ *ut plurimum* fequitur effectus; puta, mors ex potatione veneni; ebrietas ex nimio vini potu; 2. caufa, ex quâ *raro* fequitur effectus; putà, mors aliquorum adftantium ad videndum curiofitatis causâ ictum bombardæ, quæ, quia crepuit; ideò adftantes occifi remanferunt; & hoc modo dicitur voluntarium in fuâ causâ *per accidens*, feù *cafuale*, quod ad hoc, ut inducat irregulari-

gularitatem, debet præsupponere culpam, quæ (ut hic sumitur) est *deviatio ab eo, quod rectum est, & quod per Hominis diligentiam prævideri poterat*: His præmissis nota, & benè observa sequentes regulas ex graviorum DD. sententiis desumptas.

In homicidio, seù mutilatione *casuali*, quando quis per *commissionem*, est causa *immediata* homicidii, seù mutilationis, & aliàs opus erat *licitum*; culpa *levis* causat irregularitatem: si causa est solùm *mediata*, & aliàs opus erat *licitum*, culpa *lata* tantùm inducit irregularitatem: si verò opus erat *illicitum*, utrôque modo culpa *levissima* causat irregularitatem.

Si quis per *omissionem* est causa *immediata* mortis, & aliàs opus erat *licitum*, ut de negligentiâ Medici respectu infirmi mortui; culpa *levis* inducit irregularitatem; si est causa tantùm *mediata*, ut de præparantibus ordinata à Medico respectu infirmi mortui; culpa *lata* solùm inducit irregularitatem: si opus erat *illicitum*, ut de opprimentibus in lectulo infantulum; utrôque modo culpa *levissima*, inducit irregularitatem.

Ubi nulla datur culpa casualis; ibi nulla incurritur irregularitas; ut de ebriis, dummodo non præviderint ebrietatem, & causam dederint ebrietati.

Quomodo sit intelligendum, quod culpa *lata*, *levis*, *levissima* inducant irregularitatem: vide quæ dixi sub verbo Contractus; & idem proportionaliter intellige.

Homicidium voluntarium *in se*, idest, *directè* volitum (concurrentibus suprà scriptis quatuor conditionibus) inducit irregularitatem ex defectu *lenitatis*; deficiente quâcumque, causat irregularitatem ex *delicto*: idem dic. de mutilatione.

Homicidium, & mutilatio ex *necessitate*, quatuor modis evenire possunt: 1. in defensionem vitæ propriæ; 2. in defensionem vitæ proximi; 3. in defensionem bonorum temporalium; 4. in defensionem castitatis, vel alterius veræ virtutis; immò etiam honoris. Si in defensionem *vitæ propriæ*, & servato moderamine inculpatæ tutelæ; nulla incurritur irregularitas; Non servato moderamine inculpatæ tutelæ, incurritur irregularitas ex *delicto*: Si in defensionem vitæ proximi ex inevitabili necessitate; incurritur irregularitas ex defectu lenitatis; si sinè inevitabili necessitate, ex delicto: Si in defensionem *bonorum temporalium*, & servatis conditionibus positis sub verbo ly *Invasorem &c.* ex defectu; non servatis talibus conditionibus, ex delicto: idem dic. si sunt per-

sonæ Ecclesiasticæ, licèt servatis etiam talibus conditionibus: Si in defensionem *castitatis*, vel alterius *veræ virtutis*, sivè etiam *honoris*; si ex inevitabili necessitate, ex defectu; si sinè inevitabili necessitate, ex delicto: & si in defensionem *honoris*, & sunt personæ Ecclesiasticæ, ex delicto, licèt ex inevitabili necessitate.

In dubio *Juris* nemo censendus est irregularis *in utrôque foro*: idem dic. est in dubio *facti*, excepto tamen (*quo ad forum internum*) dubio *facti* de homicidio, ut eruitur ex *cap. Ad aud. entiam*; & ex *cap. Significasti de Homicidio*; & est probabilior sententia.

Per Baptismum tollitur quælibet irregularitas exceptâ bigamiâ, & proveniente ex defectu animæ, vel corporis: Per ingressum Religionis; quælibet exceptâ bigamiâ, & homicidio voluntario: Per Episcopum; quæcumque proveniens ex delicto occulto excepto homicidio voluntario: per Summum Pontificem; quælibet, & omnis.

Prælati Ordinum Mendicantium ex privilegio *Sixti IV.* (ut habetur in *Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum* ℣. *Dispensatio num. 9. & 12.*) dispensare possunt suos subditos in omni irregularitate, illâ exceptâ, quæ oritur ex bigamiâ, homicidio voluntario, & mutilatione; quod intelligendum est etiam respectu Novitiorum, & Hospitum subditorum.

Irreligiositas *est defectus cultus, Deo debiti*: ejus species sunt sex; nempè: Tentatio Dei; Sacrilegium; Simonia; Blasphemia; Perjurium; violatio voti, de quibus loco proprio.

Jubilæum, quod sic appellatur à vocabulo hæbraico *Jobel*, quo Judæi appellabant annum remissionis, *est Bulla Pontificia, in quâ Papa concedit Indulgentiam plenariam, & alia privilegia præstantibus opera, in ipsâ Bullâ, specificata.*

Ad consequendam Indulgentiam Jubilæi sufficit, quod ultimum opus, in Bullâ præscriptum, sit factum in statu gratiæ: *Dia. par. 5. tr. 12. ref. 26.* Arsdechim *tom. 2. pag. 246.* cum aliis utrobique citatis, dicunt: quod si quis omnia opera in Bullâ præscripta negligeret, & in ultimo die, pænitentiâ ductus, suam confessionem faceret, & Sanctissimam Eucharistiam sumeret; in tali casu posset Confessarius, illa opera in Bullâ præscripta, in alia commutare, & eum reddere participem Jubilæi; & ratio est, quia tunc verè esset simpliciter impotens, ad ipsa opera præscripta peragenda; & idem dicunt de illo, qui omnibus operibus præscriptis jam peractis in ulti-

ultimâ die Jubilæi, non potest se communicare eo, quia, inadvertenter fregit jejunium naturale, puta, quia inadvertenter bibit.

Quando Summus Pontifex dat facultatem sic in generali absolvendi ab omnibus casibus, sibi reservatis; non intelliguntur illi, qui sunt reservati in Bullâ Cœnæ, ut patet ex Decreto Sac. Cong. Conc. emanato anno 1612. 16. Novembris jussu Clem.8., quod Decretum incipit: *Editum fuit aliàs &c.* Si posteà in Bullâ Pontificiâ sunt sic in generali expressi casus in Bullâ Cœnæ; adhuc excipiuntur duo; nempè: *Hæresis formalis*, ut clarè constat ex Decreto Sac. Cong. Inqu. jussu *Alex. VII.*, emanato sub die 25. *Maji* 1656., in quo sic legitur: *Cum crimen* hæresis *præ cæteris gravissimum, speciali notâ dignum sit; decrevit* facultatem absolvendi ab hæresi in Jubilæis, vel aliis similibus concessionibus, non censeri comprehensum, *nisi præcisis verbis concedatur facultas absolvendi ab hæresi*. Alius casus est: Violatio tàm directa, quàm indirecta Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ; & hoc etiam clarè constat ex Decreto Sac. Cong. Immunit. emanato sub die 20. *Aprilis anno* 1673., in quo eadem Sac. Cong. declaravit, Regulares non posse, nec etiam vigore Jubilæi absolvere *violatores* tàm directè, quàm indirectè *Immunitatis*, & *Libertatis Ecclesiasticæ*.

Vigore Jubilæi nequeunt Moniales eligere in Confessarium Sacerdotem non approbatum ad illarum confessiones excipiendas juxtà *textus Constit. Greg. XIII., & Clem. VIII.*, & etiam, quia accedit ratio, nam sicuti approbatus *restrictè* pro masculis, idoneus non censetur pro fæminis, ità non approbatus *specificè* pro Monialibus, censeri non debet pro illis idoneus.

In articulo, vel probabili periculo mortis, potest Confessarius opera in Bullâ præscripta, in alia commutare; & etiam prævenire tempus, dummodo constet publicatum fuisse Romæ: ità *Filli. tr. 8. de Sacram. n. 267.*, ubi alios citat.

Quando quis non habet intentionem, adimplendi opera imposita pro lucrando Jubilæo; sicuti non potest acquirere Jubilæum, sic nec etiam absolvi potest à reservatis, nec dispensari in votis; & ratio est, quia deficit conditio, sinè quâ, non potest lucrari Jubilæum, & consequenter &c. Secùs dic. est, si habet intentionem adimplendi talia opera, licèt posteà non adimpleverit; & ratio est, quia in tali casu absolutio cadit suprà præsentem bonam dispositionem, & non suprà futuram malam voluntatem: nequè in hoc peccat mortaliter; secluso tamen Jubilæi contemptu: ità *Sanchez*

Infamia *est privatio*, *seù diminutio bonæ famæ*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *Juris*, & *Facti*: ista, ideſt, *Facti*, contrahitur quando perpetratur aliquod delictum, propter quod bona existimatio apud probos, & honestos Viros, læditur: illa, ideſt, *Juris* eſt, qui ipſo Jure infligitur, ſeù decernitur contrà perpetrantes certa crimina, ob quæ, vel ipſo facto contrahitur, vel per Judicis ſententiam: Crimina, ob quæ contrahitur *infamia Jure Canonico* qualia ſint? Vide ſub verbo ly *Pœna Canonica*.

Infidelitas duplex eſt; nempè: *Poſitiva*, & *Negativa*: illa, ideſt, *Poſitiva*, eſt error in intellectu hominis non baptizati, Fidei Catholicæ, ſivè in toto, ſivè in parte contrarius: iſta, ideſt, *Negativa*, eſt carentia fidei habita, ab ignorantibus myſteria Fidei: utraque tàm *Poſitiva*, quàm *Negativa*, dividitur in *culpabilem*, & in *inculpabilem*: iſta, ideſt, *inculpabilis* à Theologis appellatur *infidelitas merè negativa*, qualis datur in illis, qui nihil umquam de fide audierunt, ſivè ſint pueri, ſivè ſint adulti: illa, ideſt, *culpabilis* dicitur *privativa*, quæ nihil aliud eſt, quàm carentia fidei in eo, qui debet, & poteſt habere fidem, ſed negligit illam habere, & hæc ex genere ſuo eſt mortaliter peccaminoſa.

Infidelitas dividitur in Paganiſmum, Judaiſmum, & Hæreſim; quæ hæreſis multiplex eſt; & licèt prædictæ tres ſpecies, non diſtinguantur ſpecie inter ſe ex eo, quia habent eandem numerò malitiam per oppoſitionem ad veram, & unicam fidem Catholico-Romanam, quæ eſt una numericè; unaquæque tamen ſeorſim ab aliis ſumpta includit aliquid continens aliquam malitiam, ab aliis ſpecie diverſam: *Atheiſmus*, non differt ſpecie à *Paganiſmo*.

Eſſentia poſteà *Atheiſmi*, conſiſtit in hoc, quod *Atheiſtæ*, ſeù *Athei*, aut (ut alii dicunt) *Politici*, negant omninò omne Numen; & nullum Deum colunt juxtà illud Pſal. 52. *Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus*: Se abſtinent exteriùs à malis, non ob metum pœnarum, ab aliquo Deo infligendarum, ſed ob quandam politicam externam, ut, vel laudentur; vel ipſis benè ſit; vel ne Rempublicam perturbent. Hujus farinæ fuerunt olim *Diagoras Mileſius*; *Bion Boriſthenites*; *Theodorus Cyreneus*; & noviſſimè *Machiavellus*.

Eſſentia *Paganiſmi* conſiſtit in hoc, quod *Pagani* adorant plures,

plures, varios, & omnes falsos Deos, ut antiquitùs faciebant Gentiles (quorum Antesignanus fuit *Ninus*, ab Hæbreis dictus *Baal*) qui excusso vero cultu unius Dei, quem ab Adamo didicerant pro Numine adorare; cæperunt adorare varias creaturas. Nomine Paganorum veniunt etiam Turcæ, qui licèt adorent unum, & verum Deum, colunt etiam cultu Latriæ Maumet, qui fuit nequissimus Homo.

Essentia denique *Judaismi*, consistit in hoc, quod *Judæi*, licèt adorent verum Deum unum in essentiâ; eundem tamen negant trinum in Personis; sicuti etiam negant, quod Jesus Christus sit Messias, in Scripturis Sacris promissus.

Licèt Paganismus *extensivè* sit gravior, quàm Judaismus; & Judaismus, quàm hæresis; *intensivè* tamen, idest, quo ad *rationem culpæ*, gravior est hæresis, ut communiter tenent Theologi cum *D. Tho. 2. 2. q. 10. n. 6.*

Inimici diligendi &c. Vide sub verbo *Charitas §. Inimici*.

Injustitia *est violatio Juris alieni*: ex genere suo est peccatum mortale restitutioni, vel compensationi obnoxium, nisi excuset parvitas materiæ.

Inobedientia *est trasgressio mandati Superioris, quatenùs mandatum est*: Sicut Obedientia est virtus, quæ promptum facit subditum ad exequendum mandatum Superioris, *ut mandatum est*; ità per regulam oppositorum ex Logicis, Inobedientia est vitium, quod reddit subditum transgressorem mandati Superioris, *ut est mandatum*: In quibus casibus Inobedientia sit peccatum mortale? Vide sub verbo ly *Obedientia*.

Instructio pro recursu ad Sacram Pænitentiariam: 1. Titulus epistolæ retrò: Eminentissimo, ac Reverendissimo Domino Cardinali Pænitentiario Majori; 2. Scribi potest in quocumque idiomate; 3. inutilia omittuntur; 4. reticetur nomen, & cognomen Pænitentis; excipitur si agatur de Censuris inflictis contrà publicos Clericorum percussores; vel duellantes in publico, quia in his duobus casibus, exprimi debet nomen, cognomen, & Diæcesis; 5. in epistolâ significari debet, quomodo, & quâ viâ epistola responsiva mittenda sit, sivè per postam, sivè per communem publicum Tabellarium; 6. terminus epistolæ hoc modo: dignetur Eminentia Vestra rescribere N. de N. in Civitate N. pro Oppido N.; 7. Sic proponi debet casus, v. g. Unus Sacerdos contraxit irregularitatem ex causâ homicidii occulti: ob talem causam

(explicari debet causa), non se abstinuit à celebratione Missæ ex causâ (explicatur causa, ob quam non se abstinuit) vel sic: se abstinuit per tot dies (exprimitur numerus dierum), sed quia absque scandalo; vel sic: sed quia sinè notâ, diù se abstinere non poterat, vel non possit; humilimè supplicat pro remedio. -- Unus contraxit Matrimonium cum impedimento dirimente cognito, sivè non cognito (exprimi debet quale impedimentum sit): cum autem sit occultum, & separatio fieri nequeat sinè scandalo, vel sic: sinè gravi suspicione &c. ideò humilimè supplicat pro &c. -- Unus emisit votum perfectum, & absolutum castitatis perpetuæ, sed cum adsit de præsenti, sivè sic: de futuro prævideat periculum incontinentiæ; ideò humilimè supplicat pro dispensatione ad effectum nubendi &c. & sic de singulis casibus: si ille, qui scribit est inscius Gottici characteris; de hoc moneat.

Integritas Confessionis Sacramentalis duplex est; nempè: *materialis*, & *formalis*: illa, ideſt, *materialis* est illa, in quâ tota materia peccaminosa exprimitur in Confessione: quatuor excusant hanc integritatem materialem: 1. ignorantia invincibilis; 2. oblivio inculpabilis; 3. impotentia loquendi; 4. utilitas propria, vel Confessarii, aut tertiæ personæ, & tunc dicitur *integra formaliter*, idest, in dispositione animi, & promptâ voluntate ad faciendam Confessionem *materialiter integram*, quando, vel deponet *ignorantiam*, si omissio fuit causata ab ignorantiâ invincibili: vel *recordabitur*, si omissio fuit causata ab oblivione inculpabili; vel *confiteri poterit omnia peccata*, quæ tunc, sivè ob instans periculum vitæ, sivè ex quâcumque aliâ justâ causâ confiteri non potuit; vel sinè *proprio*, vel *alieno damno*, sivè spirituali, sivè temporali extrinseco gravi, facere poterit totam confessionem *materialiter* integram.

Alex. VII. Propos. dam. xi. in ordine: Peccata in Confessione omissa, seù oblita ob instans periculum vitæ, vel ob aliam causam, non tenemur exprimere in sequenti Confessione.

Innoc. XI. Propos. dam. 59. in ordine: Licèt Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus pænitentium, qualis v. g. potest contingere in die alicujus magnæ Festivitatis, aut Indulgentiæ.

Intentio *est actus liber voluntatis, tendens in finem*: ità inre communiter: triplex est: *actualis*; *virtualis*; *habitualis*: Prima, idest, *actualis*, est illa, quâ quis vult facere id, quod facit;

cit; seu est illa, quâ quis reflectens ad voluntatem, quam habet, vult illam: Secunda, idest, *virtualis*, est illa, quæ sequitur *actualem* virtute alicujus operis inchoati cum intentione actuali: Tertia, idest, *habitualis* duplex est: una est, quâ quis aliquid facit ex solo habitu, nullâ præcedente intentione; & hæc numquam valet: altera nihil aliud est, quàm intentio præterita, & numquam retractata per quemcumque actum contrarium, quæ tamen non ampliùs influit in effectum; & ista licèt sufficiat ex *parte susceptionis Sacramenta*, ut habetur decisum in *cap. Majoris; de Baptis. §. fin. de Baptismo*, non sufficit tamen ex parte *Ministri, conficientis* Sacramentum, ut communiter tenent DD. cum *Scoto in 4. dist. 6. q. 6.*, & consequenter requiritur ex parte Ministri intentio saltem virtualis.

Interdictum *est Ecclesiastica Censura secundùm se ipsam prohibens usum certorum Sacramentorum, Divina Officia, & Ecclesiasticam Sepulturam*: ità in re communiter: Triplex est: *locale*; *personale*; *mixtum*: Primum, idest, *locale* dividitur in *generale*, & *speciale*: Secundum, idest, *personale* dividitur in *generale*, & *particulare*: Tertium, idest, *mixtum* utrumque amplectitur.

Interdictum *locale* est illud, quod *directè* fertur in *locum*; quatenùs in ipso interdicuntur Divina Officia, & hujusmodi; sed *indirectè* fertur in *Personas*, quatenùs, scilicèt, sunt in *tali loco*, & non alibi. Hîc adv. est *ex cap. si Civitas*; *de sentent. excomm. in 6.*, quod interdicto *loco*; intelliguntur interdicta etiam *Suburbia*, & ipsorum *continentia ædificia*; & interdictâ *Ecclesiâ*; intelliguntur interdictæ etiam *Capellæ*, Ecclesiæ *contiguæ*.

Interdictum *Personale* est illud, quod directè fertur in *Personam*, sivè *Personas*, per quod certa Persona, aut Personæ ubicumque sunt, semper remanent interdictæ.

Interdictum *mixtum* est illud, quod afficit locum, & Personam simul.

Adv. 1., quod si sententia Interdicti fertur nominatim in *Clerum*; non censetur interdictus *Populus*; & si nominatim fertur in *Populum*, non censetur interdictus *Clerus*, ut clarè patet ex *cit. tex.*, & si est *absolutè* interdictus *Clerus* sinè ullâ specificatione, vel addito, non intelligitur interdictus *Clerus Regularis*, quia in *odiosis* Regulares non veniunt nomine Cleri absolutè sumpti, ut etiam dixi sub verbo ly *Clericorum nomine*; & ità *Dia.*, *Trulleneb.*, *Portell.*, & alii.

Adv. 2., quod, quando Interdictum est *solummodo Personale*; in Ecclesiis Populi interdicti; admitti possunt ad Divina Peregrini, Advenæ, & illi omnes, qui non sunt membra Collegii interdicti; & viceversà, quando Interdictum est *solummodo locale*, possunt Personæ illius Loci in alio Territorio, non supposito Interdicto, participare in Divinis, nisi tamen causam dederint Interdicto: ità cum aliis *Piasec. prax. part. 2. cap. 4. a. x1. ex alleg. cap. Si sententia*.

Quicumque potest excommunicare, vel excommunicari, potest interdicere, aut interdici. Causa debet esse aliquod peccatum gravissimum extrinsecum, aut inobedientia cum contumaciâ contrà Ecclesiam; & licèt sine licentiâ Papæ interdici possit aliqua Ecclesia privata, non tamen Parochia.

Personæ Ecclesiasticæ *scienter* violantes quodcumque Interdictum, peccant mortaliter; & si violatio est per exercitium alicujus Ordinis Sacri, fiunt etiam irregulares, ut communiter tenent DD.

Laici: si sunt *personaliter* interdicti; violando interdictum, peccant mortaliter; & si interdictum est *tantummodo locale*, illud violando peccant solùm venialiter, dempto tamen contemptu, vel scandalo, aut si inducerent aliquem Ministrum Ecclesiasticum ad exercitium alicujus Ordinis Sacri, vel scienter illi inservirent in exercitio Sacro, quia tunc mortaliter: ità communiter DD.

Tempore Interdicti possunt Regulares in propriis Ecclesiis admittere ad Divina (januis tamen clausis) Fratres, & Sorores de Tertio Ordine, ut expressè disposuit *Leo X. in Constit.*, quæ incipit: *Dùm intrà &c.* dummodo tamen non dederint causam interdicto; nec causam ipsam nutriant, aut foveant; nec auxilium, consilium, aut favorem quôcumque modo præstiterint.

Regulares non solùm tenentur servare Interdicta, emanata à Sede Apostolicâ, sed etiam ab Ordinariis promulgata, ut habetur ex *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 12.*, neque uti possunt quôcumque privilegio, ipsis concesso antè Trid.

Clem. VIII. per unam suam *Constit.*, quæ incipit: *Sacræ Seraphici &c.* dat. sub *die* 17. *Octobris anni* 1595. ampliavit privilegium, quod post *Trid.*, concessum fuit Ordini Minorum Sancti Francisci, quod, scilicet, in Festivitatibus Sanctorum ejusdem Ordinis; nimirùm: Sanctorum *Francisci*, *Bonaventuræ*, *Antonii de Padua*, *Ludovici*, *Bernardini*, *Claræ*, *Elisabeth*, ac *Martyrum*

rum, solemni ritu liberè celebrare possint, perindè ac si nullum esset Interdictum, illud ampliando ad Festivitates *S. Didaci*, & *Portiunculæ*.

Prædicto privilegio juxtà communiorem, & probabiliorem DD. sententiam, uti nequeunt alii Regulares virtute communicationis privilegiorum, ut desumitur ex *Trid.cit.cap.22.*

Tempore Interdicti localis, licèt generalis, administrari possunt *Baptismus*, & *Confirmatio* etiam adultis, & cum solemnitate; immò etiam *Sacramentum Pænitentiæ*, & publicè, exceptis tamen culpabilibus, quibus nec etiam in articulo mortis, nisi priùs satisfecerint, vel satisfaciendi dederint cautionem, aut saltem, saltem satisfacere promiserint: *SS.Eucharistia* numquam ministrari potest, nisi in probabili periculo mortis, & in tali casu etiam solemniter: *Extrema Unctio*, & *Ordo* numquam ministrari possunt: *Matrimonium* numquam est prohibitum, licèt aliàs *personaliter* Interdictis, non sit danda solemnis nuptiarum benedictio.

Personæ interdictæ, pergere possunt ad Ecclesiam ad audiendas Conciones; & tempore Interdicti pulsari possunt campanæ pro Angelicâ Salutatione.

Licèt morientibus tempore Interdicti, idest, in Interdicto, denegetur Sepultura Ecclesiastica; *Piasec.*tamen *prax. Episc.par.2. cap.4. a.xi.* excipit illos Clericos, qui causam non dederunt Interdicto, omissis tamen solemnitatibus, adhiberi solitis, & campanarum sonitu.

Sepelientes *non nominatim* Interdictos sæculares tempore Interdicti in loco Sacro, peccant mortaliter; & si sepeliunt cum Officio, & pompâ funerali, fieri solitâ in Ecclesiâ, fiunt irregulares, quia tali modo sepelientes, censentur exercere actum Ordini Sacerdotali deputatum: ità *Piasecus cit. num. xi.* Si posteà sunt *nominatim* Interdicti; qui illos sepeliunt in loco Sacro, incurrunt ipso jure in excommunicationem, à quâ absolvi nequeunt, nisi priùs ad arbitrium Diæcesani Episcopi, competentem exhibuerint satisfactionem: ità *tex. excom. ex Glossa in Clemen. Nos qui de sepulturis &c.*

Relaxato Interdicto; illi, qui extrà Ecclesiam fuerunt sepulti (si cum signis pænitentiæ decesserunt) ad locum Sacrum transferri possunt, servatis etiam solemnitatibus, ut liquet ex *cit. tex. lib.3. tit. 7. Verbo eis quibus*.

Si

Si Interdictum est ab *Homine*; ab illo solo, vel ejus Superiore, aut Delegato tolli potest, & etiam suspendi per aliquod tempus: si est à *Jure*, & est *reservatum*; ille solus tollere potest, cui est reservatum: si non est reservatum; cessante causâ, potest Episcopus; non cessante causâ, solus Papa.

Invasorem rerum temporalium occidere licitum est, servatis tribus conditionibus: 1. quod damnum sit grave respectu Domini; 2. quod actualiter, & injustè sit latum; 3. quod nullo alio modo, quàm occidendo, impediri, aut recuperari possit.

Innoc. XI. Propos. dam. 31. *in ordine*: *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.*

Invidia *est tristitia, quam quis habet de alterius bono, quia diminutivo* propriæ excellentiæ; & licèt quis diversimodè tristari possit de alterius bono; putà, quia ex eo aliquod malum sibi proventurum timet; vel præcisè solùm, quia tali bono ipse caret; aut quia tali bono, ipsum indignum reputat; vel quia malum illi vult; vel ex motivo justitiæ, ut tristitia de beneficio collato indigno, eo quia injustè collatum est; attamen sola tristitia, quam quis habet de alterius bono, in quantum est diminutivum propriæ excellentiæ, potest dici invidia, & non est nisi peccatum veniale: mortale tamen, quando provenit ex malevolentiâ ergà proximum, si tamen est de re gravi, & cum plenâ deliberatione: est meritoria, quando provenit præcisè ex motivo justitiæ.

Involuntarium duplex est; nempè: *Simpliciter*; & *secundùm quid*: Primum est illud, quo voluntas *absolutè*, & *indipendenter* ab omni conditione totaliter respuit, & non vult: Secundum est illud, quod *aliqualiter* voluntas non vult, sed ratione alicujus additæ conditionis, illud vult, ut projectio mercium in Mare ad evadendum naufragium.

Ira *est appetitus inordinatus vindictæ*. Licèt ira possit esse communis hominibus, & brutis circà tria: 1. circà apprehensionem alicujus mali illati; 2. circà sanguinis ebulitionem circà cor; 3. circà quandam appetitionem, inferendo malum illi, à quo malum illatum est; attamen ille appetitus vindictæ, qui consistit in intellectu, & voluntate competit soli homini: in quatuor casibus est mortaliter peccaminosa: 1. ex parte subjecti, cum non sit dignus tali malo; 2. ex parte quantitatis, eo quia licèt dignus sit malo, non tamen tanto; 3. ex defectu ordinis; 4. ex defectu rectæ intentionis, & animi recti, quæ omnia intelligi debent, si sit de re gravi, & cum plenâ advertentiâ. Irre-

I

Irregularitas *est Canonica inhabilitas Ordines suscipiendi, susceptosque exercendi à solo Jure proveniens*: ità in re communiter: dicitur ly *à solo Jure proveniens*, & per hoc differt à censuris, quæ proveniunt etiam ab homine; sicque irregularitas non est censura, & sæpè contrahitur sinè peccato.

Irregularitas duplex est; nempè: ex *defectu*; & ex *delicto*: Prima, idest, ex *defectu* ad novem capita reducitur: 1. ex defectu *natalium*, ut constat ex *cap. 1. & 2. de filiis Presbyterorum*: excipitur, si per subsequens matrimonium fiat legitimatio, ut habetur ex *cap. Conquestus; & cap. Tanta; qui sint filii legit.*, & *§. fin. Instit. de Nuptiis*. Circà occultos, & expositos: est controversum, & negativa opinio non est improbabilis; 2. ex defectu *Originis*, quæ provenit à servitute, ut habetur ex *cap. de servorum &c.* idem dic. de servis *adscriptiis*, atque *originariis*, qui certæ glebæ, seù prædio colendo, sunt perpetuò obligati, ut habetur ex *Can. Admittuntur dist. 53.*, idem dic. de *Conjugatis*, ut constat ex *cap. Uxoratus de Convers. Conjugat.*, & prædictis accedunt, qui sunt obligati ad *ratiocinia*, idest, Procuratores, Actores, Executores, Curatores Pupillorum, & hujusmodi; 3. ex defectu *libertatis*, ut sunt mancipia, aliique supradicti; 4. ex defectu *ætatis legitimæ*, ut liquet ex *cap. ult. de tempo.*; 5. ex defectu *bonæ famæ*, ut sunt illi, qui perpetrant publica crimina, quæ inducunt Juris infamiam, ut desumitur ex *cap. Infames 6. q. 1.*; 6. ex defectu *animæ*, ut sunt amentes, qui non solùm Jure Humano, sed etiam Divino, & naturali sunt irregulares: idem dic. de carentibus omnimodâ scientiâ, de Jure tamen solùm humano; & de Neophitis, ut habetur ex *arg. Neophit. Can. 1. dist. 48.*; 7. ex defectu *corporis*, qui, scilicet, absolutè subire nequeunt Ordinis ministeria; vel si possunt, nequeunt tamen sinè aliorum horrore, ut habetur ex *cap. Illiteratus dist. 36.*, & ex istis; multi à DD. enumerantur, quos brevitatis gratiâ prætereo; 8. ex defectu Sacramentorum, inter quos sunt Bigami cujuslibet ex triplici bigamiâ; 9. ex defectu *lenitatis*, & sunt illi, qui quòcumque modo, sivè immediatè, sivè mediatè tantùm, committunt homicidia, vel membrorum mutilationes, licèt ex justâ causâ, servato Juris ordine, & cum animo recto, ut habetur ex *cap. Si quis Viduam dist. 50.*, & ex *cap. Aliquando dist. 51.*

Irregularitas ex *delicto* ad decem capita reducitur: 1. Hæretici; 2. Filii, & Nepotes Hæreticorum per lineam masculinam usquè

usquè ad quartam generationem inclusivè, si tamen eorum Parentes mortui sunt Hæretici; quod si antè Parentum crimen susceperunt Ordines, vel obtinuerunt Beneficia Ecclesiastica, circà illos, & ista non sunt irregulares, ut habetur ex *cap. Quicumque de Hæreticis in 6.*, & ex *cap. Saluberrimum* 1. *q.7.*, quod dicitur de Hæreticis, & Filiis Hæreticorum; idem dic. est de quibuscumque fautoribus Hæreticorum, quatenùs Hæretici sunt; 3. Seriò, & scienter rebaptizantes, sicuti & taliter rebaptizati: ità communiter, & *Scotus in 4. dist. 6. quæst.* 8.; 4. Adulti ab Hæreticis baptizati; attamen si in casu necessitatis; tantummodo quo ad Presbyteratum: ità communiter; 5. Perduelliones, Filii, & Nepotes usquè ad quartam generationem inclusivè; 6. Excommunicatio major; 7. Suspensio ab Officio, & Beneficio; 8. Suspensio ab Ordinibus suscipiendis: Adv. tamen, quod hæc tria; nempè: excommunicatio major; suspensio ab Officio, & Beneficio; & suspensio ab Ordinibus suscipiendis, causant irregularitatem ex delicto solummodo quo ad effectum; 9. Homicidium; 10. Mutilatio alicujus membri, quod in corpore humano habeat officium separatum ab aliis membris.

Adv. est, quod tàm homicidium, quàm mutilatio ad hoc, ut inducant irregularitatem ex *delicto* debent esse facta *injustè*, nam si *justè*, idest, si ex justâ causâ, & cum animo recto, non inducunt irregularitatem ex *delicto*, sed solùm ex defectu *lenitatis*: ad hoc posteà, ut dici possit ly *ex justâ causâ*; quatuor conditiones simul, concurrere debent: 1. legitima potestas; 2. justa causa; 3. justus juris ordo; 4. animus rectus.

Homicidium posteà (idem dic. de mutilatione) tripliciter fieri potest; nempè: *voluntate*; *necessitate*; *à casu*: Voluntarium posteà duplex est; nempè: *directè* volitum; & *indirectè* volitum, idest, voluntarium *in se*; & voluntarium in *suâ causâ*: Porrò voluntarium *in se* duplex est; nempè: *absolutum*, & *conditionatum*, quod idem est, ac dicere: voluntarium *simpliciter*, & voluntarium *secundùm quid*: etiam voluntarium in *suâ causâ* duplex est; nempè: 1. causa, ex quâ *ut plurimum* sequitur effectus; puta, mors ex potatione veneni; ebrietas ex nimio vini potu; 2. causa, ex quâ *rarò* sequitur effectus; putà, mors aliquorum adstantium ad videndum curiositatis causâ ictum bombardæ, quæ, quia crepuit; ideò adstantes occisi remanserunt; & hoc modo dicitur voluntarium in suâ causâ *per accidens*, seù *casuale*, quod ad hoc, ut inducat irregulari-

gularitatem, debet præsupponere culpam, quæ (ut hic sumitur) est *deviatio ab eo, quod rectum est, & quod per Hominis diligentiam prævideri poterat*: His præmissis nota, & benè observa sequentes regulas ex graviorum DD. sententiis desumptas.

In homicidio, seù mutilatione *casuali*, quando quis per *commissionem*, est causa *immediata* homicidii, seù mutilationis, & aliàs opus erat *licitum*; culpa *levis* causat irregularitatem: si causa est solùm *mediata*, & aliàs opus erat *licitum*, culpa *lata* tantùm inducit irregularitatem: si verò opus erat *illicitum*, utrôque modo culpa *levissima* causat irregularitatem.

Si quis per *omissionem* est causa *immediata* mortis, & aliàs opus erat *licitum*, ut de negligentiâ Medici respectu infirmi mortui; culpa *levis* inducit irregularitatem; si est causa tantùm *mediata*, ut de præparantibus ordinata à Medico respectu infirmi mortui; culpa *lata* solùm inducit irregularitatem: si opus erat *illicitum*, ut de opprimentibus in lectulo infantulum; utrôque modo culpa *levissima*, inducit irregularitatem.

Ubi nulla datur culpa casualis; ibi nulla incurritur irregularitas; ut de ebriis, dummodo non præviderint ebrietatem, & causam dederint ebrietati.

Quomodo sit intelligendum, quod culpa *lata*, *levis*, *levissima* inducant irregularitatem: vide quæ dixi sub verbo Contractus; & idem proportionaliter intellige.

Homicidium voluntarium *in se*, idest, *directè* volitum (concurrentibus suprà scriptis quatuor conditionibus) inducit irregularitatem ex defectu *lenitatis*; deficiente quâcumque, causat irregularitatem ex *delicto*: idem dic. de mutilatione.

Homicidium, & mutilatio ex *necessitate*, quatuor modis evenire possunt: 1. in defensionem vitæ propriæ; 2. in defensionem vitæ proximi; 3. in defensionem bonorum temporalium; 4. in defensionem castitatis, vel alterius veræ virtutis; immò etiam honoris. Si in defensionem *vitæ propriæ*, & servato moderamine inculpatæ tutelæ; nulla incurritur irregularitas; Non servato moderamine inculpatæ tutelæ, incurritur irregularitas ex *delicto*: Si in defensionem vitæ proximi ex inevitabili necessitate; incurritur irregularitas ex defectu lenitatis; si sinè inevitabili necessitate, ex delicto: Si in defensionem *bonorum temporalium*, & servatis conditionibus positis sub verbo ly *Invasorem &c.* ex defectu; non servatis talibus conditionibus, ex delicto: idem dic. si sunt *per-*

sonæ Ecclesiasticæ, licèt servatis etiam talibus conditionibus: Si in defensionem *castitatis*, vel alterius *veræ virtutis*, sivè etiam *bonoris*; si ex inevitabili necessitate, ex defectu; si sinè inevitabili necessitate, ex delicto: & si in defensionem *honoris*, & sunt personæ Ecclesiasticæ, ex delicto, licèt ex inevitabili necessitate.

In dubio *Juris* nemo censendus est irregularis *in utroque foro*: idem dic. est in dubio *facti*, excepto tamen (*quo ad forum internum*) dubio *facti* de homicidio, ut eruitur ex *cap. Ad audientiam*; & ex *cap. Significasti de Homicidio*; & est probabilior sententia.

Per Baptismum tollitur quælibet irregularitas exceptâ bigamiâ, & proveniente ex defectu animæ, vel corporis: Per ingressum Religionis; quælibet exceptâ bigamiâ, & homicidio voluntario: Per Episcopum; quæcumque proveniens ex delicto occulto excepto homicidio voluntario: per Summum Pontificem; quælibet, & omnis.

Prælati Ordinum Mendicantium ex privilegio *Sixti IV.* (ut habetur in *Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum* ℣. *Dispensatio num. 9. & 12.*) dispensare possunt suos subditos in omni irregularitate, illâ exceptâ, quæ oritur ex bigamiâ, homicidio voluntario, & mutilatione; quod intelligendum est etiam respectu Novitiorum, & Hospitum subditorum.

Irreligiositas *est defectus cultus, Deo debiti*: ejus species sunt sex; nempè: Tentatio Dei; Sacrilegium; Simonia; Blasphemia; Perjurium; violatio voti, de quibus loco proprio.

Jubilæum, quod sic appellatur à vocabulo hæbraico *Jobel*, quo Judæi appellabant annum remissionis, *est Bulla Pontificia, in quâ Papa concedit Indulgentiam plenariam, & alia privilegia præstantibus opera, in ipsâ Bullâ, specificata.*

Ad consequendam Indulgentiam Jubilæi sufficit, quod ultimum opus, in Bullâ præscriptum, sit factum in statu gratiæ: *Dia. par. 5. tr. 12. res. 26.* Arsdechim *tom. 2. pag. 246.* cum aliis utrobique citatis, dicunt: quod si quis omnia opera in Bullâ præscripta negligeret, & in ultimo die, pænitentiâ ductus, suam confessionem faceret, & Sanctissimam Eucharistiam sumeret; in tali casu posset Confessarius, illa opera in Bullâ præscripta, in alia commutare, & eum reddere participem Jubilæi; & ratio est, quia tunc verè esset simpliciter impotens, ad ipsa opera præscripta peragenda; & idem dicunt de illo, qui omnibus operibus præscriptis jam peractis in ulti-

ultimâ die Jubilæi, non potest se communicare eo, quia, inadvertenter fregit jejunium naturale, puta, quia inadvertenter bibit.

Quando Summus Pontifex dat facultatem sic in generali absolvendi ab omnibus casibus, sibi reservatis; non intelliguntur illi, qui sunt reservati in Bullâ Cœnæ, ut patet ex Decreto Sac. Cong. Conc. emanato anno 1612. 16. Novembris jussu Clem. 8., quod Decretum incipit: *Editum fuit aliàs &c.* Si posteà in Bullâ Pontificiâ sunt sic in generali expressi casus in Bullâ Cœnæ; adhuc excipiuntur duo; nempè: *Hæresis formalis*, ut clarè constat ex Decreto Sac. Cong. Inqu. jussu *Alex. VII.*, emanato sub die 25. *Maji 1656.*, in quo sic legitur: *Cum crimen* hæresis *præ cæteris gravissimum, speciali notâ dignum sit; decrevit* facultatem absolvendi ab hæresi in Jubilæis, vel aliis similibus concessionibus, non censeri comprehensum, *nisi præcisis verbis concedatur facultas absolvendi ab hæresi*. Alius casus est: Violatio tàm directa, quàm indirecta Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ; & hoc etiam clarè constat ex Decreto Sac. Cong. Immunit. emanato sub die 20. *Aprilis anno 1673.*, in quo eadem Sac. Cong. declaravit, Regulares non posse, nec etiam vigore Jubilæi absolvere *violatores* tàm directè, quàm indirectè *Immunitatis*, & *Libertatis Ecclesiasticæ*.

Vigore Jubilæi nequeunt Moniales eligere in Confessarium Sacerdotem non approbatum ad illarum confessiones excipiendas juxtà *textus Constit. Greg. XIII.*, & *Clem. VIII.*, & etiam, quia accedit ratio, nam sicuti approbatus *restrictè* pro masculis, idoneus non censetur pro fœminis, ità non approbatus *specificè* pro Monialibus, censeri non debet pro illis idoneus.

In articulo, vel probabili periculo mortis, potest Confessarius opera in Bullâ præscripta, in alia commutare; & etiam prævenire tempus, dummodo constet publicatum fuisse Romæ: ità *Filli. tr. 8. de Sacram. n. 267.*, ubi alios citat.

Quando quis non habet intentionem, adimplendi opera imposita pro lucrando Jubilæo; sicuti non potest acquirere Jubilæum, sic nec etiam absolvi potest à reservatis, nec dispensari in votis; & ratio est, quia deficit conditio, sinè quâ, non potest lucrari Jubilæum, & consequenter &c. Secùs dic. est, si habet intentionem adimplendi talia opera, licèt posteà non adimpleverit; & ratio est, quia in tali casu absolutio cadit suprà præsentem bonam dispositionem, & non suprà futuram malam voluntatem: neque in hoc peccat mortaliter; secluso tamen Jubilæi contemptu: ità *Sanchez*

disp. 31. *de pænit. sect.* 4. *num.* 54., *Lugo*, *Gobat.*, & alii.

Peccata reservata inculpabiliter omissa, in confessione facta pro acquirendo Jubilæo, possunt posteà absolvi, idest, remitti extrà tempus Jubilæi à quôcumque simplici Confessario, nullam habente facultatem absolvendi à reservatis: idem dic. est de commutatione, & dispensatione votorum: ità communiter cum *Sanchez lib.* 4. *in Decal. cap.* 54. *num.* 39., & idem dic., quando tempore Jubilæi incepta fuit confessio, quæ intrà tempus Jubilæi perfici non potuit, sivè quia pænitens illam perficere nequivit materialiter integram; sivè quia Confessarius prudenter judicat, meliùs esse in Domino, differre absolutionem extrà tempus Jubilæi ex aliquo justo motivo: adv. tamen est, quod in prædictis duobus casibus, debet interim Confessarius tollere reservationem, & commutare, sivè dispensare vota.

Quæritur primò, an datis prædictis duobus casibus, si pænitens intrà spatium talis temporis incidit in alios casus reservatos, possit vigore Jubilæi etiam ab istis absolvi? Resp. *affirmativè*; & ratio est, quia nondùm acquisivit Jubilæum, & consequenter &c.

Quæritur secundò, an bis acquiri possit Jubilæum, licèt etiam secundâ vice præstentur opera in Bullâ præscripta? Resp. hoc esse controversum inter DD., & licèt affirmativa opinio, quam tenet *Henriquez lib.* 7. *de Indulg. cap.* XI. *num.* 1. non fuerit aliàs improbabilis; attamen nunc omnimodâ probabilitate caret, cum teste *Filli. tract.* 8. *de Sacram. num.* 261., ità declaratum fuerit à *Sac. Cong. Conc. anno* 1620., & *cit. Filli. n.* 278. dicat, ità respondisse *Clementem Octavum*.

Quæritur tertiò, an peccatum reservatum, commissum in *spe Jubilæi*, absolvi possit ex vi Jubilæi? Resp. esse controversum apud DD., licèt affirmativa opinio probabilior esse videatur, cujus potissima ratio est, quia favorabilia numquam sunt restringenda, ut est in confesso apud Theologos, & Jurisperitos, nisi aliqua lex singularis in contrarium præcipiat.

Judex quatuor habere debet: *legitimam potestatem*; *veritatem*; *formam Juris*; *vim executionis*: quadruplex posteà datur potestas legitima; nempè: *ordinaria*; *delegata*; *arbitraria*; *accessoria*: Veritas duplex est; scilicet: *in se*, & juxtà *allegata*, & *probata*, & hæc prævalet in Judicio: Forma Juris consistit in quatuor: 1. quod adsit saltem semiplena probatio; 2. in ferendâ sententiâ juxtà leges, & jura; 3. in qualitate, & quantitate sententiæ;

tentiæ; 4. in præparatoriis, concedendo justos terminos Juris pro defensionibus.

Judex, ne in agendo peccet, memoriæ semper præsentes habere debet infrascriptos duos versiculos *Additionatorum ad Glossam in cap. Causam*, quæ de officio, & potestate Judicis delegati sunt.

Quatuor ista: Timor: Odium: Dilectio: Census;
Sæpè solent Hominum rectos pervertere sensus.

Licèt juxtà *D. Thom. quæst. 67. art. 2.*, & communem Theologorum, & Juristarum sententiam, Judex teneatur judicare juxtà allegata, & probata; & hoc non obstante, quod habeat certitudinem summam de opposito; attamen si nulla alia via, vel modo potest liberare unum innocentem, qui secundùm allegata, & probata condemnari debet ad mortem, tenetur secundùm *Mastrium dist. 6. Theol. Moral. num. 25.*, & alios, à se abdicare tale judicium; & hæc opinio non tantùm est tutior, sed etiam probabilior; & ratio est, quia occisio directa innocentis, est intrinsecè mala, Juri Divino, & naturali contraria juxtà illud in *Exodo c. 23. Insontem, & Justum non occides*: cum autem lex, quæ obligat ad judicandum juxtà allegata, & probata sit humana; & lex, quæ præcipit non occidere Innocentem, sit Divina; consequenter Divina prævalere debet humanæ, ac proindè &c.

Quæritur primò, an Judex condemnare possit unum, quem certò scit etiam de visu proprio esse reum, licèt nec adsit ejus confessio, nec probatio per testes? Resp. *negativè*; & ratio est, quia Judex tenetur servare Juris ordinem in judicando juxtà allegata, & probata, nisi tamen sit Judex supremus, ut Princeps absolutus, & hoc solùm ad impediendum publicum malum grave.

Quæritur 2., an sit licitum Judici sequi opinionem verè probabilem relictâ probabiliori, & magis tuta? Resp. *negativè* non solùm in *materiâ facti*, ut est communissima Theologorum opinio; sed etiam in *materiâ Juris*, ut constat ex Propos. damn. ab Innoc. XI. 2. in ordine, & infrà ponenda.

Qualis sit differentia, quæ versatur inter Judicem, & Advocatum quoad eorum munera? Vide sub verbo ly *Advocatus*.

Alex. VII. Propos. damn. 26. in ordine: Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles; potest Judex accipere pecuniam pro ferendâ sententiâ in favorem unius præ alio; & Propos. 28.

28 Populus non peccat, licèt absque ullâ causâ, non recipiat legem, à Principe promulgatam.

In-

Innoc. XI. Propos. damn. 2. in ordine : Probabiliter existimo , Judicem judicare posse juxtà opinionem , etiam minùs probabilem .

Judicium temerarium , *est firmus assensus de re aliquâ ex levibus indiciis* : ità in re communiter: est peccatum mortale si quinque conditiones simul concurrunt : 1. assensus ; 2 quod talis assensus sit firmus , idest , sinè formidine oppositi ; 3. quod fiat ex levibus indiciis ; 4. quod talis firmus assensus , ex levibus indiciis factus , præstetur ex plenâ deliberatione , idest , quod post actualem advertentiam ad id , quod cogitatur , illi posteà præstetur firmus assensus ; 5. quod talis firmus assensus versetur circà materiam mortaliter peccaminosam : ità communiter DD. cum *D. Tho. 2. 2. q. 6. art. 3.*

Juramentum ex D. August. de Sermone Domini in Monte c. 17. *est invocatio Divini testimonii in dicti alicujus confirmationem* : duplex est ; nempè : *explicitum* , & *implicitum* : Primum , idest , *explicitum* est illud , in quo expresſè invocatur Deus , ut sic dicendo : *Juro per Deum* : *Per Deum res ità se habet* : *Deum testem invoco* : *Deus sit mihi testis* , & hujusmodi : Secundum , idest , *implicitum* est illud , in quo *implicitè tantùm* invocatur Deus , ut sic dicendo : *Per Sanctum Evangelium* : *Per Sanctam Fidem Catholicam* , & hujusmodi , & hæc sunt verè , & propriè juramenta , quia utrôque modo invocatur Deus in confirmationem illius rei , quæ cum juramento asseritur , vel negatur : ità communiter DD.

Juramentum posteà , in quo neque *explicitè* , neque *implicitè* invocatur Deus est , v. g. sic dicendo : *Per fidem meam* : *Per honorem Sacerdotalem* : *coram Deo hoc dico* : *Deus scit me dicere veritatem* : *Deus videt ita esse* , & hujusmodi ; non sunt verè , & propriè juramentum , cùm in talibus , & similibus jurandi modis , neque *explicitè* , neque *implicitè* invocetur Divinum testimonium , ut liquet ex juramenti definitione , à Divo Augustino tradita .

Species juramenti sunt quatuor : nempè : *Assertorium* ; *Promissorium* ; *Comminatorium* ; *Execratorium* : In juramento falso assertorio , sicuti & in juramento facto sinè intentione jurandi ; & in juramento , quod fit sinè intentione exequendi id , ad quod jurans , se obligat facere , non datur parvitas materiæ .

Conditiones juramenti sunt tres ; nempè : *Veritas* ; *Justitia* ; *Necessitas* : deficiente veritate semper est peccatum mortale: idem

dic.

dic., si deficit justitia, & utrâque deficiente, est duplex peccatum: unum contrà Religionem, quod est sacrilegium, & alterum contrà justitiam, quod est mortale, si est de re gravi: deficiente necessitate non est nisi peccatum veniale, secluso tamen periculo perjurandi propter consuetudinem jurandi: ità communiter DD.

Veritas posteà juramenti triplex esse potest: 1. quando objectum juramenti conformatur *menti*, & *rei*; 2. quando conformatur *menti*, sed non conformatur *rei*; & in hoc casu, si non fuit adhibita debita diligentia pro sciendâ veritate, est peccatum mortale; 3. quando conformatur *rei*, sed non conformatur *menti*; & etiam in hoc casu est peccatum mortale, licèt juramentum sit factum cum veritate; & ratio est, quia tale juramentum fuit factum contrà dictamen propriæ conscientiæ, & consequenter &c.

Juramentum *promissorium* quinque conditiones seorsim sumptas includere potest: 1. si potero; 2. si erit licitum; 3. nisi Prælatus aliter ex justâ causâ disponat; 4. si illi, in cujus gratiam fit, placebit, vel nisi remittet; 5. nisi rei conditio mutata fuerit in deteriùs, idest, dummodo res in eôdem statu permaneat, ut est de præsenti.

Quodlibet juramentum *promissorium*, factum cum intentione jurandi (si est de materiâ licitâ) obligat sub mortali, quatuor casibus exceptis: 1. si ex adimpletione juramenti, superventurum esset aliquod grave damnum; 2. vel aliquid impeditivum majoris boni; 3. quando cessat ratio juramenti; puta, si moritur Dominus, cui unus servus juraverat servire toto tempore vitæ suæ; 4. ratione modi jurandi, ut quando quis irâ motus in actu primo primi aliquid jurat, licèt de materiâ licitâ; & etiam si in illo actu habeat intentionem adimplendi juramentum.

Juramentum factum de *re levi*, idest, quasi indifferente; si habet pro fine motivum honestum; puta, juramentum non ludendi ad aleas pro evitandis blasphemiis, quas quis profert, licèt ludus sit solùm recreationis gratiâ, obligat: secùs dic. si motivum est frivolum; puta, eo quia interiùs conturbetur, videns, quod fortuna est sibi adeò contraria.

Juramentum traditum per errorem, qui est *antecedens* ad substantiam rei promissæ, idest, dans causam promissioni juratæ, non obligat in foro conscientiæ: secùs dic. si est *concomitans* substantiæ rei juratæ, idest, non dans causam promissioni juratæ.

Juramentum non obligat in tribus casibus: 1. quando est contrà justi-

Justitiam; 2. quando est contrà meliora bona; 3. quando est ob solam utilitatem jurantis, nisi sit spiritualis.

Numquam licitum esse potest, exigere juramentum ab illis, quos probabiliter timetur esse perjuraturos; vel juraturos per falsos Deos, nisi qui exigit sit persona publica, ut Judex ex officio, & etiam non nisi exigente justâ, & gravi necessitate; immò nec etiam ab illo, quem probabiliter timetur esse juraturum falsum, putando bonâ fide, se jurare verum: ità *Herinez disp. 6. de Relig. n. 36.* Jurare cum restrictione mentali est ab Ecclesiâ damnatum: nec etiam licitum est jurare in alieno sensu, maximè quando quis spontè se offert ad jurandum, vel legitimè compellitur à Judice ad jurandum: ità communiter DD.

Nemo annullare potest juramentum factum in favorem tertii, nisi in tribus casibus: 1. in pœnam; 2. quando juramentum fuit extortum vi, vel metu gravi; fraude, vel dolo; 3. quando conditio rei juratæ mutata est in deterius.

Adv. est, quod Clem. XII. in suâ Constit., quæ incipit: *Romanus Pontifex* anno 1732. die 3. Calendas Apriiis revocavit quæcumque privilegia quibuscumque concessa *relaxandi quæcumque juramenta*, licèt sint sinè ullo alieno damno, vel præjudicio.

Innoc. XI. Propos. damn. 24. in ordine: Vocare Deum in testem alicujus levis mendacii, non est tanta irriverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem; & Propos. 25.

25 Cum causâ licitum est jurare sinè intentione jurandi, sivè res sit levis, sivè gravis.

Jurisdictio concessa per errorem, qui versatur circà substantiam Personæ est nulla: valida, si error versatur solùm circà accidentia Personæ.

Jus *est legitima potestas, quam quis habet ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam; vel ad aliquid faciendum, ità ut ab illius rei obtentione, vel retentione; aut ab illâ actione faciendâ licitè impedire nequeat*: ità Mastrius *dist. 3. Theol. Moral. num. 2.*

Jus dividitur in *Jus ad rem*, & in *Jus in re*: Primum, idest, *Jus ad rem* est, quo res ipsa, nondum est affecta, seù obligata, sed solùm habetur Jus in ordine ad acquirendam possessionem, & dominium illius rei, antequam actu possideatur: *Jus in re* est illud, quod tribuit actionem in rem ipsam, quæ actu possidetur, & istud habe-

habetur per legitimam hæreditatem, & per quoſcumque licitos, & validos contractus: & loquendo de Beneficiis Eccleſiaſticis; per actualem illorum collationem, reſſignationem, vel Inveſtituram.

Jus poſteà genericè ſumptum, dividitur in ***naturale***, & ***poſitivum***, quæ inter ſe quinque modis differunt: 1. quia cauſa efficiens Juris naturalis eſt Deus; poſitivi verò eſt Homo; 2. quia regula Juris naturalis eſt lex æterna; poſitivi autem lex humana; 3. quia Jus naturale obligat ſingulos, & omnes, licèt infideles; poſitivum verò, ſolummodo ſubditos legiſlatoris; 4. quia Jus naturale ſimpliciter, & per ſe, eſt immutabile; poſitivum autem mutabile; 5. quia, quæ ſunt contraria juri naturali, ſunt prohibita, quia mala, & conſequenter prohibent etiam actus internos; quæ verò ſunt contraria juri poſitivo, ſunt mala, quia prohibita, & conſequenter non ſe extendunt, niſi ad actus externos.

Porrò Jus naturale duplex eſt; nempè: ***primævum***, & ***ſecundarium***: Primævum eſt, quod natura docuit omnia animalia, ut in ***principio tit. Inſtit. de Jure naturali Gentium, & Civili***, & convenit omni Homini, ſed non ſoli Homini, quia idem eſt, ac inſtinctus naturæ: Secundarium idem eſt, ac ***Jus Gentium primævum***, & eſt illud, quod apud omnes Gentes obſervatur, ut patet ex ***Tex. cit. §. Jus autem Gentium***; & ex ***Sac. Geneſi cap. 9., eſt autem mos univerſæ Terræ &c.*** Hoc Jus Gentium ***primævum***, quale eſt Religio ergà Deum; pietas ergà Parentes, & Patriam, permanſit in ſtatu ***naturæ integræ***, ideſt, quando eramus in ſtatu innocentiæ antè peccatum Adami protoparentis noſtri: in ſtatu verò ***naturæ lapſæ***, ideſt, poſt peccatum; introductum fuit Jus Gentium ***ſecundarium***, ex quo dominia, & ſervitutes; meum, & tuum frigidum illud verbum, tot litium, & bellorum origo, ut dicunt DD. ad *cit. Textum*.

Dividitur etiam Jus in ***Jus Canonicum***, & ***Jus Civile***: Primum, ideſt, *Jus Canonicum*, hoc eſt, *Pontificium* conſtat ex Decreto Gratiani; ex Decretalibus Greg. IX., ex Sexto Bonifacii VIII., ex Clementinis Clem. V., ex Extravagantibus Jo: XXII., & ex Extravagantibus communibus: Secundum, ideſt, ***Civile***, aliud eſt generale, & aliud particulare: ***Generale*** eſt Jus Romanum, hoc eſt, Cæſareum, conſtans ex Digeſtis, Codice, Inſtitutionibus, & Authenticis: *Particulare*, ideſt, ***municipale*** eſt illud, quod quælibet Provincia per Conſtitutiones; vel Civitas per Statuta conſtituit.

I

Jus patronatus *est legitima potestas, quam quis habet præsentandi Clericum ad Beneficium Ecclesiasticum*: Dividitur in *Ecclesiasticum*, *Laicalem*, & *Mixtum*: Primum, ideft, *Ecclesiasticum* eſt illud, quod fuit factum ex Bonis Ecclesiæ: *Laicale* eſt illud, quod fuit fundatum ex propriis Bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus: *Mixtum* eſt illud, quod ex Patronis Ecclesiasticis, & Sæcularibus coalescit.

Iuspatronatus tribus potissimùm modis acquiritur; nempè: ex *fundatione*; ex *ædificatione*; ex *dotatione*, & ità habetur ex *Glossá* communiter receptâ in *cap. Piæ mentis 16. quæst. 7.*, & ex *Trid. seff. 14. de ref. cap. 12.* Generatim tribus modis ab uno in alium transfertur; nempè: *Successione*; *Permutatione*, & *Donatione*: Vendi non poteſt finè simoniâ, ut clarè conſtat ex *cap. de Jurepatron.*

Laici de Jure antiquo, in Ecclesiis etiam per eos ædificatis, vel dotatis, nullum Jus habebant, ſed ſtatim ipſæ Eccleſiæ cum dotibus ſuis ad ordinationem Epiſcoporum pertinebant, ut patet ex *cap. Decretum*; *cap. Noverint 10. q. 1.*, *& notatur in cap. Piæ mentis 16. q. 7.* Succeſſivè poſteà ad illa tempora; Ecclesia conſtituit, ut ipſi Patroni haberent in Eccleſiis, vel Capellis certa Iura, prout expreſsè conſtat ex *cap. Nobis dic. tit.*, quæ Jura ſunt in triplici differentiâ: nempè: *Honorificum*; *Onerosum*; *Utile*: Dicitur ly *Honorificum*, per quod deſignatur, quod plures honores competunt Patrono in Eccleſiâ patronatâ, ut honor præſentandi Clericum &c. Dicitur *Onerosum*, per quod ſignificatur, Patronum teneri defendere Eccleſiam ab impugnationibus; & de rebus Eccleſiæ habere ſolicitudinem, ne fraudentur: Dicitur *Utile*, per quod denotatur, quod ſi Patronus pervenerit ad inopiam, modeſtè alatur de Bonis Eccleſiæ, ut conſtat ex *cap. Nobis cit. tit.*; & hoc maximè, ſi Eccleſia fructibus abundet, & ſupereſſe poſſit aliquid ultrà neceſſarias expenſas pro Eccleſiâ: ità *Piasecus prax. p. 2. c. 5. a. 1. n. 19.*

Dixi ſuprà, quod tribus modis acquiritur *Juspatronatus*; nempè: *Fundatione*; *Ædificatione*; *Dotatione*, quod intelligendum eſt, licèt unus det fundum; alter conſtruat; & alius dotet, in quo caſu omnes in ſolidum efficiuntur Patroni, ut patet ex *cap. Piæ mentis*; *cap. Frigentius*; *cap. Quicumque 16. q. 7.*, & communiter: quod ſi poſteà accideret, quod Eccleſia à multis annis eſſet fundata; & poſteà conſtructa, ſed non dotata; & ſucceſſu longi

tem-

temporis ab alio dotaretur: tunc Juspatronatus pertineret ad eum, qui de consensu Episcopi, illam competenter dotaret, ut constat ex *Trid. sess.* 14. *de ref. cap.* 12.

Juspatronatus, si est *hæreditarius*, transire potest ad quoscumque Patroni hæredes, tàm sanguinis, quàm extraneos: si est *Gentilitius*, sivè *Familiaris*, transire non potest, nisi ad illos, qui sunt de sanguine, & Familiâ Fundatoris, ut sunt Filii, Nepotes, & Consanguinei.

Patronus non potest habere locum in Choro, & Presbyterio, quando celebrantur Divina Officia juxtà *Decretum Conc. Mogontini* relatum in *cap. Ut Laici de vit., & honest. Cler.*

Patrono *Ecclesiastico*, conceditur tempus sex mensium à die vacationis Beneficii; & *Laico* tempus quatuor mensium ad præsentandum; quod si intrà tale tempus præsentare negligunt; collatio devolvitur ad illum Superiorem, ad quem pertinet institutio, ut habetur ex *cap. un. de Jurepatro. in* 6.; Devolvitur etiam in aliis tribus casibus: 1. si Patroni sunt plures, & intrà dictum tempus de Personâ præsentandâ non concordant; 2. si Persona à majori parte Patronorum præsentata; repugnantibus aliis, non possit sinè scandalo substitui; 3. Si de Jurepatronatus contingat lis, & intrà dictum tempus, non fuit definita, cui competat. *cap. Quoniam* 3. *de Jurepatr.*

Adv. est, quod si Patronus sivè per absentiam, sivè per quodcumque aliud accidens, inculpabiliter scire nequit mortem Beneficiarii; tunc tenetur Episcopus eum monere, & si non monet, & Patronus intrà præscriptum tempus non præsentat, non ideò amittit Jus præsentandi.

Ratio cur Patrono *Ecclesiastico* concedantur sex menses ad præsentandum, & *Laico* solùm quatuor, est, quia postquam *Ecclesiasticus* aliquem præsentavit, non potest ampliùs intrà suum tempus alium præsentare, quod facere potest *Laicus*, ut habetur ex *cap. Cum autem* 24. *Pastoralis* 29. *de Jurepatron.*

Quæritur, an Patronus præsentare teneatur digniorem? Resp. cum distinctione, & primò *affirmativè*, si tamen Patronus est Ecclesiasticus, & Beneficium habet annexam curam animarum, ut communiter tenent DD. cum *Castropal. par.* 2. *tr.* 13. *disp.* 2. *pu.* 7., & prætereà sic habetur ex *Trid. sess.* 24. *de ref. cap.* 1. Resp. 2. *negativè* si Patronatus est laicalis; & aliàs non habet annexam curam animarum; tenetur tamen Patronus in hoc casu, præsentare

 Per-

Personam idoneam, nam si est indigna, & in tali Personâ indignâ Patronus persistit; potest Episcopus conferre Beneficium alteri Personæ, aliàs dignæ, ut colligitur ex *cap. 2. de transl. Episc.*, & ex *cap. tuæ de Cler. non resid.*

Justificatio est acceptio alicujus creaturæ rationalis, à Deo ad gratiam in præsenti, & ad gloriam in futuro: ità in re communiter.

Dominus, & Salvator noster Jesus Christus, à quôdam interrogatus, quid illi faciendum erat, ut *justificari mereretur*, ut legitur in *Matt. cap. 19.*, sic illi respondit: *Serva mandata*. Sciebat Jesus Christus, quod in Mundo multi debebant esse Anti-Christi, qui ad magis dilatandam illam latam, & spaciosam viam, quæ ducit ad perditionem, asserere, & docere debebant homines justificari per solam Fidem sinè merito bonorum operum in executione mandatorum Dei; ideò non respondit: *Crede firmiter*, quod sis justificatus, & per talem credentiam remanebis justificatus: sed dixit: *Serva mandata*.

Simon Magus primogenitus Diabuli, & Patriarca omnium Hæresiarcarum, qui fuerunt in Mundo ab Ascensione Domini usque nunc, fuit ille primus Anti-Christus, qui docuit homines justificari per solam fidem; undè S. Irenæus, qui vixit in secundo sæculo, de nequissimo hoc homine sic scripsit in *lib. 1. cap. 20. Hi, qui in eum spem habebant, ut liberos agere, quæ velint: secundùm enim ipsius gratiam salvari homines, sed non secundùm operas justas.*

Secundus, & tertius, qui propagarunt hanc hæresim fuerunt *Cherintus* in ordine Hæresiarcarum secundus, & *Menander* in ordine quintus, ut refert *S. Justinus*, qui vixit in sæculo secundo *in Apol. secunda Cherintus enim docebat, quod Infantes sinè Baptismo mortui, salvari poterant ex merito solius Fidei, & precum Parentum; & quod* in adultis sola fides *requiritur pro æternâ salute consequendâ.*

Quartus, qui superseminavit Dominico tritico hanc pessimam zizaniam, fuit Hæresiarca Eunomius, de quo *S. Augustinus hæres. 74.* sic scripsit: *Fertur Eunomium usquè adeò fuisse bonis moribus inimicum, ut asseveraret, quod nihil cuiquam obesset quorumlibet perpetratio, ac perseverantia peccatorum, si hujus, quæ ab illo docebatur fidei particeps esset.*

Lutherus, & Calvinus prædictorum Hæresiarcarum vestigia sequen-

sequentes; licèt in pluribus fidei articulis, sint adeò inter se oppositi, ut adinvicem improperiorum, contumeliarum, & convitiorum dentibus, ut canes rabie spumantes, se dilanient, ut dixi sub verbo ly *Hæresis*; in asserendo tamen homines justificari per solam Fidem sinè merito bonorum operum, sicuti olim docuerunt Simon Magus, Cherintus, Menander, Eunomius Hæresiarchæ execrati, quorum doctrina à primævâ Ecclesiâ fuit damnata; facti sunt adinvicem amici, sicut Hærodes, & Pilatus in proditione Christi. Lutherus ergo, & Calvinus circà Justificationem pari passu currunt, illam ponentes in solâ fide sinè merito bonorum operum; licèt aliàs Calvinus hoc addat, quod, scilicet, fides sit cum firmâ credentiâ Justificationis.

Ad probandam posteà suam hæreticalem doctrinam, adducunt *Apostolum*, qui in *Epist. ad Rom. cap. 2.* sic scripsit: *Nos justificari gratis, ac sinè operibus legis*; ex hoc inferentes, quod pro Justificatione, non sint necessaria opera: verùm; si attentè legissent totam illam Pauli Epistolam, ausi non fuissent, talem inferre illationem, cum Spiritus Sanctus sibi ipsi contradicere nequeat, sicuti de facto sibi contradixisset, si talis illatio verificari posset, nam in eâdem Epist. cap. 8. sic legitur: *Non enim* auditores *legis justi erunt apud Deum, sed* factores *legis* *justificabuntur*. Sensus ergo *tex. cit.* est, ut dicit S. August., & cum eo passim omnes vetustæ Ecclesiæ Patres, quod Apostolus ibi loquebatur de *legibus ceremonialibus, jam per legem gratiæ abolitis*, ut etiam fatetur ipse met Calvinus disertissimis his verbis: *Equidem fateor Paulum illic* (idest nos gratis justificari, ac sinè operibus legis) *de ceremoniis tractare: quia illi cum Pseudo-Apostolis pugna est, qui* veteris legis umbras, Christi adventu abolitas, *reducere in Christianam Ecclesiam moliebantur*: ità Calvinus *Instit. lib. 3. cap. 19. sect. 3.*

Adducunt 2. cit. Apost. in cit. epist. cap. 10. dicentem: *Hominem justificari per* fidem, *&* gratis *per* fidem: Hæc objectio, quæ Hæreticis videtur inextricabilis, nihil prorsùs urget. Et quis est inter baptizatos adultos, qui inculpabiliter ignorare possit homines justificari primò per fidem, cum fides sit principium salutis æternæ; fundamentum, & radix omnis Justificationis? Sinè fide impossibile est placere Deo, ait idem Apost., quæ fides tamen debet esse operosa, cum Jacobus in suâ Epistolâ Catholicâ, protestetur inanem, & mortuam esse fidem sinè operibus, in cujus confirma-

I

tionem *S. August. lib.* 83. *quæst.* 76. sic ait: *Quapropter non sunt sibi contrariæ duorum Apostolorum Pauli, & Jacobi sententiæ, cum unus dicit justificari hominem* sinè operibus legis; *alter verò* inanem, & mortuam *esse fidem* sinè operibus; *quia ille dicit de operibus, quæ fidem* præcedunt; *iste de iis, quæ fidem* subsequuntur, *sicut etiam Apostolus Paulus, multis in locis ostendit.* Concludendum ergo est, quod homo justificatur per fidem, & gratis per fidem, quia nihil eorum, quæ Justificationem præcedunt, sivè fides, sivè opera, ipsam Justificationis gratiam promeretur; nam si gratia est, ergo non ex operibus, aliter gratia non esset gratia, ut ait idem Apost.; sed quia ex Jacobo fides sinè operibus mortua est, & Spiritus Sanctus non potest sibi contradicere; ideò concludendum est, certissimum esse hominem justificari gratis per fidem, sed quod talis fides, debet esse operosa pro æternâ salute consequendâ, juxtà responsionem à Jesu Christo datam: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; & juxtà doctrinam *Apost. ad Gal. cap.* 5., ubi dicitur, *quod in Christo Jesu, nequè circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per charitatem* OPERATUR.

Urgent postremò Hæretici, & sic arguunt: Deus est infallibilis: ergo non potest mutari: Deus scit ab æterno quinam sint prædestinati, & quinam sint præsciti: ergo opera non sunt necessaria pro æternâ beatitudine consequendâ &c.

Respondeo primò affirmando Deum esse sicuti infallibilem, ità immutabilem; & quod Deus scit ab æterno quinam sint prædestinati; & quinam sint præsciti, negando posteà consequentiam, cujus negationis ratio est, quia cum Deus sciat ab æterno quinam sint electi, & quinam sint reprobi; scit etiam ab æterno, quod opera electorum in genere moris, erunt bona, & consequenter æternæ beatitudinis meritoria; sicuti à contrario sensu de reproborum operibus; & hoc evidentissimè constat ex Apocalyp. c. 14., ubi sic est scriptum: *Beati, qui in Domino moriuntur; opera enim illorum sequuntur illos*: ergo opera, quæ antè mortem fecerunt, & post mortem sequuntur illos, illos beatos fecerunt: ergo juxtà opera in genere moris bona, vel mala, Deus ab æterno elegit, vel reprobavit.

Resp. secundò, quod si Hæreticorum argumentum, aliquam licèt minimam subsistentiam haberet; nullus hominum meliùs sciret, quàm Diabolus, qui in naturalibus, non fuit læsus: & tamen Diabolus tamquam si nulla daretur prædestinatio, sed omnia ex hominum

num industriâ penderent; tentando, insidiando, persuadendo, decipiendo, mentiendo, objecta repræsentando, occasiones offerendo, die, noctuque mille nocendi artes moliendo, nihil intentatum relinquit, omnia intentat, ut homines seducat, trahatque secum ad inferos. Quis ergo tantùm insaniat, ut credat, se, aliquid argumentando invenisse, quod nec Diabolus invenit? Aut meliùs logicam calere, quàm caleant Dæmones? Quâcumque ergo ex parte dilemma Hæreticorum expendatur, vanissimum est, & omnium hominum, Dæmonumque judicio plenè falsissimum: cessarent enim omnes insidiæ, & omnes tentationes, sic Diabulo philosophante: Aut Judas est prædestinatus, aut est præscitus: si prædestinatus; frustrà illum tento: si præscitus, amitto tempus, & operam, quia etiam me non tentante, & nihil agente, mecum erit in æternâ damnatione.

Regius Propheta desiderio fragrans, sciendi quinam essent electi pro Paradiso, sic ad Deum oravit: *Domine, quis habitabit in Tabernaculo tuo? Aut quid requiescit in Monte Sancto tuo?* Dei responsio fuit ista: *Qui ingreditur sinè maculâ, & operatur justitiam: Qui loquitur veritatem in corde suo; qui non egit dolum in linguâ suâ; nec fecit proximo suo malum, & opprobrium, non accepit adversùs proximos suos: Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus; timentes autem Dominum glorificat. Qui jurat proximo suo, & non decipit; qui pecuniam suam non dedit ad usuram; & munera super innocentem non accepit.* QUI FACIT HÆC, NON MOVEBITUR IN ÆTERNUM.

Prædicta supplicatio: *Domine, quis habitabit &c.* fuit facta à David, Viro secundùm cor Dei: responsio fuit data ab ipso Deo: Sensus litteralis, nullius indiget expositionis: Totum, quod continetur in prædicta responsione, nihil aliud est, quàm observantia mandatorum Dei: ergo qui vult habitare in Tabernaculo Dei, & requiescere æternaliter in Monte Sancto ejus, debet necessariò servare mandata Dei: ergo qui vult justificari non solùm debet credere, sed etiam debet necessariò servare præcepta.

Confirmatur hæc veritas authoritate Sacræ Scripturæ pluribus in locis: in Epist. 1. S. Petri Apostolorum Principis cap. 2. sic est scriptum: *Christus passus est pro vobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur* opera *ejus* -- & cit. Epist. cap. 1. *Et si Patrem invocatis eum, qui sinè acceptione personarum judicat secundùm*

cundùm uniuscujuscumque OPUS — Et in Epist. 2. cap. 1. sic: *Satagite, ut per* bona opera, *certam vestram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando: sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum Regnum Domini nostri* — In Epist. Apost. ad Rom. cap. 6. *Deus reddet unicuique secundùm* opera *ejus* — In Epist. ad Titum cap. 2. *Tu autem loquere, quæ decent sanam doctrinam . . . . In omnibus te ipsum præbe exemplum* bonorum operum. — In lib. Tobiæ cap. 11. *Bona est oratio cum* jejunio, *& eleemosina magis, quàm thesauros auri recondere, quoniam eleemosina à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam æternam.*

Orthodoxi vetustæ Ecclesiæ Patres; sicuti hanc innegabilem veritatem agnoverunt, sic illam posteris in eorum scriptis reliquerunt: S. Cyprianus in lib. de Unit. Eccl. circà med. sic scripsit: *Justitiæ opus est, ut* promereri, *quis possit Deum*: præceptis, & monitis ejus obtemperandum, *ut accipiant* merita nostra *mercedem* — S. Basilius Orat. in init. lib. Proverb. sic: *Omnes, qui viam Evangelicam incedimus, mercatores sumus*, per opera mandatorum, *nobis possessionem cælestium comparantes* — S. Hieronymus lib. 4. Comm. in cap. 23. Matt. sic: *Dominus cum dedisset mandata legis per Moysen; ad extremum, intulit hæc verba*: ligabis ea in manu tuâ, & erunt immota antè oculos tuos; *& est sensus*: *Præcepta mea sint in manu tua*, ut opere compleantur: *sint antè oculos tuos, ut die, ac nocte* mediteris in eis. — Sanctus denique Augustinus (alios prætereo, ne promissæ brevitatis terminos excedam) ille Augustinus, dico, tàm ab Hæreticis veneratus, ut idem *Calvinus* asserere non dubitaverit in *lib. 4. Instit. cap. 14. sect. 26.*, quod ex totà antiquitate sit optimus, & fidelissimus testis; *in lib. de fide, & operat. cap. 14.* sic scripsit: *Jam illud videmus, quod excutiendum est à cordibus Religiosis, ne malâ securitate, salutem suam perdant, &* bonis operibus, *vitam Dei tenere neglexerint*: Et cap. 15. circà medium sic: Si mandatis non servatis, *ad vitam veniri potest* per solam fidem, quæ sinè operibus mortua est: *illud deindè, quomodo verum erit, quod eis, quos ad sinistram positurus est, dicet: ite in ignem æternum, qui paratus est Diabulo, & Angelis ejus; nec increpat, quia in eum* non crediderunt, *sed quia* opera bona non fecerunt . . . . *Erit ergo æterna combustio, sicut ignis æternus, & eos in illum ituros* Veritas *dicit*,

cit, quorum non fidem, sed bona opera defuiſſe *declaravit*.

Quid clariùs, quid evidentiùs ex authoritate Sacræ Scripturæ, & ex teſtimonio Orthodoxorum primitivæ Eccleſiæ Patrum ad ſolatium Catholico-Romanorum, & perpetuam Hæreticorum confuſionem? Si nolunt credere, & confiteri, quod pro Juſtificatione, ultrà fidem, ſunt neceſſaria opera bona; ideò eſt, quia *malunt clauſis oculis in Montem offendere, quàm oculis apertis in illum aſcendere*, ut ait D. Auguſtinus.

Juſtitia, ut Virtus Cardinalis, generatim ſumpta, *eſt virtus, quâ Deo, ſibi, & proximo tribuitur, quod ſuum eſt*: ità in re communiter: dividitur in *Legalem*, *Commutativam*, & *Diſtributivam*: Prima, ideſt, *Legalis* eſt, quæ inclinat ad *obſervantiam legum*, quæ ſunt ad bonum commune ordinatæ; *Commutativa* eſt, quæ *æqualitatem* juxtà proportionem *arithmeticam* conſtituit per ſe, ideſt, *rei ad rem*; *Diſtributiva* eſt, quæ *æqualitatem* juxtà proportionem *geometricam* conſtituit per ſe, ideſt, *proportionis ad proportionem*, ſivè *rei* ad *perſonam*: ſicque medium juſtitiæ *commutativæ*, eſt medium *rei*; & medium *diſtributivæ*, eſt medium *rationis*.

Juſtum, ut aliquid dicatur, tria habere debet; nam debet eſſe *licitum* ſecundùm æquitatem; *decens* ſecundùm honeſtatem; *expediens* ſecundùm utilitatem.

L

Latria *eſt actus Religionis, qui convenit ſoli Deo*: In Latriâ tres reperiuntur actus: 1. actus *intellectus*, quo cognoſcitur maxima Dei Altitudo; 2. actus *voluntatis*, quo Homo, ipſi Deo, ſe ſubjicit; 3. actus *exterior*, quo Homo ſe proſternit Deo, ut genuflexiò, capitis denudatio, & hujuſmodi: Actus voluntatis eſt ipſamet adoratio; actus intellectus, & actus exterior præcipiuntur pro internâ ſimul, & externâ Latriâ.

Laus *eſt manifeſtatio alicujus excellentiæ cum affectu voluntatis*.

Alex. VIII. Propoſ. damnata 26. in ordine: Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana eſt.

Legatum *eſt donatio quædam, à Defuncto relicta, & ab hærede præſtanda*: ità in re communiter.

Hæres tenetur sub mortali, solvere legata tempore præscripto à Testatore; attamen si legatarius post Judicis monitionem fuerit per annum negligens in adimplendo aliquo onere, sibi à Testatore injuncto, privatur legato, & illud applicatur pro animâ Defuncti Testatoris.

Legatarius sciens Legatum, & potens illud petere; & per triginta annos, illud non petens; hæres Legantis, præscribere potest contrà rem legatam in pœnam negligentiæ Legatarii.

Legatum annuum relictum Uxori, donec *honestè* vixerit, amittitur per *publicam* fornicationem; non tamen per *occultam*, neque per *osculum*: In Legato de *alienandis alicui*, veniunt solùm necessaria pro victu, & vestitu.

Sex sunt regulæ servandæ in Legatis: 1. Legata intelligenda sunt juxtà consuetudinem Loci: *l. Minùs ff. de Legat.* 3.; 2. In Legatis ad pias causas, facilis est extensio, & larga interpretatio; *Bartol. in l. Titio §. Seja ff. de auro, & argento legato*; 3. In dubio favendum est causæ piæ: *l. sunt personæ, ff. de Relig., & sumpt.*; 4. In obscuris inspiciendum est, quod est verisimiliùs ex *regulis Juris in 6.*; 5. pro expresso haberi debet, quod Testator disposuisset, si interrogatus fuisset: *l. Titius, §. Lucius, ff. de liberis*; 6. Legato principali censetur Legatum accessorium: *Antonius à Spir. Sanc. de Testamento tract. 10. disp. 16. sect. 3. num. 146.*

Legatum in quinque casibus non debetur: 1. Si Legatarius præmoritur Leganti: sed si moritur post Testatoris mortem; debetur hæredibus Legatarii etiam hæreditate non additâ: *Vidal. de Legat. Si quis 2. ✠.*; 2. Per *notabilem* ingratitudinem Legatarii post Legatum, nisi posteà expresè, vel tacitè se reconciliaverint: *Ant. à Spir. Sanct. cit. sect. 15.*; 3. Si Legatum est de re alienâ, bonâ fide à Testatore acceptâ; 4. Extinctâ, vel consumptâ re legatâ per ipsum Legantem: *Ant. à Spir. Sanc. cit. sect. 13.*; 5. Legatum conditionale cessat, si purificetur conditio, antequam firmetur Legatum morte Testatoris.

Legata ad unum usum relicta, converti nequeunt in alium usum absque justâ, & rationabili causâ, & etiam interveniente legitimi Superioris consensu: ità *Bonac. tom. 2. de Contract. disp. 3. q. 17. §. 9.*; & ratio est, quia voluntas Testatoris servanda est ut lex, ut habetur ex *l. cap. ult.*, *cap. Ultima voluntas*.

Lex est ordinatio rationis ostendens Homini, quid faciendum, vel

vel omittendum sit in commune bonum instituta: sivè est Sanctio Sancta; jubens honesta, & prohibens contraria: *l. 2. ff. de legib.* Habet quinque actus; nempè: *Præcipere*; *Prohibere*; *Permittere*; *Punire*; *Præmiare*.

Lex dividitur in *Divinam*, & *Humanam*: Prima, idest, *Divina*, est illa, quæ à Deo est immediatè instituta, ut lex Mosaica, & Evangelica: Divina posteà dividitur in *Naturalem*, & *Positivam*: illa, idest, *Naturalis*, est illa, quæ à Deo sic est data, ut ratio naturalis hominis, sic eam dictet; & hujusmodi sunt decem Præcepta Decalogi, quæ à Deo immediatè condita fuerunt pro universo Orbe: *Positiva* est illa, quæ à Deo est data Hominibus, licèt aliàs lumen humanum, eam distinguere nequeat, nisi priùs per aliquam revelationem, illis manifestetur; & hujusmodi sunt leges cerimoniales, & aliquæ judiciales in veteri Testamento, quæ pro Populo Hæbraico, à Deo immediatè condita fuerunt; & præcepta Fidei, & Sacramentorum novi Testamenti, quæ immediatè à Jesu Christo Salvatore nostro, condita fuerunt pro universo Orbe, juxtà illud *Marci cap. ult. Euntes in Mundum universum prædicate Evangelium omni Creaturæ*.

Lex humana *est illa, quæ ab Hominibus est instituta, per potestatem ipsis à Deo datam*: Ad hoc, ut lex humana obliget, *quinque conditiones* habere debet: 1. quod sit justa; 2. quod sit legitimè promulgata; 3. quod sit usu acceptata; 4. quod non sit derrogata; 5. quod non sit invincibiliter, seù probabiliter ignorata: Ad hoc posteà, ut sit *justa*: *quatuor conditiones* requiruntur: 1. quod sit de materiâ bonâ; 2. quod sit instituta propter bonum commune; 3. quod sit instituta ab habente legitimam potestatem, & intrà terminos suæ potestatis; 4. quod in eâ servetur justitia distributiva: Porrò *quinque modis* redditur injusta: 1. quando repugnat legi Divinæ, & quibuscumque aliis præceptis obligantibus sub mortali; 2. quando adversatur communi bono; 3. quando excedit facultatem Legislatoris; 4. quando imponitur onus, improportionatum causæ; 5. quando fundatur in falsâ præsumptione contrà veritatem; & in his quinque casibus, non obligat in foro conscientiæ.

Hic tria sunt advertenda: 1. quod licèt *actus merè interni directè*, & *per se*, non cadant sub lege humanâ, cum solus Deus sit scrutator cordium; *per accidens* tamen, seù *indirectè*, & *concomitanter*, cadere possunt sub lege humanâ; & hoc liquet ex eo,

 quod

quod Ecclesia præcipit Confessionem Sacramentalem semel in anno (quando adest materia necessaria), ad cujus validitatem necessariò requiritur *DOLOR*, qui est *actus merè internus:* Secundò adv. est, quod licèt lex humana, numquam actus peccaminosos *licitè præcipere possit*; potest tamen aliquando licitè eos permittere, si tamen id exigit necessitas ad evitanda majora mala; non quidem approbando minus malum, ut licitum; sed solùm dissimulando ejus pœnam, juxtà illud vulgatum: ***Ex duobus malis majus est evitandum, eligendo minus***; non quidem minus malum approbando, sed solùm illud eligendo, tamquam medium necessarium simpliciter, pro evitando majori malo; Tertio adv. est, quod licèt sit de fide, quod lex *Veteris Testamenti*, ejusque obligatio cessaverit per introductionem *Legis Evangelicæ*: Præcepta tamen moralia remanserunt, & adhuc obligant, non tamen ut leges *Veteris Testamenti*, sed quatenùs sunt *Juris naturalis*; puta: *Non* occides; non mœchaberis; non furtum facies; non falsum testimonium dices &c. Idem dic. est etiam de aliquibus legibus judicialibus, ut de Decimis, quæ etiam nunc solvuntur Ecclesiæ Ministris juxtà illud *Matt. cap. 10. Dignus est Operarius mercede suá*.

Quinam posteà sint illi, qui legem humanam servare teneantur juxtà illud *Apost. ad Rom. c. 13. Omnis anima, sublimioribus Potestatibus subdita sit ... Subditi estote non solùm propter iram, sed etiam propter* conscientiam.

Resp. primò, quod legibus Papæ pro toto Orbe, legitimè latis, in iis omnibus, quæ concernunt *salutem animarum, rectamque Ecclesiæ gubernationem*; omnes baptizati non tantùm Catholici, sed etiam Hæretici, & Schismatici obedire tenentur: quod etiam teneantur Schismatici, & Hæretici; ratio evidens est; nam si obedire non tenerentur legibus Ecclesiasticis; frustrà tot leges pœnales in Jure Canonico, contrà illos latæ fuissent; sed hoc dicere omninò illicitum est: ergo &c. Secùs dic. de non baptizatis, licèt aliàs isti etiam teneantur ad leges Ecclesiasticas, quæ concernunt Jus Divinum naturale: immò si subsunt Ecclesiæ in temporalibus; tenentur obedire Papæ, ejusque Ministris quo ad ea, quæ eorum statum concernunt.

Resp. secundò, quod legibus inferiorum Prælatorum Ecclesiasticorum, non subsunt, nisi eorum subditi, & eo tempore solùm, quo intrà eorum Territorium existunt: idem dic. est de

Regularibus quo ad Leges, Statuta, & Ordinationes *Ordinariorum*, in iis tamen casibus, qui sunt in jure expressi, ut habetur ex *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 12.*; immò tenentur etiam ad leges Ordinariorum, quando ex earum transgressione, sequi potest scandalum publicum, dummodo tamen non repugnent eorum legibus, vel privilegiis, aut statui Religioso.

Resp. tertiò, quod neque Ecclesiæ, neque Personæ Ecclesiasticæ, neque eorum Bona subsunt legibus Civilibus, Statutisque Laicorum, nisi ab Ecclesiâ approbentur, sicuti expresse constat ex *Jure Canonico* pluribus in locis, & præsertim ex *cap. 7.*, *& 10. tit. de constitutio.*, licèt aliàs, quando agitur de publicâ utilitate; & leges Civiles non repugnant *statui Clericali*, aut *Ecclesiasticæ Immunitati*, ad eas teneantur ex vi *directivâ*, non tamen *coercitivâ*, ut communiter tenent DD., idem dic. est ad evitanda scandala, & pro conservandâ unitate, & pace Reipublicæ; vel etiam quando talis obligatio provenit etiam partim ab authoritate Ecclesiæ, nam ut dicitur in *cap. 1. de novi operis nunciat. Sicuti leges, non dedignantur Sacros Canones imitari; ità Sacrorum Canonum Statuta, Principum Constitutionibus adjuvantur*.

Resp. quartò, quod licèt Legislatores non subsint legibus, ab ipsis conditis ex vi *coercitivâ*, subsunt tamen ex vi *directivâ*; & ratio est, quia ex opposito, facilè scandalizarentur Subditi juxtà illud Salvatoris in *Matt. cap. 23. Alligant onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea movere*: Hoc totum tamen intelligendum est, quando leges afficiunt Legislatorem æquè, & Subditos, non tamen, quando afficiunt tantummodo Subditos; puta, de solvendis tributis; de non deferendis armis in Civitate, & hujusmodi.

Resp. quintò, quod *Peregrini*, *Advenæ*, *Hospites &c.* tenentur: 1. legibus communibus totius Ecclesiæ ubicumque existunt; 2. tenentur legibus illius loci, ubi domicilium habent; & hoc à primâ die, quâ ibidem inhabitant; 3. tenentur legibus loci, ubi sunt per transitum, si ibi saltem per quindecim dies, moram facere volunt; & hujus ratio est, quia hoc exigit Reipublicæ quies, nam e contrario, perturbaretur; 4. tenentur servare formam contractuum, præscriptam, ubi inveniuntur in *emptione*, scilicet, & *venditione*, & in *solutione vectigalium*, alicui contractui appositorum, ut communiter tenent DD., & juxtà *Mastrium dist. 2. Theol. Moral. num. 119.*, & alios, sunt etiam adstricti legibus, & con-

quod Ecclesia præcipit Confessionem Sacramentalem semel in anno (quando adest materia necessaria), ad cujus validitatem necessariò requiritur *DOLOR*, qui est *actus merè internus:* Secundò adv. est, quod licèt lex humana, numquam actus peccaminosos *licitè præcipere possit;* potest tamen aliquando licitè eos permittere, si tamen id exigit necessitas ad evitanda majora mala; non quidem approbando minus malum, ut licitum; sed solùm dissimulando ejus pænam, juxtà illud vulgatum: *Ex duobus malis majus est evitandum, eligendo minus;* non quidem minus malum approbando, sed solùm illud eligendo, tamquam medium necessarium simpliciter, pro evitando majori malo; Tertio adv. est, quod licèt sit de fide, quod lex *Veteris Testamenti*, ejusque obligatio cessaverit per introductionem *Legis Evangelicæ:* Præcepta tamen moralia remanserunt, & adhuc obligant, non tamen ut leges *Veteris Testamenti*, sed quatenùs sunt *Juris naturalis*; puta: *Non* occides; non mœchaberis; non furtum facies; non falsum testimonium dices &c. Idem dic. est etiam de aliquibus legibus judicialibus, ut de Decimis, quæ etiam nunc solvuntur Ecclesiæ Ministris juxtà illud *Matt. cap.* 10. *Dignus est Operarius mercede suá.*

Quinam posteà sint illi, qui legem humanam servare teneantur juxtà illud *Apost. ad Rom. c.* 13. *Omnis anima, sublimioribus Potestatibus subdita sit ... Subditi estote non solùm propter* iram, *sed etiam propter* conscientiam.

Resp. primò, quod legibus Papæ pro toto Orbe, legitimè latis, in iis omnibus, quæ concernunt *salutem animarum, rectamque Ecclesiæ gubernationem;* omnes baptizati non tantùm Catholici, sed etiam Hæretici, & Schismatici obedire tenentur: quod etiam teneantur Schismatici, & Hæretici; ratio evidens est; nam si obedire non tenerentur legibus Ecclesiasticis; frustrà tot leges pænales in Jure Canonico, contrà illos latæ fuissent; sed hoc dicere omninò illicitum est: ergo &c. Secùs dic. de non baptizatis, licèt aliàs isti etiam teneantur ad leges Ecclesiasticas, quæ concernunt Jus Divinum naturale: immò si subsunt Ecclesiæ in temporalibus; tenentur obedire Papæ, ejusque Ministris quo ad ea, quæ eorum statum concernunt.

Resp. secundò, quod legibus inferiorum Prælatorum Ecclesiasticorum, non subsunt, nisi eorum subditi, & eo tempore solùm, quo intrà eorum Territorium existunt: idem dic. est de

Regu-

Regularibus quo ad Leges, Statuta, & Ordinationes *Ordinariorum*, in iis tamen casibus, qui sunt in jure expressi, ut habetur ex *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 12.*; immò tenentur etiam ad leges Ordinariorum, quando ex earum transgressione, sequi potest scandalum publicum, dummodo tamen non repugnent eorum legibus, vel privilegiis, aut statui Religioso.

Resp. tertiò, quod neque Ecclesiæ, neque Personæ Ecclesiasticæ, neque eorum Bona subsunt legibus Civilibus, Statutisque Laicorum, nisi ab Ecclesiâ approbentur, sicuti expresè constat ex *Jure Canonico* pluribus in locis, & præsertim ex *cap. 7.*, *& 10. tit. de constitutio.*, licèt aliàs, quando agitur de publicâ utilitate; & leges Civiles non repugnant *statui Clericali*, aut *Ecclesiasticæ Immunitati*, ad eas teneantur ex vi *directivâ*, non tamen *coercitivâ*, ut communiter tenent DD., idem dic. est ad evitanda scandala, & pro conservandâ unitate, & pace Reipublicæ; vel etiam quando talis obligatio provenit etiam partim ab authoritate Ecclesiæ, nam ut dicitur in *cap. 1. de novi operis nunciat. Sicuti leges, non dedignantur Sacros Canones imitari; ità Sacrorum Canonum Statuta, Principum Constitutionibus adjuvantur*.

Resp. quartò, quod licèt Legislatores non subsint legibus, ab ipsis conditis ex vi *coercitivâ*, subsunt tamen ex vi *directivâ*; & ratio est, quia ex opposito, facilè scandalizarentur Subditi juxtà illud Salvatoris in *Matt. cap. 23. Alligant onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea movere*: Hoc totum tamen intelligendum est, quando leges afficiunt Legislatorem æquè, & Subditos, non tamen, quando afficiunt tantummodo Subditos; puta, de solvendis tributis; de non deferendis armis in Civitate, & hujusmodi.

Resp. quintò, quod *Peregrini*, *Advenæ*, *Hospites &c.* tenentur: 1. legibus communibus totius Ecclesiæ ubicumque existunt; 2. tenentur legibus illius loci, ubi domicilium habent; & hoc à primâ die, quâ ibidem inhabitant; 3. tenentur legibus loci, ubi sunt per transitum, si ibi saltem per quindecim dies, moram facere volunt; & hujus ratio est, quia hoc exigit Reipublicæ quies, nam e contrario, perturbaretur; 4. tenentur servare formam contractuum, præscriptam, ubi inveniuntur in *emptione*, scilicet, & *venditione*, & in *solutione vectigalium*, alicui contractui appositorum, ut communiter tenent DD., & juxtà *Mastrium dist. 2. Theol. Moral. num. 119.*, & alios, sunt etiam adstricti legibus, &

con-

consuetudinibus particularium locorum, per quæ transitum faciunt, licèt per breve tempus alicujus negotii causâ ibi permaneant per modum Hospitii: *Sanchez* tenet contrariam opinionem, sed cum duplici restrictione, idest, dummodo non vigeat obligatio proprii domicilii; & dempto scandalo; 5. tenentur legibus Universalis Ecclesiæ vigentibus ubicumque inveniuntur, licèt in ipsorum Patriâ ex speciali privilegio, aut consuetudine legitimè præscriptâ non sint obligati: ità communiter DD.; & ratio est, quia sicuti talia privilegia, aut consuetudo sunt *localia*; consequenter eximunt ab obligatione tantummodo in *illo loco*, ubi vigent; 6. Non tenentur præceptis Juris communis etiam in suâ Patriâ vigentibus, si hæc non sunt in usu, ubi per modum hospitii inveniuntur; & ratio est, quia quisque tutâ conscientiâ, se potest accomodare rationabilibus consuetudinibus loci, ubi existit, ut passim dicunt DD.

Quæritur primò, an lex pænalis obliget statim ad pænam subeundam? Resp. cum distinctione, & primò *affirmativè*, loquendo de pænâ, quæ non requirit *actionem*, sed solùm consistit in *passione*, ut pæna irregularitatis ex delicto; & pæna non petendi debitum propter supervenientem affinitatem, & hujusmodi; & *negativè*, loquendo de pæna, quæ requirit *actionem*; puta, solutionem pecuniæ, exilium, & hujusmodi, nisi tamen expressè statuatur in *Jure*, ut de illis, qui obtinuerunt Beneficium Parochiale, qui, si intrà annum ex propriâ culpâ non ordinantur, tenentur illud dimittere.

Quæritur secundò, an Ecclesia possit *directè*, & *per se* præcipere actus *merè internos*? Resp. *affirmativè* (licèt superiùs dixerim, quod solùm *indirectè*, & *concomitanter*) Hoc autem deducitur ex *Trid. sess. 13. in Decreto de SS. Eucharistiâ*, ubi interdicitur, ne de SS. Eucharistiâ aliter *credatur*, quàm quod in eôdem Decreto est definitum; sed credere est actus purè internus: ergo Ecclesia potest *directè*, & *per se* præcipere actus merè internos.

Ex prædictis sequitur, quod Ecclesia non solùm exercere potest potestatem *Jurisdictionis*, quæ in Hominum *utilitatem* pertinent, ut de dispensatione in votis *merè internis*; sed etiam *legislativam*, & *coactivam*, ut expressè constat ex *primâ Propos. dam. ab Alex. VII.*, quæ prohibent ad practicam deduci, quæ spectant ad actus *Fidei*, *Spei*, & *Charitatis*, qui sunt *actus merè interni*; & de Propositionibus ab Innoc. XI. damnatis 5., 6., & 7., quæ spectant

ad

ad actus merè internos de *diligendo* proximo; & de Propos. 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., in quibus partim præcipiuntur; & partim prohibentur *actus merè interni*.

Quæritur tertiò, an declarationes Sac. Cong. Conc. habeant vim legis in utrôque foro? Resp. *affirmativè*: ità *Rodr. q. Regul. tom. 1. q. xi. a. 2.*, Miran. in *Man. tom. 2. q. 26. a. xi.*, Castropal. *tom. 1. tr. 3. disp. 5. par. 3. §. 1. num. 6.*, Fagnan. *lib. 1. Decret. cap. Quoniam 13. de constit. num. 6.*, & plures alii; & ratio est, quia tales declarationes non fiunt, nisi priùs consulto Papâ, & cum authoritate Cardinalibus à Papâ traditâ, interpretandi Decreta Concilii, ut constat ex *Bullâ Pii IV.*, quæ incipit: *Benedictus Deus &c.*, & ex aliâ *Sixti V.*, quæ incipit: *Immensa &c.* Cum autem declaratio legis facta ab eo, qui à legis Conditore, habet Jus interpretandi legem, illamque declarandi, non differat à lege declaratà, ut constat ex *l. Hominis, & rei, §. Verbum ex legib. §. de verb. signif.*; & ex *l. Qui testam., §. Mulier ¶. argum. ff. de testam.*, indè sequitur, quod declarationes *Sac. Cong. Conc.* habeant vim legis.

Adv. est, quod, quando *Sac. Congr. Conc.* vult novam legem condere; illam priùs à Summo Pontifice jam approbatam, & roboratam solemniter publicare facit, ut liquet in Decretis de *Apostatis*, & *Ejectis*; de *Celebratione Missarum*; de rebus *Regularium* non alienandis &c., & hoc ad differentiam declarationis legis, quæ non facit *novum Jus*, sed solùm declarat, & manifestat Jus, quod *priùs* erat conditum.

Quæritur quartò. Quâ de causâ multæ leges, ac Bullæ Pontificiæ, in variis Regionibus non obligent, quæ in aliis obligant? Resp. cum *Herinez disp. 3. de legibus num. 117.*, quod in illis Regionibus, vel non fuerunt publicatæ; vel si fuerunt publicatæ, non fuerunt ex aliquo justo motivo usu acceptatæ; vel si fuerunt & publicatæ, & usu acceptatæ, fuerunt ex post per consuetudinem in contrarium derrogatæ.

Addo hoc tamen, quod, quando lex sinè rationabili causâ non est acceptata, non cessat obligare juxtà illud *cit. Apost. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*, ex quo sequitur, quod Subditi peccant, si non observant justas leges, à Superioribus conditas, licèt aliàs, quando lex non est acceptata, & Superior non instat pro acceptatione, & observantiâ; tunc contrà eam habet locum præscriptio, & consuetudo contraria, ità quod, si ex justâ, & ratio-

rationabili causâ à majori, & saniori parte Communitatis, non est acceptata, non obligat.

An posteà peccent, qui non observant legem tempore intermedio inter promulgationem legis, & præscriptionem? Resp. esse controversum inter DD., licèt *negativa* opinio, quam tenent *Becan.*, *Mastrius*, & alii contrà *Bonac.*, videatur esse probabilior; & ratio est, quia in tali casu rationabiliter præsumi debet de Superioris benignitate, quod non velit, nec patiatur, Subditos per multum temporis in malâ conscientiâ permanere.

Tunc autem dicitur *consuetudo rationabilis*, quando non adversatur Juri Divino, aut naturali; nec reprobatur ab Ecclesiâ; neque peccandi occasionem præbet; vel quâcumque aliâ ratione, utilitati communi non est perniciosa.

Quantum tempus posteà requiratur ad hoc, ùt consuetudo dici possit *legitimè præscripta*? Resp. sufficere *decennium* contrà legem civilem; nam decennium in Jure appellatur *longum tempus*, ut habetur ex *l. super longi*, *C. de præscript.*, idem quoque dic. contrà legem Canonicam, ut cum multis aliis tenet *Lessius lib. 2. de Justitia, & Jure cap. 6. n. 46.*, licèt aliàs quamplurimi alii DD. asserant, quod contrà legem Canonicam, requirantur quadraginta anni.

Adv. est, quod licèt *lex humana*, tolli possit per contrariam consuetudinem, legitimè præscriptam, ut suprà dixi; numquam tamen *Lex Divina*, aut *naturalis*, nam consuetudo in contrarium, vera corruptela est, & dici debet.

Quæritur ultimò, an *Lex*, & *Præceptum* differant inter se? Resp. *affirmativè*, & tribus modis: 1. quia simplex præceptum, immediatè fertur in singulares personas, illas afficiendo ubicumque sunt; Lex verò afficit solùm subditos in Territorio Legislatoris existentes; 2. quia præceptum plerumque extinguitur extinctis personis, quibus fuit factum; lex autem sicuti imponitur toti Communitati, sic etiam afficit præsentes, & futuros; 3. quia præceptum cessat per cessationem officii, vel per obitum Legislatoris; lex verò semper durat, donec revocetur.

Alex. VII. Propos. damn. 28. in ordine: Populus non peccat, licèt absque ullâ causâ, non recipiat legem, à Principe promulgatam.

Libellus famosus *est Scriptura, quæ alicujus infamiam secretam continet, ut publicetur*: ex genere suo, est peccatum mortale,

tale. Pœna contrà componentes, projicientes, invenientes, & non scindentes, sed manifestantes; de Jure Civili est capitalis, ut videri potest in *tit. de famosis libellis*, & alibi.

Liberum arbitrium, *est facultas rationis, & voluntatis, quâ eligitur Bonum gratiâ assistente, Malum gratiâ desistente*: ità D. August. in *epist*. 89. *q*. 2.

Quod in Homine detur liberum arbitrium, ità quod extendere possit manum suam, sivè ad aquam, sivè ad ignem, idest, eligere possit quodcumque ex duobus contrariis, idest, aut bonum, aut malum ad libitum suæ propriæ voluntatis? Nullus baptizatus, qui habeat usum rationis, & sit sanæ mentis, hoc negare audebit, cum talis veritas luce Solis splendidior, ex infallibili Sacræ Scripturæ testimonio appareat. *lib. Proverb. cap*. 1.: Vocavi, & renuistis: *Job cap*. 24. Ipsi rebelles fuerunt lumini: *Matt. cap*. 23. Quoties volui congregare filios tuos sub alas..., & noluisti: *Act. Apost. cap*. 7. Vos semper Spiritui Sancto resistitis. Quid clariùs? Quid evidentiùs? Verùm si quis Vespertilio à luce abhorrens, liberum arbitrium in Homine adhuc pertinaciter negare auderet; non aliâ ratione, neque demonstrativo argumento convinci deberet, quàm cum acrissimâ torturâ, & eum acrissimè torquere, donec altâ, clarâ, & intelligibili voce confiteretur, quod torquens verè habeat liberum arbitrium eligendi unum ex duobus oppositis, videlicèt, vel progrediendi in illâ acrissimâ torturâ, vel desistendi ab illâ.

Locatio est contractus, quo mercede conceditur Persona, vel res ad usum, vel fructum: est in gratiam utriusque, idest, tàm locatoris, quàm conductoris, & consequenter uterque tenetur de culpâ levi.

Lucrum non dicitur, nisi deductis expensis, & est illud, quod quis habet, vel acquirit, quod aliàs suum non erat.

Ludus *est contractus, quo ludentes res suas exponunt periculo amissionis, propter spem acquirendi rem alienam, ludo expositam*: ità in re communiter.

Ludus Jure naturæ est licitus, dummodo tres conditiones concurrant: 1. quod ludentes disponere possint de re, ludo expositâ, ut suâ, & sinè gravi damno proprio, vel alieno; 2. quod non interveniat fraus contrà leges ludi, quia esset contrà justitiam, obligantem ad restitutionem; 3. quod unus alterum non trahat ad ludendum vi, vel metu; fraude, vel dolo.

Clericis tàm Sæcularibus, quàm Regularibus Jure Canonico est

 pro-

prohibitus alearum lusus, ut habetur ex *Can.* 42., & 43. *Apostol.*, & *Trid. sess.* 22. *de ref. cap.* 1., quoad hoc, innovavit omnes antiquos Canones.

Quocumque ludo prohibito, aliquis lucratus est; non tenetur ad restitutionem, nisi post declaratoriam Judicis sententiam.

Luxuria tertium peccatum capitale *est inordinatus appetitus, vel usus venereorum*: ità in re communiter: Species luxuriæ sunt novem: 1. simplex Fornicatio; 2. Stuprum; 3. Adulterium; 4. Incestus; 5. Raptus; 6. Sacrilegium; 7. Molities; 8. Sodomia; 9. Bestialitas: prædictis novem *Mastrius disp.* 15. *Theol. Moral. n.* 142. addit indebitum modum cocumbendi, qui est præter naturam; & quatuor modis fieri potest; nempè: stando, sedendo, fœminæ succumbendo, & præposterè, licèt in vase naturali; licèt aliàs quòcumque ex prædictis quatuor modis fiat, non fit ex se, nisi peccatum veniale, dempto tamen periculo abortus, vel quod impediri possit generatio, quia tunc mortale etiam inter conjugatos.

Hic adv. est cum *Herinez disp.* 2. *de temperant. quæst.* 3. *n.* 29., quod propriè loquendo sola fornicatio, & peccata contrà naturam, idest, molities, sodomia, & bestialitas, specie distinguuntur in genere luxuriæ, nam cætera quantùm ad malitiam luxuriæ conveniunt cum simplici fornicatione, cui singula alia superaddunt specialem malitiam extrà genus luxuriæ; sicque stuprum superaddit violentiam; adulterium, injustitiam; incestus, irriverentiam sanguini, & naturæ; raptus, injustitiam; sacrilegium, violationem personæ Deo dicatæ per votum castitatis, vel loci Sacri.

Quæritur, an dari possit parvitas materiæ in rebus *luxuriosis*, & in rebus *venereis*? Resp. cum *Mastrio disp.* XI. *Theol. Moral. n.* 145., & aliis, ibi citatis, *negando* dari posse parvitatem materiæ, in rebus *venereis*; & ratio est, quia cum venereæ sint; sunt etiam inchoatio pollutionis, vel copulæ, quæ inter solutos est semper lethaliter peccaminosa, dummodo sit voluntaria: admittit tamen idem *Mastrius* parvitatem materiæ in rebus *luxuriosis*, eo quod luxuria latè patet ad omnem culpam pertinentem maximè ad sensum tactus; undè tactus levis ex joco, vel curiositate, non est nisi venialiter peccaminosus. *Sanchez lib.* 5. *in Decal. c.* 6. *n.* 22., admittit parvitatem materiæ in re *venereâ*, cum hâc tamen restrictione; nempè: vel ratione *imperfecti consensus*; vel ob *defectum plenæ advertentiæ*, negando de cætero dari posse parvitatem materiæ in *rebus venereis* in quòcumque alio casu, exceptis prædictis duo-

duobus: & idem *Sanchez loco cit.* dicit, hanc opinionem approbatam fuisse à Summis Pontificibus *Clem. VIII.*, & *Paulo V.*, & concordat cum Propos. damn. ab Alex. VII., quæ est 40. in ordine, & infrà ponetur.

Licèt tamen in *venereis*, non detur parvitas materiæ; in duobus tamen casibus, nullum est peccatum: 1. In casu violentiæ ex parte patientis, dummodo interiùs non consentiat actui; 2. in casu privationis usus rationis in actu exercito ex parte agentis, ut in amentibus, & ebriis, dummodo isti non præviderint ebrietatem, & causam dederint ebrietati.

Hic ponuntur omnes propositiones damnatæ, ad quamcumque speciem luxuriæ, spectantes.

Alex. VII. Propos. damn. 24. in ordine: Molities, sodomia, & bestialitas, sunt peccata ejusdem speciei infimæ; ideòque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem; & Propos. 40.

40 *Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur; secluso periculo ulterioris consensus, & pollutionis; & Propos. 41.*

41 *Non est obligandus Concubinarius ad ejiciendam Concubinam, si hæc esset nimis utilis ob delectamentum Concubinarii, dum defficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam; & aliæ culpæ tedio magno afficerent Concubinarium, & alia famula nimis difficilè inveniretur.*

Innoc. XI. Propos. damn. 9. in ordine: Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, nullum est peccatum; & Propos. 48.

48 *Tàm clarum videtur, fornicationem secundùm se, nullam involvere malitiam; & solùm esse malam, quia prohibitam, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur; & Propos. 49.*

49 *Molities jure naturæ prohibita non est; undè si Deus illam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali; & Propos. 50.*

50 *Copula cum conjugatâ consentiente Marito, non est adulterium; ideòque sufficit dicere in Confessione, se fornicatum fuisse; & Propos. 51.*

51 *Famulus, qui submissis humeris, scienter adjuvat Herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam Virginem; & multoties*

L

toties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti; puta, ne à Domino malè tractetur; ne torvis oculis aspiciatur, aut de Domo expellatur.

M

MAgia duplex est *naturalis*, scilicet, & *superstitiosa*, seù *diabolica*: Prima, idest, *naturalis*, est *ratio quædam, operandi mira per causas merè naturales sinè Dæmonis opere*; & hæc non est peccaminosa, benè tamen periculosa; undè *Lessius lib. 2. de Just., & Jure cap. 44. n. 7.* dicit omnes libros, qui magiam naturalem continent, suspectos esse habendos; & tamquam periculosos præsertim à Juvenibus esse vitandos.

Magia *superstitiosa*, seù *diabolica* est *potestas inordinata faciendi, quod est suprà naturam*: Habet duplicem finem; nempè: commodum proprium, vel alienum; & alterius malum, quod est contrà justitiam.

Si Magus habet errorem in intellectu cum pertinaciâ, est etiam Hæreticus, licèt aliàs sit semper de hæresi, vel apostasiâ suspectus, cum Dæmon ab hujusmodi perditis hominibus exigere soleat abjurationem veræ fidei, adorationes, sacrificia, & similia.

Magiæ *diabolicæ* primus inventor, & Magister fuit *Zoroastes Batrianorum Rex*, de quo *Plinius lib. 7. cap. 1.* scripsit, quod ridendo egressus fuit ex utero Matris.

Maledictio *est, quâ quis alteri imprecatur aliquod malum*; puta, ut Diabolus illum rapiat, ut laqueo suspendatur, & hujusmodi: ex genere suo est peccatum mortale, sed duo excusant à mortali; nempè: parvitas materiæ; & indeliberatio actus: si maledictio fit in *absentiâ*; opponitur *charitati*, & spectat ad peccatum odii; & si fit in *præsentiâ*; non solùm opponitur *charitati*, sed etiam *justitiæ*, & pertinet ad peccatum contumeliæ.

Maleficium *est ars nocendi aliis Dæmonis potestate*: ità in re communiter: duplex est; *veneficum*, scilicet, & *amatorium*, & utrumque triplicem habet malitiam; nempè: *Recursum ad Dæmonem*, quod est contrà Religionem, & primum Præceptum Decalogi; *abusum rerum Sacrarum*, quod habet malitiam sacrilegii, & *damnum* illatum Hominibus, sivè in Personâ, sivè in rebus, quod est contrà justitiam. Si

Si maleficus habet errorem in intellectu, quod illæ adorationes, quas Dæmoni præstat, illi debeantur ut Deo, est Hæreticus.

Si ad conficienda maleficia, utitur Sacramentis, Sacramentalibus, vel rebus Sacris; tenetur hoc exprimere in Confessione, quia abusus talium rerum, induit malitiam sacrilegii.

Licèt maleficus, quando ad tollendum maleficium, à se factum, utitur alio maleficio; ordinariè loquendo, duo peccata mortalia committat propter recursum ad Dæmonem, & abusum rerum Sacrarum; attamen potest etiam sinè ullo peccato, maleficium à se factum destruere; puta, vel destruendo signum, à se factum, ne duret; & quo durante, durat pactum vexandi; vel in casu, quo maleficus didicisset à Dæmone aliquem modum licitum, aut secretum naturale destruendi maleficium, à se factum, nam in utrôque casu, vel uti potest tali modo licito; vel secreto naturali ad destruendum maleficium à se, vel etiam ab aliis maleficis factum: ità cum pluribus aliis *Leander tr. 9. in Decal. disp. 3. q. 26.*

Mandatum *est gratuita susceptio aliquid exequendi, quod alius formaliter, vel virtualiter injunxit*: est contractus gratuitus, & in gratiam solius dantis, & consequenter suscipiens non tenetur, nisi de culpâ latâ.

Martyrium, *est cruciatus letalis pro Christi fide, aut verâ virtute, voluntariè susceptus*: ità in re communiter.

Ad hoc, ut in *adultis* dici possit verum martyrium; duo copulativè requiruntur; nempè: vera fides in *intellectu*, & *pia voluntas* tollerandi mortem pro Christi fide, aut verâ virtute supernaturali.

In *adultis non baptizatis*, qui pro Christi fide occiduntur; requiritur etiam *attritio supernaturalis*; & sivè sint baptizati, sivè non baptizati; requiritur, quod occisor occidat in odium Christi; aut in contemptum veræ Fidei; vel Ecclesiæ Catholicæ.

Parvuli baptizati, qui licèt nullum actum intellectus, & voluntatis elicere possunt: si in odium Fidei occiduntur, sunt veri Martyres, ut patet non solùm de *Sanctis Innocentibus*, sed etiam ex generali Christi promissione in *Matt. cap.* 10. *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam*: & si non sunt baptizati; occisio est illis Baptismus sanguinis; quod etiam intelligi debet, si in utero Matris occiduntur propter Christum, ut potè, proprio sanguine baptizati.

Quæritur primò, an si Tyrannus in odium Fidei occidendo,

alios

alios prætextus fingat, dici debeat martyrium? Resp. *affirmativè*; & hoc liquet in Jesu Christo Redemptore nostro, Martyrum Duce, qui ideò à Judæis crucifixus fuit, quia illis prædicabat viam salutis æternæ, & veritatem; sed altero prætextu, & falso: quia (ut dixerunt Judæi Pilato), se volebat facere Regem.

Quæritur secundò, an milites, pugnantes contrà Infideles ex motivo Religionis Catholicæ, si occiduntur, dici debeant Martyres? Resp. *negativè*; & ratio est, quia licèt occidantur ex motivo Religionis Catholicæ; occisio tamen non evenit illis, ut acceptata à voluntate, sed potiùs ex necessitate pugnando: hoc autem confirmatur ex *Epist. 1. D. Petri cap. 2.*, *Quique cum pateretur, non comminabatur* (sermo S. Petri est de Passione Jesu Christi); aliàs ipsi milites, in bello morientes ex prædicto motivo (si cætera concurrunt), exercent actum valdè meritorium.

Quæritur tertiò, an morientes morte naturali, sed in Carcere detenti propter Fidem Catholicam; vel propter ipsam Fidem Catholicam in exilium missi, sint veri Martyres? Resp. *affirmativè*, dummodò tamen *Carcer*, vel *exilium* fuerint *causa efficiens* præmaturæ mortis; & hoc patet exemplo Sanctorum Martyrum Marcelli, Joannis, Silverii, & plurium aliorum, qui pro Fide Christianâ in Carceribus detenti, & in exilium missi, ibi ærumnis confecti. obierunt, quos aliàs Ecclesia Catholica, ut veros Martyres veneratur.

Quæritur quartò, an morientes in causâ piâ, v. g. in servitio pestiferorum, sint veri Martyres? Resp. *negativè*, licèt aliàs veluti Martyres, Religiosa Fidelium Fides venerari consuevit, ut legitur in *Martyrologio Romano sub die 28. Februarii*: Quod posteà dici nequeant veri Martyres, ex hoc patet, quod mors eisdem non infertur, neque ex odio Christi, aut Catholicæ Fidei; neque ex causâ alicujus veræ virtutis supernaturalis, quod est de essentiâ Martyrii.

Quæritur quintò, an Martyres desiderio sint veri Martyres? Resp. *negativè*; & ratio est, quia re ipsâ non sustinent cruciatus, neque mortem propter Christum, vel Fidem Catholicam, aut aliquam veram virtutem supernaturalem, licèt hoc facere desiderent, & consequenter dici nequeunt veri Martyres, & hoc patet (inter alios, qui desiderio flagarunt mortem subire pro Christo, & animarum salute) in Seraphico Francisco, de quo legitur in Antiphonâ ad Benedictus: *O Martyr desiderio Francisce &c.*, quem

quem tamen Ecclesia non veneratur ut Martyrem.

Matrimonium juxtà *Scotum in 4. dist. 26. quæst. un. §. De quintá*, tripliciter distingui debet; nam aliud est *Matrimonium*; aliud *Contractus* matrimonii; & aliud *Sacramentum* matrimonii: Matrimonium *est illa mutua obligatio, quâ Conjuges inter se mutuò, & indissolubiliter obligati permanent*: Contractus Matrimonii *est ille mutuus actus voluntatis, exteriùs expressus, quo Conjuges contrahunt Sponsalia de præsenti*: Sacramentum Matrimonii (quod est septimum novæ legis Sacramentum), *est signum sensibile, ex Christi institutione in dignè contrahentibus, causans gratiam ex opere operato*; & de hoc principaliter hìc est sermo.

Materia *remota* hujus Sacramenti, sunt corpora mutuò tradenda; *proxima*, est corporum traditio: *Forma* sunt verba, vel signa externa mutui consensus: *Ministri*, sunt ipsimet Sponsi contrahentes per verba de præsenti: *Finis principalis* hujus Sacramenti, tàm in fieri, quàm in facto esse, debet esse Proles, ut Deo serviat; *minùs principalis*, est remedium contrà concupiscentiam.

Ad validitatem Matrimonii, requiritur præsentia physica Parochi, qui debet esse proprius saltem unius contrahentium, & cum duobus saltem Testibus, qui sint doli capaces.

Matrimonium antè Adami peccatum, institutum fuit à Deo in Paradiso Terrestri in officium naturæ; post peccatum Adami; illud idem, quod institutum fuerat in officium naturæ, remansit in remedium concupiscentiæ; & in lege gratiæ; illud ipsum, fuit à Christo elevatum ad *esse Sacramenti*, quando confirmando primam institutionem, à Deo factam in Paradiso Terrestri, sic dixit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet: Matt. cap.* 10.

Est de fide, quod Matrimonium baptizatorum est verè, ac propriè Sacramentum, gratiam conferens ex opere operato, ut habetur ex *Trid. sess. 7. Can. 6.*, dummodo tamen contrahentes habeant intentionem faciendi rem Sacram; nam si sunt rudes, nescientes Matrimonium esse Sacramentum, ac proindè non habent intentionem faciendi rem Sacram, perficiunt Matrimonium in esse *contractus*, non verò in esse *Sacramenti*: idem dic. de Matrimonio contracto inter fidelem, & infidelem cum dispensatione Papæ: an idem sit dicendum de Matrimonio contracto per Procuratorem? Resp., quod licèt aliqui teneant *affirmativam* opinionem; *negativa* tamen, ut probabilior sequenda est.

Datur

alios prætextus fingat, dici debeat martyrium? Resp. *affirmativè*; & hoc liquet in Jesu Christo Redemptore nostro, Martyrum Duce, qui ideò à Judæis crucifixus fuit, quia illis prædicabat viam salutis æternæ, & veritatem; sed altero prætextu, & falso: quia (ut dixerunt Judæi Pilato), se volebat facere Regem.

Quæritur secundò, an milites, pugnantes contrà Infideles ex motivo Religionis Catholicæ, si occiduntur, dici debeant Martyres? Resp. *negativè*; & ratio est, quia licèt occidantur ex motivo Religionis Catholicæ; occisio tamen non evenit illis, ut acceptata à voluntate, sed potiùs ex necessitate pugnando: hoc autem confirmatur ex *Epist. 1. D. Petri cap. 2.*, *Quique cum pateretur, non comminabatur* (sermo S. Petri est de Passione Jesu Christi); aliàs ipsi milites, in bello morientes ex prædicto motivo (si cætera concurrunt), exercent actum valdè meritorium.

Quæritur tertiò, an morientes morte naturali, sed in Carcere detenti propter Fidem Catholicam; vel propter ipsam Fidem Catholicam in exilium missi, sint veri Martyres? Resp. *affirmativè*, dummodò tamen *Carcer*, vel *exilium* fuerint *causa efficiens* prææmaturæ mortis; & hoc patet exemplo Sanctorum Martyrum Marcelli, Joannis, Silverii, & plurium aliorum, qui pro Fide Christianâ in Carceribus detenti, & in exilium missi, ibi ærumnis confecti. objerunt, quos aliàs Ecclesia Catholica, ut veros Martyres veneratur.

Quæritur quartò, an morientes in causâ piâ, v. g. in servitio pestiferorum, sint veri Martyres? Resp. *negativè*, licèt aliàs veluti Martyres, Religiosa Fidelium Fides venerari consuevit, ut legitur in *Martyrologio Romano sub die 28. Februarii*: Quod posteà dici nequeant veri Martyres, ex hoc patet, quod mors eisdem non infertur, neque ex odio Christi, aut Catholicæ Fidei; neque ex causâ alicujus veræ virtutis supernaturalis, quod est de essentiâ Martyrii.

Quæritur quintò, an Martyres desiderio sint veri Martyres? Resp. *negativè*; & ratio est, quia re ipsâ non sustinent cruciatus, neque mortem propter Christum, vel Fidem Catholicam, aut aliquam veram virtutem supernaturalem, licèt hoc facere desiderent, & consequenter dici nequeunt veri Martyres, & hoc patet (inter alios, qui desiderio flagarunt mortem subire pro Christo, & animarum salute) in Seraphico Francisco, de quo legitur in Antiphonâ ad Benedictus: *O Martyr desiderio Francisce &c.*, quem

quem tamen Ecclesia non veneratur ut Martyrem.

Matrimonium juxtà *Scotum in 4. dist. 26. quæst. un. §. De quintâ*, tripliciter distingui debet; nam aliud est *Matrimonium*; aliud *Contractus* matrimonii; & aliud *Sacramentum* matrimonii: Matrimonium *est illa mutua obligatio, quâ Conjuges inter se mutuò, & indissolubiliter obligati permanent*: Contractus Matrimonii *est ille mutuus actus voluntatis, exteriùs expressus, quo Conjuges contrahunt Sponsalia de præsenti*: Sacramentum Matrimonii (quod est septimum novæ legis Sacramentum), *est signum sensibile, ex Christi institutione in dignè contrahentibus, causans gratiam ex opere operato*; & de hoc principaliter hic est sermo.

Materia *remota* hujus Sacramenti, sunt corpora mutuò tradenda; *proxima*, est corporum traditio: *Forma* sunt verba, vel signa externa mutui consensus: *Ministri*, sunt ipsimet Sponsi contrahentes per verba de præsenti: *Finis principalis* hujus Sacramenti, tàm in fieri, quàm in facto esse, debet esse Proles, ut Deo serviat; *minùs principalis*, est remedium contrà concupiscentiam.

Ad validitatem Matrimonii, requiritur præsentia physica Parochi, qui debet esse proprius saltem unius contrahentium, & cum duobus saltem Testibus, qui sint doli capaces.

Matrimonium antè Adami peccatum, institutum fuit à Deo in Paradiso Terrestri in officium naturæ; post peccatum Adami; illud idem, quod institutum fuerat in officium naturæ, remansit in remedium concupiscentiæ; & in lege gratiæ; illud ipsum, fuit à Christo elevatum ad *esse Sacramenti*, quando confirmando primam institutionem, à Deo factam in Paradiso Terrestri, sic dixit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*: *Matt. cap.*10.

Est de fide, quod Matrimonium baptizatorum est verè, ac propriè Sacramentum, gratiam conferens ex opere operato, ut habetur ex *Trid. sess. 7. Can. 6.*, dummodo tamen contrahentes habeant intentionem faciendi rem Sacram; nam si sunt rudes, nescientes Matrimonium esse Sacramentum, ac proindè non habent intentionem faciendi rem Sacram, perficiunt Matrimonium in esse *contractus*, non verò in esse *Sacramenti*: idem dic. de Matrimonio contracto inter fidelem, & infidelem cum dispensatione Papæ: an idem sit dicendum de Matrimonio contracto per Procuratorem? Resp., quod licèt aliqui teneant *affirmativam* opinionem; *negativa* tamen, ut probabilior sequenda est.

Datur

Datur præceptum naturale de Matrimonio contrahendo juxtà illud *Genesis*: *Crescite, & multiplicamini*: Verùm nunc non obligat omnes, ut constat ex *Trid. sess.* 24. contrà modernos Hæreticos: attamen si daretur vera necessitas, obligaret omnes, etiam Religiosos utriusque sexus.

Septem modis, peccare quis potest mortaliter in Matrimonio contrahendo: 1. si contrahit in peccato mortali; 2. si in finem mortaliter peccaminosum; 3. si cum intentione formali non contrahendi; 4. si clandestinè, modò non excuset ignorantia invincibilis Trid., aut verà necessitas, ut dicam inferiùs loco proprio; 5. si contrà rationabilem Parentum voluntatem; 6. si tempore prohibito; 7. si cum impedimento cognito.

Usus Matrimonii fit illicitus aliis septem de causis: 1. ratione voti castitatis; 2. ratione impedimenti, clarè cogniti; 3. ratione pravæ intentionis; 4. ratione mali finis intenti; 5. ratione temporis, ut dicam inferiùs loco proprio; 6. ratione loci; 7. ratione modi adhibiti in usu.

Matrimonium ratum baptizatorum, non dirimitur per quodcumque votum, quod superveniat Matrimonio, excepto tamen voto solemni Religionis, quod emittitur in professione Religiosâ Religionis approbatæ, ità quod manens in sæculo, transire possit ad alias nuptias: ità *Trid. sess.* 24. *Can.* 6.

Ecclesia concedit Sponsis post ratum Matrimonium, duos menses ad deliberandum de ingressu Religionis, ità, quod potest unus, vel alter, negare alteri debitum, licèt expressè illud petat: An hoc verificetur etiam, si, qui debitum negat, nihil de ingressu Religionis cogitet eo tempore, quo negat debitum? Resp. esse controversum inter DD., licèt aliàs *affirmativa* opinio sit, & communior, & probabilior; & ratio est, quia sicuti bimestre est concessum ad deliberandum, ità potest unus, cras velle, quod hodie nec vult, nec de illo cogitat; & aliàs bimestre est concessum in favorem Religionis. Bimestre numerari debet à puncto rati Matrimonii usque ad punctum, in quo finitur.

Post bimestre, tenentur Conjuges sub mortali, adinvicem reddere debitum, non solùm quando *expressè* petitur, sed etiam quando solùm *tacitè*, nisi excuset aliqua justa causa, sicuti de facto decem sunt causæ justæ, excusantes à debito reddendo sinè peccato: 1. Benedictiones non diuturnæ, secluso tamen periculo incontinentiæ; 2. dilatio brevis, secluso eôdem periculo; 3. immoderatio

ratio damnosa, etiam respectu temporis, vel infirmitatis; 4. impotentia; 5. menstruum, secluso tamen periculo incontinentiæ; 6. morbus epidemicus, post ratum Matrimonium contractus; 7. petitio remissa sinè intentione obligandi; 8. publicitas, etiam dempto scandalo; 9. scandalum pusillorum; 10. magnum detrimentum in bonis fortunæ, dummodo non sit ex causâ generationis Filiorum.

Sponsa intrà bimestre, cognita à Sponso per vim, vel metum gravem, cadentem in constantem virum, ingredi potest Religionem, etiam invito Marito, licèt aliàs per ejus solemnem professionem, non dirimatur Matrimonium antecedens; ità *Ant. à Spir. Sanc.* cum pluribus aliis; & ratio est, quia ex eo, quod injuriâ extorta fuerit copula, & aliàs nequeat Sponsa aliâ viâ recuperare Jus suum, consequenter &c.

Matrimonium non censetur consumatum, quando copula præcessit Matrimonium, eo quia talis copula, non fuit matrimonialis, sed fornicaria: idem dic., quando membrum virile penetravit vas muliebre sinè seminatione intrà vas; & licèt hoc sit controversum apud DD., prædicta tamen opinio est satis probabilior; & ratio est, quia sola vasis penetratio non sufficit ad generationem, & consequenter censeri non debet Matrimonium consumatum, quod primariò, & per se, institutum fuit pro generatione juxtà illud *Genes. Crescite, & multiplicamini*: quâcumque ratione, vel modo semen viri intrà vas uxoris recipiatur, semper consumatur matrimonium, licèt etiam sinè penetratione vasis; immò etiam licèt fiat arte Dæmonis, dummodo tamen præstetur consensus: ità communiter DD.

Matrimonium *Infidelium* (durante utriusque infidelitate), licèt non sit consumatum; nullatenùs solvi potest, neque per potestatem Principis, cui sunt subjecti (cum ad hoc, potestatem non habeant à Deo Principes Laici) neque per potestatem Summi Pontificis, cum Papa nullam habeat potestatem in non baptizatos: si est consumatum, & ex post ambo convertuntur ad fidem; nullatenùs dissolvi potest à Papâ, ut ait *Ant. à Spir. Sanc.* contrà *Sanchez*; & ratio est, quia indissolubilitas competit Matrimonio consumato Jure Divino, & consequenter dissolvi non potest à Papâ: secùs dic. si non est consumatum; & ratio est, quia indissolubilitas competit matrimonio rato, non consumato, solùm Jure Ecclesiastico, & consequenter &c.

Quando unus ex duobus *Conjugibus infidelibus*, convertitur ad fidem, altero remanente in *infidelitate*; in tribus casibus dissolvi potest matrimonium quoad vinculum: 1. quando *infidelis*, non vult cohabitare cum *fideli*, eo quia conversus est ad fidem; 2. quando licèt cohabitet; talis cohabitatio est cum injuriâ Jesu Christi; puta, spernendo ejus Sanctissimum Nomen; prohibendo ejus laudes, & hujusmodi; 3. si infidelis solicitat fidelem ad apostasiam à fide, vel ad alia gravia peccata.

Est de fide Divinâ, dari humanam potestatem ad statuenda impedimenta, non solùm *impedientia*, sed etiam *dirimentia* matrimonii, ut constat ex *Trid. sess. 24. Can. 3*, & 4., nec ex eo, quod Christus elevavit matrimonium *ad esse Sacramenti*, abstulit ab Ecclesiâ hanc potestatem, nam Christus solùm elevavit *ad esse Sacramenti* matrimonium *validè* contractum; cum autem Ecclesia irritet, & annullet matrimonium taliter, vel tali modo factum; matrimonium taliter, vel tali modo factum, est irritum, & nullum, ac proindè non est Sacramentum, & consequenter &c. Talis posteà potestas ex naturâ rei, inest illis omnibus, qui habent potestatem ferendi leges, dummodo in illis non sit alligata, sicuti de facto in omnibus est alligata, exceptis *Papâ*, & *Conc. General. Æcumenico*.

Contrahere *scienter* matrimonium cum quôcumque impedimento; est peccatum mortale, nisi excuset metus gravis, cadens in constantem Virum, si aliàs tamen contrahentes habent intentionem non consumandi matrimonium, nisi post dispensationem obtentam; aut licentiam, si impedimentum non est dirimens, sed solùm impediens.

Impedimenta, quæ dirimunt matrimonium, continentur in sequentibus sex versiculis.

Error; *conditio*; *votum*; *cognatio*; *crimen*;
Cultus disparitas; *Vis*; *Ordo*; *ligamen*; *honestas*;
Si sis affinis; *si fortè coire nequibis*;
Si Parochi; & *duplicis desit præsentia testis*;
Rapta ne sit mulier, *nec parti tradita tutæ*
Hæc facienda vetant; *conubiaque facta retractant*.

Quamvis in prædictis sex versiculis; *quatuordecim* tantùm enumerantur impedimenta; rigorosè tamen loquendo, sunt *novemdecim*, quia cognatio *triplex* est, & crimen *quadruplex*.

Circà

Circà primum, ideft, *Error* circà *fabstantiam Persona*: hoc impedimentum, fivè fint *antecedens*, fivè fit *concomitans*, dirimit matrimonium Jure naturæ, & Ecclefiaftico; & hoc verum eft, licèt error Perfonæ, procedat ex ignorantiâ crafsâ, & fupinâ; & ratio eft, quia ignorantia qualifcumque fit (exceptâ affectatâ) facit, quod actus non fit perfectè voluntarius, & confequenter tollit perfectum confenfum, qui aliàs eft fimpliciter neceffarius pro validitate matrimonii.

Error circà *qualitates Perfona*; puta, Virginitatis, nobilitatis, divitiarum, & hujufmodi, non dirimit matrimonium, nifi in cafu, quo matrimonium fiat dependenter à tali qualitate, tamquam à conditione finè qua Non: idem dic., quando qualitas refunditur in Perfonam, ità quod illam determinet *numericè*, & tali modo *individuet*, quod quamcumque aliam excludat.

Circà fecundum, ideft, *Conditio*, quæ aliàs intelligi debet de conditione *fervili*, ut funt mancipia; & non *fervitio*, ut funt famuli, & famulæ domefticæ; dirimit matrimonium Jure Ecclefiaftico.

Conditio pofteà (ut eft *qualitas*, *difpofitioni adjecta*, *futurum eventum fufpendens*) fi eft *turpis*, ideft, contraria fubftantiæ matrimonii; nempè: vel cóntrà fidem matrimonii; vel contrà Prolem; vel contrà indiffolubilitatem matrimonii, annullat matrimonium inutrôque foro: Si eft *turpis*, fed non contraria fubftantiæ matrimonii; habetur pro non adjectâ in utroque foro, nifi conftaret, quod affenfus fuiffet præftitus, dependenter à tali conditione, quia tunc matrimonium non effet validum, donec talis conditio adimpleretur.

Conditio *honefta de futuro*: fi eft *neceffaria*, non fufpendit affenfum: idem dic. licèt fit *contingens*, dummodo fit *infallibilis*: Si eft contingens, ità quod poffit effe, & non effe, fufpendit affenfum, donec adimpleatur conditio: fi conditio eft honefta, & de præterito; & aliàs aliquando fuit, & aliquando non fuit: ftandum eft pofteriori actui: In *dubio*, an fuerit, vel non fuerit; matrimonium eft nullum: ità communiter DD.

Circà tertium, ideft, *Votum* (quod intelligi debet de Voto folemni Religionis approbatæ) dirimit matrimonium non folùm quando antecedit ipfi matrimonio (ut faciunt alia impedimenta dirimentia), fed etiam quando fupervenit matrimonio rato, nondùm confumato; immò poft confumatum matrimonium; poffunt

 conju-

conjuges de communi consensu(libero tamen, & voluntario) ingredi Religionem, & emittere professionem solemnem; prætereà: si unus tantùm ingrederetur Religionem (altero tamen sciente, & liberè, ac voluntariè consentiente, emittente & ipso votum castitatis) si emitteret professionem; talis professio esset valida.

Circà quartum, idest, *Cognatio*, quæ triplex est; nempè: *naturalis*; *spiritualis*, & *legalis*, idest, *adoptiva*.

Naturalis, quæ etiam dicitur *Consanguinitas*: ista *est vinculum Personarum ab eódem proximo stipite descendentium, carnali propagatione contractum*: Hoc impedimentum in *lineâ rectâ*, dirimit matrimonium in quôcumque remotissimo gradu, & est de *Jure naturæ*: in *lineâ collaterali*, usque ad quartum gradum inclusivè *Jure Ecclesiastico*, excepto tamen primo gradu, qui est de *Jure naturæ*, ut est communis DD. consensus.

Tot posteà sunt gradus, quot sunt Personæ descendentes, unâ demptâ pro stipite in *lineâ rectâ*, & hoc est tàm de Jure Canonico, quàm Civili: in *collaterali* verò, personæ eo gradu distant inter se, quo gradu altera magis remota, distat à communi stipite: adv. tamen est, quod prædicta sic procedunt solùm *Jure Canonico*, nam de *Jure Civili*, tot sunt gradus, quot sunt Personæ, dempto stipite, qui consideratur respectu filiorum primi gradus; undè Frater, & Soror sunt in *secundo gradu* (de Jure enim Civili in lineâ collaterali non datur primus gradus) duo Consobrini, in *quarto gradu*; sed de Jure Canonico Frater, & Soror sunt in *primo gradu*; Filii Fratris cum Patruo in secundo gradu; & in *linea inæquali*, duo Consobrini in tertio gradu: Ratio autem disparitatis est, quia *Jus Canonicum* computat gradus ob *Matrimonium*, pro quo requiruntur duæ Personæ ad constituendum gradum; sed *Jus Civile* ob *successionem*, pro quâ sufficit una Persona proxima in gradu.

Cognatio spiritualis, *est propinquitas quarumdam Personarum, consurgens ex Baptismo, vel Confirmatione*: est de Jure Ecclesiastico tantùm: Hoc impedimentum est *perpetuum*; undè non extinguitur per mortem illius Personæ, quâ mediâ contractum fuit: hæc cognatio restricta fuit à Trid. ad duos Parsonarum gradus; nempè: inter baptizantem, baptizatum, & Parentes baptizati; & dicitur *Paternitas*; & inter Patrinos, baptizatum, & Parentes baptizati, & dicitur *Compaternitas*.

Ad hoc, ut contrahatur *Cognatio Compaternitatis*, septem con-

conditiones requiruntur: 1. quod teneatur infans in Baptiſmo *ſolemni*; & quod in Confirmatione tangatur; 2. quod ſuſcipiatur de fonte, quando baptizatur, non autem quando rebaptizatur, ideſt, ſub conditione; 3. intentio ſaltem virtualis præſtandi munus Patrini, qui aliàs habere debet uſum rationis in actu exercito; 4. quod non erretur circà baptizatum; puta, quod Patrinus præſtando munus Patrinini, credat infantem, eſſe v. g. filium Petri, cum ſit filius Pauli; 5. quod tàm Patrini, quàm Parentes baptizati, ſint Chriſtiani; 6. quod in Confirmatione, Patrini ſint & ipſi confirmati; 7. quod Patrini ſint determinati, & quo ad Perſonas, & quo ad numerum, qui juxtà *Trid.*, excedere non debet duas Perſonas; maſculum, ſcilicet, & fæminam.

Cognatio legalis, ideſt, adoptiva, *eſt vinculum Perſonarum conſurgens ex adoptione perfectâ*, quæ (ut dici poſſit perfecta) ſex conditiones habere debet: 1. quod ſit facta authoritate Principis, quæ eſt illa, in quâ adoptatus tranſit in poteſtatem adoptantis, & fit illius hæres neceſſarius ſaltem quo ad legitimam; 2. quod adoptatus ſit maſculus; 3. quod ſit ſui juris; 4. quod habeat potentiam naturalem ad generandum; 5. quod ætate excedat viginti quinque annos; 6. quod in ætate excedat adoptatum decem, & octo annis.

Hoc impedimentum eſt *de Jure Eccleſiaſtico*, & extenditur ad tres gradus Perſonarum: 1. inter adoptantem, & adoptatum, ac deſcendentes adoptati uſque ad quartum gradum incluſivè; 2. inter adoptantem, & uxorem adoptati; & è contrà inter adoptatum, & uxorem adoptantis; 3. inter adoptatum, & filios legitimos adoptantis: prima, & ſecunda cognatio deſcripta, eſt perpetua; tertia ceſſat per emancipationem filii à Patriâ poteſtate, vel per mortem Patris; immò iſta non contrahitur, ſi filii adoptantis ſunt illegitimi.

Circà quintum, ideſt, **Crimen**: Iſtud quadruplex eſt; nempè: 1. Adulterium cum occiſione conjugis; 2. occiſio conjugis ſinè adulterio, ſed cum fine machinoſo contrahendi cum alterâ Perſonâ; 3. ſolùm adulterium, ſed cum promiſſione futuri matrimonii; 4. ſolum adulterium cum matrimonio de præſenti: ut meliùs intelligatur quale ſit hoc quadruplex crimen, hìc infrà ponuntur exempla.

Exemplum de *primo*: Titius conjugatus, poſt adulterium, commiſſum cum Bertâ, occidit propriam uxorem, & ex poſt contra-

hit cum Bertâ: Si occisio uxoris fuit facta in hunc finem contrahendi matrimonium cum Bertâ; nullum est dubium, quod tale matrimonium sit irritum, & nullum: si sinè tali intentione, est controversum, licèt *negativa* opinio sit, & communior, & probabilior.

Exemplum de *secundo*: Titius conjugatus, convenit cum Bertâ, & ambo simul machinantur occisionem uxoris Titii, ad hoc, ut inter se ex post contrahant matrimonium: occiditur uxor Titii; & post occisionem, Titius contrahit cum Bertâ: Hoc matrimonium est irritum, & nullum, dummodò uterque influxerit in talem occisionem, & dummodò matrimonium Titii cum occisâ uxore, fuerit verum matrimonium, & non verum, quia bonâ fide putatum verum.

Exemplum de *tertio*: Titius conjugatus, committit adulterium cum Bertâ, eique promittit, quod si morietur uxor sua, illam ducet in matrimonium: moritur uxor Titii, & hic juxtà promissionem, contrahit cum Bertâ: matrimonium est irritum, & nullum, concurrentibus tamen quinque conditionibus: 1. quod promissio fuerit vera, & non ficta; 2. quod fuerit absoluta; 3. si fuit conditionata; quod conditio fuerit adimpleta antè obitum uxoris Titii; 4. quod promissio fuerit expressè à Bertâ acceptata per aliquod signum externum; 5. quod Berta sciverit matrimonium Titii.

Exemplum de *quarto*: Titius conjugatus, vivente suâ propriâ uxore, contrahit cum Bertâ per verba de præsenti, & consumat: Hoc matrimonium (quod etiam vocatur *Polygamia*), est irritum, & nullum *Jure Divino* in lege Evangelicâ; quin immò: si Titius cognovit Bertam, sivè antè, sivè post contractum matrimonium, habet impedimentum *impediens* ad quodcumque aliud matrimonium etiam post mortem suæ propriæ, & legitimæ uxoris.

Occisio sufficit, quod sit facta etiam solo consilio, dummodo consilium influxerit in occisionem: secùs dic. est de solâ ratihabitione: quod dicitur de marito respectu uxoris, idem dic. de uxore respectu mariti.

Circà sextum, idest, *Cultum disparitas*: Matrimonium baptizati cum non baptizatâ, vel e contrà, est irritum, & nullum. Sicuti hoc impedimentum est de *Jure Ecclesiastico*, ità Papa dispensare potest, tàm antè matrimonium contrahendum, quàm post contractum matrimonium, si nullum sit periculum perversionis per-

personæ baptizatæ, vel indebitæ æducationis filiorum.

Circà septimum, ideſt, *Vis*: Si *Vis* eſt talis, ut faciat metum gravem, cadentem in conſtantem Virum, irritat, & annullat matrimonium *Jure naturæ*.

Pro intelligentiâ not. eſt, quod metus duplex eſt; nempè: *intrinſecus*, & *extrinſecus*: primus, ideſt, *intrinſecus* eſt ille, qui provenit à causâ intrinſecâ *naturali*; puta, à morbo: *extrinſecus* eſt ille, qui provenit à causâ extrinſecâ *liberâ*; puta, ab Homine: metus poſteà extrinſecus alius eſt *juſtus*, & alius *injuſtus*: primus, ideſt, *juſtus* eſt ille, qui *juſtè* incutitur; puta, quando aliquis alteri minatur aliquod malum, quod *juſtè* inferre poteſt; puta, veram criminis accuſationem: *injuſtus* eſt ille, qui *injuſtè* incutitur; puta, ſi quis alteri minaretur aliquod malum, quod illi inferre non poteſt, niſi peccando contrà juſtitiam, ut, v. g. ſi perſona privata alteri minaretur mortem, vel aliud grave malum, quod de facto illi inferre non poteſt, niſi peccando contrà juſtitiam. His prænotatis ſit, & obſerva benè.

Nullus metus, licèt gravis, & cadens in conſtantem Virum, ſi eſt *juſtè* incuſſus à causâ extrinſecâ liberâ, irritat, vel dirimit matrimonium: & hoc non ſolùm, ſi eſt incuſſus ad alium finem, quàm ad extorquendum matrimonium, ſed etiam ſi præcisè ſit incuſſus ad hunc finem extorquendi matrimonium: immò juxtà *Ant. à Spir. Sanc.* cum pluribus aliis ab ipſo cit., licèt delictum, de quo quis alteri minatur veram accuſationem, habeat à lege annexum matrimonium: Circà hoc ultimum adeſt controverſia inter DD., licèt aliàs prædicta opinio non ſit tenuis probabilitatis. Quicumque poſteà ſic contrahit, quia, ſcilicet, *juſtè* incuſſit metum gravem, non peccat mortaliter, quia utitur Jure ſuo.

Quilibet metus gravis, cadens in conſtantem Virum, & proveniens à causâ extrinſecâ liberâ; ſi eſt injuſtè incuſſus, & ad hunc finem extorquendi conſenſum pro contrahendo matrimonio, illud dirimit in utrôque foro: ſecùs dic. ſi eſt incuſſus cuicumque alteri perſonæ, illâ exceptâ, quæ eſt principalis in contractu matrimonii, ideſt Sponſo, vel Sponsâ.

Ad hoc poſteà, ut *metus* dici poſſit *gravis*, *cadens in conſtantem Virum*, tria ſimul requiruntur: 1. quod malum minatum ſit grave; 2. quod nullo alio modo vitari poſſit, niſi eligendo aliquod minus malum; 3. quod incutiens metum ſit ſolitus, ut plurimum, opere complere minas ſuas.

Ma-

Matrimonium invalidum ex defectu consensus, quia metu gravi extortus, validatur per copulam sequentem voluntariam, affectu maritali habitam, dummodo ipsi copulæ præcedat novus consensus, & alter conjux remaneat in suo consensu, jam præstito; & ratio est, quia per talem copulam, affectu maritali habitam cum novo consensu, purificatur consensus ex gravi metu extortus, & fit verum Sacramentum.

Circà octavum, ideft, *Ordo Sacer*: Hic dirimit matrimonium ex duplici capite; nempè: ratione sui, ideft, Juris Ecclesiastici, & ratione voti solemnis castitatis, in eo inclusi.

Ordo Sacer susceptos antè annos pubertatis: licèt secundùm *Dicastil.*, *Sanchez*, & alios non dirimat matrimonium contrahendum, si sic ordinatus vult nubere, & non uti Ordine Sacro; negativa tamen opinio probabilior est; & absolutè loquendo, Ecclesia (interveniente justâ causâ) potest talem obligare, uti Ordine Sacro, illi prohibendo matrimonium contrahere.

Circà nonum, ideft, *Ligamen*, quod idem est, ac *Polygamia*, dirimit matrimonium posteriùs factum, non solùm Jure Ecclesiastico, & Divino in lege Evangelicâ, sed etiam *Jure naturali secundario*, ut vult *Bonac.* cum pluribus aliis; & ratio est, quia finis secundarius matrimonii, est tranquilla, ac pacifica cohabitatio conjugum, & gubernatio domestica; sed pluralitas Uxorum repugnat quieti, & paci domus, & familiæ, ut patet ex tot exemplis in Sacrâ Scripturâ positis: ergo &c.

Circà decimum, ideft, *Publica Honestas*: Quid sit, & quomodo dirimat matrimonium, vide sub verbo ly *Honestas*: Quæ sequuntur; adduntur.

Ad hoc, ut oriatur hoc impedimentum ex Sponsalibus, tria requiruntur: 1. quod Sponsalia sint valida; 2. quod sint absoluta sine ullâ conditione; 3. quod sint cum determinatâ Personâ.

Licèt aliàs videretur opinio probabilis, quod hoc impedimentum cessaret, quando per mutuum consensum Sponsorum dissolvebantur Sponsalia; attamen nunc per *unum Decretum Sac. Cong. Conc* emanatum sub *die 6. Julii anno 1658.*, *& ab Alex. VII.* approbatum; tale impedimentum non tollitur nec etiam, quando Sponsalia dissolvuntur per mutuum consensum Sponsorum.

Circà undecimum, ideft, *Affinitas*: hæc deffinitur, quod *sit propinquitas quarumdam personarum, consurgens ex carnali copulâ, sivè licitâ, sivè illicitâ consanguineorum.*

Affi-

Affinitas ex copulâ *licitâ*, dirimit matrimonium contrahendum usque ad quartum gradum inclusivè: ex copulâ *illicitâ*, solùm usque ad secundum inclusivè.

Affinitas ex copulâ *illicitâ*, est, quando quis habet rem cum consanguineâ ejus, cum quâ fornicatus est, vel e contrà.

Affinitatis gradus, eo modo enumerantur, sicuti enumerantur gradus consanguinitatis.

Copula, à quâ oritur affinitas, debet esse perfecta, idest, cum seminatione *prolificâ* intrà vas naturale mulieris: dicitur ly *prolificâ*, quia sicuti semen Eunuchi, Spadonis &c. non est *prolificum*, idest, aptum ad generationem: ità ex ipsorum copulâ non oritur affinitas.

Impedimentum utriusque affinitatis, est solùm de *Jure Ecclesiastico*, etiam in primo gradu, etiam lineæ rectæ, & consequenter Papa potest dispensare, ut fiat matrimonium inter Pruignum, & Nuercam; inter Socrum, & Nurum.

Quæritur, an sit necessaria seminatio fæminæ ad hoc, ut ex copulâ oriatur affinitas? Resp. controversum esse; & licèt *affirmativa* opinio, (quæ est *Galleni*, & *ejus asseclarum*) sustineatur validissimis rationibus; *negativa* tamen, quam cum *Peripateticis* sequitur *D. Thom.* cum aliis, est communior, maximè inter Moralistas.

Circà duodecimum, idest: *Impotentia*, vide per extensum sub verbo ly *Impotentia*.

Circà tertiumdecimum, idest: *Raptus*, qui deffinitur, quod *sit violenta extractio personæ fæminæ de loco ad locum, ad actum turpem cum illâ committendum, vel matrimonium contrahendum*: Hoc impedimentum est de *Jure Ecclesiastico* tantùm, & dummodo sex concurrant conditiones: 1. quod raptus sit personæ fæminæ; 2. quod sit factus cum violentiâ; 3. de loco ad locum, idest, de domo ad domum; 4. quod sit factus ex causâ matrimonii; 5. quod matrimonium fiat à raptore, vel ab aliquo alio, qui non sit innocens raptus; 6. quod sit factum, quando fæmina adhuc est in potestate raptoris: Unâ tantùm ex prædictis conditionibus deficiente; raptus non inducit impedimentum dirimens.

Tres sunt pænæ per *Trid.* statutæ contrà fæminarum raptores: 1. quod tàm raptor, quàm alii raptus consortes, sint ipso jure excommunicati; perpetuò infames; & omnium dignitatum incapaces; 2. quod raptor, sivè contrahat matrimonium cùm raptâ,

sivè non contrahat, teneatur dotare decenter raptam arbitrio Judicis; & antè declaratoriam Judicis sententiam, resarcire omnia damna, raptæ secuta ex causâ raptus; 3. quod inter raptorem, & raptam declaretur matrimonium irritum, & nullum, si tamen concurrerunt omnes prædictæ sex conditiones: hæc tertia pæna contrahitur antè declaratoriam Judicis sententiam, licèt persona rapta non sit Virgo, & etiam cujuscumque famæ: Idem dic. est de Sponsalibus contractis, concurrentibus tamen prædictis sex conditionibus; quod etiam intelligendum est de propriâ Sponsâ per verba de futuro, si renuens extrahitur: ità communiter DD.

Circà ultimum, idest, *Matrimonium clandestinum*: Istud est nullum, & irritum *Jure Ecclesiastico*, sed solùm in illis locis, in quibus fuit aliquando publicatum, & receptum *Concilium Tridentinum*.

In duobus casibus Matrimonium clandestinum, esset validum, si fieret in illis locis, in quibus fuit publicatum, & receptum *Conc. Trid.*: 1. Ubi Cathedralis Ecclesia caret Episcopo, & Capitulo; & Ecclesia Parochialis, Parocho; & aliàs nullus est, qui prædictorum gerat vices; 2. Si in prædictis locis esset tàm Episcopus, & Capitulum; quàm Parochus; sed propter metum Infidelium, vel Hæreticorum, taliter latitarent, quod nemo sciret, ubi essent: In his duobus casibus matrimonium clandestinum esset validum, si fieret sinè Parocho cum duobus tamen testibus ad minùs; & ità declarasse *Sac. Cong. Conc.*, testatur Bassæus.

Licèt ignorantia inculpabilis *legis Trid.*, excuset à peccato, contrahendo matrimonium clandestinè; non potest tamen facere, quod matrimonium clandestinum sit validum.

Summus Pontifex dispensare potest circà impedimenta dirimentia, *Jure Ecclesiastico* inducta, non tamen circà illa, quæ sunt de *Jure Divino*, vel *naturali*: De *Jure Divino*, est unum tantùm; nempè: *Ligamen*, idest, *Polygamia*: De *Jure naturæ* sunt quinque; nempè: 1. *Error* circà substantiam Personæ; 2. *Consanguinitas* in lineâ rectâ in quòcumque gradu, licèt remotissimo; 3. *Consanguinitas* in lineâ collaterali in primo gradu; 4. *Vis* incutiens metum gravem cadentem in constantem Virum; 5. *Impotentia*, eo modo, quo dixi sub verbo ly *Impotentia*.

Impedimenta *impedientia* sunt multa, sed hisce temporibus, nullum

nullum habent robur præter quatuor sequentia: 1. Sacrum tempus; 2. prohibitio Judicis Ecclesiastici; 3. Sponsalia; 4. Votum simplicis Religionis, vel castitatis; quapropter nubere cum aliquo ex prædictis quatuor impedimentis, est peccatum mortale, licèt aliàs matrimonium sit validum.

Episcopus, interveniente justâ causâ, dispensare potest circà impedimenta impedientia, excepto voto perfecto, & absoluto Religionis, vel castitatis.

Quamvis Episcopus jure ordinario, dispensare nequeat circà impedimenta dirimentia Jure Ecclesiastico inducta, neque ad contrahendum matrimonium; neque post contractum matrimonium: attamen datâ justâ, & urgenti causâ, dispensare potest in foro conscientiæ tàm *antè*, quàm *post* contractum matrimonium.

Post contractum matrimonium, dispensare potest in foro conscientiæ, concurrentibus tamen septem simul conditionibus: 1. quod matrimonium sit celebratum in facie Ecclesiæ; 2. quod sit publicum; 3. quod delictum, ob quod matrimonium est irritum, sit omninò occultum; 4. quod separatio conjugum, fieri nequeat sinè scandalo, aut conjugum infamiâ, vel gravi suspitione delicti; 5. quod matrimonium fuerit contractum bonâ fide saltem ex parte unius conjugum; 6. quod non sit facilis recursus ad Papam; 7. quod ex causâ moræ, adsit periculum incontinentiæ.

Antè matrimonium contrahendum; dispensare potest in foro conscientiæ, urgente justâ, & gravi necessitate; puta, si nulla superesset via, evitandi aliquod grave scandalum, ut si, v.g., omnia essent parata, & disposita pro contractu matrimonii per verba de præsenti inter duas Illustres Personas; ibique cum Episcopo invitati fuissent plures nobiles utriusque sexus; & Sponsa in secretò diceret Episcopo, se fornicatam fuisse cum consanguineo Sponsi; nullusque inveniretur medius terminus, cohonestandi dilationem matrimonii sinè gravi suspitione delicti apud invitatos præsentes, & cum periculo alicujus gravi scandali &c. In tali casu Episcopus dispensando super tali impedimento dirimente in foro conscientiæ; licitè, & validè dispensaret.

Potest etiam Episcopus dispensare post contractum Matrimonium, confirmando dispensationem Papæ (quando talis dispensatio, fuit *subreptitia*, vel *obreptitia*) dummodo crimen subreptionis, vel obreptionis sit omninò occultum; difficilis recursus ad Papam; quod separatio fieri nequeat sinè scandalo, vel gravi suspi-

suspitione delicti ; & quod in morâ adsit periculum incontinentiæ.

Quando impedimentum dirimens supervenit matrimonio, jam contracto; potest Episcopus dispensare in prædicto impedimento, habilitando ad petitionem debiti; & idem facere potest cum conjugatis, voto castitatis adstrictis: idem dic. est de Confessariis Mendicantium quo ad utrumque casum, dummodo ad id, sint deputati à propriis Provincialibus. Hoc privilegium, Mendicantibus concessum; nunc remanet revocatum à *Clem. XII. per Constit.*, quæ incipit: *Romanus Pontifex* 1732., in quâ Sanctitas Sua, revocat omnia privilegia, Regularibus concessa dispensandi, vel commutandi quæcumque vota simplicia.

Si impedimenta sunt plura, & diversæ rationis; in petitione dispensationis, exprimi debent omnia, aliter dispensatio esset nulla, quia obreptitia: secùs dic. si sunt ejusdem rationis, & speciei: Si sunt plura, & diversæ speciei, necessarium est, illa omnia in unâ numerò petitione exprimere; & sic de facto est stylus Curiæ.

Quando post dispensationem unius impedimenti, contrahitur aliud impedimentum ejusdem rationis: non est necesse, quod in petitione dispensationis pro secundo, exprimi debeat, fuisse priùs dispensatum aliud, idest, primum: idem dic., quando unum est publicum, & aliud occultum: ità *Ant. à Spir. Sanct. pag.* 352., *& seqq.*

Causæ justæ pro dispensatione circà impedimenta dirimentia matrimonii juxtà cit. *Ant. à Spir. Sanc.*, sunt novem sequentes.

1 Bonum pacis inter Consanguineos, Affines, vel alias Personas; putà, extinctio magnæ litis; evitatio gravis scandali; probabilis timor inimicitiarum; quando matrimonium est quasi remedium necessarium obviandi alicui magno delicto; vel ad evitandum periculum fornicationis ob frequentem habitationem.

2 Inæqualitas matrimonii, quando, scilicet, ob loci angustiam, vel nimiam cognationem, non reperitur matrimonium æquale, nisi inter Consanguineos, vel Affines: ad æqualitatem posteà requiritur, quod masculus, & fæmina sint æquales in nobilitate, divitiis, ætate, & moribus, & satis est, quod talis æqualitas non reperiatur in loco fæminæ.

3 Defectus dotis competentis in fæminâ, & substantiarum in mascu-

masculo, ità quod contrahere nequeant, nisi cum dispensatione.

4 Conservatio amplissimorum bonorum, & divitiarum intrà eandem familiam.

5 Illustris Familiæ conservatio in eôdem sanguine.

6 Si in altero ex conjugibus adsit periculum patiendi jacturam in bonis, quæ possidet; vel in jure, quod habet possidendi, nisi contrahat cum habente impedimentum dirimens, ut si duo consanguinei instituti sunt hæredes cum conditione, ut inter se contrahant; aut si fæmina habet dotem litibus implicatam; & Consanguineus, vel Affinis, qui vult eam ducere, in negotiis est peritus, nec alius extraneus æqualis tàm expertus, offertur.

7 Excellentia meritorum petentis dispensationem, sivè illius, in cujus gratiam petitur dispensatio, ergà Sedem Apostolicam.

8 Quando habita fuit proles ex Consanguineâ, vel Affine, bonâ fide ignorando esse Consanguineam, vel Affinem: vel quando matrimonium nullum propter impedimentum occultum inculpabiliter ignoratum, & proles subsecuta est durante bonâ fide.

9 Magna pecuniæ quantitas, deputanda ad opera pia, & præsertim in remotioribus gradibus. Ità *Ant. à Spir. Sanc.* plures alios citans in *tract.* XI. *de Matrim. disp.* 8. *sect.* 5., qui prædictis novem causis, aliam adducit; nempè: quod justa causa dispensationis consurgere potest ex pluribus causis simul sumptis, quarum singulæ, seorsim sumptæ, insufficientes reputantur.

Ne posteà dispensatio matrimonialis, vitium subreptionis, vel obreptionis incurrat, quattuordecim in petitione observari debent.

1 Quando in petitione dispensationis omittitur aliquid, quod jure præcipitur exprimi debere, licèt talis veritas, & notitia pertineant ad causam impulsivam, etiam si ex ignorantiâ omittatur; dispensatio est nulla: excipitur si dispensatio, sit facta motu proprio à dispensante.

2 Quando in petitione omittitur aliquid, quod ex stylo Curiæ Romanæ exprimi solet; in foro interno conscientiæ, non vitiatur, licèt probabile sit, vitiari in foro externo.

3 Quando exprimitur falsum, vel tacetur aliquod verum circà causam motivam concessionis; dispensatio est irrita: secùs dic. si causa est impulsiva tantùm.

4 Quando est dubium, an causa falsò expressa, vel tacita sit motiva, vel impulsiva; principalis, vel minùs principalis: præsumendum

mendum est fuisse impulsivam, & minùs principalem.

5 Quando in petitione una tantùm exprimitur causa: si non subsistit; ruit dispensatio.

6 Valida est dispensatio per secundam petitionem, licèt in eâ nulla facit mentio prioris petitionis negationis, non solùm si ab eôdem, sed etiam si à diverso Superiore petatur.

7 Ad valorem petitionis dispensationis, non est necessaria mentio prioris dispensationis obtentæ, sivè posterior ordinetur ad eundem finem, vel effectum, sivè non.

8 Quando in petitione plures causæ motivæ, vel impulsivæ assignantur; non est necesse, quod omnes sint veræ, sed sufficit, quod una tantùm causa, quæ sit adæquatè motiva, sit vera.

9 Quando expressio falsitatis, aut suppressio veritatis cadit suprà solam petitionem constantem ex duabus partibus: si partes sunt ità connexæ, ut una dependeat ab aliâ per ordinem ad eundem finem; vitiatâ unâ parte, vitiatur etiam altera: secùs dic. est, si partes rescripti, ità sint disparatæ, ut una non dependeat ab alterâ.

10 Quando in dispensatione erratur in nomine personæ; dispensatio est valida; & idem dic. si error est in nomine Diæcesis; idemque dic. si error est in gradu; puta, exprimendo tertium gradum *Affinitatis* loco tertii gradus *Consanguinitatis*.

11 Dispensationes, & gratiæ, ut suum habeant valorem, non indigent expeditione litterarum pro foro conscientiæ, sed solùm pro foro externo.

12 Dispensatio impetrata pro aliquo prodest, licèt illo inscio impetretur: debet tamen scire antequam executioni mandetur.

13 Quando impedimentum afficit utramque personam contrahentium, sufficit, quod dispensatio ab unâ tantùm sciatur, & acceptetur: secùs dic. quando impedimentum afficit unum solùm; aut si utrumque; est tamen diversum.

14 Dispensatio non sortitur effectum, nisi postquam notitia illius pervenit dispensando. Ità cit. *Ant. à Spir. Sanc.* plures alios, ibi citans.

Actus conjugalis, si fit cum fine procreandæ prolis, ut serviat Deo, vel ad evitandam alterius conjugis incontinentiam, est meritorius: ad evitandam propriam incontinentiam, aut ob sanitatem corporis, vel alium bonum finem, est licitus; si ob solam voluptatem; est venialiter peccaminosus, ut patet ex Propos. dam.

ab

ab Innoc. XI., quæ eſt 22. in ordine: *Conjugium ob ſolam voluptatem exercitum, nullum eſt peccatum.*

Licèt nullum detur tempus, in quo non poſſit eſſe licitus actus conjugalis (ſecluſo tamen damno extrinſeco), attamen tempore *amentiæ*, eſt illicitus in tribus caſibus: 1. quando Uxor eſt *amens furioſa* propter periculum abortus, niſi tamen conſtaret de *ſterilitate*; 2. quando ambo conjuges ſunt amentes, ſi adeſt periculum malæ educationis filiorum: ipſi tamen conjuges, cum careant uſu rationis in actu exercito, non peccant; ſed illi peccant, qui debent, & commodè impedire poſſunt actum conjugalem, & non impediunt; 3. Uxor ſanæ mentis, petere poteſt debitum à Marito amente etiam furioſo, licèt adſit periculum diſperſionis ſeminis, quia hoc ſequeretur per accidens, cum aliàs in tali caſu, utatur Jure ſuo: ſecùs dic. de redditione, niſi hæc ſit neceſſaria ad evitanda graviora mala.

Uxor poſtquam ſeminavit, tenetur ſub mortali expectare ſeminationem Mariti, cum hujus ſemen ſit ſimpliciter neceſſarium ad generationem: ſecùs dic. de Marito, eo quod (ut dixi ſuprà) ſemen mulieris, non eſt neceſſarium pro generatione.

Maritus poſt ſeminationem Uxoris, tenetur ſub mortali progredi actum conjugalem uſque ad ſeminationem, ſi ſeminare poteſt; vel niſi adſit periculum vitæ, vel alia urgeat juſta cauſa deſiſtendi à copulâ; puta, adventus improviſus extraneæ Perſonæ; & hujuſmodi &c.

De communi conſenſu (ſi neuter ſeminavit) poſſunt Conjuges deſiſtere à copulâ inceptâ, ſecluſo tamen periculo pollutionis: ſecùs dic. ſi unus deſiſtit alter renuente, quia peccaret contrà juſtitiam, non reddendo illud debitum, ad quod tenetur ex juſtitiâ.

Si poſt contractum matrimonium, Vir ſeminare non poteſt intrà vas fæminæ, vel ob ipſius impotentiam, quia vel ſenex, vel imbecillis, vel aliquo morbo oppreſſus; vel per impotentiam Uxoris, quia nimis arctæ naturæ, ſemen recipere non poteſt, niſi difficulter: Si adhuc habet aliquam probabilitatem ſeminandi intrà vas; licitè copulari poteſt cum Uxore, licèt per accidens ſemen multoties effundatur extrà vas; utitur enim Jure ſuo: quapropter dubiis de impotentiâ, triennium experientiæ conceditur: Si poſteà certò conſtat, nullam eſſe ſpem ſeminandi intrà vas: ab eo puncto, quo hoc conſtiterit; tenetur ſub mortali abſtineri ab actu conjugali, licèt aliàs non teneantur abſtineri ab oſculis, tactibus, & ample-

amplexibus, si hæc fieri possunt sinè periculo pollutionis.

Fœtu etiam probabiliter animato; potest fæmina (ut consulat suæ saluti corporali) uti aliquibus medicamentis, licèt cum periculo abortus (dummodo tamen medicamentum non sit de se abortivum, & seclusâ intentione abortiendi); & ratio est, quia si sequeretur abortus; hoc esset per accidens, nam in tali casu medicamentum refertur solùm directè ad salutem Matris, quæ habet Jus à naturâ ipsâ, conservandi propriam vitam illis mediis licitis, quæ ad illius conservationem judicantur necessaria, licèt per accidens, alteri nocere possint.

Vir, vel fæmina, quæ voluntariè, ac scienter peccavit carnaliter cum consanguineâ, vel consanguineo alterius Conjugis in primo, vel secundo gradu; privatur jure petendi debitum: potest tamen reddere. si alter Conjux non consensit in incestu, ut ex communis DD. opinio: immò licèt consenserit, dummodo tamen non consenserit *voluntariè*, ac *scienter*; puta, quia *ignoranter*, vel ex *metu gravi*; & ratio est, quia tàm metus gravis, quàm ignorantia non affectata, & Juris, & facti, excusant à quâcumque pænâ, ut est communis DD. opinio.

Conjux certus de nullitate matrimonii ex quâcumque causâ; peccat mortaliter etiam reddendo debitum, licèt etiam reddat ex causâ metus gravis; & ratio est, quia, cum fornicatio sit intrinsecè mala, nullam admittere potest excusationem.

Quæritur, an Conjux, dubius de *validitate matrimonii*, possit reddere, & petere debitum? Resp. cum distinctione, & primò *negativè*, si matrimonium nondùm est consumatum, & intrà bimestre, nisi post adhibitam diligentiam: Resp. secundò, quod si matrimonium est consumatum, & dubium est *negativum*, ità quod intellectus, declinare non valeat in alteram partem, & aliàs cum bonâ fide contraxit matrimonium; *licitè reddere* potest debitum etiam *antè* adhibitam diligentiam, sed non potest *licitè petere*: hæc opinio est communis inter DD.. Resp. tertiò, quod si adhibuit debitam diligentiam, & adhuc remanet dubius, potest etiam *petere debitum*; & ratio est, quia in materiâ justitiæ, possessor bonæ fidei, non solùm retinere potest rem apud se, sed etiam potest licito modo illâ uti, ut est communis Theologorum, & Jurisprudentum sententia: idem à fortiori dic. est si dubium est *opinativum*.

Ex prędictis sequitur, quod Conjux *dubius* (licèt etiam in dubio con-

contraxerit matrimonium) adhuc tenetur *reddere debitum* alteri Conjugi, bonâ fide petenti; & ratio est, quia petens, sicuti bonâ fide contraxit, ità bonâ fide possidet, & consequenter licitè frui potest re, quam possidet etiam *antè* adhibitam ab altero debitam diligentiam.

Conjux, regulariter loquendo, non tenetur credere alteri Conjugi, asserenti, quod adsit aliquod impedimentum dirimens sinè ullâ specificatione, & hâc de causâ, desistere à conjugio.

Conjuges *propriè*, & *per se*, non tenentur petere debitum; tenentur tamen aliquando per *accidens*; putà, ad evitandam non solùm propriam, sed etiam alterius Conjugis incontinentiam: Hinc tria deducuntur: 1. quod Conjuges tenentur sub mortali simul cohabitare, adeò quod unus nequeat altero invito, diù abesse sinè gravi necessitate, nam hoc esset voluntariè se reddere impotentem, ad reddendum debitum; 2. quod Conjux tenetur conservare vires necessarias, ut debitum justè petitum, reddere valeat; quapropter si fornicationibus; vel voluntariis pollutionibus, impotentem se reddit ad reddendum debitum, justè petitum; ultrà peccatum adulterii, vel molitiei, peccat etiam contrà justitiam: immò, ut communiter dicunt DD., tenetur se abstinere à jejuniis, & aliis pænitentiis, ab Ecclesiâ præceptis, si hæc impediunt moderatam debiti redditionem.

Quando actus conjugalis, qui exigitur, est *illicitus* exigenti ratione alicujus circumstantiæ se tenentis *immediatè* ex parte *ejusdem actus*, ut, v.g. quando petitur cum periculo abortus, vel cum damno ipsius petentis, vel alterius conjugis; tunc iste negare potest debitum, nisi ex negatione majora oriri deberent mala: si postea actus conjugalis, est *illicitus* exigenti ratione alicujus circumstantiæ, se tenentis ex *parte exigentis*; puta, si voto castitatis sit adstrictus; alter conjux non peccat mortaliter, reddendo debitum, licèt aliàs ex charitate teneatur negare, secluso tamen periculo incontinentiæ propriæ, vel petentis, aut ipsius indignationis: Si verò *injustè* petit, quia, v. g. commisit adulterium; non tenetur reddere, quia negando utitur jure suo.

Tactus, oscula, amplexus inter conjuges, etiam solius voluptatis gratiâ, secluso periculo pollutionis, sunt liciti: cum periculo pollutionis, & sinè causâ; sint mortaliter peccaminosi: si cum causâ; puta, ad mutuum amorem demonstrandum, eumque fovendum; non sunt mortaliter peccaminosi, dummodo ille, qui prævidet

videt pollutionem fit securus, quod intùs non consentiet in illam delectationem.

Omnia, quæ spectant ad præsentem tractatum de matrimonio, sunt juxtà communiores, & probabiliores DD. sententias.

Medicus in curando infirmo, tenetur sequi sententias certas (si adsunt), relictis incertis, & dubiis; quapropter si certis relictis, adhibet medicamenta, de quibus dubitat, an sint profutura (si agitur de periculo vitæ, vel quod infirmus diutiùs decumbere debeat) graviter peccat, sicuti etiam graviter peccat (si experiendi tantùm causâ) inexplorata medicamenta (certis relictis) adhibet infirmo, & hâc de causâ, ejus sanitatem, & vitam periculo exponit.

Si medicamenta certa non habet, illa adhibere tenetur, quæ probabiliora judicat, postpositis minùs probabilibus: si verò nulla medicamenta suppetunt, nisi dubia, & periculosa; tunc cautè procedere debebit, considerando vim, ac periculum morbi, spem sanandi, & periculum nocendi.

Si posteà intelligit, infirmum certò moriturum, nisi medicamentum dubium adhibeatur; tunc illud adhibere poterit, secluso tamen periculo accelerandæ mortis: idem omninò dic. est respectivè, & proportionaliter de *Chirurgo*.

Mendacium *est affirmatio falsi, vel putati falsi pro vero*: dividitur in *Perniciosum*, *Jocosum*, & *Officiosum*: primum, idest, *Perniciosum* est illud, quod tendit in damnum proximi; & si agitur de materiâ gravi; est peccatum mortale contrà justitiam, obligans ad retractationem, si est spes fructus; & si non est spes fructus, ad compensationem omnium damnorum: *Jocosum* est illud, quod tendit, neque in damnum, neque in utilitatem proximi: *Officiosum* est illud, quod tendit potiùs in utilitatem proximi, quàm in ejus damnum.

Mendacium officiosum, licèt tendat potiùs in utilitatem, quàm in damnum proximi, adhuc tamen est illicitum, cum sit intrinsecè malum, ut patet ex Sacrâ Scripturâ pluribus in locis, & præsertim in *Psalmis* 5., & 14., in quorum primo sic: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*; *Omnes*, dixit Regius Propheta; ideòque excludi noluit, nec etiam illos, qui officiosè mentiuntur propter utilitatem proximi; in secundo posteà loquendo de *Prædestinatis*, idest, qualia sint signa infallibilia *prædestinationis*, inter cætera alia, hoc assignat: *Qui loquitur* veritatem *in corde suo &c.* cum autem *veritas*, & *mendacium* sint opposita, necessa-

riò

riò concludendum est, quod sicuti *veritas* est signum *prædestinationis*, ità juxtà regulam oppositorum ex logicis, *mendacium* est signum *reprobationis*.

Alphonsus de Castro in *tract. adversus hæreses lib.* 10. *litt. M. verbo Mendacium* fol. 165. dicit, quod ab Ecclesiâ damnatus fuit ut Hæreticus *Joannes Cassianus*, qui sub nomine *Abbatis Joseph*, docebat licitum esse *mentiri* pro vitâ Hominis tuendâ; aut pro magno beneficio Homini impendendo; aut etiam humilitatis gratiâ, ad tegendas, scilicet, proprias virtutes &c., & Cassianus coll. 17. cap. 8. narrat, quod erat sententia aliquorum antiquorum, mendacium aliquoties, non solùm esse licitum, sed etiam necessarium: *Mendacio utendum est* (dicebant) *tamquam helleboro, quod sumitur, imminente aliquo exitiali morbo*: sed quod hæc erronea opinio reprobata fuit ab *Innocentio III.*, qui in *cap. Superior de Usurâ*, ait Scripturam Sacram prohibere, ne quis etiam pro alterius vitâ servandâ mentiatur &c. Cum ergo Ecclesia (quæ in suis sanctionibus circà res fidei, est infallibilis) bis damnaverit ut suprà &c. nullum debet esse dubium inter Catholicos, quod mendacium quodcumque sit, & quâcumque de causâ fiat, sit semper illicitum, ac proindè omnis controversia removenda.

Meretrix *est mulier, cujus turpitudo est venalis*: in duobus casibus restituere tenetur lucrum acceptum de meretricio, nisi bonâ fide illud consumpsit: 1. Si accepit ab illis, qui alienare non possunt; 2. si fraude extorsit, v. g. dicendo se esse Virginem, cum Virgo non sit, & hujusmodi.

Meritum est actio humana, & bona, cui debetur præmium.

Metus *est perturbatio animi, proveniens ex apprehensione mali imminentis*: qualis sit metus intrinsecus, & extrinsecus; justus, & injustus: vide sub verbo ly *Matrimonium §. Circa septimum*; ibique etiam vide, quot requirantur ad hoc, ut metus dici possit gravis, cadens in constantem Virum.

Misericordia, quæ oritur ex charitate, *est alienæ miseriæ in corde nostro compassio, quâ (si possumus) subveniri compellimur*: ità D. Augustinus *lib. 9. de Civit. Dei cap.* 5. Huic virtuti per excessum, opponitur *nimia indulgentia*, & per defectum, *cordis obduratio*: Opera Misericordiæ sunt quatuordecim, & continentur in sequentibus duobus versiculis.

Corporalia — Visito, Poto, Cibo, Redimo, Tego, Colligo, Condo.

Spiritualia -- *Consule*, *Plecte*, *Doce*, *Solare*, *Remitte*, *Fer*, *Ora*.

Missa *est oblatio facta à Sacerdote Corporis*, *&* *Sanguinis Domini Nostri Jesu Christi sub alienis speciebus*, *Sacrificii ab ipsomet Christo semel exhibiti*, *expressiva*: ità communiter in re.

Missæ Sacrificium juxtà *Scotum Quodlibeto 20.*, & alios, tripliciter prodesse potest; nempè: *specialissimè*; *generalissimè*; & *medio modo*: primo modo, idest, *specialissimè* prodest soli Sacerdoti celebranti: *generalissimè* prodest toti Ecclesiæ: *medio modo* prodest illi, cui per Sacerdotem Sacrificantem, specialiter applicatur Sacrificium.

Ad mentem *cit. Scoti*, duplicem habet vim operandi suos effectus; nempè: ex *opere operato*; & ex *opere operantis*: iste, idest, ex *opere operantis* promanat ex meritis Ecclesiæ: ille, idest, ex *opere operato* est ille, qui eidem Ecclesiæ, ex Christi institutione, ejusque infinitis meritis independenter à quôcumque alio, competit, ut etiam habetur ex *Trid. sess. 22. cap. 1.*, in quo sic: *Et hæc quidem*, *est illa oblatio munda* (*Malach.*), *quæ nullâ indignitate*, *aut malitiâ Offerentium inquinari potest*.

Est de fide, quod in Missâ offertur Deo, verè, & propriè dictum Sacrificium: ità *Trid. sess. 22. Can. 1.*, & desumitur ex illis verbis Jesu Christi: *Hoc facite in meam commemorationem*: *Matt. cap. 26.* Tale Sacrificium, est incruentum; & in ipso præcipua, & principalis Hostia est Christus, idest, Corpus, Sanguis, Anima Christi, & Divinitas: ità *Trid. cit. Can. 2.*

Principalis offerens Sacrificium Missæ, est Christus, licèt offerat Sacerdotum ministerio, ut habetur ex *cit. Trid.*, Sacerdos celebrans, ut Minister proximus; cæteri fideles, ut aliquo modo minùs propriè, quatenùs, scilicet, & speciali externo concursu, ad ejus oblationem cooperantur; & quatenùs sunt membra Ecclesiæ, cujus nomine Sacerdos offert istud Sacrificium.

Essentia Sacrificii Missæ, juxtà communiorem DD. opinionem, consistit in tribus; nempè: in *Consecratione*; *Oblatione*; *Communione*, licèt aliàs *Herinex disp. 8. de Eucharist. quæst. 3. n. 4.* cum *Sannig.*, & alii teneat, quod essentia Sacrificii Missæ, consistat solummodo in *Consecratione utriusque speciei*: oblatio autem, & communio ad integritatem, & complementum Sacrificii tantùm spectent.

Sacrificium Missæ posteà quadruplex est; nempè: *Eucharisticum*,

cum, quatenùs ad instar Holocausti Deo offertur in recognitionem suæ supremæ excellentiæ: *Propitiatorium*, quatenùs confert gratiam, & remittit peccata: *Impetratorium*, quatenùs nobis impetrat spiritualia, atque temporalia: *Satisfactorium*, quatenùs remittit pænas, quæ debentur in Purgatorio.

Fideles majora beneficia, fructumque uberiorem, sibi comparant, si Missas sibi curent, celebrari in vitâ, quàm post mortem: quàpropter *S. Greg. lib. 4. Dial. cap. 58.* sic dicit: *Tutior est via, ut bonum, quod quisque post mortem sperat agi per alios; ipse dum vivit, per se exequatur: Beatiùs quippè est, liberum exire, quàm post vincula, libertatem quærere.*

Tempus ordinarium celebrandi Missam incipit ab aurorâ, & terminatur in meridie, ut patet in *Rubric. Missal. tit. de defectib. in Minist. ipso occurrentib.*, excipiuntur tamen illa loca, in quibus viget consuetudo celebrandi, sivè antè auroram, sivè post meridiem; idemque dic. est de Personis privilegiatis; vel si adsit aliqua necessitas; puta, pro communicando infirmo, vel pro quâcumque aliâ verâ, & justâ causâ: in Vesperis tamen vetitum est.

Per Bullam Clem. XII. emanatam 1732., & incipit: *Romanus Pontifex*; privilegium Regularibus concessum, celebrandi sivè antè auroram, sivè post meridiem, remanet revocatum.

Sinè gravissimâ necessitate; puta, si Infideles, vel Hæretici venirent, ut occiderent Sacerdotem sacrificantem, vel ad faciendam injuriam Sacramento; interrumpi non potest Missa quo ad *partes essentiales*: neque sinè gravi necessitate, interrumpi potest quo ad *partes accidentales*, ut si, v. g., antequam celebrans pervenisset ad illa verba: *qui pridiè, quàm pateretur*, supervenirret aliquis notoriè excommunicatus vitandus nominatim; vel dum Sacerdos celebrat, & nondùm incepisset Canonem, pollueretur Ecclesia, & hujusmodi.

Licèt præceptum Ecclesiasticum de audiendâ Missâ in diebus festivis de præcepto, obliget sub mortali; septem tamen excusant: 1. impotentia; & hoc, licèt omissio esset cum conscientiâ erroneâ peccati mortalis; & ratio est, quia dari non potest peccatum, quin sit voluntarium; sed voluntarium dici non potest, quando quis vellet audire Missam, sed non potest: ergo &c.; 2. necessitas propria, vel proximi; 3. ad evitandum damnum spirituale proprium, vel proximi; 4. ad evitandum damnum honoris; 5. ad evitandum damnum grave corporale, vel temporale proprium, vel pro-

proximi; 6. Officium, puta, Milites, Pastores, & hujusmodi; 7. consuetudo, puta, mulieres post partum; tempore luctus &c. dummodo adsit consuetudo, & aliàs non exeant de domo ad alia negotia peragenda.

Ad satisfaciendum præcepto audiendi Missam; tria requiruntur: 1. *præsentia moralis*, idest, quod actio, quâ quis Sacrificio Missæ est præsens, humano modo dici possit *præsentia moralis*, quapropter si quis ex fenestrâ domus suæ, extrà Ecclesiam sitæ: Missam audiret, dici non posset *moraliter præsens*, ut est communis DD. opinio contrà *Tamburinum*, & *Clericatum*: idem dic., si quis extrà Ecclesiam manens, illam audiret, nisi excusaretur ab ingressu propter impossibilitatem physicam; & ratio est, quia tunc censeretur *moraliter præsens* ratione conjunctionis cum multitudine, cum quâ constitueret unum corpus morale Fidelium, Missæ præsens, atque assistens; 2. requiritur *Attentio*, quæ juxtà *Mastrium*, *Bonac.*, *Cajet.*, & alios requiritur de præcepto, quod sit *interna*, licèt secundùm *Dianam*, *Tambur.*, *Card. de Lugo*, & communiorem, præsertim recentium, solùm requiratur *attentio externa*, quæ tamen excludat *actionem externam incompossibilem* cum auditione Missæ, v. g., pingendo, scribendo, confabulando, & hujusmodi; & hæc opinio, ut communior, & favorabilior, tutâ conscientiâ sequi potest; 3. requiritur *integritas*, circà quam laxior opinio est, quod omissio à principio Missæ, usque ad Epistolam inclusivè; & à Comunione exclusivè usque ad ultimum Evangelium inclusivè, non cadat sub mortali: satisfacit præcepto, qui eòdem tempore recitat orationes quascumque, etiam præceptas: secùs dic. si quis eòdem tempore faceret confessionem Sacramentalem, nisi excusaret parvitas materiæ, ut est communis DD. contrà *Bonac.*; & ratio est, quia confessio est actus judicialis impediens attentionem ad Sacrum.

Primus, qui celebravit Missam fuit S. Petrus Apost., sed brevibus, simplicibusque precibus, nam dicto in primis Apostolorum Symbolo, consecrabat in utrâque specie, & post consecrationem recitabat Dominicam Orationem, quâ terminatâ, finem dabat Sacrificio, se communicando cum utrâque specie: *S. Jacobus Apost.* addidit: Orate Fratres; Sursum corda; & Pacis osculum: *Telesphorus* addidit: Gloria in excelsis &c. *Pontianus* addidit: Confiteor Deo &c. *Damasus* addidit: Epistolas; Evangelium; & Alleluja: *Cœlestinus*: Introitum: *Gellasius*: Collectas: *Pelagius*,

lagius: Defunctorum Commemorationem: *Gregorius*: Kyrie; Graduale; & Tractum: *Sergius*: Agnus Dei: *Marcus* postremò sancivit, ut loco *Symboli Apostolici*, recitetur *Symbolum Nicænum*: ità *Bernin. tom. 1. sæcul. 1. cap. 3. pag. 35. & seqq.*

Sanctum Missæ Sacrificium, à Jesu Christo institutum, & per continuatam successionem, sinè ullâ prorsus temporis interruptione, in Ecclesiis Orientalibus, & Occidentalibus, à Sacerdotibus Latinis, & Græcis cum omni solemnitate celebratum, à modernis Hæreticis impugnatur; sed proprio gladio se ipsos interimunt, ut infrà patebit.

S. Justinus, qui vixit in tertio sæculo, in Apol. 2. narrat, quod *prima Missa* celebrata fuit à S. Petro, & Presbyteri, Diaconique Achajæ, qui testes fuerunt de audito immediato, scripserunt, quod *S. Andreas Apostolus*, Ægeo Proconsuli, qui ei intimaverat Crucis patibulum, nisi Diis immolaret, sic respondit: *Ego, Omnipotenti Deo, qui unus est, & verus, immolo quotidie, non taurorum, nec hircorum sanguinem, sed* immaculatum Agnum in Altari: *cujus carnem posteàquam omnis Populus credentium manducaverit*; Agnus, qui sacrificatus est, *integer perseverat, & vivus*.

S. Anacletus, qui electus fuit Papa anno 103., ordinavit, (ut legitur in *lib. Rom. Pontificum in Anacleto*), ne Sacerdos celebraret MISSAM sinè assistentiâ unius saltem Clerici.

S. Alexander, qui electus fuit Papa anno 121. confirmavit *Apostolicam Traditionem* (à S. Cypriano appellatam *Dominicam Traditionem*), ut in *consecratione Calicis*, misceatur cum vino, modica aqua — Hæc Apostolica, sivè Dominica Traditio, confirmat, quod alii Sancti Apostoli præter Petrum, & Andream, celebraverint Missam juxtà præceptum Domini: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*.

S. Epiphanius, qui vixit in secundo sæculo in sept. Syn. act. 6. sic scripsit: *Numquam invenies, neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres*, incruentum illud Sacrificium, quod à Sacerdote offertur, *Imaginem dixisse, sed ipsum Sanguinem*.

S. Ambrosius, qui vixit in quarto sæculo in præparatione ad MISSAM pro die Dominico sic: *Summe Sacerdos, & verè Pontifex Jesu Christe, qui te obtulisti Deo Patri, hostiam puram, & immaculatam in Arâ Crucis pro nobis miseris peccatoribus; & qui dedisti nobis carnem tuam ad manducandum, & sanguinem*

nem tuum ad bibendum; & posuisti mysterium istud in virtute Spiritus Sancti tui dicens: Hæc quotiescumque feceritis; in mei memoriam facietis... *Descendat etiam Domine illa Spiritus Sancti tui invisibilis, & incomprehensibilis Majestas, quæ ... & me indignum Sacerdotem, doceat tantùm tractare mysterium... ità ut placidè, & benignè suscipias* Sacrificium de manibus meis, *ad salutem omnium, tàm vivorum, quàm Defunctorum*.

S. Augustinus, qui vixit in quinto sæculo in Sermone 251. de temp. sic: *Adbuc quoque, quod valdè dolendum est, conqueri vobiscum volo, quia sunt aliqui, & maximè potentes bujus Mundi, qui cum veniunt ad Ecclesiam, non sunt devoti ad laudes Dei celebrandas, sed cogunt* Presbyterum, *ut abreviet* MISSAM.

S. Gregorius, quem Hæresiarchæ, Hæreticique moderni agnoscunt, & fatentur, fuisse legitimum, licèt (ut ipsi addunt) ultimum ex Romanis Pontificibus, qui legitimè sederit in Cathedrâ Petri, & consequenter, quod fuerit verus Christi Vicarius *in lib. 3. Dial. cap. 3.* sic scripsit: *Cumque in ea jam* Missarum solemnia *celebrarentur... Peractâ igitur* celebratione Missarum... *Sacerdos quoque, & Custodes, & hi, qui ad celebranda* Missarum solemnia *venerant &c.* -- Et ibidem sic: *Cui, dùm in virtute Dei* (loquitur de S. Agapito electo Papâ anno 535. itineranti Constantinopolim versùs) *ex autboritate Petri, fixam salutis illius spem habere dicerent; protinùs Venerandus Vir, orationi incubuit*, & Missarum solemnia *exortus*, Sacrificium *in conspectu Dei Omnipotentis immolavit*.

S. Victor Uticensis (plures alios prætereo brevitatis gratiâ), qui vixit in quinto sæculo *in lib. de persecut. Vandal.* narrat, quod cum ab Hunerico Vandalorum Rege Arriano, relegati fuissent in solitudinibus Mauritaniæ 4966. Ecclesiastici; *quibus ad exilium conductis, in quódam loco, obvii fuerunt Fideles Catbolici, cereos, manibus gestantes, & sic clamantes: Quibus, nos miseros, relinquitis, dùm pergitis ad coronas? Qui nostros, baptizaturi sunt, parvulos, fontibus aquæ perennis?... A quibus*, Divini Sacrificii ritus, *adbibendus est consuetus?* &c.

Ex veridico, & irrefragabili ergo testimonio prædictorum Orthodoxorum Patrum, qui eo tempore vixerunt, quo etiam juxtà Lutherum (teste Card. de Richeil. lib. 4. in Matt. cap. 12.) *Ecclesia fuit illæsa à quácumque baresi; & observatrix puritatis fidei:*

fidei: & juxtà Calvinum Instit. lib. 1. cap. 2. sect. 13. *floruit vera Religio*, *& syncerior viguit doctrina*; & secundùm Bartholomeum Kechermanum lib. 3. cap. 14. System. Logici, *floruerunt Discipuli Domini*, *eorumque auditores &c.* colligitur, quod *Sanctum Missæ Sacrificium* institutum fuit à Jesu Christo in ultimâ Cœnâ, quando post institutionem SS. Eucharistiæ Sacramenti, & communicatis Apostolis, dixit: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*. Si enim Jesus Christus per prædicta verba, non instituisset *Sanctum Missæ Sacrificium*: Sanctus Petrus, super quem Christus, fundavit Ecclesiam suam, ausus non fuisset, esse primus, ad celebrandam Missam; neque S. Andreas intrepido animo, & Apostolico pectore respondere Ægeo Proconsuli eo modo, quo respondit: Et Sancti Anacletus, & Alexander legitimi D. Petri Successores; non fecissent Decreta in ordine ad Sanctum Missæ Sacrificium celebrandum, nisi à Jesu Christo institutum fuisset, & ab Apostolis practicatum: & tandem Sancti primævæ Ecclesiæ Orthodoxi Patres, de Sancto Missæ Sacrificio tàm dignum, & evidens, in eorum scriptis, testimonium non perhibuissent, si certus non extitisset universalis Ecclesiæ firmus assensus, quod Sanctum Missæ Sacrificium à Jesu Christo institutum fuisset.

Magdeburgenses Lutherani; censurantes S. Telesphorum, qui electus fuit Papa anno 142. *in Cent. 2. cap.* 10., sic de illo scripserunt: *Telesphorus* Missas *cumulat*; *ritum earum auget*; *atque ad tempus alligat*.

Ecce quomodo iidem Hæretici, etiam nolendo, clarum dant testimonium de Sancto Missæ Sacrificio? Si enim, ut dixi suprà, Jesus Christus per illa verba: *Hæc quotiescumque feceritis &c.* non instituisset Sanctum Missæ Sacrificium; S. Telesphorus, qui post Sanctum Petrum fuit septimus Summus Pontifex, & proprio sanguine dedit testimonium de verà Jesu Christi fide; neque addidisset ritum Missæ, addendo ly *Gloria in Excelsis Deo*, neque statuisset tempus celebrandi Missam: Et ecce quomodo Hæretici (sic disponente Deo) proprio gladio se interimunt.

Verùm: Estò, quod nullus ex Sanctis, & Orthodoxis primævæ Ecclesiæ Patribus, de Sancto Missæ Sacrificio scripsisset: *ex Epist. ad Hebr. cap.* 7. largiter educitur, quod Sanctum Missæ Sacrificium, à Christo Jesu institutum fuerit; nam ibi describens Apostolus Christi Sacerdotium secundùm Ordinem Melchisedech, qui panem, & vinum obtulit, ut legitur in *Genesi cap.* 14., de

Jesu Christo cum omni claritate asserit illud: *Tu es Sacerdos* in æternum *secundum Ordinem Melchisedech*: Cum autem proprium Sacerdotis munus, sit Sacrificium offerre (ut liquet ex Sacrâ Scripturâ pluribus in locis), non potest Christi Sacerdotium esse in Ecclesiâ ÆTERNUM sinè perpetuo Sacrificio in Ecclesiâ offerendo: sed sic est, quod cruentum Missæ Sacrificium semel tantùm offerri potuit, cum Christus pluries mori, & immolari nequeat: ergo juxtà Apostoli verba, asserendum est, quod Christus incruentum Missæ Sacrificium, ab ipsomet institutum, per manus Sacerdotum Ministrorum suorum, quotidie Deo Patri offerat.

In celebratione Missæ, in quâ dicitur Gloria in Excelsis, & Credo; Sacerdos facit *quinquaginta tria* Crucis signa: *sexies* profundè, si inclinat; nempè: 1. statim hac pervenit ad Altare, ubi tamen non sit SS. Eucharistiæ Sacramentum, nam si ibi servatur; locò profundæ inclinationis, fit genuflexio; In principio Missæ, idest, antequam incipiat, dicendo: In nomine Patris, & Filii, &c.; 3. Toto tempore, quo dicit: Confiteor; & Minister dicit: Misereatur tui &c.; 4. toto tempore, quo dicit: Munda cor meum &c.; 5. toto tempore, quo dicit: Te igitur Clementissime Pater &c.; 6. toto tempore, quo dicit: Supplices te rogamus &c. *Octies* stat inclinatus, sed non profundè: 1. in principio Missæ toto tempore, quo dicit: Deus tu conversus vivificabis nos &c. usque ad Oremus exclusivè; 2. toto tempore, quo dicit: Aufer à nobis &c.; 3. toto tempore, quo dicit: In spiritu humilitatis &c.; 4. toto tempore, quo dicit: Suscipe Sancta Trinitas hanc &c.; 5. toto tempore, quo dicit: Sanctus, Sanctus, usque ad Hosana in excelsis inclusivè; 6. toto tempore, quo dicit tres Orationes post Agnus Dei &c.; 7. toto tempore, quo ter dicit: Domine non sum dignus &c.; 8. quando sumit SS. Hostiam. *Pluries* inclinat tantummodo caput, & primò toties, quoties nomen Jesu, vel Mariæ, aut Sancti, de quo Missam celebrat, profert, & etiam illius, aut illorum, de quo, vel de quibus Commemorationem facit in eâdem Missâ, sicuti etiam, quando profert nomen Summi Pontificis antè Memento de vivis; 2. toties, quoties dicit: Oremus; 3. toto tempore, quo dicit: Gloria Patri, &c. in principio Missæ; 5. ad Gloria in excelsis &c. sexies; nempè dum dicit: Deo: adoramus te: gratias agimus tibi: Jesu Christe: suscipe deprecationem nostram: & iterum: Jesu Christe; 6. ad Credo ter; nempè, dum dicit: in unum Deum: Jesum Christum: simul adoratur;

ratur; 7. in principio Præfationis, quando dicit: Gratias agamus Domino *Deo nostro*; 8. toto tempore *Memento*, in quo orat tàm pro vivis, quàm pro Defunctis; 9. antè consecrationem, quando dicit. Tibi gratias agens; & item dicit: item Tibi gratias agens; 10. toto tempore consecrationis tàm Hostiæ, quàm Calicis; 11. toto tempore, quo ter dicit: Agnus Dei, qui tollis &c.; 12. toto tempore, quo dicit: Placeat tibi Sancta Trinitas antequam det benedictionem Populo; 13. in actu, quo vult se vertere ad dandam benedictionem, antequam se vertat; 14. in actu, quo recedit ab Altari: *Undecies* in actu celebrationis elevat oculos: 1. antequam incipiat: Munda cor meum &c. 2. dùm dicit: Suscipe Sancte Pater &c.; 3. dùm dicit: Offerimus tibi Domine Calicem &c.; 4. dùm dicit: Veni Sanctificator Omnipotens &c.; 5. antequam dicat: Suscipe Sancta Trinitas &c.; 6. quando in principio Præfationis dicit: Deo nostro; 7. in principio Canonis in actu, quo vult dicere: Te igitur &c.; 8. quando antè consecrationem dicit: Et elevatis oculis &c.; 9. quando elevat Sanctissimam Hostiam, debet semper tenere oculos in illâ fixos, donec illam reponat super Corporale; 10. idem dic. in elevatione Calicis; 11. Dicto: Placeat tibi Sancta Trinitas &c., antequam se vertat ad dandam benedictionem Populo: Quater aliquantulùm submissà, sed intelligibili voce recitat: 1. quando dicit: Orate Fratres: 2. quando dicit: Sanctus, Sanctus, Sanctus usque ad secundum Hosana in excelsis inclusivè: 3. quando dicit: Nobis quoque peccatoribus: 4. quando ter dicit: Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, usque ad finem: ità in *Rubrica Missalis Romani*, *de ritu servando in celebratione Missæ*, in quibus pluribi admonentur Sacerdotes, quod quando in celebratione Missæ, se vertunt ad Populum, semper cum debitâ modestiâ debeant tenere *oculos ad terram demissos*.

Ritus servandus in celebratione Missæ privatæ, quando celebratur ad Altare, ubi sit expositum SS. Eucharistiæ Sacramentum ex *Rubricis Missalis Romani*, *& Gavanto p.* 4. *tit.* 8. *n.* 8. est, ut sequitur.

Sacerdos Sacris vestibus indutus: statim hac Presbyterium, seù Capellam, ubi est expositum SS. Eucharistiæ Sacramentum, pervenerit; aliquantulum consistens, debet caput detegere; & sic perveniens ad medium Altaris, debet utrôque genu in planâ terrâ genuflectere, & caput profundè inclinare; & posteà se elevans, rectâ lineâ ascendere debet ad Altare, super quod in cornu Evan-

 gelii

gelii posito Calice, antequam de bursâ extrahat Corporale, debet dextro genu flectere; & posteà extenso Corporali, & Calice velato superposito, ut moris est, debet iterum eôdem modo genuflectere antequam accedat ad cornu Epistolæ ad aperiendum Missale; quo aperto, statim hac redierit ad medium Altaris, iterum genuflectere debet, & aliquantulum se retrahens ad cornu Evangelii, debet descendere ad planum terræ, & descendendo advertere debet, ne humeros SS. Sacramento vertat; ibique factâ genuflexione super infimum gradum cum capite inclinato; erectus debet Missam incipere more solito: & postquam ascenderit ad Altare, antequam incipiat Orationem: *Oramus te Domine &c.* debet genuflectere; & finitâ oratione; antequam accedat ad Missale, debet iterum genuflectere, & idem facere debet, postquam redierit ad medium Altaris, antequam incipiat dicere: *Kyrie eleison*; & toties, quoties dicturus erit: *Dominus vobiscum*; debebit priùs osculari Altare in medio, & posteà genuflectere, deindè erectus se vertere ad Populum, tali modo tamen, quod humeros non vertat ad Sanctissimum Sacramentum; & dicto: *Dominus vobiscum*; antequam accedat ad Missale, debet iterum genuflectere; & idem facere debet antè *Credo* (si dicendum erit), quo dicto, debet priùs osculari Altare in medio, & posteà genuflectere, antequam se vertat ad dicendum: *Dominus vobiscum*; quo dicto conversus ad Altare, debet priùs genuflectere, & posteà dicere: *Oremus*; & antequam accedat ad cornu Epistolæ ad infundendum vinum in Calicem, debet iterum genuflectere, quod facere debebit, postquam redierit, ubi dicto: *Veni Sanctificator &c.* genuflectere debet, & posteà rectâ lineâ pergere ad cornu Epistolæ, & descendere ad planum terræ, ibique statim vertendo faciem ad parietem Altaris, & successivè ad cornu Epistolæ, perficere debet circulum, & sic facie versâ ad Populum, lavabit manus, quibus lotis, ascendere debet ad cornu Epistolæ, ibique eas abstergere; & postquam redierit ad medium Altaris, debet genuflectere, & post dictas Orationes secretas; debet iterum genuflectere, antequam se vertat ad dicendum: *Orate Fratres*, quod dicere debet in cornu Evangelii eo modo, quo dicitur: *Dominus vobiscum*, non perficiendo tamen circulum, sicuti quando celebratur, ubi non est expositum *Venerabile*: Cætera omnia usque ad *Communionem* fiunt, sicuti est moris, quando non est expositum SS. Sacramentum. Post sumptam purificationem: postquam posuerit Calicem extrà Corporale in cornu

Epi-

Epistolæ, debet genuflectere, & posteà rectâ viâ, pergere ad faciendam digitorum ablutionem, quibus extersis, eodem modo redire debet ad medium Altaris, & post factam genuflexionem, sumere debet ablutionem more solito, quo facto, & benè disposito Calice cum velo, & bursâ, ut moris est, genuflectere debet, & posteà pergere ad cornu Epistolæ, & dictâ Postcommunione, reddire debet ad medium Altaris, ubi genuflectere debet, antequam deosculetur Altare, quo deosculato; iterum genuflectere debet, antequam se vertat ad dicendum: *Dominus vobiscum*; quo dicto, debet iterum genuflectere, antequam pergat ad cornu Epistolæ ad dicendas Orationes, quibus dictis reddere debet ad medium Altaris, ubi antequam illud deosculetur, genuflectere debet, & posteà se retrahendo ad cornu Evangelii conversus ad Populum dicere debet: *Dominus vobiscum cum ite Missa est*, & iterum genuflectere; & si dicendum erit: *Benedicamus Domino* post: *Dominus vobiscum*, antequam dicat: *Benedicamus Domino*, debet priùs genuflectere: dictâ posteà Oratione: *Placeat tibi Sancta Trinitas &c.* osculari debet Altare, & dicto: *Benedicat vos &c.* non debet caput inclinare, sed debet genuflectere, & posteà more solito, benedictionem dare, non perficiendo tamen circulum, neque redeundo ad medium Altaris ad genuflectendum, sed in eodem loco, ubi dedit benedictionem; conversus ad Altare, dicere debet: *Dominus vobiscum*, & *legere Evangelium*, quod si est: *Initium Evangelii secundùm Joannem*; dum dicit: *Et Verbum Caro factum est &c.* genuflectere debet *aliquantulum* versus SS. Sacramentum, quod idem facere debebit ad quæcumque verba, in quibus juxtà Rubricas genuflectere debebit. Terminato Evangelio, pergere debet ad medium Altaris, ubi antequam accipiat Calicem, genuflectere debet, & posteà more solito, accepto Calice, humeris ad cornu Evangelii versis, descendere debet; & postquam ad planum terræ pervenerit, utrôque genu ad terram posito, & capite profundè inclinato, adorare debet SS. Eucharistiam, & postquam se erexerit, discedere debebit, caput tegendo in eodem loco, ubi illud detexerit.

Alex. VII. Propos. damn. 8. in ordine: Duplicatum stipendium potest Sacerdos licitè accipere pro eâdem Missâ, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus, ipsimet celebranti correspondentem: idque post Decretum Urbani VIII.; & Propos. 9.

9 *Post Decretum Urbani VIII. potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii, sibi retentâ; & Propos.* 10.

10 *Non est contrà justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & unum offerre; neque contrà fidelitatem, etiam si promittam promissione etiam juramento firmatâ danti stipendium, quod pro nullo alio offeram; & Prop.* 38.

38 *Mandatum Trid., factum Sacerdoti, sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi, quàm primùm, est consilium, non præceptum; & Prop.* 39.

39 *Illa particula quàm primùm, intelligitur, quando suo tempore confitebitur; & Propos.* 43.

43 *Annuum legatum relictum pro Animâ, non durat plùsquam per decem annos.*

Innoc. XI. Propos. damn. 53. *in ordine: Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor simul, à diversis Celebrantibus audit.*

Moderamen inculpatæ tutelæ, ut servetur, quinque conditiones servari debent: 1. quod aggressor injustè aggrediatur; 2. quod aggressus, non priùs offendat, quàm sit invasus; 3. quod si necessarium est pro propriâ defensione offendere, id faciat in ipso actu aggressionis, & non ex post; 4. quod aggressus, quàm diù potest se defendere non offendendo, hoc faciat; 5. quod aggressus probabiliter credat, se fore graviter lædendum, vel occidendum, nisi lædat, vel occidat.

Modestia *est virtus, moderans exteriores corporis actiones ad præscriptum rectæ rationis*: alia autem est, quæ versatur circà *verba*; alia, circà *facta*; alia, circà *exteriorem cultum* vestium, supelectium, conviviorum, & similium juxtà proprium cujusque Personæ statum, & conditionem: Modestiæ per *excessum* opponitur petulantia, & insolentia; & per *deffectum* opponitur morum ruditas.

Molities, quæ ab *Apost. in* 2. *ad Cor. cap.* 12., & ad *Gal. cap.* 5. appellatur: *Immunditia*, est intrinsecè mala, & Jure naturali prohibita, & mortaliter peccaminosa, cuiusque malitia consistit in illâ seminis dispersione à Deo, & naturâ ordinati ad propagationem speciei humanæ.

Alex. VII. Propos. damn. 24. *in ordine: Molities, Sodomia,*

Be-

Bestialitas, sunt peccata ejusdem speciei infima; ideòque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

Innoc. XI. Propos. damn. 49. in ordine: Mollities jure naturæ, prohibita non est; undè si Deus illam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

Monopolium est studiosa conventio Mercatorum, quâ adinvicem conveniunt, ut nemo illorum emat, vel vendat tales merces; puta, unius speciei, v. g., caseum, nisi tanto pretio, ab ipsis stabilito; vel ut emant omnes merces unius speciei, ut majori pretio illas vendant; aut ut accipiant omnes pecunias cambiis expositas, ad hoc, ut venientes alii, & non invenientes pecunias: mediante hâc fraude, pretium pecuniarum crescat in illorum utilitatem.

Monopolium est lethaliter peccaminosum contrà justitiam, restitutioni obnoxium, etiam quando est tale, quod nullus vendat, nisi *summo* pretio, licèt justo; aut emat, nisi *infimo* pretio, licèt justo.

Quæritur primò, an peccet contrà justitiam, qui impetrat à Principe, ne res unius speciei ab alio, quàm à se ipso vendi possit, licèt sit cum notabili aliorum damno? Resp. *affirmativè*; & ratio est, quia cum fiat cum notabili aliorum damno, consequenter fit contrà justitiam.

Quæritur secundò, an quando rerum pretium, crescit ex causâ monopolii: an si unus, qui non est monopola, vendendo juxtà incrementum, quod fuit factum ex causâ monopolii, peccet contrà justitiam? Resp. *negativè*; & ratio est, quia in tali casu utitur jure suo, dummodo tamen tale pretium, non excedat pretium naturale summum in illâ parte, in quâ est excessus.

Quæritur tertiò, an excuset alterationem *pretii legalis*, quia taxa victualium facta tempore abundantiæ, non fuit minorata tempore sterilitatis? Resp. *affirmativè*, dummodo tamen taxa, idest *pretium legale* à Principe, vel ejus Ministris impositum, sit universalissimum, & cum respectu ad annos abundantiæ, & sterilitatis, nam magna utilitas in tempore abundantiæ, compensat damnum temporis sterilitatis: secùs dic. si taxa, nec est universalissima, nec cum prædicto respectu; & ratio est, quia sicuti non daretur compensatio sterilitatis, ità consequenter esset injusta.

Mons Pietatis *est summa aliqua pecuniæ, vel tritici, aut hujusmodi, in communi posita, destinata ad mutuandum indigentibus, salvo semper Capitali.*

Ad

Ad justitiam Montis Pietatis tres requiruntur conditiones: 1. quod mutuum detur ad tempus; 2. quod mutuatarius det pignora custodienda apud Administratores, quæ (si mutuatarius non solvit præfixo tempore) venduntur, retentâ à Monte portione, sibi debitâ, reliquâ mutuatario redditâ; 3. quod mutuatarius ad ratam pecuniæ mutuatæ, & temporis, solvat singulis mensibus pro conservatione Montis; pro Domo; & pro Ministris.

Montes Pietatis alii sunt, qui sunt erecti ex eleemosinis, Monti liberè datis; & alii sunt, qui erecti sunt ex pecuniis, à particularibus Personis apud Montes depositis: uterque exigere potest à mutuatario duo, aut tria pro centum, quæ inservire debent pro laboribus, & stipendio Ministrorum, & pro expensis necessariis ad conservationem Montis; & si processu temporis cognoscitur superfluitas; diminuendum erit, & interim superfluum, de quo constat; restituendum est mutuatariis, quod si adest impossibilitas, pauperibus erogandum est.

Officiales Montis; pecuniam distrahentes in alios usus, quàm pauperum juxtà regulas Montis, graviter peccant contrà justitiam, & incurrunt ipso facto in excommunicationem Papæ reservatam, ut constat ex *Bullâ Pauli V.*, quæ incipit: *Onerosa &c.*

Mons erectus ex pecuniis, à particularibus Personis apud ipsum depositis, exigere potest à mutuatariis quinque pro centum annuatim: & hoc patet ex *Bullâ Pauli III.*, quæ incipit: *Charitatis opera &c.*, in quâ Summus Pontifex declarat, hoc fieri posse absque aliquo conscientiæ scrupulo.

Motus voluntatis duplex est; nempè primò primus, & secundò primus: *primò primus* est ille, qui prævenit omnem usum rationis, & advertentiam; quapropter sicuti nullo modo est voluntarius, ità nullo modo est peccaminosus: *secundò primus* est ille, qui prævenit *plenam* voluntatis deliberationem, & licèt *aliqualiter* sit in potestate voluntatis; quia tamen non est *plenè* deliberata; ideò est tantummodo veniale.

Murmuratio (quæ etiam differt à detractione) est confabulatio de factis publicis, quæ sumi possunt in bonam partem, illa vertendo in malam partem, exagerando rem ultrà meritum causæ: est mortaliter, vel venialiter peccaminosa, pro ut materia, circà quam versatur, est gravis, vel levis.

Mutilatio *est abscissio alicujus membri à corpore*: Ad hoc, ut inducat

inducat irregularitatem, sivè ex delicto, sivè ex defectu lenitatis; tale membrum abscissum, debet esse unum ex illis, quæ in corpore humano, habent officium separatum ab aliis membris.

Mutuum, idest, de meo factum tuum *est contractus, in quo transfertur dominium alicujus rei, usu consumptibilis cum pacto recipiendi tantumdem non numericè, sed specificè, aut genericè.*

Mutuum duplex est; nempè: *verum*, & *palliatum*: Primum, idest, *verum* (quod suprà est definitum) consistit in rebus, usu consumptibilibus, quæ aliàs consistunt, aut in pondere, aut in numero, aut in mensurâ: *palliatum* est illud, quod secundùm suam formam apertam, & verba contrahentium, est alterius contractus à mutuo, sed secundùm formam latentem, & mentem veram, vel præsumptam contrahentium, est verum mutuum.

Sicuti in mutuo transfertum dominium rei mutuatæ in mutuatarium, sic iste per necessariam consequentiam, non solùm tenetur de dolo, & culpâ levissimâ, sed etiam de casu fortuito, quia si res perit Domino suo perit, ut habetur ex *l. Pignus*, *C. de pignoratitiâ actione*.

Mutuum est contractus gratuitus, quia si intervenit pretium, est venditio; si merces, est locatio; si lucrum, est usura.

Omnes, qui contrahere possunt; etiam mutuo dare, & recipere possunt: attamen duo sunt advertenda: 1. quod quæcumque *Loca Pia* ex mutuo, quod eorum Rectores, seu Administratores susceperunt; tunc solùm obligantur, si Creditores probaverint, pecuniam in talium Locorum Piorum utilitatem fuisse conversam, aliter soli Rectores, vel Administratores conveniri possunt, non verò Loca Pia, ut desumitur ex *l. Civitas*, *ff. Si verò petatur*, juncto *cap. 1. de solutio. cum concordantiis*; 2. quod *Filius-familias*, mutuò accipiens: per *Senatus-Consultum Macedonicum*, non tenetur, neque ipse, neque ejus Parentes in *foro externo* restituere: immò secundum *Lessium lib. 2. cap. 20. n. 8.* & alios, non tenetur restituere, nec etiam in *foro interno*, nisi in sequentibus sex casibus: 1. si habet bona castrensia, vel quasi castrensia; 2. si publicè putabatur esse sui juris; 3. si mutuò accepit aliud à pecuniâ; puta, vinum, triticum, & hujusmodi; 4. si accipiendo pecuniam, illam accepit in commodum Parentum, aut isti soliti fuerunt pecuniam mutuo acceptam per suos filios solvere; 5. si Parentes debuissent secundùm rectam rationem, suppeditare pecuniam filiis; 6. si filius juravit se soluturum.

NEgotiatio *est actus ex naturâ suâ indifferens*: triplex est; nempè: *Œconomica*; *Politica*; *Lucrativa*: Prima, idest, *Œconomica* est, quâ unusquisque emit necessaria ad proprium usum, atque suorum: *Politica* est illa, cujus finis est providere, negotiando, publicis Reipublicæ necessitatibus; *Lucrativa* est, quâ quis aliquid emit, ut majori pretio deindè illud vendat.

Negotiatio lucrativa ex præcepto Ecclesiastico, est prohibita sub mortali cuicumque Regulari, & omnibus Clericis sæcularibus in Sacris positis; excusat à mortali, si est de re levi, & fiat in occulto: si fit per tertiam Personam, est illis licita, dummodo negotiatio, ex se fit licita.

Neophitus dicitur ille, qui ex lege *Judaicâ*, *Mahometicâ*, vel *Ethnicâ*, nuper conversus ad fidem Christianam in ætate adultâ, suscipit Baptismum: est irregularis, ut constat ex *arg. Can.* 1. *dist.* 48., & hoc ne in superbiam elatus, incidat in laqueum Diaboli, ut ait *Apost. in* 1. *ad Cor. cap.* 3.

Notarius, seu, Thabellio tria necessariò habere debet; nempè: *debitam pro Officio suo scientiam*; *fidelitatem*; *& justitiam*: quo ad primum, idest, *scientiam*; tenetur scire ea omnia, quæ ad munus suum pertinent, & in eis observandis debitam diligentiam adhibere; quâpropter, si ex *ignorantiâ*, vel *negligentiâ*; quicumque, quodcumque detrimentum grave patitur, lethaliter peccat, & damna resarcire tenetur: quo ad secundum, idest, *fidelitatem*, tenetur esse fidelis in omnibus, quæ sunt sui muneris, & præsertim circà quinque: 1. quod non conficiat falsum Instrumentum; 2. quod in Instrumento vero, servet puritatem, & sinceritatem verborum; 3. quod conservet apud se registrum, nulli illud dando, nisi transumpta; 4. quod non occultet Instrumenta, quæ ab ipso exiguntur; 5. quod si apud se manet aliquod Instrumentum, vel Testamentum, ratione cujus, quibuscumque Personis sint facta legata, & nondùm completa; illa manifestare teneatur etiam nullo exigente, si tamen non exiguntur per ignorantiam, eo quia, scilicet, ignorant, quod adsint talia legata, ipsis solvenda, quod tamen prudenter fieri debet, manifestando priùs illis, ad quos spectat talia legata adimplere, quibus non satisfacientibus; illis, in quorum gratiam sunt facta talia legata: quo ad tertium, idest, *justitiam*; tenetur esse justus in Instrumentis, & in pretio, idest, quod in Instrumentis conficiendis; nulla faciat, quæ sint prohibita,

vel

vel illicita; & circà pretium, quod non exigat pretium pro rebus, pro quibus nullum debetur pretium; & si debetur, quod sit justum.

Notarius quo ad officium suum, in quatuor casibus peccare potest: 1. si Instrumentum violat; 2. si Testamentum Hominis, usu rationis in actu exercito carentis, rogat; 3. si dicta testium antè eorum publicationem parti contrariæ manifestat; 4. si manifestam facit sententiam nondùm publicatam.

Notarius requisitus, ut conficiat Instrumentum, Testamentum, Contractum, & hujusmodi; tenetur facere, aliter etiam in foro externo puniri potest, quia ex quo creatus est Notarius, servus publicus effectus est, ut dicunt *Bartol.*, & *Bald.*, & etiam id affirmat *Genuens. in adnot. alleg.*; Prohibetur tamen conficere Instrumenta pro alienatione rerum Ecclesiasticarum, nisi impetrato priùs assensu Papæ in scriptis.

Notorium dicitur *illud*, *quod nullâ tergiversatione celari potest*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *juris*, & *facti*: Primum, idest, *Juris* est illud, quod constat, vel per Rei confessionem in judicio factam; vel per veridicam sententiam; vel per legitimam contestium depositionem; quâ res tàm clarè, & manifestè remanet probata non solùm quo ad *factum*, sed etiam, quod factum sit *delictum*, ut neque coloratè impugnari possit: quapropter si est notorium *notorietate Juris*, Titium fuisse percussorem Clerici, statim vitandus est antè declaratoriam Judicis sententiam: Notorium posteà *notorietate facti* est illud, quod licèt nullâ tergiversatione celari possit quo ad *factum*, celari tamen potest quo ad *delictum*, idest, quod *tale factum*, non sit *delictum*, & consequenter indiget legitimâ probatione, quod tale *factum* sit *delictum*; nam licèt notorium *notorietate facti* esse possit, Titium fuisse percussorem Clerici; Titius tamen non est vitandus antè declaratoriam Judicis sententiam, eo quia Titius in sui defensionem, ad se expurgandum sivè in toto, sivè in parte, adducere potest unam, vel aliam ex illis undecim causis (ut dixi sub verbo ly *excommunicatio*), quæ excusant percussorem Clerici ab incurrendâ excommunicatione, & consequenter non est vitandus, nisi post declaratoriam Judicis sententiam.

NEgotiatio *est actus ex naturâ suâ indifferens*: triplex est; nempè: *Æconomica*; *Politica*; *Lucrativa*: Prima, idest, *Æconomica* est, quâ unusquisque emit necessaria ad proprium usum, atque suorum: *Politica* est illa, cujus finis est providere, negotiando, publicis Reipublicæ necessitatibus; *Lucrativa* est, quâ quis aliquid emit, ut majori pretio deindè illud vendat.

Negotiatio lucrativa ex præcepto Ecclesiastico, est prohibita sub mortali cuicumque Regulari, & omnibus Clericis sæcularibus in Sacris positis; excusat à mortali, si est de re levi, & fiat in occulto: si fit per tertiam Personam, est illis licita, dummodo negotiatio, ex se sit licita.

Neophitus dicitur ille, qui ex lege *Judaicâ*, *Mahometicâ*, vel *Ethnicâ*, nuper conversus ad fidem Christianam in ætate adultâ, suscipit Baptismum: est irregularis, ut constat ex *arg. Can.* 1. *dist.* 48., & hoc ne in superbiam elatus, incidat in laqueum Diabuli, ut ait *Apost. in* 1. *ad Cor. cap.* 3.

Notarius, seu, Thabellio tria necessariò habere debet; nempè: *debitam pro Officio suo scientiam*; *fidelitatem*; *& justitiam*: quo ad primum, idest, *scientiam*; tenetur scire ea omnia, quæ ad munus suum pertinent, & in eis observandis debitam diligentiam adhibere; quâpropter, si ex *ignorantiâ*, vel *negligentiâ*; quicumque, quodcumque detrimentum grave patitur, lethaliter peccat, & damna resarcire tenetur: quo ad secundum, idest, *fidelitatem*, tenetur esse fidelis in omnibus, quæ sunt sui muneris, & præsertim circà quinque: 1. quod non conficiat falsum Instrumentum; 2. quod in Instrumento vero, servet puritatem, & sinceritatem verborum; 3. quod conservet apud se registrum, nulli illud dando, nisi transumpta; 4. quod non occultet Instrumenta, quæ ab ipso exiguntur; 5. quod si apud se manet aliquod Instrumentum, vel Testamentum, ratione cujus, quibuscumque Personis sint facta legata, & nondùm completa; illa manifestare teneatur etiam nullo exigente, si tamen non exiguntur per ignorantiam, eo quia, scilicet, ignorant, quod adsint talia legata, ipsis solvenda, quod tamen prudenter fieri debet, manifestando priùs illis, ad quos spectat talia legata adimplere, quibus non satisfacientibus; illis, in quorum gratiam sunt facta talia legata: quo ad tertium, idest, *justitiam*; tenetur esse justus in Instrumentis, & in pretio, idest, quod in Instrumentis conficiendis; nulla faciat, quæ sint prohibita,

vel

vel illicita; & circà pretium, quod non exigat pretium pro rebus, pro quibus nullum debetur pretium; & si debetur, quod sit justum.

Notarius quo ad officium suum, in quatuor casibus peccare potest: 1. si Instrumentum violat; 2. si Testamentum Hominis, usu rationis in actu exercito carentis, rogat; 3. si dicta testium antè eorum publicationem parti contrariæ manifestat; 4. si manifestam facit sententiam nondùm publicatam.

Notarius requisitus, ut conficiat Instrumentum, Testamentum, Contractum, & hujusmodi; tenetur facere, aliter etiam in foro externo puniri potest, quia ex quo creatus est Notarius, servus publicus effectus est, ut dicunt *Bartol.*, & *Bald.*, & etiam id affirmat *Genuens. in adnot. alleg.*; Prohibetur tamen conficere Instrumenta pro alienatione rerum Ecclesiasticarum, nisi impetrato priùs assensu Papæ in scriptis.

Notorium dicitur *illud*, *quod nullâ tergiversatione celari potest*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *juris*, & *facti*: Primum, idest, *Juris* est illud, quod constat, vel per Rei confessionem in judicio factam; vel per veridicam sententiam; vel per legitimam contestium depositionem; quâ res tàm clarè, & manifestè remanet probata non solùm quo ad *factum*, sed etiam, quod factum sit *delictum*, ut neque coloratè impugnari possit: quapropter si est notorium *notorietate Juris*, Titium fuisse percussorem Clerici, statim vitandus est antè declaratoriam Judicis sententiam: Notorium posteà *notorietate facti* est illud, quod licèt nullâ tergiversatione celari possit quo ad *factum*, celari tamen potest quo ad *delictum*, idest, quod *tale factum*, non sit *delictum*, & consequenter indiget legitimâ probatione, quod tale *factum* sit *delictum*; nam licèt notorium *notorietate facti* esse possit, Titium fuisse percussorem Clerici; Titius tamen non est vitandus antè declaratoriam Judicis sententiam, eo quia Titius in sui defensionem, ad se expurgandum sivè in toto, sivè in parte, adducere potest unam, vel aliam ex illis undecim causis (ut dixi sub verbo ly *excommunicatio*), quæ excusant percussorem Clerici ab incurrendâ excommunicatione, & consequenter non est vitandus, nisi post declaratoriam Judicis sententiam.

O

OBedientia *est virtus, quæ promptum facit subditum ad adimplendum mandatum Superioris, quatenùs mandatum est*, dupliciter quis potest alterius mandatum adimplere; nempè: *materialiter*, & *formaliter*: primo modo faciendo simpliciter ea, quæ sunt mandata; secundo modo, illa faciendo hâc intentione, & motivo, quia à Superiore sunt mandata, & hoc modo est vera obedientia.

Transgressio voti Obedientiæ, duo peccata importat: unum contrà votum, & alterum contrà justitiam propter deditionem, quâ subditus se totum dedit Superiori in professione Religiosâ; & si inobedientia est cum contemptu Superioris, est triplex peccatum; immò etiam quadruplex, si ex inobedientiâ oritur scandalum in aliis.

Duo tamen sunt advertenda: 1. quod Religiosus obedire non tenetur suo Superiori in his, quæ pertinent ad majorem perfectionem, quàm sit Regulæ, quam professus est; quapropter *D. Tho. 2. sent. dist. 44. quæst. 2. num. 3.* ait, quod Religiosus obedire tenetur suo Prælato in tribus: 1. in his, quæ in Regulâ continentur; 2. in his, sinè quibus contenta in Regulâ observari nequeunt; 3. in subeundis pœnis, inflictis propter culpas commissas contrà prædicta duo: Secundò adv. est, quod tunc solùm transgressio obedientiæ cadit sub mortali, quando mandatum est de re gravi; & Prælatus præcipiendo, habet intentionem obligandi sub mortali; quod exprimitur, quando præcipit in virtute Sanctæ Obedientiæ, vel quando id, quod præcipit, est de præcepto Divino, vel Ecclesiastico, aut Regulæ obligantis sub pœnâ peccati mortalis.

Obligatio *est Juris vinculum, quo necessariò adstringimur ad aliquid dandum, vel faciendum*: triplex est; nempè: *naturalis*; *civilis*; & *mixta*. *Text. & DD. ad tit. Instit. de obligat.*

Occasio generatim sumpta, *est causa insufficiens, spontè data, vel acceptata alicujus rei faciendæ, vel dicendæ*: duplex est; nempè: *proxima*, & *remota*: Prima, idest, *proxima est omnis, & illa sola, quæ continet in se peccatum mortale, & quâ uti non possumus sinè peccato, nisi cum magnâ difficultate*: Secunda, idest, *remota est illa, quæ non semper adest, sed indiget inquisitione, ut inveniatur, & sæpè non invenitur; & si invenitur,*

venitur, difficulter tamen invenitur.

Occasio proxima duplex est; nempè: *activa*, seù *voluntaria*; & *passiva*, seù *involuntaria*: An absolvi possit, qui versatur in occasione proximâ voluntariâ peccandi mortaliter, licèt non habeat firmum propositum dimittendi illam? Conjicies ex *tribus Propos. damn. ab Innoc. XI.*, quæ infrà ponentur: Nulla certò causa sufficiens assignari potest, cur pænitens deserere non debeat occasionem proximam peccandi præter impotentiam *physicam*, vel *moralem*, nam quisque tenetur sub mortali vitare proximum periculum summi mali, quale est peccatum mortale, utpotè, gravissima infiniti Boni offensa. *Impotentia moralis* idem est, ac *occasio proxima involuntaria*, ut quando quis potiùs ex aliquâ inevitabili necessitate, quàm ex affectu ad peccatum, remanet in illâ proximâ occasione.

Ad cognoscendum posteà, quando *occasio* dici debeat *proxima*: secundùm *Gobat. tr. 7. Theol. Experim. num. 525.* alios ibi citantem, est: si quis *decies*, v. g. in aliquâ occasione positus, *septies*, vel *sexties* succubuit; secùs si solùm *bis*, vel *ter*.

Existens in occasione proximâ voluntariâ peccandi; si promittit deserere talem occasionem, absolvi potest, dummodo tamen anteà non cognoverit obligationem deserendi dictam occasionem proximam voluntariam peccandi, quia si antè cognovit, non potest absolvi, nisi priùs deserat talem occasionem.

Existens in occasione proximâ involuntariâ peccandi: Si adhibitis proportionatis remediis ex fragilitate iterum, & iterum peccat, absolvendus est, licèt non habeat propositum deserendi occasionem pro eo tempore, quo *occasio est involuntaria*, dummodo tamen aliqua saltem parva emendatio appareat, & cætera alia concurrant; nempè: vera pænitudo præteritorum; firmum propositum non peccandi de cætero; firmum propositum non redeundi ad illam; & firmum propositum, quod quando ex necessitate, se invenerit in illâ, non peccabit.

Innoc. XI. Propos. dam. 61. in ordine: Potest aliquando absolvi, qui versatur in occasione proximâ peccandi, quam potest, & non vult dimittere; quin immò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit; & Propos. 62.

62 Proxima occasio peccandi, non est fugienda, quando causa aliqua utilis, vel honesta non fugiendi, occurrit; & Prop. 63.

63 Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro

pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

Odium, quod eſt vitium charitati oppoſitum, duplex eſt; nempè: *inimicitiæ, & abominationis*: Primum, ideſt, *inimicitiæ* eſt, quo alicui volumus malum, quatenùs illi malum: ſecundum, ideſt, *abominationis* eſt, quo non Perſonam, ſed ejus malitiam adverſamur; vel etiam Perſonam, ſed quatenùs eſt mala, & vitioſa; aut quatenùs eſt nobis noxia.

Si odium eſt contrà Deum (non ratione ſui ipſius, quia hoc eſt impoſſibile, cum nullus poſſit eſſe actus odii, ubi nulla prorſus inveniri poteſt ratio mali), ſed ratione effectuum (puta, quia punit propter peccata); eſt maximum omnium peccatorum, & circà hoc dari non poteſt parvitas materiæ, niſi ob indeliberationem actus, ut cum aliis tenet *Bonac. diſp.3. de præcep. Decal.q.4.pu. ultimo.*

Si odium eſt contrà Proximum, & eſt odium *inimicitiæ*: ex genere ſuo eſt mortaliter peccaminoſum, niſi excuſet parvitas materiæ, vel indeliberatio actus: ſi eſt odium *abominationis*, ut plurimum nullum eſt peccatum, & præſertim in quatuor caſibus: 1. quia peccator eſt juxtà illud *Pſal.*: *Iniquos odio habui &c.* 2. quando deſideratur malum temporale proximo propter ipſius bonum ſpirituale; 3. ob bonum ſpirituale aliorum juxtà illud *Apoſt. ad Gal. cap.4. Utinam abſcindantur, qui vos conturbant*; 4. ob zelum juſtitiæ, nam licitum eſt ob zelum juſtitiæ deſiderare, quod malefactores publicâ authoritate puniantur ſecundum quantitatem, & qualitatem delictorum ab eis commiſſorum, dummodo tamen tale deſiderium non proveniat ex malevolentiâ Perſonarum, quia tunc eſſet peccatum mortale.

Non peccat, qui ſibi, vel alteri mortem naturalem deſiderat ob gravem, & longam infirmitatem, miſerias, & vitam acerbam vitandam, cum tolerabilior ſit mors, quàm in tantis miſeriis vivere: ſecùs dic. ſi ob leves moleſtias, niſi excuſet actus primò primus, vel etiam ſecundò primus.

Ad evitandum ingens malum, univerſale; licitum eſt deſiderare mortem naturalem inferenti.

Officium Divinum &c. vide ſub verbo: *Horarum Canonicarum &c.*

Oratio, ut eſt actus Religionis, *eſt rationabilis alicujus rei poſtulatio à Deo*: Dividitur in *mentalem*, & *vocalem*, & in *publicam*, & *privatam*: *Publica* eſt illa, quæ nomine totius fidelis populi per Eccleſiæ Miniſtros, Deo offertur; puta, in Miſſis, Horis

Ca-

Canonicis, publicis processionibus, & hujusmodi, & hæc necessario vocalis esse debet: *Privata* est illa, quam singuli fideles privatim in quôcumque decenti loco peragunt, & hæc esse potest tàm *vocalis*, quàm *mentalis*; & de hac loquitur *Apost. in 2. ad Timot. cap.2. Volo ergo Viros orare in omni loco*.

Adultis, usum rationis habentibus in actu exercito; aliqua oratio est necessaria necessitate præcepti, ut est communis DD. opinio, juxtà illud Salvatoris in Matt. c.7. *Petite*... *Quærite*... *Pulsate*, & illud Apost. ad Colols. cap.4. *Orationi instate, vigilantes in eâ*: & ad Thess. 1. cap.5. *Sinè intermissione orate*.

Tempus posteà, quo oratio est necessaria necessitate præcepti, quintuplex est: 1. tempus obligationis, quo peccator tenetur se reponere in statu gratiæ; 2. tempus gravis tentationis, quæ alio congruenti modo, superari non potest; 3. tempus manifesti periculi mortis; 4. tempus gravis pressuræ publicæ, quæ solâ oratione aboleri potest; 5. quotiescumque aliquod Divinum auxilium speciale, est necessarium ad salutem animæ, vel corporis: ità communiter cum *Sannig. tract. de Relig. dis.1.q.3.*

Conditiones, quibus concurrentibus, semper impetratur, quod in oratione petitur sunt quatuor: 1. quod oratio fiat pro se ipso, & non pro aliis juxtà doctrinam *D. August. tract. 102. in Joann.*, licèt aliàs etiam pro aliis, & cum fructu fieri possit; 2. quod petatur ad salutem juxtà *cit. Doc. loco cit.*, 3. quod oratio fit Pia, idest, quod sit actus virtutis religionis, per quem Homo, se totum Deo subiicit, ut supremo Domino; 4. quod in oratione perseveretur juxtà illud Salvatoris: *Quoniam oportet semper orare, & numquam deficere. Luc. cap.18.*

Oratoriorum genera sunt duo; nempè: *publica*, & *privata*; prima, idest, *publica* sunt illa, quæ extrà domus privatas ad cultum Divinum, Episcopi authoritate sunt erecta: *privata* sunt illa, quæ in privatis domibus, & intrà domesticos parietes absque licentiâ, & approbatione Episcopi, sunt constructa.

Inter Oratoria publica, & privata quintuplex assignatur discrimen: 1. quod Oratoria privata sicuti non habent *Jus asyli*; ità in eis nemo securus est à Laicâ potestate; 2. quod *publica* visitari possunt ab Episcopo, non verò *privata*, nisi in casu, quo præcederet accusatio, denunciatio, aut publica fama, quod Oratorium indecenter teneretur: ita *Petra tom.2. comen. ad constit.8. Honorii 3. sect.1. nu.60.*, 3. quod in *privatis*, nequeunt publicè teneri, & plu-

pulsari campanæ, benè verò in *publicis*; 4. quod *publica* habere debent januam in viâ publicâ, non verò *privata*; 5. quod in *publicis*; Missæ celebrari possunt statim hac ab Episcopo, publico cultui, canonico ritu sunt erecta: secùs dic. de *privatis*, nisi adsit indultum Apostolicum, taliter, quod neque Episcopus id permittere possit sinè tali indulto, licèt daretur necessitas pro deferendo Viatico alicui infirmo in extremis existenti, ut constat ex *respons. Sac. Cong. Conc. ad Card. Paleottum*, ut refert *Fagnan. in 3. ad cap. Authorit. de Censib. n.* 18.

Quæritur, an qui audiunt Missam in *Oratoriis privatis*, satisfaciant præcepto Ecclesiastico de audiendo Sacro in die Festo præcepti? Resp., quod illa clausula, quæ est in Indultis; nempè: *In tuá, ac Familiæ præsentiá*, intelligi debet de *Familiâ agnatitiá, & Consanguineá* illius, cui indultum est concessum, quæque in eâdem Domo habitat, atque ejusdem est comensalis, non verò de *familiâ servili*, illis tamen exceptis, qui in actu celebrationis Missæ, servitio Domini sui sunt necessarii, quia etiam isti satisfaciunt præcepto: ità cum aliis *Monacell. form. part. 2. tit. 13. num. 32. & seqq.* Hoc tamen limitatur in Oratoriis privatis Episcoporum intrà Domum propriæ habitationis, & hoc licèt sint solummodo Titulares, ut declaravit *Sac. Cong. Conc. die 15. Decemb.* 1703.

Ordo *est Sacramentum novæ legis, in quo traditur spiritualis potestas conficiendi Sacrosanctum Missæ Sacrificium, sivè immediatè, sivè mediatè tantùm, plùs minùsve juxtá uniuscujusque Ordinis officium, & gradum*.

Ordines sunt septem; nempè: *Ostiariatus*; *Lectoratus*; *Exorcisatus*; *Accolitatus*; *Subdiaconatus*; *Diaconatus*; *Presbyteratus*: quatuor priores dicuntur Ordines *Minores*; & tres posteriores dicuntur Ordines *Majores*: Prima Tonsura non est Ordo, sed dispositio ad Ordines suscipiendos, licèt aliàs tonsuratus gaudeat privilegio *Fori*, & *Canonis*: Ordo imprimit characterem, & ideò iterari non potest: *Trid. sess. 7. Can. 9.*

Licèt Ordo sit simpliciter necessarius *toti Ecclesiæ*, non est tamen necessarius *singulis*; nam si singulis esset necessarius, legitima Populi Christiani propagatio deperderetur; & si toti Ecclesiæ non esset necessarius, Hierarchia Ecclesiastica interiret.

Episcopatus est propriè Ordo, licèt aliàs commodè referatur ad Ordinem Sacerdotii: quod sit propriè Ordo constat ex *Trid. sess. 23. cap.*

cap. 4.: quod commodè referatur ad Ordinem Sacerdotii, est communis opinio inter Theologos.

Omnes, & singuli Ordines tàm Minores, quàm Majores sunt verum, ac propriè dictum Sacramentum: circà Sacerdotium est de Fide Divinâ, circà alios, colligitur ex *Trid. sess.* 23. *cap.* 2., *& Can.* 3., ubi dicitur, quod in Ecclesiâ sunt septem Ordines, quorum quilibet imprimit specialem characterem, ab aliis diversum, ut communiter tenent Theologi cum *D. Bonav. in* 4. *dist.* 24. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 2., licèt aliàs prædicti septem Ordines insimul, constituant unum tantummodo Sacramentum Ordinis, & *unitate finis*, in quantum, scilicet, omnes ordinantur ad unum Sacerdotium; & *unitate generis proximi*, quatenùs, scilicet, omnes, & singuli Ordines in particulari, conveniunt in *ratione Sacramenti Ordinis*, *ut sic* tamquam *in genere proximo*; quapropter à *Trid. loco cit.* comprehenduntur omnes sub uno nomine *Sacramenti Ordinis*; & hac ratione characteres particulares singulorum Ordinum, insimul constituunt *unum characterem totalem*, & *completum* Ordinis.

Materia *remota* Sacramenti Ordinis, est illud instrumentum, quod Ordinandis traditur tangendum: *proxima* est traditio talis instrumenti, quod necessariò tangi debet *physicè* ad evitandam damnationem, factam ab *Innoc. XI. in suâ primâ Propos. damn.*: *Forma* sunt verba, à Prælato Ordinante prolata in actu, quo tradit instrumentum tangendum: *Minister ordinarius* est Episcopus, ut habetur ex *Trid. sess.* 25. *Can.* 7. Abbates Mitrati; & Presbyteri privilegiati, habentes Jus Mitræ, & Baculi benedicti, ministrare possunt Ordines Minores suis subditis, & hoc ex concessione Sedis Apostolicæ, ut apparet ex *cap. Quoniam videmus dist.* 69. &c. *Cum contingat*; *De ætat.*, *& qualit. præfic.* Subjectum est quilibet Homo baptizatus, qui habeat sufficientem litteraturam, & aliàs non sit irregularis, neque ex defectu, neque ex delicto: Effectus hujus Sacramenti duplex est; nempè: gratia, & character.

Ordines *Sacri* in Sabbatis Quatuor Temporum; & Sabbatis præcedentibus Dominicam Passionis, & Dominicam Paschæ conferri possunt: ità *Trid. sess.* 23. *de ref. cap.* 9. De speciali licentiâ Papæ, etiam extrà prædicta tempora.

Ordines *Minores* conferri possunt in quâcumque die festivâ, ut habetur ex *cap. De eo autem; de tempor. ordin.*, & etiam in *Pon-*

 tificali

tificali Romano: Conferri possunt in unâ, eâdemque die, & eâdem Ordinatione, ut jam usu receptum est: simul cum quatuor Ordinibus Minoribus in eâdem Ordinatione, conferri posse etiam Subdiaconatum, est opinio *Nav. cap. 25. Manual.n.71.*, & etiam *Engel. de temp. Ordinat. n.* 19., atque aliorum, sed hoc est contrà praxim.

Non desunt ex modernis Hæreticis aliqui, qui *omnimodè Sacramentum Ordinis* negant; & alii, aliquos tantummodo, non verò *septem*, ut semper tenuit, & docuit; tenet, & docet Sancta Apostolica Catholico-Romana Ecclesia omnium aliarum Ecclesiarum Mater, & Magistra: Verùm circà hunc Fidei articulum, nullis armis aptiùs interimi possunt, quàm proprio illorum gladio; nam ipsi (ut alibi, & pluribi dixi) fatentur veram Christi Ecclesiam ad minùs per quinque sæcula floruisse; Patresque illorum temporum verè Orthodoxos fuisse: quapropter per necessariam consequentiam confiteri debent, quod in eorum scriptis circà veram Fidem Catholicam, & Apostolicam, totum fuisse Orthodoxum, nihil Etherodoxum: sed *S.Cyprianus*, qui in tertio sæculo vixit in *lib. de Card. Christi operibus in cap. de lotione pedum* sic scripsit: *Quæ sit Baptismi, & aliorum Sacramentorum stabilitas; nam Baptismum repeti, Ecclesiasticæ Regula prohibent..., & nemo* SACROS ORDINES *semel datos renovat.*

S. Ignatius Apostolorum Discipulus in Epist. ad Antiochenos sic concludit: *Saluto vestrum Sanctum Sacerdotem; saluto Sanctos Diaconos; Lectores; Cantores; Ostiarios; Exorcistas &c.* Concilium Cartaginense, in quo interfuit D. Augustinus; cuique manu propriâ se subscripsit, *in Can. 3. & seqq.* SEPTEM ORDINES enumerat; & etiam particulares ritus cujuslibet, in eorum collatione describit: & denique S. Cajus Papa, qui vixit in tertio sæculo, & sub Diocletiano, martyrii palmâ, decoratus est, ordinavit, ut in Ecclesiâ ad Episcopatum ascenderetur per septem Ordinum gradus; nempè: Ostiarii, Lectoris, Exorcistæ, Acolyti, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri. Ergo vel Lutherus, Calvinus, & tot alii eorum sequaces cum eorum infamiâ, retractare debent, quod typis mandarunt, quod, scilicet, vera Dei Ecclesia per quinque ad minùs sæcula illibata fuerit ab omni errore hæreticali; immò, quod tali tempore viguerit vera Religio, & syncerior floruerit doctrina; Patresque illorum temporum Orthodoxos fuisse, vel syncero corde, & pleno ore confiteri, quod OR-

O

DO sit verum Sacramentum, à Jesu Christo institutum; & quod Ordines sunt SEPTEM.

P

PApa, ideft, Romanus Pontifex, canonicè electus: sicuti est D. Petri Apostolorum Principis in Pontificatu legitimus successor, & consequenter Christi Vicarius in terris; ita est supremus Monarca totius Hierarchiæ Ecclesiasticæ in *superioritate Officii*, & in *independentiâ imperii*, sicuti clarè patet ex differentiâ privilegiorum, Petro à Jesu Christo concessorum, & non cæteris Apostolis; nam licèt Petro, & aliis simul Apostolis concesserit authoritatem celebrandi Missam: *Hoc facite in meam commemorationem*. Luc. cap.22.: Prædicandi: *euntes docete omnes Gentes*. Matt. cap.28., remittendi peccata: *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta, & in Cælo*. Matt. cap.15., Spiritus Sancti receptionem: *Accipite Spiritum Sanctum*. Jo: cap.20. Soli Petro tamen, utpotè ejus Vicario in Terris, concessit supremam authoritatem super omnes alios: *Ego dico* TIBI TU ES PETRUS, *& super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*. Matt. cap.16., soli Petro authoritatem circà Sacrorum Thesaurorum dispositionem concessit: *Tibi dabo Claves Regni Cælorum*. Matt. ibidem. Soli Petro infallibilitatem in discernendis Fidei quæstionibus: *Rogavi pro* TE PETRE, *ut non deficiat Fides tua*. Luc. cap. 22. Idem dic. circà promulgationem: *Confirma Fratres tuos*. Luc. ibidem: Soli Petro commisit curam pascendi Sacris Doctrinis Oves, & Agnos, ideft, Episcopos cum toto Fidelium Cœtu: *Pasce Oves meas, pasce Agnos meos*.

Hinc S. Bernardus in probationem Primatus Petri inter Apostolos; in *lib.* 1. *de consid.* sic quasi Divinitùs scripsit: *Non modo* Ovium, *inquit Christus*, *sed &* Pastorum, *tu unus es* Pastor. *Undè id probem, quæris? Ex verbis Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed* Apostolorum, *sic absolutè, & indiscretè, totæ commissæ sunt Oves? Si me amas*, pasce Oves meas: *Quas? Illius, vel illius, Populos, Civitatis, aut Regionis, aut certi Regni?* Oves meas, *inquit*. *Cui non planùm, non designasse, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi nihil distinguitur*.

Sanctus quoque Jo: Chrysostomus in *hom.*4. *in Act. Apost.* sic scripsit: *Erat Petrus os omnium; causam Dei agit pro omnibus; doctrinâ suâ instruit omnes; ipse præcipuus Fidei assertor;*

 præci-

præcipuus Catechista habetur; & primus extitit verbi concionator; & primus coegit Ecclesiam: & qui omnium Pastor fuit à Domino institutus; *ex omnibus nationibus cogere cæpit Oves, docens eos Fidem simul, & Sanctitatem*.

Ipsemet Lutherus modernorum Hæreticorum Antesignanus, & Dux, asserere, & confiteri non dubitavit primatum Petri in Apostolicâ Ecclesiâ, scribendo in tom. 1. resolut. *Petrum esse Apostolorum Principem; primum Ecclesiæ membrum; caput Collegii Apostolici*.

Illi Hæretici, qui vetustorum Donatistarum errores hæreticales sequuntur, fatentur etiam ipsi Primatum Petri inter Apostolos; sed talem Primatum restringunt ad *solum Primatum honoris*, negantes *Primatum Potestatis, Dignitatis, & Imperii*; & in confirmationem talis erroris dicunt, quod si Petrus habuisset Primatum Imperii, Dignitatis, & Potestatis inter Apostolos; Paulus ausus non fuisset *ei resistere in faciem*, ut legitur in *Epist. ad Galatas cap.* 2., sed ad hanc objectionem resp. cum *D. Augustino in Epist. ad S. Hieronym.*, quæ incipit: *Jam pridem*: quod sicuti talis reprehensionis causa fuit, (ut ibidem in eâdem Epist. legitur) quia dùm Petrus Christianâ libertate cibum sumebat cum Gentilibus, ad Fidem Christianam conversis; istis relictis, obvius fuit Hæbreis baptizatis; & ideò, quod *fuit laus justæ libertatis in Paulo, & sanctæ humilitatis in Petro*; nam, ut dicit *Tertull. in lib. de præscript. cap.* 3. error Petri, non fuit error *Prædicationis*, sed *conversationis*. Si enim Primatus Petri, se solùm extendisset ad Primatum Honoris, & non ad Primatum Potestatis, Dignitatis, & Imperii, ausus non fuisset Petrus in Concilio, ab Apostolis Hierosolymis convocato, ubi Jacobus erat Episcopus, non solùm esse primus ad loquendum circà *hæresim Cherinti*, qui docebat necessariam esse *Circumcisionem cum Baptismo* pro æternâ salute consequendâ, ut legitur in *Act. Apost. cap.* 15., sed etiam proferre sententiam definitivam damnationis Cherinti, ejusque doctrinæ cum abolitione Circumcisionis: quæ sententia, ut ab Apostolorum Principe prolata, fuit approbata ab omnibus, in eòdem Concilio congregatis, ut evidenter educitur ex *cit. Act. Apost.*, ubi sic legitur: *Tacuit omnis multitudo*.

Si aliqui solùm ex modernis Hæreticis, negant Primatum Dignitatis, Potestatis, & Imperii in Petro; nullus est, qui non neget hujusmodi Primatum in ejus successoribus, innixi in verbis Salvatoris:

vatoris: TU *es Petrus*, *&* *super* HANC *Petram ædificabo Ecclesiam meam*: TIBI *dabo Claves Regni Cœlorum*: *Rogavi pro* TE PETRE, *ut non deficiat Fides* TUA, *&* TU *aliquando confirma fratres tuos*: PASCE *Oves meas &c.*, ex quibus verbis Salvatoris deducunt, quod soli Petro, Jesus Christus dedit potestatem imperii super omnes alios, & non Successoribus ejus.

Verùm si Hæreticorum assertio esset vera, sequeretur, quod contrà Fidem errassent non solùm illi vetustæ Ecclesiæ Patres, qui ab ipsis Hæreticis sunt venerati, ut Orthodoxi, sed etiam omnia Concilia Generalia Æcumenica in Ecclesiâ Dei celebrata, & illa quatuor prima præsertim, de quibus *OEcolampadius scult. annal. decad. 2. ad annum* 1529. sic scripsit: *Sunt enim illa quatuor prima Æcumenica Concilia, quantum ad Fidei dogmata attinet, verè Sacrosancta, & in verbo Dei fundata, à nullo fideli unquam rejecta*: Idem etiam docent Calvinus *Institut. lib. 4. cap. 9. sect. 8.*, Breintigerus *Opusc. de Sect. pag. 16. & seq.*, Anonymus quidam in *Opusc. de Concordiâ Bernensis Ecclesiæ cum doctrinâ Apostolorum, & quatuor Æcumenicorum Conciliorum* Bernæ impresso anno 1650., sic in proposit. 6. scripsit: *Ecclesiam dici Catholicam, quia à quatuor Æcumenicis Conciliis, sit verbo Dei conformis judicata, & quod Ecclesia, quæ credit ea, quæ ab his Conciliis credita fuerunt, non habeat Fidem novam, sed veterem, sitque vera, & Catholica Ecclesia.*

Errassent contrà fidem, dico, quia authoritate Romanorum Pontificum fuerunt congregata, & eorum acta confirmata, & consequenter errassent contrà Fidem se subjiciendo potestati, & imperio Romanorum Pontificum, nullam potestatem, & imperium super Concilia Generalia habentium: Concilium enim primum Nicænum, inter alia acta, hoc de Romanis Pontificibus scripsit: *Qui tenet Sedem Romanam Caput est, & Princeps omnium Patriarcarum* -- Primum Constantinapolitanum sic: *Summo Pontifici Damaso primo in Ordine Ecclesiastico*. Ephesinum sic: *Sanctus Petrus in suis Successoribus vivit, & judicium exercet*. Chalcedonense sic. *Sanctissimus, & Beatissimus* Papa *Caput universalis Ecclesiæ*: & in Act. 6. postquam Patres legerunt Epistolam S. Leonis Papæ ad Flavianum Episcopum Constantinapolitanum sic scripserunt: *Nobis inexpugnabilem in omni errore propugnatorem providit Deus*, & Romanæ Ecclesiæ Papam,

ad

ad victoriam præparavit, *& doctrinis eum per omnia veritatis adstringens*, ut quemadmodum Petrus, & hic (ideſt Leo) *affectu ferventiore decertans*, *omnem ad Deum*, *ſenſum*, *& intelligentiam perducat*. In *Seſſ.* 3. hujus Concilii præſentatæ fuerunt Legatis Pontificiis accuſationes contrà Dioſcorum, cum hac inſcriptione: *Sanctiſſimo*, *ac Beatiſſimo Univerſali Patriarchæ magnæ Romæ* Leoni, *ac Sanctæ*, *& Univerſali Synodo Chalcedonenſi*. In hoc Concilio anathematizati fuerunt Eutiches, & Dioſcorus cum omnibus eorum ſeguacibus, eorumque doctrina damnata, quod totum poſteà fuit confirmatum à Leone. Erraſſent ergo contrà Fidem iterum dico, ut ex prædictis patet, illa prima quatuor Concilia Æcumenica, ſi Romani Pontifices Petri Succeſſores, non haberent illam imperii poteſtatem, quam Chriſtus dedit Petro, ut ſuperiùs probavi.

Erraſſent eòdem modo cætera alia Concilia Generalia Æcumenica uſque ad Tridentinum incluſivè, inter quæ Florentinum, cui interfuerunt Latini cum Græcis; nam in eo part. x 1. collat. 22. ſic decretum fuit: *Definimus Sanctam*, *& Apoſtolicam Sedem*, & Romanum Pontificem *ſucceſſorem eſſe Beati Petri Apoſtolorum Verticis*, & verum Chriſti Vicarium, & totius Eccleſiæ Caput, *& omnium Chriſtianorum Patrem*, *& Doctorem exiſtere*, & in univerſum Orbem, tenere Primatum; & in B. Petro, paſcendi, regendi, ac gubernandi univerſalem Eccleſiam, à D. N. J. C. plenam poteſtatem *traditam fuiſſe*; & in Lateranenſi pariter Æcumenico Generali *ſeſſ.* 2. ſtatutum fuit: *Solum Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem*, *tamquam authoritatem ſuprà omnia Concilia habentem*; *Conciliorum indicendorum*, *transferendorum*, *ac diſſolvendorum*, plenum Jus, ac poteſtatem habere *nedùm ex Sacræ Scripturæ teſtimonio*, *dictis Sanctorum Patrum*, *ſed propriâ etiam eorundem Conciliorum Confeſſione manifeſtè conſtat*.

Erraſſent pariter eodem modo plurimi ex illis Sanctis, & Orthodoxis Romanis Pontificibus, qui juxtà etiam Hæreticos fuerunt legitimi S. Petri Succeſſores, eo quod ſibi ipſis uſurpaſſent illam plenitudinem poteſtatis, & imperii, quam Jeſus Chriſtus dedit Petro: Hoc patet primò de S. Hyginio electo Papâ anno 154., qui anno ſecundo ſui Pontificatus anathematizavit Valentinum, & Cerdonem Hæreſiarcas, eorumque doctrinam damnavit, ut refert *S. Irenæus lib.* 2. *cap.* 4. Secundò de S. Aniceto electo

electo Papâ anno 167., qui excommunicavit Montanum Hæresiarcam, ejusque doctrinam damnavit, ut narrat *S. Apollinaris*, qui eo tempore erat Episcopus Hieropolis in Asiâ. Tertiò de S. Victore electo Papâ anno 194., qui anathematis mucrone percussit, & à Fidelium communione abscidit Policratem Episcopum Ephesinum cum omnibus Asiæ Episcopis, eo quia contumaces fuerunt in transgressione celebrationis Paschatis in die Dominico post plenilunium Martii, sicuti præceperat; hæc S. Victoris resolutio post centum viginti annos, approbata fuit à primo Generali Conc. Æcum. Nicæno. Quarto de S. Zephyrino electo Papâ anno 203., qui excommunicavit Tertullianum, quia in *lib. de pudicitiâ cap.* 1. reprobavit veniam peccatorum, cum priùs in *lib. de pænit. circà finem* scripsisset, Ecclesiam jure, & rectè recipere pænitentes, & peccata dimittere. Quintò de S. Stephano electo Papâ anno 257., qui excommunicavit Firmilianum Cæsareæ Episcopum, & Capadociæ Primatem, cæterosque Episcopos, qui ei adhærebant. Sextò de S. Dionysio electo Papâ anno 261., qui excommunicavit Sabellium, & Paulum Samosatenum Hæresiarcas, eorumque doctrinas damnavit: Plures alios præterco brevitatis gratiâ.

Illi tandem primævæ Ecclesiæ Patres, ab ipsis Hæreticis venerati, ut verè Orthodoxi; & præsertim à Kechermano descripti, ut Apostolorum Discipuli, aut istorum auditores, Etherodoxi fuissent, si potestas imperii à Jesu Christo data Petro, concessa non fuisset etiam ejus legitimis Successoribus, cum in eorum scriptis de tali veritate, evidentissima præbuerint testimonia.

S. Cyprianus lib. 2. Epist. 3. ità testatus est: *Non aliundè hæreses ortæ, aut nata sunt schismata, quàm indè, quod* Sacerdos Dei *non obtemperatur, nec unus in Ecclesiâ ad tempus Sacerdos, & ad tempus* Judex vice Christi *cogitatur*; & in Epist. ad Florentium Pupianum Schismaticum sic: *Indè schismata, & hæreses obortæ sunt, & oriuntur*, dùm Episcopus, qui unus est, & Ecclesiæ præest, *superbâ quorumdam præsumptione contemnitur: Itaque, qui Christo non credit* Sacerdotem *facienti, posteà incipit credere* Sacerdotem *vindicanti*; & in lib. de unitate Eccles. sic: *Ecclesiæ unitatem, qui non tenet, tenere Fidem se credit? Qui Ecclesiæ renititur, & resistit*, & qui Cathedram Petri, *suprà quam fundata est Ecclesia deserit, in Ecclesiâ se esse confidit?* S. Hieronymus in Epist. 2. ad Damasum sic:

sic: *Hìc inter partes schissa Ecclesia, ad se rapere me festinat; ego interim clamo*; Qui Cathedræ Petri conjungitur, *meus est*. S. Athanasius in Epist. ad Fælicem Papam sic: *Ob id vos, & Prædecessores vestros, Apostolicos, videlicet, Præsules, in summitatis arce constituit* omnium Ecclesiarum curam habere, *ut nobis succurratis*. S. Basilius in Epist. ad S. Athanasium sic: *Visum est consentaneum scribere* ad Episcopum Romanum, *ut videat res nostras*, & judicii decretum *interponat*. S. August. in lib. de utilit. credendi cap. 17. sic: *Ecclesiæ Romanæ* nolle primatum dare; *vel summæ impietatis est, vel summæ dementiæ*; & contrà Epist. fund. cap. 4. sic: *Multa sunt, quæ me in Catholicæ Ecclesiæ tenent... Tenet ab ipsa Sede* Petri Apostoli, cui pascendi Oves suas post resurrectionem suam Dominus commendavit *usque adpræsentem Episcopatum successio Sacerdotum*. S. Leo Papa serm. 2. in anniverf. suæ assumpt. antè medium sic: *In universá namque Ecclesiá* Tu es Christus Filius Dei vivi, quotidie Petrus dicit, *& omnis lingua, quæ confitetur Dominum, magisterio hujus vocis imbuitur. Hæc Fides Diabulum vincit, & captivorum ejus vincula dissolvit. Hæc erutos Mundo, inserit Cœlo, & portæ inferi adversùs eam prævalere non possunt. Tantâ enim Divinitùs soliditate munita est, ut eam neque Hæretica unquam corrumpere pravitas, nec pagana superare potuerit perfidia. His itaque modis, dilectissimi rationabili obsequio celebratur festivitas*, ut in personâ humilitatis meæ, ille intelligatur, ille honoretur, in quo & omnium Pastorum solicitudo cum commendatarum sibi Ovium custodia perseverat, & cujus etiam dignitas in indigno hærede *non deficit*. S. Gregor. in Psal. 5. Pænit. sic: *Hæc Sedes Romana speculatorem suum toto Orbi indicit, & novas constitutiones omnibus mittit*. Sanctus Petrus Chrysologus Ravenæ Episcopus in epist. respons. ad Eutychen. sic: *In omnibus autem hortamur te, ut his, quæ à Beatiss. Papa Romanæ Civitatis scripta sunt, obedienter attendas*; quoniam B. Petrus, qui in propriâ Sede vivit, & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. *Nos enim pro studio pacis, & fidei* extrà consensum Romanæ Civitatis Episcopi, *causas audire non possumus*. S. Bernardus denique (alios prætereo brevitatis gratiâ) in lib. de considerat. c.8. sic Eugenio III. alloquitur: *Tu Sacerdos magnus. Tu Summus Pontifex. Tu Princeps Episcoporum. Tu hæres Apostolorum...* POTESTATE PETRUS; UNCTIONE CHRISTUS.

Ex

Ex prædictis evidenter constat, quod si Papa non haberet eandem potestatem imperii, quam Jesus Christus dedit Petro; citati Patres etiam ab Hæreticis venerati, ut verè Orthodoxi, non fuissent Orthodoxi, sed Etherodoxi.

Sed non solùm illi Romani Pontifices, qui vixerunt in primis tribus sæculis; quatuor prima Concilia Generalia Æcumenica, ab ipsis Hæræticis venerata, ut quatuor Evangelia, tot Sancti, & Orthodoxi primævæ Ecclesiæ Patres, sed etiam Laici Catholici; immò ipsimet Hæretici clarum dederunt testimonium de potestate imperii Summorum Pontificum.

Michael Paleologus Græcorum Imperator in Epist. quam scripsit, & misit ad Greg. X., qui personaliter præsidebat in Concil. General. Æcumen. 14. in ordine, & secundo Lugdunensi, sic incipit (ut refert Rayn. anno 1274. num. 14.) Sanctiss., & Beatiss. primo, & Supremo Pontifici Apostolicæ Sedis Venerabili Papæ, & communi omnium Christianorum Patri ... ipsa quoque Sancta Romana Ecclesia, *summum, & plenum Primatum, & Principatum super universam Ecclesiam Catholicam obtinet, quem se ab ipso Domino, in Beato Petro Apostolorum Principe, sivè Vertice, cujus* Romanus Pontifex *est successor cum potestatis plenitudine* ... & sicut præ cæteris tenetur fidei veritatem desfendere; sic etiam, quæ de fidei subortæ fuerint quæstiones, *suo debent judicio definiri*.

Andreas Duallius Sorbonicæ Scholæ celebris Doctor in tract. de Romanorum Pontificum potestate p.4. q.7. sic de Romanorum Pontificum authoritate, & infallibilitate, scripsit: *Totus Orbis exceptis pauculis Doctoribus eam* (idest Sententiam) *amplectitur, & rationibus validissimis tùm ex Scripturâ, Conciliis, & Patribus; tùm ex principiis Theologiæ petitis, confirmatur*.

Ex hæreticis Calvinus, ut Hæresiarca, sit primus: In lib.4. Instit. cap.4. sic scripsit: *Nullum fuit tempus, quo non Romana Sedes imperium in alias Ecclesias, non appetiverit*. Appetivit, respondeo ego, quod sibi debebatur ex justitiâ, ut suprà visum est, quia si nullum fuit ergo à tempore Apostolorum.

Polanus Thes. cap.18. Synph. Pat. sic: *Quod verò Patres quidam, ut Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, Athanasius, Optatus, Augustinus unionem, & conjunctionem cum Romanis Episcopis professi sunt, vel requisierunt; ideò fecerunt, quia tunc Romani Pontifices Orthodoxi, & sinceri erant in fide catholicâ*

licá. Ergo si erant Orthodoxi, & sinceri in fide catholicâ; illa potestas imperii, quam exercuerunt, erat legitima, illa, scilicet, quam dedit Jesus Petro.

Scharphius Curs. Theol. tit. de Cap. Milit. Eccles. quæst.5. ad object. 1. sic: *Tres ultimi, hoc est, Athanasius, qui ad Julium; Chrysostomus, qui ad Innocentium; Thebanus Episcopus, qu ad Gregorium appellaverunt; auxilii tantùm gratiâ Romam confugerunt, quia Ecclesia Romana Orthodoxa adhuc remanserat*. Certissimum est, quod Ecclesia Romana erat, sicuti etiam de præsenti est Orthodoxa; sed causa motiva cur prædicti Sancti ad prædictos Romanos Pontifices appellaverunt fuit, quia eos agnoscebant supremos in potestate judicandi, absolvendi, ligandi &c. agnoscebant inquam, in illis illam supremam potestatem, quam Jesus Christus dedit Petro; ideòque ad illos confugerunt, ut constat etiam per confessionem *Sculteti hæretici, qui in Medull.* 1. *cap.16. Synt. Doct. Athanas.* sic scripsit: *Sed quæri potest, cur ad Romanum Pontificem, & non vel ad Hierosolymitanum, vel Antiochenum confugerent Accusatores Ægyptii? Causas dicam: Erat Romanæ Ecclesiæ fides in Orbe Christiano celebris: erat Ecclesia illa, præ cæteris sanguine Martyrum nobilitata*.

Scripsit Scultetus veritatem, sed tacuit causam motivam, cur Accusatores Ægyptii ad Romanum Pontificem confugerent. Nam etiam Ecclesia Hierosolymitana erat tunc temporis celebris in Orbe Christiano, & Martyrum sanguine nobilitata, ad quam confugere potuissent, & cum minori incommodo; sed quia cognoscebant, quod solus Romanus Pontifex, est verus, & legitimus successor Petri; ideò ad Romanum Pontificem confugerunt, ut ad supremum Judicem, potestatem Petri habentem.

Ex prædictis ergo omnibus: hæretici confiteri coguntur, quod Primatus Petri est primatus Potestatis, Dignitatis, & Imperii, qui derivatur in omnes ejus successores, qui sunt Summi Pontifices Rom.

Papa in *fidei, & morum controversiis decernendis*, est infallibilis etiam extrà Concilia Generalia, ut visum est in illis sex Summis Pontificibus suprà citatis, qui Apostolicâ potestate extrà Concilia Generalia, anathematum mucrone, & Hæresiarcas percusserunt, & eorum doctrinas damnaverunt; & educitur ex verbis Jesu Christi in Lucâ cap. 22., & ex epist. 1. ad Tim. cap. 3.

Jesus enim Christus in cit. Luc., Petro dixit: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat Fides tua*: ergo Petrus circà res fidei errare

non

non potuit; ergo idem dic. est de ejus legitimis successoribus, ut suprà probatum est: Sciebat enim, Jesus Christus, quod Petrus erat moriturus, & Ecclesia sua Sponsa perpetuò duratura; ideò ne ejus verba frustarentur: *Si testes non audiverit dic* ECCLESIÆ; ideò necessariò concludendum est, quod oratio à Jesu Christo facta pro Petro, ne ejus fides deficeret, fuit etiam facta pro ejus Successoribus canonicè electis. Educitur etiam perlucidèex verbis Apostoli in cit. epist., ubi dicit, quod *Ecclesia est Columna, & firmamentum veritatis*: ergo Papa, qui est Caput Ecclesiæ; si est Columna, & firmamentum veritatis, errare non potest; ergo si errare non potest, est infallibilis in decernendis controversiis Fidei, & morum integritatis. Quod posteà Papa sit Caput Ecclesiæ, evidenter patet, nisi velimus dicere, quod Ecclesia sit corpus plusquam monstruosum, immò inanimatum, idest, acephalum.

Papa *Jure Divino*, potest sibi eligere in Confessarium quemcumque Sacerdotem: *Jure concesso* etiam omnes Prælati, qui sunt de Familiâ Papæ: idem dic. de Cardinalibus, & de illis, qui sunt de eorum Familiâ, de licentiâ tamen ipsorum Cardinalium: Legati, Episcopi, & denique omnes Prælati, & Regularium Superiores, etiam solùm Præsidentes in Monasteriis, possunt ut suprà: Secùs dic. de Abbatissis, eo quod nullam habent jurisdictionem respectu fori interni.

Ex vi consuetudinis, idem facere possunt Imperatores, Reges, eorumque Uxores: ità *Thom. Hurtad.*, *Vasquez*, *Suarez*, & alii: idem dic. de Magnis Principibus in ordine ad quemcumque Confessarium, aliàs approbatum: ità *Tannerus tom. 4. disp. 6. q. 9. n. 54.*

Sacerdos Regularis: si sinè licentia proprii Superioris approbaretur ab Episcopo ad audiendas Confessiones, *validè* absolveret, sed *illicitè*.

Episcopi *Jure Divino* habent jurisdictionem spiritualem in utrôque foro, ipsis à Papâ immediatè communicatam respectu suorum Diœcesanorum.

Parochi habent jurisdictionem in suos Parochianos, quam habent Episcopi in omnes suos Diœcesanos, sed solùm *Jure humano*: idem dic. de quòcumque alio, cui ex Jure, vel privilegio speciali, sit commissa cura animarum respectu suorum subditorum: secùs dic. est de habentibus Jurisdictionem delegatam in subditos Delegantis extrà ipsius Territorium, ut est communior, & probabilior DD. opinio.

P

Parentes tenentur sub mortali ostendere amorem filiis circà quatuor: 1. circà congruam sustentationem, non solùm de præsenti, sed etiam pro futuro pro uniuscujusque statu, & conditione, juxtà illud *Apostoli in 2. ad Cor. cap. 12. Non enim debent Filii Parentibus thesaurizare, sed Parentes Filiis*; 2. circà conservationem Legitimæ; 3. circà spiritualia; 4. circà pœnas correctionis. Quod dicitur de Parentibus ergà Filios; idem intelligendum est de quòcumque alio, habente quamcumque potestatem, sivè spiritualem, sivè sæcularem super illos, ut docet *Apost. ad Ephes. in cap. 2.*, & ad *Hæbr. in cap. 13.*, & alibi.

Parochus *est Clericus, qui Parochiæ præest*. Differt in hoc à *Plebano*, quod Plebanus habet Ecclesiam, quæ sub se plures habet Ecclesias, vel Capellas, ut constat ex *Tex. in cap. Statutum*; junctâ *Gloss. ne Cleric.*, *vel Monach. in 6.* est stabilis ad vitam, & non amovibilis, vel locatarius; & ratio est, quia inter eum, & Ecclesiam celebratur matrimonium spirituale, ut habetur ex *Trid. sess. 21. de ref. cap. 6.*, aliter dic. est de Regularium Parochis, qui in propriâ Ecclesiâ habent Parochiam sæcularium.

Si Parochus est imperitus, & aliàs honestè vivit: illi deputari debet Coadiutor, vel Vicarius, donec peritus fiat: si est peritus, & scandalosè vivit; moneri debet, & si non se corrigit, coerceri debet, & etiam puniri; & si constat de incorrigibilitate, ab Episcopo, privari debet Beneficio juxtà *Sacrorum Canonum Constitutiones*.

Parochus tenetur habere sufficientem scientiam, quia ejus officium plura, sed præsertim tria requirit: 1. tenetur singulis diebus Dominicis, & in aliis Festivitatibus solemnioribus inter Missarum solemnia, Populo suo Divina eloquia habere; necessaria docendo ad salutem animarum, ut præcipit *Trid. sess. 5. de ref. cap. 2.* Secundum: iisdem diebus tenetur docere Pueros Fidei rudimenta, & obligationem, quam habent obediendi non solùm Deo, sed etiam Parentibus, eos honorando quo ad *amorem*, *reverentiam*, & *auxilium*, quæ omnia præstare tenentur Parentibus de præcepto, ut in Decalogo, juxtà id, quod dixi sub verbo ly *Filii*: ibi vide &c., & sic præcipit *Trid. sess. 24. de ref. cap. 4.* Tenetur tertiò explicare Populo suo vim, & virtutem Sacramentorum, quæ quisque recipere debet, & illum erudire in lege Domini, ut habetur ex *cit. Trid.*

Parochus tenetur residere *personaliter* in suâ Parochia, eo quia tene-

tenetur agnoſcere oves ſuas, pro illis Sacrificium offerre, Sacramenta illis miniſtrare, eiſque conciones habere, ac bonorum operum exemplo paſcere: ità *Trid. ſeſſ.* 23. *de ref. cap.* 1.

Parochus non reſidens *perſonaliter*, non facit fructus ſuos ad ratam temporis abſentiæ; quapropter tenetur antè quamcumque declarationem, illos errogare pauperibus Parochiæ, vel applicare fabricæ Eccleſiæ Parochialis, licèt aliàs *Ventrigal. in prax. for. Eccleſ. annot.* 20. *num.* 9. teneat, quod in reſtitutione fructuum, poteſt illam partem ſibi retinere, quæ correſpondet recitationi Divini Officii.

Obligatio *reſidentiæ perſonalis in Parochis*, eſt adeò arcta, ut ſuppleri nequeat, niſi ab Epiſcopo per ſubſtitutum; & non niſi exiſtente juſtâ causâ: immò neque interrumpi poteſt per frequentem abſentiam, licèt modici temporis, vel modicæ diſtantiæ, ut declaravit *Sac. Cong. Conc.* 10. *Maji* 1681.

Cauſæ excuſantes à *continuitate reſidentiæ* ſunt quatuor ex *Trid. ſeſſ.* 23. *de ref. cap.* 1.: 1. Chriſtiana Charitas; 2. urgens neceſſitas; 3. debita obedientia; 4. evidens Eccleſiæ, vel Reipublicæ neceſſitas. His alia duo adduntur; nempè: infirmitas, & præſertim pro recuperandâ ſanitate; & gravis inimicitia, ex quâ immineat periculum vitæ, dummodo ex culpâ Parochi non impediatur reconciliatio.

In prædictis adhuc caſibus, intervenire debet licentia Prælati in ſcriptis, ad quem ſpectat cognoſcere, & approbare cauſam; & pro tempore abſentiæ ſubſtituere Vicarium, vel Capellanum idoneum, qui in abſentiâ Parochi, ejus munus ſuppleat.

A pœnis *Trid.* excuſantur Parochi circà abſentiam à perſonali reſidentiâ ſinè licentiâ, quando tempus eſt breve, ut per duos, vel tres dies ad ſummum: & ſi abſentiæ ſunt plures, & interruptæ infrà annum, duos menſes integrare non debent: *Trid. cit.* §. *Quoniam autem*; & ſi abſentiæ ſinè licentiâ integrant duos menſes, tenentur ad ratam temporis abſentiæ, fructus reſtituère eo modo, quo ſuprà dictum eſt.

Jura merè Parochialia ſunt novem: 1. delatio ſtolæ in Proceſſionibus, & Funeralibus; 2. Benedictio Domorum in Sabbato Sancto; 3. receptio Decimarum; 4. Adminiſtratio Sanctiſſimæ Euchariſtiæ tempore Paſchali; 5. Adminiſtratio SS. Viatici, & Extremæ Unctionis infirmis; 6. Detentio clavis Tabernaculi, atque eorum, quæ ſpectant ad Sacramenta; 7. Benedictio Sponſorum,

sorum, & Cadaverum Defunctorum, antequam de Domo leventur; 8. Publicatio Indulgentiarum, excommunicationum, & matrimoniorum, hisque assistentia personalis, quando contrahuntur; 9. Benedictio Fontis Baptismalis. Prædicta taliter reservantur Parochis, ut à nullo alio, licitè exerceri valeant sinè illorum, vel Ordinarii licentiâ.

Parochus, qui solummodo *habet titulum coloratum cum communi errore* habet veram jurisdictionem Parochialem: hæc opinio, ut moraliter certa habetur à Theologis, & Jurisprudentibus, inter quos (loquendo de Theologis) *Jo. de Cardenas disert. 2. cap. 6. art. 5.*, Diana *part. 8. tract. 1. resp. 94.*; & ex *Jure Can. cap. Infamis 3. quæst. 7.*, & ex *Jure Civ. l. Barbarius, ff. de Offic. Prætoris*: idem dic. est de *Parocho intruso sinè titulo colorato*, sed *communi errore* putato *vero Parocho*; & ratio est, quia in tantùm Ecclesia dat jurisdictionem, quando Parochus habet tantummodo titulum coloratum cum communi errore, in quantùm ex non concessione jurisdictionis, sequerentur gravia scandala; puta, confessiones iterandæ, matrimonia restauranda, & hujusmodi; sed similia sequerentur etiam in hoc casu: ergo &c. Idem etiam dic. est de quôcumque Sacerdote, non approbato pro Confessionibus excipiendis, si sivè ex malitiâ, sivè ex ignorantiâ audit Confessiones, & absolvit, dummodo per *communem errorem* credatur approbatus: ità *Diana*, *Cardenas*, *Leander* cum communi DD.

Per *titulum coloratum* intelligitur collatio alicujus Beneficii Ecclesiastici, habentis annexam curam animarum, facta à vero, & legitimo Superiore, qui illud conferre poterat, & de facto contulit, sed *invalida propter aliquod delictum occultum*. Hoc autem verum est, licèt Prælatus, qui illud contulit, sciret tale impedimentum, dummodo tamen adsit, ut dixi, error communis: ità *Diana* cum communi DD.

Per *Parochum intrusum absque titulo colorato* intelligitur ille, cui est collatum aliquod Beneficium Ecclesiasticum, habens annexam curam animarum à non vero, & legitimo Superiore, licèt aliàs per *communem errorem sit reputatus verus Parochus*.

Alex. VII. Propos. damn. 16. in ordine: Qui Beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Episcopo.

Par-

P

Parvitas materiæ respectu fori interni conscientiæ, dari potest in transgressione cujuscumque Præcepti sivè Divini, sivè naturalis, sivè Ecclesiastici, ità quod transgressio non cadat sub mortali duodecim casibus exceptis, & sunt sequentes: 1. in odio contrà Deum; 2. in rebus Fidei; 3. in rebus venereis; 4. in sollicitatione factâ in Confessione Sacramentali; 5. in violatione sigilli Confessionis Sacramentalis; 6. in jejunio naturali in ordine ad sumendam Sanctissimam Eucharistiam; 7. in simonia reali; 8. in juramento falso assertorio; 9. in juramento sinè intentione jurandi; 10. in juramento sinè intentione exequendi id, ad quod jurans se obligat per juramentum; 11. in sussuratione: quando sussuro prævidet, quod per suam sussurationem, licèt minimam, dissolvetur illa honesta amicitia, quæ est inter aliquas Personas; 12. in accessu Regularium ad colloquendum cum Monialibus sinè justâ causâ, & debitâ licentiâ juxtà *Bullam Clem. IX.*

Peccatum strictè sumptum, idest, in actibus moralibus commissum, duplex est; nempè: *originale*, & *personale*: primum, idest, *originale*, est illud, quod trahitur ab Adamo, protoparente nostro per carnalem propagationem: secundum, idest, *personale* est illud, quod à propriâ uniuscujusque voluntate committitur.

Porrò peccatum personale dividitur in *actuale*, & *habituale*, & utrumque subdividitur in *mortale*, & *veniale*: Peccatum personale mortale *est avversio à Deo, & conversio ad Creaturam*: Personale veniale *est leve erratum, reddens Hominem tantummodo dignum pænâ temporali*: Personale habituale *est quædam macula, quam post se relinquit peccatum personale actuale*, quod si est *mortale*; talis macula consistit in privatione gratiæ Dei; & si est *veniale*, consistit in diminutione charitatis ergà Deum.

Peccatum posteà personale actuale, aliud est *carnale*, & aliud *spirituale*: primum, idest, *carnale* consistit in inordinatâ carnis delectatione, ut est: *Gula*; *Luxuria*, & diversæ aliæ peccatorum species, ad has duas reducibiles: *spirituale* consistit in *superbiâ*; *vanagloriâ*, *invidiâ*, *irâ*, *accidiâ*, & hujusmodi.

Item *personale actuale* aliud est *commissionis*, & aliud est *ommissionis*: primum, idest, *commissionis*, est illud, quod committitur contrà præcepta *negativa*; secundum, idest, *omissionis* est illud, quod committitur contrà præcepta *affirmativa*.

Præ-

Præterea peccatum personale actuale ratione diversæ radicis, ex quâ oritur, dividitur in peccatum *ex ignorantiâ*; *ignorantiæ*; & *ex ignorantiâ affectatâ*: Primum, idest, *ex ignorantiâ* est illud, quod procedit ex ignorantiâ vincibili: Secundum, idest, *ignorantiæ* est illud, quod ex gravi motione appetitus sensitivi, originem habet: Tertium, idest, *ex ignorantiâ affectatâ* est illud, quod ex pravâ operantis voluntate, procedit juxtà illud *Job*: *Qui quasi ex industriâ recesserunt à Deo*.

Ulteriùs peccatum personale actuale dividitur in peccatum: *Cordis*; *Oris*; *Operis*; *Omissionis*: peccatum *Cordis* consistit in cogitationibus; peccatum *Oris* in locutionibus; peccatum *Operis* in actibus humanis exterioribus; peccatum *Omissionis* est illud, cujus distinctio specifica desumitur ex *actibus debitis ex justitiâ*, vel *charitate*, quorum sunt omissiones, ut voluntaria omissio Missæ in die Dominicâ; omissio errogationis eleemosinæ in extremâ, vel quasi extremâ necessitate proximi, & hujusmodi.

Peccatum commissionis desumitur rectè per ordinem ad diversas specie virtutes, vel rectitudines, quarum formaliter sunt privationes, ut ait *Scotus in 2. dist. 37. q. 1.* notanter dicitur ly *per ordinem ad diversas specie virtutes*, vel *rectitudines*, quia ad distinctionem specificam moralem peccatorum sufficit, ut: vel diversis specie virtutibus opponantur, ut: furtum, quod opponitur Justitiæ; fornicatio, quæ opponitur castitati, & hujusmodi: vel etiam eidem numericè virtuti secundùm aliam, & aliam specie rectitudinem, ut: avaritia, & prodigalitas, quæ specie morali differunt, licèt opponantur eidem numericè virtuti, idest, liberalitati; nam licèt liberalitas sit formaliter unica virtus adæquata, includit tamen duplicem rectitudinem per respectum ad duo extrema, idest, duplex rationis dictamen, quorum uno prohibetur excessus, cui opponitur avaritiâ; & altero, defectus, cui opponitur prodigalitas.

Quæritur primò, an ex solâ diversitate præceptorum rectè, & sufficienter colligatur ab *extrinseco* diversitas specifica peccatorum? Resp. *negativè*; & ratio liquet ex hoc, quod fieri potest, ut eadem res ex eôdem motivo formali præcipiatur, vel prohibeatur, tàm à præcepto Divino, quàm ab Humano Canonico, & Civili, ut patet de furto, quod prohibetur tàm Jure Divino, & naturali; quàm humano Civili, & Canonico: & tamen ad hanc

solam

solam præceptorum diversitatem, furtum, ut furtum est, non contrahit diversas specie malitias, ex quo rectè infertur, quod tunc solùm ex diversitate præceptorum ab *extrinseco*, colligi potest diversitas specifica peccatorum, quando illa præcepta sunt formaliter diversa; idest, quando sub diversis motivis, & rationibus formalibus ad diversas virtutes, vel rectitudines spectantibus, aliquid præcipiunt, vel prohibent; puta, de præcepto Divino prohibente furtum simpliciter ex motivo justitiæ, & simul de alio præcepto Ecclesiastico prohibente furtum in loco Sacro ex motivo Religionis, dum malitia furti, in loco Sacro commissi, distinguitur specie à malitiâ furti simplicis, & consequenter furtum in loco Sacro commissum, est duplex peccatum: unum contrà Justitiam, & alterum contrà Religionem.

Quæritur secundò, an *distinctio moralis numerica* peccatorum *Cordis*, *Oris*, & *Operis* desumi debeat ex solâ multiplicatione numerica *actuum*; vel etiam ex multiplicatione numericâ *objectorum*? Resp. hoc esse valdè controversum inter DD.; nam *Azorius p. 1. lib. 2. Instit. Moral. cap. 4. quæst. 6.*, ubi etiam pro se, citat alios; tenet *affirmativam* opinionem: e contrà *Suarez in part. 3. tom. 4. disp. 42. sect. 5. num. 33.*, ubi pro se, alios citat; tenet *negativam* opinionem, & utraque sequi potest, licèt aliàs *affirmativa* sit probabilior, ut desumitur ex aliquibus illorum DD., qui tenent *negativam* opinionem, nam addunt, quod illa *multiplicatio numerica objectorum*, sit circumstantia necessariò exprimenda in Confessione.

Quæritur tertiò, in quo consistat divisio peccati actualis in *Phylosophicum*, & *Theologicum*? Resp. breviter, consistere penès diversas considerationes in unico tantùm peccato; puta, in occisione Innocentis, quod ideò dicitur *Phylosophicum*, quia consideratur, ut contrarium naturæ, & rationi; & ideò dicitur *Theologicum*, quia consideratur, ut offensa Dei, & contrarium legi æternæ; & ratio est, quia consideratio rationis, & virtutis moralis naturalis; spectat ad *Phylosophum*: consideratio autem Dei, ejusque legis æternæ; spectat ad *Theologum*: ex hoc autem sequitur, quod occisio Innocentis considerata, ut contraria principio naturali rationis; nempè: *quod tibi non vis, alteri ne feceris*: dicitur peccatum *Phylosophicum*; considerata verò, ut offensa Dei, & contraria legi æternæ, dicitur peccatum *Theologicum*.

Licèt penè infinita peccata venialia non æquivaleant uni peccato mortali: attamen si quis haberet determinatam voluntatem committendi omnia peccata venialia, quæ committere posset, non excusaretur à mortali; non *per se*, sed *per accidens* ratione periculi, cui probabiliter se exponeret peccandi mortaliter juxta illud *Ecclef.cap.19. Qui spernit pauca,paulatim decidet*, in cujus confirmationem *S. Greg. Papa* sic: *Qui minima peccata devitare negligit, à statu justitiæ non quidem repentè, sed partibus, totus cadit*.

Sacramentalia, quibus peccata venialia delentur, sunt sex; & continentur in sequenti versiculo, & postcà explicantur.

Orans; tinctus; edens; confessus; dans; benedicens.

Per ly *orans*, intelligitur quotidiana fidelium oratio, & præsertim: Pater noster &c. Per ly *tinctus*, intelligitur aspersio aquæ benedictæ; & impositio super caput cineris benedicti: Per ly *edens*, intelligitur devota manducatio panis benedicti, & similium: Per ly *confessus*, intelligitur confessio generalis, quæ in hunc finem ab Ecclesiâ est instituta, ut dicatur in principio Missæ, & ad Primam, & Completorium: Per ly *dans*, intelligitur eleemosina cum aliis operibus Misericordiæ, tàm spirtualibus, quàm corporalibus: Per ly *benedicens* intelligitur benedictio Episcopi, quando dat benedictionem.

Alex.VII. Propos. damn. xi. in ordine: Peccata in Confessione omissa, seù oblita ob instans periculum mortis, vel ob aliam causam, non tenemur exprimere in sequenti Confessione.

Alex.8. Prop.dam.die 24. Aug. 1690. secunda in ordine: Peccatum Phylosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi: Theologicum verò, & mortale est transgressio libera Divinæ legis. Phylosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat est grave peccatum, sed non offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æternâ pænâ dignum.

Pæna generatim sumpta *est, quæ punit, vindicans, quod quisque mali commisit*: ità in re communiter: dividitur in *Civilem*, & *Canonicam*: prima, idest, *Civilis* ab Jure Civili; secunda, idest, *Canonica* ab Jure Ecclesiastico, quæ ad præscriptum Sacrorum Canonum, à Prælato Ecclesiastico statuitur, & hæc restringitur ad sequentes.

Ex-

Excommunicatio; Suspensio; Interdictum; Degradatio; Depositio; Privatio vocis activæ, vel passivæ; vel utriusque simul; actuum legitimorum; officiorum Ordinis; inhabilitatis ad alia, imposterum obtinenda: & de hac pœnâ Canonicâ, hic est sermo, quæ à *Scoto in 4. dist.25. q.1.* definitur, quod sit *pœna inflicta per Canones, vel secundùm Canones, prohibens, vel arcens punitum ab aliquo gradu, vel Officio Ecclesiastico, quod aliàs sibi liceret*.

Quando pœna Canonica subeunda exprimitur per verba *temporis futuri*; talis pœna non incurritur, nisi post declaratoriam Judicis sententiam, & in hoc omnes conveniunt: quando verò exprimitur per verba *temporis præsentis*, statim incurritur, idest, antè declaratoriam Judicis sententiam, ut cum pluribus aliis tenet *Tambur. de Cens. tract. 1. cap. 1. num. 1.*, licèt aliàs hæc opinio ab *Ameno Prac. Crim. tit. ult. §. 7. num. 61.* sit limitata ad *solum forum internum*, nisi in casu, quo Judex per sententiam exprimat delictum fuisse patratum, quia tunc etiam quo ad *forum externum*: quàpropter in *tit. 5. §. 1. n. 2.* dicit, quod illæ clausulæ; nempè: *ipso facto* sit excommunicatus; *ipso jure* privatus remaneat &c. pro *foro externo* intelligi debeant, ut *comminatoriæ*, & solùm appositæ ad incutiendum terrorem, nisi tamen *expressè* aliquid aliud sit superadditum; puta, *sinè ullâ præviâ declaratione delicti*, vel quid simile, quia tunc incurritur etiam quo ad forum externum, idest, in utrôque foro.

Crimina, ob quæ incurritur *infamia Jure Canonico*, qualia sint? Nota hanc regulam generalem: Illi omnes censentur *infames Jure Canonico*, qui sunt *infames Jure Civili*, nisi sint exclusi ab Jure Canonico: prima pars constat ex *cap. Omnes 6. q. 1.*, secunda liquet ex *cap. ult. de secundis nuptiis*. Jure posteà Canonico sunt nominatim sequentes; nempè: fures, sacrilegi, incestuosi, adulteri, mulierum raptores, homicidæ, perjuri, malefici, venefici, fugientes de bellis publicis, criminibus capitalibus irretiti, sepulchrorum violatores.

Quando infamia *Jure Canonico*, est orta ex *occulto crimine*, tollitur per pœnitentiam etiam occultam, quando est orta ex *crimine publico*; à solo Papâ tolli potest, vel ejus Delegato; ut constat ex *Gloss. cap. Illi, qui 6. q. 1.*

Quæritur; an *Prælatus Ecclesiasticus*, Officio in *conscientiâ* privatus propter aliquod *crimen occultum* commissum, *validè*

exerceri possit, quæ spectant ad suum officium? Ad hoc quæsitum diversi Authores diversimodè respondent, ut videri potest in *Officiali Curiæ Regul. pag.* 212. *num.* 19. *& seqq.*, ubi idem Author, qui proponit dubium, sic respondet: *aliis resolvendum relinquo*: Ego tamen, licèt aliis multò inferior, sinè formidine oppositi respondeo *affirmativè*; & ratio est, quia sicuti Parochus habens solum titulum coloratum, vel etiam intrusus sinè titulo colorato, dummodo adsit error communis, potest validè exercere potestatem Parochialem in utrôque foro, ut dixi sub verbo ly *Parochus*, §. *Quæritur*, *an Parochus &c.* à fortiori idem dic. est de Prælato Ecclesiastico, qui habet *titulum* VERUM *cum communi errore*, eo quia delictum est occultum.

Pænitentia quatuor modis accipi potest: 1. pro remedio contrà peccatum personale, sivè actuale, sivè habituale, commissum post, vel in actu Baptismi per Confessarium ministrato; & hoc modo est Sacramentum; 2. pro habitu habilitante Hominem ad pænitendum; & hoc modo est simpliciter vera virtus; 3. pro actu pænitendi; & hoc modo est actus virtutis; 4. pro dolore sensibili, quem Homo sentit propter peccatum commissum; & hoc modo dicitur passio.

Hìc est sermo de Pænitentiâ, primo modo accepta, & definitur, quod *sit Sacramentum reconciliationis Hominis cum Deo virtute clavium*: ità in re communiter.

Hoc Sacramentum institutum fuit à Christo, quando post resurrectionem suam, apparens Discipulis suis, dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt*: ità *Trid. sess.* 14. *Can.* 3.

Circà hujus Sacramenti institutionem tria credenda sunt de fide, ut constat ex *cit. Trid. Can.* 1., *& Can.* 2.: Primum est, quod à Jesu Christo relictum fuit in Ecclesiâ unum Sacramentum, ad delenda peccata post baptismum commissa; 2. quod tale Sacramentum est aliud, idest, diversum à Sacramento Baptismi; 3. quod ritus essentialis hujus Sacramenti institutus fuit à Christo per modum judicii.

Materia *remota* hujus Sacramenti, est peccatum personale tàm actuale, quàm habituale, commissum post baptismum, & etiam in actu baptismi saltem, ut materia *remota* dubia: materia *proxima* sunt actus pænitentis; nempè: contritio, confessio, & satisfactio

factio (de quibus loco proprio) contritio, & confessio sunt partes essentiales hujus Sacramenti, quia constituunt intrinsecè, & essentialiter ipsum Sacramentum tamquam ex parte materiæ, ut dicit *cit. Trid. can.*4. Satisfactio est solùm pars integralis *simpliciter*, quatenùs est actualiter jam facta; & *secundùm quid*, ut est facienda, ut patet ex eo, quod multoties perficitur hoc Sacramentum sinè ullâ satisfactione.

Forma hujus Sacramenti juxta cit. Trid. essentialiter consistit in his duobus verbis: Absolvo te &c., & licèt *Trid.* ponat etiam ly *Ego* absolvo te; attamen ly *Ego* non est de essentiâ, ut communiter dicunt Theologi, sicuti nec etiam ly *à peccatis tuis*.

Minister hujus Sacramenti est solus Sacerdos, qui ut *validè* absolvat, tria habere debet; nempè: 1. intentionem saltem virtualem absolvendi; 2. potestatem Ordinis; 3. jurisdictionem sivè *ordinariam*; sivè *delegatam*; sivè *jure* concessam.

In articulo mortis quilibet Sacerdos absolvere potest *directè* ab omnibus peccatis, & censuris Papæ reservatis etiam in Bullâ Cœnæ Domini: *In probabili periculo mortis*, à casibus reservatis *directè*, idest, sinè onere se præsentandi; à censuris reservatis, cum onere se præsentandi sub pœnâ reincidentiæ &c. ita inter alios *Mastrius dist.*21. *q.*8. *Theol. Moral. nu.*203., ubi per *articulum mortis* intelligit illud tempus, quo mors certè instat de proximo; & naturaliter loquendo, est inevitabilis; & per *periculum probabile mortis* intelligit illud tempus, in quo non instat decerto mors, sed ex sæpe contingentibus, probabiliter timetur mors, ut ille status infirmitatis, in quo major pars decedit v. g. in febribus acutis malignis; & hoc etiam à prima die infirmitatis: idem dic. de illis, qui prælium; aut periculosam, vel longam navigationem sunt aggressuri; & de mulieribus in proximo ad partum, & præsertim primævum.

Subjectum hujus Sacramenti, est quilibet Homo baptizatus, capax peccati, & doloris, qui debet habere intentionem saltem habitualem confitendi peccata sua.

Sacramentum pænitentiæ, est necessarium necessitate medii omnibus adultis, qui post Baptismum mortaliter peccaverunt: est etiam necessarium necessitate præcepti, tàm Divini, quàm Ecclesiastici: De *Jure Divino*; in articulo mortis; & toties, quoties quis vult sumere Sanctissimam Eucharistiam; & aliquoties in vitâ, si adest materia necessaria: De *Jure Ecclesiastico*, semel in anno, si adest

si adest materia necessaria: excipitur Papa, qui solùm tenetur sub veniali tantùm ex vi directivâ, secluso tamen scandalo.

Præcepto Ecclesiastico, confitendi semel in anno, satisfit per confessionem factam in quâcumque die anni, modo non fuerit de materiâ solùm sufficienti, & posteà subsequatur materia necessaria: satisfit etiam per confessionem integram solùm formaliter, modò in ipsâ exposita fuerit aliqua materia necessaria.

Si quis recordaretur, se peccasse mortaliter sic ***in genere***, sed non recordaretur de ***quali peccato in specie***, teneretur confiteri peccatum mortale *sic in genere*, cum sit materia necessaria Sacramenti: quod si post acceptam absolutionem recordaretur talis peccati in *specie*, teneretur illud confiteri in *specie* in prima confessione, quam faceret sivè ex obligatione, sivè in devotione, ut communiter dicunt DD.; & ratio est, quia quisque tenetur confiteri speciem, & numerum peccatorum, inculpabiliter omissorum in præcedentibus confessionibus.

Quæritur, an dari possit Sacramentum Pænitentiæ, in quo, Pænitens post factam confessionem integram etiam materialiter suorum peccatorum; & post acceptam absolutionem à Confessario, concurrente etiam debitâ intentione ex parte utriusque, nec recipiat gratiam sanctificantem, nec committat sacrilegium, idest, quod talis confessio nec sit valida, nec sit sacrilega? Resp. cum distinctione, & primò ***negativè***, si tamen defuit ***culpabiliter*** ille dolor, qui cum sit pars essentialis Sacramenti Pænitentiæ, est etiam necessarius simpliciter pro validitate ejusdem Sacramenti; & secundò ***affirmativè***, si talis dolor defuit ***inculpabiliter***, idest, quando pænitens habet aliqualem dolorem de peccatis commissis, non tamen sufficientem pro validitate Sacramenti, sed à Pænitente, bonâ fide, putatum sufficientem: Pro probatione hujus assertionis sit ***Propositio ab Alex. VIII. damn. 20. in ordine***; nempè: ***Confessiones apud Religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ***: in quâ Propos. damn. considerandum est, quod illa particula ly *Vel*, est particula ***disjunctiva***, & consequenter dic. est, quod aliæ sint confessiones *sacrilegæ*, & aliæ sint confessiones ***invalidæ***: sed per confessiones *sacrilegas*, nihil aliud intelligi potest, quàm confessiones ***culpabiliter*** carentes ***debito dolore***; & per confessiones ***invalidas***, sed non sacrilegas, nihil aliud intelligi potest, quàm confessiones carentes debito dolore, sed ***inculpabiliter***, quia bonâ fide existimatæ cum sufficienti dolore pro va-

liditate

liditate Sacramenti: ergo concludendum est, quod præter confessiones *validas*, in quibus Pænitens recipit gratiam; & præter confessiones *sacrilegas*, in quibus Pænitens peccatis jam confessis addit unum sacrilegium, dari possint confessiones, in quibus Pænitens nec recipiat gratiam, nec committat sacrilegium.

Ad illam propositionem damn. ab Innoc. XI. 57. in ordine: ***Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò honestam***, quæ videtur esse contrà secundam partem responsionis ad quæsitum &c. Resp., quod talis propositio secundum sensum litteralem, non aliter intelligi potest, quàm de confessionibus ***invalidis*** ex defectu doloris ***inculpabiliter***, aliter ex opposito sequeretur, quod posset dari peccatum ***involuntarium***, tàm ex parte ***Pænitentis***, quàm ex parte ***Confessarii***, ut pluries eveniret in confessionibus, quæ fiunt ab illis impuberibus; & etiam adultis, sed rudibus, qui vix habent materiam sufficientem, super quam cadere possit absolutio, & pro quâ, licèt vix sufficienti pro absolutione, requiritur tamen dolor summus appretiativè, ut dixi sub verbo ly ***Contritio***; & tamen cum in talibus confessionibus, quas faciunt, exprimant materiam sufficientem, v. g. aliquod mendacium, ad se excusandos &c. Confessarius tenetur impartiri absolutionem, & si pro tali materiâ vix sufficienti non habent prædictum dolorem summum appretiativè, ipsis Pænitentes committunt sacrilegium; sed ***involuntarium***, quia bonâ fide putant, se habere dolorem sufficientem: & idem faciunt Confessarii, impertiendo absolutionem subjectis incapacibus absolutionis, in quibus casibus committerent & ipsi aliud sacrilegium involuntarium, eo, quia bonâ fide absolverent: Ad evitandum ergo tàm magnum absurdum, concludendum est, quod talis Propos. damn. ab Innoc. XI. intelligi debet de attritione ***naturali***, licèt honestâ, quæ non valet pro recipiendâ gratiâ in Sacramento, licèt valeat ad evitandum sacrilegium, quia bonâ fide putatâ *supernaturali*.

Pænitentis nomine in Confessione Sacramentali intelligitur ille, qui confitetur peccata sua, animo se accusando de illis, & de iisdem obtinendi absolutionem.

Novatianus Schismaticorum Primicerius, fuit primus, qui negavit circà medium sæculi tertii, S. Pænitentiæ Sacramentum: dicebat, quod solus Baptismus delet culpas, nullamque aliam tabulam remanere naufragantibus in peccato, nisi solam Dei misericordiam.

Hæc

Hæc hæresis, ficuti impugnabat directè verba Jesu Christi in Joanne cap. 20. *Accipite Spiritum Sanctum: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c.* ità in Conc. Rom., cui interfuit S. Cornelius Papa, electus anno 254. cum sexaginta Episcopis, & totidem Diaconis, damnata fuit; ejusque Author execratus, & anathematis mucrone percussus; quod idem factum fuit in peculiaribus Synodis omnium Ecclesiarum Asiæ, Africæ, & Europæ.

Sanctum Pænitentiæ Sacramentum, institutum fuit à Christo, quando post resurrectionem suam apparuit Discipulis suis, eisque dixit: *Accipite Spiritum Sanctum: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.*

Moderni Hæretici, Novatiani Hæresiarchæ, & Schismaticorum Antesignani falsum dogma sequentes, negant secundam partem essentialem Sacramenti Pænitentiæ, idest, *Confessionem auricularem*, illa Jesu Christi verba: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*, cum quibus Sanctum Pænitentiæ Sacramentum instituit *per modum judicii*, ad illa ejusdem Jesu Christi in Matt. cap. 28. detorquentes: *Ite in Mundum universum, & prædicate Evangelium omni creaturæ*, cum quibus prædicandi Evangelium, dedit potestatem.

Verùm, quàm erroneum, & falsum sit istud hæreticorum suppositum, ex hoc patet, quod ex talis suppositi veritate, admitti necessariò deberet hoc magnum absurdum; nempè: quod infantes, nondùm usu rationis utentes; doli totaliter incapaces, & consequenter peccandi, peccare possent, cum Evangelii textus dicat ly *omni creaturæ*, idest, *omni Homini*; per quod verbum ly *omni*, non remanerent exclusi, nec etiam Infantes, vix nati, qui indigerent, ut eis remitterentur peccata personalia actualia juxtà illud: *quorum remiseritis peccata &c.* & illud aliud: *omni Creaturæ*: ad evitandum ergo hoc intollerabile absurdum; concedere, & fateri debent Hæretici, quod *Sacramentum Pænitentiæ*, cujus una pars essentialis est *Confessio auricularis*, institutum fuerit à Christo *per modum judicii*, quando post resurrectionem suam apparuit Discipulis suis, & dixit illis: *Accipite Spiritum Sanctum: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.*

Hoc posito; sic arguo: Omnis Judex, ut justè, & prudenter judicet;

judicet; necessariò scire debet quidditatem, & essentiam causæ, super quam proferre debet sententiam; & si agitur de liberatione, vel condemnatione alicujus Hominis; non solùm tenetur scire qualitatem, & quantitatem delictorum, sed etiam circumstantias, sivè alleviantes, sivèaggravantes talia delicta: ergo ut Sacerdos possit justè, & prudenter, vel remittere, vel retinere peccata, debet priùs scire eorundem peccatorum qualitatem, quantitatem, & circumstantias; sed hæc omnia, quod observentur in confessionibus Sacramentalibus, præcipit Sancta Romano-Catholica Ecclesia: ergo &c. subsumtum est certissimum; prima consequentia patet: Antecedens probatur, quia ex opposito Judex, voluntariè se exponeret periculo retinendi, quod remittere debet; & è contrà: remittendi, quod retinere debet, quod esset & contrà justitiam, & contrà prudentiam &c.

Confirmatur primò ex *Apost. Joanne*, qui in *Epist. 1. cap. 1.* sic ait: *Si confiteamur* peccata nostra; *Deus fidelis est, & justus, & remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate*: ex quibus verbis Joann. Apost. evidentissimè deducitur, quod Deus ex *justitiâ*, & *fidelitate* remittit peccata nostra, quando *peccata nostra confitemur*, sicuti fit in *confessione auriculari*; & non confitemur sic in genere nos esse peccatores, sicuti faciunt ipsi Hæretici, nam *S. Joann.* disertissimis verbis dicit: Si confiteamur ly *peccata nostra*, cum aliud sit confiteri peccata, & aliud confiteri se esse peccatorem. Cæterùm in totâ Sacrâ Scripturâ non invenitur, quod Deus ex justitiâ, & fidelitate, nobis remittere debeat peccata nostra, quando illa confitemur, nisi quando Christus Discipulis suis, ac per eos Sacerdotibus dedit potestatem remittendi, & solvendi: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: Quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cœlo.*

Confirmatur secundò. In *Act. Apost. cap. 19.* sic legitur: *Multi credentium veniebant confitentes, & annuntiantes* actus suos; *multi autem ex eis, qui fuerunt curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coràm omnibus &c.* sed sic est, quod per ly confitentes, & annunciantes ACTUS SUOS intelligi non potest confessio soli Deo facta, & in generali, ut faciunt moderni Hæretici; sed necessariò intelligi debet *confessio auricularis* facta *Apostolo*, & in *specie* de libris (qui aliàs perniciosa continere debebant) ergo &c. Minor ex hoc liquet, quia si talis confessio facta

non fuisset *Apostolo*, & in *specie* de libris; idem Apostolos præcipere non potuisset librorum combustionem.

Confirmatur tertiò authoritate Sanctorum *Cypriani*, & *Augustini*, qui ab ipsis modernis Hæreticis inter Orthodoxos primævæ Ecclesiæ Patres sunt venerati. *S. Cyprianus in serm. 5. de lapf.* sic scripsit: *Confiteantur singuli quæso vos Fratres* DELICTUM SUUM, *donec adhuc, qui deliquit in sæculo est, dum ejus confessio admitti potest, dum satisfactio, & remissio per* SACERDOTEM *apud Dominum grata est*: sed sic est, quod per ly *delictum suum* intelligi nequit confessio de peccatis in genere, dicendo: peccator sum, ut faciunt Hæretici; sed necesse est, ut exprimatur qualitas delicti, ut faciunt Catholico-Romani in confessione auriculari: & per ly *Sacerdotem* intelligi non potest confessio soli Deo facta: ergo concludendum est, quod *sola confessio auricularis*, qualis ab Ecclesiâ Catholico-Romanâ præcipitur, sit vera pars essentialis Sacramenti Pænitentiæ à Christo Domino instituti, nisi ipsi Hæretici rejicere velint authoritatem Sancti Cypriani, quem venerantur ut Apostolicæ Ecclesiæ, Orthodoxum Patrem.

Sanctus Augustinus in *cap. 1. de Pænit.* sic inquit: *Quem ergo pænitet, omninò pæniteat, &* DOLOREM *lacrymis ostendat; repræsentet* VITAM SUAM *Deo per* SACERDOTEM; *præveniat judicium Dei per* CONFESSIONEM ... *Qui per vos peccastis, per vos* ERUBESCATIS; *erubescentia enim ipsa, partem habet remissionis: ex misericordia enim hoc præcepit Dominus, ut neminem pæniteret in* OCCULTO. *In hoc enim, quod per se ipsum dicit* SACERDOTI, *& erubescentiam vincit timore offensi, fit venia criminis*. Quid clariùs; Quid evidentiùs dicere potuisset *D. Augustinus* ad demonstrandum Sanctum Pænitentiæ Sacramentum in præcisis terminis *Conc. Trid.* si post celebratum Concilium scripsisset? Istud, ideft, *Concil. Trident. sess. 14. Can. 4.* anathemate damnat quoscumque negantes ad integram, & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pænitente; nempè: *Contritionem*, *Confessionem*, & *Satisfactionem*, & D. Augustinus sic dicit: *Quem ergo pænitet, omninò pæniteat, &* DOLOREM *lacrymis ostendat*: ecce CONTRITIO: *Trid. cit. Can. 7.* anathematizat quoscumque dixerint, necessarium non esse *Jure Divino* confiteri omnia, & singula peccata mortalia etiam occulta cum circumstantiis speciem pec-

catorum

catorum mutantibus; & D. Augusft. sic dicit: *repreſentet* VITAM SUAM *Deo per* SACERDOTEM; ſed impoſſibile eſt, quod quis *vitam ſuam* Deo per *Sacerdotem* repreſentare poſſit, niſi exprimendo in confeſſione factâ *Sacerdoti* ſpeciem, & numerum peccatorum: ergo &c. ecce *confeſſio auricularis*. Confirmatur; quia ſi confeſſio ſoli Deo facta, & in generali ſufficeret, ut dicunt Hæretici, nemo erubeſcendi occaſionem haberet, cum omnes ſimus peccatores juxtà illud *Proverb. in cap.* 4.: *Septies in die cadit juſtus*; & D. Auguſtinus ſic inquit: *Qui per vos peccaſtis, per vos* ERUBESCATIS; per quod rectè infertur, quod in confeſſione exprimi debent *ſpecies*, & *numerus* peccatorum, quæ ſunt illa, quæ pænitentem erubeſcere faciunt. *Trident. cit. Can.* 10. anathematizat quoſcumque negantes, quod *ſoli Sacerdotes ſint Miniſtri ſolutionis*; & D. Auguſtinus ſic: *repreſentet vitam ſuam Deo per* SACERDOTEM... *In hoc enim, quod per ſe ipſum dicit* SACERDOTI &c. Quid clariùs, & evidentiùs inquam ad demonſtrandum *Sanctum Pænitentiæ Sacramentum* in puris terminis *Conc. Trid.* ſcribere potuit S. Auguſtinus? Ille inquam Auguſtinus, de quo *Calvinus* infeſtiſſimus Hoſtis *Concil. Trid.*, & *confeſſionis auricularis* in *lib.* 4. *ſuarum Inſtit. cap.* 14. *ſect.* 26. ſic ſcripſit: *Atque idem eſt, quod voluit Auguſtinus, quem, ut* OPTIMUM *ex totâ antiquitate, &* FIDELISSIMUM TESTEM *ſepiùs citamus*: & OEcolampadius Lutheri aſſecla *ſcult. annal. Decad.* 2. *ad annum* 1520. ſic: *Perſuaſum enim eſt, ſi Auguſtinus clarè nobiſcum faciat, neutiquam à nobis diſſenſuros quotquot illum anteceſſerunt Orthodoxos Doctores*. Quid ad hæc reſpondere poſſunt Lutherani, Zuvingliani, & Calviniſtæ, qui non ſolùm negant, ſed etiam deteſtantur confeſſionem auricularem in puris terminis *Conc. Trid.* deſcriptam ab illo Auguſtino uſque ad Aſtra exaltato, ab eorum Ducibus, & Magiſtris? Quod ſi pertinaciter in ſuis voluntariis erroribus permanere volunt, eos commiſerando concludam cùm *S. Petro in ſuâ Epiſt.* 2. *cap.* 2. *Meliùs erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum converti*.

Ulteriùs. Ipſi met Hæretici evidentiſſima dant teſtimonia de *Confeſſione auriculari, ut parte Sacramenti Pænitentiæ à Christo inſtituti*: *Calvinus in lib.* 3. *Inſtit. cap.* 4. *ſect.* 7. ſic ſcripſit: *Miror autem quâ fronte auſint* (Canoniſtæ nimirùm), *contendere, Confeſſionem, de quâ loquimur, Juris eſſe Divini*;

 cujus

cujus equidem vetustissimum esse usum, fatemur ... deinde luculenta extant testimonia, tùm in Historiis, tùm apud antiquos alios Scriptores, quæ doceant, unum de Presbyteris specialiter deputatum fuisse, qui huic muneri præesset. *Is est, quem hodie quoque in singulis Cathedralibus*, PÆNITENTIARIUM *vocant*; & Bullingerus in serm. de dignè, & indignè manducantibus sic: *Agnosco equidem* in veteri Ecclesiâ, *receptum fuisse, ut communicaturi, confiterentur priùs* SACERDOTI PÆNITENTIARIO — Si in *Veteri Ecclesiâ* ergo eo tempore, quo etiam juxtà Hæreticos vera Religio vigebat, & syncerior florebat doctrina; ergo Apostolorum tempore.

Si posteà Hæretici dicunt cùm Psalmistâ in Psal. 91. *Bonum est confiteri Domino*, ex hoc educentes, quod confessio immediatè facta Deo, cùm sit bona, sic etiam sit sufficiens ad emundationem peccatorum. Resp. primò, quod confessio Deo immediatè facta, licèt sit bona etiam in lege gratiæ; non est tamen sufficiens ad delenda peccata mortalia in eâdem lege gratiæ, ut superiùs probatum est. Resp. secundò cum iisdem verbis Flaci Alcuini in epist. 26. Bonum est confiteri Domino; sed bonum est hujus confessionis habere testem. Erubescis homini in salutem tuam ostendere, quod non erubescis cum homine, in perditionem tuam perpetrare? Ancillam tuam, iniquitatis tuæ consciam, vis habere; & Sacerdotem Christi, reconciliationis tuæ, non vis habere adjutorem? Per inimicum corruisti; & non vis per amicum resurgere? Multùm offendisti Dominum; & alium non vis habere reconciliatorem, nisi te ipsum? Confidis per orationes tuas salvari, & spernis Apostolicum Jacobi præceptum: *Confitemini alterutrum peccata vestra, ut deleantur delicta vestra*? Quid est illud alterutrum, nisi homo homini; Reus Judici; ægrotus Medico? Ipsa sapientia per Salomonem in *lib. Proverb. cap. 28.* dicit: *Qui abscondit scelera sua non dirigetur*: & sic Alcuinus concludit: Sequimini Fratres vestigia Sanctorum Patrum; & nolite in Catholicæ Fidei Religionem, novas inducere Sectas — Alcuinus vixit in sæculo octavo.

Adv. est, quod Lutherani Magdeburgenses in cent. 3. cap. 6. & seq. dicunt Innocentium Tertium instituisse Confessionem auricularem in quarto Concilio Generali Lateranensi: sed vel ignorarunt Historiam S. Cornelii Papæ Primi; vel mendaces, fraudolenti, & maligni fuerunt.

Pensio

Pensio *est jus percipiendi certos fructus ex Beneficio alieno, authoritate legitimâ ad tempus, justâ de causâ concessum.*

Pensio duplex est; nempè: *Clericalis*, & *Laicalis*: ista, idest, *Laicalis* est, quæ datur ob temporale obsequium, vel officium præstitum, aut præstandum; puta, ob pulsationem Organi; ob Cantum figuratum in Choro, & hujusmodi; & hæc concedi potest tàm Clericis, quàm Laicis: Illa, idest, *Clericalis* est, quæ datur *Clericis* tantummodo, & *titulo Clericali*; & ista: alia est, quæ datur Clerico ob *aliquod munus exercendum*; puta, pro recitatione Officii; pro munere Visitatoris; Concionatoris; Coadiutoris Episcopi, & hujusmodi, & hæc est *purè spiritualis*: alia est, quæ datur ob *aliquod temporale motivum*; puta, ob senectutem, paupertatem, & hujusmodi.

Quamvis solus Papa possit (interveniente justâ causâ) concedere pensiones super Beneficiis Ecclesiasticis, eo quod ad ipsum spectat plena Beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio, ut constat ex *cap.2. de Præben. to.3. nu.21.*: attamen in *causâ transactionis*, potest Episcopus, vel Judex delegatus, pensionem imponere *Beneficiario*, dando alteri pensionem ad tempus, idest, durante vitâ *Beneficiarii*, vel *Pensionarii*: ità *Panorm.* relatus ab *Ant. à Sp. Sanct. tom.1. tract.4. disp.4. sect.27.*, & hoc conceditur ex causâ *litis componendæ*: nequeunt tamen collitigantes, id facere sinè licentiâ Episcopi, aliter simoniam committerent, eo quia *Pensio* est quid *spirituali* annexum.

Episcopus in aliquibus casibus specialibus ex *justâ*, & *necessariâ causâ*; aut ob *evidentem Ecclesiæ utilitatem*, imponere potest pensionem sinè facultate tamen transferendi ad alium; & etiam dummodo non imponat præcisè in favorem alterius; aut in occasione conferendi aliquod Beneficium, illud conferat cum pacto pensionis solvendæ, nisi esset ad breve tempus; puta, circiter octo, vel decem annorum, & etiam applicandam ex causâ necessitatis alicui Loco Pio, aliter saperet simoniam, si fieret sinè authoritate Papæ: ità *Pirbing. cum aliis in comp. lib.3. tit.13.*

Pensio Clericalis vendi non potest sine simoniâ, ut patet ex *Bullâ S. Pii V.*, quæ incipit: *Ex proximo &c.* Pensionarius tamen sinè simoniâ, potest propriâ authoritate redimere pensionem, dummodo antè impositionem pensionis, non fuerit factum pactum de redemptione faciendâ: ità *Castropal.* cum aliis *dist. 3. de Simoniâ p. 13. n. 10.*

Per-

P

Percussio triplex est; nempè: *Ænormis*; *Levis*; *& Mediocris*: prima, idest, *Ænormis* est, quando processum est ad alicujus membri mutilationem, vel magnam sanguinis effusionem, aut respectu Personæ; puta, si est Prælatus: *Levis* est illa, quæ fit manu, pede, fuste, non facientibus vulnus: *Mediocris* est illa, quæ mediat inter *ænormem*, & *levem*.

Perjurium *est mendacium juramento firmatum*: est intrinsecè malum, & lethaliter peccaminosum, si fit cum plenâ advertentiâ: non admittit parvitatem materiæ, neque restrictionem mentalem, ut patet ex sequentibus duabus Propositionibus damnatis.

Innoc. XI. Propos. damn. 24. in ordine. Vocare Deum in testem alicujus levis mendacii non est tanta irriverentia propter quam Deus velit, aut possit damnare Hominem; & Propos. 25.

25 *Cum causâ licitum est jurare sinè intentione jurandi, sivè res sit levis, sivè gravis.*

Pietas, ut est actus Religionis, *est, quâ Deum, & Sanctos veneramur.*

Pignus *est contractus, quo aliquid traditur, & obligatur Creditori in securitatem debiti*: ità in re communiter: est contractus in gratiam utriusque, & consequenter accipiens tenetur de *culpâ levi*: differt in hoc ab hypotecâ, quod hæc fundatur in obligatione *rei immobilis*; pignus autem in obligatione *rei mobilis*, quæ transit in Creditorem.

Pactum factum inter Creditorem, & Debitorem, ut Creditor tamdiù pignore uti possit, & fructus ejus accipere, donec sibi restituatur creditum; regulariter loquendo, est illicitum, quia usurarium: excipitur si adesset lucrum cessans, aut damnum emergens, & hujusmodi, quia sicuti non esset usurarium; ità esset licitum in utrôque foro.

Etiam pactum factum inter Pignoratorem, & Pignoratarium; quod si intrà certum determinatum tempus, non fuerit solutum debitum, pignus pleno jure acquiratur à Pignoratario, est illicitum, quia usurarium non solùm *Jure Civili*, ut apparet ex *l. ult. C. de pactis Pignorum*; sed etiam *Jure Can.*, ut constat ex *cap. Significante de Pignoribus*.

Possessio triplex est: nempè: *Juris*; *Facti*; & *Mixta*: Possessio *Juris*, quæ etiam dicitur *Possessio Civilis*, est ipsummet Jus possidendi rem solo animo retentam: Possessio *facti*, est solus

actus

actus possidendi sinè Jure: Possessio *mixta* est illa, quæ includit utrumque, idest, & jus possidendi, & actum possidendi.

Possessor *malæ fidei* quatuor modis quis constitui potest: 1. per ignorantiam crassam, & supinam *facti*, quâ, scilicet, emptor rei furtivæ ignorabat, talem rem esse furtivam; 2. per ignorantiam *Juris*, quâ, scilicet, emptor rei furtivæ, licèt sciret talem rem esse furtivam, ignorabat tamen ejus emptionem esse illicitam; 3. per *dubietatem*, quando, scilicet, emptor rei furtivæ, quam bonâ fide emit, incipit dubitare, & rationabiliter, rem emptam esse furtivam; 4. per *negligentiam magnam*, vel *simplicitatem fatuam* ad cogitandum, an res empta potuerit esse furtiva. Ad quid teneatur possessor *malæ fidei* rei alienæ: Vide sub verbo ly *Restitutio*, §. *Et primò quis &c.*

Postliminium est Jus, quo alicui restituitur res usucapta, vel præscripta, quam amiserat propter captivitatem, vel servitutem, à qua reversus est.

Potestas *est facultas alicujus habentis authoritatem super alios ad eorum gubernationem*: duplex est; nempè: Ecclesiastica, & Laicalis; & utraque duplex est; *dominativa*, scilicet, & *politica*: ista respicit bonum privatum; illa, bonum commune.

Precarium *est, quod petentis precibus utendum conceditur tamdiù, quamdiù, is, qui concessit, patitur*: est contractus gratuitus, & in gratiam solius accipientis.

Præcepta *Decalogi* sunt decem leges naturales, à Deo immediatè Moysi traditæ, ut eas publicaret: tres primæ, quæ respiciunt Deum; scriptæ fuerunt in primâ tabulâ; septem posteriores, quæ respiciunt proximum; scriptæ fuerunt in secundâ tabulâ; tres sunt partim *affirmativæ*, & partim *negativæ*: ut *affirmativæ* obligant semper, sed non ad semper; ut *negativæ* obligant semper, & ad semper, nam certissimum est, quod *Idolatria* primo præcepto *affirmativo* opposita, semper, & pro semper est prohibita: idem dic. de aliis duabus, & de septem negativis.

Quilibet Christianus, postquam pervenit ad perfectum rationis usum, tenetur sub mortali scire præcepta Decalogi saltem quo ad substantiam; & illorum transgressio, cadit sub mortali, nisi excuset parvitas materiæ, aut ignorantia invincibilis, vel indeliberatio actus. Circà singula Decalogi præcepta, vide singula eorum locis propriis.

Præceptum *Ecclesiasticum* tunc obligat sub mortali, quando mate-

materia præcepta est gravis, vel pæna apposita transgressoribus est gravis; puta, *Excommunicatio, Suspensio, Interdictum*; ità plures DD. apud *Allarium* à *Rotario* citatum: *Cajetanus* tamen dicit, quod solùm obligat sub mortali, quando pæna est *excommunicationis latæ*, non autem ferendæ; & *Toletus* arbitratur, quod quando præceptum est sub pænâ *excommunicationis ferendæ*, non obligat sub mortali, nisi quando transgressio ad hoc pervenit, quod quis censeatur dignus excommunicari, & non nisi post legitimam monitionem, & hæc opinio videtur esse probabilior.

Tres sunt casus, in quibus *præceptum Ecclesiasticum* non obligat: 1. in casu *metus gravis*, cadentis in constantem Virum; 2. in casu *infamiæ*; 3. in casu *scandali*; quod totum intelligendum est, nisi interveniat *Fidei*, aut *Ecclesiæ* contemptus, vel *infamia*, quia tunc semper obligat.

Prælatura *est gradus honorificus cum jurisdictione*: ità in re communiter: *Prælati* dantur in commodum, & utilitatem non *suipsorum*, sed *subditorum*; non ut præsint, sed ut prosint; quorum præcisum officium non est in ordine ad se ipsos, sibipsis placendo, & complacendo, sed in ordine ad subditos, quos bono conversationis exemplo, instructione, & consiliis, debent ad bonum dirigere, eosque à vitiis, etiam si opus sit, castigationibus arcere, memoriæ semper præsens habentes illud *Exechielis in cap.* 34. *Væ Pastoribus Israel, qui* pascebant se ipsos; *nonnè Greges pascuntur à Pastoribus!* & illud Hieremiæ in cap. 13. *Ubi est Grex, qui datus est tibi Pecus inclitum tuum? Quid respondebis, cum visitaverit te?* & præsertim illud Luc. in principio Actuum Apost. *Primum quidem sermonem feci de omnibus, quæ cæpit Jesus* FACERE, *& docere*, nam Prælati, qui locum Jesu Christi tenent, ad instar ejusdem Jesu Christi, debent priùs ipsi facere, quod subditos docere tenentur, ne de eis verificetur, quod de Scribis, & Pharisæis hypocritis idem Jesus dixit: *Imponunt onera gravia, & importabilia super humeros Hominum*, digito *autem* suo *nolunt ea movere*: undè S. Leo Papa in epist. ad Turribium de Prælatis sic dicit: *Quâ conscientiâ honorem sibi præstitum vindicant, qui pro animabus sibi creditis non laborant? Bestiæ irruunt, & ovium septa non claudunt. Fures insidiantur, & excubias non prætendunt. Morbi crebescunt, & nulla remedia prospiciunt.* Quid de se intelligi volunt, nisi

quod

quod non sunt de numero Fratrum, sed de parte hostium: Et Sac. denique Conc. Trid. in Spiritu Sancto congregatum ad imprimendam in Prælatorum cordibus illam maximam obligationem, quam habent reddendi strictissimam rationem Deo, si ex ipsorum commissionibus, vel omissionibus aliquis ex eorum subditis damnabitur, appellat Prælaturam: *Formidandum Angelicis humeris onus*.

Hinc omnia Jura clamant, ut ad *Prælaturam* eligantur *digniores*, & *meliores* pro regimine: *Digniores* autem, & *meliores* reputantur illi, qui magis utiles Religioni, & Religiosorum æternæ saluti prudenter præsumuntur juxta *Trid. sess. 24. de ref. cap. 1.*, ubi sic legitur: *Monet* (idest Sancta Synodus), *ut in primis meminerint*, nihil se ad Dei gloriam, Populorumque saluti *utiliùs posse facere, quàm si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ, idoneos promoveri studeant; eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos* digniores, & Ecclesiæ magis utiles *ipsi judicaverint*. Hìc accuratè attendenda est Propos. damn. ab Innoc. XI. 47. *in ordine*.

Ineligibiles ad Regularium Prælaturam sunt sequentes: Primò. Valetudinarii, qui, scilicet, sæpè malè valent, & frequenter ægrotant: *Peyr. de Prælat. quæst. 2. cap. 4. num. 3.* Secundò: Senes, si tamen inhabiles sunt ad munus, ad quod assumuntur: *Fagnan. in 3. ad cap. Cum sis n. 15.* Tertiò: Podagrosi, si tamen tales sunt habitualiter. Quartò: Illi, qui pedibus stare non possunt, neque sinè substentaculo ambulare. Quintò: Illi, qui per se ipsos scribere non valent: *cap. Presbyterum de Cler. ægrot.* Sextò: Surdi durante surditate: ità apertè *Text. in cap. Constitut. de verb. signific. in 6.*

Cæterùm si quis ex prædictis, post acquisitam Prælaturam in aliquam ex præfatis inhabilitatibus incideret; non ideò removendus erit, neque ad renuntiationem cogendus, sed dandus illi erit Coadiutor, ut habetur ex *cap. ex parte de Cleric. ægrot.*

Ineligibiles etiam sunt excommunicati excommunicatione majori, sivè à *Jure*, sivè ab *Homine*; sivè per *sententiam generalem*, sivè per *sententiam specialem*; sivè talis excommunicatio sit *publica*, sivè sit *occulta*; sivè *sciatur* ab Electoribus, & subjecto excommunicato, sivè sit *ignorata* ab illis, vel isto, vel utrisque; sivè *sint denunciati*, sivè *Non*: Immò *si jam sunt electi*, nequeunt in *foro interno conscientiæ* retinere dignitatem receptam, nec

etiam *post absolutionem*, sed debent ad eam de novo eligi, vel obtinere dispensationem à *Papá*, vel à *Sacrâ Pænitentiariâ*: ità communiter DD. cum *Peyrin. de Prælat. quæst. 2. num. 2. ex cap. Cum Dilectus; De consuetud., cap. Postulastis de Cleric. excomm. Ministr.*

Prætereà excommunicati excommunicatione *minori*, sunt & ipsi ineligibiles ad Prælaturam; & in hoc concordant DD. *ex tex. expresso in cap. Si celebrat., de Clericis excomm.*; verùm, istos excusat *ignorantia*, tàm in *Electoribus*, quàm in *Electo*, ut constat ex *tex. cit.* ubi sic: *Si tamen electus scienter electus fuerit; ejus electio sit irritanda.*

Suspensi, Interdicti, Irregulares sunt ineligibiles ad quamcumque Prælaturam.

Quæritur, an in dando, vel accipiendo quodcumque, quod sit pretio æstimabile pro electione ad quamcumque Prælaturam tàm Sæcularium, quàm Regularium, committatur simonia? Resp. *affirmativè* cum *Dian. coord. tom. 5. resolut.* 10., Peyrin. *de subd. q. 1. cap. 31.*, Pignatell. *to. 10. consult. 44.*, & communiter: Idem dic. est pro electione in *Diffinitorem*, & hujusmodi.

Præscriptio *est acquisitio dominii rerum immobilium per continuatam possessionem temporis à lege definiti.*

Ut licitè fieri possit præscriptio, quinque conditiones concurrere debent: 1. quod res possit præscribi; 2. bona fides; 3. titulus saltem præsumptus; 4. continuatio possessionis; 5. tempus à jure definitum. Per *titulum* intelligitur omnis actus, per quem acquiri solet dominium alicujus rei.

Variæ posteà sunt præscriptionum species quo ad *tempus*, nam alia est *unius horæ solius*, ut si Clericus deficiat unâ horâ, quâ non intersit Divinis: *cap. fin. 12. distinctione*: alia *bidui* ad docendum de rato principalis ad appellationem pro se, à Procuratore interpositam: *l. bonorum ff. rem ratam haberi*: alia *unius diei*; nam eo die solummodo, quo Judex tullit sententiam, si in eâ aliquid defuerit circà fructus; accessiones, vel expensas; potest supplere: *l. Paulus ff. de re judicatâ*: alia *trium dierum* ad petendos fructus, qui v. g. e Titii arboris ramo in domum Sempronii vicini, propendente, ceciderunt; transacto enim triduo, pro derelictis habentur: *l. una ff. de eglande legendâ*: alia *novem dierum*, qui à defuncti morte numerantur, intrà quos Hæres conveniri non potest: *l. fin. cum auth. ibi signatâ C. de sepulchro violato*:

alia

alia *decem dierum*, intrà quos nunc appellari poteſt à ſententiâ: *c. Anteriorum 2. quæſt.6. Auth. hodie C. de appellat.*, & intrà quos etiam à ſimili, poteſt Arbitri ſententiæ contradici: *l. penult. C. de arbitris*: alia *quindecim dierum*, ultrà quos non detinetur Teſtis invitus: *l. ſi quando C. de teſtibus*: alia *viginti dierum*, intrà quos quæſtio contrà Judicem poſt depoſitum officium, moveri poteſt, quamvis ipſe teneatur expectare per quinquaginta: *l. un. §. fin. C. Ut omnes Judices tàm Civiles, quàm Criminales*: alia *triginta dierum*, intrà quos tantùm auditur Creditor, qui per errorem ſcripſit ſibi ſolutum eſſe, & velit contrarium probare: *l. in contractib. C. de non numeratâ pecuniâ*: alia *ſexaginta dierum*, intrà quos debet inventarium compleri: *l. ſancimus §. ſi autem dubius C. de jure deliberandi*; ſic in actione redibitoriâ, & quanti minoris: *l. ſciendum §. fin. ff. de edilitio edito*: alia *unius anni*, poſt quem præſcribitur actio injuriarum: *l. Prætor edixit 7. ff. de injuriis*, & intrà annum tantùm; vel ex causâ, intrà biennium durat tempus introducendæ, ac proſequendæ appellationis: *c. Cum ſit Romana 5., c. Ex ratione 8. de appellat.*; *Auth.*, *& qui appellat. C. de temporib. appellat.* alia *triennii* rerum mobilium ſivè privati Hominis, ſivè Eccleſiæ, ſi poſſideantur cum titulo: quo ad privatum: *l. Unica C. de Uſucapione transformandâ*; & de rebus Eccleſiæ: *ex Auth. quas actiones C. de Sacr. Eccleſ.*, quæ Auth. recepta eſt ab Eccleſiâ, ut patet ex *cap. Penultimâ, & finali 21. quæſt. 3.* Dixi cum *titulo*, quia ſinè *titulo*, requiruntur ad præſcriptionem etiam rerum mobilium, ſivè privati, ſivè Eccleſiæ, anni *triginta*: *l. 3. C. de praſcript. triginta, vel quadraginta annorum*: *Covaruvias ad reg. Poſſeſſor de reg. Juris in 6. §. 5. num. 2.* alia eſt *quadriennii*, quâ à privatâ perſonâ præſcribitur contrà Fiſcum, negligentem occupare, poſtquam ei denunciatum fuit; ſicuti vice versâ per rationem correlativi, eodem ſpatio præſcribit Fiſcus contrà privatum: *l. 1. C. de quadrienali præſcript.*, alia eſt *quinquennii*, quâ præſcribitur inofficioſi teſtamenti, & inofficioſæ dotis: *l. fin. C. de inofficioſis donationibus*: & ibi *Gloſa*, & *l. Si quis Filium in fine de inofficioſo Teſtamento*; ſicuti in criminalibus *quinquennio* præſcribitur adulterium, & ſtuprum: *Gloſſ. fin.*, & *DD. in §. Item lex Julia de adulteriis Inſtit. tit. de publicis iudiciis*: alia eſt *decennii* (quæ etiam longi temporis dicitur), & eſt Hominis privati poſſidentis cum titulo, & bonâ fide res immobiles corporales

etiam *post absolutionem*, sed debent ad eam de novo eligi, vel obtinere dispensationem à *Papá*, vel à *Sacrâ Pœnitentiariâ*: ità communiter DD. cum *Peyrin. de Prælat. quæst. 2. num. 2. ex cap. Cum Dilectus*; *De consuetud.*, *cap. Postulastis de Cleric. excomm. Ministr.*

Præterea excommunicati excommunicatione *minori*, sunt & ipsi ineligibiles ad Prælaturam; & in hoc concordant DD. *ex tex. expresso in cap. Si celebrat.*, *de Clericis excomm.*; verùm, istos excusat *ignorantia*, tàm in *Electoribus*, quàm in *Electo*, ut constat ex *tex. cit.* ubi sic: *Si tamen electus* scienter *electus fuerit*; *ejus electio sit irritanda*.

Suspensi, Interdicti, Irregulares sunt ineligibiles ad quamcumque Prælaturam.

Quæritur, an in dando, vel accipiendo quodcumque, quod sit pretio æstimabile pro electione ad quamcumque Prælaturam tàm Sæcularium, quàm Regularium, committatur simonia? Resp. *affirmativè* cum *Dian. coord. tom. 5. resolut. 10.*, Peyrin. *de subd. q. 1. cap. 31.*, Pignatell. *to. 10. consult. 44.*, & communiter: Idem dic. est pro electione in *Diffinitorem*, & hujusmodi.

Præscriptio *est acquisitio dominii rerum immobilium per continuatam possessionem temporis à lege definiti*.

Ut licitè fieri possit præscriptio, quinque conditiones concurrere debent: 1. quod res possit præscribi; 2. bona fides; 3. titulus saltem præsumptus; 4. continuatio possessionis; 5. tempus à jure definitum. Per *titulum* intelligitur omnis actus, per quem acquiri solet dominium alicujus rei.

Variæ posteà sunt præscriptionum species quo ad *tempus*, nam alia est *unius horæ solius*, ut si Clericus deficiat unâ horâ, quâ non intersit Divinis: *cap. fin. 12. distinctione*: alia *bidui* ad docendum de rato principalis ad appellationem pro se, à Procuratore interpositam: *l. bonorum ff. rem ratam haberi*: alia *unius diei*; nam eo die solummodo, quo Judex tullit sententiam, si in eâ aliquid defuerit circà fructus; accessiones, vel expensas; potest supplere: *l. Paulus ff. de re judicatâ*: alia *trium dierum* ad petendos fructus, qui v. g. e Titii arboris ramo in domum Sempronii vicini, propendente, ceciderunt; transacto enim triduo, pro derelictis habentur: *l. una ff. de eglande legendâ*: alia *novem dierum*, qui à defuncti morte numerantur, intrà quos Hæres conveniri non potest: *l. fin. cum auth. ibi signatâ C. de sepulchro violato*:

alia

alia *decem dierum*, intrà quos nunc appellari poteſt à ſententiâ: *c. Anteriorum 2. quæſt. 6. Auth. hodie C. de appellat.*, & intrà quos etiam à ſimili, poteſt Arbitri ſententiæ contradici: *l. penult. C. de arbitris*: alia *quindecim dierum*, ultrà quos non detinetur Teſtis invitus: *l. ſi quando C. de teſtibus*: alia *viginti dierum*, intrà quos quæſtio contrà Judicem poſt depoſitum officium, moveri poteſt, quamvis ipſe teneatur expectare per quinquaginta: *l. un. §. fin. C. Ut omnes Judices tàm Civiles, quàm Criminales*: alia *triginta dierum*, intrà quos tantùm auditur Creditor, qui per errorem ſcripſit ſibi ſolutum eſſe, & velit contrarium probare: *l. in contractib. C. de non numeratâ pecuniâ*: alia *ſexaginta dierum*, intrà quos debet inventarium compleri: *l. ſancimus §. ſi autem dubius C. de jure deliberandi*; ſic in actione redibitoriâ, & quanti minoris: *l. ſciendum §. fin. ff. de edilitio edito*: alia *unius anni*, poſt quem præſcribitur actio injuriarum: *l. Prætor edixit 7. ff. de injuriis*, & intrà annum tantùm; vel ex causâ, intrà biennium durat tempus introducendæ, ac proſequendæ appellationis: *c. Cum ſit Romana 5., c. Ex ratione 8. de appellat.*; *Auth., & qui appellat. C. de temporib. appellat.* alia *triennii* rerum mobilium ſivè privati Hominis, ſivè Eccleſiæ, ſi poſſideantur cum titulo: quo ad privatum: *l. Unica C. de Uſucapione transformandâ*; & de rebus Eccleſiæ: *ex Auth. quas actiones C. de Sacr. Eccleſ.*, quæ Auth. recepta eſt ab Eccleſiâ, ut patet ex *cap. Penultimâ, & finali 21. quæſt. 3.* Dixi cum *titulo*, quia ſinè *titulo*, requiruntur ad præſcriptionem etiam rerum mobilium, ſivè privati, ſivè Eccleſiæ, anni *triginta*: *l. 3. C. de præſcript. triginta, vel quadraginta annorum*: *Covaruvias ad reg. Poſſeſſor de reg. Juris in 6. §. 5. num. 2.* alia eſt *quadriennii*, quâ à privatâ perſonâ præſcribitur contrà Fiſcum, negligentem occupare, poſtquam ei denunciatum fuit; ſicuti vice versâ per rationem correlativi, eodem ſpatio præſcribit Fiſcus contrà privatum: *l. 1. C. de quadrienali præſcript.*, alia eſt *quinquennii*, quâ præſcribitur inofficioſi teſtamenti, & inofficioſæ dotis: *l. fin. C. de inofficioſis donationibus*: & ibi *Gloſa*, & *l. Si quis Filium in fine de inofficioſo Teſtamento*; ſicuti in criminalibus *quinquennio* præſcribitur adulterium, & ſtuprum: *Gloſſ. fin.*, & *DD. in §. Item lex Julia de adulteriis Inſtit. tit. de publicis iudiciis*: alia eſt *decennii* (quæ etiam longi temporis dicitur), & eſt Hominis privati poſſidentis cum titulo, & bonâ fide res immobiles corporales

tales inter præſentes; alia *vicennii* inter abſentes: *dicta l. un. C. de Uſucapione transformandâ*: Præſentes autem dicuntur, qui in eâdem Civitate, vel Provinciâ habitant; & abſentes dicuntur, qui extrà illam: *cap. de quartâ de præſcript.*; Dixi cum *titulo*, quia ſi poſſeſſio bonæ fidei ſit *ſinè titulo*; præſcribuntur res immobiles *triginta* annis, quæ dicitur præſcriptio longiſſimi temporis: *cap. Sanctor. de præſcrip.*, *l. Si quis §. 2. C. de præſcript. triginta, vel quadraginta annorum*: ſicuti quoque præſcriptio *triginta* annorum eſt in rebus incorporalibus ex *C. nunc cit.*; *& l. 1., & 2. C. de ſervitutib., & aquâ*: Præſcriptio *viginti* annorum, regulariter loquendo, datur in quôcumque delicto, exceptis tamen adulterio, & ſtupro, quæ *quinquennio*, ut dixi, præſcribuntur: *l. in cognitione, ff. ad Senatus Conſultum Syllanianum: l. quærela C. ad leg. Cornel. de falſis cap. Cum Venerabilis; De exceptionibus*: alia *quadraginta* annorum, quâ præſcribuntur Bona Eccleſiaſtica etiam contrà aliam Eccleſiam: *dic. cap. de quartâ; de præſcript. dic. Autb. quas actiones C. de Sacroſanct. Eccleſ.*: ſicuti *quadraginta* requiruntur ad præſcribendam actionem hypotecariam, ſi hæc intentetur contrà principalem debitorem, vel ejus hæredem: *l. Cum notiſſimi 7. §. quamobrem C. de præſcript. triginta, vel quadraginta annorum*: quia ſi intentetur contrà tertium poſſeſſorem, *triginta* annorum ſpatio præſcribitur; ut & cæteræ actiones perſonales Civiles ex *Tex. nunc cit.*, *& l. Sicuti C. eodem; & ibi Bart., & Bald. l. neque, C. quibus non objicitur longi temp. præſcript. l. 1. §. 1. C. de annal. præſcrip.*: alia eſt præſcriptio *centenaria*, quâ præſcribitur contrà Eccleſiam Romanam: *cap. Cum vobis de præſcrip.*, *Autb. quas actiones C. de Sacroſanctis Eccleſiis*: alia denique eſt præſcriptio *immemorabilis*, cujus initii memoria non extat, quâ juxtà aliquos præſcribuntur Jura, & ſervitutes habentes diſcontinuam, & etiam regalia, ut vectigalia; Jus collectandi, & alia Papæ reſervata: *DD. ad §. Res Fiſci; Inſtit. tit. de Uſucapion. apud Mcjum ad §. Sed aliquando cum duob. ſequenti. tit. nunc cit.*

Jus præſcriptionis, & uſucapionis, fuit introductum jure humano tàm *Civ.*, quàm *Can.* ob publicam utilitatem, & quietem, ne incerta ſemper eſſent rerum dominia, & penè infinitæ orirentur lites circà earum proprietatem, ut habetur ex *l. 1. ff. de Uſucapione*.

Proceſſus *eſt Ordo Judiciarius*: duplex eſt; nempè: *Civilis*, & *Cri-*

& *Criminalis*: primus, quo ad *lites*; secundus, quo ad *delicta*: tria causant nullitatem processus: 1. *ineptitudo libelli*; puta, omissio nominis Rei, contrà quem agitur; 2. *omissio circumstantiarum substantialium*; puta, temporis, loci, & hujusmodi; 3. *nullitas sententiæ*; puta, si Judex vel sit incompetens, vel aliter judicet, quàm ut à lege præscribitur: *DD. in cap. examina. de præscript.*, *Bartol. in l. 3. ff. de his, quæ notantur infamiâ*; & hisce de causis, etiam parte non opponente, ipso jure processus est nullus: *DD. ad cit. text.*

Processus *criminalis* dividitur in *offensivum*, & *deffensivum*: Primus, idest, *offensivus* pro Fisco contrà Reum; & *deffensivus* pro Reo contrà Fiscum.

In processu offensivo coràm Judice competente inspici debet qualis, & quanta sit probatio delicti, ad hoc, ut Reus licitè possit inquiri, torqueri, damnari: quinque autem sunt probationum gradus; nempè: indicia, Scripturæ, Testes, rei evidentia, sivè notorium, & Rei confessio.

In processu deffensivo: meliùs est, quod deffensiones eruantur ex ipso processu offensivo, ut ex ipso veneno antidotum, infringendo Fisci intentionem, excipiendo v. g. contrà Testes, in ipso processu offensivo productos. In defensionibus ex ipso processu offensivo, deductis; tria inspici debent; nempè: negatio delicti; exceptio; excusatio: quando formatur processus defensivus; examinari debent Testes in favorem ipsius Rei ad excludendam intentionem Fisci.

Processus redditur in totum nullus, quando apparet de aliquâ suggestione factâ per Judicem, quod tamen sic intelligi debet, quod sententia sit nulla ob vitiosam inquisitionem (idem dic., si processus fuit formatus tempore feriato) licèt aliàs processus remaneat in suo robore: ità *Scaccia de appell. q. 11. n. 134. in praxi parte 3. cap. 2. n. 142.*, quem refert, & sequitur *Tranchedin., consil. 41. n. 35.*

Procurator quatuor habere debet; nempè: *scientiam*, *diligentiam*, *veritatem*, & *justitiam in pretio*, circà quæ (distributione accommodâ) idem dic. est, quod dixi de Advocato: ibi vide.

Procurator circà quatuor peccare potest: 1. si partes inducit ad iniquam concordiam; 2. si terminos, aut dilationes impertinentes petit; 3. si suadet Reo, aut Clienti legitimè interrogato,

ut

ut neget veritatem; 4. si Clientis nomine juret cum periculo perjurandi, eo quod ab eo non sit informatus de veritate: idem proportionaliter dic. est de Advocato.

Promissio *est actus, quo quis spontè, & liberaliter policetur alteri aliquid dare, vel facere*: ità Scotus *in* 4. *dist*. 28. *q*. 1. Si est legitimè facta, idest, animo se obligandi, & ab altero est acceptata, obligat sub mortali ex justitiâ, nisi excuset parvitas materiæ, ut cum *cit. Scoto* tenent communiter DD.

Promissio licèt legitimè facta in sex casibus cessat obligare: 1. propter condonationem spontaneam promissarii, dummodo licitè condonare possit; 2. per mutationem objecti, ut si v. g. res promissa, interim fit impossibilis, vel illicita per leges; aut inutilis, vel damnosa promissario, in cujus gratiam facta fuit promissio; 3. superveniente (sinè culpâ promissoris) tali mutatione status rerum, quod promissor censeatur talem eventum non voluisse comprehendere; 4. propter ingratitudinem promissarii, quæ, si est gravis, revocat etiam donationem; 5. per reciprocam compensationem; 6. ob non subsistentiam causæ principalis, propter quam facta fuit promissio: ità communiter DD.

Propositum non peccandi de cætero, est actus voluntatis, qui necessariò requiritur ad validitatem Sacramenti Pænitentiæ; & licèt debeat esse efficax, potest tamen simul stare cum timore, immò etiam cum probabilitate reincidentiæ in alia peccata etiam ejusdem speciei; & ratio est, quia timor, & probabilitas sunt actus intellectus: propositum verò, est actus voluntatis; sed actus intellectus expellere non potest actum deliberatæ voluntatis, cum non sit contrarii: ergo simul stare possunt.

Prudentia, ut Virtus Cardinalis, *est quâ circà bonum finem, media convenientia applicantur*: ità in re communiter.

Species sub Prudentiâ contentæ tamquam sub genere, sunt quinque; nempè: *Monastica*; *Æconomica*; *Politica*; *Legislativa*; *Militaris*: ità communiter cum *D. Th.* 2. 2. *q*. 47. Prima, idest, *Monastica*, seu *particularis* est, quâ quisque sibi, & propriæ suæ directioni prospicit; *Æconomica*, quæ propriæ familiæ: *Politica*; quæ Reipublicæ: *Militaris*; quæ in rectum ministrandi bellum: *Legislativa*; quæ in condendo idoneas leges, media convenientia applicat.

Partes integrales Prudentiæ sunt octo; nempè: memoria præteritorum; intellectio; docilitas; solertia; ratio; circumspectio;

cautio;

cautio; & prudentia in prædictorum usu: ità *D. Thomas cit. quæst.* 43.

Pubes: vide ly *Impubes* — *Pupillus*: vide pag. 114.

Purgatorii nomine intelligitur locus quidam à Cœlo, & Inferno distinctus, in quo Justorum Animæ, quæ in hac vitâ sufficienter expiatæ non fuerunt, expurgentur in alterâ vitâ, antequam perveniant ad Regnum Cœlorum, in quod nihil coinquinatum introire potest, ut habetur ex *Apocalyp. cap.* 21.

Nullus est ex modernis Hæresiarchis, & Hæreticis, qui Vigilantii, & Aerii (ab Ecclesiâ in quarto sæculo execratorum simul cum eorum perversâ doctrinâ) vestigia non sequatur, negando *Purgatorium*, ejusque nomen irridendo, eo quia in totâ Sacrâ Scripturâ, hoc nomen ly *Purgatorium* non invenitur. Verùm ipsis resp., quod nec etiam nomina *Trinitatis*, *Incarnationis*, *Consubstantialitatis* inveniuntur in totâ Sacrâ Scripturâ; & consequenter si *Purgatorium* ex hoc solo motivo ab Hæreticis negatur, ab ipsis etiam negari debent, & irrideri nomina *Trinitatis*, *Incarnationis*, *& Consubstantialitatis*, cum par sit ratio de Purgatorio, & de istis: sed sic est, quod licèt nomina *Trinitatis*, *Incarnationis*, *& Consubstantialitatis* non reperiantur in totâ Sacrâ Scripturâ, adhuc tamen neque negantur, neque irridentur ab Hæreticis: ergo neque nomen *Purgatorii*, ab ipsis neque negari, neque irrideri potest, licèt in totâ Sacrâ Scripturâ non inveniatur, cum eadem sit paritas, & nulla prorsùs disparitas assignari possit.

Quod verè, & infallibiliter detur *Purgatorium*, sicuti semper asseruit, & docuit; asserit, & docet Sancta Catholico-Romana Ecclesia; probatur primò ex iisdem Jesu Christi verbis in *Matt. cap.* 12. *Et quicumque dixerit verbum contrà Filium Hominis* remittetur ei: *Qui autem dixerit contrà Spiritum Sanctum*, non remittetur ei *neque in hoc sæculo*, *neque in futuro*: consequens ergo est, quod si in *hoc sæculo* juxtà Jesu Christi verba, datur remissio, dari debeat etiam in *futuro*, cum oppositorum eadem omninò sit ratio: sed sic est, quod etiam per Hæreticorum confessionem in Inferno, nulla datur remissio: ergo ab ipsismet Hæreticis, assignari debet alius locus ab Inferno divisus, in quo detur remissio: sed sic est, quod pro tali loco assignare nequeunt Paradisum, in quem nihil coinquinatum, introire potest: ergo ex necessitate pro tali loco assignare debent PURGATORIUM.

Pro-

Probatur secundò ex *Canonico lib. 2. Machab. in cap. 12.*, in quo sic est scriptum: *Sancta igitur, & salubris est cogitatio* pro Defunctis exorare, ut à PECCATIS *solvantur*: sed sic est, quod si Defunctorum Animæ sunt in *Inferno*, vanum est pro illis exorare, cum in Inferno nulla detur redemptio; & si sunt in Paradiso, superfluum, cum jam æternâ Beatitudine perfruantur: ergo quando sunt in Purgatorio. Quid clariùs, & evidentiùs ex Sacrâ Scripturâ veteris, & novi Testamenti in confirmationem, quod verè detur *Purgatorium*?

Negant Hæretici, quod libri Machabæorum primus, & secundus sint Canonici, ideòque respondent, non esse illis quidquam credendum de Fide Divinâ, ac proindè nihil contrà eos urgere textum citatum cum additis rationibus: Verùm, cum ipsimet Hæretici pleno ore confiteantur Orthodoxam Fidem ab Apostolis traditam viguisse ad minùs per quinque sæcula, Patresque illorum temporum verè synceros fuisse in fide; consequenter nisi sibi ipsis contradicere volunt, coguntur corde syncero, & ore pleno confiteri, quod libri primus, & secundus Machabæorum, sint verè Canonici, cum ut verè Canonici recogniti, acceptati, & venerati fuerint unanimi consensu, ab omnibus illis Orthodoxis Patribus, qui interfuerunt Concilio Romano sub Gelasio Papâ anno 494., & ab illis, qui interfuerunt Carthaginensi tertio, inter quos adfuit personaliter S. Augustinus, qui & ejus actis, manu propriâ, se subscripsit.

Probatur tertiò ex actis Conc. General. Æcum. Chalced., nam in actu 3. legitur, quod inter alias accusationes, datas contrà Dioscorum Episcopum Alexandrinum, una fuit, quod mortuâ Peristeriâ nobili, ac divite Matronâ, quæ omnium bonorum suorum, hæredem Ecclesiam Alexandrinam instituerat; Dioscorus sibi omnia usurpaverat; ità quod pro *ejus animâ*, nec etiam incensum obtulisset -- Hìc not. est antiquissimus mos Ecclesiasticus incensandi cadavera Fidelium post illorum obitum, à modernis Hæreticis, ut superstitiosum irrisum -- In Can. 63. Conc. Nicæni celebrati in quarto sæculo sic est scriptum: *Nuntietur de morte Episcopi omnibus Ecclesiis, & Monasteriis illius Diœcesis, ut fiat oratio pro eo* -- In cap. 19. Conc. Cartag. 4. sic legitur: *Pænitentes, si casu in itinere, vel in Mari mortui fuerint, ut eis subveniri non possit: memoria eorum* orationibus, & oblationibus *commendetur*.

Pro-

Probatur quartò authoritate Sanctorum primævæ Ecclesiæ Patrum, nam Sanctus Ambrosius in præparatione ad Missam pro feriâ sextâ, sic scripsit: *Descendat etiam Domine... ità ut placidè, & benignè suscipias* Sacrificium *de manibus meis ad salutem tàm vivorum, quàm* DEFUNCTORUM; & exponens illa verba *Psal.65. Transivimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium:* per ly *aquam* interpretatur *Baptismum*, qui abstergit peccata; & per ly *ignem* interpretatur *Purgatorium*, quo peccatorum reliquiæ consumuntur.

Sanctus Augustinus in serm. 34. de verb. Apost. sic: *Orationibus verò S. Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & eleemosinis, quæ pro eorum* spiritibus *erragantur; non est dubitandum* mortuis *adjuvari, ut cum eis misericordiùs à Deo agatur, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus* (idest Apostolis) *traditum, universa observat Ecclesia*; & in Enchiridion ad Laurent. cap.109. sic: *Non est negandum* Defunctorum Animas, *pietate suorum viventium* relevari, *cum pro eis* Sacrificium mediatoris *offertur*; & in lib. de Civit. Dei in cap. 25. exponit de *pænâ Purgatorii* illud Isajæ cap. 4. *Si abluerit Dominus sordes filiorum, & sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus in spiritu judicii, & spiritu ardoris.*

S. Jo. Chrysost. in Hom. 69. ad populum sic: *Non temerè hæc* ab Apostolis sancita fuerunt, *ut in tremendis mysteriis* Defunctorum agatur commemoratio; *sciunt enim multum illis contingere lucrum, utilitatem multam.*

Eusebius denique Cæsariensis in vitâ Constantini Imperatoris *lib.4. cap. 70., & seq.*, narrat, quod quando ab Episcopis delatum fuit in Ecclesiam cadaver Constantini; ibi pro *ejus animâ factæ fuerunt orationes, & oblata Missarum Sacrificia* -- Si anima Constantini erat in Cælo, superfluum erat pro illâ orare, & Missarum Sacrificia offerre: si erat in inferno, erat vanum: ergo illi Episcopi; & orationes fecerunt, & Missarum Sacrificia Deo obtulerunt pro animâ Constantini, quia firmiter credebant, quod dabatur *Purgatorium*. Ipse Eusebius erat præsens in Ecclesiâ, ideò scripsit ut testis de visu, & auditu, & aliàs Constantinus obiit tempore Julii, qui electus fuit Papa anno 336., idest eo tempore, quo etiam juxtà hæreticos vera florebat religio, & syncerior vigebat doctrina.

Probatur ultimò ex scriptis ipsorum met Hæresiarcarum, & præcipuorum hæreticorum modernorum. Lutherus modernorum Hæ-

 reti-

reticorum Antesignanus in *ressolutionibus tit.1.pag.*112. sic scripsit: *Mihi certissimum est*, Purgatorium esse, *nec multùm me movet, quid blacterent hæretici, quando* jam *mille, & plus centum anni sunt, quod B. Augustinus in suarum confessionum lib. 9. pro Matre suâ orat, & orandum petit: & eadem Sancta Mater ejus moriens* (ut ibi scribit) *memoriam sui fieri optavit ad Altare Domini: sed & à B. Ambrosio, id factum narrat. Quod si etiam tempore Apostolorum non fuisset Purgatorium* (ut superbit fastidiosus Pighardus) *numquid ideò credendum est hæretico vix quinquaginta annis nuper nato, & fidem tot sæculorum falsam fuisse contemnendum? Maximè cum ipse, nihil aliud faciat, quàm quod dicit: Non credo; & sic probavit omnia sua, & improbavit omnia nostra, quasi non credant lignum, & lapis*. Ita de *Purgatorio* Lutherus, antequam perveniret ad summum suæ diabolicæ perversitatis.

Zuvinglius Epicher. de Canone Missæ sic: *Qui oblationem à* (*Christi*) *morte distinguunt; rem eandem, sed aliter appellatam, nullis Scripturarum suffragiis, solâ Patrum vociferatione nituntur* -- & inferiùs sic: *Perhibent Augustinus, & Chrysostomus morem* pro defunctis orandi, ab Apostolis usque ad se manasse, *quod ego vehementer admiror ... At si omninò res se haberet ut Augustinus, & Chrysostomus prodiderunt*; non puto Apostolos aliâ causâ, quàm indulgentiâ, infirmis quibusdam permisisse pro mortuis orare -- Hìc Zuvinglius admiratur, quod Augustinus, & Chrysostomus testentur morem orandi pro Defunctis, ab Apostolis originem habuisse: sed ego magis admiror de Zuvinglio, quod dubitare ausus fuerit de testimonio perhibito ab Augustino, & Chrysostomo, vetustæ Ecclesiæ Orthodoxis Patribus, qui si non fuerunt Apostolorum Discipuli, horum tamen auditores fuerunt, ut testatur idem Kechermanus hæreticus: mente posteà excedo præ nimio stupore considerans, quod Zuvinglius tantam habere potuerit petulantiam, falsò criminandi Apostolos, quod rei tàm illicitæ operam dederint, ut permittere potuerint, quod Defunctorum animæ orationibus Fidelium suffragarentur, si non dabatur Purgatorium: Plusquam vera est illa sententia Divi Hieronymi, quod *nullus est impius, quem Hæreticus, impietate non vincat*.

Calvinus Instit. lib.3. cap.5. sect.10. sic scripsit: *Monicam Matrem suam in libris confessionum Augustinus narrat, vehementer*

rogasse,

rogasse, ut sui memoriam in peragendis mysteriis fieret ad Altare ... cæterum, ut concedam vetustis pium esse visum suffragari mortuis: regula, quæ fallere nequit, semper tenenda est -- Hìc Calvinus contrà mentem suam confessus est dari Purgatorium, dùm dicit, quod regula, quæ fallere nequit, semper tenenda est. Et qualis est illa regula, quæ fallere non potest, nisi illa, quæ derivatur à Sacrâ Scripturâ; à Conciliis Generalibus Æcumenicis, ab Orthodoxis primævæ Ecclesiæ Patribus? Sed Sacra Scriptura utriusque Testamenti; Concilia Generalia Æcumenica; Sancti, & Orthodoxi Patres primævæ Ecclesiæ clarè testantur, quod datur Purgatorium: ergo regula, quæ fallere non potest est ista, quod datur Purgatorium: ergo etiam juxtà Calvinum datur Purgatorium.

Bulingerus Decad. 5. serm.9. §. pro mortuis sic scripsit: *Quod nonnulli objiciunt, veteres meminisse oblationis* pro mortuis; *nihil ad nos pertinere putamus ... proindè si veteres sentiunt, Cænam esse Sacrificium*, & hanc pro refrigerio mortuorum offerendam, *non recipimus eorum sententiam, utpotè non congruam Scripturis Canonicis* — Mirum hoc est: Bulingerus fatetur nonnullos Veteres testimonium perhibuisse de Purgatorio, & posteà subjungit se non recipere eorum sententiam, utpotè non congruam Scripturis Canonicis: Judicet prudens Lector qualiscumque ille sit, an magis sit credendum tot Patribus duorum Conciliorum, celebratorum intrà illa quinque prima sæcula, in quibus etiam juxtà Lutherum, Calvinum, & tot alios Hæreticos, viguit vera Religio, & floruit syncerior doctrina, an Bulingero? An uni, dico, Hæretico, qui nullam aliam rationem adducit, nisi: non recipimus eorum sententiam, idest, Veterum primævæ Ecclesiæ Patrum, & cur? utporè non congruam Scripturis Canonicis: Primus, & secundus liber Machabæorum, recogniti, acceptati, & venerati fuerunt, ut Canonici ab Orthodoxis Patribus duorum Conciliorum, Romani, scilicet, & Carthaginensis, inter quos adfuit ille Augustinus, qui etiam ab Hæreticis est veneratus, ut Oraculum veritatis; & Bulingerus audet dicere, quod talis sententia Veterum Patrum non sit congrua Scripturis Canonicis, nullam de hac suâ iniquâ, & falsâ propositione reddens rationem, & sic dicendo: *Non recipimus*: omnia sua probavit, & omnia Sacræ Scripturæ, Conciliorum, & primævæ Ecclesiæ Orthodoxorum Patrum improbavit: Quibus ergo juremerito sit credendum?

dendum? Judicet, & fateatur prudens Lector.

Ex Sacrâ ergo Scripturâ utriusque Testamenti; ex Conciliorum sententiis; ex Orthodoxorum Patrum scriptis, & etiam Hæreticorum, remanet probatum, dari PURGATORIUM.

Q

QUasi dominium *est Jus rei corporalis*; puta, servitutis, obligationis, & hujusmodi: Dicitur etiam *quasi Dominus* ille, qui rei alienæ, est possessor bonæ fidei; quapropter facit fructus suos taliter, quod vindicato fundo à vero Domino, non teneatur de fructibus consumptis post *triennium* possessis, & usucaptis: *Text.*, *& Gloss. in l. sequitur* §. *Fructus ff. de rei vindicatione*.

Quasi delicta sunt illa, in quibus sæpè contingit, ut quis non peccet; nihilominùs tamen quasi reus censeatur de aliquo delicto commisso ab aliquo alio suæ potestati subjecto; puta, filio, servo, animalibus, & hujusmodi.

R

RApina *est ablatio rei alienæ per vim facta*: differt specie à *furto*; & ideò talis circumstantia necessariò exprimenda est in confessione, quia simplici furto superaddit injustam violentiam.

Raptus mulierum *est violenta extractio Personæ fæminæ de loco ad locum, ad actum turpem cum eâ committendum, vel matrimonium contrahendum*: ità *Trid. sess. 24. de ref. cap. 6.*

Raptus est mortaliter peccaminosus propter injustam violentiam, Personæ raptæ allatam; & meritò ponitur inter species luxuriæ ratione intentionis ad luxuriam pertinentis, eo quia fit libidinis causâ.

Pænæ contrà raptores mulierum sunt sequentes: De *Jure Civili*; pæna capitalis (dummodo nihil præcesserit de nuptiis) ut constat ex *l. un. C. de raptu Virginum*: De *Jure Canonico* publica pænitentia, & quod raptor sinè spe Conjugii maneat, & ità habetur ex *cap. Statutum* 27. *q.* 2. Ex *cit. Trid.* quatuor pænæ:

1. ex-

1. excommunicatio major ipso jure incurrenda, non solùm à raptore; sed etiam à quôcumque alio, auxilium præstante factis, vel verbis; 2. infamia perpetua, & incapacitas omnium dignitatum; 3. quod raptor, sivè contrahat matrimonium cum raptâ, sivè non contrahat, teneatur dotare decenter raptam ad arbitrium Judicis; & antè declaratoriam Judicis sententiam, resarcire omnia damna, si quæ secuta sunt raptæ, ex causâ raptus; 4. quod inter raptorem, & raptam declaretur matrimonium irritum, & nullum, si est factum in potestate raptoris, & si aliàs raptus fuit factus ex causâ matrimonii: secùs dic. est de cooperatoribus ad raptum, si eorum cooperatio fuit solùm directa ad hunc finem, ut raptor contraheret; nam si contrahunt manente raptâ in potestate raptoris, *validè* contrahunt.

Ratihabitio est, quâ quis consentit in illud, quod nomine suo gestum est.

Regalia in plurali, varia significat: propriè tamen, & in singulari accepta, nihil aliud est, quàm *Jus quoddam depositi, & custodiæ*, ut quando *aliqua Ecclesia Cathedralis* suo viduata Pastore, fructus, qui proveniunt à Principibus loci, interim custodiuntur, aut eis in depositum committuntur, ut eos novo Ecclesiæ Pastori, integros Ecclesiæ restituant.

A Sacris Canonibus præcipitur, ne fructus Ecclesiæ vacantis, ulli alteri cedantur, quàm novo Ecclesiæ Pastori, nisi Sedis Apostolicæ aliud disponat: ità *Alex. III. in cap. Cum vos de Offic. Ord.*; & *Conc. Trid. sess. 22. de ref. cap. 2.* submittit excommunicationi, Papæ reservatæ occupatores, & sibi usurpare præsumentes, alicujus Ecclesiæ Bona; Fructus; Jurisdictiones: immò si fuerint Patroni; ipso facto privantur Patronatu; & *sess. 24. cap. 3.* prohibet ne Patroni se immisceant in proventibus Bonorum Ecclesiasticorum, nisi quatenùs id eis ex institutione, aut fundatione competat; & *sess. 25. cap. 9.* repetit dispositionem, & Patronis vetat, ne ullâ causâ, vel occasione, se ingerant in perceptione fructuum, & proventuum Beneficiorum, licèt etiam fuerint de ipsorum Jurepatronatu, sed illos liberè Rectori, seù Beneficiario distribuendos dimittant, non obstante etiam quâcumque consuetudine.

Æconomus, qui custodire debet prædictos fructus, debet esse Ecclesiasticus, & à Personâ Ecclesiasticâ deputandus, ut constat ex *Trid. sess. 24. de ref. cap. 18.*

Æco-

dendum? Judicet, & fateatur prudens Lector.

Ex Sacrâ ergo Scripturâ utriusque Testamenti; ex Conciliorum sententiis; ex Orthodoxorum Patrum scriptis, & etiam Hæreticorum, remanet probatum, dari PURGATORIUM.

Q

Quasi dominium *est Jus rei corporalis*; puta, servitutis, obligationis, & hujusmodi: Dicitur etiam *quasi Dominus* ille, qui rei alienæ, est possessor bonæ fidei; quapropter facit fructus suos taliter, quod vindicato fundo à vero Domino, non teneatur de fructibus consumptis post *triennium* possessis, & usucaptis: *Text., & Gloss. in l. sequitur §. Fructus ff. de rei vindicatione.*

Quasi delicta sunt illa, in quibus sæpè contingit, ut quis non peccet; nihilominùs tamen quasi reus censeatur de aliquo delicto commisso ab aliquo alio suæ potestati subjecto; puta, filio, servo, animalibus, & hujusmodi.

R

Rapina *est ablatio rei alienæ per vim facta*: differt specie à *furto*; & ideò talis circumstantia necessariò exprimenda est in confessione, quia simplici furto superaddit injustam violentiam.

Raptus mulierum *est violenta extractio Personæ fæminæ de loco ad locum, ad actum turpem cum eâ committendum, vel matrimonium contrahendum*: ità *Trid. sess. 24. de ref. cap. 6.*

Raptus est mortaliter peccaminosus propter injustam violentiam, Personæ raptæ allatam; & meritò ponitur inter species luxuriæ ratione intentionis ad luxuriam pertinentis, eo quia fit libidinis causâ.

Pænæ contrà raptores mulierum sunt sequentes: De *Jure Civili*; pæna capitalis (dummodo nihil præcesserit de nuptiis) ut constat ex *l. un. C. de raptu Virginum*: De *Jure Canonico* publica pænitentia, & quod raptor sinè spe Conjugii maneat, & ità habetur ex *cap. Statutum 27. q. 2.* Ex *cit. Trid.* quatuor pænæ:

1. ex-

1. excommunicatio major ipso jure incurrenda, non solùm à raptore, sed etiam à quôcumque alio, auxilium præstante factis, vel verbis; 2. infamia perpetua, & incapacitas omnium dignitatum; 3. quod raptor, sivè contrahat matrimonium cum raptâ, sivè non contrahat, teneatur dotare decenter raptam ad arbitrium Judicis; & antè declaratoriam Judicis sententiam, resarcire omnia damna, si quæ secuta sunt raptæ, ex causâ raptus; 4. quod inter raptorem, & raptam declaretur matrimonium irritum, & nullum, si est factum in potestate raptoris, & si aliàs raptus fuit factus ex causâ matrimonii: secùs dic. est de cooperatoribus ad raptum, si eorum cooperatio fuit solùm directa ad hunc finem, ut raptor contraheret; nam si contrahunt manente raptâ in potestate raptoris, *validè* contrahunt.

Ratihabitio est, quâ quis consentit in illud, quod nomine suo gestum est.

Regalia in plurali, varia significat: propriè tamen, & in singulari accepta, nihil aliud est, quàm *Jus quoddam depositi, & custodiæ*, ut quando *aliqua Ecclesia Cathedralis* suo viduata Pastore, fructus, qui proveniunt à Principibus loci, interim custodiuntur, aut eis in depositum committuntur, ut eos novo Ecclesiæ Pastori, integros Ecclesiæ restituant.

A Sacris Canonibus præcipitur, ne fructus Ecclesiæ vacantis, ulli alteri cedantur, quàm novo Ecclesiæ Pastori, nisi Sedis Apostolicæ aliud disponat: ità *Alex. III. in cap. Cum vos de Offic. Ord.*; & *Conc. Trid. sess. 22. de ref. cap. 2.* submittit excommunicationi, Papæ reservatæ occupatores, & sibi usurpare præsumentes, alicujus Ecclesiæ Bona; Fructus; Jurisdictiones: immò si fuerint Patroni; ipso facto privantur Patronatu; & *sess. 24. cap. 3.* prohibet ne Patroni se immisceant in proventibus Bonorum Ecclesiasticorum, nisi quatenùs id eis ex institutione, aut fundatione competat; & *sess. 25. cap. 9.* repetit dispositionem, & Patronis vetat, ne ullâ causâ, vel occasione, se ingerant in perceptione fructuum, & proventuum Beneficiorum, licèt etiam fuerint de ipsorum Jurepatronatu, sed illos liberè Rectori, seù Beneficiario distribuendos dimittant, non obstante etiam quâcumque consuetudine.

Æconomus, qui custodire debet prædictos fructus, debet esse Ecclesiasticus, & à Personâ Ecclesiasticâ deputandus, ut constat ex *Trid. sess. 24. de ref. cap. 18.*

Æco-

Æconomi posteà Officium (juxtà S. Isidorum apud Dominicum Magri verbo *Æconomus*) est reparatio Basilicarum, atque constructio; actiones Ecclesiæ in Judiciis, vel in proferendo, vel in respondendo; tributi quoque acceptio, & rationis eorum, quæ inferuntur; cura agrorum, & cultura vinearum; causa possessionum, & servitialium; stipendia Clericorum, Viduarum, & devotarum pauperum; dispensatio vestimenti, & victus domesticorum Clericorum, & Artificum.

De Æconomo in Concilio Ephesino extat Can. 24. sic: *Sedulò proindè omnia, quæ ad Ecclesiam pertinent, custodite, ut rationem illi reddituri, qui ordinandus est Ecclesiæ Episcopus*. In Chalced. Can. 24. sic: *Bona Ecclesiæ viduatæ ab ejusdem Æconomo conserventur*. In Constantinapolit. 3. Can. 35. sic: *Metropolitanis non liceat, defuncto aliquo Episcopo, bona illius Ecclesiæ, sibi vindicare, sed à Clericis, vel si hi non fuerint, ab ipsomet Metropolitano, ordinando Episcopo, consignare*.

Si verò in aliquibus Ecclesiis contrarius inductus fuit usus; talis usus evenit ex causâ alicujus specialis privilegii; vel intrusus cum manifestâ usurpatione, contrà quam Gregorius Decimus in Conc. secundo Lugdunensi anno 1274. fortissimum posuit arginem, ut fusè legitur in actis ejusdem Concilii.

Regulares exempti, non accipiunt ab Episcopo approbante jurisdictionem absolvendi sæculares in confessione Sacramentali; sed suppositâ approbatione Episcopi cum consensu suorum Superiorum, illam accipiunt immediatè à Papâ, pro ut desumitur ex *Clem. Dudum §. Statuimus de sepulturis*; & sic declarasse *Sac. Congr. Conc.*, refert *Fagnan. in cap. Omnis nu. 79.*

Religio *est virtus moralis, inclinans ad debitum cultum Deo, tamquam primo rerum omnium principio, exhibendum*: est minor virtutibus Theologalibus, sed præstantior omnibus virtutibus moralibus, ut docet *D. Th. 2. 2. q. 81. a. 6.* Actus Religionis, à *D. Th. ibidem assignati* sunt *undecim*; nempè: adoratio; oratio; devotio; sacrificium; oblatio; primitiæ; decimæ; votum; juramentum; adjuratio; laus Dei.

Religiosus solemniter professus; licèt nihil quidpiam dominii, vel juris rerum temporalium tamquam proprium possidere possit, ut constat ex *Trid. sess. 25. cap. de Regul.*, in tribus tamen casibus, licitè temporalia largiri potest: 1. de consensu proprii Superioris; 2. ex causâ remunerationis; 3. ad redimendam vexationem Monasterii.

Re-

Remissio Creditoris: ut excuset debitorem à restitutione faciendâ, tres requirit conditiones: 1. quod sit libera, & voluntaria; 2. quod si facta ab illo, in cujus potestate sit posse remittere sinè proprio, vel alieno gravi præjudicio; 3. quod debitum non sit ex quatuor exceptis in Jure, quæ ponentur sub verbo ly *Restitutio*, §. *Circà nonum &c.*

Renunciatio *est rei*, vel *Juris proprii legitima refutatio, scienter facta*.

Reo licitum est fugere, ne capiatur; immò etiam à Ministris Justitiæ eum apprehendentibus, per vim se excutere, non tamen percutiendo, vulnerando &c. : ità *Reginal. l.* 24. *n.* 4. Est etiam illi licitum vincula, & carcerem infringendo, de carcere fugere, tàm antè, quàm post datam sententiam, licèt justam; si hæc tamen sit de morte; triremi, vel carcere perpetuo: ità *Lessius lib.* 2. *cap.* 31. *disp.* 5. Idem dic., licèt Custos Carceris exindè grave damnum passurus sit; immò etiam, licèt ejus concaptivi per efractum parietem fugiant, nec tenetur ad damna; & ratio est, quia unusquisque habet Jus ad vitæ propriæ conservationem, nisi aliud exigat publicum Bonum.

Reservatio *est restrictio Jurisdictionis in Confessario, ne absolvat certos casus*: ità in re communiter.

Est de fide dari in Ecclesiâ potestatem, reservandi casus quo ad forum internum conscientiæ, ità quod, facta reservatione; absolutio data à quôcumque Confessario carente authoritate, vel facultate absolvendi à reservatis, *sit invalida*, & *nulla*: ità *Trid. sess.* 14. *can.* XI.

Sola peccata mortalia externa, certa, & opere consumata reservari solent; & licèt etiam interna reservari possint; attamen neque expedit, neque est in usu.

Omnes, qui habent potestatem ordinariam conferendi jurisdictionem, & approbationem, possunt reservare casus in ordine ad suos subditos; quod tamen si fieret sinè *justá causá*; reservatio juxtà communiorem DD. sententiam esset quidem *valida*, sed *injusta*.

Summus Pontifex (ordinariè loquendo), nullum peccatum sibi reservat, nisi propter excommunicationem, peccato annexam, sibi itidem reservatam: dico *ordinariè*, qui etiam sinè ullâ censurâ annexâ, sibi reservare potest peccatum, ut fecit *Sixtus V.*, qui per Bullam, quæ incipit: *Sanctum, & salutare* &c. contrà malè pro-

promotos, reſervavit ſibi peccatum, licèt non haberet annexam excommunicationem.

Sublatâ excommunicatione ab habente authoritatem, vel facultatem; poteſt poſtmodum quilibet Confeſſarius abſolvere à peccatis, quibus annexa erat excommunicatio, ut eſt communis DD. opinio, dummodo tamen non ſint reſervata in Diæceſi: idem à fortiori dic. eſt, ſi per ignorantiam, aut quamcumque aliam cauſam, non fuit contracta excommunicatio.

Reſervatio non extenditur, niſi ad ſubditos reſervantis, & intrà Territorium ejus juriſdictionis, & conſequenter *Advenæ*, *Peregrini*, *Itinerantes*, abſolvi poſſunt à quocumque Confeſſario à caſibus reſervatis, in loco proprii domicilii commiſſis, in alio loco, ubi non ſunt reſervati, dummodo tamen eò non acceſſerint in fraudem legis, ideſt, reſervationis, ut patet ex *Bullâ Clem. X.*, quæ incipit: *Superna &c. §. 6.*

Adeſt unum Decretum *Sac. Cong. Conc.* emanatum ſub die 21. *Septemb.* 1624. juſſu *Urbani VIII.*, in quo Sanctitas ſua declarat, quod ſi Confeſſarius Regularis petierit facultatem à Superiore, abſolvendi aliquem Religioſum ſui Ordinis ab aliquo caſu reſervato, & ei denegata fuerit; poſſit pro illâ vice eum abſolvere.

Reſervatio cum ſit odioſa, eſt benignè interpretanda; undè ſolùm reſtringi debet ad peccata *certò* reſervata, non autem ad *dubia*, ſivè *dubium ſit negativum*, ſivè ſit *opinativum*; ſivè ſit *Juris*, ſivè ſit *facti*: neque obſtat Decretum *Clem. VIII. de anno* 1601., quod in *reſervatione* comprehendit caſus in *Bullâ Cænæ*, *de reſervatione dubios*; nam tale Decretum per aliud poſterius Decretum *de anno* 1602., fuit moderatum ab eôdem Summo Pontifice, nam ibi omittuntur illæ particulæ, ideſt, *clarè*, vel *dubiè* contentis.

Peccatum reſervatum commiſſum, quando vigebat reſervatio; ablatâ à Superiore reſervatione, poteſt abſolvi à quôcumque ſimplici Confeſſario: e contrà; ſi fuit commiſſum, quando non erat reſervatum, & ex poſt fuit facta reſervatio, abſolvi non poteſt, niſi ab habente facultatem; & utriuſque ratio eſt, quia in *primo caſu* in Confeſſario non eſt reſtricta juriſdictio, benè tamen in *ſecundo caſu*: ità cum pluribus aliis *Tambur. tom. 2. pag. 40. n. 9.*

Confeſſarius audens abſolvere à reſervatis ſinè facultate, peccat mortaliter, & incurrit ipſo facto in excommunicationem, & alias pænas, inter quas, eſt ſuſpenſio ab audiendis confeſſionibus: excipiuntur

piuntur tamen casus necessitatis; puta, ad evitandam infamiam pænitentis, vel aliorum scandalum, quia in his casibus potest Confessarius, facultatem non habens, absolvere à reservatis, sed *indirectè* tantùm: & juxtà aliquos DD. extenditur etiam ad certos casus, in quibus doctus Confessarius prudenter existimat, se lucrari animam pænitentis, eo quia ex certis circumstantiis prævidet, quod si tunc inabsolutus dimittetur, insordescet in peccatis.

Adv. est, quod quando pænitens prædicto modo absolvitur, idest, *indirectè*; tenetur Confessarius antequam illum absolvat, ab illo exigere promissionem de comparendo pro *absolutione directâ*; destando mandatis Ecclesiæ; & de satisfacienda parte, si quæ sit læsa.

Quando in reservatione habetur hæc verba: *priùs satisfactâ parte*: non potest Confessarius absolvere, nisi pænitens priùs satisfecerit: si non adest ly *priùs*; sufficit, quod pænitens promittat satisfacere.

Peccata reservata, inculpabiliter omissa in confessione, factâ Confessario habenti facultatem absolvendi à reservatis, possunt posteà absolvi à quocumque alio simplici Confessario: idem dic., juxtà aliquos DD. de peccatis reservatis, confessis Confessario habenti facultatem in confessione voluntariè nullâ; & ratio est, quia etiam in hoc casu, satisfecit mandato Superioris, & adimplevit legi reservationis.

Prælati, qui reservant casus, possunt ab illis absolvere, nisi sint nominatim excommunicati vitandi, suspensi, interdicti, aut irregulares, & possunt etiam absolvere à casibus reservatis ab inferioribus in eôdem Ordine: secùs dic. de Archiepiscopis in ordine ad subditos suffraganeorum, nisi in actu visitationis; & ratio est, quia Archiepiscopi non habent jurisdictionem immediatè in Diœcesibus Suffraganeorum respectu fori interni.

Episcopi ex *Trid. sess. 24. de ref. cap. 6.* habent facultatem, absolvendi in foro conscientiæ *suos subditos* non solùm per se, sed etiam per suum Vicarium, ad id deputatum, vel deputandum ab *omnibus casibus occultis*, etiam Sedi Apostolicæ reservatis.

An etiam absolvere possint pariter in foro conscientiæ *suos subditos ab hæresi occultâ*? Resp., hoc esse valdè controversum, nam *Rossignolus in tract. de Sacram. Pænit. quæst. 7. art. 19. sect. 1.*, asserit Episcopos absolvere posse suos subditos ab hæresi occultâ, & fundatur in authoritate *Conc. Trid. sess. 24. cap. 6.*,

in quo sic legitur: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad Forum contentiosum, dispensare: & in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcesi suâ per se ipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ, gratis absolvere, impositâ pænitentiâ salutari.* Item & in hæresis crimine in eôdem foro conscientiæ, eis tantùm, non eorum Vicariis, *sit permissum* — Anacletus in universum Jus Canonicum *lib.5. Decretal. tit.7. de Hæreticis §. de potestate absolvendi pag. 174. num.* 350. sustinet, quod Episcopis dempta fuit talis potestas absolvendi ab hæresi occultâ, cum talis facultas eis ablata fuerit per *Bullam Cœnæ Domini*; hancq; suam opinionem roborat non solùm authoritate plurium DD., inter quos *Sanchez* lib.2. Moral. disp.3. §.2. n.22., *Garziæ* de Benef. p. xI. cap. x. num. 115., *Durandi* in Bullâ Cœnæ lib. 1. qu. 12. *Pignatelli* tom. 1. consult. 292., *Sperelli* decis. 112. num. 61., *Barbosæ* de Offic., & potest. Episc. alleg. 40. num. 3., sed etiam diversarum declarationum, quæ diversis temporibus factæ fuerunt ab Emin. Dominis Card., & præsertim *Decreti Alex. VII. emanati anno* 1665., in quo damnatur sequens Propositio, ut scandalosa, & est tertia in ordine: *Sententia asserens Bullam Cœnæ, solùm prohibere* absolutionem hæresis, *& aliorum criminum, quando publica sunt, & non derrogare facultati Tridentini, in quâ* de occultis criminibus, *est sermo. Anno 1629. die 18. Julii, in Consistorio Sac. Cong. Emin. Card. visa, & tolerata fuit*, per quod Decretum *Anacletus*, suam confirmat opinionem: quod, scilicet, per Bullam Cœnæ Domini, Episcopis ablata fuerit facultas, absolvendi in foro conscientiæ suos subditos ab hæresi occultâ.

Verum: cum idem Anacletus dicat, quod circà hanc quæstionem magna sit controversia inter DD., ex quibus juxtà *cit. Barbosam n.25.* viginti quatuor enumerantur, qui oppositam opinionem tenent, ac deffendunt; ideò dicere non audeo, quod talis opinio sit improbabilis, seù tenuis probabilitatis, licèt opposita, sit certior, & probabilior.

Hìc unum proponi potest dubium: An, scilicet, *Prælati Regulares, possint in foro conscientiæ absolvere suos subditos ab hæresi occultâ, & ab excommunicatione propter ipsam incursâ.*

Ratio

Ratio dubitandi est, quia sicuti potior, & validior ratio, ob quam probatur, quod Episcopis ablata fuit facultas, illis à Tridentino concessa, fundatur in *Decreto Alex. VII.*, in cujus tertiâ ex propositionibus damnatis, est suprà allata: *Sententia asserens Bullam Cœnæ* &c. & cum alia immediatè subsequens, quarta, scilicet, in ordine sit hæc: *Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere* quoscumque sæculares *ab hæresi occultâ, & ab excommunicatione propter eam incursâ*; & per hanc sit solummodo expressè damnata opinio, nimirùm, quod *Prælati Regulares* possint absolvere *quoscumque sæculares*; & cum aliàs inclusio sæcularium nominatim, sit implicita exclusio Regularium Subditorum; ideò rationabiliter proponi potest dubium: *An Prælati Regulares possint in foro conscientiæ absolvere suos subditos ab hæresi occultâ, & ab excommunicatione propter eam incursâ?* Dubium proposui, sed ejus ressolutionem, Viris doctis, & prudentibus, relinquo.

Quid posteà intelligendum sit per ly *occultum*? Resp. intelligendum esse illud, quod non est notoriè divulgatum, undè potest aliquâ tergiversatione celari: quapropter si quid est notum majori parti viciniæ Parochiæ, aut Monasterii, dummodo ibi sint saltem decem Personæ, non potest dici *occultum*. *Donatus tom. 1. p. 2. pag. 67.* dicit, crimen esse occultum, si in magnâ Civitate sit notum solummodo octo, vel decem Personis, & addit, quod crimen commissum in domo, aut familiâ, non est *per se publicum*, nisi ex circumstantiis, prudenter judicetur, fore faciliter evulgandum; puta, si ibi reperti sint aliqui exteri loquaces: *Avila p. 3. c. 7. disp. 11. conclus. 3.* dicit, quod crimen occultum in unâ Provinciâ, possit ibi tamquam occultum absolvi, licèt in aliâ sit publicum: hanc opinionem sequuntur *Jo. de Castillo*; *Leander*, & alii.

Tunc posteà crimen dicitur deductum ad *forum contentiosum*, quando est deductum *in Judicium, & Reus est citatus*; & in tali casu, si crimen non remanet probatum, manet occultum ex defectu probationis in judicio, & reus absolvi potest: secùs dic. si post terminatum judicium, reus remanet punitus: ita cum *Bonac. de censuris tract. 2. disp. 1. q. 3. punct. 2., & disp. 7. q. 5. punct. 1.* Leander *de censuris tract. 2. disp. 17. q. 56.*, & communitèr contrà *Bardi in selectâ lib. 7. q. 14. nu. 7.*

Talis facultas, quæ Episcopis competit *Jure ordinario*, competit Prælatis Regularibus *jure concesso*, idest, ex privilegiis, ipsis à Se-

à Sede Apostolicâ concessis; quæ tamen facultas cum sit concessa muneri, & officio in perpetuum; ideò censetur, quasi ordinaria, & consequenter delegare possunt talem facultatem eo modo, quo possunt Episcopi.

Quando Prælatus concedendo *facultatem* dicit, se concedere *facultatem* audiendi confessiones sinè ullo addito, intelligi non debet de *reservatis*: idem dic. si ait se concedere *suam authoritatem*: Si posteà dicit, se concedere totam suam authoritatem; tunc intelligi debet etiam de reservatis, & censuris, nisi in lege contineatur aliquid *specialiter* reservatum; & ratio est, quia in generali concessione, non veniunt illa, quæ verosimiliter Superior non esset concessurus, licèt rogaretur.

Inquisitores non solùm absolvere possunt ab hæresi in *foro externo Judiciali*, sed etiam in *foro interno conscientiæ*: immò delegare possunt quemcumque Confessarium in casu specialiter occurrente pro absolutione: Ita *Dia. p.1. tr.5. resol.3.* cum aliis.

Legitimè impediti impedimento perpetuo, aut longi temporis eundi Romam, possunt in *foro conscientiæ* absolvi ab Episcopo ab omnibus *casibus occultis*, etiam in Bullâ Cænæ reservatis, ut dixi superiùs; immò etiam à *publicis* reservatis à jure, vel ab Homine exceptâ tamen, *hæresi formali, licèt occultâ*, quia hujus absolutio spectat *privativè* ad Inquisitores: ita communiter DD., & ratio est, quia taliter impediti censentur in probabili periculo mortis.

Impedimenta autem legitima sunt: 1. *articulus mortis*, & in hoc casu quilibet Confessarius, immò simplex Sacerdos (alio approbato non existente) absolvere potest etiam ab *hæresi formali non occultâ*; 2. *probabile periculum mortis* in terminis communibus, idest, non solùm Episcopi; sed etiam quilibet alius Confessarius in absentiâ Episcopi, absolvere potest, ac si esset ipsemet Episcopus; 3. infirmitas continua, licèt non periculosa; puta, podagra, & hujusmodi; 4. inimicitia, quâ quis grave damnum sibi, vel suis prudenter timet, si discedit; dummodo tamen ex se non procedat, quod non fiat reconciliatio; 5. ætas puerilis, vel senilis; 6. paupertas, quia nemo tenetur ire Romam mendicando, si iter est plurium dierum; 7. fragilitas sexus, idest, Mulieres; 8. debilitas virium, ut sunt illi, qui habent complexionem, adeò debilem, quod itineris labores sustinere non valent; 9. adstrictus alteri, illi, scilicet, qui non sunt sui juris, ut filii-familias, servi &c. quando

sinè

finè Parentum, vel Dominorum præjudicio, Romam pergere nequeunt; 10. cura animarum; aut temporale dominium, quando rationabiliter timetur, ne subditi damnum patiantur: idem dic. est de illis, qui proprio labore, Filios, Uxorem, & familiam alere tenentur; & etiam de illis, qui habent officium publicum, quod impediri possit à tali itinere, vel deseri nequeat finè gravi detrimento; 11. quodcumque aliud impedimentum legitimum, ut detentio in carcere; sequestrum in domo, & quidquid judicio prudentis Viri judicabitur impedimentum legitimum.

Adv. tamen est, quod quando impedimentum non est perpetuum; Episcopus absolvere non potest, nisi positâ obligatione comparendi pro absolutione, & hoc sub pænâ reincidentiæ in alias censuras omninò similes: excipiuntur tamen Impuberes, qui etiam post pubertatem absolvi possunt à censuris in impubertate contractis, ut docet *Leander de censur. disp. 17. q. 59. ex cap. Quamvis . . . De senten. excom.*

Cæterùm sufficit, quod Pænitens se præsentet per Procuratorem, dummodo Papa annuat: excipitur tamen casus de *publicâ percussione Clerici*, ut constat ex *cap. Quod de his; De sentent. excomunic.*

Illi, qui sunt legitimè impediti *impedimento perpetuo*, non tenentur mittere Romam Nuntium, aut litteras pro absolutione: ità *Donat. to. 1. part. 2. pag. 69. nu. 11. Tamb.*, *Leander*, & alii, & ratio est, quia jura exigunt tantummodo Personam: cæterùm pro *occultis* consultiùs est recurrere ad Sacram Pænitentiariam per epistolas.

Quæritur an impeditus ire personaliter Romam; si est etiam impeditus ire ad Episcopum, absolvi possit à Parocho, vel à quocumque alio Confessario? Resp. controversum esse apud DD. licèt affirmativa opinio, quam cum pluribus aliis tenet *Castropal.* apud *cit. Leandrum quæst. 62.* mihi magis quadret, quia illa necessitas, seù impotentia eundi Romam facit, quod Episcopus absolvere possit; eadem ergo facere debet, quod Parochus, vel alius Confessarius absolvere possit, si non potest ire ad Episcopum, cum utrobique militet eadem ratio.

Prælati Regulares per *privilegium Maris magni* à Sixto 4. concessum *Ordinibus Prædicatorum S. Dominici, & Minoribus S. Francisci*, ut fusè videri potest in *Bullario Rodr. pag. 153. & seqq.* absolvere possunt suos subditos, etiam Novitios, & alios Fratres,

tres, ad eos declinantes ab omnibus excessibus, & à quibuscumque censuris, aliisque Ecclesiasticis, & sæcularibus sententiis, & pœnis ex quâcumque causâ contractis à jure, vel ab Homine latis etiam per Sententiam particularem (satisfactâ tamen parte) quatuor tamen exceptis; nempè: hæresis formalis, licèt occulta; Schisma; falsificatio litterarum Apostolicarum; delatio prohibitorum ad Infideles.

Item dispensare potest in omni irregularitate contractâ, tàm ex defectu, quàm ex delicto, exceptis tamen homicidio, & mutilatione injustis, & voluntariis.

Cum in prædicto privilegio, nulla sit distinctio de casibus *publicis*, vel *occultis*; nec de foro *interno*, vel *externo*; tenendum est comprehendere etiam *publicos* pro *utrôque foro*, ut cum *Bord. tom.2. resp.13. num. 15.* tenent *Rodr. Peyr. Dia.*, & alii; & hoc liquet ex causâ concessionis talis Privilegii, in quo sunt hæc verba: *Ut dicti Ordinis professoribus, omnis vagandi tollatur occasio; & ad Sedem Apostolicam recurrendi subtrahatur* pro posse *necessitas &c.* Non tolleretur autem *pro posse necessitas* recurrendi ad Sedem Apostolicam, si tenerentur ire Romam pro casibus *publicis*, & pro foro *externo*: adv. tamen est, quod loquendo de *hæresi formali, licèt occultâ*, hæc excipitur omninò; nam ejus absolutio competit Inquisitoribus ex privilegiis concessis à Paulo V., & Alex. VII. iisdem Inquisitoribus.

Adv. primò, quod *Julius Secundus* per unam suam *Constitutionem*, datam sub *die 27. Februarii anno* 1510. à Rodr. relatam in *Bullario pag.* 273. declaravit, quod dictum *privilegium Maris Magni* à Sixto IV. concessum, non fuit, nec est revocatum per vim *Bullæ Cœnæ Domini*, licèt in eâdem Constit. addiderit alium casum exceptum suprà quatuor prædictos; nempè: *conspirationem in Romanum Pontificem*.

Adv. 2., quod id, quod suprà dictum est de privilegiis concessis Prælatis Regularibus in ordine ad Religiosos subditos; idem intelligi debere in ordine ad *Moniales*, ipsis pleno Jure subditas, licèt sint diversæ Regulæ; & etiam in ordine ad *Puellas*, in ipsis Monasteriis pro educatione commorantes (exceptis tamen casibus ab Episcopis reservatis ad *Clausuram* pertinentibus); & idem intelligendum est de *Tertiariis*, & *Oblatis*, cum ipsis Fratribus claustraliter viventibus, ut patet ex *Constit. 22. Leonis X.*, quæ incipit: *Dum intrà &c.* immò etiam de *Tertiariis fœminis*, quæ viven-

viventes in propriis domibus, *Tertiariorum Regulam*, servant; & si sunt *Viduæ*, votum simplex castitatis fecerunt de licentiâ Episcopi.

Per Prælatos Regulares posteà in ordine ad facultatem absolvendi à casibus, in Bullâ Cœnæ reservatis; nequaquam intelligi debent *Priores*, *Rectores*, *Guardiani*, & hujusmodi Superiores locales, ut dicit *Melphi in cap. 7. Stat. 1. pag. 504.*, & educitur ex *Trid. sess. 14. cap. 7.*, ubi sic legitur: *Ad Christiani Populi disciplinam pertinere visum est*, ut graviora crimina, *non à quibusvis, sed à* Summis *duntaxat* Sacerdotibus *absolverentur*.

Est certum, quod Regularium Confessarii absolvere possunt quoscumque sæculares in foro conscientiæ ab omnibus casibus, & censuris Papæ reservatis, iis exceptis, quæ continentur in Bullâ Cœnæ; & etiam exceptis aliis sex Papæ reservatis extrà Bullam Cœnæ; nempè: 1. Violatio immunitatis Ecclesiasticæ in terminis *Bullæ Greg. XIV.*; 2. Violatio Clausuræ Monialium ad malum finem; 3. Provocantes, & pugnantes in duello juxtà Decretum *Trid.*, & Constitutionem *Greg. XIII.*, quæ incipit: *Ad tollendum &c.*; 4. injicientes manus violentas in Clericum; 5. simonia realis scienter contracta; 6. confidentia Beneficialis; à quibus sex casibus in Italiâ extrà Urbem Romæ absolvere nequeunt juxtà *Decretum Sac. Cong. Conc.* jussu *Clem. VIII. edit um anno 1602. die 26. Novemb.*, benè tamen, & Romæ, & extrà Italiam. Item absolvere nequeunt à casibus Episcopis reservatis sinè illorum facultate.

Sixtus Quartus concessit Sacerdotibus Fratrum Minorum, quod quando sunt extrà proprios Conventus, audire possint confessionem socii, & licitè, & validè absolvere, licèt non sint approbati à suis Superioribus: Item concessit omnibus Regularibus, quod in articulo mortis eligere possint quemcumque Confessarium etiam sæcularem, qui eos absolvat ab omnibus casibus, & censuris reservatis *directè*, & quod talis Confessarius (qui sufficit, quod habeat habilitatem, licèt non sit approbatus à propriis suis Superioribus), illis concedere possit omnes Indulgentias, quas Romani Pontifices ejus Prædecessores concesserunt illis, qui Anno Sancto pergunt Romam, & visitant Ecclesias pro acquirendo Jubilæo [illegible]tas: Item concessit omnibus Regularibus, quod Confessarii in eorum Religione approbati, absolvere possint toties, quoties à casibus Papæ reservatis etiam in Bullâ Cœnæ occultis tamen, & exceptâ hæresi.

Paulus

Paulus Quintus concessit Regularibus, quod eorum Confessarii absolvere possint in foro conscientiæ ab omnibus censuris, quæ contrahuntur propter abortum fætus animati, quôcumque modo scienter procurati.

Semel in vitâ, & aliis duabus vicibus, & quater in singulis annis, possunt Carmelitæ, eligere quemcumque Confessarium in Religione approbatum, qui eos absolvat cum plenariâ potestate, ac si esset ipsemet Summus Pontifex. His privilegiis uti possunt alii Regulares propter participationem privilegiorum, dummodo non sit illis prohibitum à propriis Superioribus, qui virtute aliorum privilegiorum, hoc facere possunt, idest, prohibere.

Alex. VII. Propos. damn. 4. *in ordine*: *Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter ipsam incursa*; *& Propos.* 12.

12 *Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis sinè illorum facultate*; *& Propos.* 36.

36 *Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Conc. Trid.*

Restitutio *est actus justitiæ commutativæ, quo res injustè ablata, vel retenta restituitur Domino suo; vel damnum injustè allatum compensatur ei, cui datum est*: ita in re communiter.

Obligatio restitutionis, oritur solummodo ex *justitiâ commutativâ læsâ*; ita quod exclusa remaneat etiam *justitia distributiva læsa*, nisi sit illi annexa etiam *justitia commutativa*; quapropter si v.g. Episcopus conferret *Beneficium simplex* indigno, postposito digno; vel huic, postposito digniori; licèt peccaret; non teneretur tamen ad restitutionem, quia in hoc casu remaneret læsa solùm *justitia distributiva*: sed si *Beneficium* esset *Curatum*; præter peccatum, teneretur etiam ad restitutionem, eo, quia in tali casu non solùm læderetur justitia *distributiva*, sed etiam *commutativa*; & ratio est, quia, eo ipso, quo Episcopus indicit concursum, fit quidam contractus inominatus: *facio, ut des*, qui pertinet ad justitiam *commutativam*, & consequenter Clericus ad examen accedens; si suo competitori prævalet in concursu, acquirit Jus strictum ad petendum, ut illi conferatur, & si non confertur, læditur justitia *commutativa*, quæ obligat ad restitutionem.

Novem posteà pertinent ad restitutionem; nempè: *Quis*; *Quid*;

Cui;

***Cui*; *Quantum*; *Quomodo*; *Quando*; *Quo ordine*; *In quo loco*; *Quot*, *& quales sunt causæ excusantes à restitutione*.**

Radices restitutionis, majoris claritatis gratiâ, quatuor assignantur; nempè: ***res malè accepta*; *res benè accepta*; *injusta actio*; *justa acceptio*.**

Circà primum, ideſt, ***Quis restituere teneatur***; & primò ratione ***rei malæ acceptæ***, ideſt, ratione ***rei alienæ*** ſit hæc regula communis inter DD. Quicumque habet rem alienam, tenetur illam reſtituere, ſivè ***bonâ***, ſivè ***mala fide*** acceperit, licèt aliàs quadruplex aſſignetur differentia inter illum, qui ***malâ fide*** accepit; & alterum, qui ***bonâ fide*** accepit: 1. quia, qui malâ fide accepit, tenetur ſolvere valorem rei, ſi res periit, & quômodoqq; periit, dummodo tamen peritura non fuiſſet apud Dominum, quia in tali caſu tantummodò lucrum ceſſans, & damnum emergens, uſque ad tempus interitus: qui verò ***bonâ fide*** accepit, ſi eâdem durante res periit, vel tanti vendidit, quanti emit, ad nihil tenetur; 2. quia, qui ***malâ fide*** accepit, non ſolùm tenetur reſtituere rem, vel valorem rei, ſed etiam tenetur reddere indemnem Dominum de lucro ceſſante, damno emergente, fructibus naturalibus, & mixtis non ſolùm perceptis, ſed etiam, qui percipi potuiſſent, quos ille ex propriâ culpâ, vel negligentiâ non percepit: qui verò ***bonâ fide*** accepit, adveniente ***malâ fide***, tenetur reſtituere ſolùm rem; fructus extantes, ex re acquiſitos; & id, in quo factus eſt ditior; 3. quia, qui ***malâ fide*** accepit, non poteſt neque uſucapere, neque præſcribere; qui verò ***bonâ fide***; poteſt (cæteris concurrentibus) & uſucapere, & præſcribere; 4. quia, qui ***malâ fide*** accepit, non poteſt reſtituere rem furi, recuperando ſibi pretium, nam hoc eſſet contrà juſtitiam juxtà communiorem DD. ſententiam, ſed tenetur reſtituere Domino ſinè recuperatione pretii, niſi tamen ſibi probabiliter timeret aliquod grave damnum, quia in tali caſu reſtituere poteſt rem furi: *Toletus*, *Faber*, *Aretinus*, *Mastrius* tenent contrariam opinionem; & iſtorum ratio eſt, quia unuſquiſque tenetur magis providere *ſibipiſi*, quàm Proximo; undè ſi fur non reſtituit; hoc eſt per accidens; quâpropter dici non poteſt, quod, qui ***malâ fide*** emit rem furtivam, fuiſſe per ſe cooperatorem illius furti, & conſequenter &c. Verùm prima opinio mihi magis placet, quia probabilior mihi videtur; & ratio eſt, quia, licèt, qui ***malâ fide*** rem furtivam emit dici nequeat, quod *poſitivè* cooperatus fuerit per ſe tali furto; negari tamen

men non potest, quod per se non cooperatus fuerit tali furto *negativè*, quia in tantùm isti fures animosè furantur, in quantùm habent certitudinem, vel saltem summam probabilitatem vendendi tales res furtivas, quas ipsi in propriâ specie consumere non valent, quod si non haberent saltem talem probabilitatem summam, non furarentur, quia tales res essent illis totaliter inutiles, & consequenter concludendum est, quod licèt emptores rerum furtivarum, & *malâ fide*, non sint per se cooperatores furti *positivè*, sunt tamen cooperatores per se furti *negativè*, in quantum, scilicet, non negant emere tales res, quas sciunt esse furtivas.

Item: *Quis*: ratione *rei benè acceptæ*. Hæc quinque modis præsertim haberi solet; nempè: *Commodato*; *Deposito*; *Conductione*; *Pignoratione*; *Precario*: Quicumque habet rem alienam aliquo in prædictis quinque, & similibus modis, tenetur illam restituere tempore inter partes pactuito, nisi res periit; & etiam si periit in septem casibus tenetur restituere valorem rei: 1. si periit ex malitiâ habèntis; 2. si ex negligentiâ majori, vel minori juxtà qualitatem contractus, in quo qui accepit teneatur, vel solùm de culpâ *latâ*, ut in *Deposito*; vel de *levi*, ut in *Pignoratione*, aut de *levissimâ*, ut in *Commodato*; 3. si fuit in morâ culpabili, & post talem moram, res periit; 4. si fuit factum pactum expressum; 5. si tacitum, ut quando res tradita fuit æstimata pretio; 6. si rem convertit ad alium usum, à quo eam accepit, & in tali usu, res periit; 7. si rem exposuit periculo, ut salvaret propria, & in illo periculo periit.

Iterum: *Quis*: Ratione *injustæ actionis*. Hæc quintuplex est in damnificatione proximi: 1. in animâ; 2. in corpore; 3. in famâ, & honore; 4. in bonis fortunæ; 5. illum impedire, ne consequatur aliquod bonum, quod erat justè consecuturus: Sit hæc regula generalis inter DD.: Si quis *viâ injustâ* damnificavit proximum aliquo ex primis quatuor modis; tenetur sub mortali ex justitiâ restituere, vel compensare, aut resarcire, si agitur de re gravi: si solùm *viâ malâ*, sed non injustâ damnificavit; non tenetur neque ad restitutionem, neque ad compensationem: idem dic. si quis *viâ injustâ* impedivit proximum, ne aliquod bonum consequeretur, quod erat *justè* consecuturus: addo tamen, quod si tale bonum, quod justè consecuturus erat; non erat illud consecuturus ex *justitiâ*, sed solùm ex alterius *liberalitate*; licèt etiam impediverit *viâ injustâ*, non tenetur ad compensationem totius damni,

damni, sed tantummodo ad aliquam portionem juxtà mensuram spei, quam habebat consequendi tale bonum: ità Scotus in 4. *dist.* 15. *q.* 2. §. *Ad ultimum principale*: si posteà impedivit solùm *viâ malâ*, ad nihil tenetur, ut cum *cit. Scoto Mastrius disp.* 9. *Theol. Moral. n.* 35., & communiter.

Rursus: *Quis*: ratione *justæ acceptionis*. Hæc est illa, quâ quis *emptione*, *mutuo*, vel alio licito contractu aliquid habet, vel accipit, ratione cujus tenetur restituere rem, vel pretium tempore inter partes pactuito: tali tempore restituere tenetur; nisi excuset mora *inculpabilis*; sed si mora est *culpabilis*, ex cujus causâ sit secutum quodcumque damnum Creditori; debitor resarcire tenetur ex justitiâ, si agitur de materiâ gravi.

Adv. est, quod obligatio restitutionis circà res alienas *bonâ fide* acceptas superveniente *malâ fide*; & circà res *benè acceptas*; & circà *justam acceptionem*: talis obligatio, inquam, non transit nisi ad hæredes, & fidejussoris illius, qui restituere, vel compensare, aut resarcire tenetur, *ad differentiam* illorum, qui restituere, vel resarcire, aut compensare tenentur ex causâ rei alienæ *malâ fide* acceptæ, vel *injustæ actionis*; nam talis obligatio ultrà hæredes, & fidejussores, transit etiam ad alia novem personarum genera, quarum quælibet restituere, vel compensare, aut resarcire tenetur *ad ratam*, immò etiam *in solidum* in defectu complicis, vel complicium, licèt aliàs isti posteà restituere teneantur *ad ratam* illi, qui restituit *in solidum*, ut est communis DD. cum *Scoto in* 4. *dist.* 15. *q.* 2. §. *De quarto*: sunt autem sequentes.

Primò: Qui *præcipit* actionem injustam; 2. Qui actionem injustam suo nomine factam *ratificat*: secùs si non est facta suo nomine; vel si est facta suo nomine, *illam ratam non habet*; 3. Qui dat *consilium*; 4. Qui dat *favorem*; 5. Qui præstat *consensum*, dummodo tamen *consilium*, *favor*, *consensus* influxerint, idest, fuerint causa, taliter, quod sinè tali *consilio*, vel *favore*, aut *consensu*, facta non fuisset talis injusta actio: secùs dic. est, si non fuerunt causa; 6. Qui *malâ fide* participat: si *bonâ fide* participat; superveniente *malâ fide*, id solùm, in quo factus est ditior; 7. Qui *cooperatur*, dummodo cooperatio fuerit causa, eo quia sinè tali cooperatione, non fuisset facta talis injusta actio: si posteà non fuit causa, tenetur solùm *ad ratam*; attamen si suâ cooperatione secutum fuit majus malum, quàm sequi poterat sinè suâ cooperatione, tenetur etiam *in solidum* ad illum excessum; 8. Qui

non obſtat, cum commodè obſtare poſſit; & aliàs ex officio ſuo proprio, obſtare teneatur; puta, *Judex*, *Cuſtos ſpecialiter* ductus pro cuſtodiâ, & hujuſmodi; 9. Qui *non manifeſtat*, cum commodè manifeſtare poſſit, & aliàs teneatur ex ſuo proprio officio manifeſtare; puta, *Teſtis* in judicio, dummodo tamen ipſe fuerit cauſa.

Circà ſecundum, ideſt, *quid reſtitui debeat*. Sit hæc regula communiter accepta: ratione *rei alienæ*; eadem numerò res reſtitui debet quatuor caſibus exceptis: 1. ſi res periit, vel alienata fuit, quia tunc juſtus valor; 2. ſi res eſt multùm pejorata, quia tunc vel juſtus valor, vel res ſimul cum valore, ſupplente defectum rei; 3. ſi ex reſtitutione ejuſdem rei numericè, ſequi poſſet delinquentis manifeſtatio, quia tunc juſtus valor; 4. ſi ſequi poſſet aliquod grave inconveniens ſeclusâ etiam delinquentis manifeſtatione, quia tunc juſtus valor.

Adv. eſt, quod ſi reſtitutio facienda, eſt rei alienæ ex *malâ fide* acceptæ; vel ex *injuſtâ actione*; tenetur debitor reſtituere non ſolùm rem, aut valorem rei, ſed etiam tenetur reddere indemnem Dominum de quôcumque damuo, & quomodolibet paſſo: Si poſteà obligatio reſtitutionis, provenit ex causâ *rei benè acceptæ*; reſtitui debet ſolummodo res, non tamen fructus ex eâ habiti: quod ſi res deterior facta eſt; tunc tenetur ſupplere defectum rei cum juſto valore: quod ſi poſteà obligatio reſtitutionis provenit ex causâ *juſtæ acceptionis*, tenetur reſtituere ſolummodo quantum accepit, aut juſtum pretium tempore inter partes pactuito, non tamen fructus aquiſitos: attamen ſi in reſtitutione adfuit *mora culpabilis*, ultrà tempus ſtatutum, cujus causâ creditor paſſus ſit quodcumque damnum, tenetur illud reſarcire: ſecus dic. ſi *mora* fuit *inculpabilis*.

Circà tertium, ideſt, *cui facienda ſit reſtitutio*. Sit hæc regula generaliter accepta: Illi numerò perſonæ facienda eſt reſtitutio, à quâ res accepta eſt, excepto tamen fure, ut dixi ſuperiùs ſub verbo ly *circà primum*: excipiuntur etiam *pueri*, *amentes*, *prodighi*, quibus reſtituere, eſſet contrà charitatem. Deficiente perſonâ, à quâ res accepta fuit; hæredibus neceſſariis, quibus non exiſtentibus, hæredibus non neceſſariis; quibus omnibus deficientibus juxtà magis piam opinionem, pauperibus, aut Eccleſiæ, vel Locis Piis.

Circà quartum, ideſt, *quantum reſtitui debeat*. Hìc eſt ſermo

de

de damno illato iis rebus, quæ nondùm ad perfectum valorem pervenerunt v. g. Segetibus immaturis; & de injuriâ alicui factâ: si est sermo de injuriâ alicui factâ, juxtà communem DD., standum est judicio prudentis Viri consideratis personis, & qualitate injuriæ: si sermo est de damno &c. restitui debet tantum quantum valuissent, si ad perfectum valorem pervenissent, deductis tamen expensis, laboribus, & periculis, pretio æstimabilibus.

Circà quintum, idest, *quomodo fieri debeat restitutio*. Hoc spectat ad prudentialem in modo restituendi, ne Dominus rei, aut alii, veniant in cognitionem delinquentis, aut ne aliquod aliud inconveniens sequatur.

Circà sextum, idest, *quando fieri debeat restitutio*. Sit hæc regula generatim accepta: ratione rei alienæ *malâ fide* acceptæ, & *injustæ actionis*: statim hac adest commoditas; ratione rei alienæ *bonâ fide* acceptæ: statim hac advenit *mala fides*, si adest commoditas; ratione *rei benè acceptæ*, & *justæ acceptionis*: tempore inter partes pactuito, si adest commoditas: Per ly *commoditas*, & ly *commodè &c.* intelligi debet, quod alibi dixi; nempè: quando debitor sinè periculo vitæ, famæ, vel detrimento gravi rei propriæ, restituere potest, dummodo Creditor non patiatur in morâ æquale detrimentum, & hoc præsertim, si debitor ex culpâ suâ redactus est ad impotentiam: sicque quælibet delatio (quando agitur de re gravi, & Creditor grave damnum patitur ex causâ moræ) est mortaliter peccaminosa contrà justitiam: Dixi ly *sinè periculo famæ*; sed circà istam, fieri debet exclusio, quando obligatio restitutionis alienæ famæ, oritur ex detractione per impositionem falsi criminis, vel per additionem falsi ad verum, quia in his duobus casibus, restituere quisque tenetur cum æquali suâ infamiâ, nisi excusent, quæ dixi sub verbo ly *Detractio*, quæ ibi videri possunt.

Circà septimum, idest, *Quo ordine facienda sit restitutio*. Sit hæc regula communior: priùs restituenda sunt debita certa, quàm incerta; & illa priùs, quorum Domini sunt cogniti, quàm qui sunt incogniti; & ex debitis certis, & quorum Domini sunt cogniti, illa priùs, quæ contracta fuerunt per contractus licitos, quàm per illicitos.

Si bona debitoris posteà, non sufficiunt pro omnibus Creditoribus: in tali casu secundùm aliquos DD. præferenda sunt debita ex *contractu*; secundùm alios, debita ex *delicto*; & juxtà magis

gis plausibilem; omnibus *ad ratam*, esse satisfaciendum.

Circà octavum, idest, *In quo loco fieri debeat restitutio*. Sit hæc regula communiter accepta: 1. ratione rei alienæ *malâ fide* acceptæ, & *injustæ actionis*, ubi creditor habitat impensis debitoris, dummodo creditor post contractam à debitore obligationem restitutionis, non transtulisset domicilium in aliam regionem, quia expensæ, quas creditor facere debebat sivè in transferendâ re suâ, sivè in solutione pro cambiis, deduci debent; 2. ratione rei alienæ *bonâ fide* acceptæ; ubi res est, impensis creditoris; 3. ratione *contractus*; impensis illius, in cujus gratiam est contractus; 4. ratione *delicti*, vel *quasi delicti*; ubi patratum est delictum impensis delinquentis.

Circà nonum, idest, *Quot, & quales sint causæ excusantes à restitutione*. Istæ sunt novem: 1. remissio libera, ac voluntaria creditoris, in cujus potestate sit posse remittere sinè gravi proprio, vel alieno detrimento; & quod aliàs debitum non sit ex quatuor exceptis in Jure; nempè: Episcopi quodcumque munus recipientes in actu visitationis præter exculenta, & poculenta; 2. Inquisitores, quodcumque extorquentes prætextu Sancti Officii; 3. Canonici non interessentes in Choro Horis Canonicis sinè verâ, & legitimâ causâ; 4. Judices delegati, qui per excessum potestatis delegatæ, acquirunt. Prædictis quatuor non suffragatur remissio Creditoris, licèt libera, & voluntaria, & sinè proprio, vel alieno præjudicio: 2. Beneficium æquivalens debito, & pecuniâ æstimabile; 3. Cessio bonorum præter necessaria ad propriam sustentationem, atque familiæ, nec non instrumenta artis propriæ: redactus tamen debitor ad pinguiorem fortunam, tenetur restituere in integrum; 4. Usucapio, vel præscriptio; 5. Ignorantia tàm Juris, quàm facti, dummodo non sit culpabilis; 6. Compositio libera, & voluntaria creditoris cum debitore; 7. Quando quis negotiando, contrectando, ludendo justè alienum acquisivit; 8. Dubietas circà debitum post adhibitam debitam diligentiam; 9. Impotentia quamdiù durat; immò semper si alienum accepit in extremâ necessitate, & illud jam consumpsit; immò etiam si solùm in gravi necessitate, quando tamen si restituit, difficulter vitam sustinere poterit; & ratio est, quia in tali casu dici non potest, quod creditor sit *rationabiliter invitus* saltem pro tempore, quo durat talis necessitas, nisi tamen creditor esset in pari necessitate constitutus: ità *Scotus cit*.

Lay-

Layman in *lib.* 3.*tr.*2. *cap.* 12.*n.*1. circà prædictum; quatuor regulas generales assignat: 1. Nemo tenetur restituere cum suo notabiliter majori detrimento, quàm sit creditoris commodum; 2. quotiescumque creditor rationabiliter contentus esse debet, ut restitutio differatur, potest differre, licèt Creditor sit invitus; 3. periculum vitæ; mutilationis membrorum; famæ amittendæ quamdiù durat tale periculum, quod aliàs alio modo evitari nequeat; 4. si res restituenda sit nocitura creditori.

Juxtà *De Lugo disp.* 21. *de Just.*, *& Jur. sect.* 4. *num.* 52. non solùm remissio creditoris excusat, quando est *expressa*, sed etiam quando est solùm *præsumpta* saltem à ly *statim* faciendâ restitutione.

Ceterùm quilibet, & omnis debitor tenetur ex justitiâ sumptus minores facere, quàm facere solebat, ut restituere possit, si non in toto, saltem in parte, ut est communis DD. sententia.

In restitutione quinque sunt consideranda: 1. res restituenda; 2. expensæ factæ; 3. lucrum cessans; 4. damnum emergens; 5. fructus naturales, & mixti percepti, & qui percipi potuissent.

Ad cognoscendum quis principaliter restituere teneatur: nota benè sex sequentes regulas: 1. Quicumque habet rem alienam; is principaliter restituere tenetur etiam si *bonâ fide* acceperit, superveniente tamen *malâ fide*: 2. Qui *malâ fide* consumpsit rem alienam; magis obligatur, quàm qui *bonâ fide*; 3. Mandans, si habet jurisdictionem in mandatario, magis obligatur, quàm mandatarius; 4. Consulens, & inducens magis obligantur, quàm laudans, & consentiens; 5. Qui per seipsum fuit causa naturalis, plùs obligatur, quàm qui fuit causa instrumentalis; 6. Inter causas cooperantes magis obligantur illæ, quæ cooperantur positivè, quàm illæ, quæ cooperantur negativè.

Quæritur an acquisita ob *turpem causam* sint restitutioni obnoxia? Resp. *negativè* exceptis tamen casibus, in quibus lex humana facit inhabilem, ut de acquisitis per simoniam realem; de acquisitis pro sponsionibus, idest, scommessis, super vitâ, & morte, atque futurâ electione Papæ, & Cardinalium (quæ aliàs non sunt restituenda ipsis dantibus, sed pauperibus, & hoc in pænam, ut constat ex *constitutionib. Greg.* 13., *& Clem.*8.) quapropter in casibus, in quibus non extat præfata lex: aquisita ob turpem causam, non sunt restitutioni obnoxia: undè conventio, & pactio de opere illicito patrando; puta, homicidio, fornicatione, & hujusmodi

jusmodi licèt sit illicita; attamen post factum retineri potest aquisitum, quia talis actio, licèt in se turpis sit, & consequenter illicita, est tamen pretio æstimabilis, ut communiter dicunt DD., immò possunt Meretrices post meritricium factum, petere pretium in judicio; & ratio est, quia meretricium in foro externo est tolleratum: Item Judex pro sententiâ injustâ, jam data propter pretium, potest licitè accipere pretium pactuitum, & ratio est, quia vendidit operam suam, licèt turpem, pretio tamen æstimabilem, uni parti non debitam; licèt posteà teneatur compensare damna alteri parti allata, ut est communis DD. cum *Tamb. tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 5. §. 3. *n.* 13. Vice versa si sententia fuit justa, & pro eâ accepit pretium; illud restituere tenetur, & ratio est, quia sententia justa est debita ex justitiâ, & consequenter licitè vendi non potest.

Alex. 7. Prop. damn. 10. in ordine: Non est contrà justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & unum offerre &c., & Propos. 20.

20 *Non est contrà justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis &c., & Propos. 26.*

26 *Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Judex accipere pecuniam pro ferendâ sententiâ in favorem unius præ alio; & Propos. 33.*

33 *Restitutio fructuum ob omissionem Horarum, suppleri potest per quascumque eleemosinas, quas anteà Beneficiarius fecerit de fructibus sui Beneficii.*

Innoc. XI. Propos. damn. 38. in ordine: Non tenetur quis sub pænâ peccati mortalis restituere, quod per pauca furta ablatum est; licèt summa totalis sit magna; & Propos. 39.

39 *Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio non tenetur ad restitutionem hujus damni illati; & Propos. 37.*

37 *Famuli, & Famulæ domesticæ possunt occultè surripere ab hæris suis ad compensandam operam, quam majorem existimant salario, quod recipiunt.*

Sacra-

S

Sacramentum *est signum sensibile spiritualis animæ sanctificationis ad cultum veri Dei, à Christo Domino institutum*: ità in re communiter: tripliciter dici potest signum: 1. *rememorativè*, quatenùs est rememorativum passionis Christi; 2. *demonstrativè*, quatenùs est demonstrativum gratiæ; 3. *prognosticè*, quatenùs est prognosticum gloriæ.

Sacramenta novæ legis (quæ sunt præcisè septem, ut habetur ex *Trid. sess. 7. Can. 1.*) fuerunt à Christo Domino instituta per potestatem excellentiæ, sibi ut Homini, à Deo communicatam, ut habetur ex *cit. Trid.*, sed causa principalis authoritativè est solus Deus. In lege veteri *Circumcisio* fuit verum Sacramentum conferens gratiam ex opere operato; ità *Scotus in 4. dist. 1. quæst. 6.* ex D. August. *lib. 2. de nuptiis, & concupiscentiâ cap. 11.*

Ex Sacramentis novæ legis duo sunt necessaria necessitate medii pro æternâ Beatitudine consequendâ; nempè: *Baptismus* singulis, & omnibus; & *Pœnitentia* illis, qui post Baptismum mortaliter peccaverunt: ista duo Sacramenta (quæ etiam appellantur Sacramenta mortuorum) per se, & ex propriâ institutione conferunt primam gratiam, licèt si hæc jam præfuit in animâ, per accidens conferant solummodo augmentum gratiæ, ut est communis sententia inter Theologos: Cætera quinque ex vi suæ primariæ institutionis, non conferunt *primam* gratiam, sed solùm *secundam*, idest, augmentum gratiæ, licèt aliàs aliquando conferre possint *primam*, non tamen *per se*, sed *per accidens*, dummodo tamen detur ignorantia invincibilis peccati mortalis; & attritio supernaturalis, ut est communis Theologorum consensus, & desumitur ex *Trid. sess. 27. Can. 6.*, & *Can. 7.*, ubi dicitur, quod omnia Sacramenta novæ legis habent vim conferendi gratiam non ponentibus obicem; sed quicumque, qui nihil sibi conscius est de peccato mortali ex causâ ignorantiæ invincibilis, & est verè attritus attritione supernaturali, recipiens unum ex prædictis Sacramentis, nullum ponit obicem: ergo recipit gratiam. Aliqui DD. excipiunt *SS. Eucharistiam*, quæ cum sit instituta per modum *cibi*, & *potus* non potest (ut ipsi dicunt) prodesse *mortuis*: hæc ratio mihi videtur materialis, & solùm applicanda pro mortuis corporaliter, quibus prodesse non possunt cibus, & potus materiales.

In Sacramentis quinque conveniunt; nempè: *materia*; *forma*;

intentio conferentis; *intentio suscipientis*; & *effectus*: materia, & forma sunt *de essentiâ*: intentio ex parte utriusque requiritur tamquam conditio sinè quâ NON: ex parte conferentis requiritur, quod sit saltem *virtualis*; ex parte suscipientis, sufficit, quod sit *habitualis*, ut dixi sub verbo ly *intentio*, & sic habetur decisum in *cap. Majores de Baptis. §. fin. de Baptis.* Effectus est duplex; nempè: *Gratia*, quæ est communis omnibus Sacramentis; & *Character*, qui est peculiaris tribus tantùm Sacramentis; nempè: *Baptismo*; *Confirmationi*; & *Ordini*.

Sacramenta essentialiter componuntur ex *rebus*, & *verbis*: *res* sunt *materia*; & *verba* sunt *forma*; unumquodque autem Sacramentum habet suam determinatam materiam, & suam determinatam formam, quas neque ipsamet Ecclesia, substantialiter variare potest.

Omnia Sacramenta consistunt in *fieri*, & in *usu*, dempto tamen Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, quod consistit in *facto esse*, nam sub speciebus panis, & vini consecrati permanet nobiscum Christus Dominus tàm quo ad substantiam, quàm quo ad omnia accidentia, quæ spectant ad integritatem corporis.

Licèt non sit necessarium, quod simultas materiæ cum formâ sit *Mathematica*, debet tamen esse talis, quod juxtà moralem Hominum existimationem, una pars alteram afficiat eôdem tempore; quæ simultas debet esse eadem in omnibus exceptis Pænitentiâ, & Matrimonio.

In Eucharistiâ requiritur necessariò, quod materia consecranda sit physicè præsens Sacerdoti toto tempore, quo proferuntur verba consecrationis, idest, forma; nam per istam significatur res, ut præsens, & permanens in loco, & tempore, quo Sacerdos profert verba consecrationis.

In administratione Sacramentorum, *excepto Matrimonio*, semper requiritur intentio absoluta: quapropter apponere conditionem de *futuro*, licèt *necessariò* sinè magnâ necessitate, est peccatum mortale, & etiam apponere conditionem de præsenti, vel de præterito sinè necessitate, est peccatum mortale propter periculum nullitatis Sacramenti.

Error Personæ (*excepto Matrimonio*) non impedit valorem Sacramenti, nisi in casu, quo Minister haberet præcisam intentionem de unâ Personâ individuà, quod tamen facere illicitum est, nisi urgente magnâ, & inevitabili necessitate.

Sacra-

S

Sacramenta *ficte* recepta, idest, recepta in peccato mortali cognito, recedente *fictione*, idest, ablato peccato mortali, causant suum effectum, idest, gratiam sanctificantem, ut est communis DD. opinio loquendo tamen de illis tribus Sacramentis, quæ imprimunt characterem: secùs dic. de aliis quatuor; & disparitas est, quia sicuti hæc quatuor iterari possunt, ac sæpiùs recipi, ita alio tempore causare possunt suum effectum: Si verò cum *fictione negativâ*, idest, in peccato mortali incognito, quia inculpabiliter ignorato, vel oblito; recedente tali fictione negativâ, idest, deleto tali peccato mortali; etiam hæc quatuor causant suum effectum, ut cum communiori tenet *Bonac. disp.1. de Sacram.q.6. punct.3.*

Quamvis ad dignè suscipienda Sacramenta in existente in peccato mortali sufficiat prævia contritio perfecta, non sufficit tamen ad dignè suscipiendam SS. Eucharistiam, nam requiritur prævia confessio (habita tamen Confessarii copiâ), ut est communis Theol. opinio, & deducitur ex *Epist. 1. Apost. ad Cor. cap. xi.*, & expresè habetur ex *Trid. sess. 13. Can. 7., & Can. 10.*

Omnia Sacramenta non solùm causant gratiam ex opere operato, quæ est gratia habitualis, cùm quâ infunduntur habitus omnium virtutum, sed etiam aliam gratiam Sacramentalem diversam, & singulis Sacramentis propriam; quæ consistit in speciali auxilio Divino, collato à Deo ad obtinendum finem cujuslibet Sacramenti.

Sacramenta ex *opere operato*, conferunt gratiam intuitu meritorum Christi, & ex *opere operantis* juxtà meritum, & dispositionem suscipientis.

Contrà Novatores Sacramentarios, qui negant *septennarium* numerum Sacramentorum, pugnat ipsemet *Calvinus* Hæresiarca, qui in *suo lib. 4. Instit. cap. 19.* non minùs invitò, quàm clarè confitetur *septennarium* numerum Sacramentorum: ibi enim sic dicit: *Verùm illa de* SEPTEM SACRAMENTIS *opinio omnium ferè sermonum trita, Scholasque, & conciones pervagata,* VETUSTATE IPSA RADICES *egit*: ergo si opinio de septennario Sacramentorum numero juxtà ipsum Calvinum in ipsâ *vetustate* radices egit: pleno ore mentiuntur Novatores Sacramentarii, qui dicunt talem opinionem esse novum inventum Ecclesiæ Romanæ: ergo si in ipsâ vetustate radices egit, ipsas egit tempore Apostolorum.

Innoc. XI. Propos. damn. 1. in ordine: Non est illicitum in Sacramentis conferendis, sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relictâ tutiori, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi: Hinc sententiâ probabili utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis; & Propos. 29.

29 Urgens metus gravis est causa justa simulandi administrationem Sacramentorum.

Sacrilegium *est violatio rei Sacræ*: Tripliciter committi potest sacrilegium; nempè: ratione *Personæ Sacræ*; *loci Sacri*; *rei Sacræ*.

Ad primam speciem pertinet violatio voti castitatis, sivè in illo, qui habet votum castitatis, sivè cum quo habet votum castitatis: item percussio Clerici tàm sæcularis, quàm Regularis, aut Religiosæ, & etiam, juxtà communiorem DD. opinionem, pertractatio Personarum Ecclesiasticarum ad Tribunal Laicale, earumque incarceratio, & hujusmodi.

Ad secundam speciem pertinent illa omnia, quæ fiunt contrà sanctitatem loci Sacri; puta, furta in eo facta, sivè rei Sacræ, sivè rei non Sacræ (dummodo ista aliquo modo pertineant ad Ecclesiam, sivè per proprietatem, sivè per commodatum, sivè per depositum, & hujusmodi), & etiam rei Sacræ de loco non Sacro; destructio malitiosa loci Sacri; eversio Altarium; injuriosa sanguinis humani effusio; homicidium peccaminosum; voluntaria pollutio; copula carnalis mortaliter peccaminosa; extractio violenta gaudentium immunitate Ecclesiasticâ, & hujusmodi.

Ad tertiam speciem spectant illa peccata, quibus aliæ res sacræ temerantur, seù injuriosè tractantur: Per *res sacras* posteà intelliguntur Sacramenta; Vasa sacra; res benedictæ; Sanctorum reliquiæ, Dei, & Sanctorum Imagines, & illa omnia, quæ (adhibitis certis precibus, ac ritibus Ecclesiasticis) sunt consecrata, & pertinent ad cultum Divinum, atque ministerium Ecclesiasticum: Insuper abusus Sacræ Scripturæ ad quascumque superstitiones; detractiones; libellos famosos, & hujusmodi, quam quidem temeritatem prohibuit *Trid. sess. 4. in decreto de Edit., & usu Sacrorum librorum*.

Sacrilegium ex genere suo est læthaliter peccaminosum, cum opponatur excellentissimæ (inter morales) virtuti Religionis, nisi excuset parvitas materiæ, ignorantia invincibilis, aut indeliberatio actus.

Adv.

Adv. est, quod, qui vovit castitatem, etiam per solos actus internos venereos mortaliter pecca minosos, committit sacrilegium, & consequenter duo peccata mortalia; nempè: contrà votum, & contrà castitatem, & ratio est, quia cum actus internus sit ejusdem rationis, ac actus externus, consequenter &c. ita communiter cum *Lessio lib.2. c.41. nu.78.*

Satisfactio *est offensæ præteritæ quo ad pœnam recumpensatio*: ita in re communiter: ut actualiter facta, est pars integralis Sacramenti Pænitentiæ *simpliciter*: ut facienda; *secundùm quid*: ut est propositum satisfaciendi Deo, & reparandi eo meliori modo, quo fieri potest jus Divinum offensum; secundùm *Comachium* est pars essentialis; quia hoc modo sumpta; continetur in proposito servandi mandata Dei, inter quæ est præceptum satisfactionis.

Satisfactio juxtà *Scotum in 4. dist. 15. q.2. §. De quarto* causat remissionem pænæ temporalis debitæ pro peccatis commissis, & jam dimmissis per absolutionem Sacramentalem; & secundùm aliquos DD., licèt sit facta in peccato mortali.

Satisfactio juxtà *Trid. sess. 14. cap.8.* non solùm debet esse *medicinalis* pro evitandis imposterum peccatis, sed etiam debet esse *vindicativa* pro quantitate, & qualitate peccatorum, & consistit in tribus; nempè: in *oratione*; in *jejunio*; & in *eleemosinâ* juxtà illud Tobiæ cap. 12. *Bona est oratio, cum* jejunio, *& eleemosinâ*: Nomine *jejunii* venit quæcumque pænitentia corporalis.

Pro pænitentiâ imponi possunt opera alioquin præcepta, ut est communis DD.; immò etiam orationes pro Animabus, in Purgatorio existentibus: ita cum aliis *De Lugo disp.25. de pœnit. sect.4. nu.62.*

In imponendâ pænitentiâ; quatuor sunt consideranda: 1. quantitas, & qualitas peccatorum; 2. occasio peccati; 3. status pænitentis, an scilicet sit sui juris; 4. dispositio pænitentis. Ex rationabili causâ potest Confessarius leviorem imponere pænitentiam, quàm sit quantitas, & qualitas peccatorum.

Quamvis possit Confessarius non solùm commutare pænitentiam, ab ipso impositam etiam extrà confessionem, dummodo saltem in confuso substantialiter recordetur peccatorum, aut perfectè cognoscat statum pænitentis; & etiam commutare possit in confessione pænitentiam, ab alio Confessario impositam, non potest tamen illam commutare quando est *medicinalis*; aut imposita pro *reservatis*, nisi in aliam medicinalem, ut est communis DD. opinio.

Con-

Confessarius, regulariter loquendo, tenetur imponere saltem aliquam levem pænitentiam pro peccatis, pro integritate Sacramenti: talis autem obligatio ex genere suo, est materia gravis, licèt aliquando ex causâ parvitatis materiæ, esse possit materia levis.

Licèt Confessarius imponere possit pęnitentiam peragendam sub *conditione*, v. g. quoties blasphemabis, toties cum linguâ facies signum Sanctæ Crucis super pavimentum terræ; & etiam sub *distinctione*, v. g. eleemosinam, vel jejunium; non potest tamen imponere pænitentiam omninò liberè faciendam ad arbitrium pænitentis; & ratio est, quia cum Confessarius sit *Judex*, tenetur punire Reum, *ut Judex est*, ideſt, per vim coercitivam, quæ obliget reum subire pænam, à Judice datam.

Pænitens non potest propriâ authoritate, sibi ipsi commutare pænitentiam, nec etiam in opus evidenter meliùs; & quod per alios satisfacere nequeat, patet ex sequenti Propos. damn.

Alex. VII. Propos. damn. 15. in ordine: Pænitens potest propria authoritate substituere sibi alium, qui loco ipsius faciat pænitentiam.

Alex. VIII. Propos. damn. 16. in ordine: Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, naturâ rei id ipsum quodamodo dictante; & Propos. 19.

19 Homo debet agere pænitentiam in totâ vitâ suâ pro peccato originali; & Propos. 21.

21 Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosinis communibus vivunt de imponendâ nimis levi, & incongruâ pænitentiâ, seù satisfactione ob quæstum, & lucrum subsidii temporalis.

Scandalum duplex est; nempè: *activum*, & *passivum*: Primum, ideſt, activum *est dictum, vel factum minùs rectum, præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis*: subdividitur in scandalum *per se intentum*, & in scandalum per se *NON* intentum: primum, ideſt, *per se intentum*, est, quando quis advertens alium trahi ad peccandum ex aliquo suo dicto, vel facto minùs recto, hoc idem dicit, vel facit, ut illum inducat ad peccandum: secundum, ideſt, per se *NON* intentum, est quando quis advertens alium trahi ad peccandum ex aliquo suo dicto, vel facto minùs recto, hoc idem dicit, vel facit ex solo libito suæ voluntatis finè

ullâ

ullâ intentione alium inducendi ad peccandum.

Scandalum activum eſt duplex peccatum; nempè: unum contrà charitatem propter inductionem ad peccandum; & alterum contrà illam virtutem, cui opponitur vitium peccati commiſſi, & conſequenter circumſtantia inductionis, neceſſariò exprimenda eſt in confeſſione: eſt autem *mortaliter*, vel *venialiter* peccaminoſum juxtà *qualitatem* culpæ *gravis*, vel *levis*, ad quam proximum inducit.

Scandalum activum ex noſtrâ operatione, quæ: neque *in ſe*; neque in *ſpecie externâ*, eſt illicita, aliquando permitti poteſt; & aliquando permitti non poteſt, ut eſt communis DD. opinio cum *Layman. lib.2. tr.3. c.13. nu.*8. Verùm: quando nulla ratio neceſſitatis, vel utilitatis propriæ, vel alienæ intervenit, numquam permitti poteſt.

Quando quis coràm aliis peccat; tunc ſolùm dici poteſt, quod dederit ſcandalum, quando attentis circumſtantiis agentis, & adſtantium, probabiliter timetur, quod alii per illam actionem trahentur ad peccandum, qui aliàs ſinè tali actione peccaturi non erant: ita cum pluribus aliis *Buſemb.*, in caſu poſteà, quo ſit cauſa licèt indirecta, quod alii peccent, tenetur exprimere in confeſſione ſpeciem peccati, & numerum adſtantium.

Scandalum paſſivum duplex eſt; nempè: *Per ſe*, & per *accidens*: Scandalum paſſivum *per ſe* (quod etiàm dicitur ſcandalum *puſillorum*) eſt illud, quod oritur ex vero ſcandalo activo alieno: Scandalum paſſivum *per accidens* eſt illud, quod non oritur ex alterius ſcandalo activo, ſed ſolùm ex malitiâ ſuſcipientis, & iſtud dicitur ſcandalum *phariſaicum*.

Ob ſcandalum merè *paſſivum phariſaicum* nemo tenetur ſuas actiones, quas facere volebat, ommittere, vel differre, ſi tamen faciliter, & ſinè incommodo ommittere, aut differre non poteſt: ita communiter DD.

Schiſma *eſt rebellis, ac ſpontanea ſeparatio ab unitate Eccleſiæ*: ita in re communiter: opponitur virtuti charitatis, quâ tenemur diligere corpus myſticum Eccleſiæ integrum: cum enim quis non vult obedire Eccleſiæ, vel Romano Pontifici, qui eſt caput viſibile Eccleſiæ, dicitur *ſchiſmaticus*, ideſt, *quaſi ſcindens* Homines à communione illius charitatis, quæ facit eſſe plures: *cor unum*, & *anima una*.

Schiſma dividitur in ſchiſma *purum*, & in ſchiſma cum *Hæreſi* con-

conjunctum, & istud aliquando committitur absque opere exteriori, aut verbo; & in hoc casu licèt sit peccatum mortale, non est tamen alicui censuræ subjectum: si posteà committitur cum opere exteriori, aut verbo; est subjectum excommunicationi in Bullâ Cænæ (quidquid aliqui dicant in contrarium cum certâ distinctione), & hoc probatur authoritate D. Augustini à *Laderto* citati *cap. 4. de Apost., & Hæret. Nullum Schisma est, nisi aliquam* hæresim *confingat*.

Primum Schisma fuit *anno* 157. regnante Cornelio Vero, quando fuit intrusus Papa *Novatianus*, cujus Epistolæ, *S. Dionysius* sic respondit: *Si* nolens *ad Sacerdotium fuisti inductus; ità demùm ostendas, si* volens, *cesseris*.

Sepulturâ Ecclesiasticâ privari censentur sequentes: 1. Pagani; 2. Judæi; 3. Hæretici; 4. Hæreticorum, ut Hæretici sunt, quocumque modo fautores: *cap. Quicumque de Hæret. in 6. tit. 5. lib. 2.*; quintò: manifesti Usurarii: *cap. Quamquam de usuris in 6. tit. 5. lib. 5.*; sextò: publicè excommunicati: *Clem. Eos de sepult. lib. 2. tit. 7.* septimò: illi omnes, quibus est interdictus Ecclesiæ ingressus, si tamen impænitentes decedunt: *cap. Is, cui de sent. excom. in 6. lib. 5. tit. xi.* octavò: blasphemantes hæreticaliter Deum, SS. Deiparam semper Virginem Mariam, & cæteros Sanctos; *cap. Statuimus de Maledicis lib. 5. tit. 26.*; nonò: Regulares, qui proprietarii moriuntur: *cap. Cum ad Monasterium de statu Monachor. lib. 3. tit. 35.* decimò: illi, qui tempore Paschali sinè licentiâ Episcopi à proprio Sacerdote communionem non receperunt, nisi antè mortem pænituerint, & aliàs de omissione constet notoriè: *cap. Omnis de pænit. & remis. lib. 5. tit. 38.*; undecimò: illi, qui semel saltem in anno, Sacerdoti non sunt confessi: *ibidem*: duodecimò: omnes notoriè in peccato mortali decedentes; puta, Meretrices; Concubinarii; interempti in ipso criminis actu; puta, furti, fornicationis, duelli, & hujusmodi nullo dato contritionis signo: *Gloss. in cap. Quia de Usuris lib. 5. tit. 19.*; tertiodecimò: illi, qui sibi mortem ex iracundiâ, & disperatè inferunt: secùs, si ex fatuitate, aut ex vulnere sibi facto antè mortem pænituerint: in dubio favendum est pietati: *Gobat. to. 2. operum moral. tr. 5. Ubi sepeliend. cap. 50. pag. 416. num. 13.*; quartodecimò: Morientes in ebrietate, dummodo constet de ebrietate prævisâ, & de præviso mortis periculo; quintodecimò; illi, qui in Torneamentis, in quibus est probabile mortis peri-

periculum, occumbunt: *cap. Felicis de Torneam. lib. 5. tit. 13.* Sextodecimò: duellantes morientes in ipso actu duelli: *Trident. sess. 25. de ref. cap. 19.*: secùs dic. de illis, qui inopinatè ex rixâ dimicantes, in ipso dimicationis actu moriuntur.

Si prædictorum aliquis contrà Sacros Canones fuerit in loco Sacro tumulatus, exhumari debet, ut constat ex *cap. Sacris de Sepult. lib. 5. tit. 28.*

Sepulturam sibi eligere in Regularium Ecclesiis cuicumque licitum est (dummodo sit sui Juris), ut clarè constat non solùm ex *Clem. Dudum de sepult. cap. 2. lib. 3. tit. 7. §. Hujusmodi*, sed etiam ex *Constit. Dùm intrà*, quæ etiam est moderatoria privilegiorum Regularium, edita in *Concil. Lateran. sub Leone X.*, & ex *decis. Sacræ Rotæ coram Coccino decis. 552. tom. 2. part. 3.*

Excommunicationem Papæ reservatam incurrunt Clerici tàm Sæculares, quàm Regulares, si ad eligendam sepulturam in propriis Ecclesiis respectivè quemcumque inducunt; vel non immutandam electam, alliciunt: *Clem. Cupientes de pœnis lib. 5. tit. 8. §. Sanè*: Cum autem *Textus* exprimat solùm de inductione ad *proprias Ecclesias*, ideò dic. est, quod ab excommunicatione excludat illos, qui inducunt ad eligendum supulturam in alienâ Ecclesiâ, eo quod pœnalia sunt strictè interpretanda, dummodo tamen absint *fraus*, & *mala fides*, ut ait *Donat. in prax. Regul. tom. x1. q. 27. n. 4.*

Indebitè sepelientes, restituere tenentur ossa Defuncti, & quidquid indè receperunt, si petatur; quod nisi fecerint, ipsæ Ecclesiæ, in quibus tumulati fuerunt, nec non earum Cæmeteria, ex tunc, eo ipso, sint, & tamdiù Ecclesiastico Interdicto supposita maneant, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum, ut constat ex *cap. Animarum de sepult. in 6. lib. 3. tit. 12.*

Hìc ponuntur novem dubia *Sac. Cong. Conc.* proposita, quibus *eadem Sac. Congreg.* respondit, ut sequitur die 13. *Februarii 1666.*

1 An sit valida electio sepulturæ, quam quis sivè sanus, sivè infirmus coram Parocho elegerit? Resp. *affirmativè*, dummodo Parochus non testetur ad proprium commodum.

2 An ad validitatem electionis sepulturæ requiratur Testamentum in ultimâ infirmitate, vel sufficiat, quod elegatur anteà per alium actum publicum, qui Testamentum non sit? Resp. *non requiri necessariò Testamentum*.

3 An sit nulla electio sepulturæ, quando ipsa eligitur per Testamentum factum in vitâ, & non in morte? Resp. *non esse nullam*.

4 An qui habet Capellam suæ Familiæ cum propriâ sepulturâ; aut Capellam erexerit cum sepulturâ propriâ; moriens absque sepulturæ electione, sepeliendus sit in Cathedrali? Resp. *non esse sepeliendus in Cathedrali*.

5 An validè eligatur sepultura coràm duobus Testibus? Resp. *affirmativè*.

6 An electio sepulturæ per nutus, & signa in casu, quo quis loqui non possit sit valida? Resp. esse validam, dummodo sufficienter constet de voluntate eligentis.

7 An Confratres Sodalitatum, non electâ sepulturâ sepelliri possint in sepulcro suæ Ecclesiæ? Resp. *negativè*.

8 An electiones sepulturæ, quæ *Jure præsumuntur*, sicut Uxoris respectu Mariti; Filii respectu Majorum, ac servorum respectu Dominorum sint validæ? Censuit *quatenùs electa non fuerit sepultura, Uxorem in sepulcro Viri sepeliendam; Filios verò in sepulcro Majorum; servos autem in Parochiâ*.

9 An qui post mortem mandat suum corpus indui Habitu Tertiariorum, sit sepeliendus in Ecclesiâ Regularium? Resp. *negativè*, quod sic intelligendum est, idest, nisi ibi sepulturam elegerit, ut rescripsit eadem *Sac. Cong.* Novariensi Episcopo, teste *Pignatell. to. 1. consult. 17. n. 20.*

Sigillum Confessionis Sacramentalis *est indispensabilis obligatio occultandi, quæ in Confessione Sacramentali cognita sunt*: ità in re communiter: est de triplici Jure; nempè: *Divino positivo; Naturali; & Ecclesiastico*: ità communiter cum *Scoto in 4. dist. 22. quæst. 2.* Ejus violatio tàm directa, quàm indirecta, juxtà communem DD., duo peccata importat; nempè: unum sacrilegium propter irreverentiam Sacramenti, & aliud peccatum mortale contrà justitiam.

Omnis, & sola Confessio Sacramentalis inducit talem *indispensabilem* obligationem: illa autem dicitur *Confessio Sacramentalis*, in quâ pænitens manifestat sua peccata Confessario cum animo se accusandi de peccatis, & obtinendi absolutionem ab illis: dicitur posteà quod talis obligatio sit *indispensabilis*, quia, neque per conservationem totius Mundi, illud violare licitum est, ut unanimiter dicunt omnes Theologi.

Sub

Sub sigillo cadunt: 1. omnia peccata mortalia in genere, specie, & numero; 2. peccata venialia in genere, & in specie; 3. absolutio negata, vel dilata; 4. pœnitentia gravis; 5. quidquid si manifestetur, minuere potest bonam famam pœnitentis; aut quocumque modo de illo suspicari potest; vel illi displicere potest; aut illi reddere confessionem odiosam, vel difficilem.

Ad sigillum tenentur: 1. Confessarii; 2. Interpretes; 3. qui sivè accidentaliter, sivè datâ operâ alienas Confessiones Sacramentales audiunt; 4. illi, à quibus extrà Confessionem petitur consilium pro peccato exprimendo in Sacramentali Confessione; 5. Prælati, ad quos recurritur pro facultate absolvendi à reservatis; 6. qui legunt alienas chartas scriptas in ordine ad faciendas Confessiones Sacramentales.

Prædicta obligatio oritur ex confessione Sacramentali tàm *validâ*, quàm *invalidâ*, dummodo peccata sint dicta in ordine ad *claves*, idest, animo se accusandi de illis; & de iisdem obtinendi absolutionem: secùs dic. si sinè animo se accusandi, & absolutionem obtinendi, licèt alias in tali casu cadunt sub sigillo naturali: idem dic. quando pœnitens occasione confessionis narrat Confessario alia, ad *claves* non spectantia.

Licèt juxtà *Scotum in 4. dist.21. q.2.*, & alios, possit Confessarius de licentiâ pœnitentis revelare confessionem Sacramentalem, eo quia, quando pœnitens dat licentiam loquendi de auditis in confessione Sacramentali, videtur cessare obligatio sigilli, & ratio reverentiæ Sacramenti: attamen juxtà communiorem DD. sententiam, consultiùs est id non facere, nisi in casu magnæ, & evidentis necessitatis.

Simonia *est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquod spirituale, vel spirituali annexum, pretio temporali*: ita communiter ex *Gloss. in Rubric. tit. de Simoniâ*.

Simonia est sacrilegium mortale, ut liquet ex *Act. Apost. cap. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem*: hæc fuit prima excommunicatio, quæ fuit fulminata; & à Sancto Petro Apostolorum Principe fuit fulminata contrà Simonem Magum quando iste dixit: *Date & mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus descendat in eum Spiritus Sanctus*, & in eâ non datur parvitas materiæ, cujus ratio est, quia nullum donum Dei sinè gravi irriverentiâ, pretio temporali contrectari potest; undè *D. August. in tract. 30. in Joannem* loquens de *Simone Mago* (ex cujus nomi-

 ne

ne originem habuit titulus de *Simonia*) sic ait: *volebat* emere *Spiritum Sanctum, quia volebat* vendere *Spiritum Sanctum*.

Simonia est prohibita triplici jure; nempè: *Divino*; *naturali*; & *Ecclesiastico*: ità communiter DD. Adv. tamen est, quod quando res, quæ pretio temporali contrectatur, non est *purè spiritualis*, sed solùm spirituali annexa, est tantummodo Simonia jure Ecclesiastico prohibita, circà quam Papa potest dispensare.

Simonia quadruplex est; nempè: *mentalis*; *conventionalis*; *realis*; & *confidentialis*.

Simonia *mentalis* dupliciter contingere potest: 1. quando quis habet voluntatem deliberatam contrectandi pretio temporali aliquod spirituale, vel spirituali annexum, sed numquam talem suam voluntatem deducit ad actum externum, sivè quia non habet cum quo contractet, sivè quia se pœnituit, sivè quâcumque aliâ de causâ; 2. quando quis intrinsecùs cordis contrectat pretio temporali aliquod spirituale, vel spirituali annexum; sed exteriùs neque explıcitè, neque implicitè alteri manifestat suam intentionem: hæc simonia tripliciter contingere potest: 1. ex parte solius dantis temporale; 2. ex parte solius recipientis; 3. ex parte utriusque.

Simonia *conventionalis* est, quâ quis convenit cum altero cum pacto expresso, vel tacito dandi, vel recipiendi temporale pro spirituali, vel spirituali annexo: Etiam hæc simonia tripliciter contingere potest: 1. quando solummodo factum est pactum, seù conventio; 2. quando ultrà pactum, vel conventionem, unus dedit spirituale, vel spirituali annexum, sed alter non dedit temporale; 3. quando unus dedit temporale, sed alter non dedit spirituale, vel spirituale annexum.

Simonia *realis* consistit in tribus; nempè: in intentione; conventione; & consumatione operis ex parte utriusque contrahentis.

Simonia *confidentialis* (quæ est species *conventionalis*) quinque modis contingere potest; nempè: per *accessum*; *ingressum*; *regressum*; *fructuum concessionem*; *pensionis solutionem*.

Per *accessum* evenit, quando quis alteri Beneficium Ecclesiasticum procurat, aut confert, cum conditione tamen, sivè expressâ, sivè tacitâ, ut posteà per ressignationem faciendam à *proviso*, ad idem Beneficium *ipse conferens*, aut *procurans*, vel alius ab eo designatus, vel designandus, accedat;

Per *ingressum* contingit, quando quis post collationem Beneficii Ecclesiastici, illud antè possessionem alteri renunciat cum pacto, ut hic posteà eidem, vel alteri ab eo designato, vel designando, ad idem Beneficium, ingressum aperiat, illud dimittendo.

Per *regressum* accidit, quando quis acquisito Beneficio Ecclesiastico, alteri resignat cum conditione, quod deindè per resignationem ab accipiente factam, ad idem Beneficium ipse, vel alius à se designatus, vel designandus redibit.

Per *fructuum concessionem*, vel *pensionis solutionem* evenit, quando quis alteri confert, vel resignat Beneficium Ecclesiasticum cum pacto, ut accipiens sibi, vel alteri, à se designato, vel designando concedat omnes fructus Beneficii, vel partem illorum; vel solvat pensionem: ità circà simoniam confidentialem *Layman Theol. Moral. lib.* 4. *tract.* 10. *cap. ult.* expresè ex *text. Constit. S. Pii V.*, quæ incipit: *Durum nimis &c.*

Pœnæ pro reatu simoniæ confidentialis sunt sex: 1. annullatio collationum, & resignationum; 2. quod provisio Beneficiorum reservetur Sedi Apostolicæ; 3. quod taliter provisi, non faciunt neque fructus, neque pensiones suas; 4. Cardinalibus, & Episcopis interdicitur ingressus Ecclesiæ; 5. Inferiores, excommunicatione Papæ reservatâ ligantur; 6. Quicumque Beneficium Ecclesiasticum, vel pensiones hoc Beneficentiæ confidentialis vitio recipit; aliis etiam Beneficiis, & pensionibus priùs obtentis privatur, & ad alia obtinenda inhabilis redditur: Hoc totum constat ex *Constit. Pii IV.*, quæ incipit: *Romanum Pontificem*; & ex *Constit. S. Pii V.*, quæ incipit: *Intolerabilis &c.*

Simonia in *primo genere spiritualium* est, quando pretio contrectatur usus virtutum supernaturalium, ut dare pretium pro alterius oratione, jejunio, & hujusmodi: est tamen licitum dare, & accipere per modum eleemosinæ, & spontaneæ oblationis; & etiam est licita permutatio; puta, jejunium pro oratione, & è contrà, & hujusmodi.

Simonia in *secundo genere spiritualium*, est, quando pretio contrectatur administratio Sacramentorum: est tamen licitum pretium in tribus casibus (dummodo administrator non teneatur ex officio suo proprio Sacramenta ministrare, ut sunt Parochi, & illi omnes, qui curam animarum habent): 1. pro labore antecedente, vel consequente, numquam tamen pro concomitante; 2. pro obligatione, quâ quis se obligat Sacramenta ministrare pro aliquan-

aliquanto tempore determinato, v. g. per unum, duos, vel tres annos; & ratio est, quia talis obligatio est pretio æstimabilis; 3. quando pretium exigitur pro congruâ sustentatione.

Parochi, & quilibet alius, licitè accipere possunt quodcumque temporale *spontè oblatum* etiam in actu administrationis Sacramentorum.

Simonia in *tertio genere spiritualium*, est, quando pretio contrestantur ea, quæ ex officio, vel potestate aliquâ spirituali procedunt; puta, dispensatio in votis, vel illa commutare; relaxare juramenta; absolvere à censuris, consecrare Ecclesias, & hujusmodi.

Simonia in *emptione*, & *venditione* Ordinum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum consistit in tribus; nempè: *emptione*, & *venditione*; in *permutatione*; in *locatione*.

Circà primum, idest, *emptionem*, vel *venditionem* Ordinis, vel Beneficii Ecclesiastici semper committitur simonia, quando intervenit quodcumque temporale, quod sit quomodocumque pretio æstimabile, sivè sit à *manu*; sivè sit à *linguâ*; sivè sit ab *obsequio*, tàm dando, quàm accipiendo; tàm immediatè, quàm mediatè; sivè detur, vel accipiatur tamquam *pretium*; sivè tantummodo, ut *motivum* conferendi, vel efficiendi spirituale; immò etiam solummodo, ut *gratuita compensatio*: Hoc autem totum verum est, etiam si conferens Beneficium, & qui illud recepit hoc ignorent, ut expressè habetur ex *cap. De Regul.*, *cap. Ex insinuat. cap. Nobis de Simoniâ*; & consequenter de hoc habitâ notitiâ tenetur statim provisus, vel renunciare, vel recurrere pro dispensatione, aliter ultrà peccatum, pœnas etiam contrà simoniacos impositas incurreret; & insuper tenetur restituere fructus jam ex Beneficio perceptos.

Adv. tamen est, quod *Jo. de Cardenas in Crisi Theol. n. 37.*, *& seqq.* ad verba *Propos. damn. ab Innoc. XI.*, quæ est 1. *in ordine*: Ly *vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali*, *vel e contrà*: ait, quod per *gratuitam compensationem* intelligi debet illa tantummodo, quæ sit cum pacto, seù interveniente obligatione dandi, vel recipiendi aliquid *ad titulum gratitudinis*.

Prædicta simonia committitur etiam, quando examinatores ad Beneficia Ecclesiastica, occasione examinis, aliquid, quod sit pretio æstimabile, accipiunt non solùm *antè* examen, sed etiam *post*

post examen, ut constat ex *Trident. sess. 24. cap. 18. de ref.*

Insuper committitur simonia, si ex pravâ consuetudine, vel Ecclesiarum consuetudinibus pro *præsentatione*; *nominatione*; *institutione*; *collatione*; vel *aliâ provisione*; sivè *admissione ad possessionem* alicujus Beneficii Ecclesiastici, deducantur ex fructibus *solutiones*; *premissiones*, vel *compensationes illicitæ*, ut expressè habetur ex *Trid. sess. 24. de ref. cap. 14.*, & ex *Constit. S. Pii V.*, quæ incipit: *Durum nimis &c.*

Illæ autem dicuntur *deductiones illicitæ*, quæ cedunt in *Canonicorum*, vel *exigentium* utilitatem; non tamen si cedunt in utilitatem Ecclesiæ, vel si convertuntur ad pios usus, dummodo non exigantur pro *ipso ingressu*, & *admissione*: ità cum communi *Barbos. ad dictum locum Trid. nu. 6.*: immò ad removendam omnem suspicionem simoniæ *Trid. sess. 21. de ref. cap. 21.* prohibet Episcopis, & eorum Ministris, aliquid accipere (licèt spontè oblatum) pro collatione Ordinum, aut pro litteris dimissoriis, vel testimonialibus, aut pro sigillo, vel quâcumque aliâ de causâ; & *Piasecus prax. Episcop. part. 1. cap. 1. art. 9. num. 9.* refert decisum fuisse à *Sac. Cong. Conc.* solummodo *Cereum* recipi posse ab Ordinante: immò *eadem Sac. Cong. Conc.* relatu *Fagnani in §. ad cap. in ordinando n. 12. de Simoniâ* censuit consuetudinem etiam immemorabilem percipiendi ab Ordinatis ad primam tonsuram forfices, pectines, & mappas à Presbyteris, esse veram corruptelam jam revocatam.

Ulteriùs quæcumque resignatio Beneficii Ecclesiastici, facta sub conditione, ut detur tertiæ Personæ, est invalida, & simoniaca, si fit coram Ordinario, vel quocumque alio Prælato, qui sit minor Papâ: quaproptet Episcopi similes ressignationes con talibus conditionibus acceptare nequeunt, ut patet ex *Constit. S. Pii V.*, quæ incipit: *Quanta &c.*, & invenitur in *Bullario tom. 2.*

Pretium temporale receptum occasione præsentandi, procurandi, conferendi Beneficia Ecclesiastica, restitui debet Ecclesiæ, cui irrogata fuit injuria, vel pauperibus, ut habetur ex *cap. De hoc*; *De simonia*; & ex *D. Th. 2.2. q. 32. a. 8.* restititui debet antè declaratoriam Judicis sententiam, eo quod receptum fuit pro re invendibili, & contrà voluntatem D. N. J. C., qui præcepit, ut *spiritualia gratis* dentur: *Gratis accepistis, gratis date*: *Matt. c. 10.*: immò etiam restitui debent fructus non solùm extantes, sed etiam jam consumpti, deductis tamen expensis factis ex causâ fru-

fructuum, & etiam factis in utilitatem Ecclesiæ Beneficialis: ità *D.Th. cit. q.* 110. *a.6. ad* 3.

Provisus legitimè de Beneficio Ecclesiastico; si primariò, & principaliter non intendit *Cultum Divinum*, sed primariò, & principaliter intendit *fructus temporales* committit simoniam mentalem, ut patet ex doctrinâ *Angelici Doctoris Quodlibeto* 8. *q.6. a.* 1., quæ doctrina juxtà *Fagnan. in* 5 *ad cap. Olim de verb. signif. nu.* 43. aptari potest accipientibus stipendia pro Missis, & Concionibus, si primariò, & principaliter intenduntur ipsa stipendia.

Potest Prælatus absque simoniæ labe conferre Beneficium Ecclesiasticum Clerico pauperi, qui ei famulatur propter sustentationem ejus vitæ tamquam *finem* ipsi Beneficio *intrinsecum*; & Clericus tutâ conscientiâ potest illud recipere, dummodo talem finem minùs principalem, sed ipsi Beneficio intrinsecum intendat, quia hoc modo Prælatus dat gratis, & liberaliter, & consequenter sinè labe simoniæ.

Si aliquis Clericus suum famulatum præstaret alicui, non cum intentione, ut tali famulatu illum alliceret ad illi conferendum aliquod Beneficium Ecclesiasticum, sed solummodo ob spem obtinendi Beneficium à Prælato, benè affecto gratis, & liberaliter conferendum, non committeret simoniam; & ratio est, quia in tali casu suum famulatum non præstaret cum intentione alliciendi Prælatum ad illi conferendum Beneficium, sed solummodo propter spem, quæ aliàs non est prohibita in genere simoniæ, cum nullo modo habere possit rationem pretii.

Quando quis *exteriùs* promittit pretium, sed interiùs nullam habet intentionem, neque dandi pretium, neque se obligandi: juxtà *D.Tho.*, *Scotum*, & communiter, non committit simoniam, licèt aliàs in foro externo puniri debeat, ut simoniacus.

Dare, & accipere aliquid in pretium ad redimendam vexationem in Beneficiis Ecclesiasticis; tunc committitur simonia, quando, qui dat habet solummodo *jus ad rem*: secùs dic. si habet *jus in re*: Jus posteà *ad rem*, idest, ad Beneficium Ecclesiasticum, acquiritur per concursum habitum, in quo quis repertus sit dignior, vel etiam per præsentationem: *Jus in re* acquiritur per legitimam electionem; collationem; provisionem; institutionem, & postulationem.

Simonia in *Ordine* est prohibita *Jure Divino*, quia pretio contrectan-

trectantur impositio manuum, & Character Ordinis, quæ sunt merè spiritualia: In Beneficiis, & pensionibus merè Ecclesiasticis est prohibita solùm Jure Canonico.

Pretium simoniæ contentum sub verbo ly *Munus* triplex est; nempè: 1. *Munus à manu*, per quod intelligitùr pecunia, & quodcumque temporale, quod sit pretio æstimabile; 2. *Munus à linguâ*, per quod intelligitur quæcumque collocutio facta in gratiam Beneficiarii, quæ aliàs induere possit naturam pretii; 3. *Munus ab obsequio*, per quod intelliguntur famulatus, & quæcumque alia servitia, quæ quôcumque modo sint pretio æstimabilia.

Prælatus simoniacus privatur Jure conferendi Beneficia Ecclesiastica, & consequenter quæcumque collatio Beneficiorum Ecclesiasticorum facta à Prælato simoniaco, est nulla, ac proindè taliter provisus, etiam si quando fuit provisus detineretur ignorantiâ invincibili: si ex post, dimissâ ignorantiâ, scit certò, quod talis Prælatus est simoniacus, tenetur vel petere, & obtinere dispensationem, vel dimittere Beneficium.

Circà secundum, & tertium, ideſt, circà *permutationem*, & *locationem* fit: Quicumque permutat Beneficium, seù Officium Ecclesiasticum cum laicali; vel Beneficium Ecclesiasticum cum alio Beneficio Ecclesiastico, sed interveniente pacto, & sinè licentiâ Episcopi, committit simoniam, ut patet ex *cap. Quæsitum de rerum permutatione*: Idem dic. de *locatione* potestatis spiritualis.

Pænæ pro reatu simoniæ realis Jure Canonico prohibitæ, sunt tres: 1. excommunicatio major, ipso facto incurrenda, & Papæ reservata; 2. privatio Beneficii; 3. privatio fructuum, jam obtentorum etiam antè declaratoriam Judicis sententiam.

Innoc. XI. Propos. damn. 45. in ordine: Dare temporale pro spirituali, non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed solùm tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale; vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, vel e contrà.

Societatis species sunt variæ; nempè; expressa, & tacita; vitæ, & bonorum temporalium, sivè omnium, sivè aliquorum tantùm; quæstuosa, & lucrativa; & de istâ hìc est sermo.

Societas lucratoria *est conventio plurium, suam pecuniam, industriam, & laborem conferentium ad lucrandum*: ad hoc ut sit justa; quinque conditiones requiruntur: 1. quod negotiatio sit licita;

cita; 2. quod pecunia sit subjecta periculo eam conferentis; 3. quod servetur æqualitas in omnibus judicio prudentis Viri; 4. quod lucrum dividatur pro quantitate partium collatarum; 5. quod pacta justa, facta ab initio societatis, serventur; vel si nihil expressè conventum est; loci consuetudo attendatur: ità cum communi *Reginal. in praxi Fori Pœnit. lib. 25. cap. 28. num. 38., & seqq.*

Sodomia dupliciter accipi potest; nempè: propriè, & impropriè: *Propriè* dicitur illa, quæ fit inter personas ejusdem sexus: *Impropriè* dicitur illa, quæ fit inter personas diversi sexus. Utraque vel est perfecta, idest, cum seminatione intrà vas, vel est imperfecta, idest, cum seminatione extrà vas. Ut sic casus reservatus ex P. Ameno, duo requiruntur (nisi aliter specificetur à Prælato reservante); nempè: idem sexus, & seminatio intrà vas.

Spes, ut Virtus Theologica, *est inclinatio ad futuram Beatitudinem æternam, Dei auxilio consequendam*: ità in re communiter: ejus præceptum *negativum*, quo tenemur numquam desperare, aut præsumere; obligat semper, & ad semper: affirmativum; *directè*, & *per se* obligat in tribus casibus: 1. quando Homo est sufficienter instructus circà res Fidei; 2. in fine vitæ; 3. toties, quoties obligat præceptum Fidei, servatâ proportione: *indirectè, & per accidens*, obligat toties, quoties, obligat aliud præceptum, quod observari nequeat absque actu *Spei Divinæ*, saltem virtuali: Vitia opposita sunt duo; nempè: *præsumptio* per excessum; & *desperatio* per defectum.

Alex. VII. Propo. dam. 1. in ordine: Homo nullo umquam tempore vitæ suæ, tenetur elicere actum Fidei, Spei, *& Charitatis, ex vi Præceptorum Divinorum, ad eas virtutes pertinentium.*

Sponsalia *sunt mutua promissio futuri matrimonii, signo sensibili expressa*: ità in re communiter: dicitur promissio *signo sensibili* expressa, quia promissio *purè mentalis*, obligare non potest, cum Homo cum alio Homine, se obligare nequeat, nisi per modum humanum, sibi connaturalem, qui solùm consistit in *verbis*; *scriptis*; *signis*; & *nutibus*.

Ad validitatem Sponsalium quinque requiruntur: 1. promissio; 2. quod talis promissio sit vera, & non ficta (hoc tamen intelligi debet, quo ad forum internum tantùm); 3. quod sit mutua, & mutuò acceptata; 4. quod sit expressa signo sensibili externo;

5. quod

5. quod in Sponsis detur talis usus rationis, qui sufficiat ad peccatum mortale.

Sponsalia dissolvuntur per matrimonium *validum* de praesenti cum alterâ Personâ quo ad ambos Sponsos: si matrimonium est *invalidum*; dissolvuntur solùm ex parte illius, qui non contraxit, licèt etiam sponsalia fuissent juramento firmata, ut cum pluribus aliis tenet *Bonac.*

Per secunda Sponsalia, non dissolvuntur priora quò ad illum, qui secunda contraxit Sponsalia, sed solùm, quo ad illum, qui non contraxit; & hoc, licèt secunda fuissent juramento firmata; & ratio est, quia secunda promissio jurata fuit injusta, & consequenter nulla, cum juramentum non sit vinculum injustitiae, & iniquitatis.

Sponsalia facta post votum castitatis; vel Religionis; vel Sacrorum Ordinum, sunt *invalida*, nisi reddantur *valida* ad evitandum alterius grave damnum.

Si post inita Sponsalia, unus ex Sponsis (altero inscio) vovet castitatem; vel Religionem; aut Sacros Ordines; alter remanet liber: secùs dic. de vovente, nisi votum sit *Religionis*, secluso tamen alterius gravi damno.

Sponsalia dissolvuntur per ingressum Religionis unius Sponsorum, altero remanente in saeculo, ità quod sicuti iste potest licitè contrahere cum aliâ Personâ etiam à primâ die, quâ alter suscepit Habitum Religiosum; ità qui ingressus est Religionem; si non emittit professionem, tenetur contrahere, si alter velit.

Sponsalia contrahens, & sub spe matrimonii Sponsam cognoscens, non potest ingredi Religionem; & ratio est, quia, quod est de justitiâ, praeferendum est cuicumque consilio Evangelico etiam Religionis, ut fatentur omnes DD.: idem dic. licèt non fuerit copula, si ex nimiâ familiaritate, habitâ post sponsalia; Sponsa notabilem famae jacturam passa est.

Quaeritur, an fictus promissor, qui sub datâ fide de matrimonio contrahendo, defloravit Virginem, vel cognovit honestam Viduam, teneatur eam ducere in matrimonium, vel possit dotare, & non contrahere? Resp. cum *D. Thom.*, *Bonac.*, *De Lugo*, & aliis, quod tenetur contrahere, si faemina sic vult; & ratio est, quia justitia commutativa non solùm exigit, ut restituatur *aequale*, sed *idem numero*, si existit; sed talis conventio Viri cum faeminâ est contractus pertinens ad justitiam commutativam, idest, *facio*, *ut*

ut facias: ergo &c. Hæc doctrina tamen limitatur in pluribus casibus, inter quos: 1. Si Vir adeò excedit conditionem fæminæ, ut hæc prudenter advertere potuerit fictionem; 2. si ex verbis, vel aliis conjecturis, facilè cognoscere poterat falacem animum ficti promissoris, quia in his duobus casibus, fæmina voluntariè se exposuit deceptioni; 3. quando ex tali matrimonio, magnum scandalum probabiliter timetur; 4. quando fæmina decepit Virum; puta, fingendo se Virginem, cum talis non esset; & in hoc casu non tenetur contrahere, licèt promissio fuisset vera, & non ficta; immò non tenetur, nec etiam dotare, vel aliquid dare ex justitiâ, quia una deceptio, alterâ deceptione, licitè commensurari potest, ut passim dicunt DD.: si posteà fæmina non decepit Virum, sed iste se ipsum decepit, putando talem fæminam Virginem, cum talis non esset: juxtà communiorem DD. sententiam tenetur Vir dare, quantum valere poterat consensus fæminæ pro copulâ habendâ cum tali fæminâ, qui consensus existimari debet juxtà qualitatem Personæ, & aliàs circumstantias: ità *De Lugo* &c. 5. quando fæmina post copulam, cum alio fornicata est; & hoc, licèt promissio fuisset vera: immò nec tenetur dotare, quia Vir per talem contractum, se obligavit ad matrimonium, & non ad dotem. Prædicta quo ad præsentem tractatum de Sponsalibus desumpsi ex communiori DD., quos non citavi, & brevitatis gratiâ; & quia sunt ad mensuram rectæ rationis.

Sponsalia dissolvuntur duodecim de causis: 1. per ingressum in Religionem; 2. votum simplicis Religionis, vel castitatis; 3. votum simplex Sacrorum Ordinum; 4 ætas; 5. lapsus termini; 6. discessus in longinquum; 7. dolus; 8. metus; 9. Matrimonium subsequens, cum aliâ celebratum; 10. fornicatio superveniens; 11. mutuus consensus; 12. conditio non adimpleta. De quibus singulis, vide *Bonac. tom. 1. de Matrim. quæst. 1. de Sponf. tom. 4. propo. 1., & seqq.*

Quæritur primò. An possit imponi pæna solvenda, à frangente fidem Sponsalium? Resp. cum distinctione, & primò cum communi DD. sententia *negativè*, si pæna qualiscumque sit, imponitur antequam Sponsi promittant, & contrahant; & hoc ne, quôcumque modo lædatur libertas matrimonii. Resp. 2. etiam *negativè*, si post contracta Sponsalia, imponitur *justè* frangenti fidem Sponsalium; & *affirmativè*, si imponitur *injustè* frangenti fidem Sponsalium; & hæc opinio est communior inter DD., & præ-

præsertim *Leandri* tract. 9. disp. 1. quæst. 52., *Dianæ* 3. parte tract. 4. resol. 211., *Basil.* lib. 12. cap. 19. num. 8. *Palavi* n. 3., qui citat Suarium, & alios. Quod *justè* imponi possit pæna illi, qui post datam fidem Sponsalium, *injustè* illorum fidem frangit; & quod *justè* imponi nequeat illi, qui *justè* frangit; nullum debet esse dubium, idipsum dictante rectâ ratione.

Quæritur secundò. Cujus expensis sit petenda dispensatio, si inter Sponsos adsit; vel superveniat impedimentum dirimens? Resp. primò, quod si impedimentum erat notum utrique contrahenti antequam contraherent matrimonium; utriusque contrahentis expensis petenda est dispensatio, nisi inter eos aliud ex utriusque liberâ voluntate statutum fuisset: Si uni tantùm Sponso erat notum impedimentum, & dolosè illud non manifestavit; istius expensis petenda est dispensatio, ut colligitur ex *Sanchez lib. 5. de Matrim. disp. 5. num. 37., & lib. 7. disp. 36.* Si posteà impedimentum supervenit Matrimonio jam contracto, & sinè utriusque culpâ, ut si tale impedimentum sciretur solùm post contractum matrimonium; utriusque Sponsi expensis æqualibus peti debet dispensatio: idem dic. est, si ex utriusque culpâ, superveniret matrimonio impedimentum: & si unius culpâ tantùm; istius expensis solùm, peti deberet dispensatio: ità *cit. Sanchez*, cujus probationes omittuntur, cum omnia sint ad dictamen rectæ rationis.

Sponsio, seù scommessa *est contractus, quo spondentes, mutuò sibi invicem aliquid promittunt in aliquem eventum incertum, præteritum, vel futurum*: ità in re communiter; ut sit licita; tria requiruntur: 1. æqualitas incertitudinis ex utrâque parte; 2. æqualitas in re, quæ spondetur; 3. quod utraque pars, accipiat in eôdem sensu id, de quo certatur.

Quæritur, an quis certus de veritate rei, circà quam sit scomessa, possit licitè, & justè spondere? Jam ex primâ conditione appositâ, habetur responsio *negativa*: attamen si altera pars pertinaciter contradicit, & vult spondere; si hìc incipit formidare de veritate rei; quâcumque de causâ formidet, & dubitet; poterit licite spondere, & justè lucrari, ut cum aliis tenet *De Lugo disp. 31. de Just., & Jure sect. 1. num. 79.*. Si posteà est certus de veritate rei absque ullâ formidine, & dubitatione; & sic alteri seriò protestatur, se esse certum; & hoc non obstante, ille vult contendere, & scommessam facere; juxtà plurium DD. opinionem, talis

talis sponsio est licita, & lucrum justum; & ratio est, quia in tali casu, nulla intervenit neque fraus, neque dolus, neque injuria, & consequenter &c. *De Lugo tamen cit. num.* 18. cum aliis tenet negativam opinionem, quæ tutior est, licèt aliàs altera sit probabilis.

Stuprum propriissimè sumptum, ***est violenta virginis fœminæ defloratio***: si pro defloratione (licèt factâ sinè vi) intervenit quodcumque genus injustitiæ; deflorator tenetur vel nubere, vel dotare, vel damnum aliundè reparare, ut cum *Lessio*, & aliis probat *Mastrius disp.9. Theol. Moral. num.* 59., quod tamen sic intelligendum est, idest, nisi Puella deflorata, æquè cum alio nupserit, quia in tali casu deflorator ad nihil tenetur; & ratio est, quia de facto Puella, nullum damnum passa est præter deflorationem, quæ irreparabilis est, & aliàs non est pretio æstimabilis: Si Virgo posteà spontè consensit ad copulam absque vi, fraude, dolo, vel promissione futuri matrimonii; deflorator in foro conscientiæ ad nihil tenetur; & ratio est, quia volenti, & liberè consentiente, nulla fit injuria juxtà *reg.* 27. *Juris in* 6.

Subreptio nihil aliud est, quàm *expressio falsi*; & obreptio, *taciturnitas veri*: Licèt aliqui DD. dicant, quod qui impetrat litteras Apostolicas per *subreptionem*, vel *obreptionem*; illis pœnis plecti debeat, sicut ille, qui *falsificat* litteras Apostolicas; attamen communior, & probabilior sententia est, quod non incidat in tales pœnas, sed solùm careat impetratis, & hoc expresè habetur *in cap. super litt. de rescript.*

Suffragium ***est auxilium, quod unus fidelium; alteri præbet in remissionem pœnæ temporalis***: ut habeat suum effectum; tres requiruntur conditiones tàm ex parte suffragantis, quàm ex parte suffragati: ex parte *suffragantis* sunt sequentes; 1. status gratiæ; 2. prævia intentio, licèt virtualis tantùm; 3. quod opus sit satisfactorium, quod generatim triplex est; nempè: *oratio*, *jejunium*, & *eleemosyna*: ex parte *suffragati* sunt sequentes: 1. quod indigeat suffragio; 2. quod sit in statu gratiæ; 3. quod peccata, pro quibus exhibetur suffragium, jam sint remissa quoad culpam; ità communiter DD. Additur tamen, quod si suffragium est ***opus ex opere operato*** valet, licèt suffragans sit in peccato mortali; & licèt non sit factum in nomine Ecclesiæ: secùs dic. si est ***opus ex opere operantis***, nam requiritur, quod vel suffragans sit in statu gratiæ; vel quod opus sit factum in nomine Ecclesiæ.

Suffra-

Suffragia pro aliis oblata non sunt inutilia suffraganti; quin potiùs multipliciter illi prosunt juxtà illud Salvatoris in *Matt. cap.5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*.

Superbia primum peccatum capitale, & radix omnium malorum *est appetitus voluntarius perversæ celsitudinis*.

Superstitio *est Religio suprà modum servata*: ità in re communiter: duplex est: prima est, quâ *Deo vero* exhibetur *cultus vanus*; secunda est, quâ *Deo falso* exhibetur *cultus*: ad primam reducitur suppositio falsarum reliquiarum; & falsa assertio miraculorum alicujus immaginis ad extorquendas eleemosynas: secunda continet sub se quinque species; nempè: *idolatriam*; *magiam*; *divinationem*; *vanam observantiam*; & *maleficium*: ità cum communi *Filli. to.2. tr.5. nu.4.*

Superstitio ex genere suo, est peccatum mortale, tùm quia exindè gravis irriverentia infertur Deo; tùm quia sunt falsitates perniciosæ, quæ multoties, ab Hæreticis finguntur.

Ad cognoscendam superstitionem quinque assignantur regulæ: 1. quando adest aliquid pertinens ad invocationem dæmonum; 2. quando continet nomina ignota; 3. quando continet aliquid falsitatis; 4. quando cum verbis sacris, continentur vana; 5. quando ponitur spes in modo.

Suspensio *est Ecclesiastica censura, quâ Persona Ecclesiastica privatur usu Ecclesiastici Officii, aut Beneficii*: ita in re communiter.

Suspensio alia est *latæ Sententiæ*; alia *ferendæ*; & utraque alia est ab *Officio* solùm; alia à *Beneficio* solùm; & alia ab *Officio*, & *Beneficio* simul: Per ly *Officium* intelligitur tàm Officium *Ordinis*, quàm *Jurisdictionis*; & per ly *Benefitium* intelliguntur Dignitates Ecclesiasticæ; Canonicatus; Beneficia Curata, & simplicia: utraque, idest, tàm ab Officio, quàm à Beneficio, aliquando est à *toto*, aliquando à *parte* solùm: aliquando ad *tempus*; & aliquando in *perpetuum*.

Quicumque potest excommunicare, potest etiam suspendere: Subjectum suspensionis est quilibet Ecclesiasticus, excepto Romano Pontifice, qui à nemine judicari potest.

Suspensus ab Ordine *minori*, intelligitur etiam suspensus à *majori*, non tamen e contrà: Suspensus ab *Ordine*, intelligitur etiam suspensus à *Jurisdictione*; & ab *usu fructuum Ordinis*: Suspensus *in perpetuum* ab Ordine, intelligitur etiam suspensus à *Beneficio*.

Si

Si ſuſpenſus ab Ordine *ſolemniter* exercet talem Ordinem, peccat mortaliter, & fit irregularis: Suſpenſus ab *Officio*; licèt miniſtrare nequeat Sacramenta; poteſt tamen illa recipere, ſicuti etiam Indulgentias, & ſeppelliri in loco ſacro.

Suſpenſus ab *ingreſſu Eccleſiæ*, intelligitur ſuſpenſus à poteſtate exercendi Ordinem, & audiendi Divina Officia in Eccleſiâ: Suſpenſus à Divinis Officiis, poteſt illa audire tamquam Laicus.

Vitare ſuſpenſos ſub mortali; eſt ſolùm quando illis inſervitur ad Altare; vel quando inducuntur ad exercendum id, in quo ſunt ſuſpenſi.

Pro ſuſpenſione non eſt neceſſaria triplex monitio, ſed ſolùm requiritur, quod citatâ parte conſtet priùs de delicto; quod ſi poſteà adeſt contumacia; tunc requiritur triplex monitio.

Suſpitio *eſt opinio, quâ quis opinatur citrà certitudinem*: ex duplici causâ oriri poteſt; nempè: ex *odio Perſonæ*, circà quam verſatur ſuſpitio; & ex *errore intellectus*: primo modo eſt mortaliter peccaminoſa, ſi tamen verſatur circà materiam gravem, & cum plenâ advertentiâ: ſecundo modo non eſt, niſi venialiter peccaminoſa, niſi Perſona circà quam verſatur, eſſet in communi exiſtimatione venerabilis, quia tunc eſt mortaliter peccaminoſa, ſi eſt de materiâ gravi, & cum plenâ advertentiâ.

Alex. VIII. Propoſ. damn. 21. in ordine: Parochianus poteſt ſuſpicari de Mendicantibus, qui eleemoſynis communibus vivunt de imponendâ nimis levi, & incongruâ pænitentiâ, ſeu ſatisfactione ob quæſtum, vel lucrum ſubſidii temporalis.

Suſuratio *eſt locutio facta ad tollendam amicitiam, quæ eſt inter aliquas Perſonas*: ex genere ſuo, eſt mortaliter peccaminoſa, licèt aliàs duo excuſent; nempè: inadvertentia actualis; & quando eſt facta cum fine recto, tollendi pravam, & noxam amicitiam, quæ verſatur inter aliquas Perſonas.

In ſuſſuratione non datur parvitas materiæ, ſi tamen prævidetur, quod licèt parva, & levis; erit ſufficiens ad tollendam bonam, & honeſtam amicitiam, quæ eſt inter aliquas Perſonas.

Suſſuro tenetur, in quantùm poteſt, reconciliare amicitiam inter illas Perſonas, quas ſuis ſuſſurationibus, disjunxit à mutuâ charitate.

Tem-

T

TEmperantia, ut Virtus Cardinalis, est quâ quis refrenat inordinatos appetitus, & concupiscentias corporis, præsertim circà gustum, & tactum: ità in re communiter: ejus species sunt tres; nempè: *Abstinentia*; *Sobrietas*; & *Castitas*.

Tentatio duplex est; nempè: *Probationis*, & *seductionis*: Hic est sermo de *tentatione probationis*, & definitur, quod sit *actus Religioni oppositus, quo quis absque justá causà aliquid dicit, vel facit ad capiendam experientiam de Divinâ quâpiam perfectione*; puta, de *Potentiâ*, *Sapientiâ*, *Bonitate*, aliisque Dei attributis: duplex est: *expressa*, & *tacita*: prima, idest, *expressa* est, quâ quis aliquid dicit, vel facit cum explicitâ intentione cogendi Deum ad patranda miracula; & hæc est peccatum gravissimum, virtuti latriæ oppositum: secunda, idest, *tacita*, est, quâ quis aliquid dicit, vel facit, quod ex se, est exigitivum miraculorum; & etiam ista ex genere suo est peccatum mortale, nisi excuset ignorantia invincibilis, aut indeliberatio actus, vel parvitas materiæ. Excipiuntur instinctus peculiares Spiritus Sancti, juxtà quos operari; non est tentare Deum, sed obedire Deo.

Testamentum duplex est: *Perfectum*, *&* *privilegiatum*: Primum, idest, *perfectum*, est *alicujus voluntatis justa sententia de iis, quæ post ipsius mortem fieri voluerit, cum directâ hæredis institutione*: ità in re communiter: secundum, idest, *privilegiatum*, est illud, quod licèt careat solemnitatibus, Jure communi requisitis; ex privilegio tamen, est validum ad pias causas.

Testamentum perfectum dividitur in *Paganum*, & *Militare*: Primum, idest, *Paganum* est illud, quod fit domi in pace; secundum, idest, *Militare* est illud, quod fit à Militibus in Castris: *Paganum* dividitur in *scriptum*, *&* *nuncupativum*: Primum, idest, *scriptum*, est illud, quod fit in scriptis, & ad cujus validitatem sex requiruntur conditiones: 1. Hæredis institutio; 2. septem testes; 3. quod testes sint tales, quod non excipiantur in Jure; 4. quod sint rogati (& hoc ad excludendam omnem suspitionem, & subornationem); 5 subscriptio, & subsignatio talium testium; 6. veritas contextus de visu, & auditu. Secundum, idest, *nuncupativum*, est illud, quo oretenùs exprimitur hæres coram testibus, ad cujus validitatem requiruntur illæ conditiones, quæ requiruntur ad validitatem Testamenti scripti, ex-

ceptis Scripturâ, & subscriptione cum Testium subsignatione.

Si Testamento *perfecto* desunt solemnitates Juris Civilis; in foro conscientiæ est *validum*, antequam tamen per Judicis sententiam irritum declaretur; & est *invalidum* etiam in foro conscientiæ post irritativam Judicis sententiam: hæc opinio (quæ etiam videtur probabilior) est *Layman lib. 1. tract. 4. cap. 17. Soti*, & plurium aliorum; & est media inter illam asserentium, esse *invalidum* etiam *antè* irritativam Judicis sententiam; & illam dicentium, esse *validum* etiam *post* irritativam Judicis sententiam.

Ad Testamentum *privilegiatum*, non sunt necessarii septem testes, aut aliæ solemnitates Juris Civilis; sed illa sufficiunt, quæ sunt de Jure naturæ, & Gentium cum duobus testibus; & ità fuit decisum, ut patet ex *cap. Relatum 12. de Testam.* Prædicti duo testes, non sunt tamen de formâ *substantiali*, sed tantùm de *probatoriâ*, ut probat *Fagnan. ex cap. Relatum 12. n.8. & seqq. de Testam.*

Testamentum inter *Liberos*, quod, scilicet, conficitur à Patre, Matre, vel aliis ascendentibus inter Liberos, est *privilegiatum*, dummodo voluntas Testatoris, sit sufficienter declarata, ut constat ex *l. hac consultissimâ §. Ex imperf. C. de Testam. n.12.*

Testamentum *Militis*, quando in bellicâ expeditione constitutus, condidit Testamentum; est *privilegiatum*, dummodo de ejus ultimâ voluntate legitimè constet; aut per duos testes idoneos probari possit: idem dic. de *Rusticis* ex causâ necessitatis, ut habetur ex *l. ult. C. de Testam.*, & de Testamento coràm Supremo Principe condito; vel eidem per oblatas preces insinuato, atque ad acta publica relato, ut habetur ex *l. Omnium C. de Testam.*, quæ omnia intelligi debent secundùm *Jus commune Cæsareum*, seclusis specialibus locorum consuetudinibus, Statutis, & Regnorum legibus.

Testamentum principaliter conditum ad Pias causas, est *privilegiatum* etiam pro Legatis non Piis: ità *Layman Theol. Moral. cap.2. n.10.*: idem dic. de Testamento, condito ad causas non Pias quo ad Legata Pia, in eôdem relicta: ità *Laym. cit. n.2.*, & *Engel. n. 19., & seqq.*

Legata ad Pias causas, impleri debent, licèt Testamentum ex aliquo accidenti intermedio, perfici non potuerit: ità *Petra num. 491. cum cit. Laym. n.6.*

Fal-

T

. Falcidia, non detrahitur à Legatis Piis; & ratio est, quia detractio Falcidiæ provenit solùm ex *Jure Civili*, quod ex defectu potestatis Ecclesiasticæ, Loca Pia neque ligat, neque eis præjudicium aliquod afferre valet: ità *Petra num.* 77., Layman *cap.* 2. *in fine*; Jo: de la Crux *direct. conscient. præcep. part.* 1. *art.* 3. §. *Circà Testam. num.* 8. *con.* 3., & alii. Filii tamen, quia sunt hæredes necessarii, etiam de Legatis ad Pias causas, deducere possunt *legitimam*, si aliàs ex hæreditate, sibi quarta pars non remanet: ità *Sperell. decis.* 32. *n.* 7., *& seqq.*

Ecclesia hæres instituta, non conficiens inventarium, non tenetur suprà vires hæreditatis; & ratio est, quia *Ecclesia*, quantum ad hoc, non debet esse minùs privilegiata, quàm *Fiscus*, qui ultrà vires hæreditatis, non adstringitur, ut ait *Peregrin. de Jure Fisci lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 3. cum *Sperell. decis.* 135. *n.* 19. Idem dic. si hæres est *Clericus*, dummodo recipiat hæreditatem *nomine Ecclesiæ*: ità *Sperell. cit. n.* 21.

Legatum relictum pro dote *Puellarum* solvendum: *quando si Monacheranno*, aut: *quando faranno la Professione*; distribui nequit Puellis, ingredientibus Collegium *Tertiariarium*, in quo sub observantiâ Regulæ cum voto simplici castitatis in communi vivunt, sed absque obligatione Clausuræ, ut constat ex *Decreto Sac. Congr. Conc. emanato* 8. *Junii* 1696.

Legatum relictum pro *Monachandis Puellis*, distribui nequit pro *maritandis*; & ità censuit *Sac. Cong. Conc. in Romanâ subsidiorum* 30. *Maji* 1699.: E contrà; Legatum relictum pro dote *nubendarum*, distribui potest Puellis *Monachandis*, ut tenent plures DD. citati à *Monacell.*; & ratio est, quia est res, matrimonio spirituali favorabilis.

Pacta, ut Ecclesiæ retinere nequeant Bona, ipsis, à Testatore relicta, sunt *invalida*; & quidem, quo ad pacta respicientia *Ecclesias*, vel *Conventus jam fundatos*: constat ex *cap. Ambitiosi de rebus Eccles. non alienandis*; & circà *Ecclesias*, vel *Monasteria erigenda*: liquet ex *cap. Adversus*; *cap. Non minùs de Immunit. Eccles.*

Si in Testamentis ad *Pias causas*, est necessarius Judex: res agenda est coràm Judice Episcopali, licèt hæres sit laicus, qui in hac re, forum Ecclesiasticum declinare non valet, ut cum pluribus aliis tenet *Engel. n.* 24. Hoc tamen intelligendum est in casu, si daretur hæredis, & executoris testamentarii mora.

Episcopus circà Testamenta, & Legata merè prophana suam authoritatem interponere non potest, nisi in *casu subsidii*, quando, scilicet, Magistratus sæcularis, negligit ministrare justitiam; cujus ratio est, quia in tali casu committitur peccatum grave contrà justitiam, dùm justa, & ultima voluntas defuncti (quæ aliàs habet vim legis), non adimpletur: Cum autem detur in Episcopo Jurisdictio etiam in Laicos ratione peccati, ut constat ex *cap. Novit. de Judiciis* &c. indè sequitur &c.

In casu, quo apparerent duo Testamenta, & ignoraretur, quodnam eorum esset priùs, vel posteriùs; illud esset credendum posteriùs, quod exhiberet piam causam institutam, vel Legata Pia: quod si in neutro causa, vel Legatum Pium reperiretur; utrumque propter incertitudinem cassari deberet ex observatis à *Layman cap.4. n. 2.*, ac proindè hæredes ab intestato succederent.

Testamentum secundum destruit priùs conditum: *§. Posterio. Instit. Quibus mediis Testam. in fine*; & hoc licèt in primo fuerint adhibitæ *solemnitates Juris Civil.* Ità *Laym. cap.4. num.2.*, & Petra *sect. 3. num. 87.*, atque idem *num. 30.* advertit, quod secundum solemne prophanum, revocat primum pium, si concurrunt indicia, & conjecturæ revocationis; neque requiritur expressa derrogatio, sed sufficiat simplex voluntas contraria, pro ut ibidem nonnullis etiam *Sacræ Rotæ decisionibus cumulatis*; & ratio est, quia per primum Testamentum, Testator non transfert absolutè dominium; sed cum implicitâ subordinatione ad hoc, idest, si non aliter posteà disponit, ut cum aliis tenet *Pontius Theol. disp. 54. q. 4. concl. 3. n. 16.*

Clerici sæculares *spectato jure communi*, testari nequeunt de Bonis, merè Ecclesiasticis; vel de illis disponere *mortis causâ*, nec etiam *ad pias causas*; sed ea relinquere debent Ecclesiæ, quæ in talibus Bonis succedit: ita communiter DD., & clarissimè constat ex *cap. Ad hæc; De testam.* De licentiâ Papæ possunt: Idem juxtà communiorem DD. dic. est, ubi viget consuetudo non solùm ad *pias causas*, sed etiam *prophanas*, ut probat *Lessius lib.2. de Just., & Jure cap.19. nu 44.*, cui adhærent *Zoesius, Covaru.*, & plures alii, taliter quod Judex adjudicando relicta hæredibus institutis; isti recipiendo hæreditatem, tuti sunt in conscientiâ, licèt aliàs ipsi Clerici ad prophana de Bonis merè Ecclesiasticis disponentes peccent mortaliter, vel venialiter juxtà quantitatem gravem, vel levem.

Pa-

Parocho, vel Confessario, qui post mortem Parochiani, vel Pœnitentis sui, legata notavit manu propriâ sinè ullo teste, credendum non est, ut communiter tenent Legistæ: si producit schedulam, quam dicit, esse scriptam à Parochiano, vel Pœnitente; illi credere æquum est, dummodo tamen, ut talis sit recognita: ita communiter DD.

Testis conditiones sunt tres; nempè: *obligatio*; *repulsa*; & *culpa*: Circà *obligationem* sit, & nota benè: Quando delictum est grave, & contrà publicum, vel privatum bonum; & est in fieri, aut in procinctu, quod fiat; quilibet tenetur dicere veritatem, etiam si non sit *juridicè* interrogatus: Si delictum jam præteriit, & est emendatum; nemo tenetur dicere veritatem, nisi sit *juridicè* interrogatus.

Circà *repulsam*: Testis repelli potest pluribus de causis, quæ fusè à DD. enumerantur, & præsertim ab *Ameno de Delictis, & pœnis*, sed singulariter propter *inimicitiam*, ut etiam habetur ex *cap. Meminimus*; *cap. Repellantur*; *De accusationibus*.

Circà *culpam* sit, & nota benè: Si testis, *scienter* dicit falsitatem; peccat mortaliter contrà justitiam, si agitur de re gravi; & consequenter tenetur se retractare cum æquali suo damno; & si cum suâ retractatione, prodesse non potest illi, cui cum suâ falsâ testificatione damnum intulit; tenetur in tali casu compensare omnia damna: Si *ignoranter*, sed *culpabiliter* dicit falsitatem; etiam in hoc casu peccat mortaliter contrà justitiam; & licèt non teneatur se retractare, tenetur tamen resarcire omnia damna: Si *ignoranter*, & *inculpabiliter* dicit falsitatem; neque peccat, neque tenetur ad damna: ita communiter DD.

Quando tertia persona patitur damnum injustè: quicumque peccat mortaliter contrà charitatem, si dicendo veritatem, illum eripere potest à tali damno, & non dicit; & hoc licèt non sit requisitus ad testificandum, dummodo tamen probabiliter speret se profuturum, & aliàs non sibi timeat aliquod grave damnum.

Si testis pro dicendâ veritate, recipit pecuniam; peccat mortaliter, si est in quantitate gravi, licèt aliàs non teneatur ad restitutionem, nisi post declaratoriam Judicis sententiam, eo quia talis restitutio est pænalis, ut dicit *Rotarius* citans *Clavem Regiam*: Si ob testificandum patitur aliquod damnum; puta, itinerando; ab arte suâ desistendo, & hujusmodi; licitè ad ratam damni passi, recipere potest.

The-

Thesauri Sanctæ Ecclesiæ nomine, intelligitur Thesaurus Spiritualis, constans in primis ex meritis, & satisfactionibus D.N.J.C., quorum valor, cum sit infinitus; ideò talis thesaurus numquam exhauriri poterit: His ex Divinâ dignatione, adduntur merita SS. Virginis Dei Genetricis Mariæ, cæterorumque Sanctorum, quorum merita (quo ad vim satisfactoriam) irremunerata remanserunt.

Thesaurus temporalis, *est vetus quædam depositio pecuniæ, cujus non extat memoria, ita quod Dominum non habeat*: Ita ex *l. Numquam ff. de acquirendo rerum dominio*.

Thesaurus inventus: *Jure naturali, & Gentium*, est primi occupantis: *Jure Civili*; procedendum est cum distinctione, nam si est inventus in proprio fundo; est inventoris: Si in fundo alieno, & fortuitò inventus; media pars est inventoris, & alia media pars Domini fundi, ut expresse habetur in *Jure Civili l.1. C. de thesau. lib.* 10., *& §. Thesaurus Instit. de divis.*: si in fundo alieno inventus non fortuitò, sed datâ opera; totus est Domini fundi, & insuper inventor est puniendus: si est inventus per artem magicam diabolicam; totus adjudicari debet Fisco post Judicis sententiam, & hoc in pœnam peccati, ut clarè constat ex *cit. l. C. de thesau. lib.* 10, & communiter DD.: inventus in proprio fundo, quem quis consultò emit, eo quod certò sciebat, ibi esse thesaurum; est inventoris juxtà illud Salvatoris in *Matt. cap.* 13.

Circà aves Cæli; feras terræ, & pisces fluminum, & stagnorum &c. licèt *Jure Gentium* sint primi occupantis: ex rationabili tamen causâ possunt Principes aliis interdicere in uno, vel alio loco venationem, & piscationem, ut patet ex receptissimâ praxi, nam in pluribus Dominiis, Principes talem prohibitionem faciunt; & consequenter transgressores peccant contrà justam legem prohibitoriam, ac proindè tenentur ad justam compensationem, si consideratis considerandis, agitur de re gravi, licèt aliàs acquirant dominium Feræ, Avium, vel Piscium, & consequenter ad istorum restitutionem non teneantur: ità cum pluribus aliis *Sannig. disp.6. de Just. q. 2. n.* 14.

Fera, vel Avis laqueo intricatæ, aut Piscis nassâ inclusus: si taliter sunt inclusi, quod fugere non poterant; si ab alio, quàm à ponente laqueum, vel nassam eruuntur, peccat mortaliter contrà justitiam, si agitur de re gravi: secùs dic. si inclusio erat talis, quod fugere poterant; & ratio est, quia tali modo censentur habere

bere

bere naturalem libertatem, & consequenter spectare ad primos occupantes.

Tyrannus duplex est; nempè: *Dominio*, & *Administratione*: primus licèt juxtà Dianam, & *Mastrium disp.* 8. *Theol. Moral. q.* 2. *n.* 27. impunè interfici possit, si aliâ viâ expelli non potest; attamen *Filli. tom.* 2. *tract.* 28. *cap.* 1. *num.* 14. dicit, solùm esse licitum occidere *Tyrannum Dominio*, quando actualiter invadit Regnum, & non quando Regnum pacificè possidet, quia in tali casu ressolutio tàm gravis remittenda non est privato judicio, sed publico totius Regni.

Traditionis nomine intelligitur *quædam doctrina ad Religionem spectans, quæ tamen expressè in Sacrâ Scripturâ non reperitur, neque ex illâ clarè deducitur*: Dividitur in *Divinam*; *Apostolicam*, *&* *Ecclesiasticam*: Prima, idest, *Divina* (quæ etiam appellatur *Verbum Divinum non scriptum*) est illa, quam Apostoli immediatè à Spiritu Sancto, vel ex Jesu Christi ore acceperunt; & ab iisdem Apostolis promulgata, & nobis continuatâ, & nunquam interruptâ successione pervenit; & hæc traditio Divina, versatur potissimùm circà materiam, & formam Sacramentorum, & alia hujusmodi. *Traditio Apostolica* est illa, quæ ab Apostolis fuit instituta cum assistentiâ Spiritus Sancti, ut Jejunium Ecclesiasticum, certis temporibus servandum, & alia hujusmodi. *Traditio Ecclesiastica*, est quædam consuetudo antiqua, ab Episcopis, vel Populo fideli, in Ecclesiam introducta.

Sanctus Clemens, qui electus fuit Papa anno 93. primi sæculi, scripsit librum, in quo simul cum multis Constitutionibus, scripsit *Apostolicas Traditiones*, quas ipsemet audierat ab Apostolis, quorum fuerat familiaris, socius, & Coadiutor (ut testatur Apostolus, sic scribendo ad Philippenses: *Etiam rogo, & te Germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio, cum* Clemente, *&* *cæteris adjutoribus meis, quorum nomina, sunt in libro vitæ*); quapropter in scribendo talem librum habere nequivit majori fide dignos Magistros, quàm ipsos met Apostolos, nam isti immediatè à Jesu Christo, & Jesus Christus à Deo; undè de *Traditione*, meritò sic scripsit *Tertullianus* de præscrip. cap. 20. *Ecclesia ab Apostolis; Apostoli à Christo; Christus à Deo suscepit*. Talis liber ab Antiquitate fuit semper recognitus ut partus S. Clementis, ut testatur ibidem idem *Tertullianus*, licèt posteà fuerit notabiliter vitiatus ab *Ebionitis*, ut dubio-

dubiosam redderent in Ecclesiâ *Traditionem*; & hæc fuit vaferima Satanæ ars, nam fortassis, nulla fuisset inter Christianos hæresis, si Traditio acceptata fuisset, ut regula dogmatum, & vera Sacræ Scripturæ interpres, nam Sacra Scriptura propter suam obscuritatem, in multis rebus non est sufficiens ad convincendum sinè lumine, quod recipit ab illâ (idest, Traditione), quam Jurisprudentes appellant *Reginam interpretationum*, idest, ab observantiâ aut in operando, aut in credendo, quod determinat Ecclesia, quæ observantia habere debet pro testibus antiquitates *Traditionis*, idest, Summor. Pontificum definitiones; & vetustorum Patrum sensum, sicuti evidenter patet ex hoc, quod licèt nihil tenendum sit de Fide Divinâ à Christianis, quod explicitè, vel saltem implicitè non contineatur in Sacrâ Scripturâ; attamen adsunt in ipsâ Sacra Scriptura aliqui articuli, necessariò credendi necessitate medii, qui non sunt clarè contenti in Sacrâ Scripturâ, nec ab illâ deduci potest consequentia totaliter evidens, ut sunt mysteria SS. Trinitatis, & Incarnationis D. N. J. C., quæ potiùs sunt indicta à Sacrâ Scripturâ, quàm manifestata, nam textus considerabiliores Evangelici, quibus usi sunt Orthodoxi Patres, & præsertim in Generali Æcumenico Concilio Nicæno primo ad probandam contrà *Arium unitatem Essentiæ Divinæ, & Consubstantialitatem Divinarum Personarum*, sunt illi, quos refert *S. Joannes in cap. 5.*, nempè: *sed & Patrem suum dicebat Deum*, æqualem se *faciens Deo*; & in cap. 10.; nempè: *Ego, & Pater unum sumus*; & tamen sufficientes non fuerunt ad convincendum *Arium* circà *identitatem Essentiæ*, quia *Arius* applicabat illud ly *Ego, & Pater unum sumus* ad unam unitatem, quam ille appellabat: *Unitas intelligentiæ*, eo modo, quo idem Filius Jesus Christus pro Discipulis suis postulavit à Patre illam unitatem, quam ille habebat cum eôdem Patre, ut legitur in Joanne cap. 17. *Pater Sancte serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint* unum, *sicut & nos*, quæ postulatio intelligi non poterat de *unitate Essentiæ*, sed de *unitate intelligentiæ, amoris, & concordiæ*. Et ad probandum contrà *Sabellium* distinctionem Personarum illud Matt. in cap. 28. *Data est mihi omnis potestas... baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; nam *Sabellius*, talem distinctionem Personarum attribuebat distinctioni *Ufficii*, quo sub diversis nominibus, repræsentatur una tantùm Persona in diversis operationum ufficiis — Idem dic. circà *profundum*

Incar-

Incarnationis Mysterium, cujus intelligentia maximopere dependet ab intelligentiâ Sanctissimæ Trinitatis, cum Incarnatio in hoc consistat, quod secunda Persona, idest, Verbum Divinum assumpsit carnem humanam, taliter, quod Jesus Christus, qui est terminus talis unionis, sit simul verus Deus, & verus Homo: quapropter pro evidentiâ talis veritatis; est simpliciter necessarium demonstrare Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Jesu Christi Divinitatem per Sacram Scripturam; quod, ut suprà dixi, deduci non potest ex Sacrâ Scripturâ, ut consequentia certa, & infallibilis, licèt ex eo, quod est scriptum in *Joanne in cap.* 17.; nempè: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant* Te solum Deum, *&* *quem misisti* Jesum Christum; *& in Epist. ad Philippenses cap.* 2.; nempè: *Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cum* in formâ Dei *esset, non rapinam arbitratus est*, esse se æqualem Deo; *sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens in* similitudinem hominum factus, *& habitu inventus, ut* HOMO, nam prædicti textus, sunt adeò generales, & obscuri, quod *Nestorius* non dubitaverit, eos interpretari ad libitum suæ depravatæ voluntatis, applicando Divinitatem Jesu Christi non ad *essentiam cum Deo*, sed ad *similitudinem, & imaginem Dei*.

Ex prædictis ergo sequitur, quod solum *Verbum Divinum scriptum*, idest, sola Sacrâ Scripturâ sinè fundamento *Verbi Divini non scripti*, idest, *Traditionis*, non potest esse regula veritatis Fidei Christianæ, quæ aliàs requiritur, quod sit clara, & infallibilis, nam licèt citati textus Sacræ Scripturæ secundùm litteram intellecti, per se non sufficiant convincere incredulam Hæreticorum pervicaciam; attamen si illis additur Traditio (*quæ est communis consensus Sanctorum Patrum ab Apostolis usque ad præsens tempus*), tàm evidenter demonstrant Mysteria SS. Trinitatis, & Incarnationis D. N. J. C., ut nullus Christianus ea negare possit, nisi esse velit voluntariè cæcus, & malit, datâ operâ, in Montem offendere, quàm in eum ascendere, ut ait D. Augustinus.

Quamvis moderni Hæretici fideliter credant Mysteria Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis D. N. J. C. in eo sensu, quem tenet, & docet Sancta Romano-Catholica Ecclesia Mater, & Magistra omnium Ecclesiarum, quæ Mysteria aliàs ad evidentiam probari nequiverunt ab Orthodoxis Conciliorum Patribus cum solâ Sacrâ Scripturâ, ut suprà visum est, sed necessarium fuit cum

Sacrâ Scripturâ conjungere Sacras Traditiones; & consequenter detestari debeant Arium, Sabellium, & Nestorium, qui Sacras Traditiones respuebant; attamen illorum vestigia sequuntur in negando Sacras Traditiones; admittentes solummodo Sacram Scripturam, in quâ solâ ipsi figunt fundamentum Fidei Christianæ: sed sic eis alloquor, quod, scilicet, vel negare debent *Verbum Divinum scriptum*, idest, *Sacram Scripturam*; vel admittere *Verbum Divinum non scriptum*, idest, *Sacras Traditiones*, & probo sic:

Est de Fide Divinâ extare Sacram Scripturam consistentem in novo, & veteri Testamento: ergo est de Fide Divinâ dari Sacras Traditiones: sic probo consequentiam: Licèt Sacra Scriptura asserat, se esse Divinam: hoc tamen constare nequit de certo, quod sit Divina, nisi priùs habeatur motivum efficax credendi de Fide Divinâ, ipsam Sacram Scripturam, quæ hoc affirmat, esse Verbum Dei scriptum, quod errare non potest; sed tale motivum aliundè provenire non potest, nisi ex continuatâ, successivâ, & nunquam interruptâ Ecclesiæ Traditione, quæ testatur hos libros, à Deo inspiratos, & dictatos fuisse: ergo si de Fide Divinâ creditur, quod extet Sacra Scriptura; de Fide Divinâ etiam credi debet, quod dentur Sacræ Traditiones.

Confirmatur authoritate *S. Augustini*, qui *contrà Epist. fund.* ad propositum, sic mirabiliter scripsit: *Et ego Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret authoritas*, ex quibus verbis evidenter infertur, quod non solùm dantur Sacræ Traditiones, sed etiam, quod istæ sunt antiquiores ipsismet Evangeliis; in cujus confirmationem refero, quod scripsit *Tertullianus* contrà Marcionem Hæresiarcam cap. 5. *Si constat id veriùs, quod priùs; id priùs, quod ab initio, quod ab Apostolis: pariter utique constabit*, id esse ab Apostolis traditum, *quod apud Ecclesias Apostolorum, fuerat sancitum*: Et evidentiùs idem Tertull. de cor. mil. cap. 4. sic: TRADITIO *tibi prætenditur* AUCTRIX; *Consuetudo, confirmatrix*; *Fides, observatrix*; & Chrysostomus in hom. 4. Epist. 2. ad Thess., penè nihil dicendo, prædicta omnia mirabiliter confirmavit sic scribendo: *Est* TRADITIO? *Nihil quæras ampliùs*.

Sufficienter probato rationibus ab intrinseco, quod necessariò admitti debent Sacræ Traditiones; talis veritas confirmari debet authoritate Sacræ Scripturæ, & testimonio illorum Sanctorum Pa-

Patrum, qui ab iisdem Hæreticis sunt venerati, ut Orthodoxi.

In principio Act. Apost. sic legitur: *Primùm quidem sermonem feci de omnibus ò Theophile, quæ cæpit Jesus facere, & docere usque in diem, quâ præcipiens Apostolis per Spiritum Sanctum, quos elegit assumptus est, quibus & præbuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis* per dies quadraginta *apparens eis, & LOQUENS de Regno Dei.* Hic Sanctus Lucas evidens dat testimonium de Verbo Divino scripto; & de Verbo Divino non scripto: *de scripto*, dùm implicitè commemorat Evangelium à se scriptum; & explicitè apparitionem Jesu Christi Apostolis per dies quadraginta: *de Verbo Divino non scripto*, dùm dicit, quod in illis apparitionibus Jesus loquebatur cum Apostolis de Regno Dei, nihil addendo, qualia, scilicet, fuerint illa eloquia à Jesu Christo cum Apostolis facta: ergo talia eloquia de Regno Dei, necessariò debuerunt esse in ordine ad Ecclesiam suam Sponsam, & Animarum salutem, pretiosissimo suo Sanguine redemptarum, nisi temerariè velimus dicere, quod Jesus Christus superflua locutus fuerit: ergo multa, quæ ab Evangelistis non fuerunt scripta, sed oretenùs à Jesu Christo Apostolis expressa, nihil aliud esse possunt, quàm illæ Traditiones, quæ ab Apostolis continuâ, & numquam interruptâ successione usquè nunc pervenerunt; in cujus confirmationem *S. Dionysius Areopagita*, qui tempore Apostolorum vivebat, & fuit Discipulus Sancti Pauli in *lib. de Eccles. Hierar. cap.* 1. sic scripsit: *Primi illi Sacerdotalis muneris Duces* (idest Apostoli), *summa illa, & substantialia, partim* scriptis; *partim* non scriptis institutionibus, *nobis tradiderunt.*

In Epist. 2. ad Thess. cap. 2. Apostolus sic scripsit: *Itaque Fratres tenete* TRADITIONES, *quas accepistis sivè per* SERMONEM, *sivè per* EPISTOLAM. Certissimè si error Hæreticorum non esset voluntarius, & plusquam voluntarius ad talem, ac tantam evidentiam, illum detestari deberent: Idem Apostolus fatetur dari *Traditiones*, dum dicit: *tenete Traditiones*: quales Traditiones? Quas ille & in scriptis, & *oretenùs per sermonem* docuit Thessalonicenses. Quid clariùs, & evidentiùs dicere poterat Apostolus ad imprimendum in cordibus nostris, quod præter *Verbum Divinum scriptum*, datur etiam *Verbum Divinum non scriptum*, idest, *Sacras Traditiones.*

Ulteriùs: In fine Epist. 2. S. Jo: Apost., & Evang. sic legitur:

Plura habens vobis scribere nolui per chartam, & atramentum. Spero enim me futurum apud vos, & OS AD OS LOQUI -- In Act. Apost. cap. XI. sic legitur: *Et totum annum conversati sumus ibi* (idest, Antiochiæ), & DOCUERUNT, (idest, Paulus, & Barnabas) *Turbam multam* -- Et ibidem cap. 13. *Videntes autem Turbas, Judæi repleti sunt zelo, & contradicebant his, quæ à* PAULO DICEBANTUR -- Et cap. 14. ibidem sic: *Factum est autem Iconii, ut simul introirent in Sinagogam Judæorum, &* LOQUERENTUR, *ità ut crederent Judæorum, & Græcorum copiosa multitudo* -- Et cap. 19. sic: *Ingressus autem Sinagogam* (idest, Paulus) LOQUEBATUR *per tres menses* DISPUTANS, *&* SUADENS *de Regno* Dei -- Et tandem in cap. 20. sic: *Propter quod vigilate, memoriâ retinentes, quoniam per triennium nocte, ac die non cessavi cum lacrymis,* MONENS *unumquemque vestrum.*

Respondeant nunc Hæretici, & dicant, an quæ Sanctus Joannes locutus est os ad os sint *verbum divinum scriptum*? An quæ oretenùs docuerunt Paulus, & Barnabas sint *verbum divinum scriptum*? An quæ locuti sunt in Sinagogâ Iconii, ita ut copiosa multitudo Judæorum, & Græcorum crederent, sint *verbum divinum scriptum*? An quæ oretenùs dicebantur à Paulo, & à Judæis contradicebantur sint *verbum divinum scriptum*? An quæ Paulus dixit in Sinagogâ, disputans, & suadens de Regno Dei sint *verbum divinum scriptum*? An monita oretenùs data à Paulo majoribus natu Ecclesiæ (convocatis Mileti) die, ac nocte sint *verbum divinum scriptum*? Et si hæc cum veritate asserere nequeunt, nisi velint attritâ fronte, & æneo vultu negare veritatem cognitam; credant puro corde, & ore pleno confiteantur, quod præter *verbum divinum scriptum*, idest, *Sacram Scripturam* datur etiam *verbum divinum* NON *scriptum*, idest, *Sacra Traditio*.

Licèt superfluum, immò totaliter vanum sit, post Sacram Scripturam, ex quâ cum tantâ evidentiâ eruitur, quod præter *verbum divinum scriptum* datur etiam *verbum divinum* NON *scriptum*; opere pretium duxi adducere nonnullos ex illis vetustis primævæ Ecclesiæ Patribus, qui etiam ab ipsismet modernis Hæresiarchis, & Hæreticis sunt venerati, ut verè Orthodoxi, non tamen ad finem probandi, quod dentur Sacræ Traditiones, sed ad magis confundendos Hæreticos.

Sanctus Alexander, qui electus fuit Papa *anno* 121. cum suo decre-

decreto confirmavit *Apostolicam Traditionem* à S. Cypriano in *epist.64*. appellatam *Dominicam Traditionem*, ut in consecratione Calicis &c. — S. Calistus, qui electus fuit Papa *anno* 221. ordinavit, ut juxtà *antiquam Traditionem* servaretur jejunium &c. - S. Leo Papa in *epist.*10. sic: Christus in illis quadraginta diebus loquens de Regno Dei ... Quid enim aliud quadraginta dierum mora gestum est, quàm ut fidei nostræ integritas ab omni caligine mundaretur: Patres Conc. Nicæni secundi tom. 4. art. 7. sic: Si quis *Traditionem Ecclesiæ*, sivè scriptam, sivè *consuetudine valentem*, non servaverit; anathema sit - In Conc. Chartag. celebrato in 4. sæculo: eo quia in Can. 2. confirmata fuit lex Celibatus: Illi Patres hanc reddiderunt rationem, nimirùm: *Ut quod docuerunt Apostoli, & ipsa servavit antiquitas*, nos quoque custodiamus.

Sanctus Epiphanius hæref. 61. Non omnia à Divinâ Scripturâ possunt accipi: quapropter aliqua in *scriptis*, aliqua in *Traditione*, Sancti Apostoli tradiderunt -- Theodorettus in epist. ad Sporadium: Jam diù, & diutissi nè Orthodoxæ Fidei præcones juxtà *Apostolorum Traditionem* Dei Genitricem ore confiteri, & corde credere, nos docuerunt Domini Matrem - S. August. in epist. 118. sic: Illa *non scripta*, *sed tradita* custodimus, quæ quidem toto Orbe terrarum, dantur intelligi: & contrà Donatum de Baptis. lib.4. cap. ultimo sic: Quod universa tenet Ecclesia; nec Conciliis institutum; sed semper retentum est; non nisi *authoritate Apostolicâ traditum* rectissimè creditur - S. Hieron. in epist. 54. sic: Nos unam quadragesimam secundùm *traditionem Apostolorum* custodimus. Hæc Romani Pontifices; Concilia, & Patres eo tempore, idest, intrà prima quinque sæcula, quando etiam juxtà modernos Hæresiarcas, & Hæreticos vigebat vera Religio, & syncerior florebat doctrina; quapropter concludere debeo cum verbis Marciani Imperatoris l. 4. C. de summâ Trinit. *Verè impius, atque sacrilegus est, qui post tot Sacerdotum sententias, opinioni suæ aliquid tractandum relinquit. Extremæ quippe dementiæ est in medio, & perspicuo die commentitium lumen inquirere. Qui enim post veritatem repertam, aliquid ulteriùs discutit; mendacium quærit.*

Hæretici circà Sacras Traditiones pugnant inter se, nam *Szeghedinus in Tab. de Cerem. in genere locorum comm.* sic scripsit *Non est negandum, quod aliquæ fuerint* Traditiones Apostolorum

rum non scriptæ - *Scharpius in script. Resp. 1. ad object. 19.* sic dicit: *Concedimus olim Romanam Ecclesiam pro Illustrissimâ habitam, & à Patribus illi multùm delatum fuisse, quia* Traditionem Apostolicam *multis sæculis conservavit - Calvinus Instit. lib.4. cap.10. sect.20.* sic impressit: *Nec moror, quod alibi idem ipse Augustinus alia quoque* (idest Traditiones) *Apostolis adscribit; nam cum nihil præter conjecturas habeat; non debet ab ipsis in re tantâ, judicium fieri* -- Scharpius cum aliis concedit, quod ideò *Romana Ecclesia* in vetustis sæculis, fuit habita pro Illustrissimâ; illique à Patribus multùm delatum fuisse, quia *Traditiones Apostolicas* multis sæculis conservavit; sed sic est, quod semper successivè, & sinè ullâ interruptione eas usque nunc conservavit, & conservat; immò semper impugnavit, & de præsenti impugnat contrà falsam vetustorum, & modernorum doctrinam: ergo quod in primis sæculis à vetustis Patribus delatum fuit Ecclesiæ Romanæ, eo, quia conservabat Traditiones Apostolicas, illi debetur & nunc; cum semper conservaverit, & de præsenti conservet Traditiones Apostolicas contrà vetustorum, & modernorum Hæreticorum perfidiam -- *Calvinus Instit. lib. 4. cap.* 10. *sect.*20 sic impressit: *Nec moror, quod alibi ipse Augustinus, alia quoque* (idest Traditiones) *Apostolis adscribit; nam, cum nihil* præter conjecturas habeat; *non debet ab ipsis in re tantà, judicium fieri*. Miror, obstupeo, & mente excedo; quod Calvinus postquam usque ad astra in suis scriptis extollerit Divum Augustinum; ipsum nunc usque ad inferos dejciat, dicendo, quod in re tantà (qualis est *Traditio Sacra*, quàm adscripsit Apostolis) nullum aliud fundamentum habuerit, nisi conjecturas? Et quis est, qui hoc legens, non detestetur perfidum Calvinum, eo quia ausus fuerit scribere, quod ille Augustinus, etiam ab Hæreticis veneratus, ut Oraculum cælestis doctrinæ, asserere potuerit, quod Sacræ Traditiones ab Apostolis originem habuerunt in solis conjecturis fundatus? Mentitur mille millies ille perfidus Hæresiarca, dicendo, quod Sacræ Traditiones tàm Divinæ, quàm Apostolicæ, nullum aliud fundamentum habeant præter conjecturas, cum tàm evidenter sint fundatæ in Sacrâ Scripturâ, ut superiùs demonstravi.

Cum ergo Szeghedinus Hæreticus aliquas (licèt non omnes) admittat Traditiones Apostolicas; & Scharpius omnes admittat, sed ad tempus solummodo; Et Calvinus omnes, & interminatè

rejciat;

rejciat; ideò dixi quod Hæretici circà hunc articulum fidei, non tantùm sunt inter se discordes, sed etiam oppositi; & consequenter inter se pugnantes: Et cum Sancta Catholico-Romana Ecclesia semper; ubique in Orbe Terrarum, & unanimi sensu, & consensu crediderit, asseruerit, & docuerit; sicuti & de præsenti ubique, & uniformiter credit, asserit, & docet Sacras Traditiones, tàm Divinas, quàm Apostolicas credendas esse de fide Divinâ; ideò de Hæreticis concludam, dicendo cum D. Augustino in Epist. 128. *Insolentissimæ insaniæ est, disputare, an credendum sit, quod tota per Orbem credit Ecclesia.*

V

VAna observantia, ut species superstitionis, *est augurium boni, vel mali ex consideratione certarum rerum casu occurrentium, & naturaliter incapacium præsagire*: ità in re communiter: ejus species sunt tres; nempè: *Ars notoria; observantia sanitatum; & observantia eventuum*: Ad istas tres species cæteræ sunt revocandæ, sivè fiant cum expresſâ, sivè cum tacitâ Dæmonis invocatione.

Ars notoria fit, quando per quasdam verborum ignotorum precationes; certarum figurarum inspectiones, & alia similia media prorsus inutilia, expectatur scientia infusa quarumdam rerum absque alio labore.

Observantia sanitatum est superstitio, quâ adhibentur media inania, & inutilia ad sanandos morbos Hominum, vel Brutorum.

Observantia eventuum contingit, quando accidentaliter aliquid accidit, vel occurrit, ex quo Homo sibi, vel alteri alicujus boni, vel mali conjecturas facit, indeque suas actiones moderatur.

Vana observantia, & singulæ tres ejus species ex genere suo sunt mortaliter peccaminosæ, eo quod continent expressam, vel saltem tacitam societatem, & pactum cum Dæmone, quod semper est mortaliter peccaminosum, nisi excuset ignorantia invincibilis, aut bona fides, ut ait *Bonac. disp.* 3. *qu.* 5. *p.* 3., & etiam, quando fit solùm ex levitate animi curiositatis causâ, ut ait *Filliuc. disp.* 24. *num.* 161.

Venditio est datio alicujus rei pro certo pretio: quot, & quales sint

sint conditiones pretii; positæ fuerunt sub verbo ly *Emptio*: ibi vide.

Venditoris obligationes sunt quatuor: 1. detegere occultos rei defectus; 2. restituere quidquid accepit ultrà justum pretium, & damna resarcire, si quæ exindè subsecuta sunt; 3. rescindere quamcumque obligationem vi, metu, fraude, dolo, factam; 4. tenetur de evictione: Evictio autem est rei emptæ; vel ex aliquâ aliâ causâ acceptæ per Judicis sententiam Jure anteriori alterius abductio: ità *Azorius in summâ ad tit. C. de evictionibus*.

Fraudes ex parte venditoris duæ esse possunt: 1 tegere occultos defectus rei, quam vult vendere; 2. supponere personam fictam, quæ licitando faciat augere pretium.

Vendi possunt res pluris, quàm valent decem de causis: 1. ratione lucri cessantis; 2. damni emergentis; 3. periculi amittendi pretium, vel recuperandi cum expensis; 4. ob rationabilem affectum ad rem; 5. ob officium mercatoris; 6. ob penuriam mercium illius speciei, quæ venduntur; 7. ob multitudinem emptorum; 8. ob industriam, labores, & pericula in asportando; 9. ob pænam conventionalem; 10. ob donationem spontaneam.

Venditionis contractus dissolvitur duodecim de causis: 1. per errorem circà pretium; 2. circà rem; 3. circà substantiam rei; 4. circà accidentia, quando error dedit causam venditioni; 5. item si fuit error in sexu; 6. in corpore; 7. si vis, vel metus gravis dedit causam venditioni; 8. ratione ætatis; 9. pacti violati; 10. conditiones non adimpletæ; 11. ratione omissionis formæ solemnis, quando hæc requiritur de Jure; 12. quando dolus quôcumque modo dedit causam venditioni.

Vitium in re venditâ triplex esse potest; nempè: in substantiâ; in quantitate; & in qualitate: Item vitium vel est manifestum, vel est occultum: si est manifestum tàm venditori, quàm emptori; res vendi potest tanti, quanti valet cum suo vitio: si utrique parti est occultum; contractus est validus in foro interno, sed in externo datur actio judicialis: si eôdem modo, sed venditor protestatur, se nolle teneri in casu, quo in re sit aliquod vitium occultum; contractus est validus in utrôque foro: Si est manifestum venditori, & occultum emptori, sed aliàs vitium est tale, quod solâ diligentiâ, quæ ab omnibus communiter adhiberi solet, detegi poterat; & emptor, nullam adhibuit diligentiam; contractus est validus in utrôque foro, quia in tali casu emptor, sibi ipsi imputare

putare debet: si adhibuit diligentiam, & vitium detegere non potuit, & hoc constat venditori; hic tenetur manifestare vitium, & si non manifestat, contractus est nullus, si emptor empturus non erat cum tali vitio; & si erat empturus, sed solùm tanti, quanti valet cum suo vitio; venditor tenetur restituere quantum pluris accepit, & etiam resarcire damna, si quae exindè emptori subsecuta sunt: idem dic. si venditor dicit emptori, quod sub suâ fide emat, protestando rem carere omni vitio (si aliàs de facto habet aliquod vitium, licèt ipsi venditori occultum); & hoc licèt emptor nullam fecerit diligentiam.

Quamvis pretium illarum rerum, quae solùm spectant ad ornatum, & delectationem, dicatur esse in arbitrio ementium, & vendentium; hoc tamen intelligendum est *citrà fraudem*, idest, quod dari debeat aequalis cognitio valoris rei ex utrâque parte; undè si v. g. venditor putaret adamantem esse brillum, & emptor cognoscens, quod est adamas, illud emeret pretio brilli; teneretur ex justitiâ vel restituere adamantem, vel solvere tantum, quantum à peritis aestimaretur saltem infimo pretio: idem proportionaliter dic. est de quâcumque aliâ re: Si utraque pars nullam habet cognitionem valoris rei; contractus est validus, quia in tali casu uterque se exposuit periculo: ità communiter DD.

Officia saecularia, quae nullam jurisdictionem annexam habent, sed solùm nudum ministerium; puta, *Scribae*; *Tabellionis*, & hujusmodi; licitè vendi posse, nullum est dubium: An etiam licita sit venditio *electionis* ad *Officium*, vel ad *Legatum*? Resp. cum distinctione, & primò dico, quod quando ab aliquo distribuenda est pecunia, vel quid aequivalens; non potest quis quidpiam accipere propter electionem unius potiùs, quàm alterius, & si accipit peccat contrà justitiam, & consequenter tenetur ad restitutionem: ità cum pluribus aliis *De Lugo tom. 2. disp. 44. sect. 5. dub. 56.*; & ratio est, quia si aliquid acciperet, non daret totam summam distribuendam, ut fuit intentio Testatoris: dico secundò, quod quando distribuendum est *Officium*; non potest quis *licitè* unum potiùs, quàm alterum eligere, eo, quia ab illo recepit pecuniam, licèt aliàs si recipit non teneatur posteà ad restitutionem: ità *De Lugo tom. 2. de Justit. disp. 34. sect. 3. num. 37.*, Lessius *lib. 2. cap. 14. disp. 9. num. 24.*, & alii. Hoc tamen intelligendum est, dummodo Personam idoneam eligat.

Vendere, & emere in die festo praecepti, est licitum in quatuor

casibus: 1. tempore Nundinarum, ubi est consuetudo legitimè præscripta; 2. quando venduntur comestibilia, & alia necessaria ad sustentationem vitæ, & ad sanitatem corporis; 3. ratione parvitatis materiæ, vel temporis; 4. quando venduntur bona pauperis sub hastâ.

Vendere sub hastâ est licitum servatis tribus conditionibus: 1. quod illa pretii minoratio, non sit ultrà dimidium; 2. quod præcones vendant in loco publico; 3. quod vendant horâ solitâ.

Omnia, quæ pertinent ad hunc tractatum de venditione, & etiam de emptione sunt juxtà communiorem, & probabiliorem DD. sententiam.

Veritas *est adæquatio rei ad intellectum*.

Vir circà Uxorem peccat mortaliter in sex casibus: 1. quando sinè justâ causâ illam retrahit ab impletione illorum præceptorum, quæ obligant sub mortali; 2. quando illi permittit peccare mortaliter, & non corrigit, cum commodè possit, & debeat; 3. quando sinè legitimâ causâ multo tempore non cohabitat secum; 4 quando graviter illam percutit; 5. quando illam afficit verbis injuriosis animo injuriandi, & non corrigendi; 6. quando in illius præjudicium dissipat, vel non laborat (si laborare potest), & aliàs ipsius labor est necessarius ad ejus sustentationem.

Virginitas *est in carne corruptibili meditatio perpetuæ incorruptionis*: Virginitas duo importat; nempè: *integritatem corporis*, adeò quod numquam in perpetuum consentiatur in carnis corruptionem; & *propositum* observandi *in perpetuum* talem corporis integritatem: De Virginitate quid dicat *Trid.*, vide sub verbo ly *Castitas*.

Virtus *est habitus animæ bonus, bonum faciens habentem*: ità communiter.

Voluntarium propriè sumptum, *est illud, quod procedit à voluntate ex præviâ cognitione intellectivâ*: ità in re communiter.

Voluntarium duplex est; nempè: *in se*, & *in suâ causâ*: Voluntarium *in se* etiam duplex est; nempè: *absolutum*, & *conditionatum*: Voluntarium *in suâ causâ* itidem duplex est; nempè: causa, ex quâ *ut plurimum* sequitur effectus, ut mors ex potatione veneni, & ebrietas ex nimiâ vini potatione &c. & causa, ex quâ *raro* sequitur effectus, ut mors aliquorum adstantium curiositatis causa ad videndum ictum bombardæ, quæ crepuit.

Ad hoc ut effectus ex *commissione* in suâ causa volitus, sit pec-

caminosus, duo requiruntur: 1. advertentia actualis agentis ad periculum peccandi; 2. quod agens habeat perfectam cognitionem peccati, quia ignorantia, si est invincibilis, excusat à peccato: Addo tamen, quod quando actio cæteroquin est licita, & aliàs agenti est necessaria, vel saltem utilis; & effectus malus non intenditur, & etiam secluso periculo interioris consensus; ex hypotesi, quod talis malus effectus, etiam prævisus sequatur, non est tamen peccaminosus; & ratio est, quia effectus subsecutus præter intentionem agentis; imputari non potest illi, qui Jus suum prosequitur: ità communiter DD.

Ad hoc posteà, ut effectus in sua causâ volitus ex *aliquâ omissione* sit peccaminosus: juxtà *D. Th.* 1. 2. *q.* 6. *a.* 3. tres conditiones concurrere debeant: 1. potentia pro agendo; 2. culpa, vel negligentia in omissione agendi; 3. justitia, vel alia vera virtus pro debito agendi.

Istud peccatum *in causâ* sivè per *commissionem*, sivè per *omissionem*, tunc committitur, quando ponitur causa, & non quando sequitur effectus, dummodo tamen effectus impediri non possit, ut est communis DD. Limitatur tamen hæc doctrina in ordine ad *pænas*, vel *inhabilitates* appositas à *Jur. Can.*, vel *Civ.* contrà perpetrantes certa crimina, nam istæ non incurruntur, nisi *secuto effectu*; & ratio est, quia leges pænales sunt *strictè* interpretandæ, & simul etiam intelligi debent verba: *Secuto effectu*, nisi tamen in ipsâ lege aliud exprimatur, sicuti de facto exprimitur circà *crimina læsæ Majestatis*, ut constat ex *l. Quisquis C. ad l. Jul. Majestatis*.

Quæritur, an *violentia*; *metus*; *concupiscentia*; *ignorantia* causare possint *involuntarium*? Ad primum, idest, de *violentiâ*: Resp. *affirmativè*, cujus ratio est, quia cum violentia ex parte patientis excuset à quâcumque culpâ, secluso tamen interiori consensu, sic etiam causat *involuntarium* etiam *simpliciter*: Ad secundum, idest, de *metu*: Resp. *negativè*, cujus ratio est, quia metus, licèt gravis, & cadens in constantem Virum, causare non potest, nisi *involuntarium secundum quid*; sed quod est involuntarium secundum quid, est *voluntarium simpliciter*, ut communiter docent Theologi, & Jurisperiti cum *D. Thom.* 1. 2. *qu.* 6. *art.* 6. *ergo* &c. Ad tertium, idest, de *concupiscentiâ*: Resp. *negativè*, nisi tamen sit adeò vehemens, ut amentem faciat agentem: Ad quartum, idest, de *ignorantiâ*: Resp. *affirmativè*, si est *invinci-*

vincibilis; & *negativè* de quâcumque aliâ.

Votum *est deliberata promissio, Deo facta ex voluntatis proposito*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *solemne*, & *simplex*, & utrumque dividitur in sex species; nempè: in *personale*; *reale*; *mixtum*; *pænale*; *conditionale*; & *absolutum*.

Votum, ut sit validum sex conditiones habere debet, quarum unâ licèt solâ, deficiente, est invalidum: 1. quod vovens habeat usum rationis; 2. quod talis usus rationis sit in actu exercito; 3. quod etiam sufficiat ad peccatum mortale, idest, quod vovens perfectè noscat id, ad quod se obligat per votum; 4. quod voveat spontè, & non coactè; puta, ex metu gravi, cadente in constantem Virum; 5. quod habeat intentionem saltem virtualem se obligandi per votum; 6. quod habeat propositum saltem virtuale, exequendi id, ad quod se obligat per votum.

Materia voti quatuor conditiones requirit: 1. quod sit possibilis respectu voventis; 2. quod non sit vana; 3. quod sit bona; 4. quod non sit meliori contraria.

Item materia voti alia est, quæ est præcepta; puta, votum non comedendi carnes in Sabbato; & alia est, quæ non est præcepta; puta, votum jejunandi in Sabbato: transgressio primi duo peccata mortalia importat: unum contrà votum, & alterum contrà præceptum Ecclesiasticum.

Conditio voti non debet esse de re præteritâ, vel præsenti, aliter votum non esset conditionatum, sed absolutum; neque debet esse de futuro necessario, sed de futuro contingenti v. g. si potero; si licitum erit; nisi Superior auferat obligationem, & hujusmodi.

Votum *pænale* (quod est illud, quod emittitur sub conditione alicujus pænæ subeundæ, si non servatur, v. g. jejunandi in Sabbato, si ommittetur recitatio Officii parvi B.V.M.) caret culpâ in transgressione: 1. propter infirmitatem; 2. propter inadvertentiam actualem; 3. propter oblivionem inculpabilem: Hoc autem verum est non solùm si oblivio, aut inadvertentia fuit de pænâ, sed etiam si fuit de conditione; 4. quotiescumque conditio cessat eo, quia est inepta, vel indifferens, aut impossibilis: Cessat etiam obligatio pænæ, quando pæna est accessoria conditioni, quod etiam verificatur in voto duplicis pænæ v.g. voveo non ludere ad aleas, & si lusero voveo tantam eleemosynam pauperibus errogandam: adv. tamen, quod quando transgressio voti est sub pænâ moderatâ; & aliàs vovens non se obligavit voto pro certo tempore determinato;

minato; inadvertentia, & oblivio non excusant à tali pœnâ subeundâ.

Obligatio voti pendet ex quantitate materiæ; & ex qualitate intentionis: quâpropter si votum est de materiâ levi; transgressio non potest cadere sub mortali, nisi ratione alicujus circumstantiæ aggravantis in infinitum, aut alicujus finis magni; undè si quis emitteret votum non transeundi per aliquem vicum; puta, de *Profumieri*, ne haberet delectationem in suavitate odorum: transgressio non caderet nisi sub veniali, eo quia materia talis voti, est levis: si posteà finis esset magnus; puta, ad evitandum periculum peccati mortalis, tunc transgressio ratione talis finis caderet sub mortali.

Si posteà materia est gravis, sed intentio voventis, est solùm se obligandi sub veniali; transgressio non cadit nisi sub veniali, licèt materia sit gravis.

Transgressio voti ex genere suo est sacrilegium, & mortale, nisi excusent supradicta: ejus tamen obligatio cessat in sex casibus, 1. per dispensationem; 2. per commutationem; 3. per irritationem; 4. per interpretationem ex epichejâ; 5. ex rationabili causâ; 6. per cessationem causæ finalis, pro quâ emissum fuit votum: quando scilicet res non permanet in eodem statu, sed est notabiliter immutata.

Alieno voto, nemo tenetur, nisi post alterius ratificationem: quâpropter si v. g. Parentes voverunt filium Religioni, non tenentur ad votum, nisi postquam filius ratum habuerit tale votum: tenentur tamen Parentes talem filium verè, & non fictè persuadere ad Religionem.

Votum emissum ex metu gravi, cadente in constantem Virum, est nullum: est tamen validum, si metus solummodo fuit occasio repræsentans Homini periculum, pro quo evitando, emisit votum.

Qui non adimplevit votum suum eo tempore, pro quo vovit; non tenetur amplius ad illud, nisi in casu, quo tempus non sit principale motivum voti, sed potiùs quædam conditio, quia tunc tenetur etiam transacto tempore, pro quo vovit: sit exemplum: Titius duo vota emisit; unum errogandi in eleemosynam pauperibus in quâlibet sextâ feriâ quinque florenos in memoriam quinque plagarum D. N. J. C., & alterum jejunandi in Sabbatis in honorem SS. Dei Genetricis semper Virginis Mariæ: Si Titius in aliquo Sabbato non jejunavit; non tenetur ampliùs ad illud votum,

vincibilis; & *negativè* de quâcumque aliâ.

Votum *est deliberata promissio, Deo facta ex voluntatis proposito*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *solemne*, & *simplex*, & utrumque dividitur in sex species; nempè: in *personale*; *reale*; *mixtum*; *pænale*; *conditionale*; & *absolutum*.

Votum, ut sit validum sex conditiones habere debet, quarum unâ licèt solâ, deficiente, est invalidum: 1. quod vovens habeat usum rationis; 2. quod talis usus rationis sit in actu exercito; 3. quod etiam sufficiat ad peccatum mortale, idest, quod vovens perfectè noscat id, ad quod se obligat per votum; 4. quod voveat spontè, & non coactè; puta, ex metu gravi, cadente in constantem Virum; 5. quod habeat intentionem saltem virtualem se obligandi per votum; 6. quod habeat propositum saltem virtuale, exequendi id, ad quod se obligat per votum.

Materia voti quatuor conditiones requirit: 1. quod sit possibilis respectu voventis; 2. quod non sit vana; 3. quod sit bona; 4. quod non sit meliori contraria.

Item materia voti alia est, quæ est præcepta; puta, votum non comedendi carnes in Sabbato; & alia est, quæ non est præcepta; puta, votum jejunandi in Sabbato: transgressio primi duo peccata mortalia importat: unum contrà votum, & alterum contrà præceptum Ecclesiasticum.

Conditio voti non debet esse de re præteritâ, vel præsenti, aliter votum non esset conditionatum, sed absolutum; neque debet esse de futuro necessario, sed de futuro contingenti v.g. si potero; si licitum erit; nisi Superior auferat obligationem, & hujusmodi.

Votum *pænale* (quod est illud, quod emittitur sub conditione alicujus pænæ subeundæ, si non servatur, v.g. jejunandi in Sabbato, si ommittetur recitatio Officii parvi B.V.M.) caret culpâ in transgressione: 1. propter infirmitatem; 2. propter inadvertentiam actualem; 3. propter oblivionem inculpabilem: Hoc autem verum est non solùm si oblivio, aut inadvertentia fuit de pænâ, sed etiam si fuit de conditione; 4. quotiescumque conditio cessat eo, quia est inepta, vel indifferens, aut impossibilis: Cessat etiam obligatio pænæ, quando pæna est accessoria conditioni, quod etiam verificatur in voto duplicis pænæ v.g. voveo non ludere ad aleas, & si lusero voveo tantam eleemosynam pauperibus errogandam: adv. tamen, quod quando transgressio voti est sub pænâ moderatâ; & aliàs vovens non se obligavit voto pro certo tempore determinato;

minato; inadvertentia, & oblivio non excusant à tali pœnâ subeundâ.

Obligatio voti pendet ex quantitate materiæ; & ex qualitate intentionis: quâpropter si votum est de materiâ levi; transgressio non potest cadere sub mortali, nisi ratione alicujus circumstantiæ aggravantis in infinitum, aut alicujus finis magni; undè si quis emitteret votum non transeundi per aliquem vicum; puta, de *Profumieri*, ne haberet delectationem in suavitate odorum: transgressio non caderet nisi sub veniali, eo quia materia talis voti, est levis: si posteà finis esset magnus; puta, ad evitandum periculum peccati mortalis, tunc transgressio ratione talis finis caderet sub mortali.

Si posteà materia est gravis, sed intentio voventis, est solùm se obligandi sub veniali; transgressio non cadit nisi sub veniali, licèt materia sit gravis.

Transgressio voti ex genere suo est sacrilegium, & mortale, nisi excusent supradicta: ejus tamen obligatio cessat in sex casibus, 1. per dispensationem; 2. per commutationem; 3. per irritationem; 4. per interpretationem ex epichejâ; 5. ex rationabili causâ; 6. per cessationem causæ finalis, pro quâ emissum fuit votum: quando scilicet res non permanet in eodem statu, sed est notabiliter immutata.

Alieno voto, nemo tenetur, nisi post alterius ratificationem: quâpropter si v. g. Parentes voverunt filium Religioni, non tenentur ad votum, nisi postquam filius ratum habuerit tale votum: tenentur tamen Parentes talem filium verè, & non fictè persuadere ad Religionem.

Votum emissum ex metu gravi, cadente in constantem Virum, est nullum: est tamen validum, si metus solummodo fuit occasio repræsentans Homini periculum, pro quo evitando, emisit votum.

Qui non adimplevit votum suum eo tempore, pro quo vovit; non tenetur ampliùs ad illud, nisi in casu, quo tempus non sit principale motivum voti, sed potiùs quædam conditio, quia tunc tenetur etiam transacto tempore, pro quo vovit: sit exemplum: Titius duo vota emisit; unum erogandi in eleemosynam pauperibus in quâlibet sextâ feriâ quinque florenos in memoriam quinque plagarum D. N. J. C., & alterum jejunandi in Sabbatis in honorem SS. Dei Genetricis semper Virginis Mariæ: Si Titius in aliquo Sabbato non jejunavit; non tenetur ampliùs ad illud votum,

vincibilis; & *negativè* de quâcumque aliâ.

Votum *est deliberata promissio, Deo facta ex voluntatis proposito*: ità in re communiter: duplex est; nempè: *solemne*, & *simplex*, & utrumque dividitur in sex species; nempè: in *personale*; *reale*; *mixtum*; *pænale*; *conditionale*; & *absolutum*.

Votum, ut sit validum sex conditiones habere debet, quarum unâ licèt solâ, deficiente, est invalidum: 1. quod vovens habeat usum rationis; 2. quod talis usus rationis sit in actu exercito; 3. quod etiam sufficiat ad peccatum mortale, idest, quod vovens perfectè noscat id, ad quod se obligat per votum; 4. quod voveat spontè, & non coactè; puta, ex metu gravi, cadente in constantem Virum; 5. quod habeat intentionem saltem virtualem se obligandi per votum; 6. quod habeat propositum saltem virtuale, exequendi id, ad quod se obligat per votum.

Materia voti quatuor conditiones requirit: 1. quod sit possibilis respectu voventis; 2. quod non sit vana; 3. quod sit bona; 4. quod non sit meliori contraria.

Item materia voti alia est, quæ est præcepta; puta, votum non comedendi carnes in Sabbato; & alia est, quæ non est præcepta; puta, votum jejunandi in Sabbato: transgressio primi duo peccata mortalia importat: unum contrà votum, & alterum contrà præceptum Ecclesiasticum.

Conditio voti non debet esse de re præteritâ, vel præsenti, aliter votum non esset conditionatum, sed absolutum; neque debet esse de futuro necessario, sed de futuro contingenti v. g. si potero; si licitum erit; nisi Superior auferat obligationem, & hujusmodi.

Votum *pænale* (quod est illud, quod emittitur sub conditione alicujus pænæ subeundæ, si non servatur, v. g. jejunandi in Sabbato, si ommittetur recitatio Officii parvi B. V. M.) caret culpâ in transgressione: 1. propter infirmitatem; 2. propter inadvertentiam actualem; 3. propter oblivionem inculpabilem: Hoc autem verum est non solùm si oblivio, aut inadvertentia fuit de pænâ, sed etiam si fuit de conditione; 4. quotiescumque conditio cessat eo, quia est inepta, vel indifferens, aut impossibilis: Cessat etiam obligatio pænæ, quando pæna est accessoria conditioni, quod etiam verificatur in voto duplicis pænæ v. g. voveo non ludere ad aleas, & si lusero voveo tantam eleemosynam pauperibus errogandam: adv. tamen, quod quando transgressio voti est sub pænâ moderatâ; & aliàs vovens non se obligavit voto pro certo tempore determinato;

minato; inadvertentia, & oblivio non excusant à tali pœnâ subeundâ.

Obligatio voti pendet ex quantitate materiæ; & ex qualitate intentionis: quâpropter si votum est de materiâ levi; transgressio non potest cadere sub mortali, nisi ratione alicujus circumstantiæ aggravantis in infinitum, aut alicujus finis magni; undè si quis emitteret votum non transeundi per aliquem vicum; puta, de *Profumieri*, ne haberet delectationem in suavitate odorum: transgressio non caderet nisi sub veniali, eo quia materia talis voti, est levis: si posteà finis esset magnus; puta, ad evitandum periculum peccati mortalis, tunc transgressio ratione talis finis caderet sub mortali.

Si posteà materia est gravis, sed intentio voventis, est solùm se obligandi sub veniali; transgressio non cadit nisi sub veniali, licèt materia sit gravis.

Transgressio voti ex genere suo est sacrilegium, & mortale, nisi excusent supradicta: ejus tamen obligatio cessat in sex casibus, 1. per dispensationem; 2. per commutationem; 3. per irritationem; 4. per interpretationem ex epichejâ; 5. ex rationabili causâ; 6. per cessationem causæ finalis, pro quâ emissum fuit votum: quando scilicet res non permanet in eodem statu, sed est notabiliter immutata.

Alieno voto, nemo tenetur, nisi post alterius ratificationem: quâpropter si v. g. Parentes voverunt filium Religioni, non tenentur ad votum, nisi postquam filius ratum habuerit tale votum: tenentur tamen Parentes talem filium verè, & non fictè persuadere ad Religionem.

Votum emissum ex metu gravi, cadente in constantem Virum, est nullum: est tamen validum, si metus solummodo fuit occasio repræsentans Homini periculum, pro quo evitando, emisit votum.

Qui non adimplevit votum suum eo tempore, pro quo vovit; non tenetur ampliùs ad illud, nisi in casu, quo tempus non sit principale motivum voti, sed potiùs quædam conditio, quia tunc tenetur etiam transacto tempore, pro quo vovit: sit exemplum: Titius duo vota emisit; unum errogandi in eleemosynam pauperibus in quâlibet sextâ feriâ quinque florenos in memoriam quinque plagarum D. N. J. C., & alterum jejunandi in Sabbatis in honorem SS. Dei Genetricis semper Virginis Mariæ: Si Titius in aliquo Sabbato non jejunavit; non tenetur ampliùs ad illud votum,

tum, ideſt, non tenetur remittere jejunium in aliâ die jejunando, & ratio eſt, quia cum pertranſierit tempus, pro quo vovit, ideſt, Sabbatum SS. Virgini dicatum, non tenetur ampliùs ad votum, eo quia tempus fuit principale motivum voti: E contrà ſi in aliquâ ſextâ feriâ non errogavit in eleemoſynam pauperibus eos quinque florenos; non ideò eximitur ab obligatione ſervandi ſuum votum etiam illâ die jam præteritâ; & ratio eſt, quia motivum magis principale voti, fuit ſublevatio pauperum, quæ fieri poteſt in quâcumque die; & hoc motivum magis principale prævalet minùs principali, ideſt, tempori ob gloriam, & honorem quinque plagarum D. N. J. C.

Irritatio voti *eſt annullatio voti*, quæ dupliciter contingere poteſt: 1. ex parte *materiæ*, quando, ſcilicet, materia voti pendet ab alterius poteſtate; & in hoc caſu non irritatur votum, ſed ſolùm impeditur executio donec &c. 2. ex parte *perſonæ* voventis, quando, ſcilicet, ejus voluntas eſt alteri ſubordinata, & tunc irritatur votum.

Commutatio voti *eſt mutatio materiæ voti in aliam materiam*; quæ ſi ſit melior, poteſt ipſemet vovens: ſi in inferiorem, vel etiam æqualem; ſolus Superior, vel Confeſſarius.

Diſpenſatio voti, *eſt relaxatio obligationis voti*, quæ ſi fiat ſinè juſtâ causâ: qui diſpenſat, peccat mortaliter, ſicuti etiam diſpenſatus; & juxtà plurium DD. opinionem, diſpenſatus non eſt tutus in conſcientiâ, licèt aliàs oppoſita opinio, non ſit improbabilis.

Cauſa diſpenſationis voti ex quinque cognoſci poteſt: 1. ex indiſcreto modo vovendi; 2. ex conditione perſonæ; 3. ex parte materiæ; 4. ex comparatione perſonæ ad talem materiam; 5. ex neceſſitate extrinſecâ, ſi prudens Superior, aut Confeſſarius ità arbitretur.

Quando votum factum non committendi aliquod peccatum, eſt frænum removens à peccato, non debet commutari; ſed ſi eſt occaſio aggravandi, vel multiplicandi peccata; tunc debet commutari in aliam materiam pænalem, quæ ſit frænum removens à peccato.

Vota ſolemnia Religionis emiſſa antè ſextum decimum ætatis annum completum, ſunt invalida.

Poteſtas diſpenſandi ſuper votis: *Jure Divino* reſidet tantummodo in Papâ reſpectu omnium Baptizatorum, juxtà illud Salvatoris

toris in *Matth. cap.* 18. *Tibi dabo Claves Regni Cœlorum* : In aliis; solùm *Jure concesso*.

Episcopi Jure ordinario, dispensare possunt in quatuor votis: 1. in voto castitatis ad certum tempus; 2. in voto castitatis non integræ; 3. in voto conditionato non solùm antè conditionem adimpletam, sed etiam post, ut cum aliis probat *Diana part.* 3. *tract.* 5. *resp.* 25.; 4. in voto pænali tàm antè, quàm post peccatum, ut probat *Sanchez lib.* 8. *de Matrimon. disp.* 10. *num.* 7. *& seqq.*

Licèt olim Confessarii Ordinum Mendicantium virtute privilegiorum, ipsis à Summis Pontificibus concessorum, possent dispensare in illis votis simplicibus, quæ jure ordinario dispensare possunt Episcopi: nunc per *Constitutionem Clem. XII.*, quæ incipit: *Romanus Pontifex ann.* 1732. *die tertio Calendas Aprilis*, talia privilegia sunt revocata, sicuti etiam illa relaxandi quæcumque juramenta, licèt sint sinè ullo alieno damno, vel præjudicio; & etiam celebrandi Missam extrà tempus ab Ecclesiâ determinatum.

Usucapio *est acquisitio dominii rerum mobilium per continuatam possessionem temporis, à lege definiti*: Ut licitè fieri possit; requiruntur illæ quinque conditiones, quæ sunt positæ sub verbo ly *Præscriptio*.

Usura *est lucrum rei, pecuniâ æstimabilis, ratione mutui propriè, principaliter, & immediatè proveniens* : ità in re communiter.

Ad constituendam usuram quatuor essentialiter concurrere debent: 1. mutuum formale, vel virtuale; 2. lucrum mutuantis ultrà sortem; 3. quod tale lucrum, sit rei pretio æstimabilis; 4. quod tale lucrum proveniat propriè, & principaliter ex mutuo, & non aliundè: *Lucrum* posteà non dicitur, *nisi deductis expensis*, & est illud, quod quis habet, vel acquirit, quod aliàs suum non erat.

Usura triplex est; nempè: *Mentalis*; *Exterior explicita*; *&* *exterior implicita*, idest, *mentalis*; *realis*; & *palliata*.

Ad constituendam usuram mentalem : duo requiruntur; nempè: mutuum formale, vel virtuale; & lucrum propriè, & principaliter ex mutuo intentum.

Ad constituendam usuram realem: tria requiruntur; nempè: prædicta duo, & pactum.

Usura

V

Usura exterior implicita dupliciter palliari potest: 1. ratione *mutui*, occultando verum mutuum sub titulo alteriùs contractus, qui appareat; non esse mutuum; 2. ratione pacti, quando, scilicet, pactum non est explicitum, sed solummodo implicitum; puta, consuetudine, signa, nutu, vel aliâ viâ.

Usura non solùm est prohibita Jure humano Canonico, & Civ., sed etiam Jure Divino, & naturali, ut est uniformis DD. Catholicorum consensus.

Tres sunt pœnæ contrà Usurarios statutæ: 1. Usurarius notorius, est ipso Jure infamis, ut clarè constat ex *cap. Infamis* 3. *q.*2. secundo: Non est admittendus ad Sacram Communionem; ejus oblationes non sunt recipiendæ; & remanet privus Ecclesiasticâ sepulturâ; 3. ejus Testamentum, & quævis ultima voluntas, est ipso Jure irrita, & nulla, nisi antè mortem restituerit, quæ per usuras acquisivit, vel saltem de eorumdem restitutione, idoneam cautionem dederit, prout habetur ex *cap. In omnibus de Usuris juncto cap.* 2. *eodem in* 6.; & ex *D. Th.*2. 2. *q.*86. *a.*2. *de lucro usurario*; & ex Lessio *l.* 2. *cap.* 20. *dubit.* 12., *& seqq.*, & ex Layman, & aliis communiter.

In novem cásibus aliquid in mutuo accipi potest ultrà sortem, sinè usurâ: 1. ratione lucri cessantis; 2. damni emergentis; 3. periculi amittendi sortem, vel recuperandi cum expensis; 4. oneris; 5. pœnæ conventionalis; 6. moræ; 7. interesse; 8. gratitudinis; 9. donationis, servatis tamen conditionibus communiter à DD. approbatis, & sunt sequentes.

1 Ratione *lucri cessantis*, servatis quatuor conditionibus: 1. quod mutuatio reverà sit causa cessationis lucri, quod aliàs habeatur in spe certâ, vel saltem probabili; 2. quod non exigatur totum lucrum, quod speratur, sed solùm deductis expensis, laboribus, & periculis pretio æstimabilibus; 3. quod tale lucrum non exigatur statim post mutuationem, sed solùm post conveniens temporis intervallum; aliter non præsumeretur mutuata tota pecunia; 4. quod mutuator moneat mutuatarium de lucro, quod accipit, quod, scilicet, sit ratione lucri cessantis.

Illud autem dicitur *lucrum cessans*, quando mutuator non recipit lucrum, seù fructus ex suâ pecuniâ, eo quod illam mutuavit, ut accidere posset, si quis haberet pecuniam, jam in negotiatione expositam, vel paratam pro negotiatione faciendâ; vel pro emendo aliquo prædio, quod annuatim reddat fructus; sed quia illam mu-

tuavit,

tuavit, neque negotiari potuit, neque prædium emere, & consequenter neque ex negotiatione lucrum habere potuit, neque fructus percipere ex prædio, quos certò, vel saltem probabiliter ex mutuatâ suâ pecuniâ habere sperabat.

2 Ratione *damni emergentis*, servatis quatuor conditionibus: 1. quod damnum deducatur in pactum tempore contractus; 2. quod non deducatur in pactum quidquam aliud præter damnum, aliter non esset ratione damni, sed ratione mutui, & consequenter esset usura; 3. quod damnum sequatur ratione mutui, & non aliundè; 4. quod mutuator, non cogat mutuatarium pacisci potiùs de *periculo damni*, quàm de *damno*, sed illum relinquat in suâ libertate: & si paciscitur de *damno*; solvet si damnum sequetur; & si non sequetur, non solvet: si posteà paciscitur de *periculo damni*; solvet, licèt damnum non sequatur, dummodo tamen duo simul concurrant: 1. quod habeatur ratio qualitatis periculi, & ejusdem probabilitas; 2. quod mutuator non plùs exigat ratione periculi, nisi quantum ipse alteri daret, ut se redimeret de tali periculo.

Illud autem dicitur *damnum emergens*, quando mutuator patitur in re suâ ob factam mutuationem: quâpropter pro necessariâ reparatione sui damni, cogitur, vel accipere pecuniam ad usuram, vel aliquid vendere minori pretio, quam sit justum; vel corruit illi domus, quæ non corruisset, si habuisset suam pecuniam, quam mutuavit, cum quâ suam domum reparare potuisset, ne corrueret, & hujusmodi.

3 Ratione *periculi amittendi sortem, vel illam recuperandi cum expensis*: dummodo prædicta duo concurrant.

4 Ratione *oneris*, dummodo tamen lucrum sit proportionatum oneri; puta, pro labore in numerando, ponderando, mensurando, trasportando, & hujusmodi: & quando mutuator se obligat civiliter ad mutuandum toties, quoties mutuatarius indiguerit, cum talis obligatio sit pretio æstimabilis, dummodo tamen adsit sincera intentio, idest, quod tale pactum non sit factum ad palliandam usuram.

5 Ratione *pænæ conventionalis*, servatis quinque conditionibus: 1. quod pæna non sit apposita ad palliandam usuram; 2. quod mutuator non sciat impotentiam mutuatarii ad solvendum eo tempore, pro quo imposita est pæna; 3. quod mora sit culpabilis; 4. quod sit notabilis; 5. quod pæna sit moderata ad mensuram culpæ.

6 Ratione *moræ*, si tamen post moram, quæ debet esse culpabi-

lis(& quod aliàs non fuerit factum aliquod pactum in contrarium) mutuator passus est aliquod damnum, quod mutuatarius in tali casu resarcire tenetur.

Adv. est, quod si mutuator, vult post moram (ad reparandum damnum, quod illi imminet) accipere pecuniam ad usuram; vel aliquid vendere minori pretio, quàm valeat; tenetur priùs monere mutuatarium de necessitate, quam habet vendendi, vel accipiendi pecuniam ad usuram, quod etiam facere omninò illicitum est, nisi ob veras necessitates, idest, propter usus necessarios, vel utiles, non verò propter voluptuarios: & etiam solummodo ab illis, qui sunt parati dare ad usuram.

7 Ratione *interesse*, quod duplex est; nempè: *lucri cessantis*, & *damni emergentis*: in tribus casibus: 1. ratione pacti ab initio initi (servatis tamen conditionibus suprà positis in casibus lucri cessantis, & damni emergentis); 2. ratione moræ, eo modo tamen, quo dixi in §. 6.; 3. quando mutuator mutuàvit per vim, vel metum gravem, cadentem in constantem Virum.

8 Ratione *gratitudinis*, servatis tribus conditionibus: 1. quod nullum sit factum pactum, neque explicitum, neque implicitum, de dando, vel recipiendo; 2. quod mutuator non mutuet propter spem recipiendi aliquid ab eo, cui mutuat, ità quod si talem spem non haberet, non mutuaret juxtà illud Salvatoris in *Luc. cap. 6. Mutuum date, nihil indè sperantes*; 3. quod mutuatarius det *spontè*, *gratis*, & *liberè*, & non tamquam debitum ex motivo *gratitudinis*, & multò minùs *justitiæ*; & mutuator eôdem modo recipiat: idem omninò dic. est de *dono*, idest, ratione *donationis*.

Ad restitutionem usurarum tenentur: 1. usurarii; 2. hæredes; 3. Judices, qui damnant, vel justitiam ministrare nolunt in Judicio repetentibus usuras; 4. Advocati, omnesque alii, qui scienter defendunt usurarios circà usuras; 5. Notarii scienter simulantes, & palliantes usuras in Instrumentis; 6. Testes scienter fidem adhibentes contractibus usurariis; 7. Proxenetæ, Mediatores, Cursores, & hujusmodi *efficienter consulentes*, quàndo tamen ad hoc concurrunt, ut usurarii *usuras exigant*: prædicti omnes tenentur ipsi restituere in solidum, si usurarius non restituit: ità communiter.

Alex. VII. Propos. dam. 42. in ordine: Licitum est mutuanti aliquid exigere ultrà sortem, si se obligat ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

V.

Innoc. XI. Propos. damn. 41. *in ordine : Cum numerata pecunia sit pretiosior numeranda ; & nullus sit , qui non faciat majoris pecuniam præsentem , quàm futuram ; potest Creditor aliquid ultrà sortem à mutuatario exigere , & eo titulo ab usurâ excusari ; & Propos.* 42.

42 *Usura non est , dum ultrà sortem aliquid exigitur tamquam debitum ex benevolentiâ , & gratitudine , sed solùm si exigatur tamquam debitum ex justitiâ .*

Usus *est Jus , quod quis habet utendi re alienâ , salvâ ejus substantiâ* : duplex est ; nempè: *Juris* , & *Facti* ; & iste etiam duplex est ; nempè : *licitus* , & *illicitus* .

Ususfructus est Jus , quod quis habet utendi re alienâ , & percipiendi ejus fructus , salvâ ejus substantiâ .

Jus utendi est facultas utendi re alienâ , non tamen percipiendi ejus fructus , & salvâ ejus substantiâ .

Usus *facti* importat nudum usum rei absque *Jure* , aut *dominio* utentis : differt ab *Usuario* , quia iste habet Jus utendi , ita ut , si ab usu impediatur , potest illum exigere ex justitiâ , quod facere non potest , qui simplicem usum facti habet .

Usufructuarius ad tria præsertim tenetur : 1. solvere impensas , quæ ratione fructuum percipiendorum fieri debent ; 2. præstare collectas , tributa , & similes præstationes reales , quæ pro re fructuariâ debentur ; 3. rectè colere illam rem , cujus fructum habet , & illa uti tamquam bonus Pater familias .

Usufructuarius licèt possit vendere, donare &c. fructus perceptos ex re fructuariâ , non potest tamen alienare usum fructum sinè consensu Proprietarii , ut habetur ex *l. Si usufructu* ; *v. Et si extraneo ff. de Jure dotium* .

Fructus tàm *naturales* , quàm *industriales* , & *Civiles* pendentes , & non recollecti ab Usufructuario in ejus vitâ , spectant ad Proprietarium , ut constat ex *l. Si Usufructuarius* 13. *ff. Quibus modis usufruct. amitt.* , an idem sit dic. de *fructibus maturatis* , & *nondum exactis* ? Resp. quod si sunt *naturales* , & *percepti* ; spectant ad Usufructuarium , & ejus Hæredes , ut dicit *Bartol. in l. Divortio num.* 22. , & alii : idem dic. si sunt *Civiles* , qui de die in diem percipiuntur : ità *Bald. cap.* 1. *in fine* , *de pace ten. in usibus Feud.* , & plures alii .

Uxor in tribus tenetur sub mortali obedire Marito : 1. in iis , quæ pertinent ad bonos mores ; 2. in iis , quæ pertinent ad rec-

tam Familiæ gubernationem; 3. ſequi Maritum ad cohabitandum, ſecluſo tamen periculo peccati mortalis, vel vitæ; & dummodo non ſit factus vagabundus poſt contractum Matrimonium.

Uxor non poteſt communicare cum ſuo Marito, nominatim excommunicato vitando in tribus: 1. in crimine criminoſo; 2. in Divinis; 3. quando petiit divortium à Marito quo ad thorum, & habitationem ſimul,

CON-

CONSCIENTIÆ MORALIS ANATOME,

SIVE

Modus facilis Conſcientiam examinandi

PRO

PŒNITENTIÆ SACRAMENTO SUSCIPIENDO,

Vel

MINISTRANDO.

AN omiſerit Confeſſionem ſemel in anno præceptam, ſi tamen habebat materiam neceſſariam; quoties; & quoties poſteà habuit commoditatem adimplendi præceptum, & non adimplevit; & an confeſſus fuerit tales omiſſiones.

An fecerit Confeſſiones malitiosè nullas ex quâcumque causâ; à quo tempore; & ſi ex poſt fecit alias Confeſſiones, & Communiones intermedias.

An malitiosè confeſſus fuerit Confeſſario ſemiſurdo, vel imperito.

An ſcienter confeſſus fuerit Sacerdoti non approbato, licèt bonâ fide, ſi tamen habebat materiam neceſſariam.

An ſi ex aliquâ juſtâ causâ fecerit Confeſſiones formaliter tantùm integras; in ſequenti Confeſſione, confeſſus fuerit peccata in præcedenti Confeſſione omiſſa.

An dato, quod inculpabiliter in Confeſſione omiſerit aliquod peccatum mortale, & antè Communionem cognovit; an illud antè Communionem confeſſus fuerit, ſi ſinè ſui infamiâ, vel aliorum ſcandalo, confiteri poterat.

An ſinè prævio dolore non ſolùm culpabiliter, ſed etiam inculpabiliter (ſi de hoc rationabiliter dubitare poteſt) fecerit Confeſſiones, & præſertim de peccatis mortalibus.

An exiſtens in peccato mortali; receperit quodcumque Sacramentum.

An

An scienter, & absque necessitate petierit, & receperit aliquo Sacramentum ab aliquo Ministro, qui sine peccato mortali conferre non poterat.

An per malitiam, vel negligentiam, omiserit pœnitentiam, sibi impositam pro peccatis mortalibus confessis.

An malitiosè tacuerit aliquod peccatum mortale in dubio æquali, an esset mortale, nec ne.

An malitiosè confessus fuerit peccatum mortale certum tamquam dubium, vel e contrà; aut dixerit numerum minorem peccatorum mortalium, vel e contrà.

An si ad inhonesta provocatus aliquo ex quinque modis in Bullâ Greg. contrà sollicitantes in Confessione; malitiosè non denunciaverit Confessarium intrà tempus ab Inquisitore præscriptum: & si pluries fuit sollicitatus; an ab uno solùm Confessario, vel à pluribus.

An existens in peccato mortali, omiserit elicere actum contritionis saltem putatum in articulo, vel probabili periculo mortis, si aliàs non habebat copiam Confessarii.

An voluntariè omiserit sumere Sanctissimam Eucharistiam, Jure Divino præceptam in articulo mortis (si in tali casu se invenit), & semel in anno; & quoties habuit commoditatem satisfaciendi huic præcepto, & non satisfecit; & an omiserit sumere tempore Paschali ad satisfaciendum præcepto Ecclesiastico; & an confessus fuerit tales omissiones.

An conscius de peccato mortali sumpserit Sanctissimam Eucharistiam, & quoties: idem dic. si excommunicatus, vel non jejunus.

An habuerit consuetudinem blasphemandi, perjurandi, & hujusmodi; ex quo tempore; quoties per diem, vel hebdomadam, aut mensem; an nullam adhibuerit diligentiam pro emendatione; & quoties blasphemavit, vel perjuravit cum plenâ advertentiâ.

An cum plenâ advertentiâ habuerit delectationes morosas de quâcumque re mortaliter peccaminosâ, & præsertim circà venerea, vindictas, gaudium in adversis, displicentiam in prosperis proximi, & quoties; vel si assuetus resistere, vel consensum præbere, aut in illis post advertentiam immorari.

An cum plenâ deliberatione desideraverit quamcumque rem, quam sinè peccato mortali, desiderare non poterat, vel etiam modo mortaliter peccaminoso.

An

An commiserit fornicationes; virgines stupraverit; & in casu, quo pro stupratione adfuerit vis, vel quodcumque genus injustitiæ; an satisfecerit suæ obligationi nubendo si stupravit sub datâ fide de matrimonio; vel dotando, nisi tamen stuprata æquè alteri nupserit: an commiserit adulteria, & si est conjugatus cum conjugatâ: & an si certò scit, se habuisse filios ex adulterio, compensaverit damna, ad quæ tenetur ex justitiâ, si aliàs commodè compensare potuit, præsertim sinè periculo infamiæ adulteræ: An commiserit incestus; & si est conjugatus cognovit ex post propriam Uxorem: An cum violentiâ rapuerit aliquam fæminam, & an ex post satisfecerit suæ obligationi dotando, & damna compensando, si quæ ex causâ raptus fæminæ subsecuta sunt: An commiserit sacrilegia sivè ex parte voti castitatis in se, vel cum quo carnaliter peccavit: sivè injuriosè percutiendo quemcumque Clericum; vel Monacum, aut Monialem: sivè respectu loci Sacri, in quo commiserit quodcumque peccatum carnale consummatum; vel in illo effuderit injuriosè sanguinem humanum; vel illum profanaverit; vel de illo quodcumque Sacrum, vel etiam non Sacrum surripuerit, si aliàs aliquo titulo pertinebat ad ipsum locum Sacrum; vel respectu rei, furando Sacrum, licèt de loco non Sacro; vel utendo ad profana vasibus Sacris, vel vestibus, aut etiam vertendo cum advertentiâ Sacram Scripturam in materiam ludi, qui sapiat inhonesta: An si habet votum castitatis alios consulerit ad peccandum contrà castitatem; vel auxilio proprii corporis alios polluerit, maximè si persona polluta habet & ipsa votum castitatis; vel si non habet votum castitatis si polluerit auxilio corporis in habente votum castitatis: An alios votum castitatis habentes quôcumque modo induxerit ad peccandum contrà castitatem: An in peccando sivè contrà castitatem, sivè quôcumque alio modo fuerit inductio alterius personæ, quæ aliàs parata non erat ad peccandum: An scienter peccaverit carnaliter cum personâ habente votum castitatis, licèt ipse non sit adstrictus voto castitatis: An habuerit pollutiones voluntarias cum desiderio, vel delectatione morosâ peccandi cum quâcumque personâ sivè liberâ, sivè nuptâ, sivè habente votum castitatis, sivè Consanguineâ, vel Affine; sivè naturaliter, sivè contrà naturam; & an si in uno solo actu peccaminoso plures personas, sivè specie, sivè numero distinctas successivè desideraverit, vel de illis delectationem morosam habuerit: An sodomiticè peccaverit, sivè sodomiâ

miâ perfectâ, sivè imperfectâ, sivè propriè, sivè impropriè dictâ: An cojerit cum bestiis, sivè perfectè, sivè imperfectè: An scienter copulam habuerit cum Dæmone, & in tali casu, an intervenerit invocatio, vel quodcumque pactum, & etiam an fuerit error in intellectu cum pertinaciâ; vel si in concubitu habuit quascumque delectationes morosas, vel desideria.

An sinè necessitate legerit, audiverit, vel locutus fuerit inhonesta cum actuali delectatione, aut periculo peccati mortalis, sivè in se, sivè in aliis: quot. & quales erant personæ, cum quibus talia inhonesta locutus fuit: si posteà ex necessitate; an adfuerit delectatio cum consensu.

An habuerit oscula, tactus cum quâcumque personâ non solùm ad malum finem, vel cum periculo ulterioris consensus, vel pollutionis, sed etiam ob solam delectationem sensibilem, quæ oritur ex ipso osculo, vel tactu: idem dic. de aspectibus factis ad indè captandam delectationem carnalem, licèt sinè ullo periculo ulterioris consensus, vel pollutionis.

An sollicitaverit quamcumque personam ad inhonesta, vel ad quodcumque aliud peccatum mortale, sivè sit secutus effectus, sivè non.

An scripserit litteras amatorias, vel inhonestas ad quemcumque inhonestum finem; vel si receperit, & legerit cum delectatione carnali, & consensu in delectatione.

De cantionibus inhonestis, & impudicis: an eas cantaverit cum delectatione carnali; si aliis audientibus, & si pravo fine.

An consulerit quamcumque personam ad quodcumque peccatum mortale, sivè explicitè, sivè implicitè, aut virtualiter tantùm; puta, laudando de peccato mortali commisso, vel vituperando de non commisso, & cujus speciei est tale peccatum consultum; & si contrà justitiam, & sit secutus effectus, an compensaverit damna in defectu principalis, si tamen consilium verè fuit causa.

An quôcumque modo polluerit, vel profanaverit Ecclesiam, sivè publicè, sivè in occulto.

An indebito modo cojerit cum quâcumque muliere cum periculo abortus, vel quod impediri posset generatio, & multò magis si sit secutus effectus.

An procuraverit abortum fœtus, sivè animati, sivè inanimati, sivè sit secutus effectus, sivè non; sivè studiosè impediendo ne fœtus conciperetur, & hoc sivè in copula matrimoniali, sivè fornicariâ.

An

An retinuerit in lectulo infantem anno minorem finè licentiâ, & finè repargulo.

An si est conjugatus, mortaliter peccaverit in contractu matrimonii, sivè quia contraxit in peccato mortali; sivè in finem mortaliter peccaminosum; sivè finè intentione contrahendi; sivè clandestinè; sivè contrà rationabilem Parentum voluntatem; sivè cum impedimento cognito; sivè tempore ab Ecclesiâ prohibito.

An in usu matrimonii peccaverit mortaliter ex causâ sivè voti; sivè impedimenti cogniti; sivè loci publici; sivè temporis insaniæ; sivè intentionis; sivè finis intenti; sivè modi.

An post bimestre finè justâ causâ negaverit debitum, vel etiam non petiverit si petitio erat necessaria ad evitandam propriam, vel alterius conjugis incontinentiam.

An post seminationem Uxoris desisterit à copulâ finè seminatione intrà vas, si aliàs seminare poterat finè impedimento intrinseco, vel extrinseco.

An post inceptam copulam desisterit antè seminationem contrà alterius conjugis voluntatem etiam solùm tacitam; vel si cum illius consensu, cum periculo tamen pollutionis sivè in se, sivè in altero, sivè in utrôque.

An se polluerit extrà vas post inceptam copulam.

An incæperit copulam in vase indebito, licèt cum intentione perficiendi in naturali.

An finè justâ causâ habuerit osculâ, tactus, amplexus cum Conjuge cum periculo prævisо pollutionis extrà vas.

An voluntariè se reddiderit impotentem ad moderatam debiti redditionem.

An si sunt Sponsi per verba de futuro, habuerint tactus impudicos, oscula, amplexus, ad indè captandam veneream delectationem, vel habuerint desideria, illis pro tunc prohibita, vel venereas delectationes morosas cum advertentiâ, & consensu: idem dic. de personis viduis.

An transgressus fuerit aliquod votum, vel juramentum, vel votum juramento firmatum, vel quodcumque aliud præceptum obligans sub mortali.

An cum plenâ deliberatione gavisus fuerit de cujuscumque personæ morte, aut de gravi malo; vel vice versa tristitiam habuerit de vitâ, vel de bono, & præsertim si sunt Parentes, Filii, Conjuges, Fratres, Sorores, Consanguinei, Affines, Personæ Sa-

cræ, insignes Benefactores, & hujusmodi.

An se jactaverit de quâcumque re malâ mortaliter peccaminosâ.

An si est Pater familias aliquid omiserit pertinens ad bonam filiorum educationem, vel prodigaliter consumpserit in eorum grave damnum; vel si partialitatibus (sinè justâ causâ) fuit causâ rixarum, & odiorum inter filios suos; vel illos directè, aut indirectè coegerit eligere statum Religiosum, vel Sacris Ordinibus initiari; vel illos retraxerit ab electione status perfectioris; an eis desideraverit mortem, vel odio illos habuerit: idem proportionaliter dic. est de Matre.

An si est Filius oderit Parentes; aliquod grave malum, vel mortem eis desideraverit; aut tristitiam de illorum vitâ; gaudium de illorum morte habuerit; an illos percusserit; vel elevatis manibus, vel pede percutere minatus fuerit; vel illis inobediens fuerit in rebus gravibus, & etiam levibus, si tamen propter talem inobedientiam Parentes valdè, & rationabiliter contristati sunt; an eis auxilium negaverit in necessitatibus.

An si est Maritus sinè justâ causâ retraxerit Uxorem ab impletione præceptorum sub mortali obligantium; aut à sumptione Sacramentorum, si illi necessaria erant ad se conservandam in gratiâ; an illi permiserit mortaliter peccare, cum commodè illi prohibere potuisset; an sinè justâ causâ multo tempore cum illâ non cohabitaverit; an graviter illam percusserit; an illam affecerit verbis injuriosis non animo corrigendi, sed animo injuriandi; an dissipaverit in ejus præjudicium, vel non laboraverit, si laborare poterat, & aliàs ejus labor erat necessarius ad ejus congruam sustentationem, atque familiæ.

An si est Uxor; inobediens fuerit Marito circà bonos mores; circà prudentem Domus gubernationem; circà redditionem debiti matrimonialis; & circà cohabitationem, si tamen cohabitare poterat sinè animæ, vel corporis periculo; & dummodo post contractum matrimonium, non fuerit factus vagabundus.

An si est Dominus non solverit salarium servis; vel illis permiserit peccare mortaliter, si commodè impedire poterat, vel illos quôcumque modo induxerit ad peccandum mortaliter; vel illos defenderit in quôcumque casu injusto mortaliter peccaminoso, aut defensionem promiserit; vel aliquem in domo tolleravit, qui suis malis moribus sivè familiam, sivè alios conservos scandalizabat.

An si est servus, & salariatus aliquid à Domino suo surripuerit ultrà sala-

falarium ſtatutum; an illi infidelis fuerit in re gravi, vel inobediens etiam in re levi, ſi tamen ex tali inobedientiâ illi ſubſecutum fuit quodcumque malum, vel damnum grave; an illum oderit, vel ei malum deſideraverit.

An in loco Sacro aliquem percuſſerit; ſanguinem fuderit; vel homicidium fecerit.

An commiſerit homicidium injuſtum; vel illud præceperit; vel auxilium dederit; vel conſulerit; vel permiſerit, ſi commodè impedire poterat, & præſertim ſi in officio ſuo impedire tenebatur; ſi ratum illud habuit ſuo nomine factum; ſi probavit, ut fieret; vel laudavit, ut fieret; ſi homicidam deffendit, vel deffenſionem promiſit; ſi illud non prohibuit cum commodè prohibere poſſet, & præſertim ſi ex officio ſuo proprio prohibere tenebatur; ſi ſuo ſilentio fuit cauſa, ut homicidium injuſtum fieret: & in prædictis caſibus, an damna compenſaverit, quando ex juſtitiâ compenſare tenebatur.

An ſi commiſit homicidium juſtum ſivè mediatè tantùm, ſivè immediatè; an illud commiſerit ex odio perſonæ, & non ex zelo juſtitiæ.

An efficaciter voluerit alterius malum, ſivè damnum grave, licèt non ſit ſecutus effectus, & cujus ſpeciei erat tale malum, vel damnum; vel cuicumque deſideraverit malum, vel damnum grave.

An commiſerit peccata venialia,in quibus poſuerit ultimum finem; vel illa ordinaverit ad mortalia; aut ſi ſciebat, quod ex illis ſequi debebant mortalia, licèt ad ipſa non eſſent ordinata; aut ſi fuit cum ſcandalo, vel contemptu, aut cum conſcientiâ erroneâ.

An ſurripuerit, vel retinuerit rem alienam (invito Domino rationabiliter) in materiâ gravi, vel etiam levi; ſi tamen habebat intentionem etiam de gravi ſi potuiſſet; vel finis fuit mortaliter peccaminoſus; vel ſi levis in ſe, gravis tamen ratione Domini, quia vel miſer; vel quia ex re ablatâ, vel retentâ magnam ſolebat reportare utilitatem; vel ſi eſt res Sacra, vel etiam non Sacra, ſed de Sacro; vel ſi adfuit notabilis violentia; vel ad illam rem, licèt levem, ſciebat quod Dominus magnum, & rationabilem, affectum habebat; vel ſi fuit cum periculo peccati mortalis in Domino à fure prævifi, an reſtituerit, & damna compenſaverit in iis caſibus, in quibus ex juſtitiâ reſtituere, & compenſare tenebatur.

An res minutas surripuerit, vel retinuerit, quæ conjunctim sumptæ notabilem quantitatem attingunt, & an restituerit, & damna compensaverit.

An injustè aliquem damnificaverit sivè in animâ; sivè in corpore; sivè in famâ, & honore; sivè in bonis fortunæ; vel si viâ injustâ, & etiam solùm malâ aliquem impediverit ne aliquod bonum consequeretur, quod aliàs erat justè consecuturus sivè ex justitiâ, sivè ex alterius liberalitate.

An si est Judex judicaverit juxtà opinionem minùs probabilem; vel aliquid acceperit pro illis rebus, quas gratis facere tenebatur; vel aliquid acceperit pro ferendâ sententiâ in favorem unius præ alio, quando litigantes habebant opiniones æquè probabiles; an scienter usus fuerit falsis Testibus ad probandam falsitatem, vel etiam veritatem in judicio; & an restituerit, & damna compensavetit in iis casibus, in quibus ex justitiâ restituere, & compensare tenebatur.

An si est persona authoritativè deputata, vel specialiter ducta pro evitando publico, vel privato damno, vel malo, neglexerit munus suum, & ex causâ negligentiæ secutum fuit malum, vel damnum grave publicum, vel privatum, quod commodè impedire poterat; & an damna compensaverit.

An si est Advocatus patrocinatus fuerit causam cognitam injustam; vel ex insufficientiâ suâ, aut negligentiâ culpabili, causam sui Clientis amiserit; vel ab illo extorserit majus pretium sivè legale, sivè naturale, quàm sibi debebatur juxtà meritum causæ; vel cum suo Cliente fecit pactum de quotâ parte litis; & an in prædictis casibus restituerit, & damna compensaverit: Idem respectivè, & proportionaliter dic. est de Notariis, Procuratoribus, Sollicitatoribus, ac de illis omnibus, qui in quâcumque Curiâ, vel Officio publico, vel privato existunt.

An si est Medicus in medendo usus fuerit medicamentis incertis, & dubiis relictis certis; aut inexploratis experiendi tantùm gratiâ; aut si ex insufficientiâ, vel negligentiâ suâ infirmus obierit, vel diutiùs in infirmitate remanserit; & in his casibus, an damna compensaverit, si quæ exindè subsecuta sunt.

An si est Superior Ecclesiasticus aliquid sui muneris omiserit, ex cujus omissione ortæ fuerint, vel oriri potuerint culpæ graves, abusus, relaxationes, inobservantiæ, corruptelæ, vel alia mala mortaliter peccaminosa: & si habet jurisdictionem in utrôque foro, an malè usus fuerit potestate, quàm dedit illi Deus ad ædificatio-

ficatio-

ficationem animarum, illâ utendo ad earumdem destructionem, sivè per excessum per odium inimicitiæ, sivè per defectum ob amorem inordinatum.

An si est subditus contempserit suos Superiores sivè Ecclesiasticos, sivè sæculares; vel illis inobediens fuerit in rebus gravibus, immò etiam levibus præceptis tamen sub pœnis gravissimis.

An voluntariè se exposuerit periculo peccandi mortalitèr, licèt non sit secutum peccatum; & si fuit secutum, an interfuerit notabilis distantia temporis inter periculum, & peccatum.

An diebus festivis de præcepto, culpabiliter omiserit audire Missam; vel sinè verâ necessitate notabiliter laboraverit, vel laborare præceperit, aut quidquam aliud, ab Ecclesiâ prohibitum fecerit.

An ex contemptu, vel cum aliorum scandalo, profanaverit dies festos, vel ferias sextas; puta, ducendo publicas choræas, baccanalia faciendo, & similia.

An choræas ducendo, voluntariè se exposuit periculo peccandi mortaliter, vel habuit pravam intentionem, prava desideria, delectationes carnales, tactus malitiosos; vel si modus fuit inhonestus.

An violaverit Clausuram Monialium, & præsertim si ad malum finem: an cum Monialibus habuerit pravam, & noxam amicitiam, prava eloquia &c.

An omiserit elicere actus Fidei, Spei, & Charitatis: 1. quando fuit sufficienter instructus in rebus Fidei; 2. saltem semel infrà quinquennium; 3. in articulo, vel probabili periculo mortis, ex hypotesi, quod in tali casu se invenerit; 4. quando usus talium virtutum (proportionaliter, & distributivè loquendo) erat illi necessarius, ad se conservandum in gratiâ.

An Deum oderit sivè propter se, sivè ratione alicujus effectus.

An Deum amaverit non propter se; sed solùm propter aliquod creatum.

An formaliter oderit proximum; vel non dilexerit actu interno, & formali, & si dilexit; an talem amorem internum ei ostenderit per actus externos nec ne; an illi denegaverit eleemosynam, quando tenebatur non solùm ex justitiâ, sed etiam ex charitate.

An juxtà statum suum errogaverit eleemosynam pauperibus.

De hæresi internâ solùm; de externâ solùm; de internâ, & externâ simul; de dubietate circà fidem sivè in toto, sivè in parte solùm: De triplici apostasiâ, & præsertim à fide: an quocum-

que modò defenderit Hæreticos, quatenùs Hæreticos, vel de hæresi suspectos: an malitiosè omiserit denunciare SS. Inquisitioni Hæreticos, vel de Hæresi suspectos, aut illos, qui quocumque modo denunciari præcipiuntur in Ædictis Inquisitorum: an si est rudis, & indoctus temerè disputaverit cum Hæreticis de rebus Fidei: an finè licentiâ legerit quoscumque libros prohibitos, & præsertim Hæreticorum, & continentes hæreses, vel de Fide, aut Religione tractantes, vel disputantes.

An actu deliberato desperaverit de Divinâ Providentiâ, aut de æternâ Beatitudine; vel salvari præsumpserit sinè gratiâ Dei; aut cum solâ Dei gratiâ sinè suâ cooperatione, & an in utrôque casu fuerit error in intellectu cum pertinaciâ.

De blasphemia tàm simplici, quàm hæreticali sivè contrà Deum, sivè contrà SS. Virginem Dei Genetricem Mariam, sivè contrà alios Sanctos.

An fecerit opera injuriosa contrà Deum, vel SS. Virginem, aut alios Sanctos; an Sanctorum Reliquias spreverit, vel illorum Imagines conculcaverit; an falsò asseruerit alicujus Sancti, vel Imaginis miracula ad extorquendas eleemosynas; vel Sanctorum falsas Reliquias pro veris supposuerit.

An nostro, & vero Deo, vanum cultum exhibuerit; vel Deo falso quemcumque cultum exhibuerit; & in utrôque casu: an fuerit error in intellectu cum pertinaciâ.

An fecerit aliquid superstitiosum sivè quo ad rem; sivè quo ad verba; sivè quò ad modum, sivè scienter deliberatè, sivè in dubio; & in hoc casu licèt fecerit protestationem, si aliàs causa nullam habebat connexionem cum suo effectu.

De Magiâ diabolicâ; Maleficio; Divinatione; & vanâ observantiâ; & præsertim si in Magiâ; & Maleficio fuit error in intellectu cum pertinaciâ.

An ad quemcumque malum finem usus fuerit Sacramentis, Sacramentalibus, rebus Sacris, vel benedictis.

De duplici simoniâ mentali; de triplici conventionali; de confidentiali per accessum, ingressum, regressum, fructuum concessionem, pensionis solutionem; de reali: de simoniâ in Ordine; Beneficio Ecclesiastico; professione Religiosâ: de simoniâ in primo, in secundo, in tertio genere spiritualium: de quâcumque simoniâ sivè à manu, sivè à linguâ, sivè ab obsequio, tàm activè, quàm passivè, tàm immediatè, quàm mediatè tantùm.

An juraverit falsum sivè in judicio, sivè extrà; vel juraverit sinè inten-

intentione jurandi; vel juraverit sinè intentione exequendi juramentum; aut si juravit verum putatum falsum, vel falsum putatum verum sinè anteriori debitâ diligentiâ de veritate sciendâ; an juraverit sivè verum, sivè falsum, sed contrà justitiam: an si est persona privata petierit ab aliis juramentum, quod sciebat esse juraturos per falsos Deos; vel quos probabiliter esse perjuraturos, sivè culpabiliter, sivè etiam inculpabiliter: an culpabiliter transgressus fuerit aliquod juramentum ex intentione factum, & præsertim in damnum tertii: an si ex causâ juramenti falsi, & etiam veri, sed contrà justitiam, tertia persona aliquod damnum passa est, restituerit, & damna compensaverit.

An adjuraverit, & in adjuratione aliquid mortaliter peccaminosum petiverit.

An duellum commiserit; vel Patrinus fuerit; vel illud consulerit sivè expresse, sivè tacitè; vel illud non prohibuerit, cum prohibere teneretur, & aliàs commodè prohibere possit; vel scienter ad illud videndum adfuerit.

An dederit scandala factis, verbis, nutibus, signis.

An omiserit denuntiare, vel accusare, quando accusare, vel denunciare tenebatur.

An omiserit testificari verum, quando tenebatur sivè ex justitiâ, sivè ex charitate.

An receperit pretium pro veritate dicenda, & an restituerit.

An si falsum testificatus est, se retractaverit, vel damna compensaverit.

An sinè ullâ authoritate, vel legitimâ causâ, alienas epistolas aperuerit, vel malitiosè retardaverit; & si ex aperitione, vel retentione aliquis aliquod malum, vel damnum passus est, an compensaverit.

An sinè justâ causâ, alterius secretum violaverit, & si ex tali violatione damna passus est, an compensaverit.

An sinè aliquâ justâ causâ, se ipsum cum advertentiâ infamaverit, & præsertim si fuerit cum aliorum scandalo; aut si ex infamiâ sui ipsius subsecuta est infamia alterius; & in hoc casu: an alterius famam restituerit.

An alterius famam detraxerit quocumque modo ex octo modis, traditis sub verbo ly *Detractio*; & an alterius famam restituerit, & damna compensaverit, si quæ ex detractione cuicumque personæ subsecuta sunt.

An alios ad detrahendum induxerit sivè directè, sivè indirectè,

& an

& an restituerit, & damna compensaverit, si quæ subsecuta sunt.

An cum plenâ advertentiâ detractiones audiverit, & non obstiterit, si commodè obstare poterat.

An malè de proximo suspicatus fuerit in re gravi ex odio personæ; & si non est odio, sed ex errore intellectus, an sit venerabilis, & bonæ famæ apud omnes.

An aliquem contumeliaverit; & si ex contumeliis illi quodcumque malum, vel damnum obvenit, an compensaverit.

An aliquem deriserit sivè manifestando aliquod illius grave vitium occultum; sivè ex intentione illum graviter confundendi; sivè prævidendo, quod derisus ex tali derisione graviter contristatus esset.

An susurrationes fecerit, quas prævidit sufficientes ad tollendam bonam amicitiam inter aliquos, & præsertim inter conjugatos, parentes, & filios, aliosque propinquos; inter Superiores, & subditos; & si ex talibus susurrationibus quodcumque malum, vel damnum ortum fuit, an restituerit, vel damna compensaverit.

An transgressus fuerit jejunium Ecclesiasticum; & si transgressio fuit facta cum cibis prohibitis, quoties in die comedit.

An fuerit causa, quod alii idem fecerint.

An fecerit contractus illicitos, & injustos, & præsertim monopolia, & contractus usurarios sivè mentales, sivè reales; sivè palliatos, & an restituerit, & damna compensaverit.

An sinè necessitate acceperit ad usuram; & si ex necessitate, an acceperit ab aliquo, qui non erat paratus dare ad usuram.

An si est alius ab usurario (ut hæres & quilibet alius, qui ex justitiâ restituere tenetur) ex hypotesi, quod usurarius non restituerit, restitutionem fecerit, & damna compensaverit.

An in aliquo contractu adhibuerit fraudem, vel dolum annullantem contractum; vel si adfuit error irritans contractum; & si restituit, & damna compensavit.

An aliquid emerit citrà infimum pretium justum; vel vendiderit ultrà summum pretium; & an restituerit, & damna compensaverit.

An fecerit scommessas injustas; & an restituerit.

An in ludo lucratus fuerit per fraudem; vel ab illis, qui alienare non possunt; & an restituerit, & damna compensaverit.

An si est Clericus in Sacris positus fecerit per se ipsum negotiationes

nes

nes lucrativas in materiâ gravi; & etiam levi, si tamen publicè.

De Cambio quo ad ejus quatuor species: an injustè pluris exigerit; an fecerit cambia ficca; an fecerit cambia contrà conditiones à S. Pio V. præscriptas; & an restituerit, & damna compensaverit.

An fecerit secretam compensationem sinè conditionibus ad ejus justitiam requisitis.

An peccaverit contrà fidelitatem, & damna compensaverit, si exindè subsecuta sunt.

An scienter communicaverit cum excommunicato nominatim vitando, & præsertim in crimine criminoso.

An excommunicatione ligatus receperit, vel ministraverit aliquod Sacramentum.

An suspensus exercuerit id, in quo erat suspensus; vel suspensum ad id faciendum induxerit, vel illi inserviverit.

An interdictum violaverit, & præsertim si est in Sacris positus. & solemniter.

An habeat Legata solvenda; ex quo tempore non solvit; an damna compensaverit: idem dic. de quôcumque alio debito respectu Creditorum.

An voluntariè, & sinè justâ causâ se inebriaverit, vel periculo se inebriandi exposuerit, vel idem cum aliis sinè justâ causâ fecerit.

An ex causâ cibi, vel potus tàm quo ad quantitatem, quàm quo ad qualitatem prævidit secuturum fuisse quodcumque peccatum mortale; vel notabile damnum passus fuerit in corpore, vel bonis fortunæ cum notabili damno proprio, vel aliorum præjudicio.

An quôcumque modo alios adjuverit ad peccandum mortaliter.

De restrictione mentali, vel amphibologiâ cum juramento, vel etiam sinè juramento, sed cum alterius gravi damno, & an fecerit compensationem.

An induxerit, vel moverit alios ad inferendum grave damnum tertio; & an restituerit, & damna compensaverit.

De furto rei levis, quod replicatum attingit materiam gravem; & an restituerit, & damna compensaverit: vel si à principio intentionem habuerit replicandi talia modica furta, licèt non replicaverit.

De peccatis cordis numerò multiplicatis, vel per actus, qui successivè fiunt contrà plura objecta, specie diversa; vel quando post

unum

unum actum elicitum cum advertentiâ, de illo elicitur dolor, aut contraria voluntas, & ex post advertenter alter actus ejusdem speciei; vel ex tempore interposito inter unum, & alium actum; aut ex somno, vel interruptione materiali.

An si est Sacerdos in peccato mortali existens ministraverit aliquod Sacramentum; vel administrationem alicujus Sacramenti simulaverit; aut aliquod Sacramentum confecerit cum materiâ, vel formâ dubiâ sinè necessitate, & non adhibitâ conditione; vel sinè dubio validitatis alicujus Sacramenti formam super eandem numerò materiam reiteraverit; an confecerit aliquod Sacramentum sinè ullâ præviâ intentione saltem virtuali; aut etiam cum perversâ intentione, & in hoc casu si fuit Sacramentum necessarium necessitate medii, vel Ordinis, an ex post adimpleverit suam obligationem; an si ex necessitate celebravit in peccato mortali; adimpleverit posteà præceptum Trid.: an ministraverit Sacramentum Pænitentiæ sinè ullâ jurisdictione: an gestando SS. Eucharistiam fecerit actus inhonestos, vel cum plenâ advertentiâ habuerit inhonesta desideria, vel inhonestas delectationes morosas: an indutus Sacris Vestibus commiserit quodcumque peccatum carnale consummatum; vel idem fecerit post sumptam SS Eucharistiam antè quartam partem horæ: an susceperit onus Missarum celebrandarum, quas juxtà Constit. Urb. VIII. celebrare non poterat; vel si eas non celebravit; vel si eas recepit cum obligatione eas celebrandi aliquo tempore determinato, vel in aliquâ determinatâ Ecclesiâ, vel Altari præsertim Privilegiato, & non adimplevit mentem Fundatoris, vel Benefactoris: an si per alios celebravit; partem stipendii retinuerit, & an restitutionem fecerit: an omiserit recitare Horas Canonicas; & si est Beneficiarius, an fecerit restitutionem ad ratam Officii omissi: an Ordines susceperit in peccato mortali: an si est Confessarius studuerit, & studeat pro rectè, & tutâ conscientiâ ministrando Sacrosancto Pænitentiæ Sacramento, ne de illo dici possit illud: *Invalidè absolvo te: & justè condemno me*; & præsertim si scit saltem substantialiter propositiones damnatas, ut sinè ullâ sui, & Pænitentis offensione, absolvere possit quando absolvendus est; & ligare, quando ligandus est: an ministraverit hoc Sacramentum in peccato mortali, & quoties: an in Confessione sollicitaverit aliquem Pænitentem ad quodcumque peccatum mortale: an fecerit interrogationes impertinentes, præsertim pro habendâ cognitione complicis in peccato, & simi-

similia ; vel ad quemcumque malum finem : an usus fuerit scientiâ confessionis ad quodcumque peccatum : an fregerit sigillum Confessionis sivè directè, sivè indirectè : an fuerit causa sivè positiva, sivè negativa, & culpabiliter, quod Pænitens non fecerit restitutionem si restituere tenebatur, vel e contra ; vel quod non fecerit Confessionem materialiter integram, quam facere tenebatur, & poterat ; & an utrôque modo satisfecerit posteà suæ obligationi : an si habet curam Animarum, quidquam sui muneris neglexerit, & præsertim circà Sacramentorum administrationem, Doctrinæ Christianæ eruditionem, dignam Sacramentorum receptionem pro uniuscujusque necessitate: an neglexerit prædicationem à Trid. præceptam diebus Dominicis, & in principalibus Solemnitatibus: an diebus festivis, & præsertim diebus Dominicis applicuerit Sacrificia pro Populo suo : an sinè justâ causâ, & debitâ licentiâ non resederit personaliter in suâ Parochiâ ; & si absentia integravit duos menses, an fecerit restitutionem ad ratam absentiæ : & denique an morum probitate, & vitæ honestate dederit suis subditis illud bonum exemplum, quod quilibet Pastor Animarum suis ovibus dare tenetur juxtà illud : *Cœpit Jesus* **FACERE**, *& posteà docere*.

F I N I S.

Sit laus DEO, à quo bona cuncta procedunt ; SS. Virgini Dei Genetrici MARIÆ ; Seraphico Patri S. FRANCISCO ; & omnibus Sanctis cum Christo in Cælo fæliciter conregnantibus.

